Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

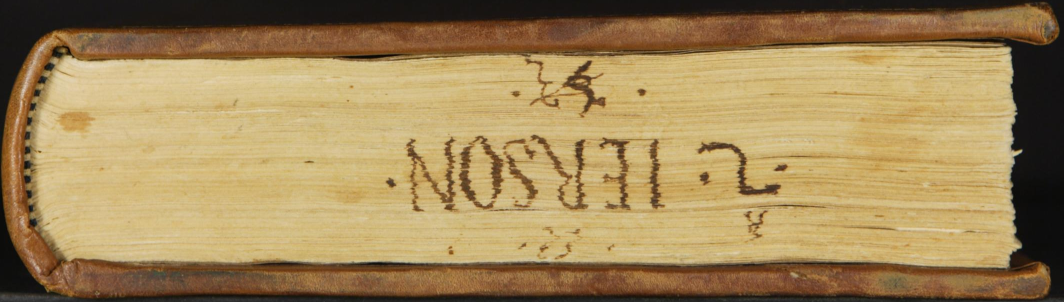

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

Hic liber e[st] Conventus S. Marci de Florentia ord. p[re]d. — Dom[ini]ci de Sepulis

Secunda pars operum Johannis de Gerson.

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE FIRENZE XV

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

Tabula generalis

Tituli librorum secũde partis doctoris christianissimi Johannis de Gerson. cancellarius parisiẽsis. in qua locata sunt p̃cipue opuscula ad mores acc͠omodata.

Egule morales 24 A
cõpẽdiũ theologie 25 M
Tripartitũ ꝺ decem precepcis / de ꝯfessione / ⁊ de arte moriendi 31 Q
De cognitione venialium peccatorum ⁊ mortalium 32 I
De arte audiendi confessiones 32 X
De confessione mollicici 33 A
De remedio ꝯtra recidiuũ 33 C
De statu carthusieñ. q in mortali certo cõfessus remittatur 33 E
Auisamentũ p modo ꝯfessiõis in religionibus nõ lapsis audiendi 33 E
De modis excõmunicationũ ⁊ irregularitatũ ⁊ absolutiõs ab eis 33 F
Notabile de forma absolutiõis 33 G
Nõbile de p̃mis motibꝰ ⁊ ꝺ ꝯsesu 33 H
De absolutiõe ꝯfessiõis sacralis 33 I
De absolutiõe defũcti carthusieñ. 33 M
De moderata casuũ reseruatiõe 33 N
Epl'a sup eodẽ ad quẽdã epm 33 O
De ptãte ligandi atq; soluẽdi 33 P
Resolutio super casu quodam de irregularitate 33 V
De cõtemptu clauiũ ⁊ materia excoĩcationum ⁊ irregularitatũ 33 Z
De cordis induratione 33 T
De indulgentijs 33 Y
Multarum breuium et vtilium questionum resolutiones 34 E
De delectatõe in fruitio dei bñda 34 L
De peccato veniali duplici 34 T
De correctiõe primi 34 T
De paruulis ad xpm trahẽdis 34 V
De contractibus 35 B
De symonia 36 H
De solicitudine ecclesiasticorum 36 Q
De testamento ꝯdendo 37 K
Epl'a sup testamẽto librorum suorum 37 L
Epl'a ad carthusiẽses sup acceleratõe suffragiorum post obitũ oblatorum 37 L
De anniuersario qđ sibi p curauit in ecclesia sancti pauli in lugduno 37 L
Testamẽtũ quotidianũ pegrini 37 M
Testamẽtũ pegrini metricũ 37 P
Epistola consolatoria super morte fratris ad fratrem 37 Q
De preparatione ad missam et pollutione nocturna 7 R
De pollutione diurna 38 A
Dialogꝰ ꝺ celibatu eccl'iasticorum 38 K
Carmẽ ꝯ pulchritudinẽ corporis 38 Y
Cõtra impugnãtes ordinẽ carthusiensem propter paucitatem miraculorum ⁊ nõ confirmationem 39 A
De nõ esu carniũ carthusiensiũ 39 E
An liceat grauato debitis intrare religionem 39 T
De temperantia in cibo ⁊ potu ⁊ vestibus prelatorum 40 A
Sermo de vita clericorum 40 F
Sermo ĩ cena dñi p humilitate 40 P
Carmen ꝯtra tumidũ cor 40 Y
Sermo de penitentia 41 A
Sermo de dñio euãgelico 41 E
Carmẽ de volũtaria pauptate 41 R
Sermo ad ecclesiasticorum cautelã et eruditionem 41 Z
Sermo de resurrectione xpi 42 N
Sermo in concilio remensi dñica secũda post pasca Bonus pastor 42 Q
De visitatione prelatorum vel cura curatorum 43 M
Sermo de quattuor domibus et põt dici in dedicatione ecclesie 43 V
Sermo ꝺ omnibus sanctis. Exultabunt sancti in gloria 44 Y
Sermo ꝺ oĩbꝰ sctis Bti q lugẽt 45 N
Sermo de omibus sanctis. Exultate qm merces vestra 46 C
Sermo de omnibus sanctis. Vides ihesus turbas 46 P
Sermo in die natiuitatis dñi 46 V
Sermo ĩ dñica ĩ septuagesima 46 T
Sermo de ꝯceptiõe btẽ vginis 47 L
Sermo de beato Bernardo 47 T
Sermo in die sancti Ludouici francorum regis 48 L
Carmẽ optatiuũ vt lilia crescãt 48 Y
Sermo ꝺ orone ĩ ꝯcilio ꝯstãtiẽsi 49 A
Sermo de spiritusancto 49 B

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

De verbis dñi Venite ad me oẽs 50 A
Cause ꝓpter quas voluit dimittere cancellariam 51 P
Recõmẽdatio licẽtiãdoꝝ i decret̃ 51 L
Tractatus de nobilitate 52 E
De consideratiõibus quas debet habere princeps 52 L
Dialogus franci ꝛ angli 52 X
De puella olim in francia equitate in armis 53 Q
De mirabili victoria puelle de post fetãtes recepte in ducem belli exercitus francorum contra anglicos 53 L

Explicit tabula generalis opeꝝ huius secunde ptis.

Epitaphium magistri Johannis de Gerson: sacrarum litterarum doctoris christianissimi cancellarij parisiẽsis. scriptum in circũferẽtia sepulcri in Lugduno In ecclesia sancti Pauli. ꝛ in tabula muro appensa iuxta arma sua.

Magnum parua tenet virtutibus vrna iohannem
Precelsum meritis/ Gerson cognomine dictum
Parisius sacre professor theologie
Claruit/ ecclesie qui cancellarius. anno
Milleno domini centum quater atqꝫ vigeno
Nono/ luce petit superos Julij duodena.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

Incipiūt regule morales eiusdem

Prologus.

Gamus nūc interim qđ natura ⁊ imitatrix nãe ars solent nos ab īpfecto sūmam⁹ exordiū. vt inde (si de⁹ annuerit) ad perfectiora ꝯsurgamus. Itaq3 videre est naturā in florigeris apibus/ primū ex apricis locis: materiā fauoꝝ colligere. dehinc collectam digerere in aliā formā/ ꝙ vñ sumpta est. demū in alueolo ꝯstipant miro ordinis artificio ptes singuloꝝ. Quid vo ars. nõne ꝓcessus in ea similis agnoscit ? Prouidet sibi in primis de materia copiose. ipam deinceps in ptes diuidet. Porro dat partib⁹ formā. primū rudem. deinde politiorem. Postremo (qđ est omniū difficilimū) partibus sparsim positis ⁊ politis/ ordinē colligationemq3 tribuit. ꝑ qđ tandē operi suo pfectio ꝯsummata donat. Segregemus ī hūc modū ptes aliquas/ velut e silua grandi ⁊ ꝑdiuite/ minera sacre scripture/ quib⁹ formā aliquā addimus. Noli igit lector (si quis forte occurreris) despicere. si iaceant interea he ptes absq3 ordine. sine vinculis ⁊ calce. quas dum sic erūt: regulas aut doctrinas aut consideratiões appellare poterimus. Fortassis domino ꝓpitio/ poterit et eis in posterū. ex decoro ordine/ libelli pulchritudo donari. Qđ si datū non fuerit nihilomin⁹ arbitramur nos nõ nihil ꝓfecisse. si materiam ꝑparauerimus alijs ad ea que libuerit fabricanda/ aut sub alio tropo. nõ frustra sudauerimus/ si ex agro florētissimo sacre scripture/ apes cogitationū nraꝝ collegerint. digessenntq3 buccellas quasdā faui mellis/ ad lumē cognitionis ⁊ ad deuotionis dulcorē. atq3 ꝓ medicamento desiderioꝝ infirmoꝝ. quas particulas liceat postmodū ī alueolo libri vnius/ decoro artificio speciosius ordinare.

Explicit prologus.

¶ Incipiunt regule Morales.

Ba que tibi ꝓcepit deus/ cogita semper. Qm̄ quilibet obligat scire illud/ absq3 cuius noticia nõ pt euitare peccatum. ¶ Culpabilis ignorantia iuris diuini/ nõ cadit in faciente illud qđ in se est. qm̄ spiritussanctus/ talē hoiem de necessarijs ad salutē que vires suas excedunt docere imediate ł mediate patus ē. ¶ Ignorãtia inuincibilis excusat/ in eis ꝓsertim q̄ sunt facti. nõ aūt crassa vel supina: q̄ ꝓuenit ex negligētia sciēdi ⁊ faciēdi qđ in se est. Dicit aūt inuincabilis: nõ qn vinci possit. aut ꝙ ex ea necesse sit tūc opari. sed q2 operans/ sufficiēter ƀm casus euentū diligētiā apposuit sciendi illud qđ nescit. ¶ Ignorantia iuris humani sufficiēter ꝓmulgati nõ liberat subditos a pena in foro exteriori licz frequēter quo ad deū excuset a culpa quosdā ignorātes. ¶ Nõ quilibz tenetur scire đ quolibz pctõ mortali an sit tale. licz expediat istud inquirere ⁊ scire iux̄ vniuscuiusq3 vires ⁊ statū. et plus ecclesiasticos ꝙ laicos. Et int ecclesiasticos/ ꝑlati ex officio tenent ꝙ sint parati omi poscēti reddere rationē de ea q̄ in eis ē fide ⁊ spe ¶ Nemo vtens rõne/ diu ab ignorãtia principioꝝ moraliū excusat. forte em̄ morulā ad cõsiderādū apponere fas habz. ¶ Ois doctrina ⁊ oĩe studiū. debēt de curiositate vana aut noxia culpari: q̄ non ordinant actu vł habitu. mediate vel īmediate/ ad bene moralit gratuiteq3 viuēdū. ¶ Dare studiū suum rebus inutilibus aut noxijs. vtilioribus sciēter omissis curiositas ē damnabilis. ¶ Utile ⁊ inutile/ noxiū ⁊ innoxiū/ dicunt in moralibus nõ absolute. sed per respectū ad nos; cū circūstantijs finis/ loci ⁊ tpis/ officij atq3 ceteroꝝ. ¶ Ois obligatio finalit reducitur ad dictamē liberi arbitrij diuini/ sic volētis obligare creaturā. qđ dictamen nobis innotescit/ vł in lumie fidei vel grē infusarū. vel in lumine naturali signato sup nos. Uñ practica iudicia rationis habemus. aut ꝑ lumina sciētiaꝝ tā diuinaꝝ ꝙ humanaꝝ: ex duplici lumie prioꝝ emanātiū. aut postremo ꝑ expiētie mul

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

tiplicis luminosum documētū. per qd̓ fit
vt virtus q̄ ars certius opet̄. ꝓpt̄ qd̓ v̄tuo
sus bene iudicat de oibus. ⁊ ē suo iudicio
v̄tutis mediū assumēdum. ¶ In p̄ncipijs
moralibus assignādis fit ꝓcessus qn̄qꝫ a
notioribus et quasi a posterioribus. vt ex
his q̄ videmus in humana policia: assur=
gendo ad diuinā legē. qn̄qꝫ fit ecōtra a p̄o
ri ꝯsiderādo eas leges q̄ nature sūt notio=
res: qualis ē lex et̄na. ¶ Eq̄tas quā noiat
phus Epykaiam/ p̄ponderat iuris rigori
Est aūt eq̄tas/ iusticia pēsatis oibus cir= L
cūstātijs ꝑticularib⁹. dulcore mi̇̄icordie
tempata. Hoc intellexit q̄ dixit. Ipse etiā
leges cupiūt vt iure regāt̄. Et sapiēs. No
li eē iustus nimis. alioqn̄ sūma iusticia sum
ma iniusticia fit. Omia mādata dei eq̄tas. i.
cū eq̄tate pēsanda. ¶ Bonaꝝ mētiū ē ibi
agnoscere culpā vbi culpa nō ē. agnoscere
inquā non ꝑ assensū firmū. hoc em̄ stultū
ꝑiculosumqꝫ fieret. sed sic. vt doleat aut pe
niteat hō postmodū/ quasi veracit̄ i culpa
teneret̄. ¶ Nullū ē pctm̄ mortale actuale
absqꝫ ꝯsensu libero rōnis/ v̄o vel interp̄ta=
tiuo. Interp̄tatiuū ꝯsensū tūc eē dicimus
dū habuit rō tp̄us sufficiēs deliberandi et
fugiēdi ea/ circa q̄ vitāda eē ꝑuigil tenebat̄
qualit̄ dicit lex forensis. Qui tacet ꝯsentire
videt̄. dū vicꝫ repugnare debet̄. ¶ Cōsen
sus in actū solū venialit̄ malū ē tm̄mō ve
nialis. loq̄ndo de veniali ex genere suo: vt
ē verbū ociosū. ¶ Nullū pctm̄ est adeo ve
niale/ qn̄ ipm̄ vel sibi sil̄e fiat mortale dum
placet. hoc est dū ꝯsensus addit̄. si tm̄ illud
veniale erat actus mortalis ex genere suo.
⁊ ex eo q̄ nō fiebat ex ꝯsensu libero ⁊ perfe=
cto/ venialis reddebat̄. ¶ Nullus ē actus
adeo mortalis/ qn̄ ip̄e vel sibi sil̄is. sit non
mortalis dū displicet: vel si nō placet/ ꝯsen
sū ꝑfecto deliberatoqꝫ. ¶ Nihil ē adeo cō
siliū i lege euāgelica. qn̄ i casu posset eē ob=
ligatoriū. Et ita q̄libꝫ vtēs rōne/ tenet̄ f̄m
p̄parationē animi ad quodlibꝫ ꝯsilium vt
puta martyriū vel dimissionē oim̄ suoꝝ ⁊
similiū. si ⁊ vbi necessitas imineret h⁰ agen
di. Obligat insup qd̓libet ꝯsiliū q̄ nō cō=
temnat̄/ tā q̄ nō sit salubrior obs̄uatio ei⁹
q̄ oppositi ¶ Nullus ita ꝯsilijs s̄uandis
astringit̄/ qn̄ ab eo aut possit aut debeat in
casu/ eoꝝ obs̄uatio v̄balis qn̄qꝫ p̄mitti. vt

de nō habendo duas tunicas. de p̄bendo
pallio/ tunicā auferēti: ⁊ silibus. ¶ Omis
agens ꝯ ꝯsciam edificat ad gehennā. Uel
mortalit̄ si ꝯsciētia sit fixa. q̄ illud qd̓ agit̄/
ē mortale. Uel venialit̄ solū. q̄tū est ex p̄te
huius circūstantie: q̄ est facere ꝯ ꝯsciam: si
ꝯscia indicet illud eē solum veniale ¶ In
nullo casu ē aliquis ꝑplexus int̄ duo pctā/
qn̄ ei pateat exitus absqꝫ nouo pctō. Nam
si iurauerit quispiā se occisuꝝ Petrū inno
centē. ⁊ nō occidat eū/ ipse nō peccauit no=
uiter: sed iā peccauerat in iurādo. Si autē
dictet sibi ꝯscia erronea/ q̄ Petrus inocēs
ē statim occidēdus ab eo: dimittat hāc cō=
scientiā ⁊ liberatus ē. Si postremo incidāt
duo p̄cepta incompossibilia ex culpa sua/
agat illud qd̓ de se magis ē obligatorium.
⁊ a nouo pctō imunis existit. ¶ Expone=
re se ꝑiculo peccati mortalis/ est pctm̄ mor
tale. Uel sic. agere incertū et dimittere cer=
tū in materia morali/ ē pctm̄ mortale. si ta=
le sit incertū q̄ sit mortale/ nō solū per con
iecturas leues: aut ex suspitione trepida et
scrupulosa: ꝓueniente ex nimio timore ca
dendi in via dei. Sꝫ intelligit̄. dum tale ē
vehemēter ⁊ ꝓbabilit̄ incertū. eq̄ sicut op=
positū vel magis. tūc em̄ illud qd̓ agit̄ nō
carebit mortali culpa. aliter non oporteret.
¶ Consiliū salubre est frequenter agere ꝯ
scrupulos leues ⁊ trepidos. vitādo eos ad
alioꝝ iudiciū. quatinus ex cōsuetudine/ fi
at hō robustus/ solidus ⁊ trāquillus in ex=
ercitio sp̄uali. Exemplū in domificatori=
bus ⁊ funibularijs. ¶ Dans operā rei illi
cite/ aut ad se nō spectanti non excusat̄ per
ignorantiā/ de peccato sequuti p̄sertim q̄ ad
penā in foro exteriori s̄ rigore soluendam
sed apud deū sepe nō imputat̄ ad nouum
aut maius peccatū. Sicut interfectō hoīs
per ebriū nō vtentē ratiōe/ nō habet culpā
maiorē q̄ fuerit talis ebrietas. Sic aliq̄ di
cerent de peccatis dānatoꝝ. ¶ Ambu D
landū est in virtutū doctrina via regia
vt nec strictius fiat dei mādatū: nec latius
q̄ ip̄e mandauerat. q̄uis inde sumere pos
sint aliqui aut malicie velamē libertatem.
aut ecōtra in desperationē corruere. Non
tamen oīmbus/ ꝓ omi tempe ⁊ loco p̄di=
candā asserimus quālibꝫ veritatē. ¶ Ho=
mo qui tenet̄ reprimere illecebrā anteq̄ sit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

mortalis/primo omisit reprimere et euita-
re. ⁊ hoc imputabit̃ ad culpā mortalem in
primo instanti nō ē gratie. ⁊ eē peccati mor
talis. ⁊ ante nūq̄ fuit verū dicere iste mor-
taliter omittit. ¶ Peccatū veniale magis
posset dici cohibitū q̄ ꝓhibitū. ⁊ esse con-
tra institutionē seu monitionē quasi medi
um inter preceptū ⁊ consiliū: q̄ absolute ꝯ
ꝑceptū. cōmunius tamē dicit̃ eē cōtra aut
p̄ter preceptū ⁊ p̄ter dilectionē dei ⁊ non ꝯ
¶ Omnes primi motus qui apti sunt in
sequi rationē ⁊ per eā regulari/si eam p̄ue-
nerint/dici p̄nt peccata. etiā in paruulis et
fatuis. quia sunt p̄ter ordinē nature ꝑ mi-
tus institute. Tamē rectius hoc dicit̃ de
adultis/rōne vigentibus. In eis insuper
circa que ratio puigil eē debet. ¶ Omnis
infideliū vita/peccatū est: si et dū ex infide-
litate operant̃. aliter nō oportz q̄n possint
bene moralit̃ operari. sicut d̄ fidelibus ex̄
gratiā/sentētia rectior tenet. ¶ Qui mini-
ma negligit/paulatim decidit. Nā venia-
le peccatū/⁊ si nō perimit d̄ per se vitā gra-
tie/infirmat tamē operationē eius que est
vita secunda. ⁊ ad mortē si multiplicat̃ di-
sponit. retardatq̄ a ꝑfectu meriti. ⁊ ab ac-
celeratione visionis dei. In via em̄ dei nō
ꝓgredi/regredi est. Fac interim (scz dū es
in peccato mortali) quicqd boni potes vt
deus illustret cor tuū. Nam bonū opus d̄
genere ⁊ morale/etiā factū extra charitatez
vtilitatē affert multā. sicut nocet veniale.
quoniā per tale opus disponit̃ homo ad
opera virtutū. ⁊ ad facilius resurgendum
trahit̃/seu per aduersa seu per ꝓspera iux̄
qd̄ expedire nouit deus ¶ Nullus actus
d̄ genere moris: in habente vsum ratiōis/
est simpliciter indifferens. neq̄ quo ad bo
nitatē moris. neq̄ quo ad meritū vl̄ deme
ritum: saltem boni temporalis. ¶ Quantuz
obligamur ⁊ quotiēs ex diuina autoritate
querere salutē nostrā eternā: tantū ⁊ totiēs
obligamur bene opari ex gratia. Et q̄r nō
ꝓ quolibz momēto tenemur actualit̃ ten-
dere ad beatitudinē eternā (cum hoc sit p̄
ceptum affirmatiuū) idcirco nō semp cul
pabilit̃ omittimus/duz extra gratiā aliqd
operamur. ¶ Solus deus ⁊ nullus ali⁹
absq̄ eius cōmissione/pōt directe et per
se obligare quemcūq̄ hominē/etiā sibi sb-

ditum/absq̄ eius cōsensu libero/ad actus
interiores ⁊ latētes habēdos. solus quippe
deus pōt de talibus iudicare. alij autē nō
nisi d̄ eius mādato ⁊ reuelatiōe. sed tm̄ de
exterioribus. Notant̃ vō dī directe et ꝑ se
⁊ absq̄ cōsensu libero. q̄r indirecte ⁊ ꝑ acci
dens: vl̄ ex cōsensu subditi/hoc p̄t fieri. dū
vicz iubet̃ actus exterior. q̄ nō p̄t fieri nisi
ab interiori ꝓcedat. ¶ Nemo absq̄ culpa
sua aut cōsensu suo libero/pōt de ꝑ se obli
gari ad ea q̄ sibi alias eēnt licita vel ꝯsilia.
Pōt aūt hoc fieri de ꝑ accidēs ꝓ māifesta
vtilitate reipublice. cuius ē ps. vel ex eius
culpa. saltē q̄ ad forū exterius ¶ Om̄ rōna
bile ē vt nullus hō aliqd p̄cipiat/nisi illud
de q̄ p̄t cognoscere iudicialit̃ s̄m modū su
um in foro suo. Idcirco finis et intentio
legislatoris/nō cadūt sub obligatōe subdi
torū. sz tm̄mō opatiōes exteriores p̄cepto-
rū. Et ita dicēs horas aut ieiunās i pecca
to mortali/aut intentiōe sinistra. vel absq̄
attētiōe/absoluit se a p̄cepto eccl'ie. sed nō
apud deū: d̄ negligētia: aut ꝑuersa intētiōe
sepius excusat̃. ¶ Precepta dei affirmatiua.
q̄r obligāt ad sp. sz nō ꝓ sp: eorū obliga
tio ē sub q̄dā disiūctiōe ad hoc t̄pus vel ad
illud. ⁊ ad hanc speciē opatiōis vel ad illā.
Sicut colere deū latria exteriori/nō pl⁹ de
se obligat ad hanc speciē cult⁹ exterioris: ⁊
ad hāc diē q̄ ad illā. ¶ Ad eruditōez: atq̄
certificatōz fideliū: ⁊ vt ꝯformis sit i eccl'ia
stica policia cult⁹ diuin⁹/ p̄lati ecclesiastici
tāq̄ sapiētes statuti sūt. ꝑ q̄s expedit illud
qd̄ ē sub disiūctiōe ad aliqd vnū certum et
cōe xp̄ianis limitari. sicut q̄ dei cult⁹ exteri
or die dn̄ico ⁊ ꝑ cessatiōez ab opib⁹ s̄uilib⁹
exoluat̃. ¶ Ecclesiastici p̄lati respectu p̄ce
ptorū diuinorū ⁊ regula euāgelice/ nll'o mō
ꝯditores sūt. sz dūtaxat q̄dā interp̄tatores
expositores. p̄cones. doctoresq̄. ¶ Inter-
p̄tatio ⁊ limitatio vel expositio p̄latorū in
lege dīna/q̄diu p̄lati nō cognoscūt̃ abuti
sua p̄tāte/suscipiēda ē reuereт̃ tanq̄ lex dei
Abuterēt̃ aūt si manifeste imponerēt one
ra nimis grauia ceruicib⁹ ppl'i xp̄iani. vt si
ad festinādū q̄tidie aut ad statuta q̄lia reli
giosi hn̄t/oēs passim astringi q̄rerēt ¶ Di
spensatio p̄latorū/q̄ ē iuris cōis q̄dā relaxa
tio seu mitigatio/locū hz p̄cipue circa pti-
culares cas⁹ ⁊ ꝑsōas singlares. qm̄ aliq̄ sta

tuta sunt ꝓ coītate/ q̄ huic ꝑsone vel illi. ⁊ ī isto casu vel illo/ nō ita sicut sūt posita cō gruere dinoscūt. ¶ Pene sūt restringende sic ꝙ absqꝫ vtilitate reipublice vel eius cui infligunt neqꝫ institui: neqꝫ institute exeq̄ deberēt/ ⁊ peccāt oppositū faciētes vel eas cū hoc rescinderint nō tollētes. ¶ In oī re= publica tolerari pn̄t aut debēt vicia. q̄ abs= qꝫ deteriori ꝑiclo. neqꝫ corrigi. neqꝫ extirpa ri valerēt. Qn̄ āt illud ē ⁊ qn̄ nō. difficile ē ⁊ sepe īpossibile gn̄alr̄ diffinire. nisi ꝓut cir cūstātijs ꝑticularib⁹ inspectis/ ꝑlati/ supio res ⁊ sapiētes detēmiabūt. Exēplū ē de me retricib⁹ ⁊ vsurarijs. ⁊ silibus. q̄ qn̄qꝫ ꝑmit tūt. Et ita ꝺ ꝯcubinarijs sacerdotib⁹/ ꝓ lo co et tp̄e/ staret forte eē faciēdū. ¶ Cōmu= nis error facit ius: ad hūc sensū vel intelle= ctū. ⁊ siles: ꝙ ꝑlati ⁊ ꝑncipes/ sepe aliq̄ faci unt. aut ꝑmittūt iniustissime/ ob errorē sub= ditoꝝ cōem q̄ alias si ficerēt aut ꝑmitterent ad culpā eosdē obligarēt. ¶ Cōmunis in obediētie culpa/ qn̄qꝫ absoluit ꝺ ꝑ accidēs ab obediētia ⁊ a culpa ꝓ futuro. ⁊ hoc ī le= gibus positiuis. vt tales sūt. alioqn nō vi det in multis. quō lex lata ⁊ iurata possꝫ ꝑ nō obſuationē aboleri. ¶ Cōsuetudo est optima legū intp̄res. si de positiuis s̄mo fi at. ¶ Cū ꝯsuetudo sit altēa natura/ leges as suete/ ⁊ q̄si iā in naturales v̄se. nō debent absqꝫ māifesta vtilitate vel necessitate/ vel tolli vl̄ mutari. ¶ Cōsentire censendi sūt supiores (saltē interp̄tatiue) ī abolitiōe le gū suaꝝ positiuaꝝ. qn̄ passim eas diu non obſuari pn̄t/ ⁊ nec v̄bo nec facto reclamāt ¶ Lex nō instituit̄/ nisi dū ꝓmulgat̄/ neqꝫ vigorē hꝫ/ nisi cū morib⁹ vtētiū approbat̄. ⁊ hoc si sit lex pure positiua ad populi regi men. Secus ꝺ diuina atqꝫ naturali dicere tur. ꝯ quas nō ē ꝑscriptio. vel ad oppositū ꝯsuetudo sed tm̄ corruptela. ¶ In oī lege q̄tūcūqꝫ positiua bn̄ instituta. aliqd est de iure naturali ⁊ diuino. vt ꝙ expedit hoīes le gib⁹ regulari. ꝙ q̄ ꝑtāti resistit/ dei ordinati oni resistit ⁊ siles. ¶ Decernere ius diuīū ⁊ naturale a positiuis. sicut est difficile: ita maxīe necessariū est vt vtile in oī doctrina morali ⁊ politica. ⁊ hoc fieri ꝑfecte nequit/ absqꝫ sacra sapientia. q̄ legib⁹ etn̄is innitit̄ atqꝫ fūdat̄. ¶ Cōpatio pctōꝝ ad inuicē s̄m grauitatē maiorē ⁊ miorē/ generalit̄

F

sumi neqt: nisi compent̄ in genere suo. ⁊ ce teris ꝑibus. qm̄ s̄m alias circūstātias ꝑti= culares/ se hn̄t plurimū vt excedētia ⁊ exces sa. ¶ Quātificatio pctōꝝ/ a posteriori sumit̄ a pena: licꝫ nō sufficiēt/ vsqꝫquaqꝫ. et a ꝑori penes genus obiectis. ⁊ intētionē finis. et libidinē seu conatū volūtatꝭ maiorē vl̄ mi norē. ⁊ causā motiuā. tp̄us ⁊ locū. ⁊ penes dāna inde seqntia/ q̄ peccās ꝑuidebat aut ꝑuidere tenebat̄. ¶ Oīs actus/ cui⁹ finis intētus ē pctm̄ mortale: mortalis ē. siue in tendat̄ actu siue habitu qđ scit̄ si opans in terrogatus. cur hoc facit? et aduertēs/ tan dē ridebit. ad hūc finē feci. ¶ Actus q̄ ali= unde nō eēt mortalis: ⁊ fit ꝓpt̄ finē solū ve nialē/ videt̄ eē solū venialis: nisi forte ꝯsti= tuat̄ finis ille vt vltim⁹ ⁊ qetās. et nō solū vt incidēs ⁊ minus ꝑncipalis/ actu vel ha bitu ¶ Nō oīs actus pcti/ ē fruitio creatu re. vel vsus eius. sꝫ qn̄qꝫ ē abusus solū ve= nialis. qn̄qꝫ mortal'. Nō em̄ oportꝫ/ vt in oī pctō creatura ꝯstituat̄ finis vltimatus abutētis ea. ¶ Si q̄s mouet̄ occasionalit̄ solū/ ex pctō mortali/ ad aliquē actū facien dū nō oportꝫ illū actum eē pctm̄ mortale. Secus si cā ꝑncipalis hui⁹ actus/ eēt mor tale delictū. ¶ Diligi p̄t deus ꝓpt̄ finē mer cedis q̄ ipse ē. vel ꝓut licꝫ ꝓpt̄ diceret finē subordinatū sub vltimo fine. aut ꝓut cau sam motiuā min⁹ ꝑncipalē denotaret. al's nō. Silr̄ de euasione dānatiōis diceretur.

B

¶ Bonitas naturalis ꝯseqt̄ ad ens. ⁊ hec nō hꝫ oppositā maliciā. Bonitas v̄o ⁊ malicia morales de genere sumit̄ ex obiecto. Sꝫ totalis bonitas moralis speci alit̄ pēdet ex circūstātijs finis ⁊ alioꝝ sil' adunatis. Maliciā v̄o/ ex vnius illaꝝ cir= cūstātiaꝝ carētia ponim⁹ resultare. Ceteꝝ bonitatē gratuitā ⁊ meritoriā/ gr̄a gratum faciēs opat̄. ¶ Circūstātiaꝝ alie nō sūt so lū ꝯcomitātes actū. ⁊ he nec addūt nec di= minuūt ad pctm̄. Alie dicūt̄ informantes qr ad actus vt moralis ē/ integrationē ⁊ in= formationē exigūt̄ et intrāt. ¶ Multa ex genere mortalia sunt/ q̄ꝝ silia pn̄t effici bo na: dū trahunt̄ ex rōnē suā. Quēadmodū dolere de libtate ꝺ bono alteri⁹/ ē mortale delictū. Si v̄o hoc fiat ꝓ zelo iusticie boni cōis/ cui ꝯriū ē tale bonū: ille dolor virtus erit. ¶ Plerūqꝫ multa ex genere bona eēnt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

que ex aliqua circūstantia pu̇ersa fiūt ma-
la/ ⁊ speciē moralē mutātia. ¶ Nō oīs de-
liberans/ agit ex deliberatōe. sicut nec oīs
ignorās agit ex ignorātia. aut ꝯtemnēs ex
ꝯtēptu. Pōt em̄ aliqs progredi in actū pri
moꝝ motuū. dū actu delib erat qd agēdū/
nō tn̄ ex deliberatōe aget. ſ; ex effreni appe
titu/ ⁊ ex motu passiōis. Dicit āt aliqs age
re ex aliq̄ cā: qn̄/ si nō eēt illa cā/ ipe ab agen
do cessaret. accipiendo large agere ꝓut ad
omittere ꝑtēdit. ¶ Duobꝰ bonis ꝓpositꝭ
qn̄q; ad nullū obligor. qn̄q; ad vnū illoꝝ
nō ad aliud. qn̄q; ad ambo/ sub disiūctiōe
solū. In q̄ casu nō teneor simpliciṫ eligere
maiꝰ bonū si sit mihi difficiliꝰ. neq; etiā si
sit faciliꝰ. ⁊ habeaꝫ rōnabiles causas illud
dimittēdi. ⁊ aliud agēdi. Exēpli grā ad ex-
periēdā ꝓpriā libertatē. Qm̄ ars pfecta nō
delibat. sicut ex v̄tute agit aliqs bn̄/ quasi
subito: sic ex pu̇ersa assuefactōe viciosus q̄
si repente p̄cipitaṫ ī culpā. Et ita male ha
bituatꝰ ī vicijs/ vt in iurādo: ꝯcupiscendo:
odiēdo: īuidēdo: ⁊ sīilibꝰ/ fere demereṫ ꝯti-
nue. sicut v̄tuoso assidue merces crescit. vt
veꝝ sit q̄ iustꝰ ē/ iustificeṫ adhuc ⁊ q̄ sordidꝰ
ē/ sordescat adhuc. ¶ Nullū desideriū rei
illicite/ factū tm̄mō sub ꝯditōe actualiṫ vl̓
habitualiṫ adbibita. ē de ꝑ se mortale deli-
ctū. de ꝑ accidēs tn̄/ ꝓpṫ appetitꝰ sensualis
cōmotionē nimiā. q̄ sciēṫ dimittiṫ inuale-
scere ex talis desiderij ꝯtinuatiōe libera/ pt
ipm̄ inṫ mortalia deputari. q2 q̄ amat peri
culū/ pibit ī illo. ¶ Nullꝰ agēs bn̄ ſm oēs
circūstantias/ dici deb; dare scādalū alteri
q̄tūcūq; scādaliseṫ aliꝰ. Scādalū em̄ est di
ctū vel factū minꝰ rectū/ p̄bēs alteri occasi-
onē ruine. Nā ī via oīno recta/ si qs ceciderit/ nō ex scādalo vie ſ; ex ꝓprio defectu ꝓ-
ueniet. Solꝰ ille scādalisat actiue. q̄ aduer-
tens aut aduertere debēs/ alios ꝓniores eē
ad peccādū/ ex mō suo agēdi q̄ sibi nō ē in
p̄cepto/ nihilominꝰ ipe opari nō desistit. se
cus ī casibꝰ hic excluṫ. vbi malicia ꝓpria ē
scādalū gratis acceptū. vbi p̄terea nō ē ad-
uertētia nec eē d; de scādalo alterius. ⁊ vbi
q̄s ad illud operādū teneret. ¶ Ille dī ex
malicia sua peccare ⁊ scādalū accipe: nō ex
actu alteriꝰ. q̄ īformatꝰ sufficiēṫ de bonita-
te hmōi actus. nihilominꝰ cadit in ruinā.
vt si ex voto religiōis emisso. parētes post
sufficientē de religiōis pfectōe informatio
nē/ se scādalisari ꝯqrant. scādalū ē hoc nō
iā pusilloꝝ: ſ; phariseoꝝ. acceptū scꝫ nō da
tū. ¶ Quilibꝫ ab oī actu cui nō ē astrictus
aliūde/ teneṫ desistere. qn̄ timet aut timere
d; ſm vehementē ꝯiecturā/ scādalū pusil
loꝝ. q̄usq; de illo cōpescēdo diligētiā com-
pleuerit. nisi forte pro cōi vtilitate/ vnctio
spūssancti doceat/ illud nūc agēdū. vt chri
stus fecit in publicatiōe v̄itatis sacramēti.

De superbia ⁊ vana gloria.

a
Appetitus glorie si est de vera
gloria ⁊ ꝓpṫ deū v̄tuosus ē. Si
de vana/ citra deū ⁊ nō ꝑ deum
vt ī bonis fortūe nature vel grē
venialis ē/ tā ex genere q̄ ex more/ si sit ad
finē bonū. vt ꝑ euitatōe infamie. aut ꝓ ma
gno bono edificatiōis aliene. ille appetitꝰ
discretꝰ ē ⁊ meritoriꝰ. Si gloria sit falsa/ ⁊ d̓
pctō mortali; aut ꝓ fine malo p̄ncipaliṫ et
vltimate/ tūc mortalis est. ¶ Presūptio: ar
rogātia: iactātia: ⁊ hypocrisꝭ/ generaliṫ et ꝓ
prie sunt d̓ illis q̄ nō ꝯueniūt hoī taliter se
hn̄ti: si illa hr̄e vel credit vel inordinate ap-
petit. ꝓpterea sp̄ hn̄t errorē vel maliciā in-
uolutā. qn̄q; venialē. et sepe mortalē. ſm
genus obiecti. ⁊ iuxṫ circūstātias intētiōis
⁊ finis. atq; ceteroꝝ. ¶ Presumēs d̓ dei mi
sericordia q̄ saluabiṫ q̄litercūq; peccauerit
⁊ in pctō pseuerauerit/ errat ī fide/ si hoc in
dicet ꝑ intellectū ⁊ ī moribꝰ mortaliṫ/ si ta-
liṫ afficiaṫ ꝑ volūtatē absolutā. q2 d̓ ꝯditio-
nata nō oportet. Et ita distingui posset in
valde multis d̓ intellectu et affectu. q2 ſm
hoc/ pctā variā naturā sortiūṫ. vt dicāṫ vl̓
errores. vel mali mores. vel vtrūq;. ¶ Pre-
sumptio d̓ multis meritis et gratijs/ falsa
ē ⁊ temeraria/ si nō insūt. Si autē credaṫ et
sentiaṫ q̄ ex se sūt p̄ncipaliṫ/ impia ē. q̄tūcunq; ꝑus hr̄enṫ. Qr si singulariṫ eas hr̄e
q̄s gloriēṫ/ pestifera est atq; pharisaica pre-
sumptio. ¶ Credere ⁊ sentire q̄d ex meritꝭ
p̄cedētibus aliqd bonū aut p̄miū ꝯsequa
tur/ nō ē p̄sumptio vel error/ si ad deū tāq̄
ad originale p̄ncipiū/ actu vel habitu solū
referaṫ. Deus em̄ misereṫ/ cuius misereṫ/
hoc ē gratiā dat. vt ex illa/ aliā grām largia
tur. ¶ Celare pctā sua: nō ē ex se hypocrisꝭ

sed cautela prudens ⁊ debita. Secus si fi-
at hoc ex appetitu laudis false. aut alterius
malicie pncipalit᷑. vel si ad malū finem vl
timatē referat᷑. Secus etiam/ si p mēdacia
opeꝝ vel signoꝝ vel ṽboꝝ/ talis absconsio
q̄rat᷑ fieri. quēadmodū si ad celandū pctā
sue luxurie/ fingat se aliqs ope signo aut
ṽbo luxuriā maxie detestari ⁊ castitatē am
plexari. cū sufficere debeat. vt illā nō osten
dat. Ita de superbia et ceteris posset dici.
¶ Presumptio/ arrogātia/ iactātia/ ⁊ hypo
crisis. circa bona nature aut fortune/ min⁹
hn̄t peccati ⁊ piculi: q̄ circa bona grē/ p̄ser-
tim grē gratū faciētis. cū illa minus ꝯgno
sci possit inesse. ¶ Pertinacia in opionib⁹
⁊ actibus ꝓprijs p quā qs nō ē patus cor-
rigi: dānabilis ⁊ vix sanabilis ē p̄sumptio.
⁊ dū in rectoribus alioꝝ: aut apud religio
sum ē. cūcta turbat ⁊ pdit. ¶ Nō ē ser- R
uitus sȝ libertas/ parere legib⁹/ qm̄ obli
gatio p votū aut p̄ceptū: ceteris pibus au-
get ṽtutis ⁊ meriti rōnē. vtrobiq̄ꝫ em̄ addi
tur circūstātia bona. in voto/ latrie. in p̄ce-
pto/ obediētie. ¶ Subditi obligāt᷑ obedi-
re supiorib⁹ in his dūtaxat: respectu quoꝝ
sunt supiores. ⁊ dū regulas sue dānatiōis
nō excedūt. ¶ Nullus actus dȝ ab hoīe ꝓ
hiberi sub pena pctī mortalis alicui inuito:
etiā subdito/ nisi ad illuȝ iā sit obligatus p
legē diuinā explicite vel implicite. ṽtualit᷑
vel in forma. Nā solus deus ē q̄ hȝ impe-
riū etne vite ⁊ mortis. ¶ Stultū ⁊ iniurio
sum ꝓ supioribus/ ē credere/ oēs instituti-
ones factas q̄les videmus respectu subdi
toꝝ/ obligare ad pctm̄ mortale. sȝ sūt mul-
te accipiēde vt cōminatiōes. multe vt mo
nitiones. multe vt ꝯsilia. multe vt q̄dā de
centie ⁊ honestates ⁊ faciētes ad finē con-
sequendū. multe vt tpalē hāc vitā solū re-
gulantes. ⁊ ad penā tpalē: si trāsgredlāt᷑ so
lū obligāt. ¶ Iurās vel vouēs in aliq̄ reli
gione vel coītate/ adimplere oīa q̄ pro regi
mine talis religiōis aut coītatis ordinata
sunt aut erūt: nō p hoc censendus ē eē ob-
ligatus sub pena pctī mortalis ad obſua-
tionē illoꝝ ad q̄ diuina lex nō vult talit᷑ ob
ligare. q: nec humana lex talit᷑ obligare in-
tendebat. si recte (vt supponit᷑) intēdebat.
¶ Displicet deo/ infidelis ⁊ stulta ꝓmissio
Infidelis q̄ nō seruat᷑. Stulta q̄ discretōis

sale nō condit᷑. Propterea stultū est dicere
q̄ de ingrediēdo religionē ꝯsiliādū nō sit.
sed ad primā inspirationē ingrediendum.
¶ Pōt sincero ⁊ recto ꝯsilio/ religionis in
gressus dissuaderi. qbusdā ad tps. alijs in
eternū. Sic de p̄lature susceptiōe: aut stat⁹
ṽginitatis diceret᷑. Attamē modestissimā
cautelā in dissuadēdo/ scimus exhibendā.
¶ Omē votū ⁊ iuramētū/ ad hoc q̄ obli-
gatoriū sit ⁊ discretū hȝ ꝯditiones implici
tas. quarū aliquas inutile. aliq̄s vtile eēt ī
iurādo p exp̄ssum apponere. Una condi-
tio ē/ q̄ reseruat supioꝝ autoritatē. Secun-
da q̄ iuramētū nō sit aut vergat in deteri-
orem exitū. s. ad mortale vel veniale pctm̄
nūc aut in posteꝝ. Tercia q̄ nō sit ī salut᷑
dispendiū: hoc ē in p̄fectiōis impedimētū
vt eēt vouere nō intrare religionē. nūq̄ꝫ su
scipere p̄laturā aut nō loqui cum parenti-
bus. ⁊ similia. q̄ licet possint licite q̄n̄q̄ꝫ di-
mitti. nō tn̄ passim iuramēto aut voto val
lari. ¶ Qn̄ aliqs nec actu nec habitu/ p ṽ-
ba sua intēdit iurare. nō ē reus piurij apd̄
deū/ nec etiā apud hoīes: si sufficiēt᷑ hoc cō
stiterit. pōt tn̄ de incauto mō loquēdi/ vel
scandalisandi vel afferēdi. vel de intentiōe
fallēdi culpari. Hoc facit p religiosis/ et q̄
busdā alijs/ q̄ iurant p botas suas: ⁊ p ani
mam canis: irrisorie. Et ꝓ burgūdis ⁊ as-
suetis iuratoribus p̄ter omnē intentioneȝ
obligādi se iuramēto. ¶ Institutiōes hu-
mane/ nō debēt tales interp̄tationes asper
nari quales iuramēta et vota/ ſm ꝯcordē
doctoꝝ sententiā recipiūt. etiā dū ferēt᷑ ab
solute. alioqn in laqueū et magnū salutis
dispendiū verteret᷑. ¶ Si cōtemnere ali L
quā rē vt autoritatē supioꝝ/ est ipsā vere
vel interp̄tatiue/ nullā: aut vilē aut minus
iusto reputare. Ois peccās etiā venialiter
ꝯtemnit: q̄uis nō oīs talis agat ex cōtem
ptu. sicut nec oīs supbus agit ex superbia
⁊ ita in alijs multis. ¶ Contemnēs auto-
ritatē supioꝝ/ nō ex passione vel fragilitate
vel ex ignorātia. sȝ ex ꝯtēptu q̄ ē pncipalis
causa aut finis trāsgressiōis sue/ reus pctī
mortalis existit. Ut dū qs dicit supiori in
eo q̄ supior. ego in despectū vrī hoc agam
qđ inhibetis: alias nō actur⁹. ¶ Ad euita
tionē pctī nō sufficit bn̄ sentire et iudicare
p̄ agēdis: nisi volūtas ⁊ affect⁹ tali iudicio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.5.7

conformenť. Afficiť em̄ sepius voluntas
ad aliqua/ ⁊ illa taliť exequiť/ ac si suus in=
tellectus taliť agēdū dictaret. Sup hoc/ in=
continētes circa qđlibet viciū: tā carnis ꝙ̄
spūs: apertū dāt documētū. ꝑsertim in car
ne euidētius ꝙ̄ in spū. ꝓpť difficilē reflexi=
onem sup actus interiores ⁊ latentes. Et
hec abscōsio/ crebro fallit etiā ipos spūaliť
ambulare volētes. ¶ Ponētes intellectuꝫ
libeꝝ vt talis ē. ponerēt ꝯseqn̄t in eo pctm̄
ꝓpriē. Alij ad negligentiā aut maliciā vo
lūtatis habēt referre crimen omne suum.
¶ Nulla ē negligētia vel omissio/ crimia=
liť culpabilis: absqꝫ ꝯsensu vō vel interpre
tatiuo comitāte vel ꝑmio. Quid aūt sit cō
sensus interꝑtatiuus dictū ē. Et hec in an
gelis ⁊ in adam/ videť origo fuisse peccati.
¶ Passio naturalis vt ira. amor. gaudiū.
odiū. inuidia. fames. sitis. delectatio. desi=
deriū. ⁊ similes: si fiāt absqꝫ oī ꝯsensu/ nul=
lū pctm̄ sunt. si vō cū ꝯsensu. ſꝫ nō ex con=
sensu/ inť venialia deputāť. Siľr de actib⁹
rōnis. tā in portiōe supiori. vt est blasphe=
mia. ꝙ̄ in inferiori vt ē appetitus vindicte
dicēť. ¶ Si i p̄ceptis penalib⁹ pena sit M
addita p modū disiūctōis ad actū p̄ce
pti sufficit penā solueť duꝫ act⁹ omittiť. Si
vō sit iposita pena. vt solū accessoria/ ⁊ in=
ducēs ad p̄ceptū: p solutiōeꝫ ei⁹ nō excusať
p̄cepti trāsgressio. ſꝫ bn̄ aliqn̄ compensať.
¶ Iudicare alteꝝ tāꝙ̄ malū/ si fiat ex offi=
cij iudicio. ⁊ p testes legitios/ nō ē ex se ma
lū. ſꝫ vtuosū. etiā si p ꝯfessionē aut aliť/ sci
reť eē p iudicē inocēs nec p illud patēt effu
giū: qn suo fūgereť officio. ¶ Iudicare ꝓ=
pria estimatōe aliū ex aptis signis exterio=
rib⁹ q nō pn̄t bn̄ fieri. nō ē ex se pctm̄ mor=
tale. licꝫ qn̄qꝫ sit curiositas venialis/ qn̄qꝫ
mortal': dū hō ab alijs meliorib⁹ aut debi
tis/ nimis ipediť: aut dū p hoc i supbiā eri
giť. ¶ Iudicare alteꝝ leui p̄sūptiōe/ ꝭm p̄
sūptiōes exteriores: ꝑsertī vehemētes/ nō
ē ex se mortale. Sec⁹ si fixa assertōe interio
ri l' exteriori illud fieret: i magnū ꝓrimi de
dec⁹ ⁊ malū: ¶ Null⁹ in vita iudicādus ē
tāꝙ̄ dign⁹ iferno. qm̄ spūssc̄us opať sbito
facta igiť. nō ꝑsona sunt a nobis iudicāda
¶ Zelotipia q̄ ē vehemēs amor suspitios⁹
nō sat' fidēs de re amata/ ⁊ alie suspitōnes
maliuole: vt dū aliqs sꝑ putat irrideri ⁊ fal

li. in q̄les q̄dā melancolici. ⁊ q̄dā ex religio
sis faciliť cadūt si nō repmāť: ſꝫ addať con
sens⁹ liber: sūt vt ꝑlimū mōtlia delicta. aut
mortaliū delictoꝝ vehemēs cā. ¶ Idola=
tria: q̄ ē exhibitio honoris/ vere l' interp̄ta=
tiue aut attributiue diuini alicui creature
aliť ꝙ̄ sibi ꝑt cōpetē. Et apostasia q̄ ē reces
sus a vā religiōe. Et murmur ꝯ diuā ꝓui
dētiā. Et blasphēia deo indigna ascribēs.
Qn̄qꝫ fiūt ex supbia itellect⁹/ nolēt' se capti
uare i obsequiū fidei. et tūc ibi est error in
fide. Aut solū fiūt p deprauatōꝫ affect⁹. et
tūc sūt malicie ex se crimiales: ſꝫ ex circūstan
tijs dici possunt qn̄qꝫ veniales. ¶ Sicut ē
aliqs honor diuin⁹ ꝓpriē: aliqs solū per at
tributōꝫ aut ꝑticipatōꝫ aut analogiā. Ita
ꝭꝫ h⁹ varie sūt spēs idolatrie: q̄dā ꝓpriē: q̄dā
solū analogice dicte. oēs tn̄ ex gnīe suo mō
tales existūt. vt i inuocatiōib⁹ demonū. In
astrologia ꝯ iudicijs circa ea q̄ nō depēdēt
pure ex libero arbitrio. In micromancia ⁊
piromācia. ⁊ gn̄aliť in supstiōib⁹ oīb⁹ ꝓhi
bitis atꝫ nefarijs: q̄ꝝ effect⁹/ neqꝫ a miracu
lo/ neqꝫ a natura/ rōnabiliť expectari pn̄t.
¶ Nulli facientī qđ i se ē (h⁹ ē bn̄ vtēti do=
nis dei iā habit') deest de⁹ i necessarijs ad
salutē/ siue sint illa credenda siue operāda.
¶ Volēs credē/ ⁊ fantasias ad oppositū fi
dei tolerās inuit⁹. sicut i plerisqꝫ videre est
nō ē ifideľ. ſꝫ mereť. Ita ꝯ volēte penitē et
deū diligē: aut aliqd bonū facere ex affectu
q̄ꝫ ē indispositō corpal' ipeditꝫ p regula de
cerem⁹. ¶ Tollať supbia a viri' deuotis et
abstract'. q̄ sentire ꝯsolatiōes spūales in
affectu: nō ē signū ieffabile ꝙ̄ caritas insit
sic eaꝝ carētia: charitatē deesse nō cōcludit
Nā assuefactio et cōplexio/ aut diabolica
illusio/ cause sūt: cur tales affect⁹ qn̄qꝫ vel in
sunt vel nō insūt. ¶ Adorās adoratōe deo
debita absolute. idolū vel diabolū transfi=
gurātē se i angelū lucis seu xp̄m: a mortali
crimie neqt excusari. Nec hic igrātia iuin=
cibil' locū hꝫ. ſꝫ ꝓbādi sūt spūs si ex deo sint
Sec⁹ si sb̄ ꝯditōe implicita l' explicita/ hec
adoratio fieret. vbi ꝓbabilis cōiectura de
sic agendo cōtingeret. queadmodū hostiā
non sacratā. imo lapidē hostie similem/ ca
sus aliquis licite faceret adorare ¶ Pia in
tentio faciēdi ⁊ tenēdi ꝭm intentionē eccle
sie/ si nō excusaret multos ex xp̄ianis sim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

plicibus: idolatre censerent in adorationi-
bus imaginū. citius pulchre ꝙ turpis. et
veteris ꝙ noue. quasi numine aliquo ille
magis. ꝙ alie repleret.

De inuidia

Nuidia q̄ est dolor d̄ alieno N
bono / vel gaudiū d̄ malo / ex
genere suo mortalis ē qꝛ ꝯ cha-
ritatē. ⁊ ꝑsertim si dolor sit d̄ bo-
nis spūalibus. Sꝫ ex defectu deliberatio-
nis vt in ꝓmis motib⁹ / vl' ex malicia com-
plexiōis melācolice: aut qꝛ dolor illa trahi
tur ex genus inuidie / ꝑt nō eē mortalis: vt
dū dolet aliqs et iusta causa et fine bono.
¶ Detractio q̄ ē diminutio fame alteri⁹ oc
culta. vel diffamatio q̄ ē publica. vel cōtu-
melia ⁊ exprobratio q̄ fiūt in facie eius q le
dit sūt ex genere suo mortales / si damnū
vel dedecus sit notabile. et si nō ꝯhant ex
ꝓpriā rōnē. vt si fiāt ad cautelā alioꝝ ne se-
ducāt. aut ꝓ bono reipublice vel cōitatis
alicuius. aut ꝓ correctiōe fratna. Sꝫ apud
imꝑfectos ista bn̄ agere. s. alios recte increpare.
sicut ⁊ se digne laudare difficillimū ē.

De ira

i Ra ꝑ zelum q̄ ē de malo culpe:
dī ex se laudabilis: sꝫ ex mō ꝓse-
quēdi ꝑt fieri vituꝑabilis. dum
nec tp̄s nec locū nec modū no-
uit obseruare. ꝑ̄tim qn̄ ꝑtinacie ꝯiūcta ē /
⁊ turbātiū seditionū magis adductiua: ꝙ
sedatiua. ¶ Ira q̄ ē motus ꝯcitatus ad in
ferendū vindictā ꝓ malo sibi vere illato. si
sit s̄m ordinē iuris / nō ē de se vituꝑabilis.
sꝫ reducāt ad irā zeli. vt in iudice vel ꝑ iudi
cem. Sec⁹ si ex libidine ꝓprie vindicte ꝓn-
cipalit. vel si iīuria nō sit vere facta. sed ita
leuit ⁊ irrōnabilit estimat. ¶ Ira est qn̄qꝫ
naturalis passio vt ī melācolicis ⁊ colericꝭ.
qn̄qꝫ ꝓmus motus. qn̄qꝫ sola impatiētia.
absqꝫ appetitu vlterioris vindicte. qn̄qꝫ re-
frigeratio qdā charitatis erga ꝓximū. cir-
ca odiū. In qbus casibus aut nullū ē d̄ se
aut veniale peccatū. ¶ Ira que est appeti-
tus deliberatus vindicte ꝓprie. ꝑter aut ꝯ
iuris ordinem. ex se ⁊ vt sic / est mortalis.
Presertim si vindicta sit notabilis detri-
menti.

De accidia

a Ccidiam dicimus esse tediū O
interni boni. Que ex genere
venialis ē. qꝛ ꝯrat nō charitati.
sꝫ eiusdē feruori. Fit āt mortalis
dum ꝑ eā aut ex ea / mortale crimē incurrit
vt omissio eoꝝ q̄ sūt d̄ necitate salutis. aut
desꝑatio de dīuo auxilio. aut suiꝑsi⁹ infe
ctio ¶ Sola negligētia mortal' ē / ꝑ quā id
qd̄ sb̄ ꝑcepto cadit omittit. ꝙuis culpabi-
lior ī exercitijs spūalib⁹ et hierarchicis vt ī
missa. ꝙ ꝓphais. ¶ Ociū scm̄ vite ꝯtēplati
ue ⁊ studiose. dꝫ hō ꝙtū ex se ē magꝭ appe-
tere: ꝙ officia vite actiue: ꝑ̄ti cū obligatōe
iminēte tn̄ maīfesta necitate: aut supiorꝭ ꝑ
cepto rōnabilit accedēte dimittēdū ē ociū
ꝓ caritate ꝓxioꝝ. ¶ Inhabilis ꝓrsus ad
ociū ꝯtēplatiue laboret ipe exti⁹ ad sui ali-
orūqꝫ ꝑfectū. Et si aliqs ad vtrūqꝫ valꝫ / ve
lut ambidext / magna ꝑfectio ē. ⁊ mixturā
hāc ī statu p̄ntꝭ īdigētie / optimā iudicam⁹.
¶ Euagatio mētꝭ tp̄e oratōnis ex ꝑcepto
debite / si fiat ex deliberato ꝯsēsu. atꝫ teneat
illa sola intrūpit intētiōez debitā orōnis. ⁊
facit vt ꝑceptū nō sufficient adimpleat. ni
si rursus iteret qd̄ ꝑ euagatōz hāc infectū ē
Qd̄ tn̄ fieri / aliqn̄ neqꝫ dꝫ neqꝫ expedit. ne-
qꝫ ꝑt vt ī missa. aut dū hora ꝑ̄ijt. Vbi dū
euagatōz: ꝙtūcūqꝫ multa sit / ex delib̄atōe
tenere nō volum⁹ / tūc habitualis prima ⁊
v̄tualis intētio ꝑ̄habita de orādo. vt debe
mus / iugit vna manet. Exemplū ē d̄ pere
grinatiōe. ¶ Cōuersio cordis ad deū tp̄e
oratiōis / ꝙuis sit laudabilior ceteris pari-
bus: si s̄m v̄ba ⁊ sensū orōnis fiat: attamē
istud nō ē necessitatꝭ qd̄ de illitteratꝭ ꝯstat
⁊ in ꝑfecte ꝯtēplatiuis etiā nō raꝝ ē. ¶ Im
patiētia ⁊ lāguida mollicies / et effeminata
cōpassio / ⁊ mutabilitas ad omnē vētū sūt
ex se vituꝑabiles ⁊ in culpā mortalē v̄gūt /
dū exinde ea que iussa sunt fieri vel exequi
seꝫ et veritas vite doctrine atqꝫ discipline /
relinquunt. ¶ Tediū boni / ꝓueniēs ex
difficultate oꝑis. aut ex malicia cōplexio-
nis absqꝫ culpa / plus in iohāne ꝙ in petro
auget meritū ⁊ laudē iohānis. si ⁊ dum in
ceteris ipe cū petro eq̄lit opet. ¶ Difficul-
tas in oꝑe v̄tutꝭ ex assuefactōe vicioꝝ ꝓue
niēs / pl⁹ de ꝑ se diminuit rōꝫ laudis ⁊ me-

riti/ q augmētet. Tamē male habituatus qm̄ nisi ex maiori conatu: opus sile ad bene habituatū pficere neqt: magis inde reddit incidētalit̄ cōmēdādus. ¶ Pusillanimitas qua qs ꝯ iudiciū suꝑioris sui prudentioris reputat se minus iusto obligari ad aliqua faciēdū. ⁊ ptinaciter refugit officia a suꝑiore imposita. ad inobediētiā suꝑbam imputat̄. q2 iudiciū suū nimis pfert. ⁊ innitit̄ prudētie ꝓprie. Secus si ducat̄ ꝓpria lege spūssancti/ de qua deb3 eē certus. Secus pterea si sciat piculū suū euidēter de q̄ fidē facere suꝑiori satis nequit.

De auaricia

a P

Auaricie obiectū est imoderata possessio. Qđ ex genere suo nō videt̄ eē mortale vniuersalit̄. Sz in mortale trāsit/ dum ex deliberatōe efficaci ⁊ absoluta/ appetūt̄ vel q̄runt̄ vel rapiūt̄. aut retinent̄ aliena: inuitis dn̄is. quacūq3 mō fiat. clam vl' palam. vi vel fraude. ꝯsilio vel auxilio. psertim si res sit notabilis detrimēti. ¶ Dum appetitu suffocante rōnē. ⁊ a dei fruitio penitus impediēte/ etiā licita vel ꝓpria bona nimia libidine vel solicitudine appetūt̄/ q̄runt̄ seu retinēt̄: quasi in eis spes toti9 animi velut in deo poneret̄/ mortale ē. Quā auaricie speciē apl's ab hoc appellauit idolor̄ fruitutē. ¶ Nō deb3 aliqs dicere tenere rē alienā inuito dn̄o/ q̄uis nesciente qn̄ dn̄s psumit̄ rōnabilit̄ ꝯsensurus ex familiaritate vel aliūde dū sciuerit. Aut si iuxt̄ dictamē recte rōnis/ ita d3 ꝯsentire. quemadmodū in extrema necessitate: aut dū cū notabili detrimēto reddētis. ⁊ cu3 modica vtilitate recipiētis/ alienū tunc reddere qđ dānū sub parua expectatōe potest euitari. Nullus pterea gladiū arreptū diceret reddendū in manus dn̄i dū furit. q̄ꝗ illū instantius repeteret. ¶ Sub furibus aut sacrilegis aut raptoribus cōphendunt̄/ q̄ ad criminis eqlitatē. quicqd sit de restitutiōe faciēda. ipi aduocati fouētes causā quā credē debēt iiustā aut p culpā pdētes iustā. Et medici ifideles. Et iudices mali Et plati q̄ pficiūt officijs publicis ⁊ beneficijs psertim curatis illos q̄s scire debent eē raptores ⁊ aiar̄ destructores, bonis spretis. Ipi ꝓsus ꝯsiliarij dn̄or̄/ ad tallias iniustas. Et generalit̄ q̄ talia agūt. aut ꝯsentiūt agētibus. ¶ Acq̄rere medijs illiatis/ illicitū ē plus vel minus/ iux̄ maliciā mediorū. varie insuꝑ f̄m naturā ꝯctuū in acq̄rēdo. Ita vt qn̄q3 trāseat res in vex̄ dn̄iu3 peccātis/ qn̄q3 nō. Cōtractus em̄ qn̄q3 irritat̄ diuino iure vel hūano. qn̄q3 pmittitur vt īfra dicēdū ē. ¶ Symonia q̄ ē studiosa volūtas emēdi aliqđ spūale vel annexum spūali/ cōstat q̄ de genē suo ē mortalis/ pl9 vel min9/ ꝓprie vl' improprie. iux̄ naturam eius qđ dr̄ spūale. Tpalitates em̄ ecclesie/ q̄uis ei dicate sūt: ꝓprie tn̄ spūales nō existūt. nec symonie nomē. nisi positiuo iure recipiūt. ¶ In actib9 q̄ sunt symoniaci solo iure positiuo. cadit pscriptio. vt in receptione moderata ꝓ sigillo. aut lr̄a. aut sustētatiōe ministror̄ in collatiōe ordinū. ī aliis nō ita. ¶ Faciēs aliqđ opus spūale. ⁊ inde mercedē tpalē expectās: aut ecōtra quasi vnū sit rōnabile p̄ciū alterius/ symoniacus ē. aut iesita corde vel ore vel ope. ¶ Dicit̄ aūt tpale/ quicqd pt p̄cio tpali comparari vt ē obsequiū curialiū ⁊ silia. ¶ Sustentationē suā moderatā in tempalib9/ aliunde non habitā/ si q̄s expectat ex ope spūali nō incurrit ex hoc symoniacā prauitatem q2 dignus ē operarius mercede sua. Caueat̄ tn̄ turpis q̄st9 ⁊ scādalosus. ⁊ intētiōis oculus ꝯfruet̄ incorrupt9. vt nō ibi statuatur pncipalis finis ī mercede tpali. s3 subordinatus in deū. aut nō ꝯ deū. Ita de pdicatiōe/ imo d dilectōe dei sup oīa dici posset ⁊ de bn̄ficior̄ appetitu. ¶ Symoniaco ex pacto vel ope/ nullū ius acq̄rit̄ in beneficio vel fructib9 eius qn̄ restituere teneat̄. secus si steterit ī sola volūtate. q2 iā nō diceretur studiosa. Silr̄ de hereticis puniendis distingue. ¶ De ludo taxillor̄/ de torneamentis/ de vsuris varijs ⁊ palliatis. dicunt iurista2 ples/ imitatos ab ecc̄a illic eē ꝯctus. Secus in meretricio. ⁊ histrionatu. ⁊ symonia interiori. in missis cantādis. et alijs q̄busdā. vt forte ī clericis mercaturas aut medicinā aut aduocatiā/ absq3 dispensatiōe exercētib9. ¶ Beneficiatus iusto titulo: si simplicit̄ omittat diuinū fruitiū in oībus. nō videt̄ acq̄rere ius in fructib9 apud deū. ¶ Multa sufficiūt ad hoc vt aliqs fa

Q

ciat fructus sui beneficij/ esse suos/ in foro
exteriori. imo ꝛ ꝙ restituere nō teneatur: q̄
uiam a pctō mortali non liberāt. vt intrare
subito certis horis ad ecclesiā. ꝛ intētōe so
lū q̄stuosa ꝛ silēa. ¶ Si certa bona bn̄ficia
atus habeat instituta ꝓ paupib⁹. ꝛ illa cō
sumit ad alios vsus: ip̄e ad restitutionē ob
ligat. Secus si totū sit cōmissum fidei sue
vbi ꝛ si peccet grauit̄ ꝛ sacrilege q̄nqꝫ/ abu
tēdo bonis illis luxuriose: tn̄ restituere nō
tenet. ¶ Si teneat q̄s plura bn̄ficia ex do
no supioris/ in casib⁹ nō excusantib⁹ hanc
pluralitatē/ peccare p̄t vterqꝫ: conferēs p in
discretionē: Recipiēs p ambitionē. Nihi
lomin⁹ occupās restituere pcepta nō tenet
Sed nisi peniteat ꝛ p futuro p̄uideat/ non
erit ei salus. ¶ Quātumcūqꝫ multa bene
ficia aliq̄s teneat autoritate superioris/ illa
pn̄t dici vnū beneficiū. sicut plēs tunice in
magnis frigorib⁹ vna tunica ꝛ hoc vnita
te morali. si illa oīa nō sint nisi ad sufficien
tē decētiā status occupātis. secluso scādalo
et impossibilitate officiādi p se vel aliū/ nō
existēte. ¶ Beneficiū dat̄ ꝓpt̄ officiū. nō q̄
dē in dicēdis horis solū alioq̄n duplex of
ficiū/ ad duplices horas obligaret. Sꝫ offi
ciū ē/ q̄cq̄d ecc̄ie ꝛ ꝓximo ꝓdest. ſm ꝙ ma
gis beneficiat⁹ ē magis obligat⁹. ¶ Si R
oībus circūstātijs hincinde pēsatis: iu
dicare debeat p̄latus pet̄ ee sufficientiorē
notabilit̄ ꝛ simplicit̄/ ad hāc curā obtinen
dā ꝛ det sciēt̄ insufficiēti/ peccat mortaliter.
q2 nō hꝫ rectū oculū. Secus si nō sit nota
bilis differētia. ¶ In collatōe beneficij/ p̄
sertim nō curati/ hr̄i p̄t respectus licite ad
obsequia licita ꝛ honesta alicui⁹. ꝛ ad gen⁹
ꝛ ad spem ꝓficiēdi in futuro. ꝛ alia multa
dū tn̄ intētio p̄ncipalior ꝛ finis/ sit deus. et
vtilitas ecc̄ie. ꝛ scādalū euitet̄. ¶ Insuffi
ciens ad obsequiū ecc̄ie (p̄sertim de q̄ nō
ē spes de breui ꝓfectu q̄cūqꝫ) si ꝓmoueri
q̄rat: peccat mortalit̄. ꝛ eū ꝓmouēs silr̄. si
hoc scire tenebat̄. ¶ In moralibus id qđ
modicū est: p nullo reputat̄. tn̄ diuiti mo
dicū est qđ paupi nō par̄. Nec insup mo
dicū dicēdū ē apud deū. illud qđ efficacit̄
ꝛ p̄ncipalit̄ inducit aut induci q̄rit̄ ad ali
ud ꝙ deberet. Sec⁹ si parui sit incitamēti.
ꝛ velut occasionalis in intētōe recipient̄ ꝛ
dantis. Scđm hoc quātificet̄ numer̄ rece
ptio in iudicibus ꝛ p̄latis. ¶ Raro licꝫ ali
cui q̄rere p̄laturā. sicut raro ꝯtingit: vt ali
q̄s possit absqꝫ p̄sumptiōe iudicare se talē
qualē dicit aplus oportere epm̄ eē. Tn̄ ne
cessitas euidēs ecc̄ie. ꝛ ꝓbabilis cōiectura
fidē faciēs de sufficientia sua: pn̄t appetitū
talē. aut excusabilē aut laudabilem efficere
¶ Liberius p̄t hō litteratus licētiā in sua
sciētia/ ꝙ p̄laturā appetere. Scđm itaqꝫ ex
igit pfectionē in gratuitis/ de q̄ nō ita licet
p̄sumere. sicut de eruditiōis q̄litate. ¶ Bū
curatus baptisare puerū sine pecunia: aut
sepelire mortuū nollet/ liceret alicui graue
piculū in mora vidēti dare pecuniā. nō vt
p̄ciū. sꝫ intētiōe vexationē suā redimendi
pecunia tn̄ iret cū curato/ nō in dominiū
ꝛ ius tāq̄ vere data sit. sꝫ in pditionē. debe
retqꝫ ip̄a restitui. Silr̄ de prelato et iudice
damus iudiciū in eis q̄ gratis mistrare de
berēt. ¶ Studiū lrar̄/ p̄sertim autoritate
supioris/ ꝛ ad ꝓficiēdū p se ꝛ alijs in poste
rū: nō ad ocium vel curiositatē susceptum
excusare potest prelatum vel curatum a re
sidētia psonali p tpe vbi de vicario suffici
enti ꝓuisum ē. Alioq̄n studere/ ē se mercen
nariū. ꝛ lupū ouibus exhibere. ¶ Ad vigi
lias mortuor̄/ ꝛ alia suffragia/ q̄ i ecclesijs
ſm distributiōes q̄tidianas instituta sunt
bn̄ficiatus studēs: aut legitime absens/ nō
tenet̄. ¶ Horas canonicas adaptare ho
ris diei. vt p̄mā p̄me: terciā tercie. ꝙuis sin
gularibus psonis sit ꝯgruū: nō tn̄ necessa
riū. Horas eīn quasdā p̄uenire vel subseq̄
pia intētiōe seu vtilitate fas est. vt ð sero di
cere matutinas ꝓ mane seq̄nti. ¶ Usum
ecc̄ie sue cuius suus ē p̄ncipalior titulus/
aut ꝙ actualit̄ incolit bn̄ficiat⁹. regulariter
inseq̄ dꝫ nisi dispēset. vl̄ supioris autoritas
vel pauptas: vel pia ꝯiunctiū caritas atqꝫ
vtilitas. ¶ Usura ꝓpria dicta/ q̄ iuri di S
uino ꝛ naturali ꝯriat̄: ꝛ ð se mortalē cul
pā hꝫ. ē aliq̄d recipe ex pacto/ vltra sortem.
Sortē vo estimamus appellatam. ius qđ
habet̄ in re/ p venditionē ꝛ emptionē. aut
aliū modū. ſm quē transit dominiū rei in
ementē/ ꝛ fit sua. ¶ Quia ius vtendi pecu
nia ad tp̄us vel p semp: nō trāsit in aliquē
absqꝫ eius dominio: ꝓpterea in materia pe
cunie/ cōmodatio ꝛ vēditio coincidūt. et il
lic sepius vsura collocat̄. Ibi eīn aliq̄s pro

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

fe iā sua aliqd dare cōpellit. ¶ Recipiēs ad vsuras necessitate compulsus/ sub intentione dandi illud qđ est vltra sortē tāq̄ suū. ⁊ ad redimēdū vexatiōes suas ⁊ damna: non videt mortaliter delinquere. quia nec ꝓprie cum vsurario damnabiliter exigente/ participat in crimīe. Sed nec ꝑ hoc ius habꝫ vsurarius in dato. obstante ecclesiastica autoritate. que receptionē hanc irritat. ¶ Omīs fere contractus vsurarius ex genere/ potest per piam intentionē dantis ⁊ recipientis transferri a suo genere/ in opus pietatis. vt si causa succurrendi principaliter indigentie ꝓximi ex vna parte. et ꝯseruandi se indemnē ex altera. petat aliqs vltra sortē. nisi infra tale tp̄us sua sors ei det. sic q̄ mallet teste consciētia/ suā sortē apud se manere nunc. sine illo p̄cio. q̄ tūc cum tali p̄cio eandē recipere. ob damnum certū vel ꝓbabile qđ ex solutionis dilatione sortit. Sicut in redditibus censualib⁹ recipiendis per dn̄os certis terminis qn̄qꝫ pena pecuniaria imponit nō soluentibus die assignata: ita potest aliquis recta intentione ⁊ ꝓ securitate solutionis/ taliter statuere in particulari cōtractu vel concessiōe ad terminū. Est autē pie intentiōis illius signū. si mallet creditor id qđ concessum ē die statuto vel prius recipere/ q̄ terminū elabi vt emendam lucraret. Sic de ementibus redditus sub libertate redimendi iudicamus. ¶ Venditiones ad terminū et ad tp̄us/ cariori precio. Similiter cōmutationes in quibus per diligentiā vendētis/ res in nullo meliorat/ cui tamen certū lucrum afferet/ absqꝫ periculo damni. sunt frequentius peccata mortalia. q̄uis nō semper vsura ꝓprie dicta. ¶ In guerris faciendis q̄ malis inumeris plene sunt: nunc ad istos innocentes/ nūc ad illos/ sola vtilitas reipublice eas excusat a mortali. que vtilitas est vnio ciuiū cum principe et adinuicem. et conseruatio patrie. aut euitatio damni publici notabiliter peioris q̄ sit damnū particulare ex guerra proueniens. ¶ Guerre iniuste/ scite eē tales: aut que tales debent iudicari/ non excusant a furtis. ab homicidijs ⁊ rapinis/ quin restitutiōē aut emendas fieri necesse sit/ q̄tū erit possibile. ¶ Seruitutes pploꝝ ī eis q̄ nō sūt ꝯ lege dei ⁊ nāe/ poterūt ex suis l'patꝫ demeritis: vt ꝯspiratiōib⁹ ⁊ rebelliōib⁹/ rōnabiliter introduci. vt tallie quedā: angariationes ⁊ similia. sicut iudeis postulantib⁹ regē dn̄s imposuisse videt. ¶ Acceptio personarū in gubernatiōe reipublice ⁊ generalit apud omnē iudicē ⁊ principē de se illicita est. nūc mortalit: nūc venialit. ex circūstātijs ⁊ abiecto. ⁊ policie cuiuslibet maxime turbatiua. Nō est aūt acceptio ꝑsonaꝝ. nisi vbi debitū ē ⁊ paritas vtrobiqꝫ. Qr in gratijs faciēdis. vnuꝫ cape. aliud dimitte nō ē acceptō ꝑsonaꝝ. aut si res nō sūt ꝑtes. ¶ Retinere tributa ⁊ subsidia rōnabilit introducta: peius est furto simplici in subditis. Et exigere violēt aut fraudulent subsidia indebita a subditis ꝑ p̄ncipem/ rapina dānata ē. Qn̄ aūt hoc ē et qn̄ nō/ generali regula tradi neqt. ¶ Mutatio monetarū p̄t eē par aut maius delictū ex se: q̄ eēt in casu falsam aliquā fabricare. qm̄ ꝑm damnū reipublice/ opus tale quodlibꝫ/ assumit modū culpe. Qr si princeps dicat se dn̄m monete eē. sit ḡ dn̄s bonus dispensator. nō tyrānus dissipator. ¶ Oīa sunt principis. nō quidē ꝓprietario iure. nec ꝓ se. sꝫ ꝓ necessitate reipublice. Et qđ mirū. cum necessitas facit/ ꝑsone etiā singulari/ aliena eē sua. ¶ Oīa beneficia sunt pape tāq̄ ordinatori sup̄mo. nō tanq̄ dn̄o aut possessori. imo nec tāq̄ imediato dispēsatori. regulariter ⁊ vniuersalit. nisi p̄latoꝝ inferiorū iniqtas: aut manifesta ecc̄ie vtilitas casibus certis istud exigeret. ¶ Ab vsurarijs ⁊ raptoribus quos cōstat ex alio iusto nihil h̄re: stipēdia seruitioꝝ suscipe nō lꝫ sub pena restitutiōis faciēde. ⁊ ꝑticipatiōis in crimīe. ¶ Ab vsurarijs ⁊ raptorib⁹ q̊s habere cōstat aliud ab vsuris ⁊ rapinis sufficient ꝓ sustētatiōe tot seruitoꝝ/ vtputa q̄tuor ⁊ nō pluriū/ pōt seruitor sibi necessarius vnus ex illis quattuor/ stipendia obsequij sui recipe aliter nō. ¶ Nō dimittit pctm̄/ nisi restituat ablatū. hoc ē nisi volūtas efficax restituēdi assit: dū possibilitas ⁊ oportunitas accesserit. ⁊ ꝓut sapiēs ꝑ serti confessor prelatus/ determinabit. vt q̄ veris dominis si sup̄sunt aut heredib⁹ suis/ aut si fieri nequeat. q̄ nō sūt aut ignorāt/ in pios vsus referāt ablata. ¶ Nemini de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

bonis alterius ipo inuito licꝫ ducere statū
vltra parcā necessitatē sui et suoꝝ. maxime
vbi posset laborare. aut etiā in casu mendi
care. ꝓpter hoc/bonoꝝ omniū cessionē/ ꝓ
finali remedio iura constituūt. ¶ Fur aut
raptor/nō solū tenet̄ restitue ablata. ſꝫ dā-
na inde seq̄ntia oībus rite cōpēsatis. Silr
retentores testamētoꝝ. aut plus iusto diffe
rētes eoꝝ cōpletionē in grauē iacturā aiaꝝ
¶ Nemo de nccārijs suis simplicit̄/te- D
net̄ elargiri/imo nec ᵭ nccārijs ꝭm sta-
tū suū. ſꝫ nec de sup̄fluis suis vt sua sē sub
pena pctī mortalis. nisi vbi grauis nccitas
circa alteꝝ ipo ꝓsumere debēte ꝙ alius nō
succurret/imineret. Necessitas enim extre
ma ꝓximi/ꝑferēda ē soli decētie ꝓprij sta-
tus. quāto magis sup̄fluitati. ¶ Scienter
dimittere sup̄flua sua/notabilit̄ cōsumi ꝑ
putrefactionē aut alias/ potius ꝙ̄ in vsus
pios ipa largiant̄: vix a culpa mortali aut
nūꝙ̄ pōt excusari. ¶ Thesaurizare ᵭ se nō
ē illicitū ſꝫ ꝑiculū. ꝙ̄uis ex circūstātijs pt
fieri criminale. vt si sit ex alieno. aut despe-
rādo de diuino auxilio. aut in grāde ꝑiudi
ciū reipublice. aut si alijs pereuntibꝰ nō suc
currit. ¶ Vēdere rē chariꝰ ꝙ̄ empta ē: si no
tabilis sit excessus in lucro: oībus miserijs
⁊ ꝑiculis ⁊ industrijs hinc inde cōpēsatis.
ē regularit̄ de se malū. ⁊ peius si ꝓpt̄ indi-
gentiā ꝓximi hoc fiat. Et si res vendita ex
sua industria meliorē ꝯditione nullā ade-
pta ē nec in se nec extrinseca ꝯsideratiōe. vt
q: ꝓpinqor. ⁊ ad vsum facilior. et similia.
¶ Defectus reꝝ vendēdaꝝ/quos q̄libꝫ ad
extra ꝓsumit̄ cognoscere de facili: sicut nec
abscōdēdi sunt fallacibus cautelis: sic nec
eos dici necesse ē. ꝑsertim q̄ ad fori extrinse
ci iudiciū. ⁊ quo ad deū etiā si ꝑcij quanti-
tas ꝓportionabilit̄ ad defectum minuat̄
¶ Damna q̄ aliq̄s nō ex culpa ⁊ negligen
tia sua mercādo incurrit/pt vendendo de-
ducere. Presertim si dānū sit ꝑtinens de se
⁊ quasi regularit̄ ad mercaturā. alioquin
nō oportꝫ. vt si vēditoꝝ merces/ ignis for-
tuitꝰ assumpserit. Secus ꝑterea vbi ex cul-
pa vel spōte/aliq̄s merces defectuosas con
duxerit. vt in eq̄s et mulis fieri solet. ſꝫ nō
licꝫ vt vendāt̄ ꝓ integris. neqꝫ deus irride-
tur. ¶ Cū deceptiōe vltra mediū iusti pre
cij ꝯctū initū/leges interimūt. In alijs vo
casibus etiā si peccent vendentes res suas
enormit̄/tn̄ restituere nō tenēt ementibus
ꝙ̄tū regularit̄ occurrit iudicādū. ¶ Legiti
me ꝑscribēs in rē ꝑus aliena/illā neqꝫ quo
ad forū exterius neqꝫ quo ad deuꝫ reddere
ꝯstringit̄. Secus si fraus in ꝑscribēdo fu-
it. vt defectus bone fidei. q̄ fraus si pateat
in iudicio exteriori ad reddēdum ꝑscribēs
impellit̄ quanto magis apud deū si lateat
aut pateat. ¶ Mercatores earundē reꝝ/si
ꝯspirēt ad inuicē ꝙ nō nisi ꝓ tali ꝑcio no-
tabilit̄ excessiuo merces suas tradēt: ipsi q̄
ad foꝝ exterius si sciat̄. ⁊ q̄ ad interiꝰ/dam
nandi sūt. ¶ Solutio decimarū sacerdoti-
bus/ē de iure diuino. quatinꝰ inde susten-
tent̄. ſꝫ quotā hāc vel illā assignare aut in
alios redditus cōmutare/positiui iuris exi-
stit. ¶ In redditibus ad vitā emēdis/aut
gregibus ouiū ꝑstādis ad mediū lucri. sic
in mercaturis. sic in silibus regularit̄ ꝯtra
ctibus q̄ non penitus ex vno latere claudi
cāt/q: vicꝫ ad vtrū libet nūc lucꝝ/nūc dam
nū iminet/nūc vidēti/nūc emēti/nulla vi-
det̄ eē malicia de genere. ſꝫ de circūstātijs
alijs vestiri male posse/nullꝰ nescit ¶ Cam
psores/ꝓ centū francis reddētes certā q̄tā
in fine anni/cū integra pecunia. ⁊ silr mer-
catores. difficile est ab illicito ꝯctu liberare
nisi bonificauerit hos ꝯctus causa pia. qd
fieri nōnūꝙ̄ posse non negamus. ſꝫ secuꝰ
est oppositū. ¶ A rebus q̄ vsu peiorant̄: a
rebus insup quaꝝ vsus absqꝫ translatōne
dominij fructū affert certū/licitū ē ꝑcū lo
catiōis adipisci. ¶ Emptionē decē solido
rū ad ꝑpetuū supra fundū aliquē centum
libraꝝ/aut sub obligatiōe totiꝰ magne he-
reditatis/difficile eē dicūt aliq̄ ꝑ directum
iustificare. ꝑ indirectū aūt/posset aliq̄s to-
tū fundū vēdere ꝓ viliori ꝑcio. Postea ip
sum cariori recipe. vsqꝫ ad deductionem il
loꝝ decem solidoꝝ.

De gula

X

g Ule que est appetitus īmo-
deratus comedēdi nō competit
ex suo genere ꝙ sit mortalis. nec
etiā delectationi inde ꝯsequēti.
¶ Fit aūt mortalis triplicit̄. Aut si come-
stio est cōtra ꝓhibitionē vel votū. siue hoc
sit rōne cibi. seu tempis. seu loci. Aut scdo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.5.7

quando aliqua que fieri precepta sunt/ ob
gulam sciēter/ vere vel interp̄tatiue/ omit-
tunt̄ l' ꝑpetrāt̄ ꝓhibita. Aut tercio deniq̄
qñ corpus aut ratio notabili detrimēto/ ꝑ
gulā/ sciēter vere vel interp̄tatiue/ ꝑgrauat̄
¶ In mortalibus ille dr̄ interp̄tatiue sci-
re aliquid. qñ/ et si actu scire negligāt: scire
tamē debȝ. ⁊ discrimini nō semet obijcere.
Vocamus insup scientiā/ nō ꝑ demōstra-
tionē. sed ꝑ vehementē ⁊ ꝓbabilē ꝯiectu-
ram ¶ Ieiunijs ecclesie vl' alteri abstinen-
tie/ nemo cū notabili ⁊ p̄cognito grauami-
ne sui corpis ⁊ vsus rōnis obligat̄. secluso
scandalo. Nemo tñ leuiter sibi fingat gra-
uamina ex ieiunij abstinentia. qm̄ ex ipsa/
pauciores pereunt q̄ ex gula. ¶ Pueri et
senes et p̄gnantes et nutrices et infirmi. et
paupes nō habētes vnde semel refici pos-
sint. ⁊ laborātes nō habētes aliunde statū
competentē. ⁊ itinerantes autoritate p̄lati
⁊ alij ꝯsuetudinē diocesis in qua sunt in-
sequentes ab ecclesie ieiunijs regulare ius
excipit. ¶ Votū carthusien. de nō esu car-
niū. votū insup alioꝝ religiosoꝝ de mult[is]
obseruationibus duris alias licitis. votū
deniq̄ particulariū personaꝝ de certis ci-
bis nō edendis in eternū vt de capite. i cer-
tis casibus necessitatis extreme ꝓbabiliter
si vota hec tenerent̄ iminentis/ debent im-
mutare Non eñ licȝ aliū contra dei prece-
ptum occidere: quāto minus seip̄m secu-
dimus tamē in omībus scandalū pusillo-
rum. ¶ Deterior atq̄ ꝑiculosior est absti-
nentia imoderata. q̄ verocitas aut ebrie-
tas. si dicta abstinentia vsq̄ ad turbationē
cerebri ⁊ vsus rōnis/ notabilit̄ ⁊ scient̄ ver-
gat ⁊ adducat. ¶ Peccata regularit̄ quan-
to sunt sp̄ūaliora/ ⁊ quāto sunt sub maiore
specie boni palliata: tanto ꝑiculosiora sūt
⁊ a sanatiōe magis distant. ¶ Habentes
impedimētū de nō ieiunādo legitimū. qd
nō est exceptū a iuribus ꝑ exp̄ssum: securi-
us agunt/ q̄q̄ nō sit necesse/ si dispensatio-
nem p̄lati quesiuerint. et q̄ secrete agāt id
qd agunt. ne alij scādalisent̄. ¶ Charitas
frangere ꝯcedit cōmestionē alias illicitam
qñq̄ ꝓpter hospitē. qñq̄ ꝓpter infirmi cō-
solationē. qñq̄ ꝓpter obsequiū p̄standuȝ.
vt in s̄uitoribus monachoꝝ. ⁊ etiā princi-
pum. ꝑgustādo. ⁊ etiā ꝑgustātibus cibos/
eoꝝ esus ꝯceditur. ¶ Preceptū de ieiunio
ecclesie/ pōt aliqñ seruari/ dū contra deum
mortalis gula cōmittit̄. Sic in multis di-
cendū ē. ¶ Ebrietas tūc mortalis est ⁊ ge-
neralit̄ ōis delectatio cibi et potus/ quādo
aliqs tāta libidine comedit ⁊ bibit/ q̄ post-
ponit deum. sic q̄/ vbi etiā dei p̄ceptū vno
mō vel alio deberet a se violari: nihilomi-
nus a tali delectatiōe nō cessaret. Secus si
delectet̄ etiā ex cōsensu libero/ citra deum.
nō hoc facturus si deus ꝓhiberet. tūc eniȝ
vel nullū est. vel tm̄ veniale delictū. Et hȝ
hec regula in multis alijs materijs/ vtileȝ
locū suū. ¶ Probabile ē comedentē ter in
die ieiunij sine causa/ nō eē p̄uaricatorē p̄-
cepti in tercia comestiōe sicut in scd̄a q̄q̄
oppositū tenere sit securius. ¶ De come-
stionibus specierū ⁊ similibus ꝯsuetudo
teneat̄ ⁊ delectatiōis nimia libido vitetur.
¶ Inebriare aliū sciēt̄ vt vsu careat rōnis
i eꝰ notabile detrimētū/ pctm̄ mortale est.

De luxuria.

Luxuriam ex genere suo morta-
lem dicimus/ ꝓpt̄ corruptioneȝ
generatiue v̄tutis maiorē q̄ nu-
tritiue. ac miorē eius necessitatē
⁊ q̄ ꝯtrariat̄ huic p̄cepto. Nō mechaberi[s]
⁊ vt ꝑ bona matrimonij/ actus iste queret
excusari. ¶ Consensus in delectione luxu-
rie circa obiectū sibi ꝓhibitum: est mortale
pctm̄. siue sit in cogitatōne. siue in verbis.
aut in visu. aut tactu. aut nutibꝰ. aut opa-
tiōe. Quāobrē familiaritas magna hoim
carnaliū mutuo. p̄sertim ad nudū q̄tum-
cūq̄ sine eiusdē generis aut sexꝰ aut diuer-
se etatis/ ꝑiculo ꝓxima ē ideoq̄ vitāda est
¶ Grauitas pctōꝝ luxurie ex genere sic or-
dinat̄. ſm grauius ⁊ minus graue. q̄q̄ ex
circūstātijs possit eoꝝ grauitas alit̄ varia-
ri. Bestialitas cū brutis. Sodomia cū eo-
dem sexu. aut in vase nō ordinato. Mol-
licies secū. Sacrilegiū dicatarū. Incestus
parentū. Stupꝝ virginū. Adulteriū liga-
toꝝ. Fornicatio solutoꝝ. Luxuria generalit̄
¶ Licitū ē suā castitatē sicut ꝓpriā vitā de-
fendere vim vi repellēdo. ¶ Delectatio vi-
ri cū vxore/ licita ē causa ꝓlis. causa reddē-
di debitū. causa p̄seruatiōis ab incōtinen-
tia ꝓhibita. Et si sola delectatio queritur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

infra metas tamē vinculi matrimonialis
sic ꝙ extraneo quereret. neqȝ fit cum circū-
stantijs aliūde ꝓhibitis: illud aut nullum
aut tm̄ veniale peccatū est. ¶ Uxoratorū
alter peccare pōt mortalit̄ in matrimonio
si cū detrimēto notabili ꝓlis concepte aut
generāde sciēt̄ fiat. vt tpe mēstruoꝝ. si ex-
tra vas. si cū desiderio absentis quasi p̄sentis
alterius non sui. si principalit̄ ex causa aut
ex fine mortalit̄ noxijs ¶ Facilius est sepe
ab ope carnali totalis abstinētia sicut i vir
ginibus ꝛ viduis: ꝙ modeste maritalē co-
pulā exercere. sicut febris potu/ ꝛ ignis fla-
tu/ ꝛ pruritus attactu tandē magis succen
dunt̄. ¶ Quia corpus sacerdotis si vxora
tꝰ eēt vxoris sacerdos q̄ totus esse dȝ dn̄o
ꝯsecratus/ ꝛ expeditus a cura reꝝ familiari
um/ ꝛ solutus legibus ciuilibus/ ꝛ oratiōi
iugiter vacare/ rationabiliter astringit̄ vo-
to castitatis.

De preceptis deca logi.

Diligere deū sup oīa ex toto cor-
de. ex tota aīa. ꝛ ex tota v̄tute.
q̄tum sufficit viatori ad salutē
est talit̄ affici ad deū. actu vl' ha-
bitu. ꝙ dei amiciciā/ cuiuslibȝ alterius rei
dilectiōi anteponit. Sic ꝙ ꝓ nulla dilectō
ne sui vel alterius/ charitate dei vellet dese
rere/ per transgressionē cuiuscūqȝ p̄cepti di
uini. ¶ Nemo s̄m legē tenet̄ potius elige
re annihilationē seu damnationē eternā: q̄
ꝙ peccare mortalit̄. Neutꝝ quippe potest
eligi licite. stante lege de p̄cepto habēde ca-
ritatis cum qua neqȝ annihilatio stat neqȝ
damnatio. ¶ Proposita alicui viatori ista
q̄stione ꝛ similibus. an citius pateret̄ eē in
igne ꝑ vnū diem/ ꝙ pctō mortali cōsentire
nō tenet̄ circa hoc deliberare absolute ĭ al
tera partiū: sed teneat suspēsum iudicium
ꝯsiderādo fragilitatē suā ꝛ fidendo in diui
na misericordia/ q̄ vel nō patiet̄ eū in talem
temptationē incidere. aut si patiat̄/ deꝰ faci
et cū temptatiōe ꝓuentū: vt possit sustine-
re. ¶ Propositis hmōi q̄stionibus. quid
hō faceret/ temptatōe forti p̄sente? Aliud
est optare ꝛ desiderare illud qd̄ ē melius/ ꝛ
iudicare illud eē eligibilis aut minus fugi
bile altero/ aliud deliberare absolute/ ꝙ ipse
sic faceret: ꝛ sic eligeret. Quorū primū ē pie et
fidelis anime. secundū de p̄sumptōne ꝛ te
meritate culpat̄. ¶ Iurare per deū qd̄ est
eum testē veritatis adducere. fit licite imo
meritorie: dū veritas subest. ꝛ reuerētia co-
mitat̄. ꝛ pia necessitas ex humana infirmi
tate cōsurgens/ impellit. ¶ Iurare ĭ vanū
est ꝓprie deū in falsitate. cuius eē testis ne
quit inuocare. Jdō dū ex deliberatōe fit. sp
ē mortale. ¶ Exigere iuramēta ab his de
q̄bus vehemētior ē p̄sumptio ꝙ de oppo-
sito apud exigētes/ ꝙ deierabunt: ꝛ ad hoc
ex deliberatiōe inducere: vix aut nunq̄ ca-
ret mortali delicto. nisi forsā q̄nqȝ apud iu
dices q̄bus ex officio sic exigere necesse est.
Neqȝ necesse ē neqȝ vtile ꝛ sepe criminosū
exigere iuramēta ab his q̄ questionant̄ in
iudicio exteriori ecclesiastico/ vel ciuili/ q̄n
p̄sumi pōt vehemēt̄/ ꝙ q̄dā deierabunt. et
q̄n coꝝ iuramēto nullatenus stat̄ ¶ De re
penitus occulta/ q̄ scȝ nō pōt ꝓbari testibꝰ
duobus: neqȝ rē publicā scandalizat nulli
ĭ foro exteriori. licite pōt ab alio inuito iu-
ramentū extorquere. ¶ Quāuis semꝑ/ nō
tm̄ ꝓ semꝑ obligemur colere deū/ nō soluȝ
mentalit̄ sȝ etiā signis exterioribus. illa tm̄
signa/ ꝓ varietate tpis ꝛ hoim p̄nt variari
sicut sunt oratiōes genuflexiones. thurifi-
cationes: ꝓstratiōes ꝛ p̄sentatiōes cande-
larū. victime ꝛ similia. ¶ Signis exteriori
bus nūq̄ bene colit̄ deus: q̄n illa nequeūt
fieri bono aīo. vel scandalisant ex simili-
tudine sui ad idolatriā aut aliā inhonesta
tem. quēadmodū fit in insanijs stultoꝝ
apud multos: ꝛ in istis delatiōibus bacu-
loꝝ ꝑ mulieres: sacris ornamētis indutas
ꝛ q̄busdā sit'ibus q̄ oīa p̄latorū sollicitudo
tenet̄ abradere. ¶ Obs̄uatio sabbati q̄ ad
circūstātias tpis ꝛ modi ꝛ loci/ ꝓ maxima
ꝑte relicta ē determinatiōi p̄latoꝝ. q̄ ꝯgno
scāt. tū ex coꝝ institutis. tū ex cōsuetudini-
bus ꝑ eos legitime toleratis. ¶ De operi-
bus s̄uilibus nō exercēdis diebus dn̄icis
ꝛ festiuis/ plus ꝛ freq̄nt̄ determiat ꝯsuetu
do loci ꝛ ꝑsonarū a p̄latis tolerata/ ꝙ alia
lex scripta. ¶ Cōsuetudo exercēdi opa s̄ui
lia/ hec ab istis/ hec ab illis/ in diebus festi-
uis/ tūc maxime dicēda eēt corruptela/ q̄n
totalit̄ a s̄uitio dei ꝛ a cultu festoꝝ/ ꝛ maxi
me ab auditu misse/ reuocaret. q̄n p̄terea

hec seruilia/magis ex cupiditate q̄ pia ne-
cessitate reipublice/pertractant. ¶ Ioca ꝛ
alie recreatiões corpales apud vulgus die
bus festiuis. q̄ q̄ sepius āmixtas habeant
malicias cōtra dei legē/nō tñ ꝑ directū ec-
clesiasticis obuiāt institutis. ¶ Opa serui-
lia plerūq; fructuosius fierēt si nō ea phi-
beret ecclesia. q̄ illa q̄ vulgares in festis ex-
ercent. Propterea platoꝝ int̄ ē attēdere cir
ca festiuitatū multitudinē ne sit illa ad cu-
mulū pcī potius q̄ ad cultū dei. ¶ Dili T
gere primū sicut seipm/ē velle primo ea
oia/q̄ ẜm rectā rationē hō vellet similit̄ p-
rimū suū velle sibi. Hec aūt sunt indispē-
sabiliter bona charitatis ꝛ gloria. ¶ Quia
bonis fortune/ꝛ nature/et grē gratis date/
pñt hoīes abuti in pniciē sui vel alioꝝ nō
quilibꝫ tenet̄ velle illa cuicūq; primo suo
sed aliqñ nō velle. q2 ꝛ ẜm rectā rationem
ita deberet hō velle. ꝺ seipo. Sic index/cū
amore primi/necat ipm: aut bonis spoli-
at. Sic ingeniū ꝛ sciētia ꝛ diuitie/pñt desi-
derari isti vel illi primo nō adesse/dū no-
citura credunt̄. ¶ Ante religiōis ingressū
teneor puidere necessitati parētū meoꝝ ex
treme si possum. dū nō aliūde patꝫ eis pui
sio. nec excusaret me religionis ingressus:
qn peccem intrādo. ꝛ post introitū pfiten-
do. Si tñ necessitas illa nō sit extrema/aut
patꝫ aliunde puisio/ nō teneor p inuādo
exire religionē iā pfessam ¶ Supioribus
nr̄is qui oēs dia pr̄es pñt/obediēdū est ꝺ
rigore in eis solum in qbus supiores sunt
magis aūt ei cuius autoritas potior ē. at-
tentis circūstātijs psone. tpis reipublice et
vtilitatis in istis vt in concernētibus rem-
publicā/plus obediēdū est pncipi q̄ patri,
secus in re domestica. Proportionabiliter
ꝺ monacho respectu pape ꝛ epi et abbatis
ꝛ pncipis tempalis/distinctio locū habet.
¶ Quāto plures dilectiōis cause ꝯcurrūt
circa aliquē primū/vt ē habitudo platio-
nis ꝛ subiectiōis adinuicē. bonitatis. et rō
cognatiōis. beneficētie. ꝯsortij. patrie. et si
miliū. tāto ceteris pibus ille dꝫ plus ama-
ri ꝛ pferri. tñ obligatio legibus cauta pci-
pue ẜuāda ē. ¶ Ab inimico pato totaliter
satisfacere ꝺ iniuria/ego teneor satisfactio-
nem suscipe vel indulgere. tñ verbū meū/
aut societatē solitā/aut alia delectatiōis si-
gna/possum interdicere. ad mei ꝛ sui caute
lam. ꝛ nō ad rancorē. ¶ Inimicū nō para
tum corrigi/diligo q̄tum sufficit ad salutē
si ei nolo malū damnatiōis/neq; dāni tpa
lis: per iniusta media. ¶ Inimico meo in-
corrigibili/optare fas habeo: vt taliter sibi
sit in anima vel in rebus/qual'r sufficit ad
hoc q̄ neq; mihi neq; reipublice/iniustuꝫ
dānū possit inferre. ¶ Iure naturali: vim
vi repellere licꝫ. sic q̄ impetitus aliquis a
qualicūq; psona cuiuscūq; dignitatis etiā
papalis: via facti. ꝛ nō hñs iuris remediū
fas hꝫ iniuriāti de facto resistere ẜm quali-
tatē iniurie. s. q̄tū requirit̄ ꝛ sufficit ꝓ illū:
ad sui tutamētum ab hac facti via. ¶ Ca-
sus multi eē pñt in quib9 aliquis se gerens
p papa/ꝛ p tali habitus ab ecclesia/pote-
rit a subdito licite vel occidi vel incarcera-
ri vel per modū quendā appellationis ab
eo/vel subtractiōis a sua obedientia decli-
nari. nisi forte obstare monstret̄ cōstitutio
aliqua/non humana solū. sed diuina atq;
reuelata. huic naturali iuri preiudicans.
¶ Nūq̄ p saluatiōe vite aut cuiuscunq;
rei sue. licꝫ alicui mortē alterius de ꝑ se/sci
enter via facti pcurare. ꝛ maxime illius q̄
nullā infert iniuriā. ¶ Nūq̄ p saluando
vitā suā corpalē/sūt innoxij via facti a se pe
rimendi. vt si non aliter euadere pōt aliqs
se persequentē q̄ conterēdo paruulos viā
obsidentes/mors potius est expectāda. ita
dum quis est in extrema famis necessitate
non debet ab alio similiter famelico/ panē
necessariū extorquere.

De sacramentis.

In omni sacramento / si desit D
i intentio actualis vel habitua-
lis faciendi illud quod christus
instituit: et ecclesia intendit/ni-
hil agatur. Similiter si forma
omittitur aut corrumpitur. Et si materia
debita / aut si minister ydoneus defuerit.
¶ Ex hoc precise q̄ aliquis scismaticus
est/ vel hereticus/ vel precisus et excom-
municatus/ vel degradatus. non reddi-
tur impotens ad efficiendum vel confe-
rendum sacramenta nisi desit aliunde
vel potestas ordinis/vel intētio debita/vel
materia/vel forma: q̄uis exercēdo talia in

casibus ꝓhibitis/grauis delicti reus tene
gtur. ¶ Fiat semꝑ qđ melius erit de possi-
bilibus/dū circa sacramētoꝝ miſtratiōem
dubitatio aliqua cōtigerit/aut suppleatur
caute id qđ omissum fuerit. et ſb quadam
conditiōe/si nō erat illud iterādū. ¶ Ceri-
monialia seu figuratiua legis antique/an-
te xp̄i passionē erāt iudeis necessaria. post-
modū ꝓ aliq̄ tp̄e licita ſꝫ inutilia. tandē vt
nūc obseruātibus ⁊ spem in eis ponentib⁹
mortifera/nec ab eis sumēdū ē efficax argu
mētū ꝙ mō talia/in aliquo casu agere de-
beamus. ¶ In casu dubio vehement̄/an
aliqs sit vel nō sit baptisatus: vt si sit expo
situs/vel baptisatus in nomie xp̄i tm̄/aut
alio tali dubio: iteret̄ baptism⁹ sub hac cō-
ditione. si tu es baptisatus/ego non te ba-
ptiso. ⁊ si nō es baptisatus/ ego te baptiso:
In noīe patris ⁊ filij ⁊ spūssancti. ¶ Ba-
ptismū sanguis dat martyriū. ⁊ flāminis
contritio de pctis aut satisfactio gratuita.
Primus nō reiterat̄. alter ab obligatione
baptismi fluminis si facultas affuerit: nō
excusat. ¶ Ea q̄ sunt đ decētia sacramēto-
rū notabili. instituta ⁊ ꝓmulgata ab ecclīa
nec abolita sunt ꝑ nō vsum. ⁊ si non sint đ
necessitate sacramēti ad faciendū id qđ in-
tendit̄. sunt tm̄ de necessitate p̄cepti/ad ob
ligādū ne sciēt̄ ⁊ negligent̄ absq3 rōnabili
causa dimittāt̄. ¶ Forma in oī sacramen-
to pōt corrūpi. aut ꝑ additionē. aut ꝑ sub-
tractionē. aut variationē. aut interruptio-
nem notabilē. q2 modica nō impedit. Si-
milit̄ additio. subtractio ⁊ variatō. si neq3
trahant formā ad sensum aliū/ neq3 intelli
gibilem reddāt. lic3 indiscrete et culpabilit̄
fiant/sacramētū tm̄ nō annullāt.

De sacramento baptismi.

A

b Ec in baptismo sunt đ neces-
sitate sacramēti. Mīster idone⁹
Materia q̄ ē aqua elementaris
fluida. ad differētiā luti ⁊ aqua
rum q̄ sunt artificiales. Intētio actual' vel
habitualis faciēdi qđ ecclesia intēdit. In-
tingēdo nō submergēdo ex aqua illa bapti
sandū/aut eius partē principalē nudā. Et
ꝙ aliqualiter consentiat. s. actu vel habitu
vel in parētibus. Dicēdo simul hāc formā
Ego baptiso te in nomine patris et filij et
spūssancti Amē. ¶ Minister idoneus ba
ptismi regularit̄ ⁊ ex casum necessitatis est
ex ecclesie p̄cepto sacerdos. q̄ p̄mittere ha-
bet exorcismos. ⁊ cathecizationē. ⁊ alia/ob
seruare q̄ in libris ꝯtinent̄. S3 de necessita
te sacramenti requirit̄ ꝙ mīster sit viator.
ad excludendū angelos vel demones. qui
simul possit intingere ⁊ verba ꝓferre. ad ex
cludendū mancū ⁊ mutū. Aliū a se. q2 ne
mo seipm̄ baptisat. Et intendēs dare actu
aliter vel habitualit̄ qđ ecclesia intēdit. eti
am si nihil credat de effectu. ¶ Baptisan-
dus idoneus/ē q̄libet viator nō baptisat⁹.
qui ꝯsentit interp̄tatiue baptisari. vel in fi
de parentū. vel offerentiū eū. vel ecclesie. si
nūq̄ fuerit capax rōnis vt paruuli. Si aūt
fuerit aliqn̄ capax rōnis ⁊ dissenserit cōti-
nue baptisari. aut si nullo mō ꝯsentiat/ dū
vtit̄ rōne baptisari nō d3. Secus si peran-
te consenserit nec reuocauit. q2 p̄sumit̄ ab
ecclesia nūc cōsensurus/si rōne nō careret.
¶ Baptisandū non est fas confiteri sacra
mentaliter. cum baptismus sit ianua sacra
mentoꝝ. ⁊ de originali contritio actualis/
nequaq̄ exigit. đ actualibus vo sufficit di
splicentia in generali/absq3 obice male vō-
luntatis ꝓponentis actualiter se peccatu-
rum. quo obice postea cessāte/baptismus
efficaciam suam capit. ¶ Baptismus di-
mittit penam ⁊ culpam ex integro. loquen
do đ pena debita peccatis/non ex ciuili in
stitutione. vt sunt irregularitates ⁊ mortes
ꝓ delictis certis. loquendo p̄terea đ pena
debita per se. quia penalitates huius vite
debite originali per accidēs/manent vt si-
tis fames ⁊c̄. quoꝝ causa est peccatū origi
nale. sine quo non venissent. ¶ Si paruu
li infidelium baptisent̄ inuitis parentibus
in fide ecclesie. illi sūt vere baptisati. nec de
bent reddi parentibus si periculum timea
tur. Similiter illi qui metu inducūtur ad
interius consentiendū baptismo. Quāq̄
talis agere cōmunis vsus ecclesie non ap-
probet. ¶ Baptismū fluminis differre li-
cet. quando ⁊ vbi nō apparet ſm verisimi
les cōiecturas/ꝓxima mors. ⁊ sperat̄ pos-
sibilitas seu cōgruitas maior: recipiēdi in
posterū. quo casu: ⁊ si subito baptisandus
moreret̄/saluus esset.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.5.7

De sacramento confirmationis.

B
f Acramentū ꝯfirmatiōis ad robur institutū/teneť qlibȝ christianus hn̄s vsum ratiōis non ꝯtemnere p̄sertim iminente periculo confessionis christi/coram infidelibus faciende.

De sacramento eu/charistie.

e Ucharistie sacramētū/dupliem habȝ formā ⁊ materiā/ď necessitate sacramēti. Forma consecrationis corpis xp̄i ē ista. Hoc est corpus meū. Et forma sanguis. Hic ē calix sanguis mei. aut huic equiualēs. qď ď ꝑpter grecos. Materia corpis xp̄i/ē panis de tritico p maiori pte. Materia sanguis vinū de vite nō transsubstantiatū in aliaȝ speciē: vt in acetū. ¶ Celebris cōsuetudo/ ⁊ ordinatio supioꝝ in eis q̄ ad solennitatē misse ⁊ generaliť omniū sacramentoꝝ spectant. obligāt ad nō ꝯtemnēdū hmōi consuetudinē ⁊ ordinationē quas libri solent hr̄e. obligāt p̄terea. vt negligētia frequēs ⁊ crassa fugiať. ¶ Facta diligētia solita fieri i talibus circa materiā corpis et sanguis. si p maliciā aut negligētiā ministri aliť oblatū fuerit q̄ debeat/vtputa aqua pro vino/ peniteat in omnē euētū sacerdos: ⁊ si reus nō sit. ⁊ qď omissum ē/suppleat vel emendet. p̄sertim vt integritas in ꝯfectōe ⁊ perfectiōe sacramēti: ꝯseruetť. ¶ Discrimē noui pcti mortalis in celebrādo vitať: si post discussionē ꝯsciē/q̄ regulariť i talib⁹ haberi solet celebraturus non habeat ꝯscientiā fixā/aut eque firmā. sicut ď opposito q̄ sit in peccato mortali: vel alio legitimo impedimento vt est irregularitas. Et hec vocať certitudo moralis vel ciuilis q̄ hō sufficienť ꝓbatus ē. ¶ Existēte casu q̄ hō pōt celebrare licite/ ⁊ a celebratiōe licite desistere. laudabilius ē ceteris pibus celebrare. tum q: opus de se p̄uilegiatū ē ⁊ fructuosuȝ. tū q: a nobiliori v̄tute ꝓcedit celebratio q̄ fit ex amore: q̄ omissio q̄ ex timore generatur ¶ Laudabilius ē q̄ oppositū ceteris paribus/ ⁊ cessante legitimo impedimēto/quotidie celebrare. ¶ Pollutio nocturna tollens sufficientē deuotionē recollectionē et reuerentiā ad sacramētuȝ: eo q̄ aīa magis inde hebes ⁊ carnalis effecta est: impedit a celebratiōe q̄diu talis carnalitas ⁊ hebetudo regnauerit/nisi casu necessitatis vrgēte vt si sacerdos sit vnicus/ ⁊ missa pꝛochialis fuerit celebrāda. ¶ Homo q̄ ꝑpter habit⁹ virtutū ⁊ facilē sui recollectionē vel aliūde manet deuotus ad sacramētū ⁊ reuerens/ post nocturnā pollutionē: nō videť p eam impediri qn celebret die seq̄nti. ꝯfessiōe tn̄ in omnē euentū p̄cedēte. qm̄ nulle sordes corpales impediūt nisi ꝑ quāto: vel sunt peccata: vel sunt in horrorē ⁊ scandalū assistentiū/vel deuotionē debitā tollunt. Uir em̄ leprosus ⁊ vir menstrua patiens a celebratiōe secreta nō arcenť. ¶ In oī ado- L ratiōe sacramēti altaris/subintelligiť cōditio ista vel similis/si cōsecratio rite et debite ꝭm institutionē xp̄i fuerit celebrata. ac pinde/adorās alien⁹ est ab idolatria: q̄uis celebrās ⁊ nō ꝯsecrās/eēt in culpa. ¶ Apparente figura circa sacramētū/alia a figura solita panis ⁊ vini: nō ꝯuenit sacramentū sumi sub illa forma. neq̄ȝ sine ꝯditione implicita vel explicita debȝ adorari. ¶ Positis pluribus hostijs sup altare/si sacerdos intēdit generaliť oēs ꝯsecrare/ ille ꝯsecrate erūt. Si tn̄ duas ex illis quas determiāte signat/ille due sunt tm̄modo ꝯsecrate. Si illas duas/intentio sua nō determinat/nihil ibi consecrať. obstante confusiōe intentionis. ꝑper quā ista non magis q̄ illa pt dici cōsecrari. ¶ Regulariter vitupabile ē ⁊ sepe criminale/q̄ sacerdos a celebratōne ⁊ catholicus habēs vsuȝ ratiōis ab eucharistie susceptiōe/totaliter abstineat. ¶ Illi pueri sunt idonei suscipe eucharistiā/et ad hoc ligari videnť semel in anno. qui ꝭm leges censenť abiles ad nubendum. Pōt q̄ȝ deuotio etatem hanc p̄uenire/sicut in quibusdam etatē supplet malicia. ¶ Audire missam integrā/est de obseruatiōe sabbati hoc est dierū festoꝝ ꝑ tempe legis euangelice. nisi per impedimentū legitimū/aliqs se tueať. Tale vero impedimentū ꝭm loca ⁊ tempa ⁊ etates ⁊ cōsuetudines/varie indicať. ¶ Obligatum celebrare ꝑ quolibȝ duoꝝ vnā missam/non absoluit vna cele-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

bratio. vna quippe missa/ vtute opis operati: ex quo finiti valoris est: non tantundē tollit de pena. nec tantū redimit/ quantū due. ¶ In anniuersarijs ecclesiaꝝ/ et receptione missaꝝ ꝓ vno precio sue sustētationis/ ⁊ in similibus: interptatio viri sapientis locū hꝫ. alioqn nō videt᷑. quō sex aut septem anniuersaria ī ecclesijs cathedralib⁹ licite simul eadē die iungeret. ¶ Obligatū ad subsidia spūalia: tutū est dirigere intentionē suā ad deū. sic ꝙ dignet᷑ dispartiri/ de valore sacramētoꝝ vel suoꝝ benefactoꝝ/ / qualit᷑ ⁊ quantū videt se apud benefactores eē constrictū. ¶ Charitatis maioris ē spūalis elemosyna: ꝙ gratis distribuit merita sua satisfactoria/ ad liberationē animaꝝ: ꝙ elemosyna corpalis. Et ꝙ ꝙ talis nō inde minus habiturus sit de pmio essentiali. tardius tamē inde de ꝓprijs peccatis ceteris paribus satisfacit. ¶ Fallunt plurimū hi/ qui potētes aliūde viuere: obligant se ex bonis ecclesiasticis vel alijs/ ad satisfaciendū pro alienis delictis. cuꝫ hoc cedat in retardationē satisfaciendi pro ꝓprijs. ⁊ hec sola radix/ improbare beneficiorum pluralitatē sufficeret. ¶ Expediens videret᷑ vt nulla excōmunicatiōis sententia ferreret᷑ de facto a iure vel iudice: neqꝫ pro psenti neqꝫ pro futuro nisi ꝓ manifesta contumacia: qua se monstrauit aliquis non paratū audire ecclesiā. al's qualiter haberet᷑ sicut ethnicus ⁊ publicanus si audire ecclesiā paratus est? ¶ Expediēs videt᷑: vt nullus teneret᷑ alium vitare ꝙtūcunqꝫ excōmunicatum a iure/ nisi postꝙ a suo iudice fuerit denūciatus eē talis. Siquidem in omni casu alio/ videt᷑ possibilis excusatio ⁊ interptatio eoꝝ q̄ aliquis cōmittit vnde excōmunicari dignus est: ꝙ non debeat euitari a pticulari psona. Et h° tolleret magnā in politica conuersatiōe confusionē. ¶ Expediens videt᷑/ vt oīs sententie excōmunicationis late/ sentētie ī iure scripto/ quaꝝ vnus nullus est. aut plus obest ꝙ prosit/ expressa reuocatiōe tam in ꝓuincijs q̄ in diocesibus. ⁊ in eccl'ia vniuersali/ cassarent᷑. ¶ Expediens videretur institutio aut iā institutoꝝ talis interptatio: vt solus excōmunicatus aut suspēsus a iudice/ ⁊ pro tali denūciatus/ contraheret diceret᷑ irregularitatem. immiscendo se sacramentis. et ꝙ solus talis a potestate absoluendi in foro consciētie/ spoliatus censeretur. Scrupulos eīm a subditis vix alit᷑ auferibiles. psertim in materia sacramētalis confessiōis/ hoc auferret. ¶ Expediens videret᷑. vt nulla sententia excōmunicationis ferret᷑. nisi pro cōtumacia facta in reb⁹ pure spūalibus. vt vbi transgressio vrget manifeste in dissipationē fidei ⁊ sue spūalis libertatis. Non eīm debet (vt videt᷑) grauior eē in foro exteriori punitio trāsgressiōis q̄ damnū fuerit illatū. ¶ Expedientius ē in multis defectibus/ illos vel tolerare/ vel ad bonū finē ordinare/ ꝙ ꝑ fulminatōnes sniaꝝ ⁊ ꝯdemnationū/ aut ꝑ pdicatiōes rigorosas/ eos conari funditus extirpare. vt de encenijs prima die anni de capellanis mercenarijs. ⁊ similibus.

De penitentia E

D

Iuina lex ⁊ nō solū ecclesie constitutio/ obligat ad cōfessionem sacramentale post pctm̄ actuale vt fiat semel ante mortē ¶ Hec concurrere simul tpe ad iustificationē impij. necesse est: q̄ sunt. Infusio charitat'. expulsio culpe. cōuersio liberi arbitrij in deū ⁊ peccati detestatio. ¶ Homo nō semp tenet᷑ imediate cōfiteri peccatū. imo nec conteri. sub pena noui peccati mortal'. dat eīm spaciū pnie deus. quale scit fragilitati nostre sufficere. ⁊ illud ꝙtū sit in omnibus/ generalis regula diffinire nll'a pōt. ¶ Omissio in concernētibus confessionē/ sicut ī aliis actibus pceptoꝝ: non vocat᷑ omissio nisi sit respectu actus principalis: dū deberet fieri. ⁊ non respectu circūstantiarū. que vel antecedūt/ vel cōcomitant᷑/ vel subsequūt᷑ alioqn omissiōes in vna omissione numerarent᷑ infinite. ¶ Omis contritio includit confessionē in actu vl' in habitu/ aut in ꝓposito vel ī voto. Eam vo fieri actu/ cessante impedimēto alio quadruplex casus constringit. Primus institutio ecclesie sel' in anno. Secundus susceptio eucharistie vel celebratio/ ⁊ sacramentorū alioꝝ susceptio ſm quosdā. Tercius periculū mort᷑ verisimiliter iminentis. Quartus ꝓsciētia ꝙ al's non habebit᷑ oportunitas pecca-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

ta confitendi. ¶ In recordatione peccati
mortalis/dum missa iam ꝑuenerit vsqꝫ ad
hoc vt cōmode sine scandalo deseri/ vel in
terrumpi nō valeat. aut dum sacerdos ali
us deest ⁊ vrget necessitas/ sufficit cōtritio
includens ꝓpositū confitendi. ¶ Circum
stantiarū quadruplex est differētia. quedā
impertinētes. quedā minuentes. quedam
augentes. quedā peccatū in aliam speciē
transmutātes. Et he vltime: non solū sunt
circūstantie. sed peccata. ideo sunt de neces
sitate sub expressione confitende. Primas
nō expedit dicere. nec secūdas regulariter.
tercias exprimere/ sepius vtile est. ⁊ quan-
doqꝫ fm quosdā necesse. ¶ Circūstantia-
rum expressio in confessiōe talis ⁊ talibus
verboꝝ circūlocutiōibus expressa sufficit/
per quā confessor de magnitudine pctōꝝ:
eius qui confitetꝛ pro absolutiōe ⁊ peniten
tia discrete cōferēdis/ instruatꝛ. ¶ Expedit
nōnunꝙ̄ circūstantias dearticulatius vel
inquirere vel dicere. tum ad verecūdā hu-
miliationē confitētis. tum ad eius quieta
tionem postmodū magis habēdā ꝙ om-
nia dixerit. tum quia circūstātie multe q̄s
eē nullus aut veniales arbitrabatꝛ ꝯfitens
peccata sunt mortalia. tū deniqꝫ ex hoc ꝙ
vna circūstantia habita/ confessor de alijs
cōiecturat quas confitēs pudore p̄ssus ce-
lat. ¶ Cognito statu eius qui confitetur/
qn̄qꝫ nocet plurimū/ nimiū sup circūstan-
tiarū ꝑticularitate interrogatō/ p̄sertim in
peccatis carnalibus. tū ne confitēs verecū-
dia motus qn̄qꝫ mentiatꝛ vt pueri ⁊ puelle
⁊ hoc in his q̄ non eēnt necessaria dici. tuꝫ
ne scandalisentꝛ ⁊ instruūtur in nomiatiōe
pctōꝝ prius incognitoꝝ. Propterea discre
tio maxima requiritꝛ ⁊ semꝑ a generaliori-
bus interrogatiōibus ad specialiores gra-
datim ⁊ sensim ꝓcedere cōueniet. iuocan-
daqꝫ ē manus eius quo obstetricā te edu-
citꝛ coluber tortuosus. ¶ Secretū/ com- F
missum fidei alterius celare/ ē de iure na
turali. hoc eñ rōnabilitꝛ qlibꝫ sibi vellet fi-
eri. ⁊ alitꝛ socialis ꝯuictus depiret. Multo
amplius/ sigillū cōfessiōis/ secretū eē debet
⁊ nullo casu/ signo aut verbo referandum
¶ Confitens dꝫ regularitꝛ in pctōꝝ suorū
explicatiōe/ celare complices suos. nisi dū
aliter confiteri nō pōt. sicut in incestu cuꝫ
matre vel vnica sorore. Aut nisi sic dicat ex
apud talē/ ꝙ reuelatio debeat ꝓdesse non
obesse/ eis qui detegunt. Quo casu nihilo
minus magna cautela requiritꝛ apud con
fitentē ⁊ confessorē/ ne zelo ꝓficiendi indi-
screto fallantꝛ. ¶ Omnia ad confessionē per
tinentia. vt pnīa iniūcta/ et interrogatiōes
facte/ ⁊ cetera nō inducētia ad malū/ sunt de
confessiōis secreto. ꝓpter qḋ peccāt (si nō
excusat eos ignorātia) illi qui pnīas suas/
⁊ ea que sacerdos eis dixit/ passim dicunt.
⁊ qui etiā sup hoc inquirunt. qm̄ talia/ ꝑ in
directū causant aliqñ irrisionē sacerdotis
aut cōfessi culpā. ¶ Qui seduxit alios ad
pctm̄/ tenetꝛ pro posse eos postmodū ad vi
am virtutis reducere. nō minus ꝙ̄ de dam
no tpali illate. Sic de infamatōe ⁊ similibꝰ
Et ad hoc debꝫ confessor inducere ꝯfiten-
tem. ¶ Confessus volēs pctm̄ suū reuela
ri ꝑ ꝯfessorē/ si petatꝛ dꝫ illud ex cōfessione
detegere. Neqꝫ tñ adhuc ē tutū confessori
illud onus assumere/ si remediū possit alitꝛ
incōmodis adhiberi. ¶ Nullus semel ri-
te sacramētalitꝛ absolutus sup vno crimīe/
pōt: nisi de cōsensu suo libero obligari ad
amplius cōfitendū. Si sit oppositū in q-
busdā religiōibus aut casibus institutio-
nes positiue q̄bus hō spōte se subdidit: hꝰ
faciūt. ¶ Si confessor p̄sumatꝛ verisimilitꝛ
solicitare aut solicitari ad pctā. vtputa ad
lubricitatē/ ꝑsona hoc timēs/ debꝫ ab illo si
sit suus curatus petere licētiā alteri ꝯfiten
di. qua nō obtēta/ pōt nihilominus alteri
ꝯfiteri ⁊ absolui. ¶ De statu eoꝝ qui cōfes
si sūt tutiꝰ ē vt ꝯfessor nihil dicat. neqꝫ ad
vituꝑiū sicut ꝯstat. neqꝫ ad laudē/ ne inde
ꝯfessi suꝑbiāt. ne p̄terea ipi ⁊ alij in ypocri
sim ficte cōfitēdi dilabātꝛ ¶ Iudex cogere
volēs ad reuelationē ꝯfessiōis peccat. ⁊ te-
netꝛ p̄sbyter sibi nō r̄ndere. aut dicere hꝰ nō
eē de foro suo. Qꝫ si opponatꝛ qm̄ tacendo
⁊ nō negando/ notare videtꝛ ꝙ cōfessus sit
in culpa. R̄ndēdū est/ ꝙ sacerdos alitꝛ age
re non pōt. Ideo nullū scandalū/ suo vi-
cio deputatur. ¶ Peccatori ꝙ̄uis nō
sufficienter petenti (vt quia ꝓpositum B
habet actuale peccandi in futurum) vtile
est confiteri ⁊ abstinentias certas recipere.
Cui tamen confessor expresse iterum ⁊ ite
rum protestetur. ꝙ neqꝫ absoluitur. neqꝫ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

potest. neqꝫ penitētie tales aut talis confes
sio/eundē liberāt. qn iterū eadē pctā ꝯfiteri
teneat. ¶ Mitis ē opinio ꝓ pctōribus di
cens sufficere ad absolutiōis sacramētalis
fructuosā susceptionē/ ꝙ ꝯfessus nō habe-
at actuale ꝓpositū peccādi. hoc enī dicūt
eē non ponere obicē. Sꝫ alia sniā ꝙ reqrit
actuale ꝓpositū positiuū nō peccādi in fu
turū ꝓbabilior ē atqꝫ securior. ¶ Uirtute
clauiū ⁊ meriti xpi/ dāt in qualibꝫ ꝯfessiōe
sacramētali indulgētie. sꝫ quāte/ nouit de⁹
ꝯfit etiā/ vt attritio minus sufficiēs fiat in
ꝯfessiōe ꝯtritio. ¶ Soli actu ꝯfessi de pec-
catis suis/ capaces sūt indulgētiarū illarū q̄
dant vere penitētibus ⁊ ꝯfessis. Nisi dicat
sufficere eē in grā ⁊ membrū ecclesie. ⁊ ita ly
ꝯfessis ibidē sumit ꝓ ꝯfessione in ꝓposito
vel in voto. ¶ Dies indulgētiarū/ referunt
ad penitētias ꝓ vita hac iniunctas. sic enī
textus sonat. Uidet tñ ꝙ iniūctio gñalis
q̄ bñ fieri solet vt oīa bona faciēda cedāt i
remissionē/ ꝓsit in hoc ⁊ sufficiat. vbi etiaꝫ
pnīa spālis/ totidē dies q̄t sonāt indulgen-
tie nequaꝙ̄ iniūxisset. ¶ Indulgētias nō
recipit ille q̄ nō porrigit manus adiutrices
iuxt ꝯtētū bullarū. ⁊ ita diues melioris ꝯdi
tionis ē q̊ ad aliqua ꝙ̄ religiosus ⁊ mendi
cus. ¶ Claue sacramētali nō notabilit er-
rante in impositiōe pnīe. ꝯfessus ꝑ illā pe-
nitētiā si fecerit absolutus ē a pena ⁊ culpa
ꝟtute compromissiōis cuiusdā liberalis ⁊
arbitrarie dei ⁊ pctōris in ꝑsonā sacerdotꝭ.
¶ Tutius ē cuꝫ ꝑua pnīa q̄ spōte suscipit
⁊ verisimilit adimplebit/ ducere cōfessos i
purgatoriū/ ꝙ̄ cū magna nō implēda ꝑci-
pitare in infernū. ¶ Renuēs pnīam i hac
vita/ stulte facit. nihilominus absoluēdus
ē: si hoc nō ex infidelitate qua credit nō eē
purgatoriū aliud/ hoc faciat. sꝫ vel ꝓpt te-
neritudinē corpis. aut infirmitatē aut pau
ꝑtatē. vel aliud silē. ¶ Nulli inuito iniun
genda ē pnīa publica ꝓ pctō secreto. secus
d̄ publico. Silr nullus ꝑ castigationē scā-
dalisandus ē publice ꝓ pctō occulto. secus
ꝓ publico. vbi si scādaliset pctōr/ scādaluꝫ
illud nō imponēti sꝫ sibi q̄ meruit impute
tur. ¶ Diuisio confessiōis si ad ypocrisim
aut ꝓ nimio pudore fiat/ impedit ꝟtutem
absolutiōis. Secus vbi autoritas supiorꝭ
in casibus reſuatis ⁊ bona fides simpliciū

hoc faciunt ⁊ excusant. Aut vbi confessor
forte ꝑsumeret scādalisari ex pctō ꝯfessi et
nō haberet ꝓ tunc cōfessor alius discretus
cui absqꝫ ꝓbabili scādalo/ pctā oīa reuela-
ri possent/ aliqua tñ possent. Uideat tamē
qlibꝫ ꝙ rōnabilit ꝯsciam scandali sibi fin-
gat. ¶ Dū nescit ꝯfitēs de qbusdā actibus
an fecerit illos. aut qua intētiōe ⁊ quō fece
rit (vt sepe ꝯtingit) dicat sub ꝯditōe scru-
pulos suos. vt sic neqꝫ mētiat neqꝫ absolu
tiōe defraudet. ¶ Curatus obligatus H
prochiano sel' in āno dare eucharistie
sacramētū/ tenet ei dare si petat publice ꝙ̄-
tumcūqꝫ sciat non penitere. Nisi causa re
futatiōis fuerit nota. vtpote excoīcatio pu
blica. vel pctm̄ notoriū de qbus nō satisfe
cit publice. Secus ꝑterea d̄ sacerdote i se-
creto. vel q̄ non tenet mīstrare. vel pro tpe
q̊ ad hoc nequaꝙ̄ obligat. ¶ Forma abso
lutiōis excoīcatiōe ista est q̄ dꝫ primo fieri
Ego absoluo te a snīa excoīcatiōis. ⁊ resti
tuo te sacramētis ecclē. In noīe prīs et fi-
lij ⁊ spūssancti. Deinde seqt absolutio pro
pctis/ si in excoīcatiōe pctm̄ includit neces
sario ꝯfitēdū sacramētalit. Ego absoluo
te a pctis tuis. In nomīe prīs ⁊ filij ⁊ spūs
sancti Amē. Tutiusqꝫ ē in istis formis ni-
hil imiscere. ¶ Materia sufficiēs in sacra
mēto ꝯfessiōis/ ē hō pctōr. contritus d̄ pec
catis. spōte subijciēs se suo sacerdoti. q̄ sb-
iectio nō est ꝓprie iurisdictiōis. alioqn pa
pa nulli cōfiteret. sꝫ est volūtaria. q̄ potest
nihilominus impediri vel artari ꝑ supio-
rē vt nō qlibet pctōr cuilibꝫ sacerdoti pos-
sit se subijcere ꝓ pctō. ¶ Epūs nō minus
hꝫ autoritatē ꝯstituēdi coadiutores confes
sores in sua diocesi ꝙ̄ curatus in sua parro
chia. Caueat tñ epūs ꝑturbare ecclesiasti-
cam hierarchiā/ tollēdo directe vel indire-
cte ꝑtātē curatorū absqꝫ culpa eorū vel cau-
sa māifesta. ¶ Cōfessio ficta/ reiterari ex in
tegro dꝫ fm ꝓbabiliorem opinionē ꝙuis
duriorē. qr nō hꝫ effectū suū postmodū ces
sante fictiōe sicut baptism⁹. et hoc qr pnīa
reiterabilis ē nō sic baptismus. tum etiam
qr nulla absolutio sacramētalis fuit. sꝫ po-
tius noui pcti additio. ¶ Non est fictio si
pctōr dicat oīa quorū actu recordat. ꝙuis
nō omniū recordet. sꝫ ē fictio dū sciēt ce-
lat aliquid aut in ꝓposito peccādi perseue

rat. aut scit ⁊ scire debꝫ ꝙ a tali non pōt ab
solui. ¶ Penitentiaꝝ alia ē recōciliās qua
lis fieri nequit nisi in grā. Alia est satisfaci
ens vel exolnēs qualis fieri pōt extra grati
am. sic ꝙ illiꝰ iteratio necessaria nō existit.
Imo ⁊ talis solutio respectu quarūdā pe-
narum tempaliū debitaꝝ/ forte poneret in
inferno. ¶ Satisfactionē ꝓprie vt talis est
opanꝫ sola opa penalia. q̄ scꝫ voluntas na
turalit̃ refugit. ⁊ hinc penā hꝫ. iuste equidē
vt peccatū voluntariū inuoluntaria pena
redimat̃. ¶ Per opa spūalia qualia sūt cō
templatio ⁊ amor dei/ pōt fieri satisfactio.
tum q: annexa ē ꝓ statu isto/ fatigatio cor
poris. tum q: ꝯ̄ ꝓpriā inclinationē cōmo-
di. intellectus ⁊ volūtas abnegat se in ob-
sequiū fidei ⁊ charitatis. ¶ Unū ꝓ altero
posse satisfacere/ ꝯcedit liberalitas dei. dūꝫ
causa subest. vel ex impotētia illius ꝓ quo
fit satisfactio. vel de mādato suo ⁊ charita-
te satisfacientis. vel supioris autoritate ta-
liter ordināt̃is.

De matrimonio

Consensus mutuus/ expssus ꝑ
verba de pn̄ti/ quo transfert̃ pro
ꝑpetuo corpus viri in potestatē
mulieris ⁊ ecōtra in eis ꝓpter q̄
cōiunctio talis ordinat̃ causat matrimo-
niū de iure naturali ⁊ diuino. nihilominꝰ
limitat̃ cōsensus ad certas ꝑsonas. cū cer-
tis circūstātijs. Et quicq̄d aliter fuerit at-
temptatū/ pōt illud inualidare superioris
autoritas. ¶ Uotū solennisatū ꝑ suscepti
onem ordinis vel religiōis/ nō magꝭ ex na
tura sua videt̃ dirimere matrimoniū iam
cōtractū/ ꝙ̃ simplex. sꝫ hoc ꝓuenit ex eccle-
sie cōstituto. maxime cū in illo dispensare
posse papā ꝓbabilis sit opinio. ¶ Matri-
monialis cōiunctio vnius mulierꝭ cū plu
rimis viris/ repugnat iuri naturali. nō ecō
tra. qm̄ corpus viri plus valet. ꝓ quanto
plures fecūdare sufficit. Et ita olim/ pluri
bus licebat fungi vxoribus. Prima tamē
in hoc cōsentiēte. cui corpus viril'ē cesserat
in suū ius. Nūc aūt ad statū ꝓ̄me de insti
tutionis reduxit xp̄c matrimoniū vniꝰ cū
vna. ¶ Uotū simplex castitatis/ non diri-
mit matrimoniū iam contractū. peccat tn̄
q̄ vouit dū primo cōtrahēdi volūtatē ha-
buit voto ꝯtrariā. nō aūt postea dū reddit
debitū. vt ē ꝯcors sn̄ia iurispitoꝝ. sꝫ negāt
petitionē debiti posse fieri sine fractiōe voti
Cuius oppositū ex eo videt̃ veꝝ. q: votuꝫ
nō cadebat directe nisi sup hoc. ꝙ est nūq̄
ꝯhere. ⁊ nō sup hoc ꝙ ē nūq̄ commisceri
carnalit̃ alteri. Alioqn dū nūc cōmiscetur
etiā reddēdo debitū reus efficit̃ voti fracti
Alioqn ꝑterea eēt sors talis ꝯiugij nimis
dura. ¶ Religiosus ꝓfessus aut sacerdos
vtētes copula carnali ꝑter matrimoniū/ et
si grauissime trāsgrediūt̃ mādatū dei/ nō
tn̄ vident̃ voti fractores. Uotū q̄ppe est so
lū ꝓprie de re al's licita. q̄lis nō erit ex mr̄i
monial' ꝯiūctio. Ista ꝯclusio lꝫ apud sim
pliciores videat̃ extnea. tn̄ apud itelligētes
q̄d nōis voti est clara. Uotū q̄ppe solū fit
de opibus superogatiōis ad q̄ q̄s al's nō
tenebat̃. Sic religiosus ꝓprie loq̄ndo vo-
uet ꝙ nūq̄ vxorabit̃ q̄ antea licebat illi.
Nullus aūt ꝓprie dr̄ vouere ꝙ nūq̄ forni
cabit̃ aut adulterabit̃. q: ex ꝑcepto ad hoc
iā oīs hō obligat̃. ¶ Uir ⁊ vxor/ nequeūt
absqꝫ mutuo consensu vouere castitatem.
imo nec vir tute voueret se nūq̄ petiturū
debitū ab vxore. cū ꝓpt̃ verecundiā petēdi
ipa in deterius labi possꝫ. ¶ Spōsalia di-
rimūt̃. vl' mutuo cōsensu cū autoritate su
pioris. vel si altera ꝑsona interim fornica-
ta fuerit. vel ꝑ votū solēnisatū. ꝑ q̄ matri
moniū etiā ꝯ̄ctū. nō tn̄ carnalit̃ ꝯsumma-
tū possꝫ infra duos mēses solui. ¶ Cōtra
hens ficte in foro eccīe/ ꝙ̃tūcūqꝫ carnal' co-
pula seq̄t̃/ eadē fictiōe remanēte nō ꝯiūgit̃
mr̄imonialit̃. Cōpellet̃ tn̄ ab eccīa in foro
exteriori tāq̄ si veꝝ fuissꝫ mr̄imoniū. Sec9
ī interiori. cuiꝰ ē ꝯsiliū vt potius oēs sn̄ias
eccīe tollēt ꝙ̃ pctō ꝯsentiat. Pōt tn̄ nouo
cōsensu adhibito fictū mr̄imoniū si nīl ali
ud obstiterit/ ī veꝝ cōmutare. ¶ Persona
inducta ꝑ metū cadentē ī ꝯstātē viꝝ ad cō-
sentiēdū interiꝰ ī ꝓlatōe vboꝝ mr̄imonia
liū vt q: nō vult mētiri. ꝑt postmodū mr̄i-
moniū dirimi tāq̄ nullū. sꝫ de seductiōe ꝑ
blādicias nō ita. ¶ Impedimētū ꝑpetuū
ī altero ꝯiugū ꝑ q̄ nequeūt se mutuo car
nalit̃ cog̃scē/ impedit mr̄imoniū iā ꝯ̄ctū et
ꝯ̄hēduꝫ. ⁊ etiā ꝯ̄ctū dirimit/ nisi antea sciat
ꝯ̄ facto. tūc em̄ ōndit ꝙ aliū finē q̄rit. ⁊ ita
ꝯ̄ctus stat. ¶ Nullꝰ ꝯiugū tenet̃ reddē de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

bitũ in detrimentũ notabile ꝛ certũ sui cor
poris. vel fetus nasciturí. Et ẜm hᵒ ꝯgno
scit̃ qñ leprosꝭ vel p̃gnãtibus aut mẽstrua
tis aut furiosꝭ aut ypidimiacis ꝛ sitib⁹ casi
bus reddi vel nõ reddi debitum oportear.
¶ Tp̃us ꝛ locus sacer/ nõ videt̃ excusare
qn alter coniugũ teneat̃ alteri petenti red-
dere. p̃uia tñ quadã amicabili monitõe ꝺ
non exigendo.

De extrema vnctõe

e Xtrema vnctio hꝫ materiã ꝛ R
formã i libris suis exp̃ssã. Et
obligat nõ ꝯtẽnere dũ finis vi-
te ẜm ꝓbabiles cõiecturas ꝑ in
firmitatẽ expectat̃. Que p̃terea reiterari p̃t
sic̃i cã rursus veniẽte. ¶ Extrema vnctio
rite suscepta/ delet venialia. imo videt̃ ꝙ
absoluit ab oĩ culpa. ꝯiũcta petitõe recipi-
entis. ita ꝙ digne recipiẽs/ etiã ab oĩ pena
liberet̃. tum ṽtute sacri. tum qꝛ petit pie ꝑ
seueranter ꝓ se ꝛ iuste.

De sacramento or/dinis:

o Rdinis sacr̃m plures formas L
hꝫ pl'esqꝫ mat̃ias. imo ꝛ sacerdo
tiũ duab⁹ formis cõplet̃ vna q̃
dat̃ sibi ptãs sup corp⁹ xp̃i verũ
Altera q̃ dat̃ ptãs sup mysticũ. Q̄ꝛ si fue-
rit defect⁹ l' dubiũ i aliq̃/ p̃t illud sb ꝯditõe
caute suppleri ¶ Pleĩtudo iurisdictõis re
sidet apꝺ papã ꝛ i alios/ ẜm ei⁹ detmĩatiõꝫ
diriuat̃. Attẽdẽ tñ ꝺꝫ/ sibi eẽ illã ptãtẽ nõ i
destructõꝫ ecc'ie datã sꝫ ei⁹ edificatõꝫ ¶ Si
papa dicẽt̃ dñs oĩm ĩ spũalib⁹ qꝺ ꝯstat. et
i tp̃alib⁹ qꝺ alij negãt. nihilomin⁹ dotatio
ecc'ie in iurisdictõib⁹ ꝛ dñijs ꝑpetanjs tp̃a
lib⁹/ ꝛ exercitiũ i ill'/ neqꝫ eẽ ꝺ iure nãli neqꝫ
eidẽ repugñre videt̃. Nam xp̃c neqꝫ exercu
it t'ia dñia. neqꝫ ꝑ exp̃ssũ successorib⁹ ꝓhi-
buit. sꝫ reliq̃t ptãtẽ/ eoꝝ discretiõi/ ꝓ varie-
tate tp̃m ꝛ deuotõe xp̃ianoꝝ/ sic vl' sic exer
cẽdi. ¶ Papa nõ p̃t ꝑuertẽ ordinẽ hierar-
chicũ vl'is ecc'ie. sic qñ i mult' casib⁹ liceret
eidẽ resistẽ i facie ꝛ dicẽ. cur ita facis: vt po
te/ i exemptiõib⁹ mãifeste nociuis. Et si p̃-
latos ꝛ ecc'ias sibi sũditas onerare sũptib⁹
intollerabilib⁹: l' libertatib⁹ penit⁹ spoliare
ꝯtenderet. ¶ Finiũt regule morales.

Incipit compendiũ

breue ꝛ vtile aliquaꝝ materiarũ cõmuniũ
ad fidem ꝛ doctrinam catholicã spectãtiũ/
qꝺ eidem cancellario ascribit̃. sed non ap-
paret esse suum.

i N isto libello
est q̃dã breuis ꝛ summaria
vtilis tñ expositio. P̃rio ꝺ
articulis fidei. Scꝺo decẽ
p̃ceptoꝝ leg'. Tercio septẽ
sacramẽtoꝝ ecc'e. Quarto septẽ virtutum.
Quĩto de septẽ petitõibus ꝯtẽtis in orõne
dñica. Sexto de septẽ donis sp̃ũs s̃cti. Se-
ptimo ꝺ octo beatitudinib⁹. Octauo ꝺ vi
cijs/ tam nature ꝙ voluntatis.

Tractatus p̃mus de

articulis fidei. Et primo quid sit symbo-
lum et vnde dicatur:

s Ymbolum ẽ
omniũ credendoꝝ ad S
salutẽ spectãtiũ/ com-
pẽdiosa collectio. Q̃m vt
ait Cassianus li. vj. q̃cq̃d
ꝑ vniuersũ diuinoꝝ voluminũ corpus im
mẽsa diffũdit̃ copia/ totũ in symbolo coll'i
git̃/ breuitate ꝑfecta. Dĩ ãt symbolũ a syn
qꝺ ẽ con. ꝛ bole qꝺ ẽ s̃nia. q̃si collectio s̃nia
rũ: Uel vt alij volũt a syn qꝺ ẽ con ꝛ bolũ
qꝺ ẽ frustũ. q̃si frustroꝝ. i. capl'oꝝ vel ꝑticu
laꝝ fidei collectio. Scꝺm papiã symbolũ
est collectio aut pactũ vel placitũ qꝺ fit ho
mini cum deo.

Quid sit articulus fi/dei ꝛ vnde dicatur.

e St autẽ articulus ẜm Richar-
dũ de sancto victore: indiuisibi
lis ṽitas de deo. artans nos ad
credendũ. ¶ Dĩ in dicta descri-
ptione ṽitas indiuisibilis. qꝛ articulus nõ
diuidit̃. sꝫ stat in eo indiuisio credibilium.
Articulus eñ de se inquãtũ articulus. nõ
ẽ resolubilis in articulos siue in credibilia
ꝑuersitate tñ heresũ inualescente/ quedã q̃
ꝯiungebant̃ in symbolo ap̃lorum postea
oportuit diuidi. Uerbi gr̃a. Dicebant qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.5.7

etiam christũ non verũ esse hominẽ neq̧ ve
re natum. Alij aũt dicebãt vere natũ ſʒ nõ
vere conceptũ de v̾gine. ſed corpus attuliſ
ſe de celo. Vñ ſancti pr̃es vnũ articulum/
in duos diuiſerũt. vt vnus eẽt articul⁹ de
conceptiõe. alius de vera eius natiuitate.
Et conſimilit̃ in alijs ex alia cauſa diuiſis
Et ita ly indiuiſibilis/ in q̈buſdã articulis
priuat actũ diuiſionis ⁊ poſſibilitatẽ. in q̈
buſdã priuat ſolũ actũ ſic. ſ. q̈z ſunt q̈dã ar
ticuli q̈ ſm̃ aſſignationẽ apoſtolicã nõ di
uidunt̃/ pñt tamẽ diuidi. Et ſunt q̈dã arti
culi q̈ neq̧ diuidũt̃ neq̧ diuidi pñt. ¶ Et
nõ. q̈ in dicta deſcriptiõe dĩ de deo. cuʒ tñ
articulus aliq̈s prima facie videatur eẽ de
creatura. Verbi grã. Carnis reſurrectionẽ
Verũtamẽ om̃is articulus principalit̃ de
deo eſt. vñ reſpectu articuli imediate tacti
dicit Damaſ. Nõ credimus reſurrectionẽ
futurã. niſi diuina v̾tute. ſ. coopante. Vñ
⁊ hoc credit fides catholica. ſ. p̾miſſam re
ſurrectionẽ diuina efficiendã v̾tute. Et ſic
pʒ q̈ iſte articulus de deo eſt. q̈z de diuina
v̾tute/ nr̃am reſurrectionem operãte. Jſto
mõ oẽs articulos q̈ vident̃ eẽ de creatura.
facile contingit reducere ad diuinã v̾tuteʒ
⁊ ita ad deũ. ¶ Jtẽ in dicta deſcriptiõe dĩ
artans nos ad credẽdũ. Et tñ voluntas li
bera ẽ. nec põt cogi vel artari. Sed q̈uis i
volẽdo ⁊ conſentiẽdo nõ poſſit voluntas
cogi/ q̈z quo ad hoc libera ẽ põt tñ allici et
trahi in cognoſcendo. qm̃ ſi intellectui bñ
diſpoſito/ infundat ſe v̾itas ipm̃ intellectũ
illuminãs: necc̃e eſt veritatẽ cognoſcere. et
p̱ conſequẽs allicere. ⁊ tũc trahit̃ ad cõſen
ſentiendũ agnite veritati. Vñ Aug⁹. Ver
ba trahit ouem. Hoc mõ artat nos articu
lus ad credendũ. Unde quidam artans.
id eſt trahens.

Diuiſio et expoſitio articulorum fidei. Et primo primi.

Diuidit̃ aũt ⁊ diſtinguit̃ ſym
bolũ p̄cipue apoſtoloꝝ in duo
decim articulos. ſm̃ numerum
duodecim apoſtoloꝝ. q̈ contu
lerunt credẽda. q̈z ipi hoc ſymbolũ cõpo
ſuerunt. Scđm alios v̾o diuidit̃ in quat
tuordecim/ vt patebit infra. ¶ Unus arti
culus ⁊ primus attribuit̃ patri ſm̃ prioreʒ
modũ. ſex attribuunt̃ filio. ⁊ quinq̧ ſpiri
tuiſancto ¶ Primus aũt q̈ attribuit̃ patri
ẽ iſte. Credo in deũ patrẽ om̃ipotentẽ crea
torẽ celi ⁊ terre. Ubi primo nota differẽtiã
int̃ credere deũ et credere deo et credere in
deũ. Quia ſm̃ Augſ. credere deo/ ẽ v̾bis
ei⁹ ſiue ſcripture ſacre fidẽ adhibere. Cre
dere deũ eſt credere deũ eẽ. ſ. q̈z eſt. Crede
re in deũ ẽ credendo deuʒ fide ⁊ affectõne
ſiue fide operãte p̱ dilectionẽ/ tẽdere i ipm̃
¶ Jgit̃ expone ſic. Credo in deũ. ſ. ſingu
lariter q̈z in vnũ deũ. Vñ Deut. vj. Audi
iſrael dñs deus tuus deus vnus ẽ. ¶ Pa
trem. qđ hic p̱ſonalit̃ tenet̃. q̈z ſubiũgit fi
lium eius. Jn orõne v̾o dñica tenet̃ ly pa
ter eẽntialit̃ vbi agit̃ de paternitate/ vel ad
optionis qua pat̃nitate ipa trinitas ẽ pat̃
bonoꝝ/ vel creationis/ qua pat̃nitate tota
trinitas pat̃ eſt tã bonoꝝ q̈ maloꝝ. ſm̃ il
lud Deut. xxxij. Nũquid nõ ipe eſt pr̃ tu
us qui poſſedit te ⁊ fecit ⁊ creauit te ¶ Om̃i
potentẽ appropriate. q̈uis em̃ filius ſit om̃i
potens ⁊ ſpiritusſanctus. om̃ipotẽs tamẽ
qñ ponit̃ appropriate/ attribuit̃ patri. ſicut
ſapiẽtia filio. ⁊ bonitas ſpũiſãcto. ¶ Crea
torem celi ⁊ terre. Ad litterã ſumme natu
re/ quã deſignat nõie celi/ ⁊ infime. quã de
ſignat nõie terre/ ⁊ ſic exinde collige creato
rem mediorũ. Poſitis em̃ extremis colli
gunt̃ media. Vel per celũ ⁊ terrã intelliga
tur tã ſpũalis q̈ corp̱alis creatura perfecte
formata/ vt celũ ſit inuiſibilis ⁊ ſpiritualis
creatura/ terra aũt om̃e corporeũ ⁊ viſibile.
Unde aliud ſymbolũ exponens dicit fa
ctorem celi ⁊ terre/ viuiſibiliũ omniũ et in
uiſibilium. Et nõ. q̈ creare ſiue creatorem
eẽ/ potius ſonat potentiam q̈ ſapientiam
vel bonitatem. quia operatio egredit̃ a po
tentia et maxime virtuoſa. Unde Joh. j.
Om̃ia per ipm̃ facta ſunt. Et in pſ. Om
nia in ſapiẽtia feciſti. Jdeo appropriate at
tribuit̃ creare patri ſicut ⁊ potẽtia/ cum ta
men pater om̃ia creet per filiũ cooperante
ſpirituſancto/ q̈z indiuiſa ſunt op̱a trinita
tis/ ⁊ tote tres perſone/ vnus ſunt creator.
¶ Et aduertẽdũ hic q̈ p̱ hoc q̈ dicit deuʒ
ſingularit̃/ deſtruit errores q̈rũdã gentiliũ
q̈ fingũt plr̃es eẽ deos qđ mãifeſtiſſim⁹ ẽ er
ror/ q̈z illo poſito/ clare pʒ q̈ nullus eoꝝ ſit
deus. Si em̃ plures ſunt/ differunt inter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

se p̄ aliquid qđ habꝫ vnus qđ non habet
alius. Sic nullus eoꝝ erit summū bonuꝫ
q̄ꝛ sic nullus eoꝝ hꝫ oīa bona / ⁊ sic nullus
eoꝝ erit deus. q̄ꝛ deus ē summū bonū qđ
cōtinet oīa bona Ad roma. xj. ¶ Item p̄
hoc ꝙ dicit p̄rem / destruit obstinationē iu
deoꝝ. q̄ nō attēdūt distinctionē ꝑsonalem
p̄ris ⁊ filij. ¶ Itē p̄ hoc ꝙ dicit creatorem
celi ⁊ t̄re / destruit errorē ph̄oꝝ dicētiū mū=
dū fuisse ab et̄no ⁊ deo coeternū. sicut dic̄
Aug⁹. arestotilē posuisse et platonē. Itē p̄
illud idē destruit errorē manicheoꝝ qui di
cunt oīa corp̄alia / creata a deo tenebraruꝫ.
¶ Sꝫ ex istis orit̄ dubitatio. Si em̄ credē
in deū ē tēdere in eū fide op̄ante p̄ dilectio
nē. vt dī supra / cū in pctō mortali existētes
nō habeāt istā fidē sic ī deū tendentē: videt̄
ꝙ nō credāt in deū / ⁊ ita mētiūt̄ et peccant
qn̄ dicūt symbolū. qđ graue ē dicere? Ad
qđ dī b̄m q̊sdā. ꝙ ipe pctōꝛ dicit credo ⁊c̄.
nō in ꝑsona sua sꝫ in ꝑsona eccl̄ie. Sicut et
illud. lauabo p̄ singulas noctes lectū meū
⁊c̄. qđ nisi in ꝑsona eccl̄ie q̄ in aliq̄b⁹ mem
bris p̄ singulas noctes lachrymat̄ diceret̄
eēt mēdaciū in ore maloꝝ. imo etiā ⁊ mul=
toꝝ iustoꝝ. Et silr̄ cū mulier dicit ps̄. Leta
tus sū in his q̄ dicta sūt mihi ⁊c̄. incōgrua
eēt locutio / nisi in ꝑsona iusti generalit̄ lo
q̄ret̄ siue eccl̄ie. Silr̄ hic ī ꝑsona eccl̄ie dī cre=
do in deū ⁊c̄. et sic nō peccat nec mentitur
Alij dicūt ꝙ existēs in pctō mortali / nō di
cit ꝙ credat in deū cū dicit credo ⁊c̄. sꝫ ꝯfi
tet̄ articulos fidei. Et est sensus. Credo in
deū. i. ꝯfiteoꝛ credēdo eē deū. Et ita large
sumit̄ hic credere. Aug⁹. vo supra sumit
magis stricte.

Expositio secundi articuli fidei.

SEcundus articulus p̄ncipa
lis: ⁊ primus eoꝝ qui attribuūt̄
filio ē iste. Et in ihesum christū
filiū eius ⁊c̄. Et supple. Credo
in ihesum christū ⁊c̄. Que duo nomia / fre
quēter in nouo testamēto ꝯiungūt̄. Quia
vnū eoꝝ. scꝫ ihesus exprimit eius deitateꝫ.
interp̄tat̄ em̄ saluatoꝛ. ⁊ inquātū deus spe
cialit̄ saluatoꝛ ē. Et reliquū nomē. s. christ⁹
exprimit humanitatē. q̄ꝛ interp̄tat̄ vnctus
⁊ inquātū hō vnctus ē p̄ ꝯsortibus suis ⁊

¶ Filiū eius vnicū. i. naturalē nō adopti=
uum. Vn̄ aliud symbolū / determinando
dicit. Et ex p̄re natū ⁊c̄. Vel vnicum dicit
q̄ꝛ nō ē vnus filius inquātū deus; ⁊ alius
filius inquātū hō. Sꝫ idē xp̄c in duab⁹ na
turis. s. deitate ⁊ humanitate. ⁊ tribus sb̄=
stantijs. s. deitate aīa ⁊ carne vnicus ē fi=
lius. Vn̄ aug⁹. in eccle. dogma. Non du=
os filios fatemur sic sep̄ando naturas ne=
storius tradit. sꝫ deū ⁊ hominē / vnū filium
credimus. manentē in duab⁹ substantijs.
nō tn̄ ꝯfusis naturis. Quis em̄ duas habē
at natiuitates. vnā qua nascit̄ de matre. et
vnā qua nascit̄ ex deo p̄re / tn̄ ē vnicus fili=
us nō duo filij. Vn̄ ego / in ꝯceptiōe p̄ viā
generationis ꝓcessi a p̄re / ⁊ sic quadā nati
uitate natus sum in vtero. Scđo natus sū
de mr̄e ex vtero. nec tn̄ ꝓpt̄ istas duas nati
uitates / dicēdus sum duo filij sed vnicus
¶ Seq̄t̄ dn̄m nr̄m. Vn̄ ipe dicit Matth.
vl. Data ē mihi oīs p̄tās in celo et in terra
⁊c̄. ¶ Per hoc etiā ꝙ dicit ihesuꝫ xp̄m qđ
interp̄tat̄ saluatoꝛ ⁊ vnctus / deridet̄ hebe
tudo iudeoꝝ q̄ suū messiā. i. saluatorē ad=
huc futuꝝ expectāt. ¶ Per hoc etiā ꝙ dic̄
filiū vnicū / destruit heresim sabellianoꝝ di
cētiū eādē ꝑsonā eē p̄rem ⁊ filiū. qđ aptissi
mū apparet mēdaciū. q̄ꝛ b̄m decursuꝫ na=
turalē / oportꝫ ꝙ int̄ p̄rem ⁊ filiū ꝑsonalis
sit distinctio. licꝫ cōformitas sit nature ⁊ si
militudo. Quales em̄ sumus nos. tales q̄
a nob̄ generāt̄. Vn̄ de ipa diuina filiatōe dī
ad Ro. viij. Accepistis spm̄ adoptiōis filio
rū ⁊c̄. Et post pauca. Si āt filij / ⁊ heredes.
heredes q̄dē dei: coheredes aūt xp̄i. Et ad
Eph̄. j. Predestinauit nos in adoptionē fi
lioꝝ p̄ ihesū xp̄m. Null⁹ em̄ seip̄m gignit.
Vn̄ cū idē sit pat̄ qđ fili⁹ in sub̄a: oportꝫ ꝙ
alteritas sit ꝑsonarū. ¶ Per hoc etiā ꝙ dī
dn̄m nr̄m / destruit̄ heref arrianorū. q̄ po=
nūt ineq̄litatē ꝑsonarū. Vn̄ Joh̄. x. Ego
⁊ pater vnuꝫ sumus. Et ad Hebr̄. j. Qui
cū sit splēdoꝛ gl̄ie ⁊ figura sub̄e ei⁹. Et b̄m
athanasiū. Eq̄lis p̄ri b̄m diuinitatē ⁊c̄. Sic
em̄ p̄r dn̄s ē oīm ⁊ op̄s: ita ē et fili⁹. Qđ ex
pressius determiat̄ in alio symbolo vbi dī
omīpotens pater. omīpotēs filius. qđ ta=
men itelligat̄ b̄m diuinitatē. Quāuis eniꝫ
humanitati xp̄i collata sit oīs sciētia. non
tamen omīpotentia.

Expositio tercij arti-culi fidei.

P

t Ercius articulus p̄ncipalis
⁊ secūdus eoꝝ q̄ ꝑtinēt ad filiuꝫ
q̄ determiat vtrāqꝫ ei⁹ natiuita-
tē.s.in vtero ⁊ ex vtero. ⁊ est iste.
Qui cōceptus ē de spūsctō nat⁹ ex Maria
v̄gine. ¶ Dic ḡ. q̄ scꝫ xp̄c/ꝯceptus ē de spū
sctō.i.opatōe spūssancti. vno etem̄ eodeqꝫ
momēto/segregata fuit illa caro assumpta
a reliq̄ carne v̄ginis/opatōe spūssc̄ti. ⁊ aia
ta aia rōnali. ⁊ deitas eis vnita. Vn̄ nō est
putādū q̄ sit ꝯceptus d̄ spū sctō sicut ꝓles
d̄ semīe patno ꝯcipit̄. q̄z sic transisset spūs-
sctūs diuo: mutatusqꝫ fuissꝫ i carnē. sic pat
nū semē trāsit i carnē ꝓlis/amittens ꝓpriā
speciē/qd̄ ē etiā solo cogitatu abhorredissi
mū. Vn̄ ly de/nō denotat circūstātiā cau
se materialis/ sed potius cause efficientis.
Quāuis eni̅ incarnatio filij dei/sit op⁹ to-
tius trinitatis/q̄z qd̄ opat̄ vna ꝑsona/ope
rant̄ oēs (eo q̄ indiuisa sunt trinitatꝭ) ipa
tn̄ gratia/mediante qua natura humana
vnit̄ diuine/est donū appropriatū spiritui
sancto/ q̄z hec gratia appropriate ꝓcedit a
charitate seu a benignitate dei/q̄ spūisācto
appropriat̄. Nō eni̅ deus inquātū potēs
vel inquātū sapiēs: sꝫ inquātū bon⁹ ⁊ beni
gnus nr̄am redemptōnē opatus ē ꝑ incar
nationē filij dei. ¶ Dicit̄ igit̄. q̄ ꝯceptus ē
de spūsancto. nō naturalit̄. sꝫ opatiōe spūs
sancti ⁊ q̄si s̄m appropriationē cause effici
entis. In q̄ v̄bo tāgit̄ natiuitas ei⁹ in vte-
ro.s.q̄ nat⁹ ē de p̄re veniēs. nec tn̄ recedēs.
De q̄ Matth.j. Qd̄ in ea natū est/de spū-
sancto ē. Glo. natū.i.ꝯceptū ē. ¶ Dicitur
postea. Natus ex Maria v̄gine.s.natiui-
tate ex vtero. De qua Luc.ij. Et pepit filiū
suū primogenitū ⁊c. ¶ Per hoc aūt q̄ ait
qui cōceptus est de spūsancto.i.operatiōe
spūssancti ⁊ nō operatiōe virili/destruitur
heresis hebeonitarū. qui asserunt christuꝫ
ex Maria ⁊ Joseph nuptiali coitu eē con
ceptum. ¶ Per hoc etiā qd̄ subdit: natus
ex Maria virgine. vt scꝫ de vera matre de
qua materiā corpis assumpsit/ destruit̄ er-
ror valentinianoꝝ dicētiū de v̄gie christū
nihil corpis assumpsisse. sed ꝑ eā quasi per
fistulam transisse.

Expositio quarti ar-ticuli fidei.

Q

q Vartus articulus p̄ncipalis
⁊ tercius eoꝝ q̄ ꝑtinēt ad filium
⁊ q̄dē describit passiōis eius sa-
cramētū s̄m oīa q̄ circūstāt mor
tem eius. vt ē flagellatio. crucifixio. sepul-
tura ⁊ hmōi. ⁊ ē iste. Passus sub poncio pi
lato: crucifixus mortuus ⁊ sepult⁹. ¶ Qui
supple xp̄c/passus ē sub pilato.i. sub pote-
state pilati. Pilato dicto poncio scꝫ genere
quasi dicat nō rhomano. qd̄ forte. dicit ad
differētiā alicuius alterius pilati. ¶ Cru-
cifixus in quo distinguit passionē suam a
passiōe alioꝝ q̄ suspendūt̄ in patibulo. Q̄z
s̄m Isid. patibulū ꝓprie dr̄ vbi hō suffo-
cat̄ ⁊ statim morit̄. Crux v̄o vbi diu tor-
tus tandē lāguēti morte morit̄. vbi mors gra-
uior ⁊ ꝓductior ē. Tn̄ multotiēs vnū pro
alio ponit̄. ¶ Sequit̄ mortuus vera mor
te. ꝑ dissolutionē scꝫ aīe a corpe. diuinitas
tn̄ semꝑ ꝯiūcta māsit vtrobiqꝫ. Vn̄ aug⁹.
suꝑ Job. Verbū diuinū ex quo hominē.
id est carnē ⁊ animā suscepit/nūq̄ deposu-
it. Mors ḡ/ad tp̄us carnē ⁊ aiam sepauit
neutrā tn̄ a verbo. ¶ Et sepultus. nō tamē
vt alij corruptus ⁊ incineratus. Vn̄ in ps̄.
Nō dabis sanctū tuū videre corruptionē.
¶ Per hoc autē q̄ dicit. passus crucifixus
mortuus/ostendit verā carnē vtpote sensi
bilē ⁊ passibilē habuisse. In quo elidit̄ er-
ror apollinaristaꝝ. q̄ dicunt eū sensu et car
ne sensibili caruisse. cū tn̄ verissimā carneꝫ
habuerit. ⁊ optime cōplexionatā. ⁊ id̄ ma-
xime passibilē. Nec absorpta fuit illa pas-
sio ꝑ vnionē deitatis. q̄z in illa vnione (vt
dicit Damascenus) s̄uata fuit vtriusqꝫ na
ture ꝓprietas. Nā qd̄ passibile/māsit pas
sibile sicut humanitas. et qd̄ impassibile ⁊
māsit impassibile sicut d̄initas. Quinimo
incompabilit̄ penā grauiorē sustinuit. q̄
posset purus hō sustinere. eo q̄ p̄bebat ei
illa vnio robur ⁊ vires ad sustinendā tam
amarā passionē/in qua purus hō q̄ eiusdē
teneritudinis eēt (vt dicunt) in initio pas-
sionis defecisset. Destruit̄ in hoc etiā error
illoꝝ q̄ dicunt carnē illā in naturā deitatis
transisse. ⁊ id̄ impassibilē fuisse. Quos ꝯfu
tat Hiero. in epl̄a ad Damasū papā.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

Expositio quinti arti
culi fidei.

R Uintus articul⁹ principalis
q in numero: et quartus eoꝝ qui
spectāt ad filiū ptinet ad redem
ptiōis sacramentū eoꝝ q erāt in
limbo inferni conclusi ꝯm ꝙ ꝓphetauerat
Zacharias. ix. cap. Tu quoqꝫ in sanguine
testamēti tui/ emisisti vinctos tuos ð lacu
in q nō ē aq. Et ē iste. Descēdit ad inferna
tercia die resurrexit a mortuis. ¶ Descēdit
eñi scʒ in aīa deitate vnita. qꝛ corp⁹ ī sepul
chro iacuit. ꝛ deitas vbiqꝫ erat. Uñ sine ea
descēdē ñ potuit ad īferna. i. ad limbū ptē
s. īferni supiorē. q detinebāt saluādi. qꝛ usqꝫ
debitū ꝑmi parētis p morte xp̄i soluet. ꝙ
aūt dicat ps. Eruisti animā meā ex īferno
inferiori. nō ē ꝯ̄trā. Dr̄ eñi ibi limb⁹ infern⁹
inferior respectu aeris caliginosi in q vt in
suo īferno affligūt mō maligni spūs. Uñ
respectu illi⁹ aeris q ad sitū. limbus hoc est
supior ps inferni dicit̄ infernus inferior.
¶ Tercia die resurrexit a mortuis. vt per
synodochen ps ponat̄ p toto. vt r scʒ ps il
lius diei pascēues q mortuus ē/ p vna die
cōputet̄. ꝛ nox seqñs dñice. cuius mane re
surrexit/ p die tercio. ¶ Per hec aūt verba
destruit̄ error eoꝝ q negāt resurrectionem
nr̄am. Negare eñi nr̄am resurrectionē/ est
quodāmō negare resurrectionem xp̄i. Sic
eñi arguit aplus. j. ad Coꝝ. xv. Si xp̄c re
surrexit/ ꝛ nos resurgem⁹. Cū āt ad destru
ctionē ꝯseqñtis seqt̄ destructio antecedētꝭ
si nos nō resurgemus: neqꝫ xp̄c resurrexit.
¶ Et nō. ꝙ ꝯm istā distinctionē articꝉoꝝ/
hec duo ꝯiungūt̄. s. descēsus ad inferos et
resurrectio a mortuis. qꝛ iste articulus di
cit totū qd̄ xp̄c nobis p suā morte meruit.
hoc aūt ē redemptio in aīa. q cōpleta est p
fracturā inferni in descēsu ad inferos. et re
demptio in corpe q cōpleta ē in resurrectio
ne p gloriā corpis.

Expositō sexti articu
li fidei.

S Extus articulus principalis in
s numero: ꝛ quintus eoꝝ qui spe
ctant ad filiū. pertinet ad aptio
nem loci beatitudinis. vbi p no
bis precursor factus christus ascēdit/ pan
dens iter ante nos. Et ē iste. Ascēdit ad ce
los sedet ad dexterā dei p̄ris omipotentis
Ascendit igit̄ ad celos: ꝯm humanitatem/
vel inquantū hō qui vtiqꝫ ē ꝯm deitatem.
Ascendit inqñā nō statim post resurrectō
nem. sed post quadraginta dies: quib⁹ ap
paruit p multas vices/ discipulis suis. vt
fidē eoꝝ roboraret apparitiōibus. ꝛ proba
ret gloriosam resurrectionē sui corpis. qd
oculis suis paulo ante discipuli viderant
extinctū. ¶ Sequit̄/ sedet ad dexteram dei
p̄ris omipotētis. hoc ē in eterna beatitudi
ne. ad quā dexterā positurus ē electos su
os vt dī Matth. xxv. Et statuet oues qui
dē a dex. ꝛc. Uel ad dexterā dei p̄ris. i. ī iu
diciaria potestate. qꝛ vt dī Joh. v. Pater
oīe iudiciū dedit filio. Et vtrunqꝫ notat
cū dicit sedet. qꝛ sedere ē qescētiū ꝛ iudican
tiū. quasi dicat. pacifice gloriat̄. ꝛ oīa quie
te ꝛ pacifice cū p̄re iudicat et disponit. Et
iste articul⁹ destruit illā heresim que negat
equalitatē p̄ris ꝛ filij. Et silr̄ illam q dubi
tat ð ascēsiōe eius ī celū. et p ꝯseqñs negat
nr̄am q causat̄ ex sua. sicut erectio mēbroꝝ
sequit̄ ad erectionē capitis. Unde Aug⁹.
Uis ascendere ad celū. ascendentē tene. et
eñi p teipm leuari nō poteris. Si ergo vis
ascēdere. mēbꝝ illius esto q solus ascendit
Joh. iij. Nemo ascēdit in celū nisi qui de
scendit ð celo filius hoīs qui ē in celo.

Expositio septimi ar
ticuli fidei.

S Eptimus articulus ꝑncipa
s lis in numero. sextus vō et vlti
mus eoꝝ/ q ꝯm istā assignatōez
ptinent ad filiū est de reditu ad
iudiciū. qm̄ vt dī Joh. v. Pater oīe iudi
cium dedit filio. vt scʒ ille qui viuus iudi
catus ē ꝛ exinde mortuus. iudicet viuos ꝛ
mortuos. Et ē ille. Inde venturus ē iudi
care viuos ꝛ mortuos. Inde scʒ. i. postmo
dum. Uel inde. i. ð celis q̄s ascēdit. ventu
rus ē. s. ī die iudicij. iudicare viuos ꝛ mor
tuos. Ad lr̄am. qꝛ tunc ꝛ viui ꝛ mortui re
perient̄ iudicandi. vt innuit apostolus. j.
Thessa. iiij. Et mortui qui in xp̄o sunt re
surgēt primi. deinde nos qui viuimus re
linquimur simul rapiemur cū illis in nu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

bibus obuiā christo in aera ⁊c. Illi tamē
viui qui reperient morient. sed statim in
mometo resurgēt. iudiciū cum resuscitatis
recepturi. vbi non putet per tractū et mo=
ram tempis singulorꝫ examinationē fieri.
sed vno eodēqȝ momēto/ ⁊ merita singulo
rum discutiet et discussa iudicabit. Unde
Aug⁹. Non ē in illo iudicio singulorꝫ ho
minū vicissim operanda discussio. sed mo
mentaneo discussu simul oīa sicut et fecit:
sic ⁊ iudicabit. Uel alit. Uenturus ē iudi=
care viuos. s. vita gratie. ⁊ mortuos. s. mor
te culpe. ¶ Ubi nō: q̄ aliud symbolū ad=
dit ista verba cum gloria. quia licȝ christus
in forma serui/ in qua iudicatus sit ipse iu=
dicaturus. tamē in forma gloriosa appare
bit. ⁊ in carne glorificata. Uel cū gloria. id
est cum societate gloriosa electorꝫ simul iu
dicantiū. quia vt dicit Esa. iij. Dn̄s ad iu=
dicium veniet cū senioribus ppli sui et pn
cipibus eius. ¶ Ex quo patȝ q̄ quidā ibi
iudicabunt ⁊ nō iudicabunt. vt pfecti qui
oīa ppter christū reliquerūt ⁊ secuti sūt
eum qui xpi in iudicādo assessores erunt.
alij nō iudicabunt sed iudicabunt. scȝ fide
les/ qui fm̄ opera sua recipiēt iuxta discus=
sionē/ de qua habet Matth. xxv. Esuriui
⁊ dedistis mihi mādućare ⁊c. cū alijs ibi=
dem tam respectu electorum q̄ respectu re
proborum exposit. Iudicabunt em̄ qui=
dam eorum ad gloriam/ ⁊ quidam eorum
ad penam. alij nec iudicabunt nec iudica=
bunt scȝ infideles. quia iam iudicati sunt.
Unde Ioh. iij. Qui non credit/ iam iudi
catus est.

Expositio octaui ar/ticuli fidei.

q T
Uinqȝ autē articuli sequen=
tes pertinent ad spiritū sanctuȝ/
tam in seq̄ in donis suis. In se
dico. quia in octauo articulo in
ordine omniū duodecim articulorū. pmo
do in ordine istorꝫ quinqȝ/ exprimit perso
nalitas sua. Et ē iste. Credo in spiritū san=
ctum. Et circūlocutiue loqt. Quando em̄
hec vox spiritussanctus/ capiat dictionalit
tunc solam terciam personam in trinitate
designat. Quando autē vi orationis tenet/
essentialiter sumit. ⁊ conuenit toti trinita=
ti scȝ deo. ¶ Et nō. q̄ in alio symbolo/ ad
maiorem expressionē istius articuli/ addū
tur plura. scȝ in spiritūsanctū dn̄m ⁊ viui=
ficantē. qui ex patre filioqȝ pcedit. qui cū
patre ⁊ filio simul adorat ⁊ conglorificat.
qui locutus est per pphetas. Et hoc ppter
quasdā hereses que postea pullulauerunt.
Impijssimi em̄ nestorius ⁊ euthicius di=
xerunt spiritūsanctū esse seruū patris et fi=
lij. ⁊ eis obedire/ sicut virtus quedā aliena
ab eēntia eorū. nec dare vitā gratie/ nec in
spirationē. ⁊ ideo additum est dn̄m ⁊ viui
ficantem. Et ad equalitatē significandam
appositū est/ qui ex patre filioqȝ pcedit. qui
cū patre ⁊ filio simul adorat ⁊ conglorifica
tur. Montanus autē quidā hereticus. et
porphirius quidā alius post eum discipu
lis suis dixerunt. pphetas nō diuino spiri
tu: sed tanq̄ phanaticos locutos fuisse. sic
ut loquunt energumini et arreptitij. Et
vt eorū error excluderet addiderūt/ qui lo=
cutus ē per pphetas. q: cū spūsancto inspi
rante locuti sunt sancti dei hoīes.

Expositio noni arti-culi fidei.

n
Onus articulus in ordine prin
cipali/ ⁊ secūdus eorum qui spe
ctant ad spiritumsanctum. Fm
scilȝ q̄ signat et vnit generaliter
ecclesiam. Et est iste. Sanctam ecclesiam
catholicam. ¶ Et nota. q̄ illud quod se=
quitur. scilȝ sanctorum cōmunionem. ad=
iungunt aliqui isti articulo. Alij vero ad=
iungunt articulo sequenti. ¶ Scdm pri=
mum modum exprimitur sic. Credo. sup
ple sanctam ecclesiam catholicam/ siue mi
litantem siue triumphantem esse cōmu=
nionem. id est congregationem vel socie=
tatem sanctorum. Ul' sic. Credo sanctam
ecclesiam catholicam adhuc in terris mi=
litantē. ⁊ credo sanctorum cōmunionem
id est sanctorum societatem in celo scȝ esse.
hoc est ecclesiam triumphantem. quasi di
ceret. vtranqȝ ecclesiam credo. Uel credo
sanctam ecclesiam catholicam. hoc est si=
ue militantem siue triumphantem. et cre=
do sanctorum cōmunionem. id est suffra=
gia ipsius ecclesie que dicimus. Uel com
munionē. i. eucharistiā esse. s. in altari: q̄d

negant albigenses. ¶ Secdm vo eos qui
tantūmodo ponunt istud ꝑ articulo san-
ctam ecclesiā catholicā / exponit̄ sic. i. eccle-
siam vniuersalē. Catholicon enī grece la-
tine signat vniuersale. ⁊ dr̄ eccl'ia vniuersa-
lis ſm̄ Boeciū duabus de causis. Prima
scȝ q̄ ē vniuersalit̄ ꝑdicata p quattuor par
tes terre. Vn̄ in ps̄. In omnē t̄rā exiuit so
nus eoꝝ. Scd̄a cā q̄ articulos hȝ vniuer-
salit̄ veros. qbus scȝ nullū falsū p̄t subesse.

Expositio decimi ar ticuli fidei.

D Ecimus articulus in ordine
ꝑncipali ⁊ tercius eoꝝ q̄ spectāt
ad spiritūsanctū. ſm scȝ effectuȝ
gr̄e ꝯ ꝑceptū ē iste. Remissiōem
petōꝝ scȝ credo. Et intelligat̄ generaliter ð
remissione petōꝝ. siue q̄ fit in baptismo: si-
ue q̄ fit ex̄ baptismū: sic in pn̄ia. Tamē ali
ud symbolū nō videt̄ loq̄ nisi de remissio
ne petōꝝ q̄ fit in baptismo. Dicit enī confi
teor vnū baptisma in remissionē peccato-
rum. sed hoc qð specialiter ibi dicat de bap
tismo fuit ꝯtra hereticos certos impugnā
tes sacramentū baptismi. Est ergo sensus
Credo remissiōem peccatorū fieri. supple
per deum. siue in baptismo triplici. scȝ flu
minis. flāminis ⁊ sāguinis / siue post bap
tismum in penitentia. ¶ Secundū alios
autē (qui vt supra tactū est) istud adiun-
gūt cum articulo ꝑcedenti. vt scȝ sit vnus
articulus / ecclesiam sanctā catholicā / san-
ctorum cōmunionē / remissiōem peccato-
rum. sicut inferius latius dicet̄. sic expone
Credo ecclesiam catholicā. id est vniuersa
lem ecclesiam / habentē modo vel habitu-
rum in futuro / cōmunionē sanctorū. id est
omnē vnionem vel societatem sanctorū.
quando scȝ regnū militans / veniet ad re-
gnum triumphās. Et credo supple hanc
consecutam vel consecuturam remissionē
peccatorū. scilicȝ per ecclesiastica sacramen
ta ⁊ bona opera. quasi dicat. Credo pecca
ta dimitti his qui sunt ð ecclesia fideliū et
nō alijs. Quāuis enī deus per se dimittat
peccata / non tamen dimittit nisi per ꝑsen-
tiam sacramentorū. nisi necessitas exclu-
deret beneficiū sacramēti. Prior tamē mo
dus exponendi cōuenientior apparet.

Expositio vndecimi articuli fidei.

Ndecimus articulus in ordine
ꝑncipali / ⁊ quartus eoꝝ qui spe
ctant ad spiritūsanctū: est ð spū
insufflante sup interfectos vene
no ꝑmi pentis. de q̄ ꝑdixit ezechiel. Ezech.
xxxvij. A q̄ttuor vētis veni sp̄s ⁊ insuffla
sup interfectos istos ⁊ reuiuiscāt. Et est iste.
Carnis resurrectōȝ. ⁊ ē sens⁹. Credo spm̄
sctm̄ p reductōȝ sp̄s creati ad corp⁹ / facietē
sua ꝟtute carnis resurrectōȝ. Qð etiā innu-
it ps̄. cū dicit. Emitte spm̄ tuū et creab̄ ūt.
⁊ renouab̄ faciē terre. ¶ In q̄ resurrectiōe
credēdū ē idē corp⁹ qð p mortē cecidit / ad
eūdē spm̄. i. ad eandē aīam rediturꝫ siue cu
iuslibet mēbri materia ad idē mēbrū in q̄
erat redeat. vt exponūt aliq / siue eadē ma-
teria tota corpis redeat ad totū corp⁹ / non
tn̄ necessario mat̄ia cuiuslibȝ mēbri ad idē
mēbꝝ ſm exēplū qð pōit Aug⁹. Qn̄ ð sta
tua enea fusa / fit massa. ⁊ iterꝫ de eadē mas
sa fit statua. vbi ē oīmoda identitas mate-
rialis ⁊ numeralis int̄ statuā ꝑorem et po
steriorē. q̄ materia ē eadē numero ⁊ forma
naturalis scȝ eneitas. ⁊ tn̄ forte qð ꝑus fu-
it materia pedis in statua ꝑori infusa / erit
mat̄ia brachij i statua posteriori. Et sit̄r in
ꝓposito. ¶ Argumētū aūt infallibile q̄ re
surrectio erit q̄tidie habem⁹. Vn̄ dicit Pe.
trus rauēnas. Credo te hō in morte posse
resurgere: q antequā viueres nihil fuisti. aut
q̄re dubitas q̄ resurgas. cū totū qð in reb⁹
est cōtinue sic resurgat? Sol enī occidit et
resurgit. dies sepelit̄ ⁊ redit. menses anni.
fructus. tp̄us. semia cū trāseūt ipa moriūt̄
cū redeūt ipa sua morte virescūt. Et tu eti
am q̄tiēs dormis et dormiēdo euigilas / te
cū quasi moreris ⁊ resurgis.

Expositio duodeci mi articuli fidei.

X Vodecimus et vltimus articu
lus in ordine principali: et quin
tus eorum qui spectant ad spi-
ritum sanctum / est de spiritusan
cto eternaliter electos premiante. ⁊ est iste.
Vitam eternā. et est sensus. Credo vitam
eternā a spūsancto in ꝑmiū electis collatā

¶ In hoc etiā articulo mors eterna docet̄
debere credi reprobis futura. q. d. Credo vi
tā eternā p̄miū bonoꝝ. ⁊ morte eternā sup
pliciū maloꝝ. ¶ Hec aūt vita eterna/ cōn=
stit in stola aīe ⁊ corpis. Stola aūt aīe ī tri
bus ꝯsistit. s. in manifesta cognitōne sūme
trinitatis q̄ succedit fidei. Johā. xvij. Hec
est vita eterna vt cognoscāt te solū veꝝ deū
⁊ quē misisti ihm xp̄m. Itē ī ꝑfecta ei⁹ frui
tione q̄ succedit spei. Itē ī ꝑfecta eius dile=
ctione. q2 nō euacuabit̄ sed ꝑficiet̄ charitas
ipi⁹ dei. Stola aūt corpis in quattuor etiā
ꝯsistit. s. in agilitate. subtilitate. claritate. in
impassibilitate. De qb⁹ dr̄ Sap. ij. Fulge=
būt iusti ⁊ tanq̄ scintille ī arundineto dis=
currēt. Si igit̄ fulgebūt ḡ habebūt clarita=
tē. Si iusti/ ergo habebūt īmortalitatē seu
impassibilitatē. q2 Sap. j. Justicia ꝑpetua
est ⁊ immortalis. Si sint scintille/ ergo ha=
bebunt subtilitatē. Si discurrēt/ ḡ habebūt
agilitatē. Per hunc articulū destruit̄ here=
sis ponentiū deū nō curare facta hoīm. et
heresis ponentiū animā interire cū corpe.
¶ Amen. Iste terminus amē/ q̄nq3 tenet̄
aduerbialiter/ ⁊ sic interp̄tat̄ fideliter. scd̄m
aquilā3. ⁊ sonat tm̄ sicut ita fiat. ⁊ ponitur
Deut̄. xxvij. Et dicet omnis popul⁹ amen
Aliq̄n noīaliter. aliq̄n verbalit̄. vt dare p̄t
exemplū Apoca. iij. Hoc dicit amen. i. ve
ritas. Vel amen. i. veritatē annuncians Et
pōt hic sumi primo vel scd̄o modo.

An sint alia credēda

vltra articulos.

s I autē querat̄ an teneamur aliq̄
credere que nō sīt articuli. sicut
verbi grā. fornicationē esse pec=
catū mortale ⁊ consimilia: Dici
debet ꝙ sic. Oꝑtet em̄ multa credere q̄ nō
sunt articuli. maxime ea que articulos pre
cedunt. Credere em̄ deo nō est articul⁹/ sed
articulos p̄cedit. ⁊ tm̄ oꝑtet deo credere. q2
antecedit articulos: Unde cū credere deo
sit credere verbis eius siue sacre scripture q̄
dicit fornicationē esse mortale pctm̄. Pat3
ꝙ q̄uis nō sit articulus/ oꝑtet illud crede=
re. Et sicut qui negaret principia alicui⁹ ar
tis/ diceret̄ hereticus in illa arte: sic q̄ nega=
ret fornicationē esse peccatū mortale/ vl' a=
liquid quod asserit sacra scriptura. qd̄ quib
dem articulos fidei antecedit: hereticus in
fide deberet reputari.

Vnde sumitur nume

rus ⁊ distinctio articuloꝝ fidei.

n Umerū aūt articuloꝝ ⁊ distin
ctionē s̄m p̄tactum modum
exponendi sic accipe. Cū em̄ cre
dere habeamus ꝙ de⁹ in sua es=
sentia vnus ⁊ simplex/ trinus sit in ꝑsonis
quibus q̄dem ꝑsonis iuxta suas ꝓpetates
ꝑsonales certe erga nos ⁊ nostrā salutē at=
tribuunt̄ opationes ꝑticulares/ quas etiā
credere habemus: inde insurgit numerus/
⁊ distinctio duodecim articuloꝝ fidei. iux̄
duodecim que sic nobis de ipis ꝑsonis di
uinis credenda incumbūt. Et q2 iuxta ip=
sum modū exponendi/ vnū attribuit̄ ꝑso=
ne patris. sex v̄o ꝑsone filij. ⁊ quinq3 ꝑsone
spiritussancti. ideo duodecim articuli fidei
assignātur. vnus respectu patris. sex respec
tu filij. ⁊ quinq3 respectu spūssancti. ¶ De
vnico articulo qui attribuit̄ ꝑsone patris.
¶ Primus em̄ articulus qui vt tactu3 est
attribuitur patri. exprimit eius ꝑsonalitatē
⁊ omnipotentiā/ cum dicit. Credo in deu3
patrem omnipotentē creatorē celi ⁊ terre. ⁊
hunc articulu3 posuit Petrus. ¶ De pri=
mo sex articuloꝝ attributoꝝ ꝑsone filij.
¶ Primus v̄o sex articuloꝝ q̄ attribuunt̄
filio exprimit eius ꝑsonalitatē/ cū dicit. Et
in iesum xp̄m filium ei⁹ vnicū dn̄m nr̄m.
Et hūc posuit Andreas. ¶ De scd̄o ⁊ t̄tio
¶ Scd̄us exprimit vtrāq3 eius natiuitatē
cū dicit. Qui ꝯceptus est de spūsctō natus
ex maria v̄gine. ⁊ hunc posuit ioh̄es euan.
¶ Tertius exprimit passiōis sue sacr̄m cū
dicit. Passus sub pontio pylato crucifixus
mortuus ⁊ sepultus. ⁊ hunc posuit Jaco=
bus maior. ¶ De quarto. Quartus expri=
mit eius descensum ad inferos ⁊ ꝯn̄ter re=
surrectionē: cu3 dicit. Descendit ad inferna
tertia die resurrexit a mortuis. ⁊ hūc posu=
it Thomas. ¶ De quinto. Quintus exp̄=
mit ascensum suum ad supos ⁊ ianue cele
stis aptionem: cum dicit. Ascēdit ad celos
sedet ad dexterā dei patris omnipotentis.
⁊ hunc posuit Jacobus minor. ¶ De sex=
to. Sextus exprimit eius iudiciariā ptātē3
cū dicit. Inde venturus est iudicare viuos

C

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.5.7

⁊ mortuos. et hunc posuit Philippus.
¶ De quinq; articulis attributis psone spi
ritussancti. ¶ Primus vero quinq; articulo
rū qui attribuūt spirituisctō exprimit eius
psonalitatem/ cū dicit. Credo in spm̄sctm̄.
⁊ hunc posuit Bartholomeꝰ. ¶ Scd̄s ex
primit eius sanctificationē et vnionez quã
in eo vnit ecclesia/ cū dicit. Sanctā ecclesi
am catholicā sanctoꝝ cōmunionē. ⁊ hunc
posuit Matheus. ¶ Tertius exprimit eiꝰ
remissionē siue iustificationē p generalem
remissionem cū dicit. Remissionē peccato
rum. ⁊ hunc posuit Symon chananeus.
¶ Quartus exprimit eius viuificationē p
generalem resurrectionē/ cū dicit. Carnis
resurrectionē. ⁊ hūc posuit Judas thadeꝰ.
¶ Quintus ⁊ vltimus exprimit eternā eiꝰ
premiationē/ cū dicit. Vitā eternā. ⁊ hunc
posuit Mathias. Vt clarius hec patēt in
figura sequenti.

De quadā alia distin ctione articuloꝝ fidei.

e St ⁊ alia distinctio quorūdaz
modernoꝝ. q̄ symbolū in qua
tuordecim diuidunt articulos.
Diuidūt em̄ primū ⁊ tertiū ⁊ q̄n
tum articulos supra positos/ quemlibet in
duos. nonū vero ⁊ decimū rediunt in vnuz
put videt distingui symbolū nicenuz qd
cantatur in missa. ¶ Et s̄m hāc distinctio
nē ponūt septē articuli ptinētes ad diuita
tem ⁊ alij septem ptinentes ad humanita
tem. sic. s. Nā symbolum aut est de deita
te aut de humanitate.

De septem articulis ptinētibus ad deitatē.

Et primo d̄ primo
¶ Si aūt est de deitate. tūc primus articu
lus est vnū deū tm̄ esse. Et est iste. Credo
in deū. Scd̄s articulus est prēm esse vnuz
deū creatorēq; oīm. Et est iste. Patrez om
nipotentē/ creatorē celi ⁊ terre. Et vt supra
tactū est isti duo articuli s̄m assignationez
p̄cedentē nō sunt nisi vnꝰ articulꝰ. ¶ Ter
tius articulꝰ est filiū eius vnicū esse vnū de
um sibi equalem. Et est iste. Et i ihm xp̄z
filiū eiꝰ vnicū dn̄z nostꝝ. ¶ Quartꝰ articu
lus est spm̄sctm̄ esse vnū deū ab vtroq; p
cedentē. Et est iste. Credo in spiritūsanctū
¶ Quintꝰ articulꝰ est deū pctā dimittere his
q̄ sunt i ecctia. ⁊ hn̄t cōionē ecctie ⁊ nō alijs
Et est iste. Sanctā ecctiam catholicā: sctō
rū cōionē remissiōez pctōꝝ. ⁊ sic vt s̄ tactū
est piungunt isti duo articuli in vnū. s. no
nus ⁊ decimꝰ. ¶ Sextus articulus est deū
suscitaturū mortuos. ⁊ est iste carnis resur
rectionē. ¶ Septimus articulus est deū eē
remuneratorē bonoꝝ. ⁊ est iste. Vitā etnā
Sub quo etiam comp̄hendit deuz esse
punitorem maloꝝ.

De septem articulis ptinentibus ad humanitatē.

¶ Si āt sym
bolū sit de humanitate. tū c articulus pm̄ꝰ
est q̄ xp̄s pceptꝰ ē de spūsctō. ⁊ est iste Qui
pceptus ē de spūsancto. ¶ Scd̄s articulꝰ ē
filiū dei natū esse de virgine maria. ⁊ ē iste.
Natus ex maria virgine. Et vt supra tac
tum est isti duo articuli s̄m assignatōnem
p̄cedentē nō sunt nisi vnus articulus.
¶ Terius articulus est filium dei esse pas
sum crucifixū mortuū ⁊ sepultū. ⁊ est iste.
Passus sub pontio pylato crucifixus mor
tuus ⁊ sepultus. ¶ Quartus articulus est
filium dei descendisse ad inferos. ⁊ est iste.
Descendit ad inferna. ¶ Quintus articu
lus est filiū dei resurrexisse a mortuis. ⁊ est
iste. Tertia die resurrexit a mortuis. ¶ Se
xtus articulus est filiū dei ascendisse ad ce
los sedereq; ad dexterā patris. ⁊ ē iste. Ascē
dit ad celos sedet ad dexterā dei patris om
nipotentis. ¶ Septimus articulus est fili
um dei iudicaturū bonos ⁊ malos. ⁊ ē iste.
Inde vēturꝰ ē iudicare viuos ⁊ mortuos.
Explicit tractatus primus huius libel
li q̄ est de expositiōe articuloꝝ fidei.

Incipit tractatus secundus d̄ decem preceptis legis ⁊ eorū expositione.

c Irca tractatū
de p̄ceptis legis summati
tangenda sunt. q̄d est p̄ce
ptum. Qualiter p̄cepta disti
guant. Expositio p̄ceptorū
De numero ⁊ sufficiētia p̄ce
ptorū. Qualit in ipis p̄ceptis septē capita
lia. pinde alia peccata phibeant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

De diffinitione pre-cepti ꝛ eius expositione.

[D]iffinitur aūt ꝓceptū ab aliqui-
bus sic. Preceptū est imperium
obligās ad obseruationē rei vel
actus imperati. Extrahit radica-
liter hec diffinitio a diffinitiōe ꝓcepti quaꝫ
dat Aug. lib. de ꝟgini. di. Preceptū est cui
nō obedire pctm̄ est. ¶ Dicit in dicta diffi-
nitione obligans ad obseruationē ad dif-
ferentiā ꝯsilij. qd̄ ꝑ se nūq̄ obligat. vt dicit
Aug⁹. q̄uis ꝑ accidens id qd̄ ꝯsulit videa-
tur obligare. vtpote si in casu ꝓceptū n̄ pos-
sit impleri nisi fiat ꝯsiliū vt si nō possim su-
stentare pentes. s. patrē ꝛ matrē/ nisi vendā
oīa tunc tenerer oīa vendere. Qd̄ q̄dē ē se
ꝯsiliū. nec obligat nisi in casu ꝑ accidens.
vt exēplificatū est. ¶ Et si obijciat ꝙ simi-
liter obligat votū ad obseruationē/ ꝛ sic cō-
uenit ei ꝓcepti diffinitio. R̄nde. Aliqd vo-
uere est tm̄ ꝯsilij/ nec quēq̄ obligat/ nullus
em̄ ꝯ suā voluntatē obligat ad vouendū
sed qui vouerit/ obligat necessario ad red-
dendū. Et hoc ideo est q2 reddere votū est
ꝓcepti/ sed vouere est ꝯsilij

De varia distinctiōe variaqꝫ assignatiōe ꝓceptoꝝ in tabul' legis

[D]istinctio aūt ponit varia prece-
ptorū. Josephus em̄ dicit qnqꝫ
mādata esse scripta in vna tabu-
la ꝛ qnqꝫ ī alia. Orig. aūt poīt
quattuor ī vna ꝛ sex in alia. Aug. aūt poīt
tria in vna ꝛ septē in alia vtpote tria que ꝑ-
tinent ad deū in ꝓma tabula/ ꝛ septē q̄ ꝑti-
nent ad ꝓximū in scd̄a. Et hūc modū au-
gustini. seq̄t cōis opinio. ꝙ em̄ Aug⁹. po-
nit tria esse ī vna tabula ꝛ septē in alia. hoc
magis dicere videtur pro dignitate q̄ pro
scriptura. eo ꝙ tria ꝑtinent ad dilectionem
dei ꝛ septem ad dilectionem ꝓximi. Unde
si considerentur ipe tabule et earum scrip-
tura in se sicut considerāt hebrei ꝛ ioseph⁹
sic vtraqꝫ tabula continebat quinqꝫ māda-
ta seu ꝓcepta. Si aūt cōsiderent ſm respec-
tum et relationem eorum ad que dicta mā-
data ordinabant. cum tria ordinētur ad de-
um et septem ad proximum/ poterit tali fi-
ne ꝯsiderato/ dici tria eē ī vna ꝛ septē ī alia.

Expositio ꝓceptoꝝ legis. Et primo primi.

[N]unc aūt accedēdū est ad expo-
sitionē singuloꝝ ꝓceptorū. Et
cū lex ꝓceptoꝝ posita sit ꝓpt' trās-
gressiōes cohibēdas (vt patꝫ ad
Gal. iij.) ꝛ tripliciter trāsgressio fiat. s. cor-
de ore ꝛ ope. ꝛ hoc quidē tā q̄ ad deū q̄ etiā
ad ꝓximū: vt pfecta sit cohibitio trāsgres-
sionis. pfecta ponitur lex ꝓhibitiōis et sic
mandatoꝝ seu ꝓceptoꝝ subsequit iniūctio
Et primo q̄tū ad deum ꝓhibet primū ꝓ-
ceptū cor ab idolatria. vt deus. s. diligatur
toto corde. Est em̄ de colendo deo/ ꝛ cole-
re deū. vt dicit glosa est sese toto mentis af-
fectu illi mancipare. ꝛ est istud. Non habe-
bis deos alienos corā me. q. d. Me habebis
deū nō alienū. Exponensqꝫ qd̄ dixit deos
subdit. Nō facies tibi sculptile. i. imagineꝫ
sculptam. qd̄ vocat Aug⁹. idolum neqꝫ si-
militudinē omniū que in celo sunt desuꝑ/
ꝛ que in terra deorsuꝫ ꝛc. que expositio est
verbi precedentis. Uel ſm Orig. sculpti-
le siue idolū est/ qd̄ nō habet similitudineꝫ
ī natura sicut chymera. Similitudo auteꝫ
est eoꝝ que aliquā h̄nt ī natura similitudi-
nem. vt imago hominis vel bouis ad veꝝ
hominem vel ad verum bouem/ quod vi-
detur ꝑ hoc quod sequit que in celo desu-
per et que in terra deorsum. ¶ Sed ex hoc
videtur ꝙ ꝓhibeantur imagines que ad
litterā sculptilia sunt. q2 sculpunt. Sed re-
spondet ꝙ ante incarnationē qn̄ data fuit
hec lex/ nulla in ligno vel in lapide sculpti
potuit incorpalis dei imago. q2 imago spi-
ritus/ fingi non pōt. ꝛ ꝓpterea ante icarna-
tionem reprobande erant imagines. Sed
quia hoc fieri potuit post incarnationeꝫ fi-
lij dei. ꝓpter hoc extunc fieri conceduntur. et
ab ipō quidem q̄ legē tulit ꝛ dispensare po-
tuit. s. xpo. Un̄ refert Damas. ꝙ xp̄s abaga-
ro regi misit in panno imaginem suā. Eo
ꝙ pictor ab eodeꝫ rege missus/ ad depingē-
dum imaginem christi non poterat vultū
eius ꝓ claritate intueri. vt ei⁹ singula linea-
menta ꝛ membra ꝓprie describeret. Sed q2
hec responsio/ nihil omnino apud vnū po-
pulū iudeū valeret qm̄ n̄ras imagīes rep-
bēdūt. iō alit dici pōt. ꝙ nō simpliciter ꝓhi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

bentur omnino fieri imagines. Vn̄ beda. Imagines fieri nulla lr̄a diuina vetuit harū etem̄ aspectus multū cōpunctionis solet pstare ꝯtuentibus. et eis qui lr̄as ignorant quasi viuā de xp̄i passione exhibet recordationē. Salomon em̄ instinctu diuino eas fecit in templo dei. Sz omnino ꝓhibētur fieri ad hunc vicz finē vt adorent̄ ⁊ colātur. Vnd̄ sequit̄. Neqz adores neqz colas ea. Ad adorādū igit̄ ⁊ colendū ꝓhibētur imagines fieri. Nos aūt nō adoram⁹ imagines. sz refert̄ honor ⁊ adoratio ad imaginatū. s. ad deū vl̄ ad sanctū ei⁹ cuius ē imago vt di. Aug. li. iij. de doctrina xp̄iana.

¶ Seqtur. Nō adorabis neqz coles. Inē que sic distingue. Nō adorabis. s. veneratione corpis. vt inclinādo eis vel genuflectēdo. Neqz coles. s. affectiōe mentis. Unde glo. Aliud est colere. aliud est adorare Potest quis inuitus vel adulando regib⁹ idolatris/vel tormentis victus: adorare. cum tn̄ sciat idolum nihil esse. et sic nulla mētis affectione ad ydolum moueri. ⁊ p cōseqns nec colere. Colere em̄ est toto mentis affectu ⁊ studio mancipari. ¶ Sequitur. ego em̄/discretiue dicit. q. d. Ego non ali⁹. Sū dominus/⁊ ideo timendus. Deus tuus. ⁊ ideo diligendus. Fortis zelotes. i. diligens amator. Unde Deut̄. v. Deus tuus deus emulator visitans. scilicet puniendo iniqtates patrum. s. non custodientium precepta data in filios. i. puniens etiam ipos filios si patres illa nō custodierint. Puniūtur em̄ quandoqz filij ꝓ peccato patris tēporaliter nō eternaliter. Et sic intellige illd̄ Ezech. xviij. Fili⁹ nō portabit iniqtatē pris ⁊c. s. et̄nalit̄. Vl̄ visitās pctā patrū i filios etiā eternal̄r. Nō autē q2 sunt pctā patrū. sed q2 sunt peccata filiorū imitātiū pctā patrū. Usqz in tertiā ⁊ quartā generationem Hoc dicit. q2 qn̄qz solent patres in tertiā ⁊ quartā generationē viuere. ⁊ plerūqz filiorum vel nepotū suoꝝ molestius ferre cruciatus ꝙ ꝓprios. Eoꝝ qui oderīt me. i. peccatoꝝ ⁊ maloꝝ. ⁊ cōtra faciens misericordiam i multa milia. i. in oēs. Et ponit ibi finitū numeꝝ ꝓ infinito. Diligentib⁹ me et custodientibus p̄cepta. mea. Iste termin⁹ ⁊ ponit̄ ibi expositiue id est ꝓ custodientibus. Qui em̄ diligit deū p̄cepta eius s̄uat Vn̄ Ioh. xiiij. Siqs diligit me s̄mo. meū s̄uabit. ¶ Sed q̄rit̄ qualit̄ istud posset dici primū p̄ceptū. cū dilectio dei dicat̄ p̄mū mandatū: Math. xxij. Hoc est (loquēs de dilectiōe dei) primū ⁊ maximū mandatū. R̄ndet̄ ꝙ illud mandatū de dilectione dei idē est cū hoc primo p̄cepto decalogi. Iubet em̄ primū p̄ceptū decalogi vnū deum coli ⁊ nihil ei in amore p̄ferri. ⁊ sic idē ē vel equipollet primo mandato. iux̄ p̄allegatū. Mat. xxij. ca. Vel pōt dici ꝙ dilectō spāle mandatū nō est. sed radix ⁊ stipes ceteroꝝ. ad qd̄. s. cetera mandata reducuntur Vn̄ primū mādatū d̄r nō ordine sed dignitate. i. inter cetera p̄cipuū ⁊ maximū. cū omnia comprehendat.

Expositio secūdi precepti.

s Ecūdū p̄ceptū cohibet os a A
piurio. a blasphemia. a mēdatō
⁊ est istud. Nō assumes inuanū nomē dei tui. s. false vel sup̄flue. vl̄ dolose/ p nomē dei iurādo vel mentiendo. vel ipz nomē blasphemādo. vl̄ puerse d̄ deo sentiendo. ¶ Et si obijciat̄ ꝙ s̄m istā expositōnē/istud ptinet ad q̄ntū p̄ceptū scd̄e tabule scz ad illud. Nō loquaris ꝯ ꝓximū tuum falsū testimoniū. vbi agit̄ d̄ piurio: Dicꝙ iurās falsū dupl̄r peccat. Prio. s. ꝯ ꝓximū suū eū decipiendo. ⁊ isto mō ex pte vbi qd̄ ordiatū est ad ꝓximū. ⁊ quo ad hoc cadit sub dicto quinto mandato seu p̄cepto scd̄e tabule. Itē scd̄o peccat inuocādo ad cōfirmationē falsitatis vel deceptionis/testē diuinā veritatē ⁊ isto mō peccat i deū; ⁊ quo ad hoc d̄r sub isto scd̄o mādato seu p̄cepto p̄me tabule. s. in isto loco ¶ Nec em̄ habebit dn̄s hoīem insontez. i. inocētē. s. q̄n apd̄ deū nocentis penas exoluat. s. qui assumpserit nomen d̄i frustra. Vn̄ Deut̄. v. Non vsurpabis nomen dei frustra. q2 nō erit impunitus q̄ sup̄ re vana nomen dei assūpserit. Vel nō habebit dn̄s insontē. i. innocētē hoc est a culpa immunem eū q̄ assumpsit nomen dei frustra. q2 vt h̄ēt Eccl. xxiij. Vir multū iurans replebit̄ iniquitate. ⁊ nō discedit a domo eius plaga. ¶ Sed quid dicetur de istis magnatis ⁊ secularib⁹/q̄ consuetudinē h̄nt iurādi. nūqd trāsgrediunt̄

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

iſtud p̄ceptū ſeu mandatū ⁊ peccāt morta=
liter. Aliq̄ v̄o dicunt diſtinguendo. dicentes
ꝙ piuriū multipl'r d̄r. ſ. indiſcreta iuratio.
vtpote qn̄ qs inutilit̄ iurat verū. vel qn̄ ſi
ne deliberatione iurat. ⁊ tūc nō credūt eſſe
mortale pctm̄. Nā tūc fit p̄ter p̄ceptū. ſed
non cōtra p̄ceptuꝫ / niſi forſan nimia eēt aſ
ſuefactio. Alio mō ſumit̄ piurium vbi vl'
qn̄ qs iurat cū deliberatione illud qd̄ iura
mento nō eēt aſſerēduꝫ / imo nec ſimpl'r di
cendum ſeu loq̄ndū. ſed poti⁹ oppoſituꝫ. ⁊
tunc credit̄ eē mortale pctm̄. Alij diſting=
uunt dicētes / ꝙ piuriū multipl'r d̄r. Uno
mō falſa iuratio. q̄ ſi fiat ex ignorantia / ad=
hibita tn̄ prius diligētia d̄bita / nō eſt pctm̄
Sꝫ ſi fiat nō adhibita diligētia debita. pec
catū quidē eſt ſed veniale. Si aūt falſa iu=
ratio fiat ſcient̄. vtpote cū mendaciū iura=
mento ꝯfirmat̄. tunc niſi tm̄ iocādo fieret.
ſp̄ eſt pctm̄ mortale. Alio mō d̄r piurium
trāſgreſſio iuramēti iā facti. qd̄ ſi fuit licitū
ſp̄ eſt ip̄a trāſgreſſio mortale pctm̄. Si vo
illicitū. trāſgreſſio illi⁹ nō ē pctm̄. ſꝫ illud il
licitū ſcient̄ iuraſſe fuit pctm̄. Tertio mō
d̄r piurium indiſcretū iuramētum. qd̄ po=
nunt (niſi alia aggrauaret circumſtantia)
veniale pctm̄. ¶ Itē nomen dei pr̄is ē fili⁹
q̄r ip̄m patrē notificat. Nomē ḡ dei ī vanū
aſſumit q̄ ip̄m xp̄m purā creaturā ponit ſe
aſſerit q̄r ſic poīt ip̄m eē vanū vel vanitatē.
Un̄ ad Ro. viij. Uanitati ſubiecta eſt oīs
creatura. ſed cum xp̄s veritas ſit. vn̄ Joh.
xiiij. Ego ſum via veritas ⁊ vita. nullaten⁹
poterit eē vanitas. ⁊ ſic nec pura creatura.
Quid ergo abſurdius ꝙ̄ illā firmiſſimā ve
ritatē. ⁊ illud v̄bū virtuoſum ſuſtētās oīa
vt h̄r ad Heb. j. i. ponere vanū ⁊ ſuſtenta=
tuꝫ. ¶ Deniqꝫ tertio mō nomē dei aſſumit
ille in vanū q̄ nomen xp̄i. vn̄ d̄r xp̄ianus. p
pctm̄ vanū reddit ⁊ mortuū. Nomē quip
pe ſup hoīes ſcriptū vt viuant ip̄i. iuxta ꝙ
loquit̄ xp̄s Apoca. iij. Et ſcribaꝫ ſup eum
nomen dei mei ⁊ nomen ciuitatis dei mei
noue hierl'm. que deſcēdit d̄ celo a d̄o meo
⁊ nomē meū nouū.

Expoſitō tertij p̄cep ti.

Ertiū p̄ceptū ptinens ad de
um / cohibēs trāſgreſſionē in
ope eſt. Memento vt diem ſab=
bati ſanctifices. id eſt ſanctum et feriatum
habeas. ceſſando ab omni opere ſeruili.
¶ Ubi nota ꝙ inq̄ntū ſabbatū deſignat q̄=
etem interiorē a prauis affectōibus / ⁊ exte=
riorem ab oībus ſeruilibus / p̄ter illius diei
determinationē / morale eſt hoc p̄ceptuꝫ et
ſcriptū in corde humano. ſicut alia decalo
gi mandata ſeu p̄cepta. Natura em̄ dictat
eſſe vacandū aliqn̄ quieti. ⁊ orationi. ⁊ di=
uine laudi. Sed q̄r tali die. ſ. ſabbato. ⁊ a ta
libus rebus groſſioribus abſtinere / nō di=
ctat ꝯſcīa. ſed ſola exterior iuſſio diuia quā
tū ad hoc fuit cerimoniale hoc mandatuꝫ
⁊ ſoluendū. i. ſolui poterat. ¶ Circa qd̄ eſt
aduertendū. ꝙ in dn̄ica reſurrectiōis dn̄i=
ce / ex ſtatuto eccl'ie mutatū eſt ſabbatuꝫ in
dn̄icam / ne videremur iudaizare. Quia ex
quo veritas luxit. trāſit legis vmbra. ⁊ hoc
quo ad cerimonialia. ¶ Et ſi querat̄ qua=
re alie iudeoꝝ feſtiuitates nō p̄cipiebantur
in decalogo. Dic ꝙ cetere eoꝝ feſtiuitates /
fuerunt tm̄ cerimoniales. nec ab oībus ſūt
obſeruāde. hoc aūt p̄ceptū / magis morale
eſt ꝙ̄ cerimoniale / ideo in decalogo ad quē
oēs tenent̄ ſp̄ p̄cipiendū erat. Seq̄t̄. Deu.
v. Un̄ ſumit̄ hoc p̄ceptū. Sex em̄ dieb⁹ fa
ciēs op̄a tua. ſeptimo aūt die q̄ eſt dies ſab
bati nō facies in ea quicq̄ op̄is. Et ſubdit
rōnem p̄cepti. Sex em̄ diebus fecit de⁹ ce=
lū ⁊ terrā. vt patet Gen̄. j. ⁊ req̄euit die ſe=
ptimo. nō quaſi laſſus. Sed ponit̄ ibi req
euit ꝓ ceſſauit. ſicut d̄r Apo. iiij. Requieꝫ
nō habent die ac nocte dicentia ſctūs ſcūs
⁊c. i. dicere nō ceſſabant. Ita ſumit̄ in dctō
paſſu requieuit ꝓ ceſſauit. Nihil em̄ vlte=
rius fecit nouū cui⁹ nō fecerit prius mām.
vtpote corpaliū. vl' ſilitudinē. vtpote ſp̄ua
liū. Op̄at̄ tn̄ adhuc q̄tidie creata gub̄nādo
vt d̄r Joh. v. Pat̄ me⁹ vſqꝫ mō op̄at̄ ⁊ ego
operor. Circa ꝙ di. Aug. li. iiij. ſup Gen̄.
Sic requieuit vt nouā creaturā vlteri⁹ cō=
deret nullā. non vt que ꝯdiderat ꝯtinere ⁊
gubernare ceſſaret. ⁊ bn̄dixit diei ſeptimo q̄
ē dies ſabbati ⁊ ꝓ id eſt ſanctificauit euꝫ. i.
ſanctū et celebrem eū habere voluit. vt. ſ. n̄
fieret opus ſeruile in eo. ⁊ ſic nō interdicit̄
opus charitatis. nec neceſſitatis. Un̄ patꝫ
ꝙ poterunt exhiberi eccl'iaſtica ſacr̄a. ſicut
em̄ poterant circūcidere ſabbato. ⁊ nos eti=
am die dn̄ica ſacr̄a poſſumus exhibere. et

opa charitatl, vt elemosynas, ⁊ opa neces-
sitatis exercere, vt bibere, comedere.

Expositio quarti p̄ceptí.

b Ic quo ad deū tria po-
nunt̄ p̄cepta. Quātū aūt ad
ꝓximū ponunt̄ septē sequen-
tia, quoꝝ vnum est affirmatiuū
⁊ sex sunt negatiua. Affirmatiuū aūt et q̄r
tū in ordine principali, sed primū in his q̄
respiciūt ꝓximum, ē illud. Honora patrē
tuum ⁊ matrē tuā. Per qd̄ mandatū natu
ra que corrupta est, ad ordinē naturalem re
uocat̄. Nec fuit necesse hmōi p̄ceptum da
ri parentibus respectu suoꝝ filioꝝ. Cresce
te em̄ virtute in filijs, decrescit virtus ī pa-
rentibus ſm naturā, et deficiēti virtuti/ de
betur iuste subsidiū. Unde q2 minorat̄ vir
tus seu vigor in parentibus ⁊ auget̄ in fili-
is, datur p̄ceptum vt filij subueniant pen
tibus. Nec fuit necesse dare huiusmodi p̄-
ceptum ꝑentibus de filijs. ꝙuis primo ip
si filij fuerūt impotentes. quia natura etiā
corrupta ad id cogit, eo ꝙ naturaliter suc-
cus ascendit a radice ad ramos, ⁊ non ecō-
uerso. Et Chriso. Hoc est amor in homi-
nibus quod est humor ī arboribus. ¶ Ait
ergo. Honora patrem tuum duplici. s. ho-
nore. ⁊ reuerendo ⁊ necessaria prebendo.
Patrem tam spiritualē ꝙ carnalem. Intel
ligitur etiam d̄ patre deo qui potissime est
honorandus. Unde Malac. j. Filius ho
norat patrem ⁊ seruus dn̄m Si ergo pater
ego sum vbi est honor meus? Et matrem
tuā carnalem, necnō ⁊ spiritualem. s. eccle-
siam. De qua ad Gal' iiij. Illa autem que
sursum est ierusalē, libera est que est mr̄ no
stra. Nomine etiā patris ⁊ matris omnes
ꝓximi intelligunt̄, vt di. Aug. Un̄ ſm ip-
sum omnia vendenda sunt ⁊ danda pau-
peribus in extrema necessitate qd̄ si non fit
transgreditur istud mandatū. Si ergo no-
mine patris ⁊ matris, omnis ꝓximus in-
telligit̄, ⁊ nobilissimū inter ꝓximos ponit
pro omnibus. scilicet patrem ⁊ matrē. cla-
rum est qd̄ illis precipue honor/ debetur et
subsidium. ¶ Et vt firmius obseruet̄ ad-
huc hoc preceptum subiungit p̄mium di-
cens. vt sis longeuus sup terram. Nā Ec
clesia. iij. Qui honorificat patrē ⁊ matrem
vita viuet longiore. Iustū em̄ est vt qui al-
terius vitā sustentat. vita illius ꝓlonget̄.
Sup terram inquit. s. tā morientiū ꝙ viuē
tium. eo ꝙ pietas ad oīa vtilis est. ꝓmissi
onē hn̄s vite q̄ nūc ē ⁊ future. j. ad thi. iiij.

Expositio quinti pre cepti.

q Uintū aūt p̄ceptū principa-
le, et secundū in ordine eorum q̄
respiciunt ꝓximū ⁊ primū nega
tiuum, est istud. Non occides. Ubi preci-
pitur ꝙ non ledatur ꝓximus in sua perso
na. ¶ Nō occides, igitur supple hominē
teip̄m vicz. vel alium. ⁊ dupliciter, videlicz
anima ⁊ corpe. ¶ Sed cōtrarium huic p̄ce
pto videt̄ haberi. Exo. xxij. Et maleficos
nō patiens viuere. In quo verbo precipit
dn̄s fieri occisionem. hic vero ꝓhibet. vn-
de cōtrarius sibiip̄i videtur in legislatione
Sed ad hoc dr̄ ꝙ persone priuate que nul-
lam habet iurisdictionem vel autoritatem
hic prohibet occidere. legi autem vel mini-
stro iusticie/ p̄cipit occidere. Exo. xxij. ⁊ sic
nō est cōtrarietas, quia nō est circa idē seu
respectu eiusdem Sed nūquid aliquo mō
priuate ꝑsone licet absq3 transgressione oc-
cidere. Videt̄ ꝙ sic, ad minus in sui defen
sione. hoc em̄ iura ꝑmittunt. s. iniuriam ꝓ
pulsare, et temporate vim vi repellere. Itē
ex ordine charitatis debeo potius subueni-
re vite ꝓprie ꝙ vite aliene. Un̄ volentē me
ꝑimere/ potius occidere debeo ꝙ ꝑmittere
me occidi. ¶ Sed contra hoc videt̄ esse il-
lud Matthei. v. Si quis te ꝑcusserit ī vna
maxilla/ p̄be ei ⁊ aliā. Et ideo dicūt quidā
ꝙ nullo mō licet occidere etiam defenden-
do/ maxime aūt viro ꝑfecto. Et hec videt̄
esse opinio Anselmi. Nec ſm eos debeo
opinari ꝙ me occisurus sit/ si eum nō occi
dero. sed ꝙ deus p̄stabit mihi auxiliuz vel
euasionis aut fuge beneficium Alij volūt
ꝙ in sua defensiōe liceat occidere. eo ꝙ lex
occidere iubendo vel saltē ꝑmittendo talez
defendentem se/ in dicto casu iudicem con
stituit in aduersarium. Unde ip̄m vice le-
gis interficit. vnde lex prebendo autorita-
tem/ excusat a peccato. Hoc tamen intelli-
ge Si necessitas est inevitabilis quoniam
si te ꝑcusserit aduersarius ⁊ fugerit vel ꝑcu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

tere destiterit/eum repcutere non licet. vl'se
qui fugientē. quia hoc nō fieret ad ꝓpulsa
tionem iniurie. sed ad vltionē. que spectat
ad solum iudicem. Et respondent isti ad il
lud Matthei. v. Siquis te ꝑcusserit i vna
maxilla ꝛc. ꝙ illud continet consiliū nō ꝑ
ceptum. ¶ Et nota hic ꝙ homicidiū mul
tis modis fieri dr. Fit enim quādoqꝫ sola
mente ꝑ odium fraternum. Unde Johis
epl'a. j. c. iij. Qui odit fratrem suū homici
da est. Item prauū exemplum relinquēdo
Ut em̄ dicit Grego. Tot mortibus digni
sunt quot prauitatis exempla reliquerunt
Item lingua et hoc tripliciter. vel. s. cōtra
legē quenqꝫ morti adiudicando. Unde. ij.
Reg. xij. dicitur. Dauid vriam ꝑcussisse gla
dio. qꝛ morti dolose ꝛ iniuste adiudicauit.
Item mentiendo. Vn̄ Sap. j. Os qđ mē
titur occidit animā. Item cuiqꝫ detrahen
do. vt dicit Bern̄. ꝙ detractor vno ictu tres
animas interficit. suā. s. ꝛ illius quē sua de
tractione inficit. ꝛ illius de quo detrahit. qꝛ
sibi forsan preiudicium mortis vel damni
irrepabilis sua detractione parat ꝛ acquirit
Item fit homicidiū manu qualicunqꝫ. scꝫ
ꝑemptione exteriori. siue ꝑ gladiū siue per
venenū. siue ꝑ aliam penam. Item fit ho
micidium ꝑ subtractionem victus scꝫ cor
poris. Unde Ambro. Pasce fame morien
tem. ꝙ si non pascis occidis. Siue victus
subtractione. i. verbi dei. Unde Ezech. iij
Si loquente me ad impiū ꝛc. Non annū
ciaueris ei ꝛc. vt auertatur a via sua impia
ꝛc. ꝛ ip̄e impius in iniquitate sua moriat̄.
sanguinem eius de manu tua requirā. vn
de vsus. Exemplum. mēs. lingua. manus
subtractio victus. Corporis ꝛ anime. dici
faciunt homicidam.

Expositō sexti ꝑcepti

s Extū ꝑceptum in ordine prin
cipali. ꝛ tertium eoꝝ que respi
ciunt proximum est istud Non
mechaberis vbi precipit̄ vt nō
ledat̄ proximus in re sibi coniuncta ꝑ legē
scꝫ in vxore. ꝛ accipitur hic sub nomine me
chie omnis illicitus concubitus/ ꝛ quicū
qꝫ coitus fornicarius. ꝗuis mechia magis
ꝓprie adulterium dicatur. Mechos ei gre
ce/ adulteriū dicitur latine. Et ad hanc re
duci potest fornicatio spiritualis sicut ido
latria. De qua Hiere. iij. Mechata est cuꝫ
lapide ꝛ ligno. Pōt etiam ad hanc reduci
expositio praua sacre scripture. Und. ij. ad
Chorin. ij. Non sumus sicut plurimi ad
ulterantes verbū dei. ¶ Unde hic nota ꝙ
fornicatio est mortale pctm̄. Videt̄ tamen
contrariū eo ꝙ actus naturalis. Actus na
turalis nō est peccatum. Insuper cum coi
re sit necessarium ad conseruationem speci
ei. sicut comedere ad conſuationem indi
uidui. ꝛ in necessitate vt fame liceat etiā nō
sua rapere et comedere. quia tēpore necessi
tatis omnia sunt communia videtur simi
liter ꝙ in feruenti desiderio coeundi/ possꝫ
qs non suā rape ꝛ cum ea coire. Ad quod
dicitur ꝙ actus fornicationis dupliciť di
citur. Uno modo dicitur naturalis eo sci
licet quia naturaliter fit. Alio modo dicit̄
contra naturam. Et iuxta istum scđm mo
dum dupliciter adhuc dicitur contra natu
ram. Uno modo quando fit contra natu
ralem concubitum qui est maris cuꝫ femi
na. ꝛ isto modo potest dici actus innatura
lis. quia contra naturalem commixtioneꝫ
Alio modo dicitur contra naturā quia scꝫ
naturam in suis naturalibus vulnerat et
spoliat gratuitis. s. bono gratie et virtutis.
Et isto vltimo modo/ omnis fornicatio ē
contra naturam sicut omne peccatuꝫ mor
tale. Corrūpit em̄ naturalia ꝛ destruit om
nia gratuita. ꝛ qꝛ isti sunt effectus mortalis
peccati/ ꝓpter hoc patet fornicationem esse
peccatum mortale. ꝛ sic patet solutio argu
menti/ quia licet fornicatio sit actus natu
ralis: quia scꝫ naturaliter fit. est tamē inna
turalis. qꝛ naturaꝫ corrumpit. Nec sequit̄
ꝙ sit actus naturalis qꝛ naturaliter fit. qđ
ꝓpterea nō sit pctm̄. vbi nō debito mō fit.
Et intellige ꝙ coitus q̇ đ se natural' ē/ post
ɔtractā ꝑ pctm̄ primi parētis concupiscen
tiam/ est sicut cibus veneno infectus. q̇ ꝗuis
đ se natural' sit. tn̄ ꝓpter veneni admixtiōꝫ
interficit. nisi bn̄ficio tyriace/ comedēti sub
ueniat̄. Pari mō ꝛ aīam cōcupia carnal' in
ordinata interficit/ nisi bn̄fitō matrimonij
ꝛ honestate nuptiaꝝ intercipiat̄. ¶ Nec ē
sil'e de extrema necessitate famis ꝛ đsiderio
feruēti coit⁹ qꝛ si ī necessitate famis nō sub
ueniat̄ ꝑ alienū esurienti/ periret indiuiduū

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

Nõ sic aũt piret species generis humani/
si nõ satisfiat ꝑ coitũ alicuiꝰ cũ aliena. Nã
saluat in alijs. Etiã ip̃e posset aliter saluare
scꝫ cognoscendo suã ꝓpriã vxorẽ. ¶ Sꝫ q̃=
re ponunt̃ duo p̄cepta circa ꝓhibitionem
illiciti coitus .s. Nõ mechaberis ⁊ nõ cõcu
pisces vxorem ꝓximi tui. cuꝫ vnũ sub alio
possit subintelligi. Et similit̃ d̾ istis duobꝰ
Non furtũ facies. ⁊ nõ cõcupisces rẽ ꝓxi=
mi tui. cum omnis qui furat̃ rẽ ꝓximi con
cupiscat/ ⁊ sic possit primũ contineri sub se
cundo. Augꝰ. soluit q̇ in duobus p̄ceptis
scꝫ nõ mechandi ⁊ nõ furandi. oĩa opa int̃
dicta sunt. in alijs aũt duobꝰ interdicit̃ ip=
sa oĩs ꝯcupiscentia. Et q2 vtrobiqꝫ est pec=
catum/ vtrobiqꝫ est mandatũ ꝓhibitoriũ.
Nec silr̃ fit ꝓhibitio de voluntate occidẽ=
di sed tm̃ de actu q2 naturaliter sunt proni
hoĩes ad velle luxuriari ⁊ ad actũ luxuriã=
di. Similiter ad voluntatem habendi alie
nũ ⁊ ad actũ. sicut ad rapinam ⁊ furtuꝫ Et
ideo due sunt ꝓhibitiones ⁊ data duo pre
cepta ꝓhibitoria. vnũ cohibens ipam vo=
luntatẽ aliud cohibens ip̃m actũ. Non sic
aũt est in occidere. q2 hõ naturaliter abhor
ret tam voluntatẽ occidendi q̇ actũ. Que=
libet eñ creatura suã speciem amat ⁊ nitit̃
eam seruare nõ destruere. nisi cũ extra se ex
it ꝑ furorẽ ire vel temere cõcupiscentie.

Expositio septimi p̄=cepti.

S Eptimũ p̄ceptum in ordine
p̄ncipali ⁊ quartũ ĩ ordine eo
rum q̃ respiciunt ꝓximũ q̃. s. ꝓ=
hibet̃ ledi ip̃e ꝓximus/ in rbus
sibi non ꝑ legẽ ꝯiunctis sed fortuitis. et est
istud. Nõ furtũ facies. Est aũt furtũ ꝯctõ
rei aliene/ inuito dño animo lucrãdi. No=
tanter dicit ꝯtractõ. q2 quis furtũ non facit
nisi ope ꝯtractet. Dicit etiã rei aliene. q̇a in
re q̃ plenissime mea est nõ facio furtũ. Secꝰ
aũt si q̇s habeat mecũ rẽ cõem. Dicit inui=
to dño. q2 si credat dñm ꝑmissurũ/ et subsit
iusta cã sic credendi. etiã si dñs nõ erat ꝯces
surus/ nõ tenetur furto. Si autem nõ sub=
sistit iusta cã sic credendi/ tenet̃ furto. Ecõ=
tra si crederet ꝯtrectare rẽ dño inuito lꝫ etiã
cõtrectet dño volente. peccat tñ mortaliter
⁊ furtum facit. q2 in pctis ꝯtrahendis ⁊ cõ
mittendis/ intentio p̄ncipalit̃ attenditur.
¶ Dicit etiã aĩo lucrandi. q2 si q̇s ancillaꝫ
alienã in meretricẽ rapuerit/ nõ lucri sed li=
bidinis causa/ furtũ ꝓprie nõ facit. secus ãt
si eã rapiat vt vendat. ¶ Et nota q̇ extre=
ma necessitate excusat̃ fur q2 tp̃e tãte neces=
sitatis oĩa sunt cõia. ¶ Et intellige q̇ sub
noĩe furti intelligit̃ ꝓhibita oĩs vsurpatõ
illicita rei aliene animo dico lucrandi. qua
lis est rapina. vsura. negociatio fraudulen
ta ⁊ hmõi. ¶ Et nota q̇ nõ dicit. Non fa
cies rapinã/ q̇uis rape sit generalius q̇ fu
rari. Nã oĩs q̇ furat̃ rapit ⁊ nõ econuerso
Qd̾ fecit ideo. q2 iudei quibꝰ hmõi p̄cepta
data sunt ꝓniores sunt ad furtũ qd̾ est oc=
cultũ. q̇ ad rapinã vbi testis adest. ⁊ iõ oc=
currendo magis ꝑiculoso/ furtũ in ꝓhibi
tione noĩauit nõ rapinã. Voluit tñ a par=
te totũ intelligi. vtpote ꝑ furtũ oẽm rei alie
ne vsurpationẽ. ¶ Per hoc etiaꝫ ꝓhiberi
videt̃ ne fiant violentie ⁊ nimie exactõnes
⁊ tallie principum ⁊ militũ in populũ suũ
q2 hoc videt̃ rapina eẽ. ⁊ spẽs furti. Propt̃
qd̾ dicit̃ Esa. j. Principes tui infideles so=
cij furũ. sꝫ circa hoc distiguit̃ ab aliq̇bꝰ. q̇a
aut tallie ille fiũt sup̃ s̾uos aut sup̃ colonos
t̃re. si sup̃ s̾uos cũ nihil hẽat nisi noĩe dñi
sui. videt̃ q̇ dñs s̾uũ suũ talliare possit. et
onerare q̇tũcunqꝫ vult. Potest tñ dominꝰ
nimis angariando seruũ suũ/ nimisqꝫ exi=
gendo ⁊ opprimendo eũ/ ita grauiter sic cõ
tra istud p̄ceptũ faciendo peccare. q2 iusti=
cia dei exigit/ vt vnusq̇sqꝫ re sua debite vta
tur. Nõ tñ vt sit rapina dicunt. nec oportꝫ
d̾ necessitate restituere. lꝫ pietas hoc exigat
si aũt fiat sup̃ colonos terre siue inhitãtes
terrã/ tunc taxanda est illaꝝ talliaꝝ seu exac
tionũ acceptatio s̾m laborẽ p̄ncipis vl̾ mi=
litis quẽ hñt in defensione illiꝰ terre. q̇ ipsi
coloni sic talliati inhabitãt. ⁊ etiã s̾m expẽ
sas quas necesse est principi vel militi facẽ
s̾m suã moderatã ⁊ honestã familiã ⁊ si vlt̃
exigant/ rapina est ⁊ ꝑ istud p̄ceptũ inhibet̃

Expositio octaui pre=cepti.

O Ctauum p̄ceptũ in ordine
principali ⁊ quintum in or=
dine eoꝝ que respiciunt ꝓximũ
quo. s. ꝓhibet̃ quis ꝯ̃ ꝓximum transgredi

oꝛe. s. ferendo falsum testimonium. Et est
istud. Nō loquaris ꝯ̄ ꝓximū tuum falsuꝫ
testimoniū. ¶ In quo et piuriū ⁊ menda
ciū ꝓhibent̄. q̄ꝛ vt dicit Aug⁹. li. de mēda-
cio. Omne mendaciū / hoc genere vbi cō-
plectit̄. Quisq̄s eīm aliq̄d enūciat ꝓhibꝫ te
stimoniū aīmo suo. vn̄ si mentit̄ / falsuꝫ te-
stimoniū aīmo suo ꝓhibet. ¶ Per hoc au
tē ꝙ hic dicit ꝯ̄ ꝓximū. vt di. Aug. de que
stionibus exodi. nō vid̄ꝛ ꝓhibere menda-
ciū q̄ꝺ ꝓdest alicui. ⁊ nihil obest ei cui mē
tit̄. Est argumentū q̄ꝺ est aliq̄ꝺ genus mē
dacij q̄ꝺ nō est moꝛtale pctm̄. illud. s. q̄ꝺ n̄
fit cū libidine decipiendi vel nocendi Nec
eīm omnis intentio vel libido fallendi effi-
cit moꝛtale pctm̄. Predicat̄ eīm hoc cōplex
um intentio fallendi / ⁊ de mendacio perni
cioso. ⁊ de mendatio iocoso. ⁊ de mēdatio
officioso sed tn̄ ꝑ prius ⁊ ꝑ posterius. et de
se ꝭm suā p̄mariā intentioneꝫ nō d̄ꝛ nisi de
mendacio ꝑnicioso. Et ideo solū ꝭm se ꝑ-
niciosuꝫ a multis reputat̄ esse moꝛtale pec
catum. vt videt̄ velle p̄positinus et magr̄
Guilhelmus antisiodoꝛensis. ⁊ alij mgr̄i
magni decretoꝝ. Sunt aūt ꝭm Aug. octo
genera mendacioꝝ. quoꝝ sufficientiam sic
accipe. Tria eīm in genē sunt mouentia ad
mendaciū. s. nociuitas. libido mentiendi ⁊
vtilitas. Si aūt nociuitas sit in causa. hoc
est siq̄s mētiat̄ vt noceat. Aut ergo inten-
dit inferre alicui nocumentū spūs vt. s. sub
uertat̄ a fide catholica aut a regulis bono-
rū moꝝ. vt sunt q̄ dicūt xp̄m nō incarnatū
vel luxuriā nō esse pctm̄ moꝛtale ⁊ hmōi. ⁊
tūc est primus modus seu p̄mū genus mē
dacij. s. mentiri in doctrina pietatis ⁊ religi
onis. ⁊ hoc est moꝛtale pctm̄ Aut intendit
nocumentum totius hoīs q̄ꝺ ꝯtingit du-
pliciter. s. vel intendēdo nocere vniuersali
ter ⁊ totaliter. ⁊ ꝭm genus q̄ꝺ omnibus no
cet ⁊ nulli prodest. vt q̄ mendacit̄ ꝓsequit̄
hoīem ad moꝛtē. Et est secūdus modus /
seu ꝭm genus mendacij. Et istud est pctm̄
moꝛtale. Aut intendēdo nocere ꝑticularit̄
⁊ ꝭm genus ꝙ alicui nocet ⁊ alicui prodest
vt est mendaciū mercatoꝝ ⁊ calumniatoꝝ.
⁊ est tertius modus seu tertiū genus men
dacij. et istud simpliciter est peccatum moꝛ
tale. ⁊ vocat̄ q̄dlibet istoꝝ triū generū mē-
dacium ꝑniciosum. ¶ Si autē libido mē-
tiendi sit in causa hoc est siquis mentiatur
ex sola libidine / tunc aut mouet̄ tantuꝫ ex
affectione ⁊ intentione mentiendi. ⁊ nō ꝓ-
pter aliud. ⁊ est quartus modus seu quar-
tum gen⁹ mendacij. quod vocat̄ mendaci
um libidinosum. ⁊ ponit̄ moꝛtale peccatū
Aut mouet̄ ex intentione mouendi audi
toꝛē ad cōplacentiā vel risum. ⁊ est quin
tus modus seu quintū genus mēdacij q̄ꝺ
vocat̄ mendaciū iocosum. quod ponit̄ vt
cōmuni⁹ veniale pctm̄. ¶ Aut vtilitas ali
qua est in causa. hoc est si q̄s mentiat̄ vt si-
bi vel alteri ꝓsit. ⁊ tunc aut vtilitas illa cō
sistit in bonis foꝛtune que ꝑdi p̄nt. vt si q̄s
mentiat̄ / ne ꝑ raptoꝛes suā pecuniaꝫ amit-
tat. ⁊ est sextus modus seu sextū gen⁹ men
dacij. Aut illa vtilitas ꝯsistit in bonis coꝛ
poꝛis. vt cū q̄s mentit̄ ꝓ saluando vitā ho
minis vt si hō querat̄ ꝓ eum occidēdo aut
ad moꝛtē ducendo. ⁊ mentiendo dicat se n̄
vidisse vel nescire vbi sit. ⁊ ē septim⁹ mod⁹
seu septimū gen⁹ mēdatij. Aut illa vtilitas
ꝯsistit in bonis anime. que tamē sic sunt in
anima vt quodāmō etiā habeant esse ī coꝛ
poꝛe. vt cum quis mentit̄ ꝓ sua aut alteri
us pudicitia vel virginitate seruanda. ⁊ est
octauus modus seu octauū genus mēda-
cij / ꝭm debitā assignationē augusti. Et vo
catur quodlibet istoꝝ triū vltimoꝝ geneꝝ
mendaciū officiosum. et de se ponūtur esse
pctā venialia.

De triplici genere

mendacij. ¶ In summa nota ꝙ in genere
est triplex mendaciū. s. ꝑniciosuꝫ libidino-
sum. ⁊ officiosuꝫ ¶ Primum. s. ꝑniciosum
continet sub se tria prima genera supꝛa po-
sita ⁊ declarata. ⁊ est semꝑ moꝛtale peccatū
¶ Scdm̄. s. libidinosum cōtinet ub se q̄r-
tum genus supꝛa positū ⁊ declaratum q̄ꝺ
ponitur moꝛtale. Et quintum quod dicit̄
iocosum ⁊ ab omnibus ponitur veniale.
¶ Tertium scilicet officiosum cōtinet sub
se sextum. Septimum ⁊ octauum genera /
etiam supꝛaposita ⁊ declarata. Et est sem-
per veniale. nisi ex accidenti efficeretur moꝛ
tale.

Expositio noni ⁊ de-
cimi p̄ceptoꝛum legis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

Nonū ⁊ decimū mādata i ordine pⁱncipali/ ⁊ sextū ⁊ septimū in ordine eoꝝ q̄ respiciūt ꝓximū. eo ꝙ diuerso mō ordinant̄ ſm ordinē textꝰ exodi et deuteronomij sił ꝯtractent̄. in qbꝰ ꝓhibet̄ trāsgressio in corde ꝯ̄ ꝓximū. ꝯfit āt transgressio in corde duplicit̄ vicȝ q̄tū ad ꝯcupiam carnis ꝯtra q̄ ponit̄ nonū mādatū qđ est. Nō desiderabis vxorē ꝓximi tui. Qđ ponit̄ nonū p̄ceptū ſm mgr̄m i li. sniaꝝ. ⁊ ſm Aug. ⁊ ſm libꝝ deutronomij. lȝ alit̄ ordinet̄ in exodo. Itē fit transgressio ꝯtra ꝓximū in corde q̄tum ad ꝯcupiam oculoꝝ ꝯ̄ quā ponit̄ decimū mandatū qđ est. Nō ꝯcupisces domū ꝓximi tui. qđ ponit̄ in exodo nonū. ¶ In q̄bus notandū ꝙ ꝓhibet̄ spāli mādato concupia carnis ⁊ ꝯcupia oculoꝝ/ potius quā ꝯcupia alioꝝ maloꝝ actuū. q2 iste due cōcupiscētie hn̄t delectatiōes suas etiā an̄ opus ⁊ nō tm̄ cōiunctas opi. vt di. Aug. Et cū hoc etiā hn̄t in ope nocumentū ꝓximi. qđ nō sic est in ꝯcupiscentijs alioꝝ actuū. Et ideo ꝓpter istā turpitudinē istaꝝ ꝯcupiscentiarū: que sic sunt an̄ opus/ repmenda data sunt ista mādata que ꝓhibet cordis cogitatū. Uel ꝓpter causā supra in fine sexti mādati assignatā. ¶ Porro qđ subdit̄. nō ſuū nō ancillā ⁊c̄. qđ annectit̄ nono mandato ſm ordinē Exodi. ⁊ decimo. s. de nō ꝯcupiscēdo domū ꝓximi. ſm ordinē deut̄ v. spālr̄ ad decimū ꝑtinet mandatū. Ordi dinat̄ tm̄ cū nono ſm dictū ordine Exodi eo forte ꝙ ea q̄ ibi enumerat sunt res mobiles sicut vxor de qua est nonū mandatum

Unde sumitur numerus seu sufficientia p̄ceptoꝝ legis.

Unc restat videre numeꝝ ⁊ sufficientiā istoꝝ decē p̄ceptorū seu mādatoꝝ legis. Circa qđ nō ꝙ sicut supra dictū est/ lex p̄ceptorū posita est ꝓp̄t trāsgressionē Trāsgressio aūt in pⁱmo suo genere q̄tū ad materiā pn̄te attinet/ duplr̄ hȝ fieri. s. directe ꝯ̄ deū. vel directe ꝯtra ꝓximum.

De triplici mō transgressionis cōtra deum.

¶ Cōtra deū aūt cōtingit directe trāsgressionē fieri tripliciť. s. corde ore ⁊ ope. Corde aūt fit cōtra deū transgressio. cū qs. s. a deo auertit̄ ꝑ idolatriā vel hmōi. qđ ꝑ pⁱmuȝ p̄ceptū seu mandatū ꝓhibet̄ in q̄ dr̄. Nō habebis deos alienos corā me ⁊c̄. Ore fit ꝯtra deū transgressio ꝑ nomen. s. tuū mentiendo. blasphemando. ꝑiurando ⁊c̄. Qđ ꝑ scđm p̄ceptū seu mādatū ꝓhibet̄. in q̄ dicitur. Nō assumes nomen dei tui in vanū ⁊c̄. Ope aūt fit ꝯ̄ deū trāsgressio qn̄. s. tēpe debito ⁊ ad dei cultum principalr̄ deputato/ fit opatio nō licita/ vel illi cultui seu illi tpi n̄ cōueniēs. Qđ ꝑ tertiū p̄ceptū seu mādatum ꝓhibet̄ in quo dr̄. Memēto vt diē sabbati sctifices ⁊c̄. ¶ Cōtra ꝓximū cōtingit directe transgressionē fieri dupliciť. Uł omissione. s. boni ad qđ q̇s erga ꝓximū tenet̄. Uel illatione mali qđ quis sibi inferre nō deberet. Cōtra deniū. s. ꝯ̄ omissionē boni ad qđ q̇s erga ꝓximum tenet̄/ datur quartū p̄ceptū seu mādatū qđ ē. Honora patrē tuū ⁊ mr̄ē tuā ⁊c̄. ¶ Illatiōe v̄o mali ꝯtingit tripliciť ꝯtra ꝓximum trāsgressionē fieri. s. ope ore ⁊ corde. ¶ Ope quidē dupliciter. Uel. s. malū ꝓximo inferendo i se ipo. i. in sua ꝓpa ꝑsona. Qđ ꝑ quintū p̄ceptum/ seu mādatū ꝓhibet̄ in quo dicitur. Nō occides. Uel ꝓximo inferendo in re sua. ⁊ hoc iteꝝ dupliciter. Uel. s. in re sua sibi ꝑ legem coniuncta vt est vxor. Quod ꝑ sextū p̄ceptū seu mandatum ꝓhibetur. in quo dicit̄ Non mechaberis Uel in re sua nō sibi per legem coniuncta sed omnino separata. qualia sunt bona fortuita. Quod ꝑ septimum p̄ceptum seu mandatū ꝓhibet̄ in quo dicit̄. Nō furtum facies ¶ Ore fit ꝯ̄ proximum transgressio sibi mentiendo. fallendo. decipiendo. falsum testificando. Qđ ꝑ octauum p̄ceptū seu mandatū prohibetur in quo dr̄. Non loquaris ꝯtra proximū tuū falsum testimoniū ⁊c̄. ¶ Corde deniqȝ fit ꝯ̄ proximū transgressio dupliciť. Uel. s. q̄tū ad ꝯcupiam carnis. Cōtra qđ datum est nonū p̄ceptum seu mandatum in quo dicitur. Nō desiderabis vxorē proximi tui. Uel q̄tum ad ꝯcupiam oculorū. Cōtra qđ datum est decimū ⁊ vltimum p̄ceptum seu mandatū. in quo dr̄. Nō ꝯcupisces domum proximi tui. non seruū. nō ancillam ⁊c̄.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

Qualiter p decem p̄-

cepta legis omne pctm̄ mortale ꝓhibet̄.
I
p Ostremo notandū est qualit̄
in decalogo / fit virtualiter ⁊ effe-
ctiue omnis peccati mortalis ꝓ
hibitio Prohibent̄ eīn ibi septē
capitalia peccata. ¶ In primo quippe pre
cepto seu mandato prohibetur superbia.
Ipa etem̄ orationi. intimo d̄bitoq; cultui
contrariatur. Unde Eccī. x. Inicium sup-
bie hominis apostatare a deo. ¶ Inuidia
aūt prohibetur in quarto p̄cepto seu man
dato. Ibi eīn vt a parte totum intelligatur
precipitur vnicuiq; honorē debitū impen
dere quod facere non sinit inuidia. ¶ Ira
autem prohibetur in quinto precepto seu
mandato. Ibi eīn ꝑfecte intelligendo pro-
hibetur occisio seu homicidiū omneq; no-
cumentū in ꝑsona proximi adque inducit
ira. ¶ Luxuria v̄o tam corpalis q̄z menta-
lis probibet̄ in sexto p̄cepto seu mandato /
⁊ in nono. Ibi eīn ꝓhibet̄ mechia omnis-
q; illicitus cōcubitus. ⁊ etiā omnis illicita
carnis ꝯcupiā. ¶ Gula aūt que defuit lu
xurie in eisdem duob⁹ p̄ceptis effectualiter
prohibetur. sicut eīn in naturis / nutritiua
deseruit generatiue. ita in vicijs gula deser
uit luxurie. vel ꝺm alios. Gula in p̄io mā
dato prohibet̄. Gulosi eīn vt cōmuni⁹ de
um nō colunt sed ventrē suū. Unī ad phil'
iij. Quorū deus venter est ⁊c̄. ¶ Accidia
v̄o in tertio p̄cepto seu mandato ꝓhibetur
Ibi eī p̄cipit̄ debita sabbati sctīficatio. qđ
ꝓpe fit ꝑ spiritualē animi quietē in deū. fer-
uentemq; ⁊ diligentē laudē dei. Cuius cō
trarium oīno efficit accidia. q̄ in seipa quie
tem ex̄ deū q̄rens / tabescit et a laude diuia
torpet. ¶ Auaritia tam realis seu exterior
q̄ etiā mental' ꝓhibet̄ in septimo p̄cepto
seu mandato ⁊ in decimo Ibi eīn ꝓhibet̄
furtū omnisq; rei aliene vsurpatio indebi-
taq; detentio. Et etiā omnis mētal' bono
rū ⁊ rerū illicita ꝯcupiscentia.

Qđ effectualiter i pri

mo p̄cepto prohibet̄ omne pctm̄. Pōt eti-
am ⁊ alit̄ dici. q. s. in primo p̄cepto seu mā
dato / prohibet̄ nō tm̄ omne capitale pctm̄
q̄ etiā oē pctm̄ mortale. Tunc eīn est pec-
catum mortale cū hō plus vel eque aliq̄m
creaturā diligit sicut deum. Qđ plane in p̄
mo p̄cepto seu mādato qđ est d̄ vno d̄o su
per omnia diligendo ⁊ colendo ꝓhibetur
⁊ sic ex consequenti omne mortale peccatū
in illo primo precepto effectualiter cēsetur
prohibitum.

Alius modus ponen

di prohibitionem septem peccatoꝝ morta
lium ꝑ decem precepta legis.

s Unt et alij aliter imaginantes q̄
adhuc amplius ipa septem pec-
cata capitalia ꝑ dicta decem leg'
precepta seu mandata prohibe-
ri concipiunt ⁊ ponunt considerando sal'
plenariam ipsorum preceptorum seu man
datorum intentionem. finem et effectum.
Dicunt enim superbiam prohiberi per pri
mum preceptum.

De ꝓhibitione sup-

bie per primum ꝑ secundum ꝑ tertium per
quartum. Etenim vt dicunt iuxta quod su
pra tactū est superbia facit apostatare a d̄o
superbia procliuis est ad contemnendum
blasphemandūq; nomen dei. Supbia nō
se faciliter ad debitam sabbati sanctificatio
nem deuotumq; cultum deo exhibendū
disponit. Superbia non libenter debitum
patri ⁊ matri ac alijs quibus conuenit ho
norem impendit.

De prohibitione in-

uidie. ¶ Dicunt eīn vt supra inuidi-
am prohiberi per quartum preceptum per
quintum per octauū. Etenim inuidia nō
faciliter ad debitum tam patri ⁊ matri q̄z
alijs quibus conuenit honorem impendē
dum animum inclinat. Inuidia sepe pro-
ximum animo et interdū verbo necat. eius
q; mortem optat ⁊ in ea exultat. Inuidia li
benter proximo detrahit falsumq; d̄ eo te
stimonium perhibet.

De ꝓhibitione ire.

¶ Item dicunt ⁊c̄. per secundum p̄ceptū
per quintum et octauum. Etenim ira faci-
lis est ad nomen dei in vanum sumendū
⁊ blasphemandū. Ira p̄cliuis est ad occisi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

onem seu lesionē ꝓximo in sua ꝓpria ꝑso
na inferendū. Ira etiā inclinata est ad ꝓxi
mū ṽbis iniuriandū ⁊ damnificandū.

De ꝓhibitione duplicis luxurie

¶ Per sextū preceptum ⁊ nonum dicunt ꝓhiberi duplicē
luxuriam. actualem. s. ⁊ mentalem. Luxu-
ria etenī put in nomen transit vicij capita
lis/ dicit̄ omnis illicitus ⁊ indebitus actu-
alis cōcubitus. Dicit̄ etiam omnis illicita
ꝯcupiscentia carnalis.

De ꝓhibitiōe gule.

¶ Dicunt gulam ꝓhiberi ꝑ pꝛimū p̄cep-
tum. ꝑ tertiū. ꝑ sextum. ꝑ nonū. Per pꝛmū
quidē eo respectu quo supra declaratū est.
Etenī gulosi vt cōmuniꝰ deū non debi-
te colunt sed ventrem suū. Gula respectu
tertij p̄cepti nō faciliter inclinat̄ ad debite
sanctificandū sabbatū. eaq̄ӡ supportanduӡ
que ad dictā sanctificationē spectant. Per
sextū ṽo ⁊ nonū p̄ceptū eo respectu vt sup̄
declaratū ē ꝓhibet̄ dr̄ q̄ luxuria cui debuit

De ꝓhibitiōe accidie

¶ Dicūt accidiā ꝓhiberi ꝑ tertiū p̄ceptū ꝑ
q̄rtū. Per tertiū q̄dē eo respectu q̄ supra de
claratū est. Respectu ṽo quarti p̄cepti. q2 ac
cidia q̄ de se negligēs incuria ⁊ torpēs ē. oī-
no impeditiua ⁊ opposita vid̄r debite ho-
norationis ꝓuisiōis ⁊ sustentatōis pentuӡ
eorumq̄ӡ qbꝰ ꝯuenit.

De ꝓhibitiōe duplicis auaritie.

¶ Duplicē auaritiā. exteriorē. s. ⁊ mentaleӡ
dicunt ꝓhiberi ꝑ pꝛimū p̄ceptū ꝑ quartū.
ꝑ septimū. ꝑ decimū Etenī respectu pꝛimi
p̄cepti auaritia. q̄ iux̄ dictū apl̄i ad Eph. ṽ
ꝓꝛie idoloꝝ ṽuitus ē/ deū nō debite colit.
Respectu quarti p̄cepti manifestū est aua-
ritiā debite ꝯtrari honoratōi subuentiōi ⁊
ꝓuisiōi parentū ⁊ alioꝝ qbus ꝯuenit. Re-
spectu ṽo septimi p̄cepti ⁊ decimi/ satisfctā
est s̄ declaratio. ¶ Possent ⁊ alijs modis
alijsq̄ӡ respectibꝰ ⁊ rōnibus ista septē pecca
ta capitalia ꝑ dicta decē legis p̄cepta ⁊ mā-
data ꝓhibita dici ⁊ assignari/ iuxta varios
ꝯceptus variasq̄ӡ imaginatiōes hominū.
¶ Explicit scd̄s tractatꝰ hꝰ libelli q̄ est d̄ ex
positiōe decē p̄ceptoꝝ seu mādatoꝝ legis.

Tractatus tertius d̄ septē sacramētis eccl'ie ⁊ eōꝝ declaratione.

De cōpendio

Rursum sacroꝝ noui testi no-
ticiā vidēdū est summa-
tī ī genē. qd sit sacr̄m. Qui
bus d̄ causꝭ īstituta sūt sac̄
mēta. In qbꝰ ꝯsistāt. an ali
q̄ possint iterari. q̄t sunt. ⁊ q̄lē ad vicia ⁊ ad
ṽtutes ꝯrietatē ⁊ ordinē habeāt. Deinde d̄
quolibet sacr̄o tāgendū ē aliq̄d in speciali.

Diffinitio sacramenti ⁊ eius expositio.

Diffinitio aūt sacr̄i ex ṽbis mgr̄i
in quarto sniarū elicit̄ que ē ista
Sacr̄m est inuisibilis gr̄e visibi
lis forma/ imaginē ipius gerēs ⁊
cā existēs. ¶ Quā sic intellige. Sacr̄m ē for
ma/ nō itriseca q̄dē vt ē accidēs vel forma es
sentialꝭ exterior. Nō itriseca q̄dē vt ē forma
eēntialis. sed exterior vt ē accidēs. Uisibilꝭ
sic. s. vt sicut visus ꝑ q̄libꝫ sensu/ ita visibi-
le ꝑ quolibet sensibili. q. di. Sacramentuӡ
est sensibile signū vel sensibile signatuӡ seu
figuratū. Inuisibilis gr̄e. i. gr̄e q̄ non vid̄r
vel nō sentit̄ sensu exteriori. et hoc dicit ad
differentiā decoris corpis ⁊ hmōi. que sunt
gratie visibiles. Imaginem gerens. id est
similitudinem ipius. s. gratie. Uerbi gra-
tia. Pꝛoprietas quedam naturalis/ conne
xa est aque que in sacramēto baptismi/ gra
tiam repꝛesentat inuisibilem. vtputa refri-
gerium quod est in aqua/ repꝛesentat refri-
gerium gratie ab incendio fomitis. Et vis
ablutiua que est in aqua. Repꝛesentat ab-
lutioneӡ a macula originali. ¶ Sequitur
et causa existens. scilicet ipius gratie. com-
muniter ⁊ large sumendo causam sic. scili-
cet q̄ illud dicatur esse causa alicuius rei/
sine quo res ipsa non fit. quāuis sine eo fie
ri posset. Deus enim pꝛopꝛie ⁊ per se causa
est remissionis peccati ⁊ collationis gratie
Quia tamen hoc cōmuniter non facit/ ni-
si ad existentiā sacramenti vbi sacramentū
haberi potest/ ideo dr̄ cōmunit̄/ sacramētū
ipoꝝ causa quasi illud sine q̄ hec nō fiunt.

¶ Qꝛ si obijciat̄ de corꝑe xp̄i vo/qd̄ est sac̄ mentū corꝑis mystici vt infra dicet̄. qd̄ tn̄ nō ē signū sensibile. nec forma visibil'. Dic ꝙ corpus illud est sensibile ⁊ forma visibil' in annexo lz in se nō sit. lz em̄ in sua vª ⁊ ꝓpria natura nō sit visibile aut sensibile. ē tn̄ visibile ⁊ sensibile in forma vl' specie panis annexi. Vn̄ cū dr̄. Sacramentū est inuisibilis gr̄e visibilis forma. intellige. s. in se vl' habens annexū visibile vl' sensibile.

Quibus de causis instituta sunt sacramenta.

s Ecundū mgr̄m in. iiij. sniaꝝ instituta sunt sacr̄a ꝓpter humiliationē. ꝓpter eruditionē. ꝓpter exercitiū. ¶ Propter humiliationē3 vic3 vt ꝓpter deū subijciat̄ peccatoꝛ curandus creature. q ꝑ auersionē a deo ꝑ inordinatū amorē creature subiectus est. Equū em̄ est vt vbi oꝛit̄ pctm̄ ibi ⁊ moꝛiat̄. ¶ De eruditione. Propter eruditionē vo/vt per ip̄a exterioꝛa sacramēta/ad aliq̄ sp̄ualia cogitanda ⁊ consideranda erudiamur ⁊ excitemur. Excitamur etem̄ vt aduertam⁹ per ea q̄ exterius vident̄/purgationē anime intrinsecā in sacramento fieri. Si em̄ de⁹ animam curaret nulla exterius dū purgat̄ vel ante vel post cōposita specie/nunq̄ꝫ cogitaret rudis homo de aliquā interioꝛi purgatione. sed ꝑ hec que exterius fieri videt/instruitur ⁊ excitatur ad recogitandū purgationem fieri interius.

De exercitio.

¶ Propt̄ exercitiū vo vt sc3 hō in his exerceat̄. vt ꝑicula ociositatis deuitet. qd̄ nō ꝑfert̄ hic ad actū sacri. qui in pluribus iterari nō p̄t/sed ad actū gr̄e sac̄mental'. q frequent̄ iterandus est. ¶ Alius modus. Vel p̄dicta ꝑm quosdā distingue ꝙ. s. sacr̄a data sunt clericis in exercitationē siue exercitiū. Hi em̄ exercitiū hn̄t in ip̄sa sc3 sacr̄a ministrando vt celebrando pnias iniungendo. infirmos vngendo ⁊ tā ipsos ꝙ̄ sanos cōicando ⁊ alia sacr̄a exhibendo. In quib⁹ sufficient̄ poterūt occupari tā sacerdotes ꝙ̄ alij clerici/q tenent̄ eoꝝ esse ministri ⁊ coadiutores. Sic ergo data sūt ip̄a sacr̄a clericis in exercitationē. Laicis āt data sunt i eruditionē. vt s̄ monstratum est.

Vtrisq3 aūt tā clericis ꝙ̄ laicis data sunt ī humiliationem. qꝛ vtriq3 sacr̄a suscipiunt. In quibus ꝓpter deum se creature subijciunt. cui ante immoderate amando contra deum se subiecerunt.

In quibus cōsistunt sacramenta.

c Onsistūt aūt sacr̄a (vt dicit mgr̄ in. iiij. sniaꝝ) in duob⁹. s. in reb⁹ ⁊ i v̄bis. ⁊ ꝑ res intellige oīa sensibilia ad sacr̄3 necessaria p̄ter v̄ba. vt aq̄3. oleū linitionē. panē. vinū impositionē manuū. ⁊ cetera hmōi. In sacramento tn̄ in q̊ necessaria sunt. Per v̄ba aūt intellige oīa v̄ba necessaria ad sacr̄m. siue sint inuocatō trinitatis. siue alia quecūq3 verba ad ip̄m sacr̄m necessaria. ¶ Vnde ꝑ aquā ⁊ oleū q̄ hic quasi causa exēpli poīt intellige oēs res necessarias in omnib⁹ sac̄mentis; Et ꝑ nomen trinitatis oīa v̄ba necessaria ad sacr̄a. ¶ Hoc tn̄ scias ꝙ non in omnibus sacr̄is equaliter sunt hec duo necessaria. Pōt em̄ mr̄imoniū cōtrahi nutu vel signo. que succedunt loco verboꝝ vt in mutis. Potest etiā vera pnia/siue cōfessione ⁊ satisfactiōe in aliquo casu hr̄i. Verūtamē de pnia dicūt aliqui ꝙ tota virtus pnie/pōt haberi sine cōfessione ⁊ satisfactōne sed nō sacr̄m pnie inq̄ꝫtū sacrum. qꝛ sic. i. inq̄ꝫtū pnia est sacr̄m ꝯtritio cōfessio et satisfactio ad esse suū exigunt̄/vt ꝑtes sue integrales. Et sic in casu p̄dicto habet̄ virtus sacramenti sed nō sacr̄m inq̄ꝫtum sacramētum. Vnde si homo sic contritus sine confessione et satisfactione decederet/et post resuscitaretur/ip̄e teneret̄ ad confessionem ⁊ satisfactionem.

In quibus differunt sacr̄a noue legis a sacr̄is veteris legis.

b Ic notandū venit qualit̄ ⁊ in q̄bus differant sacr̄a noue legis/a sacramentis veteris testi. Et ꝑm Augꝰ. tota dr̄ia est timoꝛ ⁊ amō qꝛ veteres sua sacramenta adimplebant timoꝛe. nos vero sacramenta euangelica et amoꝛe Et ad lr̄am datio veteris legis tota fuit in timoꝛe ⁊ igne ⁊ fumo. ⁊ alijs terribilitatibus/sed noua lex tota i benignitate et

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

gratia. ¶ Hugo de sancto victore inter sa
cramenta noue legis ⁊ sacramēta veter[is] le
gis ponit triplicem differētiam. Prima est
ꝙ nostra sacramēta sunt immediate signa
gratie. sed illa nō sic immediate sunt signa
gratie sicut nostra. Scd̄a differētia ē ꝙ no=
stra sacramenta sunt signa et cause/ illa vo
sunt signa tm̄. Tertia differētia est ꝙ illa sa
cramenta veteris legis tm̄ promittunt gra
tiam quā nō cōtinent/ nostra aūt dant gra
tiā quā continent. (ta iterent[ur].

Quot mōis sacramē/

Ribus autem modis dicitur sa
cramentum iterari ¶ Uno mo
do ex pte efficientis vtpote cōfe=
rentis. ⁊ sic omne sacramētū est
iterabile/ qm̄ idē epūs frequenter ꝯfirmat
frequenter ordinat/ idem etiā sacerdos fre=
quenter baptizat/ cōsecrat corpus christi et
huiusmodi. ¶ Alio mō dicit[ur] sacramentū
iterari respectu suscipientis/ vt cum ab eo=
dem idem sacramentū nō numero/ sꝫ spe=
cie suscipitur. Et hec iteratio est in quibus
dam sacramentis/ ⁊ in quibusdā nō. Sūt
enim aliqua sacramenta instituta in reme=
dium malorum que frequenter ꝑsone acci
dere solent/ et in quibus nō imprimitur ca
racter sicut penitentia in remediū mortali
um actuum/ ⁊ eucharistia in remediū ve=
nialium/ ⁊ extrema vnctio in remediū vtro
rumqꝫ ⁊ etiam corporalis morbi. Et hec sa
cramenta sicut mala in quorum remediuꝫ
instituta sunt frequenter acciduͭt/ ita freqn=
ter cōferri et iterari possunt. Sunt ⁊ alia sa
cramenta in quibus imprimitur caracter ⁊
hec sacramenta propter dignitatem carac=
teris quē sic imprimunt qui semel impres=
sus indelibilis est iterari nō pn̄t. ¶ Tertio
mō iterari dr̄ sacrm̄ sic. s. ꝙ eadē forma ver
boꝝ numero sup eandem materiaꝫ nume=
ro ad eandē significandā ꝓferatur. Et isto
mō nullū sacramentum iterat[ur]. q2 sic verba
sanctifica seu sanctificantia/ viderent[ur] insuf=
ficientis efficatie respectu sanctificatiōis il=
lius materie. Nō si obijcias de extrema vn
ctiōe i. q̄ videt[ur] eadē forma vboꝝ iterari sup
eūdē infirmū. Dic ꝙ nō iterat[ur] illa forma v
boꝝ sup eūdē īfirmū nisi ipse aliter habentē/
ꝫ sic alteratuꝫ. hoc est nisi alia ei infirmitas
numero superueniat/ vel eiusdem infirmi=
tatis magna fiat immutatio/ ⁊ sic ꝓprie nō
videt[ur] sup eundem fieri.

Assignatō numeri sa

cramentoꝝ ꝑm septem virtutes.

De numero sacramentorum
sciendum est ꝙ septem sunt
scꝫ baptismus. confirmatio. eu=
charistia. penitentia. extrema vn
ctio. ordo. matrimoniuꝫ. que continentur
in hoc versu. Abluo firmo cibo piget vn=
git et ordinat vxor. Que conuenient[er] septē
assignant[ur] ꝑm septem virtutes. vt vicꝫ bap
tismus sit sacramentū fidei. In ipo em̄ ini
ciatur ipa fides. Extrema vnctio sit sacra=
mentum spei. Qui em̄ inungitur spat spe=
cialiter de meritis ecclesie ⁊ de misericordia
dei. Eucharistia sit sacramentum charita=
tis. Unde Hilarius li. viij. de trinitate di=
cit sacramentum esse amoris. Cōfirmatio
sit sacramentum fortitudinis. qua necessa=
ria est ad pugnā spiritualē ad quā quis cō=
firmatur. Penitentia sit sacramentum iu=
sticie propter satisfactionem in qua vnicui
qꝫ reddere debet. quod suum est. Ordo sit
sacrm̄ prudentie ꝓpter clauem scie que cō=
fertur ordinato. Matrimonium sit sacrm̄
tpantie. eo ꝙ libido in illo sacro honestate
excipit[ur] nuptiarū. ¶ Alia assignatio p con
trarietatem ad septē peccata capitalia. Po=
test ⁊ aliter numerus ipoꝝ sacramētoꝝ ac
cipi ꝑm ꝯtrarietatem quā hn̄t ad vicia capi
talia. Uidelicet baptismus sit ꝯtra supbiā
eo ꝙ homo ibi se maxime humiliet cōmu
nissimo elemento. s. aque. Eucharistia cō=
tra inuidiam que cōtrariat[ur] charitati. et ita
eucharistie que est sacrm̄ amoris. Cōfirma
tio ꝯ accidiam. eo ꝙ hō cōfirmat[ur] vt fortis ef
ficiatur in spiritualibus in qbus deluber ē
accidiosus. Extrema vnctio ꝯ irā. Ira em̄
tumere facit. ⁊ tumoris mitigatio est ab vn
ctiōe. Ordo ꝯ auariciā q2 ordinati/ deuꝫ eē
suā portionē ꝓfitent[ur]/ nō aliqꝺ mundanū.
Uñ in susceptione clericatus q̄ oīm initiū
est ordinū dr̄ illud psal. Dn̄s ps hereditatꝭ
mee ⁊c. Pnia ꝯ gulā. q2 inducit abstinenti
am ⁊ carnis macerationē. Matrimoniū ꝯ
luxuriā vbi turpis voluptas honestate ex=
cipitur nuptiarum.

Particularis declara-
tio sacramentoꝝ. ⁊ primo d̄ Baptismo.

p Ost hec accedendū est ad ip-
soꝝ sacramentoꝝ declaratio-
nē. ⁊ primo de baptismo. Ubi ꝑ
mo videndū est quid sit. s. quid
sit noīe ⁊ ratione. Quot modis fit seu q̄tu
plex est. Que sit ꝓpria eius materia Que sit
eius ꝓpria forma. Quis sit eius effectus:
Quis minister. Que conditiōes accedenti
um ad baptismum. De patrinis. et quod
est eoꝝ̄ officium.

Quid sit baptismus
nomine ⁊ ratione:

v Idetur aūt baptism⁹ quo ad no
men idem esse qd̓ lauacrū sicut
baptizare idē est qd̓ lauare. Un̄
glo. Canti. iiij. Baptismus ⁊ la
uacrū / sunt eiusdē rei nomen. sed vnū lati-
num est. alterum grecum. ¶ Sic ergo ba-
ptismus dū generaliter sumit̄ idem est qd̓
lauacrū. Specialit̄ v̓o aliqn̄ ipm̄ designat
sacramentū. Aliquādo aūt ipam actionē
sc3 ipam lotionem. Unde d̓r baptism⁹ Jo.
j. Ablutio qua abluebat iohes. Aliquan-
do v̓o designat ipam passionem seu susce-
ptionem lotionis. vnde Mar. vij. Relin-
quentes eīn mandatū dei / tenetis traditio
nes hominū. baptismata vrceoꝝ ⁊ caliciū
id est quibus lauant̄ vrcei et calices. Aliqn̄
aūt nominat seu designat ablutionē sacra-
mentalem. vt cū d̓r baptismus est tinctio.
vt in subiuncta diffinitione exprimitur.
¶ Un̄ baptism⁹ ab Aug. sic diffinit̄. Ba-
ptismus est tinctio in aqua. verbo vite san
ctificata Et intellige tinctionē passiuā. s. q̄
intingit̄ baptizatus / sicut vult mgr̄ in sen
tētijs ⁊ multi alij. Et si obijciat̄ q̄ baptis-
mus manet in baptizato. tinctio aūte illa
transit. quar̄ vt videt̄ nō pōt dici baptism⁹
Rn̄de q̄ q̄uis tinctio illa in se trāsire vide
atur. manet tn̄ in suo effectu. s. in caractere
quē imprimit. q̄ q̄dē indelibilis est. ⁊ iō nō
oīno transit illa tinctio / cū ī suo effectu ma
neat. Et in dicta diffinitione dū d̓r tinctio
supple facta in aqua / verbo vite sanctifica-
ta. i. in aqua que ꝑ v̓bū vite. i. ꝑ inuocatio
nē sancte trinitatis sanctificata est.

Quotuplex sit baptis
mus.

e St aūt triplex baptismus. s. flu-
minis flamīs ⁊ sanguīs. ¶ Ba
ptismus quidē fluminis ē q̄ fit
in aq̄ / s̄m modū eccl̄ie ꝯsuetum
Qui omnino a culpa liberat. tā. s. pcti actu
alis si ip̄m inuenerit sicut ī adultis: q̄ origi
nalis sicut in ꝑuulis q̄ tm̄ originalē culpā
hn̄t. Liberat etiā a pena debita Insuꝑ im
primit caracterē. ¶ Baptism⁹ flaminis est
cū q̄s hn̄s fidē. volēs baptizari caret bapti
smo aque / nō q̄dē ꝑ negligentiā vl̓ cōtem-
ptū / s3 ꝓpter impotētiam / q̄r. s. hr̄e nō pōt
Ubi defectū supplet grā spūssancti Et ista
liberat a culpa ⁊ pena debita. ¶ Baptism⁹
sanguinis est ī martyribus. q̄ nō valentes
habere baptismū aque / ꝓprio sanguine ba
ptizantur. vel poti⁹ merito p̄ciosissimi san
guinis in cruce effusi. Et hic silr̄ liberat a
pena ⁊ culpa. ¶ Isti duo vltimi modi / ex-
tenso nomine dicūtur baptismi. quia quo
ad euacuationem culpe ⁊ pene supplēt lo-
cum baptismi fluminis / sed tn̄ nō impri-
munt caracterē. Un̄ extat opinio q̄ si con-
tingeret aliquē taliū sic baptizatoꝝ resusci-
tari / teneret̄ denuo baptizari baptismo aq̄
Nec tūc diceret̄ baptism⁹ iterari q̄r non ea
dem species iteraretur.

Que sit ꝓpria mate
ria in sacramento baptismi

Ꝓ
p Ropria materia ī sacramēto
baptismi / est sola aqua. eo q̄ vt
dicit magister. iiij. sententiarum
Hoc sacramentū tm̄ in aqua ce
lebratur. Cuius cause ⁊ rōnes sunt multe
⁊ assignari pn̄t. ¶ Una q̄r aqua vim refri-
gerandi habet et abluendi. Et ideo signat
gratiam abluentē culpe maculā / ⁊ refrige-
rantem incendium / quod est in estu fomi-
tis et cōcupiscentie. q̄ duo sunt p̄ncipales
effectus baptismi. Et ideo ad designatiōē
huius duplicis grē / fit in aqua. ¶ Secun-
da cā est cōmunitas huius elementi ⁊ faci
litas habendi. q̄r nullus etiā inopū ꝓhibe
tur ab aq̄. Et ideo q̄r sacrm̄ necessitatis est /
fit in ꝯmonissimo elemēto. vt null⁹ a susci
piēdo excuset̄. ¶ Tertia causa ē ꝯmunitas

⁊ facilitas aquam inueniendi. qꝛ vbiqꝫ est.
⁊ in omni ꝑte mũdi inuenit̃. vbi hĩtant ho
mines. ⁊ hoc iterũ cõpetit huic sacro sic ge
neralit̃ necessario. ¶ Quarta cã est qꝛ nõ vi
nũ vel oleũ sed aqua ꝺ latere saluatoꝛꝭ flu
xit. vbi ẜm quosdã initiũ sumpsit hᵒ sacr̃m
¶ Quīta cã ē. qꝛ spũssctũs viuificãs primo
sup̱ aq̃s apparuit. Vñ Geñ. j. Spũs dñi
ferebat̃ sup̱ aq̃s. ¶ Sexta cã est qꝛ saluatoꝛ
nr̃ in riuis iordanis sua mũdissima ac san
ctissima carne hoc elementũ tetigit dãs ei
virtutẽ vt spirituferas aras facere possit. vt
dicit Chrys. ¶ Sed nũqd in q̊libet aqueo
liceat baptizare? Nũquid p̃mo ĩ aqua ma
rina q̃ nõ videt̃ aqua simplex qꝛ hꝫ immi
xtũ adustũ terrestre ob quã cãm ē falsa. Itẽ
nũquid in brodio vel ceruisia vel medone
Itẽ nũq̃d ĩ aq̃ calida vt ĩ balneo. ¶ Circa
hec ab aliquibꝰ sic distinguit̃/ qꝛ vel illa cõ
mixtio aque tollit spẽm ⁊ ꝓprietatẽ elemẽ
ti/ ⁊ ipm̃ trahit in aliã spẽm aut nõ. Si aũt
tollit/ tũc in illa cõmixtione nõ p̃t fieri bap
tismus/ sicut nec in medone. nec in ceruisia
nec in lixinio ⁊ vrina. nec ĩ aqua quã alchi
miste faciũt ad mutanda metalla. q̃ vehe
mentissimã vim hꝫ purgandi ⁊ dissoluẽdi.
Si aũt nõ tollit ꝓprietates ⁊ speciem aque
quin ipa aqua remaneat ĩ virtute refrigerã
di ⁊ abluendi ⁊ nõ dissoluendi ad moduꝫ
aquaꝝ acutaꝝ. tunc in illis põt fieri baptis
mus. vñ in mari ⁊ in aquis turbidis põt fi
eri baptismus. ⁊ etiã in brodio si non sit re
motũ et alteratũ in specie elementi ꝑ illud
qꝺ coctũ est in eo. ¶ Unde adhuc querit̃
vtrũ in aqua calida sicut ĩ balneo possit fie
ri baptismus? Cõstat ꝙ sic. eo ꝙ illa aq̃ ꝑ
accidentalẽ caliditatẽ nõ amisit suã natura
lem frigiditatẽ quinimo cõsultius facerent
sacerdotes/ vt dicunt aliqui si in tẽp̱e frigi
do facerent aquam ꝓ baptizando calefieri
quia aliquando paruuli baptizandi adeo
frigore aque penetrant̃/ qꝺ inde contrahũt
mortales infirmitates ⁊ moriunt̃. ¶ Sed
quid si alius liquor admisceatur aque. vt
pote ceruisia vl' vinum nũquid ĩ illa aqua
fit baptismus? Dicit̃ ꝙ sic. si aqua ĩ illa cõ
mixtione p̃dominet̃ al's nõ.

De forma p̃scripta sacramenti baptismi.

d Eforma p̃scripta huiꝰ sacr̃i dicẽ
dum est qd sit quo ad verba ꝓ
ferenda. Quo ad immersiones
faciendas. Quo ad quedam pre
paratoria q̃ de huius sũt solennitate sacr̃i.

De forma sacramenti baptismi quo ad verba.

f P Orma aũt verboꝝ talis est.
Ego baptizo te in noĩe p̃ris
⁊ filij ⁊ spiritussancti. Ubi nota
ꝙ hoc ꝓnomẽ ego ẜm oẽs fere
doctores etiam decretistas/ nõ est de neces
sitate sacramenti. ⁊ põt omitti sine magna
culpa tutiꝰ est tamẽ apponere. sed reliqua
v̾ba sunt de forma quo ad necessitatẽ adeo
ꝙ si aliquid eoꝝ omittatur non fiat baptis
mus. ¶ Qꝺ aũt apostoli baptizauerũt in
nomine xp̄i ⁊ nõ exp̄sse inuocando trinita
tem triplex causa assignat̃. Una qꝛ illo tp̄e
odiosum erat illud nomen salutare. ⁊ iõo
vt hoĩes videntes spm̃ visibilit̃ ad eiꝰ ĩuo
cationẽ descendere/ magis illud nomen re
uerẽter/ cautũ fuit ad tp̄s apud eos donec
illud nomen ampliꝰ publicaret̃ ip̄o ĩuoca
to baptizare. Alia cã fuit significatio noĩs
que implicite exp̄mit trinitatẽ. qꝛ ĩ hᵒ noĩe
xp̄s q̇ interp̄tat̃ vnctus/ intelligit̃ vngens
pr. vnctus filius. vnctio spũssctũs Tertia
cã fuit reuelatio diuina eis facta. q̃ lꝫ nõ le
gat̃. nõ putat̃ tñ ap̄los hoc p̄sumpsisse ni
si spũsscti instinctu ⁊ iussiõe monerentur.
¶ Sꝫ qd si mõ in noĩe xp̄i baptizaret̃? Di
cunt qdã mgr̃i doctorũ/ ꝙ nõ dꝫ in nomĩe
xp̄i baptizari. si tñ baptizatũ fuerit valꝫ ba
ptismus. Ambro. Hugo de san. vict. li. de
sacramẽtis. ⁊ magister in li. iiij. sentẽtiaruꝫ
vident̃ idẽ sentire. ⁊ etiã modernoꝝ aliqui.
¶ Alij quidã licet pauci quos videri sen
tiunt contrarium. eo ꝙ ẜm ipos nõ fit ba
ptismus his diebus nisi ꝑ inuocationem
trinitatis explicite. ¶ Sed qd si ex turbatõ
ne animi vna tm̃ ꝑsona noiaret̃. vt si dicet̃
solum baptizo te in noĩe patris. Iteꝫ qd si
fiat aliqua transpositio aliquarũ dictionũ
vt baptizo te in nomine filij et patris ⁊c̃.
Item quid si fiat appositio aliaruꝫ dictio
num. vt baptizo te in noĩe patris ⁊ btẽ ma
rie. Iteꝫ quid si ĩ ꝓlatiõe verboꝝ fiat aliq̃
interpositio. vtputa baptizo te in noĩe p̃ris

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

et interponat. veni huc ꝛ porta sal ꝛ hmōi et postea dī. ꝛ filij ꝛc̄. Quid si fiat corruptō verborū vt baptiso te in noīe patria ꝛ filia ꝛ hmōi? ¶ Rn̄de in primo casu Hugo de sanc. vic. baptisatū dicit. Ait em̄. Uides ꝙ ꝗliter in fide trinitatis solo pr̄e ꝛ filio nūcupato plenū fit baptismatis sacr̄m. Alij volunt ꝙ non sit baptismus sicut plene vult Huguelinus ī apparatu suo sup decretales. Mgr̄ etiā Albertus idē dicit. ꝛ plene cōtradicit in libro sn̄iarū in hac pte. vbi ꝑ vnius ꝑsone nomen intelligi dicit trinitatem. in ꝗ noīe apl̄i baptisauerunt rōne iaꝫ dicta. s. ꝙ cuiuslibet istorū trium nominū significatio implicite exprimit trinitatem. ¶ In scd̄o casu cum fit aliqua trāspositio dictionū ſm Huguelinū ꝛ ſm aliqͦs modernorū mgr̄orum qui volūt ꝙ ipse ordo verborū sit de forma baptismi nō est baptisatū. Alij dicūt ꝙ peccat qui trn̄sponit. tn̄ si nihil aliud faciat nisi transpositionē / nec intēdit deridere vl̄ heresim inducere baptisatū est qđ ego melius credo. ¶ In tercio casu. s. cū aliquid apponit̄ distinguūt aliq qꝛ aut apponit̄ aliqd nō corruptū. vt pꝫ in exemplo supius posito vbi addit. et beate marie. Et tunc dicunt esse pctm̄ in appositione. sed ꝙ baptisatū est. Aut apponitur aliquid corruptū vt si dicat̄. Non baptiso te in noīe patris ꝛc̄. Uel baptiso te in noīe patris ꝛc̄. et dyaboli. Et tunc dicūt nō esse baptisatū nec aliquid fieri. ¶ Et eodē mō in quarto casu cum fit interpositio aliqua maxime si casu vel aliqua necessitate aliquid interponat̄ qđ nō corrumpit. vt ptꝫ in dicto exemplo. Et istam opinionē videtur cōfirmare Aug. in de vnico baptismo li. vj. Alij volunt ꝙ in isto ꝗrto casu nō sit baptisatū maxīe interposito aliꝗ qđ sit preter vel cōtra formā. ¶ In vltimo casu dr̄ ꝙ si dicant̄ corrupte verba ex igr̄antia vel impotētia recte sonādi. tn̄ nō intēdit baptisans heresim sequi vel inducere baptisatū est. Secus tn̄ esset si fieret corruptio in ꝓncipio dictōis. qꝛ corruptio in ꝓncipio dictionis variat ꝛ aufert signatū ipsius dictōis nec sic est dū corruptō fit in fine. Un̄ verbi grā. Iste dictōes sortes sortis sortē eandē ꝑsonā signāt ꝛ repn̄tant. non sic aūt iste dictiōes sortes ꝛ mortes. Et ideo dicunt ꝙ corruptio in pricipio dictiōis tollit formā baptismi. nō aūt corruptio in fine.

De forma baptismi quo ad immersiones.

Forma aūt baptismi ꝗ ad immersionē hec est. vt accipiat̄ puer ꝑ latera facie eius versa. capite etiā ad orientē verso. ꝛ mergat̄ et sil̄ mergēdo dicat̄. Ego te baptiso in nomine pr̄is. Scd̄o capite ad aquilonē verso et filij. Tercio capite ad austrum verso / dicat̄ ꝛ spūssancti. Ut sic pedibus semꝑ versus orientē tentis formet̄ crux xp̄i in cuius morte baptisamur. Hoc tn̄ scito ꝙ si ꝓma mersione oīa verba ꝓferant̄ cōpletum est sacr̄m. ꝛ ꝑfecte baptisatū. ¶ Sed qd si moriat̄ puer in prima mersione pr̄e noīato. vl̄ in scd̄a pr̄e ꝛ filio noīatis? credit̄ ꝙ baptisatus sit plene / qꝛ tunc summus sacerdos supplet qđ minister supplere non potuit. Idē dr̄ si sacerdos vel quicūqꝫ baptisans vna mersione facta vel vna ꝑsona noīata moriat̄. ¶ Sed quid si fiat mersio nihil dicendo ꝓ turbatōe / vel ignorātia. vel si mutus sit qui baptisat? Dicit̄ ab oībus ꝙ nihil tunc fit. cum ipsa trinitas nec explicite nec implicite nominet̄. ¶ Sed quid si nō assit tātū de aqua vt infans ex toto mergi possit? Dic ꝙ tunc illud qđ est principalior ps vtpote caput / vel mergat̄ vel aqua ꝑfundat̄. Si cm̄ vna extremitatum / vtpote manus vel pes immergat̄ dicunt quidaꝫ ꝙ nō baptisatum est. Aliqui alij decretiste dicunt. ꝙ si aqua in quacūqꝫ pte corpis cadat baptisatū est. Et ponūt argumentū ꝑ sil̄e. Sicut sufficit possidere ptē agri ad hoc vt quis totū possidere videat̄. dum tā eiꝰ sit animi vt totum possidere intēdāt. Idē sentiunt quidam de his qui non totaliter egressi sunt vterum maternū. vicꝫ ꝙ si ꝓncipalior ps egressa fuerit poterit baptisari. Qđ vtrum verum sit nescio. ꝑsertim cum oporteat quēlibet nasci ad hoc vt renascat̄.

De forma aliquorū que sunt de solennitate baptismi.

Forma aūt que seruari debet in baptismo que ꝯcernūt aliqua ꝗ sunt de solennitate baptismi in

bis cõstat. Ut primo .s. cathezizet̃ bapti-
sandus. ¶ Circa qd multa diuersimode
fiunt s̃m diuersas cõsuetudines ecclesiarũ
Sed vt frequentius primo exufflat̃. vt vir
tus demonis exterior expellat̃. ¶ Scd̃o si
gnum crucis fit ei in pectore ꝛ fronte. vt di
abolus se cognoscat pelli ab illo tam in oc
culto cordis ꝙ in apto cõfessionis. ¶ Ter
cio accipiat sal in ore/ vt sapor sapientie pre
paret̃. ꝛ fetor fomitis restringat̃. ¶ Dein-
de fit linitio aurium ꝛ narium cum sputo
vt discretionẽ fidei habeat ꝛ gratiam q̃ per
saliuam a capite descendentem signat̃. vt
scꝫ sensus eius quo ad doctrinã fidei ꝛ au-
ditui/ ꝛ discretio in auribus significata/ ape
riant̃ xp̃o. ¶ Deinde fit inunctio in pecto-
re. ꝓpter cor deo p̃parandum/ ꝛ in spatulis
vt fortitudinẽ accipiat ad portandũ onus
dñi. ¶ Post baptismũ aũt fit inunctio cri-
smatis in vertice/ vt appareat mens impu
tribilis deo/ vel vt spiritui xp̃i pticipando/
merito deinceps xp̃ianus appellaretur/ he
res iam regni effectus. ¶ Deinde fit vesti-
tio de veste candidissima in signũ innocẽ-
tie/ que accipit̃ in baptismo ꝛ glorie quam
expectat in resurrectione. ¶ Tandẽ cereus
accẽsus sibi ponit̃ in manu/ vt sic luceat vi
ta eius coraꝫ hominibus/ vt glorificet̃ pater
qui in celis est. ¶ Et si adest ep̃s cõfirmet̃
¶ Et si adultus est dat̃ ei eucharistia post
confirmationem.

Quis sit effectus sa-cramenti baptismi.

q Uis aũt sit effectus baptismi. li
quet ex doctrina mgr̃orum qui
ponũt triplicẽ eius effectũ. Pri-
mus effectus est oĩmoda euacu
atio culpe originalis in puulis/ ꝛ tam ori-
ginalis ꝙ actualis in adultis/ p̃ter exterio
rem pniam. ¶ Scd̃s est debilitatio fomi-
tis. ¶ Tercius est collatio gratie.

Quis sit idoneus mi-nister sacri baptismi.

m Inister aũt in hoc sacr̃o quo R
ad deũ ꝛ ecclesiã/ est habens ordi
nem sacerdotalẽ iurisdictionẽ ꝛ
laudabilẽ vitã. Tpe tñ necessita
tis est vel esse põt quilibet nec sexũ virilem

nec ordinem/ nec iurisditionẽ habens. nec
laudabilẽ vitam imo etiã vetula. Largissi
ma eteni pietas dei qui neminem vult pe-
rire/ sicut ad hoc sacr̃m tam necessariũ/ pro
uidit cõem materiam q̃ ab oibus põt ha-
beri ꝛ vbiqꝫ inueniri. ita etiam in casu ne-
cessitatis de generali ministro ꝓuidit/ vo-
luitq; vt ipsius necessitatis tpe quilibet a-
lium possit baptisare. Un̄ ꝙuis talis non
habeat ptãtem ex ordine/ habet tñ ptãtem
ex tpe. ¶ Sed nunquid licet aliquẽ in ne-
cessitate/ a sacerdote symoniace recipe ba-
ptismũ/ maxime cum aquã ad se vel puu-
lum suũ baptisandũ aliter habere non pos
sit nisi eam emat? Item nunquid ebrius
qui iam amisit vsum lingue possit baptisa
re? Item nunquid hereticus põt baptisa-
re. Nunquid p̃t vnus duos baptisare di-
cendo. Ego baptiso vos ꝛc̃. Et ecõuerso
plures vnum dicendo. Nos baptisamus
te ꝛc̃. Item põt ne aliquis in vltima neces
sitate cum nõ est alius p̃ns baptisare seip-
sum. Item quid si iocose vel ioculatorie
quis aliquẽ baptiset. nunqd bapsatus est?
¶ Rñdet̃ in primo casu s̃m quosdã. ꝙ si
sacerdos nõ vult te baptisare vel puulum
nisi des p̃ciũ/ nõ dabis. sed hoc facies ꝙ
si sacerdos p̃ns non esset facturus esses. eo
ꝙ nullo modo facienda sunt mala vt eue
niant bona. Sed plures alij dicũt ꝙ in di-
cto casu possit ab eo baptisari. eo ꝙ que-
rens baptismum/ nõ emit aquam nõ emit
actum baptismi sed tpe necessitatis potest
redimere vexationem sui iuris ꝛ ꝓ se si ip-
se baptisandus est/ ꝛ ꝓ paruulo si quẽ ha-
beat baptisandum. Et tunc non fiunt ma
la vt eueniãt bona. nec cõmittit̃ symonia
ex pte querentis baptismũ. nec etiã cõmit-
tit se discrimini ꝓ salute sua vel alterius.
¶ In scd̃o casu .s. in ebrio. aut i tali ebrio
suffocatur oĩno rõ. aut nõ suffocat̃. sed tm̃
patit̃ impedimentum lingue. Si aũt om-
nino suffocat̃ rõ. dicit̃ ꝙ baptisare non po
test. Si aũt impedimentum tm̃ lingue pa
titur/ habetqꝫ discretionem/ potest niti ad
formãdum dictiões cum studio. Un̄ si nõ
assit alius. põt talis baptisare. Sed si nul-
lam posset dictionẽ exprimere/ secus esset.
Sed nõ videt̃ ꝙ ebrietas q̃ non ligat ratõ
nem/ tm̃ impedimentũ p̃stet vt cũ diligen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.5.7

ri studio nõ posset exprimere verbũ. ¶ In
tercio casu.s.de heretico dr̄ q̃ hereticus ba
ptisans in forma heretica nõ baptisat. sed
hereticus baptisans in forma ecclesie. dũ-
modo habeat intentionẽ baptisandi bapti
sat in fide ecclesie. ⁊ baptisatum est. Et po-
nit de hoc Aug⁹. contra donatum hereti-
cum conveniẽs exemplum. Quia sicut ia-
cob semen bñdictum/nõ tm̃ genuit p̱ vte-
rum liberarum. sed etiam p̱ vterum ancil
larum. ita xp̄s non tm̃ spũaliter regenerat
ministerio fidelium sed etiaȝ ministerio in
fidelium. eo q̃ actus suus sit nõ hominis
¶ In quarto casu dicit̃ q̃ vnus potest tot
baptisare quot potest simul mergere vel p̱
fundere ꝓ necessitate. Dico q̃ p̄ter necessi
tatem nullatenus est hoc faciendum. nec
est ly te in tali casu de necessitate forme. qꝛ
dñs tradẽs formam baptisandi dixit eos.
cui tantũ consonat vos quantũ te. Sed se
cus est si duo baptisent vnum/dicendo ba
ptisamus te. qꝛ ſm̃ Huguelinum in appa
ratu suo super decret. non est baptisatus.
Sed si plures simul mergant puerum pro
ferentes singuli formam ecclesiasticaȝ/ego
baptiso te ⁊c. confertur baptismus. Nec ẽ
iteratum sacramentum ꝓpter illam verbo
rum iterationem seu multiplicationem vt
dicunt. nisi cum hoc etiam iteraret̃ ⁊ mer-
sio simul. ¶ Sed esto q̃ duo sint baptisã-
tes aliquem. quorũ vnus sit mancus ⁊ di-
cat verba. ⁊ alius mutus ⁊ mergat puerũ/
nunquid est baptisatus? Dicit̃ q̃ non. qꝛ
in omni sacramento habente prescriptam
formam illud quod solẽnitatis est bene di
uidit̃. sed illud qd̄ est necessitatis nequaq̃
Et ideo qꝛ vtrunq; .s. forma verborum et
mersio sunt de necessitate sacramenti/diui
di non possunt. vnde non est baptisatus.
¶ In quinto casu.s. vtrum aliquis possit
seipsum baptisare. Scd̄m canones cõstat
q̃ non. ⁊ forte ideo quia sub hac spe possit
nimis differri baptismus. eo q̃ quãdo vel
let posset seipsum baptisare. Insuper sicut
contra naturam est q̃ quis seipsum gene-
ret. ita contra rõnem videt̃ esse q̃ quis se-
ipsum posset regenerare. Veruntm̃ si desi-
deret baptismum. ⁊ nõ sit alius qui seipm̃
possit baptisare. si in illo statu moreret̃/sal
uaret̃. eo q̃ esset baptisatus baptismo fla-
minis. qui supplet in necessitate baptismũ
fluminis. ¶ In vltimo casu dr̄ q̃ si ioco-
se cũ intẽtõe tm̃ faciẽdi qd̄ facit ecclesia/sup
nõ baptisatũ ꝓferat verborũ formã/mer-
gendo in aquã. ipso tũc vel an̄ nõ reclamã
te baptisatus est. qꝛ tũc nõ totũ fuit iocosũ
vel ioculatoriũ. eo q̃ intẽtio faciẽdi qd̄ fa-
cit ecclesia/ioculatoria nõ fuit. Si aũt totũ
fuit ioculatoriũ vel ipse reclamasset. tũc ni
hil fieret. Et ponũt iurisperiti exẽplũ p̱ sil'e
in stipulatiõe. Nam cũ ludẽdo dicũt̃ hec
v̉ba spõdes spõdeo nõ inducit̃ obligatio.

De qualitatibus seu cõditionibus accedentiũ ad baptismũ.

Hunc dicendũ est de cõditiõi-
bus accedẽtiũ ad baptismũ. Et
primo q̄rit̃ de ficte accedẽte vtrũ
baptismũ recipiat. Itẽ vtrũ dor
miẽtes possint baptisari. Itẽ an amentes
Itẽ an inuiti? ¶ Ad p̄mũ dr̄ q̃ fictus sus
cipit baptismi sacr̄m. sȝ nõ rem sacri vel ef
fectum. eo q̃ ponat obicem spũisctõ: ⁊ grẽ
sacr̄ali. Vult em̃ aliqd/qd̄ stare nõ p̄ot cũ
gr̄a sacr̄ali. sȝ cessante fictõe suscipit effectũ
Quis aũt dicat̃ fictus/ ⁊ q̄s fict⁹ recipiat ca
ractere ⁊ quis nõ. Dic in effectu post Ray-
mundũ in summa. q̃ ille fictus q̄ se simu-
lat velle suscip̱e baptismũ ⁊ oĩno suscipere
nõ intẽdit. nõ recipit sacr̄m nec rem sacri.
Sed q̄ exterius suscipiẽs/se simulat interi⁹
dispositũ cũ nõ sit vl' qꝛ nõ credit. vel qꝛ in
deuotus. i. cũ ꝓposito peccandi accedit vl'
cõtemnit sacr̄m. i. nõ reueret̃/ille nõ susci-
pit rem sacri. i. gratiã. caracterem tm̃ suscipit
¶ In scd̄o casu.s. de dormiẽtibus distin-
guit̃. Aut qꝛ an̄ dormitionẽ habebant vo
lũtatẽ oĩno ꝯnã ⁊ repugnantẽ/ ⁊ in ip̄a ꝯdi
ctione p̄stiterũt aut nõ. Si sic. tunc dormi
entes si baptisent̃/nihil recipiũt nec sacr̄m
nec rem sacri. vt p̄tȝ extra de bap. c. Maio
res. in fi. in antiquis. Si aũt non apparue
rit talis volũtas eorũ. sed vigilãtes instite-
rint baptisari. tunc si timeat̃ de p̄iculo/p̄nt
dormiẽtes baptisari ¶ Idẽ dicendũ est de
letargico ⁊ de amẽtibus. De amẽtibus tm̃
distinguũt aliqui. Aut furis ẽ p̄petua. aut
nõ. Si sic ꝓ infantibus habẽdi sunt. q̄ ⁊ si
nunq̃ voluerint baptisari. nũq̃ tm̃ etiã no
luerint. qd̄ sufficit ad baptismalẽ caracterẽ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.5.7

imprimendū. Si aūt furia nō est ppetua. vtputa qn̄ aliqs incidit in furorē vel amētiam. tunc distinguendū est. sicut supra distinctum est de dormiētibus. ¶ Ad illud aūt qd̄ querit̄ de inuitis distinguendū est qꝛ aut oīno ita fuerūt nolētes baptisari vt ꝓ posse suo resisterent ⁊ resisterent cuꝫ vsu rōnis. qd̄ dico ꝓpter amentes. ⁊ tales nullo mō recipiunt sacr̄m. nec vt priores sunt rebaptisandi.

De patrinis ⁊ ad qd tenentur.

p Ostremo de patrinis tangēduꝫ est qui sint. ad quid tenētur. In cuius ꝑsona rn̄deant. An excusent̄ a mēdatio. ¶ Solutio fm̄ Hugonē de sancto vic. patrini vocant̄ qui puulos ad baptismū offerunt vt regenerētur ad vitā nouam. ¶ Et scias ꝙ patrini idonei/ nō pn̄t esse infideles. cū teneant̄ instruere puulū in fide catholica qd̄ nō p̄t infidelis. ¶ Item nec religiose ꝑsone. ꝓpter suspectā familiaritatē q̄ generat̄ p tale generalē cōpaternitatē. ¶ Ad quid aūt patrini teneant̄? scias ꝙ fm̄ Aug. maxie tenēt ad duo. s. monere ad v̄tutes. ⁊ docere symbolū ⁊ orōnē dn̄icā. Dicit aūt mgr̄ Albertus ꝙ patrini ad istā diligentiā obligant̄. si tn̄ aliter nō instruant̄ puuli. Sed qꝛ pentes sunt cōiter in istis circa puulos diligētes. Credo etiā/ ⁊ Pr̄ nr̄/ cantant̄ in eccl'ia et mores p̄dicant̄/ ac in bonis opibus ōn̄dunt̄. in magna pte excusant̄ mō patrini. Secus aūt fuit in primitiua ecclesia. qn̄ puuli inter infideles nutriebant̄. ¶ Deinde patrini in ꝑsona puulorū rn̄dēt. ⁊ tm̄ valet cū ipsi patrini dicunt credo. ac si puuli met dicerēt. sacr̄m fidei patus sum suscipe. Qd̄ verū videt̄. cū nō habeāt obicē cōtrarie voluntatis vel dissensus. ⁊ ad credendū ista/ nō repiat̄ in eis vsus liberi arbitrij. Patet ergo ꝙ patrini ita ꝓ puulis rn̄dentes non mentiunt̄.

De sacramēto cōfirmationis ⁊ ptinentibus ad ip̄m.

i N materia aūt sacri ↄfirmationis videndū est primo. Utrū istud sacr̄m sit necessariū ad salutem. Que sit ꝓpria materia in hoc sacr̄o? Que sit ꝓpria forma. Quis minister. Quil eius effectus. Quales ad cōfirmationē accedere debent. Et an aliquis possit seip̄m rep̄sentare?

An sacramentum cōfirmatōis sit necessariū ad salutem.

a N aūt cōfirmatio sit necessaria ad salutē dubitari pōt? Et videtur ꝙ sic. loquendo etiā nō quo ad esse bn̄ institutū sed q̊ad esse necessariū. maxime cū dicat Hugo de sctō vic. Quid ꝓdest si p baptismū a lapsu erigeris nisi etiā p cōfirmationē ad standū cōfirmeris. Ad qd̄ dici pōt ꝙ vno mō loqn̄di cōfirmatio necessaria est. alio modo nō. Necessitas em̄ duplex īuenit̄. quedā absoluta. et quedā cōdicionata. Absoluta est. qꝛ illud sine q̊ res esse nō pōt. necessariū dr̄. Sic baptismus necessarius est ad salutem qꝛ sine eo nō est salus. nisi cū necessitas excluderet sacr̄m. Si etiā pnīa necessaria est ad salutē post lapsum in mortalē culpam. Et isto modo cōfirmatio nō est ad salutē necessaria. Alio modo dr̄ necessitas cōditionata. i. fm̄ quid vt si homo nō debeat debilitari/ necesse est bn̄ comedere. Et isto mō dici pōt ꝙ cōfirmatio/ ad salutē est necessaria. Nam ad hoc ꝙ debeat vita spūalis ⁊ salus in baptismo adepta/ robuste cōtia hostes spūales custodiri/ necesse habet hoc sacr̄o cōfirmari et confortari. Dat em̄ hoc sacramētū ad robur. Un̄ dicit Hugo de sanc. vic. illud qd̄ supra allegatum est. Quid ꝓdest ⁊c. Non qꝛ sine confirmatōe nō valeret baptismus ad salutem. qꝛ hoc falsum est. sed qꝛ frequenter in pugna spūali ex debilitate v̄tutis spūalis/ accideret etiam facilitas cadendi. ⁊ ꝓinde damnatio. nisi esset confirmatio.

Que sit ꝓpria materia in sacr̄o confirmatōis.

m Ateria aūt huius sacri debita ē crisma. qd̄ cōficit̄ ex oleo oliuarum ⁊ balsamo. p consecrationē et sanctificationem pontificis. ¶ Rabanus de naturis rerum. Balsam' in crismatis confectione/ liquori oliue cō-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

miSceri. ⁊ pontificali benedictōe solet consecrari. Unde aliud oleū ꝙ oleum oliuarū vt cōiter dī. vel oleum ⁊ balsamum nō cōsecrata/ nō sūt. nec eē possunt materia huius sacri. ¶ Nec est simile de baptismo. in quo in necessitate potest eē materia aq̄ nō cōsecrata. q̄ꝛ baptismus sacramētū est necessitatis. ⁊ ideo in necessitate/ sine mora bñdictionis. cum forma ecclesiastica baptisatur. Confirmatio aūt nō est sacrm̄ necessitatis. eo ꝙ multi nō confirmati saluant̄. dūmodo cōtemptus sacri nō interueniat Ideo etiā in necessitate/ oleo non cōsecrato/ non pōt quis confirmari.

Que sit forma in sacramento cōfirmationis.

f Orma enī verborū quibus vtūtur epi duplex est. Et ꝛm quosdam talis ē. Signo te signo crucis ⁊ cōfirmo te crismate salutis in noīe patris ⁊c̄. Scdm alios talis est. ꝯfirmo te signo crucis ⁊ crismate salutis in nomine patris ⁊c̄. Sed primus modus generalioꝛ est. eo ꝙ generalius dicāt̄ prioꝛa verba in cōsecratōne. ¶ Et nota cū h° sacrm̄ oꝛdinatum sit contra debilitatem ex fomite surgentem. q̄ non tota purgat̄ in baptismo. sed remanet debilitas ad exercitium. sit duplex debilitas in nobis. s. interioꝛ ⁊ exterioꝛ. indigemus primo vt tollat̄ a nobis interioꝛ q̄ est verecundia noxia/ confitendi nomen xp̄i. q̄ tollit̄ de iure in consignatione ⁊ imp̄ssione crucis in fronte. in qua cōscribunt̄ vexillo summi impatoris in quo ipse de hoste triumphauit ꝙ oēm pudorē debet euacuare. ⁊ gloriā supinducere multiformem. Exemplum de portantibus insignia regis in armis suis. Un̄ dicit Paulus ad Gal. vlti. Mihi absit gloriari nisi in cruce dn̄i nostri iesu xp̄i. Ad absolutionem ergo huius verecūdie/ fit in confirmatione/ cōsignatio crucis in frōte. vbi locus est verecūdie. ⁊ dī cōsigno te signo crucis. ¶ Indigemus etiā vt tollat̄ a nobis debilitas exterioꝛ. q̄ est flexibilitas seu instabilitas ad standum exterius in cōfessione noīs xp̄i/ corā regibus ⁊ principibus mūdi. Ad hoc fit cōfirmatio crismate salutis q̄d designat ipsa inunctio. vt sicut inūctio ꝑ subintrationē in substantiā corpis ministrat ei fomentū humoris/ ne desiccet̄ ⁊ rigescat in pugna. ita ip̄a inunctio crismatis robustos ⁊ intrepitos nos efficit ad resistēdum cōtra principes huius mūdi. hoc est cōtra peccata ⁊ cōtra principes tenebrarū. hoc est cōtra demones. Et ad istud robur cōferendū dicit. Confirmo te crismate salutis. ¶ Et notandū ꝙ q̄uis nulla forma verborū legat̄ quibus cōfirmabant apl̄i. immo vt videt̄ Act. viij. tm̄ vsi sunt ꝑ cōfirmatōe impositōe manuū/ tn̄ credūt maiores/ eos nunꝙ sine verbis nec sine materia crismatis. determinata/ cōfirmasse. Cuius argumentū est in li. de ecclesia. hierarchia beati dyonisij. qui cum apl̄is fuit/ habet̄ exp̄ssum capl̄m de pficiendis ⁊ in templo offerendis. vbi loquit̄ de sanctificatōe crismatis. ¶ Possunt hic multa queri ⁊ similiter solui. vt supra quesitū est in tractatu de baptismo.

Quis sit minister sacramenti cōfirmatiōis.

e D Est aūt minister in hoc sacro solus epus cuius rō assignatur. Nam rem aliquam statuere vel facere minorū est. sed factā confirmare est maiorꝫ. Et ita baptisare/ omniū sacerdotū minorū est. confirmare v̄o post baptismū/ maiorū est. s. eporum. Insuper res huius sacri/ sp̄ūssanctus est. vel gr̄a ei9 collata ad robur cōtra debilitatē ⁊ timiditatem ex fomite ꝑcedentē. ⁊ ideo conueniens ꝙ quo ad signū sacrale ab eo qui plenitudinē ptātis ⁊ vigoris habet descendat ¶ Si aūt obijcias. si solus ep̄s hoc facere pōt. aut ergo hoc habꝫ ex oꝛdine aut ex iurisditōe? Si ex oꝛdine. ergo hoc etiā poterit simplex sacerdos. q̄ꝛ ep̄s nullū habet oꝛdinē quem nō habeat sacerdos ad minus ꝛm eos qui ep̄atum nō ponūt esse oꝛdinē Si aūt ep̄s hoc habet ex iurisditōe/ sequit̄ ꝙ electus cōfirmatus an̄ cōsecrationē oīmodā habet iurisdictionem. ¶ Tu dic ꝙ hoc. s. ꝙ solus ep̄s pōt cōfirmare nec ex oꝛdine tm̄ nec ex iurisditōne tm̄ habet. sed ex vtroqꝫ sil̄. Un̄ hoc annexū est officio ep̄ali sicut cōsecratio ecclesiarū ⁊ oꝛdinatio clericorū. ⁊ velatio virginū ⁊ hmōi. ¶ Sed q̄d

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

si aliquis eps confirmet crismate/nõdum baptisatum siue nõdum xpianum. ⁊ fiant omnia que exigunt ad collationẽ huius sacri. nunquid sacrm tale est isti non baptisato collatum? Dicunt fere omnes q non eo q baptismus sit ianua ⁊ fundamentum oim sacrorum. Et sic vbi nõ nisi p baptismum potest ad alia sacra iter haberi. sic nec ad alia sacra potest sine baptismo supedificari. Sunt alij qui vident modo contrario sentire.

Quis sit effect⁹ sacramenti confirmatõis.

Denique effectus huius sacri p supra dicta in pte ptz. Scdm enim Rabanu effectus huius sacri ẽ roboratio p spm sanctu. vt. s. intrepide pdicet aliquis q ipse accepit. Et dicit mgr in. iiij. snīarum q effectus eius est donatio spussancti ad robur. s. cõtra debilitatem vel instabilitatẽ a fomite pcedentẽ. ¶ Si quis aut obuiauerit dicẽs q idẽ est effectus eucharistie. s. robur spussancti. qz panis cor hois confirmet. ⁊ q ita supfluit istud vel illud sacrm. Dico q vario mõ est robur ⁊ effectus istius ⁊ illius sacri. qz effectus confirmatõnis est p se. effectus vo eucharistie p accñs. Vel dic quo ad duo tenemur. s. ad credendum articulos fidei firmiter. ⁊ cõfitendum exterius audaciter. iuxta illud ad Rom. x. Corde credit ad iusticiam. ore aut cõfessio fit ad salutẽ. Et ideo duplici indigemus roboratõne. Una que intus nutriat nos ⁊ cõfirmet ad credendu et est panis vite qui cor homis confirmat Et alia q confortet ⁊ confirmet nos ad audacius cõfitendum nomen xpi exterius. ⁊ hec est confirmatio. Un qntum ad hunc respectum recte recipit eucharistia interius et cõfirmatio exterius.

De qualitate accedẽtium ad sacrm confirmatõis.

De qualitate accedentium querit primo. qua etate accedere debẽt. Item an ieiuni vel pransi. qz de conse. dis. v. di. vt ieiuni veniãt pfecte etatis ⁊ moneant confessionẽ prius facere. vt mundi/donu spussancti/valeant accipe. ¶ Sed dic q vtriusqz etatis hoies scz puerilis ⁊ iuuenilis simul accedere pnt Et melius ac securius est/q pueri confirment. qz qnis etas immatura/temptationes ⁊ fortes motus concupiscẽtie nõ sentiat/pparant tn ad pugnam spualem cu tps temptatõis aduenerit. ⁊ bonu ac securum est/semp paratu esse. Decretu aut illud allegatum/de adultis loquit. qui tenent ad illa q tangit. ¶ Ad aliud dr q pter sacri reuerentiã decet vt ieiunus recipiat ⁊ a ieiuno cõferat. si tn aliter pter raritatem ⁊ carentiã eporum fiat nõ nocet. melius est ei etiam post prandium cõfirmari dum põt haberi eps. q ipso recedente sacri pati dilationem. ¶ Sed nuquid aliquis ad hoc sacramentu suscipiendu posset seipm pntare epo? Dicit q nõ. qz cõfirmandus debet significari seu pntari tanq nõ habens ppriã virtutẽ ad standum sed indigẽs vt ab illo statuat seu stabiliat. ⁊ ideo ab alio est psentandus. ¶ In fine nota q cõfirmatus fm morem cõem se debet p septem dies obseruare a lotiõe capitis ⁊ frontis. pter inunctionem crismatis ⁊ dignitatẽ huius sacri Insup vt dicit Hugo de sanc. vict. tanto tpe debet cõfirmatus vnctionẽ conseruare in capite. vt. s. caput nõ lauet. quãto aduẽtus spussancti celebrat. hoc ẽ diebus septẽ vt aduentu spussancti ad se totidẽ diebus agat quot agit vniuersalis ecclesia aduentum spussancti sup aplos. s. in penthecoste ¶ Quid aut sit hic res ⁊ quid sacrm? Dic q sacrm est ipsa cõsignatio q p manus epi fit in fronte cõfirmati ex crismate vt supra tactum est sanctifico. Res vo sacri est ipsa gratie spualis datio ad robur. cõtra debilitatem seu instabilitatem ex fomite procedentem.

De sacramento eucharistie/⁊ ptinentibus ad ipm.

Tercio loco se offert tractatus de corpe xpi seu de eucharistia. Ubi primo tangendu venit tps institutõnis eius. Que vtilitas eius. In qua materia celebret. Que in co sit pcisa forma vbor. Quis ei⁹ effectus. Deinde tangunt aliqua de vero corpe xpi. De cõditõe recipientiu. De cõditõe ministri,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

De tp̄e institutionis sacri eucharistie.

h Oc sacr̄m vt plures volunt/in die cene plene institutum fuit. ꝛ habuerunt verba cōsecrationis plenam efficatiam a tp̄e illo vsqꝫ nunc. quantā mō habent. ❡ Alij volunt ꝙ tunc forma verboꝝ̄ ꝑfecte tradita fuerit sed ꝙ virtus verborum vsqꝫ ad pasca suspensa est. Unde ꝫm eos nō potuit corpus xp̄i confici in illo triduo eo ꝙ verba illa virtutem suam ex passione. sepultura. lateris aptione. ꝛ resurrectōne xp̄i/cōtraxerunt. q̄ oīa repn̄sentant̄ ꝑ signacula q̄ in missa fiūt. ❡ Sed credo ꝙ p̄rior sn̄ia verior sit. Alioquin si xp̄us vlterius ꝑ decem annos post cenam illam vixisset/non confecissent ap̄li virtute illorum verborum qđ nō reputat̄ verum.

Que sit vtilitas

a Signant̄ hic plures vtilitates que cause sunt quare institutuꝫ est hoc sacr̄m. ❡ Est aūt prima ꝛ principalis. vt sicut homo per esum ligni vetiti ꝑdidit vitam. ita reciperet ꝑ esum ligni vite. ❡ Scd̄a causa proxima huic est. vt hic scꝫ sit aliqđ nutrimētuꝫ hominis sp̄ūale. ꝫm illud ps̄. Panem angelorum manducauit homo. ❡ Tercia vt vniāt̄ membra corpis xp̄i suo capiti. Hic em̄ cibus conuertit cibantem in se vnitqꝫ sibi membra cibantia. Unde Aug⁹. in lib. confessionum loquēs sub noīe xp̄i. Non me mutabis in te sicut cibum carnis tue. sed tu mutaberis in me. ❡ Quarta causa est. vt augeat̄ meritum fidei que in hoc sacramento maxime meret̄. quā causam tangit mgr̄ in. iiij. sn̄iarum. dis̄. xij. ❡ Quinta est subleuatio spei. vt recipiamus in celo sua. q̄ hic recipimus semetip̄m. quā causā tangit Cris̄. sup Ioh̄. ❡ Sexta ē dilatatō caritatis q̄ hui⁹ sacri sūptōe auget̄. eo ꝙ sit sacr̄m amoris. vt dicit Hilarius. ❡ Septima diminutio venialium. sicut infra tangetur.

De materia sacramē ti.

m Ateria huius sacri/nō est res vna sꝫ triplex. s. panis triticeus ꝛ vinū aqua mixtū. quibus xp̄s ea in carnē ꝛ sanguinē suū conuertendo/contulit vim talem vt essent materia huius sacri. Unde Alexander papa. de conse di. ij. In sacrorum oblatōibus q̄ inter missarum solennia dn̄o offerunt̄. panis tm̄/ꝛ vinū aqua ꝑmixtū. in sacrificiuꝫ offerant̄. Unde q̄uis nō legat̄ in euangelio/estimat̄ tn̄ aqua sil' cum vino in calice dn̄i fuisse. Unde Damasce. Capiens calicem ex vino ꝛ aqua/tradidit eis dicens. bibite ex hoc omnes. Item de conse. di. ij. A dn̄o admoniti ꝛ instructi sumus. vt calicē dn̄i cum aq̄ mixtū/ꝫm qđ dn̄s obtulit/offeramus. ❡ Sed hic pl'a scire oportet. An scꝫ primo deficiēte aliquo istoꝝ̄/cōficiat̄? Item an possit confici de pane siliginoso? Item an de azimo tm̄. vel de aliq̄ mō fermentato? Item an confici poterit si vinū tam modicū fuerit. vt oīno sit ab aqua absorptū? Item an sine aqua possit quis cōficere. Et quātū de aqua in calice sit opponendū. Item an panis transeat in carnem ꝛ sanguinē ꝛ aīam ꝛ deitatē. ꝛ sil'r vinum in hec etiā oīa. Item an aqua transeat tm̄ in sanguinē. vel primo trāseat in vinū ꝛ deinde illud vinū in sanguinē? Itē an in alio liq̄re liceret hoc sacr̄m celebrare? ❡ Rn̄siones. ❡ Ad primū di᷑ ꝫm opinionē eoꝝ̄ q̄ dicūt ꝙ in vltimo instāti ꝓlatōnis prime clausule. s. hoc est corpus meū. fit transsubstantiatio panis in carnē xp̄i. et est ibi xp̄s ꝑfectus sub sp̄ē panis. Deinde ꝓlatis verbis sup vinū fit ibi sanguis xp̄i ꝑ cōuersionem. ꝛ est ibi totus xp̄s. Scd̄m hanc inq̄ opinionē q̄ ꝓbabilior apud multos h̄r dicendū est ꝙ an̄q̄ aliqđ dicat̄ sup vinū. est facta panis trāssubstātiatio in corpus xp̄i. Alioquin deciperet̄ ecclesia adorādo illam hostiā in eleuatōe. Un̄ q̄uis vinū deesset/facta tn̄ esset illa transsubstātiatio panis in corpus xp̄i. Eadē rōne dicūt ꝙ dictis verbis sup vinum etiā absente pane/fieret sanguis xp̄i: ꝛ totus xp̄s eēt sub sp̄ē vini. Peccaret tn̄ mortal'r qui scienter ꝑtermisso altero/cōsecraret. nisi forte ab infidelibus/ tp̄e consecratōis impediret̄. Si aūt al's. ꝛ aliter defectum alicuius ꝑdictoꝝ̄: missa iam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

incepta: deꝓhenderet nō deberet consecra=
re: nisi ante ꝓlationē verborū cōsecratōis/
posset defectū caute supplere. Si aūt pane
cōsecrato/ vi ab infidelibus aut alijs/ vł' in
firmitate. vinū consecrare impediret/ tunc
vnus alius sacerdos/ ad verba sequentia
deberet incipe. s. ad ea q̄ ꝑtinēt ad cōsecra=
tionē sanguinis: ⁊ ꝑficere. Si vo tm̄ dees=
set aqua/ dicit ꝙ omittens grauiter pecca=
ret ⁊ grauissime si sciēter cōsecraret. confice
ret tm̄. Quāuis em̄ aqua sit de necessitate
sacramenti: non tn̄ adeo est de necessitate/
quin tunc sine ea fieret sacr̄m in specie vini
Cuius rō ex hoc habetur. q2 si aqua vino
admisceat ad hoc qd̄ inde conficiat opor=
tet ita modicam esse vt absorbeat aqua a
vino vt totum sit vinum. ⁊ tunc inde con
ficit. vnde prius transit aqua in vinum q̄
inde conficiat. Quare ergo ex hoc vino nō
commixto sicut ex illo mixto cum eiusdē
speciei sint/ confici nō possit nō video? Ve
runtn̄ decretum quoddā de conse. dist. ij.
videt velle ꝯtrarium. vbi apparatus dicit
ꝙ ſm aliquorum opinionē/ in ꝑdicto ca=
su nō fit consecratio. ¶ In secūdo casu. 3
vtrū. s. de pane siliginoso possit confici?
dicit ꝙ nō. Sicut em̄ non potest baptisari
nisi in aqua. immo mersione facta in vino
ceteris etiā omnibus alijs rite seruatis. nō
est baptisatus. Sic ꝓpter institutionem pri
mariam huius sacri/ que statuit fieri in pa
ne tritico/ non potest confici de pane alio.
Sed quid si triticeo fuerit siligo admixta?
Dic ꝙ; dummodo maior pars sit frumen=
tum/ sufficit. Et dico maiorem partem in
quātitate ⁊ virtute. vt scz a frumento absor
beat quicquid est ibi de nō frumento. ali=
oquin nō esset panis triticeus. et ꝑinde in
eo confici nō posset. ¶ In tercio casu quā
do. s. conficit de pane fermentato sicut cō=
ficiunt greci. dicunt fere omnes/ ꝙ non si=
ne graui peccato conficit de fermentato.
Quia tn̄ fermenti admixtio/ speciem ⁊ vir
tutem fermenti siue panis triticei non de=
struit/ dicunt ꝙ si conficit de fermento/ ꝙ
consecratum est. Et ponūt exemplum de
baptismo. qui deb3 fieri in pura aqua. ⁊ ta
men ſm eos si aliquid de alio liquore ad=
misceat/ quod possit ab aqua oīno absor=
beri. ⁊ ita aliquis baptisatus fuerit. ꝙ vere

baptisatus est. eo ꝙ adhuc remaneat aqua
in specie ⁊ virtute sua. Scd̄m tn̄ Hugueli
num in apparatu suo. qui de fermētato cō
ficit nihil agit. Prior tn̄ opinio est ꝓbabili
or. ¶ In quarto casu dicit a magnis. ꝙ ex
quo tam modicum apponitur de vino/ vt
omnino ab aqua absorbeatur. cum aqua
tunc magis colorata dici debeat ⁊ si q̄ vi=
vinum/ ⁊ de aqua confici non possit/ ꝑ cō=
sequens nec de tali mixtura cōfici poterit.
Unde ſm istorū opinionē illi non confici=
unt qui pannum lineū in vino intinctum
ꝑ totum annū conseruāt: ⁊ in tpe sacrificij
ꝑticulam eius in aqua calicis abluunt. vt
legit de cōsecra. dis. ij. c. Cum omne. Opi
nio quorundam decretistarum tenet con=
trariū. s. ꝙ cōficiat cum vino ab aqua ab=
sorpto. sicut recitat mgr̄ Gal'. in summa.
Quo ad quintū vo/ scz an sine aqua pos=
sit cōfici. ⁊ quantū sit apponendū de aqua
patet ꝑ antedicta rn̄dendo ad primū/ ⁊ ad
hoc ꝑcedens. s. ꝙ tam modicum ꝙ a vino
absorberi possit. ¶ Ad sextum aūt in quo
querit an panis transeat in carnē sangui=
nem aīam ⁊ deitatem. ⁊ sił'r vinum. Dicē=
dum ꝙ totus xp̄s est sub vtraq3 specie. sed
tn̄ panis transit in carnem xp̄i ⁊ vinum in
sanguinē. Sed q2 totus xp̄s inseꝑabilis ē.
ideo sub specie panis est caro ꝑ conuersio
nem ⁊ transsubstantiationem. ⁊ sanguis ⁊
aīa ⁊ deitas ꝑ cōcomitantiā. eo ꝙ caro ei9
sine sanguine aīa ⁊ deitate nunq̄ fit. virtu
te em̄ verborū est principaliter ibi caro ⁊ cō
sequenter cetera oīa xp̄i. Unde xp̄s totus
est ibi verborū virtute. sed tn̄ caro principa
liter ⁊ cetera cōsequenter. Et sub specie vi
ni tm̄ est sanguis xp̄i ꝑ cōuersionem ⁊ trā
substantiationē; reliqua aūt xp̄i oīa ꝑ cōco
mitantiam. ¶ Ad septimū vo quo queri=
tur an aqua transeat in sanguinem vel tm̄
in vinum. dupliciter rn̄det ſm duplicem
opinionē. Ponit eī quedā opinio ꝙ aqua
nō transeat in sanguinem xp̄i verum. sed
tm̄ est ibi ad significādum ppłm ſm ꝙ di=
citur de conse. di. ij. ca. Cum omne. Cum
in calice xp̄i aqua vino miscet. xp̄o pplus
adunat. i. adiuuari signatur. Alia opinio
cui magis credere possum/ ponit ꝙ aqua
transit in sanguinem. sed hoc cum prius ē
a vino absorpta. ⁊ ita verum est quodam=

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.5.7

modo ꝙ aqua non transit in sanguinem: scꝫ immediate. quia non transit nisi prius sit absorpta a vino ⁊ quasi facta vinum. et sic non contradicit priori opinioni. ¶ Ad vltimum scꝫ an de aliquo alio liquore liceret cōficere. Dic ꝙ non. Sed nunquid cōfici possit in aggresta? Itē nunquid de aceto? Ad primum istorū dic ꝙ nō. nisi tunc cum visibiliter in ipso aspectu inceperit vinum apparere. ⁊ gustus iudicet vinum esse vel vini saporem habere. Ad scd̄m istorum dicendum. ꝙ si acetum fuit de vino. tunc potest de eo confici. aliter nō. quibus ego nō credo. eo ꝙ (vt vult Phus in metaphisica sua) acetum nō est vinum. neqꝫ potest fieri vinum. ⁊ ideo de aceto non potest fieri confectio. sed de vino acido potest licet nō sit tutum de vino acido cōficere ꝓpter reuerentiam sacramenti. Et ita sentiunt doctores ⁊ theologi. priori vͦ cōsentiunt quidā decretiste.

Que sit forma verborum ꝑcisa in sacro eucharistie.

Forma aūt verborum que pertinent ad cōsecrationem hec est. Hoc est corpus meum. et nihil amplius: vt volunt fere omnes. Qꝛ em̄ addit. Accipite ⁊ comedite ad vsū ptinet sacramenti. ⁊ non ad cōfectionem. et ideo non dicit esse de forma. Hec etiaꝫ est forma verborum in cōsecratiōe sanguinis. Hic est calix sanguinis mei. noui et eterni testamenti. mysterium fidei. qui pro vobis ⁊ ꝑ multis effundet in remissionē peccatorū. Unde ꝙuis nō legant oīa verba hec seriatim in euāgelio. credendum tn̄ est ꝙ illa habeat ecclesia ex spāli traditione dn̄i. Qd̄ ptꝫ ex verbis apl'i. j. ad Chor. xj. ca. Ego em̄ accepi a dn̄o qd̄ ⁊ tradidi vobis qꝛ dn̄s ⁊c̄. Et qꝛ forma verborū illorū vehemēter imp̄ssa fuit cordibus discipulorum / in quotidiano vsu / ideo nō est adeo diligenter ab apostolis scriptum / sicut fuit a xp̄o factum ⁊ dictum. vt videt velle Damas. ¶ Sed tunc queres an solis his verbis possit nunc confici. non additis orationibus precedētibus? Item an immutata in aliquo ista forma possit verbis illis confici corpus xp̄i. vtpote si adderetur aliquid vel minueret. vel mutaret. vel corruptiue ꝓnunciaret? ¶ Ad primum dicitur ꝺm multos ⁊ magnos / ꝙ possit confici solis illis verbis dn̄i ꝓlatis a sacerdote. tn̄ ⁊ cum apparatu conueniente. ꝺm cōstitutionem apostolorum ⁊ ecclesie. Cum his solis verbis in primaria institutiōe. facta benedictione hoc sacramentum complete cōsecratum sit. Quod confirmare videt sententia Alberti in suo libro de sacramentis qui ait. Quō potest qui panis est / corpus xp̄i esse. Confectione quidem verbis ⁊ sermonibus dn̄i iesu. Nam ꝑ omnia alia q̄ dicunt / laus deo defert. Uerumtn̄ grauissime peccaret qui aliter faceret. etiam in quacunqꝫ necessitate. hoc est qui verba p̄cedētia scienter omitteret. Eo ꝙ hͦ sacramētū non est simplicis necessitatis. vnde sic non posset eū necessitas excusare. Alij estimāt ꝙ sine p̄cedentibus que dicunt in secreto misse / non fieret confectio. Et hoc propter statutum ecclesie. Primum tn̄ videtur aliquibus verius. ¶ In scd̄o casu supra posito principali distinguit. qꝛ in tali trāsmutatione vel corruptione verborum / aut intendit heresis aut non. Si sic / credit ꝙ illis verbis non conficiat. vt superius est dictum in consimili de baptismo. Si autem non intendit heresis. adhuc distinguitur: quia aut tali facta mutatione seu corruptione seu additōe / stat adhuc sufficienter sensus verborum. aut non. Si nō stat. credit ꝙ non conficit. vt si dicatur. Non est hoc corpus meum. vel hoc est corpus meum. scꝫ Thome vel hmōi. Si aūt sensus verborum stat. creditur ꝙ ꝓlatis verbis quacunqꝫ etiā transpositiōe vel corruptōe / etiā in quocunqꝫ vulgari fiat / conficit sacramētum. qm̄ (vt dicit Huguelinus) nō multum curādum est de modo sermonis / dūmodo res integra sit. Aliqui videntur oppositū sentire. quos tn̄ videt mouere statutū ecclesie. ꝙ nec addendo vel minuēdo nec transponēdo ꝑmittunt imitare.

Quis sit effectus sacramenti eucharistie.

Effectus aūt huius sacri ponit duplex ꝺm mgrm in sententijs. Scd̄m ipm enim duo efficit. s.

charitatis augmētum. et infirmitatis hoc
est venialis peccati diminutionē. Possunt
et alij assignari huius sacri effectus iuxta
eius supra tactas et declaratas vtilitates.
Hos aūt effectus seu vtilitates / ibi recitat
q2 isti sunt notabiliores. ¶ Sed ex quo po
nit ꝙ valet ad diminutionē venialiū. Que
res an eius sumptio / in aliquo casu deleat
oīa venialia. Item an in aliquo casu vale
at ad deletionē peccati mortalis. Item an
si deleat veniale deleat et debitas penas?
Ad primum dr̄ ꝺm illos q̄ dicūt. Sine ve
niali nō possit hic quis viuere. ꝙ nūꝗ̄ de-
let omne veniale quin aliquid relinquat.
Sēp em̄ relinquit̄ in aīa mior amor dei ꝗ̄
esse debeat. Eo ꝙ in via ꝺm Aug. nō im-
pleat̄ ex toto hoc p̄ceptum. Diliges dn̄m
deum tuū ex toto corde tuo ꝛc̄. Et minor
amor dei / est peccatum veniale ꝺm Augu.
¶ Ad scd̄m. s. an deleat mortale peccatuz
dicit̄ ꝙ non. q2 istud sacr̄m nō ordinat̄ cō
tra mortale peccatum. Cum em̄ triplex sit
culpa. s. originalis cōtra quā spāliter bapti
smus ordinat̄. ⁊ actualis. que duplex est. s.
mortalis cōtra quā spāliter ordinat̄ pnīa ⁊
venialis cōtra quam ordinat̄ eucharistia.
Patet ꝙ de se tm̄ veniale delet. ¶ Ad ter-
tium dr̄ ꝙ delet veniale. ⁊ penā ei debitam
hoc tm̄ intellige ꝺm maius ⁊ minus. ꝺm. s.
ꝙ magis aut minus afficit̄ conficiens vel
recipiens hoc sacr̄m ad mortem ⁊ ad passi
onem xp̄i. que in ipsius eucharistie sacro
rep̄sentat̄.

Aliqua de vero cor-
pore xp̄i.

(h) Hic breuiter tangunt̄ aliqua de
ipso corpe xp̄i. Primo. s. quali-
ter post fractionem factā in spe-
ciebus panis totus xp̄us sit sub
qualibet p̄ticula. qui prius totus fuit sub
tota hostia. Item an corpus xp̄i ventrem
intret. ⁊ si sic / ꝗ̄diu ibi existat? ¶ Ad intel
ligendum autē qualiter totus xp̄s est sub
qualibet parte hostie qui prius fuit totus
sub tota hostia. dat̄ aliquale exemplu3 de
speculo. In speculo eni3 integro / apparet
vnica imago. s. inspicientis. si tm̄ sit solus
vnus inspiciens. fracto aūt speculo. in q̄li
bet p̄te fractionis / eadē apparebit imago.
si tm̄ inspiciēs easdem particulas inspiciat.
Ita xp̄us qui est imago dei patris / sub ho
stia integra totus est. et post fractionē ho-
stie / imago eadem / idemq3 xp̄s / sub quali-
bet fractionū p̄ticula remanet. ¶ Ad secū
dum. s. vtrum in ventrē vadat? Dicit̄ ꝺm
quosdam ꝙ dum est in ore adhuc p̄ns est
sub illis speciebus. sed statim cum glutit̄
corpus xp̄i transit in mentem. ⁊ species il-
le panis ⁊ vini in ventrē. Alij quibus ma
gis credendū est dicunt ꝙ intrat in ventrē
et ibi tamdiu remanet ꝗ̄diu spēs ille sunt
incorrupte. ⁊ cum species desinunt ibi esse
panis ⁊ vini / desinit etiā ibi esse caro ⁊ san-
guis xp̄i. Quod etia3 contigeret in pixide
si p̄ diutinā cōseruationem corrumperet̄.
et p̄irēt ille species. Nec obstat verbū Au-
gustini qđ videt̄ mouere eos q̄ sunt in pri-
ore opinione. s. ꝙ ꝗ̄diu est in ore / tamdiu
est in mente. nec dat̄ in secessum. sed rapit̄
in excessum. Per hoc em̄ nō negat Augu-
stinus quin vadat in ventre3. sed negat ꝙ
traijciat̄ in alimentum corp̄is. ⁊ ꝙ digera
tur in stomacho. ⁊ ꝙ p̄s trahat̄ ad epar. et
format̄ in sanguinem quo restaurent̄ dep̄-
dita corp̄is. ⁊ p̄s impurior in secessum va-
dat. sicut est videre in cibo corp̄ali. Hoc eī
nefas esset dicere. immo etiam cum assen-
sione cogitare.

De qualitate seu cō-
ditione recipientium.

(n) Nunc de conditōe recipientiū A
restat aliquid tangendum. Et
primo queritur. An possit sumi
ab illo qui est in peccato morta
li. Et an debeat hoc sacr̄m in aliquo casu
existenti in peccato mortali dari. Item an
existenti in peccato mortali possit loco eu-
charistie dari hostia nō consecrata. Item
an possit sumi ab eo qui nocturna illusio-
ne pollutus est. Et an a menstruata? Itē
an ab eo qui nocte p̄cedente cognouit vxo
rem suam? Item an licet cognoscere vxo-
rem suam / die receptōnis? Item queritur
quare non dat̄ eucharistia pp̄lo sub vtra-
q3 specie? ¶ Respōdet̄ in primo casu ⁊ di-
citur ꝙ aut aliquis scit se esse in pctō mor-
tali an nō. Si scit. peccat mortaliter sumē-
do. nec debet aliquo modo sumere. Si nō

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.5.7

scit se esse in peccato mortali/sit tñ:sed post
sufficiēs cōsciētie sue scrutiniū hoc dep̄
hendere non potest. ⁊ tunc sumere potest.
nec peccat si sumat. ¶ An aūt debeat exi-
stenti in pctō mortali dari si petat. Distin-
gue. q2 aut ille qui petit est in mortali pu-
blico aut in occulto. Si in occulto ꝙuis il
lud certissime sciat sacerdos/ petenti tamē
in publico debet dari. Alioquin peccatū
secretum publicaret. qđ fieri nō debet. Si
aūt petat in secreto vetare potest sacerdos
et debet. Si aūt sit in peccato mortali pu-
blico. tunc publice negare debet. vt publi-
cis meretricibus. ⁊ histrionibus et hmōi
petētibꝰ ⁊ nō petētibꝰ. qbꝰ negare dꝫ. vt ple
ne dicit canon de ꝯsecra. dis. ij. ¶ De hoͦ au
tem quod scđo querit̄ scꝫ. An existenti in
peccato mortali debeat dari simplex hostia
loco eucharistie? Dicunt maiores ꝙ non.
tum q2 hoc nō videt̄ deus facto suo appro
bare. immo cōtrariū. Nam corpus suum
dedit iude. quē sciebat esse in mortali pec-
cato. tum q2 nescit̄ an visitauerit eum dn̄s
q2 nescit tarda molimina spūssancti gratia
tum q2 simulatio talis/esset ei cui daretur
inutilis. Ex quo em̄ corpus xp̄i petit. p eū
nō stat quin accipiat. ⁊ sic equaliter peccat
Secus si exp̄sse peteret sibi hostiam nō cō
secratam dari. tunc em̄ ei dare posset. ita tñ
ꝙ illa hostia seorsum poneret̄/a ꝯsecratis/
ne ecclesia deciperet̄/dando ei nō consecra
tum/acsi consecrata foret. Propter quam
etiam causam reprobat̄ conscius sibi mor-
talis criminis. simulans se cōficere vbi nō
conficit. Ut habet̄ extra de missa. cele. c. ab
homine. ¶ Ad terciū quo. s. querit̄. An
pollutio nocturna impediat sumptionē?
Respondet̄ aut quia venit pollutio ex sup
fluitate humorum. vl' ex infirmitate natu
re. vel ex illusione dyabolica. ⁊ tūc nullus
dicit̄ ibi esse reatus culpe /nec cogit̄ quis
ꝓpter talem pollutionem abstinere a mini
sterio altaris. vel a sumptione eucharistie.
Et dico notanter non cogitur. quia causa
reuerentie a tali celebratōe aut sumptione
abstinere laudabile est. Si autē contingat
dicta pollutio nocturna ex crapula. vel ex
aliqua fede delectationis premeditatione.
tunc si potest fieri sine scādalo debet absti-
nere. nisi necessitas cogat. vtpote vbi alius

qui celebret non inuenit̄. Magna em̄ re-
uerentia exhiberi debet sumptioni. ⁊ si fie-
ri potest/multo maior consecratiōi. ¶ Ce
terum menstruata non est arcenda a com-
munione. eo ꝙ passio sit. ⁊ pena sit hoc pa
ti. ⁊ non culpa. Et ꝓpter penam quis arcē
dus non est. ¶ Ad aliud sequēs quod est
quartum. An scꝫ ab eo qui nocte p̄eeden-
ti cognouit vxorem suam/suscipi possit eu
charistia? Dicit̄ ꝙ reddēs debitū ꝓpter fi-
dem thori ⁊ iusticiā vel etiā exigens ꝓpter
bonum ꝓlis. nō debet ꝓhiberi a cōmuni
one. sed suo iudicio est circa hoc relinquē-
dus. An velit. scꝫ abstinere ex humilitate
vel accipe ex deuotōne. Secus aūt est si ex
infirmitate carnis hoc exigat. q2 iste monē
dus est ne accipiat. ⁊ non est suo iudicio ꝗ
ad hoc relinquendus. Si aūt oībus mo-
dis/ex deuotione se ingerat/non est ꝓhibē
dus. ¶ Hoc etiam seruādum est respectu
quinti. ꝙ die. s. cōicationis/causa reueren-
tie nullo modo reddēdum est debitum. ni
si alter coniugum instanter petat. Si etiaꝫ
aliter reddat. vel etiam si petat peccat qui-
dem sed nō mortaliter. ¶ Ad vltimum vō
scꝫ sextum quare non dat̄ populo sub vtra
ꝙ specie? Dicit̄ ꝙ triplex est rō. Una q2 nō
legit̄ xp̄s/corpus suum sanguini intinctū
ꝓbuisse. Nec est contrariū de iuda cui vi-
detur dn̄s intinctuꝫ panē porrexisse. Quia
fm Aug. prius verum corpus dedit. ⁊ po
stea panem vsualem intinctum. Alia cau
sa est imminens piculum. q2 scꝫ facilius ca
deret gutta sanguinis. ꝙ mica hostie. q2 ī
hostia partes coherent sibi. non sic in san-
guine. Tercia cā est p̄cedēs signū. q2 in le-
ge qua in sacrificijs offerebāt libamina. de
libamine nihil habebant offerentes. sed sa
cerdotes tm̄. licet de alijs haberent. Ut er-
go congruat veritas signo nō dat̄ ppl'o eu
charistia cum sanguine.

De qualitate seu cō-
ditione ministri sacri.

B Ltimo restat dicere de mini-
v stro scilicet quis posset consecra-
re. Et scias ꝙ habens ordinem
sacerdotalem et solus talis/po-
test consecrare eucharistiam. et
corpus christi conficere. Quinimmo et si

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

Male vite fuerit ⁊ hereticus dūmodo formam ecclesie teneat. ⁊ intentionē habeat cōsecrandi conficere pōt corpus xpi. ꝙ quis mgr̄ in sententijs videat̄ sentire cōtrarium nisi intelligat de his qui prescisi ab ecclesia nō obseruāt ritū celebrandi ab ecclesia traditum. qꝛ tunc cōstat ꝙ nō cōficiūt. Nec obstat ꝙ ẜm canōes ꝓhibet̄/ꝙ missa aut aliqua sacr̄a recipiant̄ ab hereticis. symoniacis. scismaticis. fornicarijs. qꝛ ꝑ hoc nō dicit̄ quin conficiant. Solus ergo vt dixi habens ordinē sacerdotalē cōficere potest. ¶ Sed querit̄ vtrum nō ieiun⁹ potest cōficere? Item an post sumptionem medicinalium vel potum aque. Item si non debito loco. vtpote in altari non consecrato. vel sup terrā vbi nō ē altare. vel sine sacris vestibus possit celebrare? ¶ Ad primū dicendum est ꝙ ꝓpter institutionem ecclesie ap̄lice/peccat mortaliter. qui pransus celebrat conficit tn̄/dūmodo intentionem habeat seruandi formam ⁊ debitam materiā Qꝛ aūt a ieiuno conficiat̄ non est de sacramēti essentia. ¶ Ad scd̄m dicit̄ ꝙ post medicinalium sumptionem vel etiā potum aque/nō est celebrandum. eo ꝙ omnis cibus quem vsualiter cibū vocamus: hoc est qui transit in ventrem/si non conuertat̄ in corpus/frangit ieiuniū. ⁊ impedit celebrationem. Insup hmōi medicinalia in hoc impediunt. qꝛ frequenter inducūt abominationē. Si tn̄ isti de facto cōfecerint. consecratū est sed grauiter peccāt. ¶ In tercio articulo siue casu dicitur ꝙ hmōi. si tn̄ habent intentionem cōficiendi conficiūt. sed mortalissime. s. qui non in debito loco vel sine sacris vestibus celebrat. Et si possꝫ inueniri/foret degradandus.

De sacramēto penitentie ⁊ ꝑtinentibus ad ip̄m.

L

q

Uoniā de sacr̄o penitentie sufficienter in summa Raymundi tractat̄ que passim apud fratres habet̄/iō pauca hic de hoc pn̄ie sacr̄o dicēda sūt. Et primo de ip̄o sacr̄o in genere aliq̄ dicāt̄. Scd̄o aliqua de eius ꝑtibus tangant̄. In genere ergo prius vidēdum venit. Quid est pn̄ia. Quot ⁊ q̄ eius spēs. Quid in ea sit sacr̄m. Et quid res. Et quid sit eius effectus. An necesse sit ꝙ fiat in charitate ⁊ volūtarie. Et an q̇s possit ꝓ vno pctō mortali penitere. nō penitēdo de oībus. An pn̄iam pro se factā teneat̄ quis dum cōualuerit iterū facere. An pn̄ie hic diminute a cōfessore iniūcte/supaddet de⁹ qd̄ deest in purgatorio. Que sunt pn̄ie regulares ⁊ canonice. Et quare ꝓ pctō mortali tenet̄ quis ad septennē pn̄iam. An penitētie sint arbitrarie. Quis sit minister in hoc sacramento.

Quid est penitētia in generali.

e

St aūt pn̄ia ẜm Amb. mala p̄terita plangere ⁊ iterum plangēda nō cōmittere. i. nō habere ꝓpositum iterum cōmittendi. Et nota ꝙ ẜm mgr̄m in li. iiij. sn̄iarum. est penitentia interior: s. contritio. ⁊ exterior. s. cōfessio ⁊ satisfactio. Interior vͦo pn̄ia quodammodo radicaliter omnis pn̄ia est. Ipse em̄ dolor exerit se in ore ꝑ confessionem exerit etiam se in ope ꝑ satisfactionē. Et hec interior pn̄ia. i. cōtritio habet̄ spālīter ẜm Amb. qꝛ ipsa principal'r est pn̄ia radicabiliterqꝫ oīs pn̄ia.

Quot et que sunt penitentie species.

d

Istingunt̄ aūt tres species penitentie. s. solennis que fit in capite ieiunij cū illa solēnitate. de q̄ habet̄ de peni. dis. v. c. In capite. Item publica cum iniungit̄. s. alicui peregrinatio ꝑ mūdum cum baculo cubitali. ⁊ cum aliqua veste religiosa/tali penitentie apta. Item priuata. que quotidie imponitur his qui secretius sua confitent̄ peccata. Cetera circa hec/quere ī summa Raymundi ti. de penitentijs.

Quid in penitētia sit res ⁊ quid sacr̄m. ⁊ de eius effectu.

q

Uid autē in ea sit res. ⁊ quid sacramentum. Dicit̄ ꝙ sicut in sacramēto eucharistie/species panis ⁊ vini sunt sacramentum gemine rei. scꝫ corporis xpi veri ⁊ mystici. ita hic confessio ⁊ satisfactio/sunt sacramentū

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

contritōis ⁊ remissionis peccati. Vñ virtu
te cōtritionis efficiunt qđ figurāt. s. remissi
onem peccati. Sic ergo intelligendo p3 ꝙ
cōtritio diuersis respectibus/ ⁊ res est. ⁊ sa=
cramentū. Res. s. cōfessionis ⁊ satisfactōis
q̄ sūt eius sacrm̄. Et sacrm̄ remissiōis pec=
cati q̄ est eius res. ¶ Ex quo in pte p3 q̄s
sit effectus pnīe. s. remissio peccatorū. ⁊ cō=
mutatio pene eterne in tpalē. Et ex cōseqn
ti collatio vite eterne.

An qs possit de vno pctō penitere ⁊ nō penitendo de oibus.

a N autē existens in vno mortali
peccato possit agere pniam fru=
ctuosam de alijs. prius ē inqui=
rendum. Et dic ꝙ nō. Quia eti=
am apud homines remanētibus in inimi=
citijs/ nō recipit satisfactio ledentis. Unde
cum retēto vno mortali peccato inimicus
dei fiat peccator ⁊ ab eo auersus/ pat3 ꝙ va
lere non potest penitētia ꝓ pluribus com=
missis. vno tm̄ retento. q2 in illo vno ini=
micatur deo. Et hoc satis clamat aplus. j.
ad Cor. xiij. dicens. Si habuero ꝓphetā
⁊c. et corpus meum tradidero ita vt ardeā
charitatem aūt nō habuero/ nihil mihi ꝓ
dest. Unde opinio que in. iiij. sententiarū
ponit contrarium manifeste heretica est.
¶ Si iuxta hoc queras. an oporteat ꝙ pe=
nitentia sit voluntaria ad hoc ꝙ satisfaci=
at? Dic ꝙ sic. Distingue tñ ꝙ aliquid dica=
tur voluntarium dupliciter. Aut ꝓpter se.
vt sanum esse/ est voluntarium ꝓpter se. i.
ꝓpter ipsam sanitatem. q2 em̄ bonū est sa=
num esse. ideo sanari volo. Aut ꝓpter ali=
ud. s. ꝓpter bonum exinde sequens. sicut se
cari voluntarium est. nō quidē ꝓpter se s3
ꝓpter cōsequentem sanitatē. Sic ad ꝓposi
tum dico penam q̄ est in pnīa oportere vo
luntariam esse. nō quidem ꝓpter se. q2 nul
lus ꝓpter se. i. ꝓpter ipsam pniam vel penā
eam vult aut libenter accipit. sed bn̄ ex cō=
sequenti. s. ꝓpter salutē aīe cōsequendā.

An pniam ꝓ se factā teneat hō dum cōualuerit iterare.

D Eterum cū querit an penitē
c tiam p alios factā/ teneat quis
dum conualuerit iterum facere.
Puta egrotus aliquis dum adhuc sanus
erat. pniam condignā suscepit a sacerdote
Deinde de vita sua desperans. ipsam ami
cis imponit qui eam pagunt anteꝙ plene
cōualuerit. Querit vtrum iste post suā cō=
ualentiam/ ad pniam iniunctam sic p ami
cos suos pactam/ teneat? Rñdetur ꝙ q2
potest apud talem dubium esse vtrum illi
sui amici/ ipsam pniam ex charitate fecerit
que talis nō sufficeret. Insup q2 non tam
efficaciter satisfacit pnīa ab alijs facta. sicut
illa que ab ipsomet penitente fit. Ideo se=
curum est ꝙ iste de ea iterū satisfaciat. post
ꝙ fuerit redditus sanitati. immo ⁊ eam fa
cere tenet. ne incerto se discrimini ꝯmittat
Et expedit quidē. qm̄ si prior pnīa p alios
facta satisfecit ꝓ culpa scđa/ quā ipse faciet.
cedit ei in augmentū glorie.

An penitentie dimi= nute addet deus in purgatorio qđ deest.

Equēti vo articulo questionis
f sc3. An pnīe diminute inflicte/
addet deus qđ deest in purgato
rio? Dicit mgr̄ in lib. sen. ꝙ sic:
Ait em̄. Si interior pnīa. s. cōtritio in vin=
dictā peccati nō sufficit nec exterior pnīa ꝯ
implet. Deus qui modos ⁊ mensuras pec
catorū nouit: penā sufficientē addet. Unde
qñ condignā penā non iniungit sacerdos
vel si iniungit. nō tñ implet. non absoluit
penitens a cōdigna vel tota pena correspō
dente. sed a tanta. s. ꝙtam facit hic. Unde
de tanta erit absolutus nō aūt de residua.
quin. s. in purgatorio cōpleat. Tñ magni=
tudo contritōis ⁊ feruor implendi qđ iniū
git/ multū poterit facere ad hoc ꝙ ꝯdigna
reputet. Vñ dicit Hugo de sancto vic. li.
suo. de sacris. Sepe ꝙ minus foris agitur
efficatius intus opat. In aliquo em̄ ope
apparētia exteriori magna p̄t deuotio esse

Que sunt pnīe cano= nice et quare ꝓ peccato mortali agi debet pnīa septennalis.

Ue autem pnīe canonice sint ex
q hoc accipe. ꝙ regulariter ꝓ pctō
mortali debet agi septēnis pnīa.
vt dicit canon. xxxiij. q. ij. Cui9
dicti multiplex ponit rō p̄ter eam quā po=

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

nit canon de Maria scʒ sorore moysi que iubet excludi p septē dies extra castra. Videlicet ꝓpter septemplicē gratiam spūssancti recupandam quā peccando pdidimus Item ꝓpter septemplicem cōcursum peccatorum. qꝛ vno peccato ppetrato/concurrunt oīa septem capitalia. ſm opinionē dicentium ꝙ habito vno habent oīa. Iuxta illud. ꝓ sexdecim. septēdecim nequicie in corde eius. Item ꝓpter recupationē septeʒ dotum. qꝛ p pniam septem dotes recupamus. quatuoꝛ. s. corpis. ⁊ tres aīe. De quibus supra in fine tractatus de symbolo fidei. in declaratione. s. duodecimi articuli. Item ꝓpter recupationeʒ septē illorum ex quibus constat hō. s. quatuoꝛ elemētorū. quo ad corpus. ⁊ trium virū scʒ rōnabilis irascibilis ⁊ cōcupiscibilis q̄ ad spm̄. Pro enormitate tn̄ criminis debet qn̄qʒ maioꝛ pnīa ꝙ septennis infligi. De qua materia require in summa Raymundi ti. de pnīa.

Utrum pnīe sunt arbitrarie vel non.

u Trum etiaʒ pnīe arbitrarie sint nec ne. Et qualiter sic ⁊ qualiter nō. Dicit idem Raymundus eodem tit. de pnīa. Nota tn̄ circa hoc duplex est opinio. Una ponit ꝙ omnes pnīe arbitrarie sunt. i. qꝛ in voluntate sacerdotis est/dare. vel plus vel minus. et hoc ex ptāte vel vi clauium. Et huic opinioni fere oēs confessores innituntur. Alia ponit ꝙ ita arbitrarie sunt ꝙ sacerdotū est iudicare de omnibus circūstantijs cōtingētibus. ⁊ tn̄ a canonibus nō recedere. i. a penitētijs a canone iniunctis. Consideratis eñ circūstantijs si graviores fuerint penā canonicā aggravare possunt. Si vo leviores fuerint/sic. s. ꝙ factum diminuant. tūc de pena canonica poterūt diminuere. Et hec est opinio securioꝛ.

Quis sit idoneus minister in sacro pnīe.

m Inister aūt huius sacramēti est sacerdos. Nam solis sacerdotibus dedit dn̄s potestatem ligādi ⁊ soluēdi. Et licet quilibet sacerdos ex vi ordinis/huius sacri minister sit. non tn̄ cuilibet sacerdoti indistincte pmissum est ista ptāte vti. immo respectu aliquorū est hmōi ptās ligata vt tangit. Raymundus in summa sua ti. de pnīa. dist. ij. que est de cōfessione. §. tenent penitēs. Et pluribus pagraphis sequētibus vsqʒ in finem dicte scōe distinctōis. Et infra etiam aliqualiter tangetur vbi de ipsa confessione agetur.

De ptibus sacramēti pnīe in generali.

n Unc ad ptes pnīe attendendū est ꝙ sunt tres. ſm triplex pctm̄. cordis. oris ⁊ opis. Vel ſm triplex allectiuū ad peccatū. s. concupiscentiā carnis. concupiam oculorū. et supbiam vite. Et sunt iste. cōtritio confessio ⁊ satisfactio. Hec est triplex dieta/qua deuenit in celum. De qua Exodi. iij. Ibimus viam trium dierū ⁊c. De pⁱma. s. de contritione tangendū est pⁱmo quid sit. An doloꝛ minimus sufficiat ad hoc ꝙ qs virtutē habeat contritōnis. An oporteat contritionē cum tota vita ꝓtendi.

De pⁱma parte penitentie. Quid sit contritio.

d Iffinit aūt contritio ab aliquibus sic. Contritio est doloꝛ voluntarius ꝓ peccatis. semp in se puniens quod dolet admisisse. Que diffinitio licet generaliter pnīe cōuenire videat. tn̄ maxime cōuenit ꝓpter contritionē. In contritōe eñ/esse ipsius pnīe maxime saluat. eo ꝙ oportet semper illam actu cum pnīa esse. Alias aūt ptes pnīe in casu sufficit vt assint ſm votū ⁊ voluntatē ¶ Diffinit etiaʒ ab alijs sic. Contritio est doloꝛ ꝓ peccatis assumptus cum ꝓposito cōfitendi ⁊ satisfaciendi. Qm̄ nisi assit ꝓpositum confitendi ⁊ satisfaciendi nō est contritio. sed potius attritio noīat. Qꝛ si obijcias ꝙ in valida contritōe delet culpa ⁊ pena. Unde cum confessio et satisfactio pene sint: tam intensa poterit esse cōtritio. ꝙ necqʒ oportebat adesse confessionē ne quā satisfactioneʒ. Ad quod dici potest ꝙ nemo novit se talem contritionē habere que delere possit vtrunqʒ. Unde vt non cōmittat se

quis discrimini. oportet ꝙ quis habeat validam cõtritionẽ. habeat nihilominus ꝓpositum cõfitendi ⁊ satisfaciendi. maxime cum ista sint in p̄cepto ecclesie. ⁊ nõ parere p̄cepto / transgressio ⁊ peccatũ mortale sit. Hoc tñ scito ꝙ contritio sola in articulo mortis vbi nõ apparet cui possit fieri cõfessio / sufficit ad salutem. sed qm̃ incertum ẽ vtrum tunc contritio possit haberi: stultuȝ est illud tp̄s expectare. ⁊ tanto se discrimini reseruare.

An minimus dolor

sufficiat ad habendũ virtutẽ cõtritõis.

a A dolor minimus possit eẽ cõtritio vel sufficiat ad deletioneȝ culpe p̄cipue cum dicat̃ Threñ. ergo. Magna velut mare cõtritio tua. dubitari põt. Sed dicunt mgr̃i ꝙ minimus dolor sufficit ad deletionem culpe. dũmodo informatus fuerit charitate. vtpote qui exerat a se ꝓpositum cõfitendi ⁊ satisfaciẽdi. q2 talis dolor contritio dĩ. Est ergo talis dolor cõtritio minima. ⁊ hec delet tñ culpam ⁊ reatum seu debitum pene eterne. Qui si maior fuerit delet ptem pene tp̄alis debite. Si vo maxim9 fuerit / totã penã ⁊ totã culpã delet. Que aũt tal' sit: nescio ds scit. Et dĩ magna vel maior vel maxima cõtritio ƀm ꝙ ad maiorẽ dolorẽ mouemur. Eo ꝙ ꝓni sumus ad dolorẽ minorẽ debito q̄ nõ liberat a gehẽna. Et q2 ꝑ maiorẽ dolorem euacuat̃ culpa / et tota pena: hinc ↄtritio dĩ minor ⁊ maior et maxima.

¶ Sed nunquid oportet ꝙ tantus sit dolor vel pigẽtia vt nollet homo ꝓ toto mũdo vel ꝓ vita obseruanda iterũ mortaliter peccare? Plane dĩ ꝙ sic. eo ꝙ minus bonum semꝑ debet velle amittere ne maius amittat. Deus ẽi in infinitũ maius bonũ est toto mũdo. quẽ tñ amittit̃ in pctõ mortali. Unde si penitẽs ꝓfiteat̃ se eẽ in tali ꝓposito / amplectẽdus est. q2 bene validã habet cõtritionẽ. Si aũt ꝓfiteat̃ se in ambiguo eẽ / vtrum cederet vel sustineret mortẽ anteꝗ̃ peccaret mortaliter adhuc fouẽdus est nõ abijciẽdus. Sufficit eñ aliquo mõ istud ambiguum. Eo ꝙ nullus certus est vtrum cederet vel sustineret. Ut dicit Augu. in li. de virginitate. Sed si ex deliberata conscientia dicat se certum esse ꝙ prius peccaret / ꝗ̃ cederet toti mũdo. vel mortem pateret̃. Istum dicũt non esse cõtritũ. nec vllam recipe remissionẽ peccatorum. eo ꝙ nullã habet cõtritionẽ. Hanc tñ ꝗ̃titateȝ cõtritiõis nõ debet cõfessor exigere vt corã se cõfiteat̃ penitẽs. Sed ꝑ signa debet eam in ipso supponere. Si ita tñ de facto ꝓfiteatur / tenendũ est qd̃ dixi.

An contritionẽ oportear

teat cum tota vita ꝓtendi.

d E excessione contritõis vtrũ videlicet oporteat ipsam cum tota vita ꝓtendi maxime cũ medicina nõ ꝓtendat̃ vltra morbuȝ dubitari põt. Sed dic ꝙ dolor contritõis nõ finit̃ nec finiri debet in hac vita. immo sicut infinita est offensa in peccando. q2 in deũ qui est infinitus. ita exigit̃ vt dolor de offensa ꝓ mõ possibili sit infinitus. vt scȝ eternitatẽ saltẽ vita hoĩs habeat. cũ eternitatem simpl'r habere non possit. Eo ꝙ nemo sit qui semꝑ viuat. Hoc est si in eternũ in hac vita viueret: in eternũ de peccato dolere deberet. Insuꝑ morbus peccati ꝗ̃uis euacuatus sit ꝗ̃tum ad culpã ⁊ reatũ / semper tñ manet ⁊ manere debet ꝗ̃tum ad detestationẽ in memoriaȝ ꝑpetrati delicti. vt dicit Hugo de sancto vic. Cum quo morbo ꝓtẽdit̃ dolor vt eius medicina. qui nõ est curans morbũ p̄teritum. sed p̄seruãs a futuro. ¶ De effectu vo cõtritiõis. ⁊ an in contritiõe deleat̃ peccatũ anteꝗ̃ deueniat ad cõfessionem inuenies in summa Raymundi ti. de pe. di. j. que est de cõtritõe. §. Sequit̃ quis sit effectus. Et. §. q̃liter aũt hoc sit intelligendum.

De secũda parte pe

nitentie. s. de confessione in generali. F

d E cõfessione ⁊ satisfactiõe nõ est opus multa tangere eo ꝙ diffuse de his tractetur in summa Raymundi. Nota tamen quid sit confessio an sit necessaria ad salutem. Et an cadat sub precepto. Et sub q̊. Cui facienda est. Quantum differri possit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

Quid sit confessio in speciali.

Iffinit͂ aūt sic cōfessio. Confes-
d sio est legitima coram sacerdote
peccatoꝝ declaratio. Dicit͂ in
ista diffinitōe peccatorū declara
tio. cōtra illos qui peccata sua celando vel
ea excusando occultant. Dicit͂ peccatoꝝ
cōtra eos qui recitant bona sua in cōfessio
ne. vel qui confitent͂ p abnegationē pecca
torum vt nō sum adulter. nō sum homici
da ꝛ hmōi. Dicit͂ corā sacerdote. s. qui cla-
uem habet ꝛ ptātem soluendi. nō corā q̄li
bet de pplō. Poterit tn̄ in necessitate. vt in
piculo mortis / corā nō sacerdote fieri. Le-
gitima dicit qđ importat oēs conditōnes
que exigunt͂ ad veram cōfessionem. quas
quere in sum. Raymundi tit. de peni. dis.
ij. que est de confessione. §. sequit͂ que sunt
necessaria ad verā cōfessionem.

An cōfessio sit necessaria ad salutem.

Ropter eos qui dicunt cōfessio
p nem nō esse necessariā ad salutē
eo ꝙ nō cadat sub aliquo prece-
pto diuino. Ut patet discurren-
do p̄cepta decalogi. Exodi. xx. Notandū
est ꝛ inuiolabiliter obseruandum / ꝙ absq̄
vocali confessione vel signo qđ loco vocis
sufficiat. nō est salus. dūmodo cōfessor ha
beri possit. Eo ꝙ dicit Amb. Non potest
quis a peccato iustificari / nisi peccatū fue-
rit confessus. Et cōcedendum est ꝙ sub p̄
cepto cadat sicut omne necessarium ad sa-
lutem. ¶ Sed attendendū est aliquid sub
p̄cepto cadere dupliciter. s. vel principaliter
explicite. vel secūdario ꝛ implicite. Primo
modo confessio non cadit sub p̄cepto. Eo
ꝙ nō inueniat͂ expsse in aliquo decem mā-
datorum seu p̄ceptorum. Cadit tn̄ secūda-
rio ꝛ implicite sub p̄cepto. ꝛ dici pōt ꝙ sub
illo p̄cepto. Honora patrem tuum ꝛ ma-
trem tuam. Ubi p̄cipit͂ honor ꝛ obediētia
facienda matri ecclesie. Quia igit͂ ecclesia
statuit ꝛ p̄cepit confessionem homini fieri
Ex consequenti in mandato illo p̄cipi vi-
detur. vt homini fiat confessio. ¶ Ubi aūt
confessio instituta sit ꝛ p̄cipiat͂ ab ecclesia.
Require in summa Raymundi tit. de pe-
ni. di. ij. q̄ est de cōfessione. §. Cui sit.

Cui sit facienda confessio.

Ui aūt facienda sit cōfessio
c in summa p̄dicta Raymūdi dr̄.
Uerumtn̄ breuiter dici pōt ꝙ so-
li ꝓprio sacerdoti est faciēda. qui il
le solus habet ptātem absoluēdi suos sub
ditos. p̄terꝙ in casibus spālibus. s. cū dn̄s
papa vel eps̄ in dyocesi sua / dat ꝓprio sa-
cerdoti adiutores. sicut facit cum transfert
potestatem suam in penitentiarios suos.
vel ordinat aliquos qui p̄dicando / ꝛ exem
plum bone vite dando / moneant populū
et eos quos monuerint audiāt ꝛ absoluāt
Uel cum plebs multa est, ꝛ nō sufficit pro-
prius oēs audire. tunc potest eps̄ dare co-
adiutores. ¶ Sunt ꝛ alij casus. s. cum sa-
cerdos licentiat suum subditum vt alij cō-
fiteat͂. Et credit͂ ꝙ tenet͂ licētiare in seq̄n-
tibus casibus subditos. Et si non licentia
uerit / potest sub ratihabitione alicuius pe
ti. scꝫ cum quis habet indiscretum sacerdo
tem. Item cum ꝓbabiliter credit ꝙ reue-
let cōfessionem suam. Item cum quis for
nicatus fuerit cū filia sorore matre vel con
cubina ꝓprij sacerdotis ꝓpter quod incur
rere credit eius odium si cōfiteat͂ ei. Item
cum ꝓbabiliter credit ꝙ velit inclinare ani
mum confitentis ad consensum mortalis
peccati. Item cum quis occultus hereticꝰ
dep̄henditur. Item ſm aliquos cum pro
priaꝫ ouem cognouerit. In hmōi casibus
peti potest licentia ꝓprij sacerdotis. ne con
temni videatur. Et si non dederit / creditur
vel ꝙ maior adeundus sit. vel aliquibus il
lorum qui a supiore suo vel dn̄o papa po-
tentiam absoluendi acceperunt / confiteri
possit. Eo ꝙ fatuitas iudicaret͂ committe
re se discrimini. p̄sertim cum omnibus cō
tradicentibus possim cauere periculuꝫ in
corpe. Et fatuum esse diceret ꝙ aliquo ca-
su tenerer sequi eum qui me vult p̄cipita-
re in mēte. ¶ Sunt ꝛ alij casus in quibus
nō oportet expectare nec adire ꝓprium sa-
cerdotem. Ut cum quis peccauerit in paro
chia alterius. vbi rōne delicti efficit͂ de iu-
risdictiōe eius in cuius parochia peccauit

Item cum quis mutauerit domicilium: et in alterius parochia habitat. Item si ē vagabundus per terras. Item cum est in in articulo mortis. In quo casu siue habē ti claues ligatas. siue solutas licet cōfiteri. ¶ Sed hic attende ꝙ Raymundus ⁊ alij valde magni dicunt/ ꝙ cum ꝓprius sacer- dos dat suo parochiano licentiā /vbi vo- luerit cōfitendi. oportet illū parochianum aliquē adire habentem generalem ptātem confessionis audiēdi. Eo ꝙ ipse ꝓprius sa cerdos parochianū suum licet possit confi tendo alteri licētiare. Non pōt tñ illū alie- num sacerdotem licentiare ꝙ talem possit confessionem audire. nisi accepta ab ordi- nario ptāte. Et tñ nos passim videmus/ ꝙ plebani assumūt sibi in adiutoriū mul- tos qui nunꝙ licētiati fuerūt ab aliqˢuo or dinario. Unde vult ⁊ scribit mgr̄. vj. de tra no in sūma sua de titulis. ꝙ a iure in ordi- natione data est eis ptās absoluēdi. ⁊ hāc recipit quilibet in sui ordinatiōe. Uñ cum assumunꝫ a plebanis in adiutorium /pñt ſm ipm confessiones audire. Nam cum a iure licētiam habent. nō egent licētia or- dinariorum. ¶ Ceterum de verbo quodā qd̄ dicit ipse. vide trano. ti. de pnīa

de gradibus peccatorū. videlꝫ ꝙ vsus cōtra naturam execrabiliter fit in meretrice sed execrabilius in vxore. Dubitatio oritur apud magnos eo ꝙ ipse vi. ꝑ verbum p̄di ctum videꝫ velle/ ꝙ ille vsus etiam cū vxo- re ꝓpria. semper mortale sit qd̄ aliquibus nō placet. Dicunt em̄ quidā ꝙ ꝓpter neces sitatem vtpote ꝓpter nimiam pinguedinē vel apostema vel vulnus in ventre/ dūmō fieret in debito vase si cognosceret vir vxo rem modo inconsueto. excusabiꝫ vir a pec cato. dūmodo causa ꝓlis hoc fieret. Et vo cant illi vsum contra naturam solum quā do quis nō ea ꝑte corpis vtitur q̄ ad gene- randū instituta est sed alia. Magister Ale xander de Ales dicit ꝙ peccat vir vxorem suam modo brutali cognoscendo: nec ne- cessitas excusat a toto. licet diminuat quā- titatem peccati. Unde grauiter peccaret et vt crediꝫ mortaliter ſm ipm qui sic cogno sceret/ nulla existēte necessitate. Magister Albertus dicit ꝙ nihil eorum q̄ facit mari tus cum vxore/ seruato vase debito/ est ſm se mortale peccatum. sed potest esse signuꝫ concupiscentie mortalis. s. qñ non sufficiat modus quem natura determinat. sed ha- bent modos brutorū animaliū. nulla exi- stente necessitate. Unde ſm ipm qñ alter eorum nimis pinguis est. vel qñ contingit ventrem mulieris apostemari vel impꝑgna ri. ita ꝙ anterius non est membrum appli cabile. tunc causa ꝓlis habende. vel causa reddendi debitum. vel cā fornicatōis vitā de/ nō est ꝓhibendum aliter conuenire. ni si dūtaxat vbi nulla p̄cedente necessitate. sꝫ tm̄ ex libidine fieret. Istud tñ nō expedit pplm̄ scire.

Quantū possit cōfes- sio differri:

q Uantū aūt differri possit cō- fessio/ apd̄ aliq̄s dubitaꝫ. Dicūt em̄ aliqui ꝙ confessio differri pt̄ sine peccato vsqꝫ in tp̄s determi natum. Et ꝙ cōfessionem facere nō sic est p̄ceptum ꝙ oporteat quolibet tempe fieri Sunt qui distinguunt. Quia aut ille qui peccauit nondum est contritus sed manet adhuc in mortali peccato. Et tunc nō con fitere data oportunitate. sicut nō conuerti vel nō conteri. est ei omni hora peccatum. Sed non nouum peccatum. immo aggra uatio prioris. Eo ꝙ diuturnitas sit circū- stantia aggrauans peccatum. Si autē ille qui peccauit iam contritus est. Dic ꝙ tene tur confiteri aliqñ. sed non tunc vel tunc. Et ex p̄cepto ecclesie infra annū iuxta for- mā decretalis. Omnis vtriusqꝫ. Qꝛ si non confiteꝫ/ peccat mortaliter. ꝓpter inobediē tiam factam matris ecclesie. Unde illud p̄ ceptum de confitēdo nō obligat sub pena mortalis. dūmodo fiat infra tp̄us statutū si tñ homo semp conteraꝫ. Sed quid si an te tp̄us sic ad confitendum statutum/ con tingat aliquem anteꝙ cōfiteaꝫ subito mo ri. nec habuerit tp̄s conterēdi de transgres- sione diuini p̄cepti. quo iubeꝫ aliqñ cōfes- sionem facere. eo ꝙ sit morte p̄uētus? Pu ta ꝙ dānaꝫ tanꝙ legis diuine trāsgressor. Eo ꝙ in quo instanti prius fuit soluendo id est potens soluere confessionē. qꝛ potuit confiteri vel dolere ꝙ non fuit confessus. Sed in vltimo instanti iam factus est trās

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

gressor. Hoc tñ nõ intelligat̃ de eo qui ex causa cõfessionem differt. vt. s. habeat confessorẽ discretiorẽ. vel alia vtili cã dũmodo diligentiã apponat vt habeat.

De tercia pte penitẽtie. s. satisfactione.

E satisfactõe breuiter dicẽdum est. Et pmo quid sit. Que eius ptes. An necesse sit ipsaȝ fieri in charitate.

Quid sit satisfactio in speciali.

Jffinit̃ autẽ sic satisfactio ƀm Gregoriũ a mgro in. iiij. li. sniarum. Satisfacere est causas peccatorũ excidere. ⁊ earũ suggestionibus aditum nõ indulgere. Et vocat causas peccati occasiones alliciẽtes ad peccandum. Quarũ quedã ꝓpinque sũt peccato Et he sunt in nostra ptãte vt eas possum⁹ amouere vel excidere. Uerbi gratia. Cena splendida/ cã ꝓpinqua est luxurie. vt Hiere. vj. Saturaui eos ⁊ mechati sũt. Et hãc cãm seu occasionẽ possumus amouere et excidere. Sunt ⁊ alie cause seu occasiones peccati/ remotiores. q̃ in nr̃a ptãte nõ sũt vtputa oblatio talis cene. vel alicuius rei delectabilis oculis cordis nostri vel suggestio dyabolica de tali splẽdida cena. Non est em̃ in nr̃a ptãte arcere dyabolum. quin talia oculis mentis nostre offerat. Occasiones ergo peccatorũ ꝓpinquas debemus excidere. qꝛ in nostra ptãte sunt. Sed occasionibus peccatorum remotioribus si veniant a pte dyaboli. vel carnis vel mundi. nõ debemus cõsentiẽdo aditum indulgere. eo ꝙ in nostra ptãte sit eas non recipere. ¶ Aliter autez diffinit̃ sic. Satisfactio est damni/ vel iniurie illate recõpensatio ƀm iudicium ⁊ ordinẽ iuris.

Quot ⁊ que sint partes satisfactionis.

Atisfactionis aũt ponunt̃ tres ptes. s. oꝛo. elemosyna. ieiuniũ. Que generaliora sunt in satisfactiõe cuiuslibet. Cum em̃ quis peccat/ delinquit in deum. ⁊ cõtra hoc specialiter satisfacit oꝛo. Item delinquit in ecclesiã hoc est in pximum. ⁊ contra hoc specialiter satisfacit elemosyna. Item delinquit in seipm. ⁊ contra hoc spãliter facit ieiuniũ. De quibus illud dr̃. Bona est oratio cum ieiunio ⁊ elemosyna.

An necesse sit confessionem ⁊ satisfactionẽ/ fieri in charitate.

Ltimo querit̃ cã breuitatis de cõfessione ⁊ satisfactione sit̃ vtrũ necesse sit ꝙ fiat in charitate. Et an qui confitet̃ ⁊ satisfacit extra charitatem teneat̃ iterum cõfiteri. ⁊ iteruȝ satisfacere? ¶ Et dicũt hic plures ꝙ vtrũqȝ debȝ fieri in charitate. Et repeti si fiat extra charitatem. ¶ Alij circa vtrũqȝ distinguunt. Et primo de confessione dicunt ꝙ oportet ꝙ fiat in charitate. ex quodã tñ cõsequenti. ita ꝙ oportet ꝙ fiat illud qd̃ statutum est ab ecclesia. Et oportet etiam ꝙ dum fit ꝙ charitas habeatur. qꝛ semp siue confiteamur siue nõ/ nos tenemur habere charitatez. Et sic vt tactũ est/ nos tenemur ex quodã consequẽti confiteri in charitate Sed si fiat extra charitatez nõ optet (vt dicunt) eam repetere. sed solũ satisfacere ⁊ cõfiteri ꝙ cõfitẽdo prius ficti fuerimus. i. extra charitatem. dum tñ idẽ sit prior ⁊ posterior confessor ⁊ memoriã habeat peccatoꝝ confitentis. Alioquin oporteret repetere. qꝛ integra debet esse confessio. Et isti dicti sui ponunt rõnem ꝙ. s. ad hec duo. s. confiteri ⁊ charitatẽ habere/ tenemur diuisim. Nam ꝓpter statutũ ecclesie tenemur cõfiteri siue habeamus charitatẽ siue non. Et silr̃ tenemur habere charitatem siue confiteamur siue nõ. Et ideo p̃t vnũ solui sine alio. Ut gratia exempli. Si teneor ire ad ecclesiã. ⁊ cum hoc teneor tota die esse capatus in ecclesia. Si vado ad ecclesiã sine capa non optet me iterato ire ad ecclesiã. sed solum satisfacere de eo ꝙ non fui tota die in ecclesia capatus. Consilr̃ in proposito ¶ De satisfactione aũt dicunt ꝙ in satisfactione duo sunt cõsiderãda. s. ipsa solutio debiti. ⁊ ipse modus soluendi. ita vt p datum siue factum fiat solutio debiti. ⁊ p modum soluendi placeat solutio. Si aũt per aliquem fiat extra charitatẽ solutio debiti

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

puta pene taxate a sacerdote. sicut ieiunare ꝑ annum ⁊ hmōi. dr̃ ꝙ de rigore nō exigit̃ ꝙ iterato reddat/ cum charitatem ⁊ gratiā adeptus fuerit. Sed solum ꝙ illud qđ defuerit in modo. ipse penitendo soluat. Vñ qui tenebat̃ deo iniunctam pniam facere qđ respicit debitum ⁊ cum hoc in charitate ⁊ bene ordinata voluntate facere. qđ respicit modum soluendi debitum soluet sꝫ nō modo debito. oportebit talem cōfiteri ⁊ satisfacere de indebito modo soluēdi. Et tunc erit debita satisfactio. Quia. s. eijcit satisfactum prius q̃tum ad debitum. Nūc vō posterius satisfit q̃tum ad debitū modum. ¶ Reliqua plene tractāt̃ in summa Raymundi ti. de pnīa. ꝓpter qđ multa cā breuitatis transeo.

De sacraméto extreme vnctōnis ⁊ ꝑtinentibus ad ipm.

R Equit̃ aliqua tangere de sacramento vltime vnctionis. Et primo quid sit. De eius institutōne. Quid sit ei⁹ materia. Que forma. Quis debitus minister. Quis eius effectus. Quid hic res. ⁊ quid sacramentū Quis sit pceptibilis huius sacri. Et q̃ ad morbū. Et q̃ ad etatē. De loco vnctōis.

Quid sit extrema vnctio.

d Iffinit̃ aūt sic extrema vnctio a quibusdaꝫ. Extrema vnctio est linitio olei sanctificati. facta ad releuationē vtriusqꝫ infirmitatis. s. mentis ⁊ corpis. Et ponit̃ vnctio extrema ꝓ noīe vnico diffiniti. qđ q̃ non habemus: circūloquimur ꝑ duo. Iste vō terminus linitio qui ponit̃ in diffinitōne sonat in actum vel in passionem q̄ est in suscipiente ipm sacr̃m. sicut cum dr̃. baptism⁹ est tinctio ⁊c̃. Designat̃ tinctio passiua. q̃ intingit̃ baptisatus. Verūtñ si quis totuꝫ esse extreme vnctiōis vellet diffinire. posset ita notificare. Extrema vnctio est sacr̃m ex vnctione infirmis ꝑ oleum sanctificatū facta cōferens infirmis remediū cōtra peccati reliquias. et si expedit alleuiationē ferens corpis infirmitatis.

De eius institutione

q Uando aūt ⁊ vbi sit hoc sacr̃m institutū ē duplex opinio. Vna dicit ab aptīs hoc sacr̃m esse institutum/ que videt̃ confirmari ꝑ glosam sup illud Marci. vj. Vngebant oleo multos egrotos ⁊ sanabantur. Que glosa sic dicit. Ab apostolis patet hūc morem esse traditū vt energumini ⁊ alij egroti/ certo loco vngant̃. oleo a pontifice consecrato. Scđm hoc ergo dicendum est ꝙ apostoli a deo inspirati. diuina autoritate et voluntate instituere potuerunt istud sacramentum. immo ipse deus in ipsis. licet forsan tunc non vngerent modo et forma qua nunc ſm ordinationem ecclesie fit vnctio. Sed forsan ad tempus istam formaꝫ ex causa nō seruauerūt. sicut ipsi (vt supra tactum est) ad tp̄us ex causa rōnabili formam baptismi mutauerunt. vt. s. baptisarent in noīe xp̄i. Alij volūt ꝙ istud sacr̃m xp̄s ꝑ se instituerit quoniam iuxta preallegatum capitulū. vj. Marci. Narrato quomodo xp̄s suos misit discipulos ad predicandum statim sequit̃. Et exeuntes predicabant vt pniam agerent ⁊ demonia multa eijciebāt ⁊ vngebāt oleo mltos egros. ⁊ sanabāt̃. qđ nō credit̃ sine institutōne dn̄i fuisse. Nec simile est de immutatōe baptismi. quia aliud est mutare formam sacri. et aliud instituere totum sacramētum de nouo celebrandum. Nam ⁊ forte nunc ꝑ ecclesie autoritatem aut aliquam sibi dataꝫ inspirationē sicut apostoli habuerunt/ possent aliqua ad tp̄s iusta de causa circa formam alicuius sacramēti immutari. sed totum sacr̃m instituere/ nullus posset vt credit̃. nisi solus deus.

Que sit materia sacramenti extreme vnctionis.

m Ateria huius sacramēti est oleum simplex ab ep̄o bn̄dictum sine alterius rei admixtione. Cū em̄ oleum significet nitorem cōsciē ⁊ balsamū suauitatē fame. ⁊ moriturus maxīe indiget nitore ɔsciē ⁊ nō multū suauitate fame/ apparet ꝙ morituri simplici oleo cōueniēter ꝑunguntur. Non crismate

quod compositum est ex balsamo et oleo. ¶ Et quoniam in exitu constitutus indiget gratia sanante. non tamen cor sed etiam alia membra quibus abusus est/ indiget non tantum unctione cordis. sed etiam aliorum membrorum quibus maxime peccavit. ut sicut trina mersio in baptismo signat submersionem trium peccatorum que in mundo regnant. s. concupiscentie carnis. concupiscentie oculorum et superbie vite. Sic hic multiplex inunctio signat eliminationem ex divina misericordia membrorum singulorum.

Que sit forma huius sacramenti.

De forma autem sciendum est quod sicut forma aliorum sacramentorum consistit in sermone et opere ut baptismus in verbis illis. baptiso te etc. Et in opere. s. in mersione baptisati. et sic de alijs sacris. Sic huius sacri forma consistit in opere et sermone. In opere quidem in illa. s. signatione membrorum in forma crucis. In sermone vero in prolatione horum verborum. Per istam suavissimam unctionem et suam piissimam misericordiam dimittat tibi deus quicquid per visum peccasti. Et sic de ceteris membris. Nec iteratur ista forma super eandem materiam per replicationem verborum. quia non omnino sunt eadem verba. ut patet licet in parte eadem esse videantur. ¶ Sed cum multiplex sit unctio et multiplex verborum prolatio quia ad singula membra singule fiunt unctiones. et propria verba dicuntur. Nunquid ad inunctionem oculorum dimittuntur eorum peccata. Et similiter ad alias inunctiones aliorum membrorum/ alia eorum peccata. vel an omnia peccata simul dimittantur. Dicitur quod omnes alie ille inunctiones licet fiant diversis temporibus/ tamen pro eodem tempore. s. pro ultimo instanti prolationis et complete inunctionis facte censentur: sicut in simili dictum est supra in consecratione eucharistie. Nam sic hic est tunc enim omnia peccata simul dimittuntur. s. in ultimo instanti totius inunctionis et prolationis verborum pro quo fiunt omnes inunctiones.

Quis sit debitus minister in sacro extreme unctionis

De ministro autem hoc est tenendum quod solus sacerdos potest hoc sacramentum conferre. et solus episcopus hoc oleum consecrare. Quod patet tum ex autoritate beati Jacobi qui in sua canonica ca. ulti. dicit. Infirmatur aliquis in vobis inducat presbyteros ecclesie. et orent super eum. ungentes eum oleo in nomine domini etc. Tum quia istud sacramentum consummativum est penitentie. Et ideo pertinet ad claves que solis sacerdotibus conferuntur.

Quis sit effectus istius sacramenti.

Effectus autem huius sacri secundum magistrum in li. sent. ponitur duplex scilicet sanatio corporis et spiritus. ut sicut homo ex duobus constat. scilicet ex corpore et anima. Ita sit effectus huius sacri sanatio utriusque. sed principalius mentis. quia iste effectus semper sequitur in vere penitente. Et ista sanitas mentis/ in duobus consistit. scilicet in peccatorum remissione. et in virtutum ampliatione.

Quid hic res et quid sacramentum sit.

Deinque ut sciatis quid sit hic res et quid sacramentum. Notandum quod secundum quosdam sacramentum hic est ipse usus olei. sive consignatio cum oleo. Res autem/ est ipsa gratia spiritussancti. que dicto modo efficit sanationem mentis. et etiam quandoque corporis. quando. s. expediens fuerit. ¶ Secundum alios autem/ sacramentum est ipsum oleum. Res autem/ gratia spiritussancti etc. Est autem invenire inter illa plurimam similitudinem. quia gratia spiritussancti ad modum olei levitiva est morbi spiritualis. letificat etiam et consolatur ab hac vita exeuntem. Unde in psalmo. Ut exhilaret faciem in oleo. i. mentem que facies interior est in oleo extreme unctionis. Et panis. i. eucharistia. que inunctis exhibetur cor hominis confirmet.

Quis sit perceptibilis huius sacri.

Quis autem perceptibilis sit huius sacramenti. Dicitur quod non omni morbo vexatus sed solum morbo graviori in quo timetur periculum mortis. Tamen quia omnis egritudo corporis crescendo potest reducere hominem ad obitum/ in om

ni morbo cum cepit imminere periculum mortis poterit istud sacr̄m dari. ¶ Sꝫ nūquid paruuli ꝛ ignorātes ꝛ amētes pñt inungi? Dicitur ꝙ nō. Cum eñ hoc sacr̄m nō debeat dari nō cognoscentibus. ꝛ non postulantibus ip̄m. Tales aūt sunt puuli ꝛ ignorantes. qui oīno vsum rōnis amiserunt. Et furiosi nisi habuerint dilucida internalla. Dicit̄ ꝙ hmōi inungendi non sunt. Posset eñ esse ꝑiculū tam in irreuerētia ꝙ etiā in immundicijs q̄ hmōi hoīes cōcomitant̄. Si tñ furiosi habuerint lucida internalla possent in illis internallis inungi si immineret ꝑiculū mortis.

De loco vnctionis.

d E locis aūt vnctionis est variatio apud diuersas ecclīas. Hoc tñ semꝑ tenendū est ꝙ loca quinqꝫ sensuum principal'r inungenda sunt sicut oculi. aures. nares. pedes. et man9. Quidā aūt addūt pectus ꝛ renes. ꝛ vmbilicū in quib9 delectatio est venerea lꝫ nō oporteat. ¶ Sed vbi inūgēdi sunt mutilati? Dicit̄ ꝙ in loco mutilatiōis. q2 licet mēbro careant. non tñ carent potētia qua complet̄ actus peccati ab intra. licet nō ab ex̄. Et iō vt expiet̄ pcm̄ cū mēbrū nō supsit. in loco incisionis vel in loco illi mēbro maxime vicino / inungendus est.

De sacramento ordinis ꝛ ꝑtinētibus ad ip̄m in generali.

i IN sacro ordinis primo occurrit dicendū. Quid sit ordo. Quid ibi ꝓ materia. ꝛ quid ꝓ forma. Quot sunt gradus et sufficientia eorū. Quot sunt de necessitate huius sacri. Qui ordines sacri. ꝛ quare sic dicant̄?

Quid sit ordo et quō diffinit̄.

d Diffinit̄ aūt sic a mgr̄o in li. sen. Ordo est signaculū quoddā sacrū. q̄ spūalis ptās tradit̄ ordinato ꝛ officiū. Itē quidā antiquorū mgr̄orum ita diffiniūt. Ordo est sacr̄m spūalis ptātis ad aliqđ officium in ecclesia ordinatum.

Quid in sacramento ordinis sit materia. Et quid res sacri.

q Quid aūt sit hic ꝓ materia et qđ ꝓ re sacri? ꝛ a quibusdā dr̄ ꝙ sicut in baptismo / tria sunt. Unū scꝫ qđ tm̄ est sacr̄m. s. aqua vel tinctio cū verbo. Et aliud qđ est res tm̄. s. remissio peccati. vel collatio gr̄e. Et terciū qđ est res et sacr̄m. s. caracter baptismalis. Sic hic est aliquid qđ est sacr̄m tm̄. s. illa signa visibilia cum verbis. quibus spūalis ptās tradi ōndit̄. Ut in hostiarijs traditō clauiū cū verbis ad hoc ꝑtinentibus. In lectoribus traditio libri ꝓphetarū cum verbis ad hoc institutis. ꝛ sic de alijs. Et aliquid qđ est res tm̄. s. gr̄a spūssancti infusa vel ptās spūalis. Est ꝛ aliquid qđ ē sacr̄m et res. s. caracter qui imprimit̄. Alij ponūt duo priora ꝓ sacro ꝛ re. ¶ Sed tunc circa hoc orit̄ dubiū cū dicat̄ ꝙ h° sacr̄m sit aliqđ sacratū signū exterius cū verbis ad h° ordinatū. Et in quibusdā ordinibus sicut in sacerdotio sit ꝓ sacro impositio manuum cū forma verborū. An si ab vno verba ꝓferant̄ et ab alio manus imponat̄ ordo conferat̄. Et patet ꝙ nō. Ut in decreto di. xxiij. c. q̄rūdā clericorū ꝛ ex textu ꝛ ex glosa.

Quot sunt ordinum gradus ꝛ vñ eorū numerus ꝛ sufficiētia.

q Quot aūt sint ordinū gradus dicit mgr̄ in. iiij. sen. ꝙ sunt septē. scꝫ hostiariatus. lectoris. exorciste. acoliti. subdyaconi. dyaconi et p̄sbyteri. Quorū est cōficere corpus xp̄i qđ est excellentissimū officiorū humanoꝝ Et ideo supra sacerdotiū nō est ordo superior. imo nec ep̄atus nec archiepiscopatus ¶ Quorū numerū ꝛ sufficientiam sic poteris accipe. Ordinū vnus est sup̄mus ꝛ pncipalis. s. sacerdotiū. Alij secūdarij ꝛ huic deseruientes. Sup̄mus ordo duos habet actus. s. principalē qui est cōficere corpus xp̄i. Et secūdariū qui est pplm̄ p̄parare vt idonee cōicet. Secundarij aūt ordines vt huic sup̄mo ordini deseruiētes. Aut deseruiunt ei q̄ ad actū suū principalē aut q̄ ad actū suū secūdariū. Si quo ad actum suū principalē qui est cōficere corpus xp̄i tunc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

est ptās sup hostias ex quibus cōficiat̄ corpus xpi. Et hoc pōt esse dupliciter. Quia aut in cōpatiōe q̄ ad pplm qui eas offerūt tēplo. Et sic ē ordo subdyaconatus. Subdyaconi eni̅ interest accipe hostias a pplo et reponere in p̄sbyterio. vt ipsas ministrari possit dyacono. vt dicit Isid. Aut est potestas sup hostias in cōpatione quo ad sacerdotē. ꝛ sic est ordo dyaconatus cuius ē hostias oblatas ponere sup altare ꝛ ordinare vt eas ibi cōsecret sacerdos. Si aūt est ordo deseruiēs sacerdotio q̄ ad actū suū secūdariū. s. ad p̄parandū pplm/ tunc aut deseruit ei in amouēdo malū. aut in ordine ad bonū. Si primo mō: tunc iterū cōtingit hᵒ dupliciter. s. aut amouēdo malū qđ est ab extra. ꝛ sic est ordo hostiariorū quorū officiū est indignos et viles excludere. ne violent locū cōionis fidelium. aut amouēdo malū qđ est ab intra. ꝛ tunc est ordo exorcistarū quorū est arcere vim demonis p adiuratōes ne impediat pceptionē sacrorum Si aūt ordo deseruit sacerdotio in ordine ad bonū. tunc pōt esse duplr. Aut ex parte intellectus ꝛ tunc est ordo lectorū quorꝫ officiū est legere apte ꝛ distincte ad illuminationē intellectus. Aut ex pte affectus. ꝛ tunc est ordo ceroferariorū qui in signum ignis spūalis accendendi in cordibus nostris cereos flamiferos deferūt. Et hi sunt acoliti. Acolitus eni̅ grece ceroferarius dr̄ latine. ¶ Alij volūt ꝙ nouē sūt ordīes ī ecclesia militāte sicut sūt nouē ordines angelorū in ecclesia triumphante. Et ꝫm quosdam illorū/ epatus ꝛ archiepatus cōstituunt duos gradus. qui additi septē p̄cedentibus faciūt nouē. Scđm alios corona est primus ordo ꝛ epatus vltimus. ꝛ sic fiunt nouē cū septē p̄noīatis. Sed prior sniā potior est in cōspectu modernorū.

Quot et que sunt de necessitate huius sacri.

A s Equit̄ dicere quot ꝛ q̄ sūt de necessitate huius sacri. Et dicit̄ ꝙ sex p̄cipue. s. sexus virilis. Vn̄ mulier nō est susceptibilis ordinis. Itē p̄cedens baptismus qui etiaꝫ est fundamentū ceterorū sacrorū excepto coniugio. Vn̄ si aliquis non baptisatus ordinaret̄/ nihil recipet. vnde opteret post baptismū si vellet aliquē ordinē exequi ꝙ iterum ordinaret̄. ¶ Item ptās ordinantis. quia qui nō ē eps ordines cōferre nō pt. Itē intentio recta. vt. s. ordinās intēdat facere qđ facit ecclesia ꝛ silr ordinādus ꝫm q̄sdā Item materia seu sacrm̄ vt traditio libri ꝛ similiū cū forma verborū. Itē tp̄s seu etas ꝫm aliq̄s qm̄ si puulus ordinet̄ etiā p̄cedētibus alijs gradibus nihil recipet cuꝫ ꝫm eos in hoc sacro exigat̄ tam intētio recipiē tis ordinē ꝙ cōferentis. Paruulus aūt quia nō habet vsum liberi arbitrij nō habꝫ intētionē. Alij volūt ꝙ etas sit de cōgruitate ꝛ nō de necessitate huius sacri. Et iđ in p̄dicto casu puulus ꝫm eos recipit caractereꝫ nec ꝫm eos est reordinādꝰ. Frater Albertꝰ vult ꝙ in alijs ordinibus/ etas sit de ꝯgruitate. sꝫ ꝙ in vltimo ordine qui est sacerdotiū ē de necessitate. Vn̄ plane vult ꝙ ordo sacerdotij nō possit puulo cōferri. Itē ieiuniū ꝫm aliq̄s. eo ꝙ ꝫm eos pransus nō ꝯferret ordinē nec suscipet. Alij fere oēs volūt cōtrariū. ¶ Multa p̄terea sūt de honestate ꝛ ꝯgruitate tam ex pte cōferentiū ordīes ꝙ ex pte tp̄is. que repies exp̄sse in summa Ray. li. iij. in prin. ꝛ cōsequenter.

Qui ordines sunt sacri ꝛ quare sacri dicunt̄.

p Ostremo notandū ꝙ licet oēs p̄dicti septē gradus sacri sint. q̄tuor tn̄ primi minores ordines/ nō dicūt̄ sacri. sꝫ solū tres maiores. s. ordo subdyaconatus. ordo dyaconatus. ꝛ ordo p̄sbyteratus. Et hoc ꝓpter dignitatē q̄ induat̄ ministrātibus in tribus maioribus ordinibus optet eni̅ eos vouere cōtinentiā vel simplr vel ꝫm tp̄s. Simpliciter in tota ecclesia occidētali. vbi non dant̄ isti tres ordines/ nisi vouētibus ipso facto ppetuā castitatē. Scđm tp̄s vt in orientali ecclesia. vbi qui in matrimonio ordinem recipiūt/ in mrimonio pmanēt. Sed tn̄/ cū ministrāt/ abstinēt ab vxoribus. Insup illis mortuis/ al's ducere nō p̄nt.

De sacramento coniugi ꝛ ptinentibus ad ipm.

d E ſacro ꝯiugij nō multa neceſſe ē hic dicere eo ꝙ in ſumma Ray. li. iiij· de hoc ſacro ſufficiēter tractet̄. Sunt q̄daʒ tm̄ q̄ ibidē nō tangunt̄ de q̄bus hic aliq̄ breuit̄ memorāda ſunt viʒ. An iſtud ſacrm̄ ſicut alia ſacra ꝯferat gratiā ⁊ efficiat qđ figurat Quis ſit eius effectus. An opus cōiugale poſſit fieri ſine pctō. An debeat reddi debitū ꝯiugale tpe ipͦgnatōnis. Itē an debeat reddi tpe ⁊ loco ſacro. Itē an ſemp debeat reddi cū petit̄. Quid hic ſit materia et forma · ⁊ quid res ⁊ ſacrm̄.

An ſacramentū cōiugij cōferat gratiā ⁊ efficiat qđ figurat.

p Reſuppoſito ꝙ matrimoniū eſt viri ⁊ mulieris ꝯiūctio legitima indiuiduā vite ꝯſuetudinē retinēs. q̄ diffinitio dat̄ ſm naturā optime inſtitutā. q2 tunc vna et pura fuit. Pretermiſſo etiā tractatu de cā inſtitutōis huius ſacri. ⁊ vbi inſtitutū fuit. ⁊ q̄ pn̄t cōtrahere ⁊ q̄ nō cū aliquibus alijs circa hoc ſacrm̄ neceſſarijs. que expſſe li. iiij. ſumme Ray. inuenies. nunc q̄rendū venit an hoc ſacrm̄ ſicut alia cōfert gratiā ⁊ efficiat qđ figurat. Ubi triplex cadit opinio. ¶ Prima dicit ꝙ nō ꝯfert aliquā gratiā ſed cum alia ſacra ſignificēt gratiā ⁊ ꝯferāt. iſtud tm̄ ſignat gratiā ſed non ꝯfert. Hec eſt opinio mgr̄i in li. ſen. ⁊ ppoſiti antiſyodorē. ¶ Secūda opinio dicit ꝙ ꝯfert gratiā. ſ. receſſuʒ a pctō. nō tn̄ in ordine ad bonū. Et dicūt ꝙ gr̄a illa ē/ꝙ virtute huius ſacri mitigat̄ ꝯcupiā. ne ferueat vltra nuptiarū boneſtatē. Et hec opinio ꝓbabilior videt̄. ¶ Tercia ⁊ ſatis pitorū opinio ē ꝙ ꝯfert gratiā et in ordine ad bonū. Nō q̄dē generat̄r ſe ad bonū hoc tm̄. qđ dʒ facere cōiugatus. Et iſtud bonū ē vt fideliter ꝯiugi aſſiſtat. opa ſua illi cōicet. plem ſuſceptā religioſe nutriat ⁊ hmōi. Et ſm hoc pʒ ꝙ efficit gratiā quā figurat. ſed non oēm quā figurat ſicut nec oportet. Figurat quippe cōiunctioneʒ fidelis aīe cū xpo. q̄ quidē eſt effectus eius nō contentus quidē ſed ſignificatus.

Quid ſit eius effectus

e X pmiſſis igit̄ habes ꝙ duplex eſt effectus mr̄imonij. Unus. ſ. nō ꝯtentus ſed tm̄ ſignificat᷒. ſ. ꝯiunctio fidelis aīe cū xpo. Alius cōtētus ⁊ ſignificatus. gr̄a. ſ. q̄ mitigat̄ fomes ⁊ qua fideliter cōiugi aſſiſtit̄.

An amplexus matrimonialis poſſit fieri ſine peccato.

v Trū autē fieri poſſit amplexus mr̄imonialis ſine pctō vel meritorie/poſt hec venit dicēdū. Et dr̄ ꝙ cāe q̄tuor pcipue ſunt ꝓpt̄ q̄s fit ꝯmixtio ꝯiugalis. Aut eñ fit cā ſuſcipiēde ꝓlis. ⁊ hoc duplr̄. Aut. ſ. ad cultū diuinū ampliādū. ⁊ hec cā ſic cogſcēdi vxorem/ab oī pctō excuſat ⁊ reddat opus meritoriū. dūmō iſta intētio an̄ finē opis per delectationē nō corrūpat̄. Uel fit cā ꝓlis: vt. ſ. habeat̄ ſucceſſor hereditatis. ⁊ hec cā nō excuſat a veniali ſed a mortali. Aut fit cā reddēdi debitū. ⁊ hec cā excuſat a culpa et ſm aliq̄s meret̄ ſic faciēs. dū tn̄ iſta intētio/p inordinatā voluptatē ante finē opis nō ſupplātet̄. Aut fit cā fornicatōis vitande ⁊ hec cā excuſat a mortali. Aut fit cā exaturāde libidis. ⁊ hec cā nō excuſat a mortali. Uel ſm alios in hoc vltīo caſu diſtingue. q2 aut illa libido cā cui᷒ exaturande fit ꝯmixtio cōiugalis/tm̄ repſſa erat ꝙ eā nollet alter ꝯiugū cū alio vl̄ alia explere. ⁊ tūc dicūt ꝙ adhuc ē pctm̄ veniale. Aut intm̄ creuerat illa libido vt indifferēter vellet q̄s eam ſiue cū ſua ſiue cū non ſua explere. Et tunc dicunt eſſe mortale peccatū.

An tpe impͦgnatiōis debeat reddi debitū cōiugale.

d E tpe impͦgnatōis dr̄ ꝙ propter piculū nō dʒ i tpe impͦgnationis vxor cognoſci. Un̄ ſi vir eo tpe moueat̄ ad coitū. dʒ rōe/talē motū ꝓpter timorē pdicti piculi/refrenare. maxime q̄tuor pmis menſibus. Si tn̄ vir vxorē dicto tpe cognouerit/nō ꝓpter hoc peccat mortalr̄. Uerū etiā q2 mulier illo tpe maxime coitum vt frequēter appetit ſi ipſa petat ⁊ ipſe vir exactus reddat ſic reddens leuius peccat. exigens vͦo grauius. vterqʒ tn̄ venialiter tm̄.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

An tpe ⁊ loco sacris debeat reddi debitum.

E tpe sacro silr dr̄/ꝙ tēpe q̄dra-
d gesime ⁊ quatuoꝛ tempoꝛū ⁊ ro
gationū ⁊ p̄cipuarū solennitatū
nō debet alter coniugū debitū
petere. Si tñ petierit cum pigentia tñ ani-
mi ꝙ sine cōiugij vsu esse nō possit/venia-
liter peccat. Si aūt alter petierit/reddat. ex
actu tñ iusticie ⁊ fide thori excusat̄ a pecca
to nisi in his casibus p̄ter tempoꝛꝫ hmōi
solēnitatē aliquid iuxta distinctiōes supra
positas grauius incideret qd̄ pctm̄ aggra-
uaret. ¶ Sed secus est de loco vt volūt ali
qui ꝙ. s. nō tenent̄ in loco sacro reddere de
bitum si aliquis alius locus haberi possit
Si autem alius locus non possit haberi.
vt cōtingit in tpe guerre vbi multis nocti
bus in locis sacris iacēt viri cum vxoꝛibus
suis. tunc si alter coniugū soluat exactus.
habens de hoc doloꝛem coꝛdis/peccat tñ
venialiter: immo si erigat cum planctu et
pigentia qd̄ sine vsu cōiugij esse nō potest.
nō credūt multi ꝙ peccat moꝛtalr̄. ¶ Nec
credas ꝙ tunc cōtaminet̄ locus ita ꝙ recō
ciliatōe indigeat. qꝛ cōtaminatio sacri loci
distinguit̄ duplr̄. Una q̄ ꝓcedit ex in con
gruitate operis. qd̄ fit in ip̄o respectu dicti
opis in se. Et alia q̄ ꝓcedit ex in cōgruita-
te opis nō quo ad se. sed quo ad cōsecratio
nem seu actum ipsius loci in quo fit. Naꝫ
illa q̄ ꝓcedit ex incōgruitate respectu loci
tm̄ ⁊ nō opis in se/nō cōtaminat locū in-
tantū ꝙ indigeat recōciliatōe. Sed illa vo
q̄ ꝓcedit ex incongruitate ad sanctificatio
nem loci/respectu operis in se vt est in ma
gnis facinoꝛibus. sicut in stupꝛo adulterio
homicidio ⁊ hmōi. et hec locū cōtaminat
intantū ꝙ recōciliatōe indiget maxime re-
spectu aliq̊rū facinoꝛū vbi sunt manifesta.

An semp debeat reddi debitum cōiugale cum petit̄.

E solutiōe aūt debiti cōiugalis
d hoc tenēt aliqui ꝙ omni tpe pe-
tenti debitū est reddendum ſm
opoꝛtunitateꝫ loci. Qd̄ ideo dr̄
qꝛ ille actus/verecundiā quandā habet si-
bi annexā. Unde nō optet ꝙ soluat̄ in pu
blico. sed in omni hoꝛa omniqꝫ dimisso ne
gocio. si scit alterū esse in ꝑiculosa ꝯcupiscē
tia. tenet̄ captare secretū cubile ⁊ debitum
reddere. ¶ Alij distinguūt ꝙ sicut in p̄ce-
ptis affirmatiuis semp ad ea tenet̄ sed nō
ꝓ semp. vt verbi gratia. Semp teneoꝛ ho-
noꝛare parentes meos/sed nō ꝓ semp sed
solum ꝓ loco ⁊ tpe. Ita hic vt dicūt quis
ad semp tenet̄ reddere debitū. sed nō tene-
tur ꝓ semp. sed solū cū opoꝛtunitas loci ⁊
tpis hoc exegerit. ¶ Et nota duos versus
qui determināt quiqꝫ casus. in quibus qs
pōt reddere debitū sine peccato sed nō pe-
tere. Festa sacerqꝫ locus ieiunia menstrua
partus. Si petis his peccas reddis qn̄qꝫ li
center.

Quid sit materia ⁊ qd forma in sacro coniugij.

Uid aūt sit materia ⁊ quid foꝛ-
q ma. dr̄ ꝙ materia sunt/legitime
ꝑsone/in potētia cōmixtionis se
xuū existētes. ¶ Circa qd̄ mul-
ti difficiles et diuersi casus occurrunt hoc
sacrm̄ matrimonij impediētes qui sufficiē
ter in summa Raymūdi determinant̄. q̄re
re hic cā breuitatis nō expꝛimunt̄. sed solū
ꝓ quadā cōpendiosa annotatōe. ponunt̄
sex versus seq̄ntes. Ecclesie vetitū necnō
tps̄ feriatū. Impediunt fieri. ꝑmittunt fa-
cta teneri. Erroꝛ. conditio. votum. cogna-
tio. crimen. Cultus disparitas. vis. oꝛdo.
ligamen. honestas. Si sis affinis si foꝛte
coire nequibis. Hec socianda vetant con
nubia iuncta retractant. ¶ Foꝛma aūt est
consensus ꝑ verba exp̄ssus. vt accipio te in
meam ⁊c̄. vl' hmōi. Scd̄m alios cōsensus
animoꝛū est materia in cōiugio. foꝛma au
tem est debita verboꝛū ꝓlatoꝛū foꝛma. scꝫ
Accipio te in meā ⁊c̄. ¶ Sed nunquid et
iste cōsensus debeat ferri ⁊ esse ad carnaleꝫ
copulā. Et dicit mgr̄ in libꝛo sn̄iarū ꝙ nō
in carnalē copulā nec in cohabitationē coꝛ
poꝛalē sed in societatē cōiugalem. qd̄ sic ex
ponit̄ hoc est in carnale debitum. nō in car
nalem actum. ¶ Nec obstat illud de ma-
trimonio beate virginis q̄ ſm beatū Au-
gusti. ita in matrimonio cōsensit ꝙ nisi ali
ter deus iuberet. debitū cōiugale nō redde
ret. Ait eñ sic. Committēs aūt virginita-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.5.7

rem suam diuine dispensationi/ consensit
in carnalem copulam nō illam appetēdo
sed diuine inspirationi in vtroqꝫ scꝫ ꝛ virgi
nitate ꝛ cōmixtione obediendo. Sed virgi
nitatem quā nondū vouerat/ in desiderio
habuit ꝛ cum firmo ꝓposito. ꝯmixtionem
vo illam nisi deus aliter disponeret in suf-
ficiētia. ¶ Ex his satis pꝫ quid ħ sit sacr̄m
et quid res. Nam sacr̄m est consensus ani
morum ꝛ coniunctio corporum. Res aūt
duplex est. s. vnio xp̄i ꝛ ecclesie. Item vnio
duarū naturarū in xp̄o. Nam sicut in ma-
trimonio cōiunctio est animorū vnius cū
vna. ita vnit̄ xp̄s cum ecclesia q̄ vna est vt
dicit̄ Can̄. vj. vna est columba mea ꝛc̄. De
qua etiā vnione dr̄. j. ad Cor. vj. Qui ad-
heret deo vnus spūs est cum eo. Itē sicut
in matrimonio est cōmixtio diuersorū se-
xuum. ita in xp̄o est vnio duarū diuersarū
naturarū. s. diuine ꝛ humane. ¶ Explicit
tractat⁹ tercius de expositiōe septē sacroꝝ.

Incipit tractatus

eiusdem quartus de septē virtutibus ꝛ
earum declaratione.

Q n Unc aliqua tangēda sūt de
virtutibus. Et p̄mo quid
sit virtus in genere. Quot
sunt in numero. ꝛ de earꝫ
sufficientia. Deinde de sin-
gulis in spāli erit aliquid dicendum.

Quid sit virtus in ge

nerali.

e St aūt virtus f̄m Augꝰ. bona
qualitas mētis qua recte viuit̄
et qua nullus male vtit̄. quā so-
lus deus in homine opat̄. No-
ta nter dr̄ bona qualitas. ad drīam malaꝝ
qualitatū cuiusmodi sunt ꝓdigalitas aua
ricia. Addit mentis. ad drīam corpalium
qualitatum. quales sunt albedo. nigredo.
Et subiungit q̄. s. vtute. recte viuit̄. ad dif
ferentiā sc̄ie q̄ ꝙuis sit bona qualitas men
tis. nō tn̄ necessario ea recte viuit̄ sed poti-
us ea recte intelligit̄. Et additur. qua nul-
lus male vtit̄ ad drīam potentiarū natu-
ralium quibus cōtingit ꝛ bn̄ vti ꝛ male vti
cuiusmodi sunt rōnabilitas ꝛ cōcupiscibi-
litas. ꝛ irascibilitas. q̄ ꝓprie potētie dicūt̄.
Dicit̄ etiā quā solus deus opat̄ in homīe.
qđ ponit̄ ad drīam virtutū politicarū. que
(vt vult ph̄us in ethicis) generant̄ ex fre-
quenti bn̄ agere cum virtutes theologice a
deo infundant̄. Ex quo apparet ꝙ prece-
dens diffinitio est ꝓprie virtutis theologi-
ce. ¶ Sed put virtus ꝯp̄hēdit tam quatu
or virtutes cardinales ꝙ̄ tres theologicas
sic pōt diffiniri. Uirtus est amor habendi
se ad oīa vt debet̄. Unde Aug. in li. de mo
ribus ecclesie. singulas diffiniēs virtutes.
in omnibus diffinitōibus ponit amorem
tanꝙ̄ genus. ꝛ adiungit diuersos actus q̄i
diuersas differentias.

Quot sunt virtutes ꝛ

de earum sufficientia.

e X dicta aūt diffinitiōe/ extrahi
pōt numerus septē virtutū. scꝫ
quatuor cardinaliū ꝛ triū theo-
logicarum. Cum em̄ virtus sit
amor habēdi se ad oīa vt debetur. aut erit
amor habendi se vt debet̄ ad creatorē. aut
ad creaturaꝫ. ¶ Si primo modo tunc vel
erit amor ad creatorē vt recognoscat̄ et sic
erit fides q̄ est illuminatio mentis ad cog
scendū deū. Aut erit amor ad creatorē vt
possideat̄. ꝛ hic dupliciter. s. Uel vt habē-
dus in futuro. ꝛ sic est spes. Uel vt quō ħ
iam habitus ꝛ detentus. ꝛ sic est charitas
qua quis licet ꝑ quendā modū impfectuꝫ
habet hic deū. Quia qui manet in chari-
tate in deo manet ꝛ deus in eo. j. Joħ. iiij.
Si aūt sit amor habēdi se vt debet̄ ad cre-
aturā. tunc vel ad creaturā q̄ sub nobis est
vt caro. ꝛ talis amor sic habendi se ad eaꝫ
vt debet̄: est tꝑantia. Aut ad creaturā que
iuxta nos est: sicut est ꝓxim⁹. ꝛ talis amor
sic se recte habēdi ad eum/ est iusticia. Aut
ad creaturā q̄ contra nos est. ꝛ tunc aut il-
la creatura ē nobis insidiās. et talis amor
sic se habendi ad eam vt debet̄/ est pruden
tia. Aut illa creatura est nos molestans. ꝛ
talis amor sic se habendi ad eam vt debet̄.
est fortitudo.

De tribus virtutib⁹

theologicis. Et primo de fide.

i N speciali tangendū de virtuti-
bus theologicis. Et primo de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.5.7

fide. De qua pͥmo dicendū quid sit. Quot modis dicat̃. Que sit fides informis et q̃ formata. Et vtr̄ vna sit alia. Et an demones habeāt fidē. Utrū puuli baptisati habeāt fidē. Utrū in aliq̊ casu sufficiat seruare fidem corde ⁊ diffiteri ore. Utrū fidei possit subesse falsum. An oēs teneant̃ ad fidē explicitam.

Quid sit fides et quō diffinit̃.

f Ecundū aūt aplm̄ ad Heb. Fides est rerū sperandarū subā. argumentū nō apparentiū. Et diffinit̃ hic fides ꝓut est fundamētum in edificio spūali. Subsistit eī oībus alijs virtutibus ⁊ eas collocat in nobis. i. facit eas in nobis collocari. Et hanc sic intellige diffinitionē. Fides est sperādarum rerū suba. i. fides facit mō res speratas subsistere in nobis spe. q̃ tandē subsistēt re. Fides dr̄ argumentū. i. ośsio vel ꝑmōstratio nō apparentiū rerū. ¶ Sed nōne apli crediderūt xp̄m passum: vtiq₃. q: in eoꝝ symbolo hoc ꝑ articulo ponit̃. et tñ apparuit eis passio sua. Sed dic ꝙ aliud viderunt ⁊ aliud crediderūt q: hoīem passum viderūt et deū passum crediderūt. Deū aūt passuȝ esse / est articulus fidei ꝭm Aug. Non hominē illū passum esse. Quia hoc crediderunt iudei q̃ fidē non habent catholicam. ¶ Scd̄m aūt Aug. Fides est illuminatio mētis ad videndū deum.

Quot modis fides dicatur.

d Icit̃ aūt fides multipliciter. Aliqñ em̄ accipit̃ ꝑ habitu fidei informis. Unde Jaco. ij. Fides sine opibus ⁊c̃. Aliqñ accipit̃ ꝑ habitu fidei formate. Uñ ad Heb. xj. Sancti ꝑ fidē vicerūt regna. Aliqñ pro actu fidei formate ꝭm ꝙ dicit Aug. Fides est credere qd̄ nō fides. Aliqñ ꝑ facultate credēdi. Uñ Math. viij. Non inueni tantam fidē in isrl̃. Aliqñ ꝑ obiecto fidei. sc₃ ꝑ eo qd̄ credit̃. cuiusmodi sunt articuli fidei. Uñ in symbolo athanasij dr̄. Hec est fides catholica. qd̄ intelligitur de articulis ibi positis.

Quid sit formata et qd̄ īformis. ⁊ vtrū vna possit fieri sine alia.

f Ides aūt formata est fides que opat̃ ꝑ dilectionē q̃. s. informat̃ grã ⁊ charitate. Fides aūt informis est huic cōtraria vtraq₃ formabilitate priuata qualē habēt existentes in pctō mortali. q̃ nihil aliud est ꝙ potētia naturalis assentiēdi veritati vtili. ¶ Utrū autē fides informis fiat qñq₃ formata vel nō ⁊ an quotiēs peccat̃ mortalr̄ / oīno pereat fides formata. ⁊ cum ad statū grẽ ꝑ penitētiā redit̃ / vtrū noua fides creat̃. ¶ Multi vident̃ dubitare. Dicunt em̄ aliqui ꝙ fides informis eadē ē in essentia cū fide formata. sed differūt ꝭm intentionē maiorē ⁊ minorē. vt assensus veritati aliqua illustratione grã irradiatus sit fides informis. assensus aūt vehemēs. multa illustratōe grẽ illuminatus / sit fides formata. Et volunt isti ꝙ fides informis ħ finiri possit. formata vͦ nō. ¶ Alij dicūt ꝙ nō sunt in eadeȝ in substātia sed euacuata siue recedēte fide formata / totū perit. Et relinquit̃ tm̄ modica quedā lux in aīa / q̃ nō facit hoīem gratū q̃ dr̄ fides informis. ¶ Alij distinguūt ꝙ dupl'r dr̄ fides informis. Uno mō ꝑ priuationē actualē forme debite. Et ꝑ hunc modum dr̄ fides informis eē in peccatoribus q: nō est in eis grã gratificās vel charitas. Alio mō dr̄ fides informis ꝑ priuatōnem possibilitatis ad formā debitā. ⁊ hec fides informis est in demonibꝰ qui nō hn̄t possibilitatē ad gratiā. Et pͥmo mō dicta fides informis sic differt a formata / ꝙ tñ formata fieri possit. s. ꝙ illd̄ qd̄ fidei informi subiacet p̄t formari. Uñ materialr̄ loq̄ndo hec p̄t fieri illa sic cecitas ī oculo p̄t fieri visus ꝑ miraculū. Sȝ scd̄o mō dicta fides informis oīno differt a fide formata sic ꝙ nullo mō p̄t fieri formata. Et illd̄ plꝰ placȝ aliqbꝰ ¶ Ex his p₃ an demones habeāt fidem. Habent em̄ fidē informē vt dicunt sancti. Sed vt dixi multo aliter ꝙ peccatores. qm̄ fides informis demonuȝ nō est possibilis ad formā debitā sicut fides peccatorū in q̃ est aliqua q̄uis modica illustratio grẽ. In fide vͦ demonū nulla sed tm̄ credulitas q̃dam ex cogitatione naturali exorta.

Utrū paruuli bapti-
sati habeant fidem.

S
B id qđ querit̄ vtrū paruuli
a baptisati fidē habeāt: Dicunt q̄
dam ꝙ nec fidē habeāt. nec cete-
ras virtutes. eo ꝙ he nō confe-
runt̄ eis in baptismo sed tm̄ purgatio ab
originali pctō. Dicunt tñ ꝙ si aīa puuli pꝰ
baptismū separet̄. in illa sepatōe illi infū-
di fidē. ceterasq; ṽtutes ab ipso deo. Et silr̄
cū adultus efficiat̄. si tñ retineat innocētiā
baptismalē. ¶ De hac opinione est Hug.
q̄ fecit apparatū sup decret̄. ¶ Alij dicunt
puulis plene fidē ⁊ ceteras ṽtutes in bapti
smo infundi sꝫ nō vsus earū. Quā opinio-
nem tenet mgr̄ in li. sen. ⁊ alij plr̄es. ¶ Est
et alia opinio inter has duas media. q̄ po-
nit ꝙ puuli nec hn̄t cōpletū habitū ṽtutū.
neq; actū. q2 nondū sunt capaces virtutis
cōplete. vt est habitus vel actus. Sed acci-
piūt ṽtutes ad potētiā. q̄ potētia aliqd hꝫ
de natura habitus. ⁊ fit habitus cōpletus
si aīa separet̄ vel cū veniūt ad etatē adultā

Utruz in aliquo casu
sufficiat corde seruare fidē ⁊ ore diffiteri.

Trū aūt in aliq̊ casu sufficiat ve
v ram fidē corde tenere. et ꝑ vita
saluāda/ ore negare. nullꝰ discre-
tus dubitat. Negans em̄ fidem
ore/ q̄tumcūq; retineat firmiter corde/ p̄ci-
pue reqsitus/ peccat mortalr. Corde enim
(vt ait aplꝰs) credit̄ ad iusticiā. ore aūt cō-
fessio fit ad salutē. Un̄ sine cōfessione fidei
nō videt̄ esse salus. q̄tominus cū negatōe
Insup talis impugnat fidei veritatē agni
tam. Et sic videt̄ qđammō peccare in spm̄
sanctū. Un̄ hec est heresis priscillanistarū.
q̄ dicūt ꝙ ꝑ vita saluanda licet fidē ore ne
gare si tñ vere teneat̄ in corde.

Utrum falsum possit
subesse fidei:

Ic dubitat̄ vtruz falsum possit
h subesse fidei. Hoc est vtrū falsū
possit credi. vel id qđ nō est. pu-
ta cū sacerdos eleuat hostiā nō
cōsecratā/ vtrū sit vera fides q̄ a toto pplo
credit̄ ibi esse vel illud esse corpus xpi: Et
dicit̄ ad hoc/ ꝙ fidei nunq̄ pōt subesse fal
sum nec dubiū. immo nec etiā pōt quicq̄
credi. nisi sit infallibiliter verū. Un̄ in p̄di-
cto casu credere ꝙ illud siue illa hostia/ sit
corpus xpi/ nō est fides sed opinio tm̄ que
pōt esse de falso. Sꝫ credere sub illa hostia
si in forma debita ꝯsecrata fuerit/ sit corpꝰ
xpi est fides. ⁊ hoc semꝑ infallibiliter est ve
rum. Un̄ illa cōditio semꝑ apponenda vel
ad minus supponenda est. qn̄ hostia ado-
rat̄ vel sumit̄. s. si rite ꝯsecrata fuerit. Ho-
stia rite consecrata infallibiliter est corpus
christi.

An oēs teneātur ad
fidem explicite credendā.

Eniq; an oēs teneant̄ ad fidē ex-
d plicitam. s. ad credēdum articu-
los fidei explicite dubiū est apđ
quosdā. Dicūt em̄ aliqui ꝙ nec
ante aduentum nec post aduentum xpi te
nebant̄ homīes scire oēs articulos fidei ex
plicite. nec etiam oēs explicite credere nisi
inq̄tum docti erant a maioribus. Et illā
doctrinā intellectu cape poterant. Sed tñ
adhuc illi qui p̄cesserunt minus tenebant̄
ꝓpter vmbram q̄ tunc erat. Isti aūt plus/
ꝓpter doctrinam ⁊ veritatez expssam. Un-
de nunc quilibet q̄tumcunq; simplex qui
humanam habet discretionē/ tenet̄ ad mi-
nus explicite scire ⁊ credere primum arti-
culum. Et reliquos nullatenus diffiteri.
sed in generali credere quicquid sancta et
vniuersalis credit ecclesia. Et tenet̄ preter
hoc se paratū exhibere ad amplius discen-
dum/ cum doctorem catholicuz habuerit.
Et qm̄ obtusum sensum habent simplici-
ores nō credo ꝙ teneant̄ ita explicite scire
sicut explanat̄ eis. q2 sufficit ꝙ ipsi accipiāt
explanatōnem f̄m suam potestatem intel
ligendi. ⁊ non f̄m voluntatem aut faculta
tem explanatoris. Si aūt primum articu-
lum vel plures etiam alios explicite crede-
rent. vni tñ ptinacirer cōtradicerent/ hereti
ci iudicarent̄. Quia hoc fieri nō posset/ ni-
si egressi iudicium ecclesie/ pueruli hereti-
corum iam p doctrinam puersam esse inci
perent. Secus tñ est de sapiētioribus qui
tenent̄ explicite omnes articulos scire. Et
maxime p̄lati aut quicūq; alij qui se faten

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

tur doctores. cum ignorantia iuris nō cadat in principē aut doctorem.

De virtute spei ⁊ ptinentibus ad ipsam.

Tequit̄ aliquid dicere de spe Primo. Quid sit spes. An spes possit esse malarū rerū. Quorū sit spem hr̄e. An ipsa sil' cū fide euacuabit̄. Et quid succedit eis.

Quid sit spes et quō diffinit̄.

Diffinit̄ autem sic spes ab Aug. Spes est certa expectatio future beatitudinis proueniens ex grā ⁊ meritis p̄cedētibus. Quā sic expone. Spes est certa qđ dicit ꝓpter hesitationē. Nam spes vsq̄quaq̄ absq̄ fluctuatōe hesitatōis est. Expectatio qđ dicit ad dr̄iam cōp̄hensionis q̄ erit in patria. vbi nihil expectabit̄ sed oīa p̄ntialiter habebunt̄. Future beatitudinis qđ dicit ad dr̄iam timoris seruilis qui ē expectatio future miserie. Expectatio dico ꝓueniens ex grā. i. benignitate dei cōsiderata. Qr em̄ dī ex benignitate dei cōsiderata / dī ad dr̄iam desꝑatōis q̄ seueritatē tm̄ dei ꝯsiderat. Et ex meritis p̄cedentibus. qđ dī ad dr̄iam p̄sumptōis. q̄ ex dei benignitate tm̄ cōsiderata ⁊ nō cum hoc ex meritis beatitudinē adipisci credit. Et sic diffinitur hic motus spei. ¶ Aliter sic a mgr̄is cōiter diffinitur Spes ē audacia mētis de largitate dei cōcepta / habendi vitam eternam ꝑ bona merita.

An spes possit eē malarum rerum.

Non autē spes possit esse malarū rerum. Dicit magr̄ in. iij. sent̄. ꝙ spes est tm̄ bonorū rerū ⁊ earū q̄ ad eū spectant qui earū spem gerere videt̄. qr ꝓprie spem habemus de bonis nr̄is. nō de alienis. Unde ad hoc ꝙ sit ꝓprie spes tria cōcurrere debent. s. ꝙ sit respectu boni. ⁊ ꝓprij ⁊ futuri. Un̄ si aliqn̄ legat̄: spes dici malorū / sicut apud poetas. Nunc ego si potui tm̄ sperare laborē. Uel etiā bonorū ⁊ cōium. sicut speramus salutem bonorū qui sunt in via. vel etiā boni p̄ntis. intellige in talibus spem non ꝓprie accipi sed largo modo.

Quorum sit habere spem seu sperare.

De eo aūt ꝙ q̄rit̄ quoꝝ sit sperare. s. an sit angeloꝝ. an aīaꝝ beataꝝ ī celo. Et an xp̄s spē hūerit. Et etiā an antiqui p̄res in lymbo. aīe nunc detētē in purgatorio spem habuerunt aut habeant? ¶ Dicendū est ad tria priora ꝙ ꝓprie sumpto noīe spei. neq̄ angeli neq̄ aīe beate neq̄ xp̄s / spem habuerunt. Cuius rō est quia ꝓprie nō est nisi de subali beatitudine quā nunc hn̄t angeli ⁊ aīe beate. eo ꝙ stola corpis non sit ꝑm doctores de subali p̄mio ipsarū. sed tm̄ ipsa cōtēplatio diuinitatis ⁊ humanitatis xp̄i. Quia vt habet̄ Joh. xvij. Hec est vita eterna vt cognoscāt te solū verū deū. ⁊ quem misisti iesum xp̄m. Et qm̄ xp̄us beatitudinē substantialē in via habuit. qr cōprehensor fuit iō spem ꝓprie nō habuit. Et si aliqn̄ legat̄ ip̄m spem habuisse intelligendū est de improprie dicta. s. de aliq̄ spe de accidentali beatitudine. vtpote de glorificatōe corpis sui. cuius nō est spes nisi ꝑ posteri⁹ vel de ipso loquit̄ scriptura grā mēbrorū. ¶ De patribus aūt in lymbo: ⁊ de aīabus in purgatorio existentibus dī ꝙ spem habuerūt ⁊ habēt aliquantulū extenso noīe. Cum eī spes sit boni futuri expectatio. pt̄ eē expectatio cū oīmoda hesitatōe. Et tūc nō est spes. vel cum certitudine opinionis et tunc ꝓprie est spes. qualē habēt electi in via. Uel pōt esse cum certitudine scīe. ꝙ. s. sciāt se bonū eternū adepturos. Et sic minus ꝓprie dī spes. Et isto modo sumendi spem dī ꝙ patres in lymbo et purgatorio aīe spem habuerunt ⁊ habent.

An fides et spes euacuabunt̄ ⁊ quid eis succedet.

De vltimo quod ponebatur in questione scilicet an spes ⁊ fides euacuabuntur. Et quid ipsis succedet? Dicitur ꝙ vtraq̄ euacuabit̄. Cum em̄ venerit qđ ꝑfectū est euacuabit̄ qđ ex ꝑte est. Et ideo quia fides et

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

spes imꝑfectionem habent/euacuabunt. nec erunt sanctis in celo. sed loco fidei succedet visio. loco aũt spei succedet amplexꝰ vbi videbit ⁊ gustabit ꝙ bonus est dñs.

De virtute caritatis

et ptinentibus ad ipsam.

D Am de charitate aliquid dicat. Et primo quid sit charitas Que sint diligẽda charitate. Et quis ordo sit obseruãdus in diligendis. An oẽs teneant ad dilectionem inimicorum. Et iterum de quodam alio ordine diligendorum.

Quid est charitas.

C Haritas ꝯm mgr̃m in. iij. sent. est dilectio qua diligit deus propter se. ⁊ ꝓximus ꝓpter deũ vel in deo. Nec hic diffinit idem ꝑ seipm̃. s. charitas ꝑ dilectionẽ. q2 dilectio quodãmodo genus est ad charitatẽ. et ea quidem cõior. ꝙuis in frequenti vsu scripture/ vnum ꝑ alio aliquotiens ponatur ¶ Alia dat ab Aug. in li. de moribus ecclesie. Charitas est affectio animi recta/ cõiungens nos deo ¶ Et sciendũ ꝙtum ad priorem diffinitionẽ/ eadẽ est dilectio qua deꝰ ⁊ ꝓximꝰ diligit q2 vnũ ꝓpt aliud amatur vnico vtrũq amore amat. Sicidẽ est amor q̃ amat vinũ ⁊ dulcedo vini. Seminata dicit hec dilectio ꝓpter duo dilecta. s. deũ ⁊ ꝓximũ. ꝓpter qd̃ etiã dicũt duo mãdata de dilectionẽ. Primũ de dilectiõe dei qd̃ continet tria prima p̃cepta seu mandata decalogi ptinentia ad deum vel quibus ordinamur ad deum. Scd̃m est de dilectione ꝓximi: cõtinens septem alia decalogi p̃cepta seu mandata q̃ nos ordinant ad ꝓximũ. sicut in supioribus declaratũ est.

Que charitate diligẽda sint ⁊ quo ordine.

C Eterum vt sciamus q̃ charitate diligenda sunt. Attẽdamus doctrinam Aug. lib. j. de doctrina xp̃iana. Quatuor enĩ ꝯm eũ diligenda sunt. Unum qd̃ supra nos est. s. deꝰ Alterum qd̃ nos sumus. s. aĩa. Tercium qd̃ iuxta nos est. s. ꝓximus. Quartum qd̃ infra nos est. s. corpus. ¶ De scd̃o anteẽt quarto nulla p̃cepta spãlia data sũt. Quãtũcunq enĩ homo excidat a charitate/ semper tñ illi remanet affectio ad seipsum ⁊ ad carnẽ suam. ¶ Sed quis ordo seruandus est in his diligẽdis. Utrum videlicet in aliquo casu/ extranei ꝑponendi sint cõsanguineis? Item an filij parẽtibus. Itẽ an vxor pentibus? ¶ In primo quidẽ casu distinguũt quidã. q2 aut bñficiũ ꝯferẽdũ/ est spũale aut tpale. Si est spũale cũ bñficiũ spũale ad neminẽ iure ꝯsanguinitat devoluatur/ debet extraneus melior ꝑferri consanguineo minus bono. Si aũt sit tpale/ puta de bonis acquisitis vel iure hereditario possessis. Dicunt ꝙ consanguineo pariter indigẽti etiã minus bono/ prius est subueniẽdum ꝙ extraneo. Uñ si vnꝰ est cõsanguineus ⁊ alter nõ/ ⁊ vtriq dandum nõ sufficeret. tunc dãdum est cõsanguineo. Si vo vtriq sufficiat. vterq accipiat. sed consanguineus prior. ¶ Respectu vo scd̃i. s. an filij ꝑponendi sint parẽtibus. s. patri ⁊ matri Dicunt plures. ꝙ parente ⁊ filio in equali necessitate constitutis/ prius est subueniẽdum parẽti ꝙ filio cum ad hoc nos cogat tam lex nature ꝙ dñicum p̃ceptum. Uidi aliquos sentire cõtrariũ ⁊ aliqs distinguẽ d̃ dilectõe affectuali ⁊ effectuali. Dicẽdo ꝙ dilectione affectuali. plus diligẽdi sunt parentes ꝓpter p̃stita beneficia. Effectuali vo plus diligendi sunt filij. q2 vt plurimum plus indigent. Sed pone equalem vtrobiq indigentiam. tunc puto plus subueniẽdum esse pentibus. s. patri ⁊ matri ꝙ filijs. ¶ De vxore aũt qd̃ erat tercium dicit ꝙ ꝑferenda est parentibus ꝙtum ad cohabitationem. non ꝙtum ad dilectõnem. Unde illud. Relinquet homo patrem ⁊ matrem suam ⁊ adherebit vxori sue ⁊c. Intelligendum est ꝙ magis adherẽdum est eis ꝙ parentibus/ cohabitatione/ non tñ magis dilectione. eo ꝙ multa plura bñficia a parentibus exhibita sunt ꝙ ab vxore.

An omnes teneãtur ad dilectionẽ inimicorũ.

D E dilectione aũt inimicorũ/ an teneamur omnes ad eorum dilectionẽ? ⁊ an teneamur eis om

nes ostendere signa familiaritatis. Et dr̄
ꝙ sic. s. ꝙ oēs tenent̄ inimicos diligere. eo
ꝙ sup hoc extat p̄ceptū diuinū Math. v.
Ego aūt dico vobis diligite inimicos ve-
stros. bñfacite his qui oderunt vos. Sed
hoc ꝙ ad affectum dilectionis quo simplr̄
tenent̄ omēs inimicos diligere. q̊ vo ad si
gna dilectōis ⁊ ad effectū/non tenent̄ oēs
(vt dicit̄) inimicū diligere. nisi viderit eū
necessitatē patientē vel veniā non ficte seu
irrisorie sed veraciter postulantē. vñ si salu
tat/nō irrisorie salutādus est. Perfecti vo
saltē religiosi ad amplius tenent̄. Propter
scādalū eñ euitandū/corā his p̄cipue qui
sciūt ꝙ offensi sunt/tenēt̄ offerre signū di-
lectiōis. Nec tñ intelligas de tali inimico
qui fidē xp̄ianā ⁊ fidē catholicā impugnat
q̄r sic impugnanti nisi in vltima necessita-
te nō est subueniendum.

De quodā alio ordi-ne diligendorum.

i In sūma nota s̄m Aug. ⁊ Am
bro. ⁊ alios expositores ꝙ p̄mo
diligendus est deus. deinde aīa
ꝓpria. deinde aīa ꝓximi. deinde
corpus ꝓpriū. ⁊ postea corpus ꝓximi. In
ter ꝓximos aūt primo pentes. s. pr̄ et mr̄.
scdo filij. deinde alij cognati. ¶ Utrū aūt
vxor sit p̄ferēda filijs/certū nō habeo. post
filios ⁊ vxorē/domestici. s. noti. deinde ex-
tranei non inimici. deinde inimici. ¶ Qr̄
aūt iubemur diligere ꝓximos sicut nosmet-
ipsos sic intelligendū est ꝙ. s. eque optādū
est eis bonū eternū sicut nobis. Non eñ te-
nemur tp̄alia equaliter eis vt nobis mini-
strare. sed nobis primo postea aūt ipsis.

De quattuor virtuti-bus cardinalibus.

f Equit̄ breuiter aliquid dice-
re de virtutibus cardinalibus. s.
de iusticia q̄ s̄m Aug. est in sub
ueniēdo miseris. de prudētia q̄
est in cauēdis insidijs. de fortitudine q̄ est
in p̄ferēdis molestijs. ⁊ de tp̄antia q̄ est in
prauis delectatōnibus coercēdis. De qui-
bus primo dicendū est quare dicāt̄ cardi-
nales ⁊ ciuiles ⁊ politice. Deinde de singu
lis q̄ sit quelibet virtus in se. Et qui sūt ꝓ-
prij earū actus tam in via q̄ in patria. Po-
stremo de ordine earum ad septē vicia ca-
pitalia.

Quare dicte virtutes dicunt̄ ciuiles cardinales ⁊ politice.

o Icunt̄ aūt s̄m quosdam virtu-
tes cardinales q̄si cordiales ad
drīam virtutū corp̄aliū. Cardo
eñ s̄m Isid. a corde deriuat̄. q̄r
a cordian grece qd̄ est cor latine. Uel vt alij
volūt dicunt̄ cardinales. q̄r in eis sicut in
cardinibus/omīs alia virtus maxime ciui
lis voluit̄. Scd̄m autē p̄hos qui de ipsis
tractauerūt dicunt̄ cardinales/q̄r in his si-
cut in cardine est reuolutio totius vite hu
mane s̄m statū honestū ⁊ ciuilē. ¶ Ciui-
les aūt dicunt̄ q̄r cōstituunt bonū statum
vnius cū altero in ordine ciuiū. his enim
virtutibus s̄m Plotinū p̄hm ⁊ macrobiū
boni viri rei publice cōsulunt. vrbes tuen-
tur. pentes venerātur. proximos amant.
¶ Politice aūt dicunt̄/eadem de cā/q̄r idē
est polis grece qd̄ est ciuitas latine. ⁊ ideo
politice dicunt̄ quasi ciuiles.

De virtute iusticie in speciali.

e St aūt iusticia s̄m Augu. vir-
tus tribuēs vnicuiqꝫ qd̄ suū est
Que diffinitio cōuenit iusticie
tam s̄m statū vie q̄ s̄m statū pa
trie. ¶ Alia aūt diffinitio q̄ ponit ꝙ iusti-
cia est subuenire miseris/conuenit iusticie
tm̄ s̄m statū vie ¶ Ponūt̄ aūt s̄m mgr̄m
in. iij. li. sent̄. duo eius actus. s. actus eius
in patria, qui est deo regēti subesse. ⁊ actus
eius in via qui est miseris subuenire. Hi
sunt actus generales ad q̊s tenent̄ omnes
¶ Sunt aūt ⁊ alij actus eius sp̄āles ad q̊s
nō ita indifferēter oēs tenent̄. qui sic (q̄tū
ad ꝓpositū pn̄s sufficere pōt) distinguunt̄
Iam tactū est ꝙ actus generalis iusticie ē
vnicuiqꝫ tribuere qd̄ suū est. hoc est sup̄io-
ribus paribus ⁊ inferioribus. Sup̄iorib⁹
quidē p̄eminentiā et hoc duplr̄. Quia vel
generalr̄. ⁊ sic dr̄ actus eius/inferiora poti
oribus subdere: quā ponit Aug. de libero
ar. li. ij. Uel sp̄āliter. et sic dr̄ actus eius soli
deo deseruire. De quo Aug. li. vj. sue mu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.5.7

fice. Si aūt sit in tribuendo qđ suū est pari bus: sic est triplex actus eius. Unus paria sibimet copulare. de quo Augu. de libero ar. li. j. Alius nullis coequari / nisi purifica tis animis. Tercius nullis dn̄ari appete re nisi nature corpali vł bestiali. de quibus duobus Augu. in. vj. sue musice. Si autē in tribuendo qđ suū est inferioribus hoc est dupliciter. Uel quo ad penam subleuā dam. ꝛ sic eius actus est miseris subuenire ꝺm mgr̄m in. iij. li. sen. Uel quo ad culpaꝫ corrigendā. ꝛ sic eius actus est iniq̄s mori bus corrigere ꝛ punire. De quo Augꝰ. sup Gen̄. li. xij. ad lr̄am.

De virtute prudētie in speciali.

p

Rudentia ꝺm mgr̄m in. iij. sen. est in ꝑcauendis insidijs. vn̄ sic apertius diffinit̄. Prudentia est virtus rerū bonarum vel mala rum neutrarūq3 discretio: cum fuga mali ꝛ electōne boni. Et dr̄ neutrarumq3 hoc est indifferentium. q̄ sc3 neq3 bone neq3 male sunt. quale est frangere festucam vel hm̄oi Et trahit̄ diffinitio pn̄s ex verbis Augu.

li

vbi dicit. ꝙ prudentia est bona rum rerum ꝛ neutrarum scīa. ¶ Ponunt̄ aūt plures prudētie actus. Actus eius in patria duplex ē. Unus. nullum bonū deo ꝑponere vel equare. qui ponit̄ ꝑ magr̄m in iij. li. sen. Alius ipsam concupiscere verita tem. de q̊ Aug. in. vj. sue musice ¶ Actus prudētie vie ponunt̄ quinq3. s. ꝑcauere in sidias. q̄ ponunt̄ ꝑ mgr̄m in. iij. li. sen. Itē mala deuitare. de quo Aug. sup Gen̄. li. xij. ad lr̄am. Item incorruptionē corrupti oni ꝑponere. de quo Aug. de libero ar. li. j. Item discernere bonū a malo. de q̊ Au gu. de ci. dei. lib. xix. Item eterna ꝑponere temporalibus. de quo Aug. in. vj. sue mu sice.

De virtute fortitudinis.

y

f

Ortitudo autē est in ꝑferēdis molestijs. Unde ꝺm quosdā sic apertius diffinit̄. Fortitudo est immobilis animi inter aduersa laborum ꝛ ꝑiculorū equa susceptio. ¶ Cu ius quadruplex assignat̄ actus vie. Unus firmare animum contra tp̄ales molestias de quo Aug. Alius nō aduersi tatem nec mortem tp̄alem formidare. de q̊ Aug. in. vj. sue musice. Alius a sapienter electo / nullis terroribus nullisq3 penis de pelli. de quo Aug. de libero arbitrio. lib. j. Alius ꝑ dilecto habendo aduersa tolera re. de quo Aug. sup Gen̄. li. xij. ¶ Actus patrie duplex ē. Unus firmissime deo ad herere. qui ponit̄ ꝑ mgr̄m in. iiij. sn̄iarum Alius nihil moleste pati. qui ponit̄ ꝑ Au gu. in. vj. sue musice.

De virtute temperātie in speciali.

t

Empantia est in prauis delecta tionibus coercēdis. Diffinitur aūt sic ab Aug. in lib. de libero arbitrio. Tpantia est affectio / coercens ap petitū ab his rebus que turpiter delectant ¶ Cuius actus assignantur in via. Sub trahere se ab amore inferioris pulcritudi nis. de quo Augu. in. vj. sue musice. Itē coercere cogitatiōes prauas. de quo in. iij. sen. Item libidineꝫ refrenare. de quo Au gu. sup Gen̄. xij. Item refrenare cupidita tes ab his que temporaliter delectant. de quo Aug. de libero arbitrio. ¶ Actus au tem patrie ē nullo respectu noxio delecta ri. De quo in. iij. sententiarum. Item im maculatum manere. de quo Augꝰ. in. vj. sue musice.

De effectu dictarum virtutum. ꝛ an sint in patria.

i

Ste quattuor virtutes / homi nē ad virtutes theologicas ha bendas / abilitāt. His nihil vti lius est in vita dummodo infor ment̄ charitate. Tunc em̄ eque meritorie sunt vite eterne / sicut theologice. ¶ An au tem he ꝟtutes future sint ī patria. dicit ma gister. iij. lib. sententiarum. ꝙ sic ꝺm aliq̊s eorum actus. vt patet ꝑ singulas iuxta su pra tacta.

De ordine dictarum virtutum ad septem vicia capitalia.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

v Ltimo dicendū qualiter ꝑ has septē virtutes septē vicia capitalia expellanť. Fides em̄ q̄ mentem illuminat expellit suꝑbiā q̄ cor excecat. Spes que gaudio futurorum cor letificat/expellit irā q̄ p̄nti miseria mentem cōturbat. Charitas q̄ gaudet de proximi ꝓsperitate/delet inuidiā q̄ est odiū felicitatis aliene. Fortitudo ꝑ quā in actus viriles cōsurgimus expellit accidiā ꝑ quā desidia tabescimus. Iusticia q̄ sua vnicuiqꝫ tribuit/eliminat auariciā q̄ aliena retinet ⁊ rapit. Tēꝑantia q̄ excessum reprimit. expellit gulam q̄ modum excedit. Prudentia q̄ ꝫm Augu. incorruptiōe corruptioni ꝑponit/euacuat luxuriā qua corrūpiť corpus et anima.

Explicit quartus tractatus huius libelli qui est de explanatione virtutum.

Incipit tractatus quintus de septē petitōnibus cōtentis in orōne dn̄ica ⁊ earum expositione. 5

t Ractatum de septem petitionibus q̄ in orōne dn̄ica cōtinenť/aliqui ꝫm ordinē huius libelli ponunt. s. immediate post tractatum de articulis fidei. ⁊ ante tractatum de decem p̄ceptis legis. Michi vero quinto loco poni placuit. s. inter tractatū de septem virtutibus. ⁊ tractatū de septē donis spūssancti. ea. scꝫ cōsideratiōe q̄ in ipsis septem petiōibus sic in ipsa orōne dn̄ica cōtentis effectualiter/ipse septē virtutes/ipsaqꝫ septem dona spūssancti/peti videantur. ¶ Circa quē tractatū primo videndū venit de efficacia modi petendi qui describiť in ꝓhemio dicte orōnis dn̄ice. De distinctione ⁊ expositōe ipsarū petitionū ꝑticulariter. De numero ⁊ sufficientia earū. De ordine earū ad septem vicia capitalia.

De efficacia modi petendi cōtenti in ꝓemio dicte orōnis.

p Ater noster. Cum hec orō a sapiētissimo vtpote ab eo qui ē ipsa sapiā infinita/⁊ veracissimo vtpote ab eo qui est fons et origo totius veritatis/ cōdita sit. Patet q̄ nihil ei deesse potest. siue quo ad petēdi modū siue q̄ ad sufficientiā bonorū petendorum. Modus aūt petēdi efficacissimus describiť in tribus primis verbis petiōes p̄cedētibus quibus ad misericordiaꝫ flectiť animus pr̄is misericordiarū. ideoqꝫ ea his septem petitionibus p̄misit q̄si quoddam ꝓemiū. in quo on̄diť orantē in cōsequēter petēdis fore exaudiendū. ¶ Cum em̄ ad sufficientē agentē tria cōcurrere debeāt. s. q̄ sit sciens volēs ⁊ potēs. in hoc q̄ dicit pr̄. on̄diť eū scire et aduertere nostrā. i. filiorū suorū indigentiā. iuxta illud Math. vj. Scit ei pr̄ vester. q̄r his oībus indigetis. In hoc aūt q̄ dicit nr̄. on̄dit eum subuenire volenteꝫ. suis em̄ oēs boni diligēter subueniūt alioquin boni nō essent. Un̄. j. ad Cor. v. Si quis aūt suorū ⁊ maxime domesticorū curam nō habet fidē negauit. ⁊ est infideli deterior. In hoc etiā q̄ dicit. qui es in celis. on̄dit ipm potentē. Quia vt hr̄. j. Mach. iij. De celo fortitudo est. ¶ Cum igiť his verbis ostēderimus ipm scientē nostrā indigentiā/⁊ subuenire potentem. necessario flectemus ipm ad misericordiam. ¶ Ait ergo. Pater noster. Et hic stat hoc nomen pr̄. essentialiter siue ꝓ essentia. ⁊ non ꝑsonaliter siue ꝓ ꝑsona. Diciť ei isto modo deus pater oīm. Quod ⁊ adhuc pōt tripliciter dici scꝫ cōiter. ꝓprie ⁊ magis ꝓprie. Cōiter. per creationē. ⁊ sic nō tm̄ ꝑsona patris sed tota trinitas dr̄ pater oīm. ⁊ non tm̄ electorum sed etiā puersorum. Unde Deuť. xxxij. Popule stulte ⁊ insipiens. nunquid nō ipse est pater tuus qui possedit te. fecit te ⁊ creauit te. Proprie aūt dr̄ pater ꝑ adoptionē. ⁊ sic tm̄ diciť pater bonorū. Unde ad Roma. viij. Accepistis spm̄ adoptionis filiorū in quo clamatis abba pater. Propriissime autem diciť pater ꝑ generationē ⁊ sic persona patris tm̄ diciť pater vnigeniti filij sui. Duobus primis modis diciť pater noster tota trinitas. sed tercio modo nō diciť pater noster deus. sed tm̄ filij sui. Ex quo ꝑꝫ q̄ hec oratio non dirigitur ad patris ꝑsonaꝫ tm̄. sed ad totam trinitatem. ¶ Sequitur qui es in celis. Non excluditur tamen per hoc quin sit vbiqꝫ. Et q̄uis vbi sit essentialiter potentialiter et presentialiter. magis tamen in celis dr̄ esse. q̄r vbi magis vi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

dec̄ relucere v̄tus sua ⁊ opatio/ibi dr̄ potiꝰ
eē ꝙ̄ alibi. Sicut aīa lꝫ vbiqꝫ sit in corpe. tn̄
magis dr̄ eē in corde ꝭm aliq̄s. vel ī capite
ꝭm alios. qr̄ ibi nobiliores apparēt opatio
nes sue. Et hoc ē qđ dicit aug. de spū ⁊ aīa
Sicut deꝰ vbiqꝫ totus ē in toto mūdo ⁊ in
omni creatura sua/sic tota aīa ī toto corpe
suo tāꝙ̄ in quodā mūdo suo ē ⁊ in omi eiꝰ
parte. Intēsius tn̄ in corde ⁊ cerebro. quē-
admodū deus ē ⁊ dicit̄ pcipue esse in celo.
¶ In his aūt septē petitionibꝰ/omē bonū
generi humano necessariū petit̄. Ut enim
dicit glo. aug. Nihil homī deest qđ his se
ptem petitionibꝰ nō cōtineat̄ siue ad p̄sen-
tem siue ad futurā ptineat vitā. Petit̄ em̄
in eis accessus oīs boni. tā creati ꝙ̄ increa-
ti. Itē recessus oīs mali. tam. s. p̄sentis/pte
riti ꝙ̄ futuri. vt patebit inferius.

De effectu prime ⁊ petitionis.

(p) Rima ergo petitio ē vt cōfirmetur
in nobis noticia siue cognitio veri
dei. que habet̄ p fidē orthodoxam
Et hoc ē ꝙ̄ dicit Nomē tuū. i. noticia tua
vel notamē tuū/sanctificet̄. i. confirmet̄ in
nobis. Sanctū em̄ idē qđ firmū. ⁊ sanctifi-
care idē qđ cōfirmare ē. Scđm Pap. ei di-
citur sanctum a sancio sancis qđ idē est qđ
cōfirmare. Quasi diceret firmet̄ in nobis p
fidē verā/noticia tua. vt sicut tu sp in te fir-
mus es. qr̄ eternꝰ ⁊ incōmutabił: ita da ꝙ̄
te firmiter cognoscamꝰ. ¶ Uel nomē tuū
s. paternitatis: quo pr̄ nr̄ diceris. sanctificet̄
id est firmet̄ in nobis. s. vt filij tui p gratiā
sp maneamꝰ. Uñ Glo. Oramus ne a san-
ctificatōe nōis in aliq̄ discrepemꝰ. ne patrꝫ
nomē ī filijs/moribꝰ ⁊ vita offendat̄ ¶ Uł
nomē tuū qđ in se venerabile ⁊ sanctū est.
sanctificet̄. i. sanctū in nobis ostēdat̄. sic ꝙ̄
sicut sanctū est in se ita nos sanctificet. Uñ
glo. Nomē pr̄is petimꝰ sanctificari in nob̄
nō vt ipm̄ sanctius sit. sed vt in nobis au-
gmentū sue sanctificatōis opet̄.

De effectu secunde petitionis.

(s) Ecūda petitio ē qua petit̄ regnum
seu gaudiū futuꝝ. siue etiā speale di
regimē q̄ ad p̄sentē statū cū ait Ad
ueniat regnū tuū. s. in nobis. i. ad nos ve-
niat. Uñ aug. Per hoc desideriū nr̄m exci
tamꝰ vt regnū suū nob̄ veniat ⁊ ī eo regna-
re mereamur. Et signant̄ dicit aduenjat. i.
ad nos veīat. qr̄ v̄tute meritoꝝ nr̄oꝝ ex cō-
digno ad ipm̄ puenire nō possumꝰ. sꝫ opꝫ
vt gratuito ad nos accedat. Uñ ad Ro. vj
Gr̄a dei vita et̄na. Sił Mat. iij. Penitē-
tiā agite appropinq̄bit em̄ regnū celorum.
¶ Uel sic regnū tuū. i. eccł'ia tua adhuc in
terris militans. De q̄ regno Lu. xvij. Ecce
regnū dei intra vos ē. Adueniat. i. ad aliđ
regnū tuū veniat. s. ad eccł'iaꝫ triūphantē:
Uel adueniat. i. ad te veniat. s. vt te videat
p speciē sicut nūc videt p fidē. ¶ Uel regnū
tuū. i. spūale vel speale regnū tuū/adueniat
nobis. vt. s. in nobis p specialē effectū regre
cognoscaris ⁊ pcipiaris. Uñ glo. Regnuꝫ
dei sp p̄sto ē. sed petimꝰ vt veīat. i. vt mani-
festetur hominibus a q̄bus velut lux a cecis
non videtur.

De effectu tertie petitionis.

(t) Ertia petitio ē q̄ petimꝰ vt ꝯformis
fiat volūtas nr̄a/voluntati diuine.
Et ē hec. Fiat volūtas tua sicut ī ce
lo ⁊ in t̄ra. Sicut supple fit ī celo ab electis.
Hoc ē. da vt ꝯformes tibi fiamꝰ in t̄ris. sic
ꝯformes tibi facti sūt scti in cel. ¶ Uł ꝭm
alios. Uolūtas. i. volitū tuū. s. illud quod
vis fieri circa nos/qđ spealit̄ est iustificatio
nr̄a. Uñ. j. ad Thessa. iiij. Hec ē em̄ volū
tas dei sanctificatio vr̄a. Fiat. i. adimpleat̄.
Nō volūtas quidez in se q̄ fieri vis. qr̄ illa
eterna ē. nec in se alit̄ fieri pōt. sed fiat p ex-
ecutionem ⁊ effectus adhibitōeꝫ. fieriqꝫ co
gnoscat̄. ¶ Uel sic. fiat volūtas tua in ter
ra. i. in hoīe q̄ terra ē. Uñ Gen. ij. Forma-
uit igit̄ dñs deus hoīeꝫ de limo terre. Et
Ecci. xvij. Deꝰ creauit hoīeꝫ de terra. Et ite
rum. Oīs homo terra ⁊ cinis. Qđ proprie
potest intelligi in hoīe peccatore cōuerten
do. sicut supple fit in celo. i. in homine san-
cto iam conuerso ⁊ iustificato. quasi dicat.
Cōuertant̄ mali ⁊ faciant q̄ tibi placita sūt
s. iusta ⁊ bona opa. sicut faciūt boni iam cō
uersi. Que tamen intelligēda sunt de voli-
tis que pcedunt a volūtate beneplaciti q̄
semper bona sunt. ⁊ non de his que proce-

dũt de voluntate permissionis que mala
plerũqʒ fiunt. Nec enim erit malum in ci-
uitate quod dominus non fecerit. Amos
iij. ¶ Exponitur etiam sic. Fiat voluntas
tua in terra. i. in ecclesia sicut suple fit in ce-
lo. i. in xpo qui celum dicit᷑ quia in eo dei-
tas celata est. Vñ Esa. xlv. Uere tu es deꝰ
absconditus.

De effectu quarte ꝯ petitionis.

q Uarta petitio est qua petit᷑ tem
poꝛale subsidiũ ad sustentatõeʒ
vite. Et est hec. Panem nostruʒ
quotidianum da nobis hodie.
Qd̃ aũt hec petitio ptineat ad corpoꝛalem
necessitatem specialit᷑ testatur Chryſ. super
Math. ita inquiens. Quia hoibus loque
batur carne indutis ⁊ necessitati nature sb̃
iectis/ docuit subsidiũ peti nature infirmi-
tati. Dicit igit᷑ Panẽ nostrũ quotidianum
id est corpoꝛalẽ vel vsualem. i. nobis quoti
die necessariũ. Unde Math. vj. loco quo
tidianũ habet᷑ supsubstantialẽ. Ante enim
peccatũ/ fuit panis. i. cibus homini substã
tialis. sed post peccatũ. factus est sibi super
substantialis. i. necessarius ad hoc vt sustẽ
tetur in vigoꝛe. Unde nec per diem natu-
ralem/ sine languoꝛe viriũ potest homo eo
carere. Et ideo subdit᷑. da nobis hodie. Et
ponit᷑ hic panis ꝓ omni genere sustẽtamẽ
ti corpoꝛis. vnde panis dr̃ a pan qd̃ est totũ
ẜm Jsido. ¶ Exponit᷑ etiã de pane spũali
s. de corpoꝛe xpi seu de eucharistia. sic. s. pa
nem nostrũ xpm. s. vel eucharistiã qui ve-
rissimus panis est/ ⁊ efficacissimus anime
cibus. Joh. vj. Ego sum panis viuus q
de celo descendi. quotidianum. i. quotidie
necessariũ. da nobis hodie. ¶ Sed nunqd
ẜm hoc debet quilibet de eccl'ia quotidie
cõmunicare? Dic ꝙ tripliciter cõtingit cõ-
municare. s. corpoꝛalit᷑ seu sacramẽtalit᷑ tã-
tum. ⁊ isto modo cõmunicãt mali quãdo ĩ
peccato moꝛtali sumunt corpus xpi. Jtem
spũaliter tm̃ scʒ credendo sacramentũ. Cre
dere em̃/ est spũaliter manducare. ẜm illud
Aug. Crede ⁊ mãducasti. Et isto mõ cõ-
municãt quotidie omnes boni. Jtem coꝛ
poꝛaliter seu sacramẽtaliter ⁊ spũalit᷑. ⁊ isto
modo cõmunicãt quotidie boni sacerdo-
tes q celebrãt. ⁊ alij boni de eccl'ia dum cõ
municãt. Qd̃ qlibet xpianus debite etatis
tenet᷑ facere/ ad minus semel in anno. s. i pa
sca. ¶ Sed cũ cõpleta refectõe corpoꝛali vl'
spũali/ habeamꝰ qd̃ in ista petitõe petimus
vt qd post prandiũ istã oꝛõnẽ iteramꝰ? Ad
qd̃ dicit᷑ ꝙ sensus huiꝰ petitõis duplex ẽ. s.
vt panis det᷑ ⁊ vt in comedẽtis nutrimẽtũ
nõ aũt in detrimẽtũ ꝯuertat᷑. Et rõne pmi
habet locũ hec oꝛo añ susceptõeʒ cibi. Ra-
tione vo scđi hʒ locũ post susceptõeʒ.

De effectu quinte petitionis oꝛonis p̃dicte.

i N qtuoꝛ igit᷑ p̃cedẽtibus petitõ
nibus petit᷑ accessus oĩs boni
Jn tribus vo sequẽtibus/ ponit᷑
amotio oĩs mali. Jn hac igitur
qnta petitõe petimꝰ absolui a malo p̃terito
Et est hec. Dimitte nobis debita nostra. i.
peccata q nos/ pene debitoꝛes ꝯstituãt. Si
cut ⁊ nos dimittimꝰ debitoꝛibus nostris.
Quasi dicat. Sic te velis habere ad nos in
debita nostra dimittẽdo. sicut nos habemꝰ
erga debitoꝛes nostros qbus debita dimit
timus. ¶ Et intelligas ꝙ hec oꝛo ꝓfertur
in psona totius ecclesie q in bonis stat qui
peccãtibus in se debita dimittunt. Alioqn
si in persona sua intentionẽ imputando di
ceret peccatoꝛ in se peccãtibus nõ dimittẽs
mentiret᷑. sibimet imp̃cans maluʒ. ẜm qd̃
dicit Augus. Si nõ dimittis mentiris. ⁊ ei
mentiris quẽ non fallis. ¶ Sed ẜm aliqs
istud in peccatoꝛe videt᷑ posse saluari oꝛan
do iuxta prioꝛem modũ. per hoc ꝙ ly nos
⁊ ly nobis/ supponant ꝓ diuersis. Et hic
sit sensus. Dimitte nobis infirmis debita
nostra. sicut ⁊ nos boni ⁊ pfecti dimittimꝰ
debitoꝛibus nostris. ¶ Sed istam exposi-
tionem vt nimis extoꝛtã credo derelinquẽ
dam. Expone sic igit᷑. Dimitte nobis de-
bita nostra. i. peccata que nos constituunt
debitoꝛes. Uel debita nostra. id ẽ penas no
bis pro predictis peccatis nostris debitas.
cõmutando saltem eternas quas peccan-
do meruimus/ in tempoꝛales. sicut et nos
dimittimus. id est iuste dimittere debemꝰ
debitoꝛibus nostris. vt saltem eos nolimꝰ
vel hic vel in futuro obligari. cũ aliquid. s.
fecerint quare obligare desierint. vtpote cũ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

satisfecerint si possint. vt saltem cum petie-
rint veniā/ si non possint. ¶ Unde hic no-
ta q duplíciter contingit alicui dimittere.
Uno modo dimittendo rancorem. sic. s. q
nec malum inimici velis pcurari. nec eius
bonū minui. bene tamen velis illud qd in
te deliquit aliqtenus satisfieri. Et ad h9 te-
nent omnes indifferēter. qr hoc oīno prece
ptum est saltem sub intellectu. Alio modo
dimittere cōtingit. non solū dimittēdo ran
corem sed oīno sine satisfactione iniuriarū
sineq restitutōe rerū. necnō sine interuētu
precum omnia dimittere ac ex puro corde
diligere. et ad hoc tenent tantū pfecti. quia
isto modo solū consiliū est.

De effectu sexte petitionis.

Sexta petitio est respectu amotōis
mali futuri. in qd/ varijs tpibus/ ex
carnis mūdi et demonis tēptatōni
bus incidere formidamus. Et ē hec Et ne
nos inducas in temptatōez. Qd intellige
pmissiue. i. nō induci sinas in temptatōez.
hoc est ne pmittas nos succūbere tempta-
tioni. Aliud est em in temptatōnez duci. et
aliud induci. In temptatōnez em ducit q
a temptatōe pulsat. sed nō deijcit. In tem
ptationē vo inducit qui a temptatōe pul-
satur eo q a grā non supportat sed sibi re-
linquit. a temptatōe frangit et absorbetur.
¶ Quia ergo nō ē malū a temptatōe pba
tionis vel etiā suggestionis duci qnimo ē
occasio exercende vtutis. qr beat9 vir q suf-
fert tēptatōez. Jaco. j. Nō petim9 hic vt nō
ducamur in tēptatōez. sed ne inducamur. i.
ne interi9 inducamur et succūbam9. Unde
glo. Nō pcamur nō tēptari. sed nec etiam
modicū a tēptatōib9 vinci. Tēptatio ei ne-
cessaria est ad coronā. ¶ Et cū duplex sit
temptatio. s. pbatōis et suggestionis. non
dicit deus xpiē inducere in tēptatōez sug-
gestionis. qr vt dicit Jac. j. Ipe ei deus ne
minez temptat. Sed ideo (vt dicit Aug9)
dicit aliquē inducere in tēptatōez. nō quia
ipe inducit. sed qr aliqn induci pmittit. vel
saltē qd inducamur nō impedit.

De effectu septime petitionis.

Septima et vltima petitio est re-
spectu amotionis mali psentis
siue instantis. Unde glosa ordi
naria sup isto passu Math. vj.
Sed libera nos a malo. In illam que non
dum est supple temptatōnez ne nos sinas
induci. quod intellige petitōe pcedenti pe-
titum est. et ab ea in quā inducti sum9 libe-
ra nos. Et hoc ē qd dicit. Libera nos a ma
lo. tam. s. visibili et inuisibili. et tam pene q
culpe. Unde simpliciter dicit a malo nihil
determinādo. dans hoc de omni malo in-
telligi posse et debere. Unde sic intelligēdo
petit amotionē omnis mali instantis. Est
autem quadruplex malū. Unū originale.
aliud actuale. quod est duplex. Nam alid
est mortale. aliud veniale. Quartū malum
est pena peccatū cōsequens. Primū autez
malum est innatū. duo sequentia sunt ma
lum additū. Quartū est malum inflictum
Et ab oībus his petimus liberari. Nuz in
psona ecclie orātes et loquētes dicim9. Sz
libera nos a malo et c.

De numero et sufficientia pdictarū petitionū.

Numerus vero et sufficientia pre-
dictarum petitionū sic accipitur
Omne quod rationabiliter pe-
ti potest/ aut est collatō boni. aut
amotio mali. ¶ Si est collatio boni. aut
boni increati. s. dei. aut boni creati. Si est
collatio boni increati. hoc potest esse dupli
citer. Uel. s. vt per veram fidem confirme-
tur eius noticia in nostro aspectu. et hoc pe
titur ibi. Sanctificetur nomen tuum. Uel
vt sua voluntas confirmet in nostro affe-
ctu. et hoc petitur ibi. Fiat voluntas tua et c
Si vero petatur collatio boni creati h9 ite-
rum potest esse dupliciter. Uel. s. vt confe-
ratur bonum eternū vt est regnum celorū.
Et hoc petitur ibi. Adueniat regnū tuum
Uel vt conferat bonū temporale ad suste-
tationem. Et hoc petitur ibi Panē nostrū
quotidianū. ¶ Si autē fiat petitio p amo
tione mali/ hoc potest esse tripliciter. Uel. s.
vt amoueatur malum pteritum siue in p-
terito cōmissum. Et hoc petitur ibi. Et di
mitte nobis debita nostra. Uel petitur vt
amoueat malum futurū. Et hoc petit ibi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

Et ne nos inducas in temptatōez. Vel petitur vt amoueat̄ malū p̄sens. et hoc petit̄ ibi. Sed libera nos a malo.

De ordine ipsarum petitionū ad septē vicia capitalia.

Nunc videndū venit qualiter in his septem petitionib⁹ cohiberi petunt̄ septem capitalia vicia.

¶ In p̄ma igit̄ petitōe cohibet̄ sup̄bia. Sup̄bi em̄ nō sanctificāt nomē dī sed nomē suū ꝓpriū. s̄m qđ dicit psal. Vocauerūt noīa sua in terris suis. ¶ In scđa petitōe elidit̄ inuidia q̄ est dolor alieni boni. Unde nō desiderat vt ꝑrimo adueniat bonū sed potius malū. ⁊ econtrario in ista petitōe petit̄ cōmune omniū bonū. ¶ In tertia petitōe resecat̄ ira. que volūtatez dei nō sequit̄ sed ꝓpriū impetū. et ecōtrario in ista petitōe petit̄ volūtatē dei fieri. Vel aliter s̄m aliquos dici pōt ꝙ in scđa petitōne elidit̄ ira que bonū homini non patit̄ euenire. Ibi em̄ aduenire petit̄. Et tunc in tertia resecat̄ inuidia. que specialiter sanctam dei ꝑsequit̄ volūtatē. vt dicit Hiero. Cui⁹ cōtrariū in dicta petitōe orat̄. Et s̄m istuz scđm modū ponēdi. ordinant̄ petitōes ad vicia/ in scđa tabula ꝑ aliquos circa hec cōfecta. ¶ In quarta aūt petitōe expellit̄ accidia Ibi em̄ petit̄ robur tam spūale ꝙ corporale qđ confert̄ in pane corꝑali ⁊ spūali. qđ quidē euacuat accidiaz q̄ est ignauia et tediū vite. ¶ In q̄nta petitōe elidit̄ auaricia q̄ est īmoderat⁹ amor cōgregandi ⁊ retinendi tempalia. Vnđ ⁊ debita semꝑ exigit nec dimittit. Cui⁹ cōtrariū ibi petit̄ ⁊ offertur. ¶ In sexta petitōe extirpat̄ gula. ex q̄ ortū habuit p̄maria homīs temptatio. cuz ibi petat̄ amotio tēptatōnis future. ¶ In vltima petitōe resecat̄ luxuria q̄ specialiter semꝑ habet secū malū tam corꝑis qđ ipsa debilitat. q: qui fornicat̄ in corpus suū peccat. ꝙ etiā spūs cui⁹ vires eneruat. Cuz ibi petat̄ amotio oīs mali p̄sentis.

Finit.

Incipit tractatus sextus de septem donis spūssancti ⁊ eorum declaratione.

Postmodū de donis spūssctī sub ꝯpēdio agēdū ē. Ubi p̄mo dicēdū erit. vtrꝫ idē sint ꝙ septē v̓tutes denoīate. Et si nō. in q̄ ab eis differūt. Quot sūt dona. ⁊ q̄ sint. Deinde đ singulis donis in se aliqua tangēda erunt. Postremo q̄liter ꝑ ipa dona/ excludunt̄ septem peccata capitalia.

Vtrum septez dona spūssancti sint idem ꝙ septem virtutes. Et in quo differunt.

Omniū aūt fere opīo ꝙ ē dona nō sunt v̓tutes. Sed d̄raz inter v̓tutes ⁊ dona assignādo/ mag̃ ē diuersitas. ¶ Quidam em̄ dicunt ꝙ v̓tutes/ p̄ncipalit̄ sūt ad agendū ⁊ ꝙ ideo diffiniunt̄ ꝑ actus ⁊ oꝑationes suas. Dona v̓o p̄ncipalit̄ sūt ad resistendū tēptatōibus. q̄ viā iam habite virtutis impugnāt. ¶ Alij sic dicūt ⁊ melius ꝙ v̓tutes simplicit̄ sunt ad agendū. sed dona sunt ipaꝝ expeditōnes v̓tutū. ⁊ sic sunt ad magis expedite agēdū. ¶ Sūt alij q̄ distinguūt dicētes ꝙ in donis illa q̄ ꝑtinent ad affectū sunt v̓tutes. Illa v̓o q̄ ꝑtinēt ad aspectū reꝝ/ sunt ꝓpria dona. Et hi soluūt facile que ex vtraqꝫ parte obijci possunt. s. vtrum sint virtutes vel non. Et q: opinio media/ innitit̄ sententie beati Greg. a pluribus ꝓbabilior habet̄.

Quot sint dona spūs sancti ⁊ que sint.

Quot ⁊ q̄ dona sint ptz ꝑ Esaiaz xj. ca. vbi tāgunt̄ septē dona spūs sancti hoc ordine. Requiescet suꝑ eū. s. xp̄m. spūs sapiētie ⁊ intellectus. spūs cōsilij ⁊ fortitudinis. spūs sciētie ⁊ pietatis. ⁊ replebit eū spūs timoris domini. Duo aūt prima digniora sunt que regunt vitā ꝯtemplatiuā. s. sapiētia ⁊ intellectus. Alia aūt q̄nqꝫ sufficienter regunt vitam actiuā. Et s̄m hoc sumit̄ ab aliquib⁹ numerus ⁊ sufficiētia ipoꝝ septē donorum sic. s. Nā aut ipa dona q̄ (vt tactū est) sunt quedā ipsaꝝ expetitōes seu ꝑfectōes v̓tutū ipsam virtutem perficiunt respectu vite cōtemplatiue vel respectu vite actiue. Si respectu vite ꝯtemplatiue que circa diuina ⁊

celestia v̾sat̃. aut ip̄am v̾tutē ꝑficiūt ꝑ mo-
dum cuiusdā expiētie ⁊ gustus. ⁊ hoc fit ꝑ
donū sapie. aut ꝑ modū cuiusdā intime in
uestigatōis ⁊ speculatōis. ⁊ hoc fit ꝑ donū
intellectus. Si respectu vite actiue que cir-
ca agibilia versat̃. aut ꝑficiūt ip̄am v̾tutez
ꝙ̄tum ad recessum a malo. ⁊ hoc fit per do
num timoris. aut ip̄am v̾tutē ꝑficiunt ꝙ̄-
tum ad opatōez boni. ⁊ tūc vel boni ad qd̓
omnes tenent̃ ⁊ quod est in cōmuni opa-
tione. Uel boni ad quod nō omnes tenen
tur vt est bonū arduū. Si quātuz ad opa-
tionem boni ad quod omnes tenent̃. hoc
cōtingit dupliciter. Nam vel donū in tali
opatione v̾tutē ꝑficit tanꝙ̄ ip̄m opus exe-
quens. Et tunc est donū pietatis. vel tāꝙ̄
ip̄m opus regens ⁊ dirigens. ⁊ tunc est do
num scientie. Si quātuz ad opatōez boni
ad qd̓ nō omnes tenent̃. hoc iterū ꝯtingit
dupliciter. nā vel donū in tali opatōe v̾tu-
tem ꝑficit tāꝙ̄ opus ip̄m arduū exequens
⁊ tūc est donū fortitudinis. Uel tanꝙ̄ ip̄m
opus arduū regens ⁊ dirigens. ⁊ tunc ē do
num cōsilij. ¶ Aliter ꝑ alios sumit̃ iste nu
merus ⁊ sufficientia p̄dictoruz donoꝝ ſm
aliquas ipsoꝝ donoꝝ ratōes. ⁊ hic inserere
visum est causa breuitatis non expedire.
¶ Nota insuꝑ ꝙ illud donū qd̓ in predi-
cta Esa. assignatōne / vltimo loco ponit̃. s.
donum timoris / est primū in ascendendo.
iuxta illud psal'. Initiū sapientie timor do
mini. A quo timoris dono / fit quidaz per
alia dona gradalis ascensus. Ne ei timor
cōceptus / gelidus foret aut aridus. sequit̃
donū pietatis que ad omnia vtilis est. Et
ne pietas ip̄a / nimis remissa aut nimis ꝓ-
diga aut aliquo mō inordinata eēt adiūgi
tur ei donuz scīe que opa pietatis regat vt
discrete fiant. Et ne scīa inualida foret / ad-
ditur ei donū fortitudīs vt qd̓ aliqs ꝑ sciē
tiam bn̄facere nouit / ꝑ fortitudinē exeq̇ fa-
cto possit. Et ne fortitudo p̄sumptuosa vel
impetuosa esset / adiungit̃ ei donum ꝯsilij
quo regi possit opus fortitudinis ⁊ debito
modo compmi. quia ſm Greg. fortitudo
sine cōsilio p̄cipitat. Et ne cōsiliū incautū
foret. adiungit̃ ei donū intellectus. qui est
cognitio bonoꝝ spūaliū / quo cōsiliū in ip̄a
spūalia dirigi possit. Et vt intellectus mō
debito tempet̃ ⁊ ordinet̃ / dat̃ ei sapientia q̄
est cognitio ꝑ gustū diuine dulcedis. Que
sapiētia a sapore nō a sape dicta est.

De dictis septē do D nis in speciali. Et p̄mo de dono timoris.

n Unc breuiter de singulis donis in
se / aliqua tangēda sunt. Et primo
de dono timoris. vbi p̄mo dicetur.
Quid sit timor. Deinde quot sunt eius spe
cies. Et que earū sit donū.

Quid sit timor ⁊ quot sunt eius species.

t Imor ſm Aug. suꝑ Johan. sic
diffinitur. Timor est fuga ani-
mi / ne perdat quod diligit. Idē
in li. de ciui. dei. Timor est affe-
ctio vel amor. fugiens quod ei aduersatur
¶ Species autez timoris ponunt̃. vj. Est
enim timor mūdanus. humanus. natura-
lis. seruilis. initialis. filialis. Timor mun-
danus est quo quis timet amittere q̄ mun
di sunt. ⁊ ideo nō peccat si ea amittat. Hu-
manus est quo quis ex deliberatōe tantuz
timet penā sui corporis. Naturalis ē quo
quis naturaliter timet mortem siue horri-
bile aliquid ante deliberatōez rationis. q ti
mor viciosus nō est sicut duo p̄ores. Ser-
uilis est q̊ quis offendere timet tm̄ ne icur-
rat penam gehēne. Iste aliquantulū habet
vtilitatem. qꝛ frequēter introducit charita-
tem sicut seta introducit filum sutoris. vt
ꝑhibet augusti. Initialis est qui quasi du-
plicem habet oculū seu respectum. vnū ad
fugam pene. aliuum ad amorem glorie. Ser
uit em̄ deo ꝑtim timore gehēne. ꝑtim amo
re glorie vel iusticie. Filialis siue castus est
quo timem⁹ ne xp̄s anime nr̄e responsus
aut tardet aut discedat. aut aliq̄ten⁹ offen-
datur. hic ē timor sanctus q ꝑmanet ī secu
lum seculi. qui alio nomine dicit̃ reueren-
tialis. Quis aūt timoꝝ istoꝝ sit donū spū s
sancti patet qꝛ nec timor mundanus. nec ti
mor humanus q simpliciter mala habent̃
nec naturalis. quia donū / est quidē diuini
tus infusus. non innatus. timor v̾o natu-
ralis innatus est. Nec seruilis timor. pro-
prie tamē sumēdo donū nisi generalit̃ su-
meret̃. sicut generalit̃ dicitur donū de om̄i
bus que dant̃ a deo. ⁊ sūt supra naturā ad

ordinandū aliquo mō vitā in bonū gratie sicut ⁊ fides informis dici pōt donū dei. sꝫ initialis timor. ⁊ castꝰ siue reuerētialis ꝓp̄e dicunt donuꝫ spūssancti. Cōcedūt tñ aliq simpliciṫ ꝙ timor ꝯuilis sit donū spūssancti ⁊ tñ negāt ꝙ simul insit cuꝫ spūsancto/ ꝙ q̄liter eē possit nō video.

De secūdo dono spiritussancti. s. dono pietatis.

s Equitur de dono ꝓrio q̄ ē in ascēdēdo. s. d̄ dono pietatꝭ Ubi p̄rio vidēdū qd sit. q̄t modis dicatur. et ꝯm quē modū sit donū spūssancti. Diffinitur aūt sic pietas ab aug. Pietas ē cultus dei quā greci eusebiā vocāt. Item greg. sup Iob. Pietas ē q̄ docet opꝰ misericordie. Scd̄m tulliū i fine p̄mi sue rhetorice. Pietas ē beniuolētia in parēte. Magistralꝭ v̄o diffinitō hec ē Pietas ē ex benigne mētis dulcedīe oībꝰ auxiliatrix affectio.

Quot modis dicatur pietas.

d Dicitur aūt pietas multis modis. Q̄nqꝫ motꝰ ipius affectōnis tendēs in deū. ⁊ sic d̄r pietas cultꝰ dei ⁊ sic ē in genere v̄tutis q̄ ē latria. Q̄nqꝫ dicitur motꝰ affectōis tēdens in eiꝰ imaginē. s. in hoīeꝫ. ⁊ hoc pōt eē tripliciṫ. vel ille motꝰ affectōis tēdit in imagineꝫ dei q̄ ē sibi ꝑpi ꝑ sanguinē ꝯiūcta. ⁊ sic ē beniuolētia in parētes. ⁊ ē spēs iusticie naturalis. Q̄nqꝫ etiam diciṫ affectio tēdēs in imaginē dei. i. in hominē tāꝙ̄ miserijs opp̄ssuꝫ. ⁊ sic pietas ē q̄ docet opa misc̄d̄ie. vt dicat Greg. ⁊ sic potiꝰ v̄tus ē ꝙ donuꝫ. Q̄nqꝫ etiā ē affectio tēdēs in imaginē dei nō q̄dē inq̄ꝫtuꝫ ē sanguie cōiūcta vel miserijs opp̄ssa vt sic. sed motu q̄dem generali. s. inq̄ꝫtum ē imago dei. hoc ē inq̄ꝫtuꝫ ē rōnalis creatura. Et tūc ꝓp̄rie d̄r donū spūssancti qd̄ abilitat ⁊ expeditū reddit hoīeꝫ ad habēdū se beniuolētē seu beniuolū/ ad rōnalē creaturā. s. ad quēlibet hominē siue indigētē siue nō indigētē. Et sic maxie ei cōuenit ista diffinitio magistralis p̄riꝰ posita. Scd̄m primū modū diffiniṫ ab Aug. iuxta scd̄m modū diffiniṫ a Tullio Scd̄m tertiū modū diffiniṫ a Greg. Et ꝯꝫ quartū moduꝫ diffiniṫ a magistris. q̄z illo mō est ꝓp̄rie donū spūssancti.

De tertio dono spiritussancti. s. de dono scie.

d De dono aūt scie duo videuda sunt. s. qd sit. Et in q̄ differt a dono sapie. a q̄ ꝯm Aug. distare nō videṫ. Q̄ñ scia ꝓp̄rie donū est sic diffiniṫ. Sciētia ē lumē spūale/ acceptuꝫ a deo: in q̄ videnṫ rōnes opabiliū ꝑtinentiū ad vitā. ꝑ q̄s sancte ⁊ meritorie viuamus. sicut dicit aplꝯs ad Titū. ij. Abnegantes omnē impietatem ⁊ secularia desideria sobrie ⁊ iuste viuamꝰ in hoc seculo. Uñ sicut fides ē illumiātio q̄dā ad credibilia. ita donū scie ē illumiātio q̄dā ad opabilia.

In quo differt donū scientie a dono sapientie.

d Dicitur aūt in hoc a dono sapiētie differre quoniā sapiētia ē cognitio quedā diuina/ ꝑ gustū. sciētia aūt est lumē quoddā diuinū ad opabilia ꝑtinētia ad hāc vitā. Unde sicut dicit magister in li. sententiarū. Sciētia docet bene ꝯuersari in medio huiꝰ praue ⁊ ꝑuerse nationis. Et hoc satis videṫ ꝯsonare verbis Aug. q̄ dicit ꝙ sapiētia est d̄ eternis. Scientia v̄o de tempalibus.

De quarto dono spiritussancti. s. de dono fortitudinis.

p Post hec de dono fortitudinis duo etiam dicenda sunt. s. quid sit ⁊ q̄liter differt a fortitudine prout fortitudo est virtus.

Quid sit fortitudo et quomō differt a fortitudine ꝓut est v̄tus.

s Secundū aūt ꝙ fortitudo est donum sic notificatur. Fortitudo est affectio animi qua cupiditas terrena dep̄miṫ. nullaqꝫ aduersitas formidaṫ. Et videtur hec notificatio sumi ex verbis aug. in li. de spū ⁊ anima. ⁊ in. v. li. sue musice. ¶ Differt aūt a fortitudine ꝓut est virtus. licet vtraqꝫ sit circa difficile et arduū. Quoniam fortitudo ꝓut est virtus sustinet ꝑiculuꝫ. quando. s. necesse pati vel a bono virtutis cedere. sicut quādo queriṫ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

fides vel iusticia. vel libertas patrie vel hu iusmodi. Sed fortitudo put est donum, se gratis et ex abūdanti illi statui offert. i quo talia sepe querunt. vt est status pfectionis consilior. Si aūt dicat q sm hoc nō habe rent donū fortitudinis nisi tantū pfecti. et q sic habita vna gratia gratificāte nō om nes haberent. Dico q nō est verū nec ex p dictis sequit. quoniā pfecti istud donū ha bent in actu. omnes vo in charitate existen tes habent in habitu. Unde q impfectus ē habet in habitu. Unde opus pfectionis fa cere potest qui vult.

De quinto dono spūssancti. s. de dono cōsilij. et qd sit.

p Ostremo de dono cōsilij duo si militer vidēda sunt. s. qd sit. Et qualiter sit donū cū in xpo nō vi deat fuisse. in q tn sunt et fuerūt omnia dona. ¶ Diffinit aūt sic a Tullio i rhetorica sua. Consiliū est, faciēdi vel non faciēdi vere cogitata ratō. Sed hec diffini tio nō videt couenire cōsilio put est donū ideo aliquī corrigūt eū sic. Consiliū est fa ciendi vel nō faciēdi vere excogitata ratio: earū. s. rerum in qbus pter arduitatē indi get qs adiutorio. Unde cōsiliū put hic su mitur, nō est de dubio sed de arduo ad qd pter difficultatē nō omnes tenent. De re liquo dic q isto mō vltimo cōsiliū ē donū et qd verissime hoc donū fuit in xpo sicut et cetera dona fuerūt et semp erūt. Unde cōsi liū sm q ponit dubitatōez et circa eam que rit ab alijs certificatōez nō fuit in xpo q cer tissime oia nouit qr nec sic ē donū spūssan cti. Sed cōsiliū qd est lumē immissum a spū sancto, oia dubia dissoluēs, et indubitāter in aggressionē arduor dirigēs, q deus ad statum pfectionis ptinere ppalauit, sic est donū. Et isto mō fuit in xpo.

De sexto dono spiritussancti. s. intellectus.

s Equit de dono intellectus. Cir ca quod attēde. et primo quid sit deinde qualiter differt a sapien tia. Diffinit aūt sic ab Augu. in sermone quodaz suo de timore. Intellect9 vocatur quo ab omni infirmitate carnali corda mūdant. vt pura intentio dirigatur in finez suū. s. deū. Et intellectus quoddā lumen spūale infusum ad cognitōez dei in creaturis. Differt aūt a dono sapiētie. quia sapientia est cognitio p gustum. Est enim quoddā lumen sub quo vel in quo vident et gustant diuina p experimentū. Unde sa pientia put est donū est pprie gustus dei in donis suis. Intellectus aūt nō est p gu stum. sed potius est lumē quoddā datum a deo ad cognitōez dei in creaturis illis in quib9 resultat deus p graz. Uel in illis in q bus habet resultare p graz et gloriā. Unde intellectus est donū quo gratuite cognosci mus dispositōes celestiū: p easq tendim9 i deum sic disponentē.

De septimo dono spūssancti sapie. et qd sit.

d Eniq de dono sapiētie dicēduz est. Et quoniā ex supius dictis i parte patet quid sit. et qualiter se habet ad donū sciētie et ad do num intellectus ideo sufficit hic ponere ei9 notificatōez. Scdm āt aug. sic diffinit. Sa pientia est cognitio rerū diuinar. ¶ Item ex littera. iij. li. sententiar. Sapientia ad so lius eterne veritatis cōtemplatōez et dele ctationem ptinet. ipaq tantū creator con spicitur. et q semp et incōmutabiliter ma net quod deus est. Greg. sic diffinit. Sapi entia est donū, spe et certitudine eternor, mentē reficiens. Que diffinitio dicit opatō nem eius ppriā, que est mentē p gustū re ficere. quod sonat nomē eius. Sapiētia em a sapore dicta est.

Quō p septem dona spūssancti: excludūt septē vicia capitalia.

v Ltimo dicendū est qualiter p se ptem dona excludant septē pec cata capitalia. Et sciendū est q timor qr per eū quis se depmit, ne super aliū se extollat. excludit superbiaz que sup alios se extollit. Pietas q sibi illa tas remittit iniurias. expellit iram que vin dicari querit. Scientia que mentez illumi nat. euacuat inuidiam. que mentē excecat. Fortitudo q excellit in arduis. pellit accidi am. q torpet in imis. Consiliū quod docet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

ꝑ transitorijs eterna mercari. remouet auariciã q̃ in terrenis ꝛ ꝑ terrenis tantũ querit negociari. Intellect⁹ q̃ vere delectamur in bonis spũalib⁹. excludit gulã. q̃ vane ꝛ misere delectat̃ in carnalib⁹. Sapiẽtia ꝑ quã ꝑpre delectamur in deo extirpat luxuriã q̃ qs impudice ĩ suo misero corpe delectat̃.

¶ Explicit tractatus sextus huius compẽdij de septem donis spũssancti.

Incipit tractatus septimus de octo beatitudinibus ꝛ earum explanatione.

n Unc breuiter restat aliquid de octo beatitudinibus dicere. Et primo quid dicat̃ beatitudo. s. an ipa ṽtus an id quod ꝓmittit̃: vt gratia exẽpli respectu eius qđ dicit xp̃s. Beati paupes spũ quoniã ipsoꝝ est regnum celoꝝ. an beatitudo sit ipa pauptas vł ꝓmissio regni: Qualiter se habeant ad dona ꝛ ad ṽtutes. Quare vltime beatitudini idem p̃miũ reddat̃ sicut p̃me. Deinde de qualibet beatitudine ĩ se qđ est ꝛ q̃liter ꝛ cũ quo dono conuenit ꝛ cui vicio capitali cõtrariet̃.

Quid dicatur beati/tudo. an. s. ipa virtus vel qđ ꝓmittit̃.

s Ciendũ est aũt ꝙ beatitudo duplex ẽ. s. vie ꝛ patrie. ¶ Beatitudo aũt vie ꝯsistit ĩ ꝑfecta euacuatione vni⁹ miserie. s. culpe. ꝛ quo ad essentiã ꝛ q̃ ad occasiones. Unde qꝛ iste virtutes de qbus infra / euacuãt culpam et culpe occasiões. disponũtqꝫ ad beatitudinem patrie. ideo dici possunt ꝛ dicunt̃ beatitudines. Beatitudo aũt patrie cõsistit in omimoda euacuatõe vtriusqꝫ miserie. s. et culpe ꝛ pene. Et isto mõ dicunt̃ ꝓprie beatitudines p̃mia p̄dictis ṽtutib⁹ respõdẽtia Sicut ẽ illud. ipoꝝ est regnũ celoꝝ. Uel illud ipi saturabunt̃ ꝛc̃. Et sic varia rõe ꝛ cõsideratõe / poteris dicere ꝙ ṽtutes ille sint beatitudines. Et ꝙ silr̃ p̃mia eis correspõdentia beatitudines sunt.

Qualiter se habeant beatitudines ad dona ꝛ ad ṽtutes.

q Ualiter aũt se habeãt iste beatitudines ad dona ꝛ ad virtutes: hoc scito ꝙ s̄m glosaꝫ super isto passu Mat. v. ꝑ ṽtutes ad dona ꝛ ꝑ dona ad beatitudines ꝑuenit̃. Unde ṽtutes / dicunt initiũ opationis bone ꝛ euacuatione culpe q̃ ad essentiã. Dona aũt dicunt bonũ ꝛ expeditũ ꝓgressum. qꝛ donũ: expeditũ reddit actum ṽtutis vt expedite opetur. Beatitudines aũt dicunt cõsummationes siue terminũ quatinus in via haberi potest. ita vt omnẽ culpam euacuet et omnẽ culpe delectationẽ. Et bonũ delectabiliter opetur ꝙtum facere possibile est viatori. Et ideo dicunt̃ iste beatitudines / ṽtutes purgati animi. Quia. s. animã purgãt / vltima purgatione viatori possibili.

Quare vltĩe beatitudini idem reddit̃ p̃miũ sicut prime.

v Ltime aũt beatitudini idem premium reddit̃ quod ꝛ prime sed nõ eadem ratõe. Quia regnũ celorum duo in se cõphendit. s. exaltationẽ ꝛ abũdantiaꝫ. In beatitudine autẽ q̃ prima ponit̃ / q̃ est pauptas spũs est summa rerũ abdicatio siue abiectio ꝛ ideo ꝓmittit̃ ei regnũ inq̃tuꝫ dicit abũdantiã. In beatitudine vo q̃ vltima ponit̃ / q̃ est ꝑsecutionẽ pati ꝓpter iustitiã. est sũma deiectio ꝛ ideo ꝓmittit̃ ei regnũ inq̃tuꝫ noiat exaltationẽ. Unde ꝙuis regnũ celoꝝ omibus beatitudinibus debeat̃. istis tamẽ solum ꝓmittit̃. quia ꝑ quandam appropriationẽ istis magis debet̃.

De beatitudinib⁹ in speciali. Et cum quo dono conueniãt. Et primo de prima.

n Unc attendendũ est ad aliqualẽ singularẽ determinationem. Prima igitur virtus seu beatitudo est pauptas spũs que adaptat̃ dono timoris. Et expellit supbiã cui cõtrariat̃. eo ꝙ pauptas spũs / vera humilitas sit. Huic beatitudini in p̃miũ ꝓmittit̃ regnũ celoꝝ. ¶ Et nota ꝙ pauptas hic dicit̃ abdicatio temporaliũ s̄m rem ꝛ s̄m voluntatẽ. Quia cũ beatitudines ꝑfectam dicant peccati exclusionem. tam quo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

ad peccati essentiā ꝙ quo ad peccati occa-
sionem cū abdicatio solū ſm voluntatem
nō sit euacuatio ꝑfecta occasionis peccati.
quia est alia vtilior que magis occasionem
peccati euacuat/ scilicet illa que est ſm rem
et ſm voluntatem. patet ꝙ illa prima est ꝓ
prie beatitudo.

De secunda

s

Ecūda vtus seu beatitudo ē mi
titas siue mansuetudo q̄ ꝯgruit
dono pietatis ⁊ expellit iram. q̄ꝛ
mittis est queꝫ ira vel rancor nō
afficit. Cui respondet in premiuꝫ possessio
terre viuentium.

De tertia

t

Ertia vtus seu beatitudo est lu-
ctus/ q̄ est dolor animi charitate
informatꝰ. q̄ facit cognoscere mi-
seriā ꝓpriā ⁊ lachrymabilē ꝑn̄tis
vite statū ⁊ delectatōeꝫ future glīe q̄ suffi-
ciens causa luctꝰ sunt. quē dolorem inducit
scientie donū. Qui eīm addit scientiā istā. s.
addit ⁊ dolorē. Cui ꝓ p̄mio respōdet eter-
na cōsolatio in q̄ absterget deꝰ oēm lachry-
mam ab oculis sanctoruꝫ. Et iam non erit
amplius neqꝫ luctus neqꝫ clamor ⁊c̄. Et
hec euacuat inuidiam q̄ dolet de bono alie
no ⁊ letat̄ de malo. hec aūt beatitudo econ
uerso. ¶ Et ꝙuis luctꝰ ip̄e miseria q̄dā vi-
deatur cōgrue tamen beatitudo ꝓpter sibi
annexā dulcedinē dicit̄/ eo vt dicit Gregꝰ.
Dulciores sunt lachryme penitentiū ꝙ de
licie regū. Et aug. li. ꝯfeſ. Currebāt lachry
me ⁊ bene mihi erat cū illis.

De quarta

q

Uarta vtus seu beatitudo ē esu
nes ⁊ sitis iusticie/ q̄ dono forti-
tudīs adaptat̄. q̄ est ī sustinēdis
ꝑiculis ꝓ iusticia ⁊ fide. Que ex
pellit tediū boni hoc est acidiā. Cui respō
det ꝓ p̄mio eterna saturitas.

De quinta

q

Uinta vtus seu beatitudo ē mi-
sericordia. Que appropriat̄ do-
no cōsilij. qđ docet alijs dimittē
miora/ vt nobis dimittāt̄ maio-
ra. vl̄ ꝯferre sēr̄rena vt obtineamꝰ celestia. hec
expellit auariciā cuiꝰ ꝓpriū ē ꝯgregare ⁊ nō
remittere vel ꝯferre. Premiū aūt huic beati
tudini rn̄dens ē ꝯsecutio misc̄die.

De sexta

s

Exta vtꝰ seu beatitudo ē mūdicia
cordis. cui ꝯuenit donū intellectꝰ q̄
est cogitatō celestiū: oculos cordis
mūdās ⁊ illuminās. Hac eliminat̄ gula q̄
corrūpit ⁊ excecat cor. vn̄ Osee. iiij. Forni-
catio ⁊ vinū ⁊ ebrietas aufert cor. Premiū
huic beatitudini rn̄dens ē visio dei.

De septima

s

Eptima vtus seu beatitudo ē pax
seu eē pacificū. Cui rn̄det donū sa-
pientie q̄ ē delectari in deo q̄ est pax
nr̄a. Hec repellit luxuriā q̄ animū nō paci
ficat sed vagū reddit ⁊ instabilē. Cui corre
spondet p̄miū esse filiū dei.

De octaua

o

Ctaua vtꝰ seu beatitudo q̄ ē pati ꝑ-
secutōeꝫ ꝓpter iusticiā clarificat et
ostendit quoddā factuꝫ: hn̄s respe-
ctum ad singula p̄cedētia. Et ꝑ quod oēs
alie beatitudines ab vltima vsqꝫ ad primā
ꝓbant̄ si vere sunt. vnde Grego. Qualis
vnusq̄sqꝫ apud se lateat: illata cōtumelia ꝓ
bat. Et hinc ē ꝙ beatitudo ip̄i facto ꝓ pre
mio rn̄dens qđ idē est cū p̄mio prime bea-
titudini ꝓmissio redire dicit̄ ad caput tan
ꝙ circulꝰ ꝑficiēs ⁊ oēs beatitudines ambi-
ens ⁊ comp̄hendēs. He vtutes seu beati-
tudines tangunt̄ Mat. v. Beati paupes
spū qm̄ ip̄oꝝ est regnū celoꝝ ⁊c̄.

Unde accipitur nu-
merus seu sufficientia beatitudinū.

b

Arū ho beatitudinū numerus
⁊ sufficiētia ſm integritatē perfe
ctionis hominis accipit̄. Ad ꝑ-
fectionis aūt integritatem requi
runt̄ tria. s. recessus a malo. ꝓfectus seu ꝓ
gressus in bono. ⁊ ꝑfectus status in optio
Sane respectu primi malum ꝓcedit aut ex
tumore supbie. aut ex rancore malicie vl̄ ex
languore libidis seu ꝯcupiscētia. Contra q̄
tria sunt seu sumunt̄ tres prime beatitudi-

nes. s. paupertas spūs contra malū tumo-
ris superbie. Mititas cōtra malū rancoris
malicie. Luctus cōtra malū languoris libi
dini seu cōcupiscētie. Respectu vo secūdi
ꝓfectus seu ꝓgressus in bono attenditur
circa diuinā imitatōnez que est duplex ꝫm
duas vias qbus intendi pōt. s. miscdiam ⁊
veritatem. De qbus in psal. Uniuerse vie
domini miscdia ⁊ veritas; Et ꝫm has du-
as vias sumūtur due alie beatitudines. s.
respectu veritatis/ esuries iusticie. et respe-
ctu miscdie affectus miscdie. Respectu au-
tem tertij ꝑfectus status in optimo attendi
tur in duobus. s. in limpida cognitōne ⁊ in
tranquilla affectione. Et ꝫm hoc sumūtur
due alie vltime beatitudines. s. respectu lim
pide cognitionis. mūdicia cordis ad deuz
videndū. Et respectu tranquille affectōis
pax mentis ad deo ꝑfecte fruenduz. ¶ Et
aduerte ꝙ sicut in enumeratōne donoꝝ
iuxta quod supra in tractatu de donis de-
claratū est. est ordo qdam artificialis quo
primo loco ponūtur ⁊ enumerant̄ dignio
ra. ita in enumeratōe beatitudinū est ordo
quidam naturalis quo digniores vltimo
loco ponūtur.

X supradictis colligit̄ ꝙ habitꝰ vir
e tutū cardinaliū/ ṗncipaliter dispo-
nūt ad exercitiū vite actiue. Habi
tus vo donoꝝ maxime disponūt ad actus
vite ꝯtemplatiue. Habitus aūt beatitudi
nū disponūt ad ꝑfectōez vtroꝝqꝫ.

Finis tractatus ṗcedentis

Incipit tractatus I
octauus et finalis de vicijs tam nature ꝙ
voluntatis.

N finalibus aliqua de vicijs sū
matim tangere conuenit. Et qꝛ
i sunt vicia nature. ⁊ vicia volun
tatis. tangit̄ primo aliqualiter
de vicijs nature. Et deinde de
vicijs voluntatis.

De numero ⁊ suffi-
cientia vicioꝝ nature.

Icia aūt nature/ ꝙtuz ad hmōi
v cōpendiū attinet/ satis erit enu-
merare. q sunt septē. s. Extollētia
seu ṗsumptio. duricia. ignorātia
timiditas. ṗcipitatio. hebetudo. stulticia. q
rum numerus siue sufficientia licet de se sa
tis clareat. nam repibile non videt̄ vicium
nature. aliud a ṗdictis vel quod saltem ad
aliqḋ ṗmissoꝝ non sit reducibile. ꝑ opposi
tionem tamen ad septē dona spūssancti/ su
munt aliqui numerū ⁊ sufficientiā ipsoꝝ
viciorum nature. Eteni tres aīe sunt vires
seu potentie. s. concupiscibilis. irascibilis ⁊
ratōnalis. que quasi cōtinue in suis virtuo
sis actibus ⁊ oꝑationibus/ ꝑ ipa vicia que
nature ex sua corruptione insūt/ varijs mo
dis impugnant̄ ⁊ impediunt̄. contra q cuz
septem sint. data sunt in adiutoriū septem
dona spūssancti que lumina quedam siue
lux diuinitus inspirata ⁊ infusa ad effica-
cius tam contra ipa septem vicia nature ꝙ
vicia alia voluntatis ⁊ temptatōes. viam
iam habite virtutis impugnātes/ resisten-
dum. liberiusqꝫ ⁊ expeditius ipos actus v
tutum exequēdum. ¶ De vicijs nature cir
ca vim concupiscibilē. ¶ Circa igitur vim
seu potentiā concupiscibilē repérit̄ vicium
nature retrahens a debite compatiendo et
subueniendo ꝓximo. quod vocatur duri-
cia. Contra quod disponit donum pietatꝫ.
¶ De vicijs nature circa vim irascibilem.
¶ Circa vero vim seu potentiam irascibi-
lem/ duplex repérit̄ vicium nature. Unuz
immoderate retrahens ab agendis qḋ vo-
catur timiditas. cōtra quod disponit donū
fortitudinis Aliud immoderate accedens
quod vocatur ṗsumptio. Contra quod di
sponit donuz timoris. ¶ De vicijs nature
contra vim rationalez. ¶ Contra vim au-
tem seu potentiā rationalē/ duplex cōtingit
viciuz nature. s. vel respectu finis. vel respe
ctu eorum que sunt ad finem. Si respectu
finis. duplex repérit̄ nature viciū. Unum
impediens ne cognoscat̄ qḋ vocat̄ hebetu
do contra qḋ disponit donum intellectus
Aliud retrahēs ne animus ad ipm finem
debite afficiat̄ quod vocat̄ stulticia. cōtra
quod disponit donum sapientie. Si respe
ctu eorū que sunt ad finē duplex silr natu-
re vicium repitur. Unū impediens ne scia
tur quid ad ꝓsecutionez finis expediat qḋ
est ignorantia. contra quod disponit donū
scientie. Aliud quo qs in his q agēda sunt
magis ex passionis impetu ꝙ ex debita ele

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

ctione ducit quod est pꝑpitatio. cōtra qđ
disponit donum consilij. ¶ Quibus cōtra
rientur ipa nature. Contrariant etiam iste
septem nature vicia singula. s. singulis vir=
tutibus. singulis oratōnibus dominice pe
titionibus ꝛ singulis beatitudinibus ꝛ cō
ueniunt cum septem principalibus seu ca=
pitalibus vicijs voluntatis. Quod clarius
ex tabula in fine hui⁹ tractatus posita con=
cipi poterit ꝛ ꝑpendi.

De vicijs volūta R
tis seu de malo culpe in generali.

d E vicijs volūtatis. id est de ma
lo culpe seu de peccato / opportu
num foret ꝛ vtile / specialē ꝛ lon=
gum tractatū subiungere. sed cū
pluribus notabilibus hec sint diffuse expla
nata / sufficiet interim ad p̄sentis compen=
dij processum continuandū / eiusq; cōple=
mentum summatim dicere. quid sit pecca=
tum in genere. Quotiens fit siue quot sūt
eius genera. Deinde venient aliqua de q̊li
bet genere explanāda.

Quid est peccatū i ge
nere ꝛ quomodo diffinit.

p Eccatū aūt in genere sic diffinit
Peccatū est auersio ab incōmu=
tabili bono ad bonū cōmutabi
le. Quā diffinitōnez sic intellige
Peccatū est auersio s. volūtatis. qꝛ ꝓprie ꝛ
per se talis auersio est peccatū. ab incōmu=
tabili bono. s. deo q̊ oīno incōmutabilis ē.
Nec ē auersio aliud ꝙ disconformitas vo
lūtatis create a volūtate diuina. qđ ē in oī
peccato vbi aliqđ vult voluntas creata qđ
nō vult deus. Sequit: ad bonū cōmutabi
le. supple cōuersio. s. ad bonū creatū qđ cō
tinue mutat vel saltē mutabile est. ¶ Et li
cet peccatū in sui diffinitōne duo cōtineat
s. auersionē ab incōmutabili bono: ꝛ con=
uersionem ad cōmutabile bonum. essentia
lius tamē peccato est / primū ꝙ secundum.
Si em̄ fuerit cōuersio ad creaturam / ita ta=
men ꝙ non fieret auersio a creatore. sic cō=
tingit quādo quis amat creaturam ꝓpter
deum tantū. tunc nō fieret peccatū imo in
isto casu meritorie fieret. ¶ Licz plures alie
sint diffinitōnes peccati / non tractat nisi đ
vna. Plures alie a doctoribus assignātur
peccati diffinitōnes ꝭm causas efficientem
materialem ꝛ formalem ipsius peccati. Sz
quantū ad p̄sentem tractatum attinet / su=
pradicta diffinitō que ꝭm causam finalem
peccati sumit / sufficiat.

De duplici diuisione
peccati in genere.

p Lures etiam a doctoribus assi=
gnant peccati diuisiones ꝭm di
uersas peccati causas ꝛ origines
Quātum v̊o ad p̄sentem tracta=
tum sufficit de duabus peccati diuisioni=
bus principaliter tanget. Et primo đ vna
que sumitur ꝭm quādam peccati qualita=
tem ꝛ quantitatē. Secūdo de vna que su=
mitur iuxta peccati causaz materialē. ¶ Re
spectu prime diuisionis tria principalia re=
periunt genera peccatoꝝ. quia omne pec=
catū aut ē originale aut actuale. Si actua=
le. hoc iterū est dupliciter. Quia aut ē mor=
tale aut veniale.

De peccato origi L
nali ꝛ quid est.

o Riginale aūt peccatū ē illud qđ
a nostra viciosa origine trahim⁹
Et est auersio quedā habitualis
a deo quo anima ꝓna effecta est
non reddere iusticiā quā debet. Unde om
nes fere doctores respectu effectus ipsi⁹ pec
cati originalis consonant in ipam auersio
nem habitualē ꝭm Augusti. ¶ Hugo de
sancto vic. dicit ꝙ originalis culpa / est cor=
ruptio seu viciū quod nascendo contrahi=
mus per ignorantiā in mente ꝛ cōcupiscē=
tiam in carne. ¶ Alij volunt ꝙ originalis
culpa / sit necessitas cōcupiscēdi cuz debito
nō ꝯcupiscēdi. Et ponūt exemplum de ra=
dio cōtiguato aque. qui mouet aqua mo=
ta ꝛ quiescēte quiescit. Et hoc patet ex cōti
guatione sui cū aqua. Unde cuz maior sit
vnio aīe ꝛ carnis / ꝙ in casu p̄dicto radij et
aque. cū caro de se valde mobilis sit ad cō=
cupiscendū: anima eoipo ꝙ tali carni vnita
est habet statim talē quādam necessitatem
cōcupiscēdi. Cū igit caro puuli cui infun=
ditur aīa / p peccatū primi hoīs ad cōcupi=
scendū sit mobilis. inerit ipi aīe iam illi car

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.5.7

ni vnite necessitas q̄dā cōcupiscēdi. nec po
test anima ipa illā carnē seu sensualitatē co
hibere. sicut anima ade ante peccatum po-
tuisset q̄ habuit potestatē sup sensualitatē
⁊ etiā libertatē ꝯcupiscendi vel nō ꝯcupiscē
di. ¶ Patet igit̄ ꝙ ꝑ peccatū ⁊ post pecca-
tum p̄mi hoīs inest anime duplex neces-
sitas. Una nō possendi sensualitatē retine
re seu cohibere. ⁊ alia necessitas ꝯcupiscen-
di. Et p̄ma est q̄daꝫ necessitas nō valendi
facere quod debet. ⁊ secūda est q̄daꝫ necessi
tas faciendi quod nō debet. Et ita inest ei
carentia vtriusq̃ ꝑtis iusticie: que sunt de-
clinare a malo ⁊ facere bonū. ¶ Ex quo pa
tet ꝙ peccatū originale. ⁊ est in carne ⁊ est i
anima. sed in carne originalit̄ ⁊ materialit̄.
In aīa v̓o formalit̄ ⁊ tāq̄ in subiecto. So-
la em̄ aīa ē susceptibilis v̓tutis ⁊ vicij. ⁊ tn̄
sicut dictū est ex cōiunctōe ipius ad corpꝰ
cōtrahit viciū illud. sicut q̄, q̄s cadit in lu-
tum fedat̄ ⁊ maculat̄. ¶ Talis aūt aīe in-
fectio nō tantū est pena sed est etiam culpa
ipa v̓o culpe q̄ macula est delet̄ in baptis-
mo. Pena aūt q̄ fomes siue peccandi ꝓni
tas appellat̄. remanet post baptismū. Sic
em̄ in baptismo curat̄ culpa q̄ꝫtum ad rea-
tum damnatōis eterne. sed nō quin rema-
neat ipa pena q̄ꝫtuꝫ ad motū ⁊ actū concu
piscentie cum q̄ oportet nos q̄ꝫdiu viuimꝰ
pugnare. nisi extinguat̄ ꝯcupia ꝑ spēalem
gratiā sicut in beatissima v̓gine in ꝯceptio
ne filij dei. ¶ Originale etiā peccatū sic in
hoīe ꝑ baptismū curat̄/ ꝙ nihilominus ab
eo q̄ curatus ē/ trāsmittat̄ in ꝓlem quā ge
nerat. sicut iudeus circūscisus generat filiū
cum ꝑputio. ⁊ granū nudū ⁊ purū semina
tum/ ꝓcreat granū cuꝫ palea. Qd̄ hinc ē q̄ꝛ
homo nō generat filiū s̄m ꝙ in mente cu-
ratus est sed s̄m qd̄ in carne.

De nominibus pec- cati originalis s̄m ꝙ opat̄ ad aīam.

Riginale peccatū diuersis in sa-
o cra scriptura noībus. multiplici-
bus de causis noīat̄. ¶ Scdm
em̄ ꝙ originale peccatū compat̄
ad aīam/ vocat̄ q̄n̄q̄ꝫ infirmitas. q̄ꝛ reddit
aīam impotentē ad resistendū motibꝰ. Qn̄
q̄ꝫ vocat̄ feditas. q̄ꝛ ꝑ ipam aīa maculatur
Vocat̄ q̄n̄q̄ꝫ ꝓnitas. ꝓpter cōtinuā appe-
titus inclinatōeꝫ ad malum. Vocat̄ q̄n̄q̄ꝫ
corruptio q̄ꝛ ad nihilū ducit ⁊ peccatū. Vo
catur q̄n̄q̄ꝫ viciū. q̄ꝛ est diminutio bonorū
naturaliū. Vocat̄ q̄n̄q̄ꝫ languor nature. q̄ꝛ
durat in natura corrupta. ¶ Habet etiam
noīa s̄m qd̄ compat̄ ad corpus. Vocat̄ eīi
q̄n̄q̄ꝫ lex carnis. eo ꝙ lege diuina sit carni i
flicta. Unde q̄n̄q̄ꝫ lex mēbroꝝ vocat̄. quia
mouet organa ad opatōeꝫ ꝯcupie. Vocat̄
q̄n̄q̄ꝫ tyrānus. ꝓpter dominatōeꝫ q̄si violē-
tam in ipa ꝯcupia. Vocat̄ q̄n̄q̄ꝫ fomes. q̄ꝛ
sicut ignis fouet ignem. ita ꝑ ipm̄ fouet̄ in
carne peccatū s̄m actus generatiue ⁊ nutri
tiue. Vocat̄ q̄n̄q̄ꝫ stimulꝰ carnis. q̄ꝛ stimu
lat carnē/ ad p̄mos motus. ⁊ animū ad cō
sensum. ¶ Habet q̄ꝫ noīa s̄m qd̄ compat̄
ad actus delectabiles. Et s̄m hoc vocatur
ꝯcupia q̄ sonat viciū in actu ꝓut ē in adul
tis. Item ꝯcupiscibilitas q̄ sonat viciuꝫ in
potentia ꝓut est in ꝑuulis. ¶ Habet etiaꝫ
nomen s̄m quod compatur ad p̄imū ho-
minē a quo contrahit̄. ⁊ sic vocat̄ origina-
le qd̄ est carētia debite iusticie.

De pctō actuali M- mortali ⁊ circa ipm̄ in generali occurrētibꝰ

Irca peccatū aūt actuale morta
c le aliq̄ sunt videnda: Primo q̄d
sit. Scdo de diuersis eiꝰ noībus
seu appellatōibꝰ. Tertio de huiꝰ
peccati effectibꝰ. Quarto de diuersis eiꝰ ge-
neribꝰ seu diuisionibꝰ. Quinto de q̄libet se
ptem peccatoꝝ capitaliuꝫ ac eoꝝ filiabꝰ seu
speciebꝰ/ aliq̄d in speciali declarabit̄.

Quid sit peccatum actuale mortale in speciali. ⁊ quō diffinit̄.

Eccatuꝫ igit̄ actuale mortale sic
p diffinit̄ s̄m Augus. Peccatū est
dictū vel factū vel ꝯcupitū cōtra
legē dei. Et ponit̄ in dicta diffi-
nitōe. dictū ꝓpter pctm̄ oris. factū ꝓpt̄ pec-
catum opis. ꝯcupitū. ꝓpter peccatū cordis
¶ Diffinit̄ ⁊ aliter s̄m eundē Aug. Pecca
tum est voluntas retinendi faciendi vel cō
sentiendi qd̄ iusticia vetat. ¶ Insup scien-
dum ꝙ peccatū ꝓp̄ie nō est substantia vel
res aliqua sed defectus ⁊ corruptela. ¶ Cir
ca qd̄ tn̄ aduertēdū est. ꝙ aliud est peccati
actus. aliud est peccati habitus. aliud pec

cati reatus. Peccati actus aliqd est. sed qñ
nō amplius fit. desinit eē: etiā sine grā. Sȝ
peccati habitus q̄ ex malis actibus relinq
tur/ etiā aliqd est ⁊ remanet interdū cessan=
tibus etiā ipis actibus. ac etiā post infusaȝ
grām pctiq; remissionē. Peccati vō reatus
siue macula/ ꝭm rem nihil est. deformat tñ
animā: nō ꝑ modū positōis sed ꝑ modū ꝓ=
uatōis sicut trūcatio mēbri ꝑ modū ꝓuatō
nis corp⁹ deformat ⁊ maculat. Dicit etꝰ aug.
ꝙ sicut abstinētia nulla substātia vel res ē.
⁊ tñ ex ea corp⁹ lāguescit. ita pctm̄ nō ē aliq
substātia vel res. ex eo tñ natura minuitꝰ et
corrūpitꝰ. deletꝰ tñ semꝑ ꝑ grām. ¶ Notan
dū ꝓterea ꝙ pctm̄. qñq; trāsit actu ⁊ rema=
net reatu. sicut pctm̄ actuale actu cōpleto
añ pniaȝ. Qñq; ecōtra pctm̄ transit reatu et
remanet actu. sicut in pctō originali p⁹ ba=
ptismū. Qñq; trāsit pctm̄ actu simꝰ ⁊ reatu
sicut pctm̄ actuale actu cōpleto ⁊ p⁹ penitē=
piam. Qñq; pctm̄ remanet actu ⁊ reatu sic
pctm̄ originale añ baptismū.

De diuersis nominibus peccati actualis mortalis.

(d) Iuersis frequēter noibus pctm̄
ipm mortale ꝑ doctores nomiā
tur ꝭm diuersas ei⁹ ꝓprietates et
opatōes ⁊ effect⁹. Vocatꝰ eī qñq;
macula. ⁊ h⁹ ideo q: imaginē dei deformat
⁊ maculat. Vocatꝰ qñq; reatus. qm̄ ad et=
nam penā obligat. Vocatꝰ qñq; pollutio.
⁊ hoc q̄tuȝ ad contagionē ɔtractā. ex terre
na delectatōne. Vocatꝰ qñq; delictū. ⁊ hoc
ꝭm ꝙ ē recessus a dignitate grē habite. Vo
catꝰ qñq; culpa. ⁊ hoc ꝓut respicit penam
quā meretꝰ ⁊ incurrit. Vocatꝰ qñq; offensa
⁊ hoc est q: ꝯ deū est ⁊ ꝯ deuȝ facit. Vocatꝰ
qñq; ꝑuaricatio. ⁊ hoc inquātuȝ mādatū
dei respicit qd trāsgrediēdo ꝑuaricatꝰ. Vo=
catur qñq; peccatū ꝓut cōuersio fit ad bo=
num cōmutabile cū auersione a bono in=
cōmutabili. Vocatꝰ qñq; scelus ꝓpter ma=
gnam iniuriā que peccādo deo fit. Vocatꝰ
etiā qñq; nefas ꝓut est illicitū persone per=
petranti. Vocatꝰ etiā qñq; crimen ꝓut est
dignū accusatōe ⁊ pena.

De diuersis effectibus peccati actualis mortalis.

(h) Uiusmodi aūt peccati/ mltiplex
ꝭm doctores reperitꝰ effectus. sȝ
quātuȝ ꝑsentē ɔcernit tractatum
satis erit aliq̄s enumerare. Un⁹
effect⁹. ¶ Et ꝑmo naturalia vulnerat. qd si
gnatꝰ in illo q̄ iuxta euāgeliū descēdens ab
hierl'm i hiericho incidit i latrones. ¶ Ali
us Intellectū obscurat in cognitōe veri. ⁊
affectū tepescere facit in ope boni ¶ Alius
Gratuitis spoliat. ne tñ bonū aliqd pereat
bona opa q̄ qs peccādo mortificat/ alijs iu
xta dispensatōnem dei elargientꝰ saluādis.
¶ Alius Aiam maculat. ad penā eternaȝ
obligat. ɔscientiam amaricat. cor indurat.
¶ Alius Hoieȝ q̄si insensibilē reddit. Ex
emplo canis submergēdi q̄ lapidē in collo
suo nō sentit. donec ab eo in fundū aq̄ tra=
hitꝰ. ¶ Alius Aiam occidit. q: deo q̄ vera
vita ē: priuat. ¶ Alius Ad alia pctā trahit
Unde Greg. Peccatū qd ꝑ penitētiā non
diluitur/ mox suo pōdere ad aliud trahit.
¶ Alius Bona q̄ in peccatis fiunt. infru=
ctuosa ⁊ q̄tuȝ ad meritū. ⁊ q̄tuȝ ad ꝑmiū
reddit. ¶ Alius Ex hoie quendā effectiue
infirmū facit. Nā in peccatore ē ignis aua
ricie. fetor luxurie. tenebre ignorantie. ver=
mis ɔsciē. sitis ɔcupiē. ⁊ demones per effe=
ctum ⁊ hmōi. ¶ Alius Vacuū hoiem tā=
dem relinqt. ⁊ merito q: mūdo adherētia.
fugunt verba arentia. fallēdo decipit sicut
esca in hamo vel lignū putridum de nocte
lucēs. ¶ Alius Hoieȝ vere stultū demon
strat. ꝭuiēdo scȝ illi q̄ ipm torqueri q̄rit ⁊ tā
dem torq̄bit. Componēdoq; ⁊ ɔgregādo
supra se vñ torqueatꝰ ⁊ cremetꝰ. Vñ aug. li.
de ciuitate dei. Hoc viciū adimit integri=
tatē. pulchritudinē. salutē. v̄tutē ⁊ q̄cq̄d bo
ni ꝑ viciū detrahi seu minui ɔsueuit.

In quo peccatū habere eē ⁊ ortū.

¶ Notādū est vlteri⁹ ꝙ q̄uis
peccatū ipo bono ꝯriū sit. nō tñ habet esse
nisi in bono nec ortū nisi a bono. qd q̄dem
bonū est liberū arbitriū ac volūtas. a qua
peccatū est sicut a ꝑma origine ⁊ in q̄ est si=
cut in ꝓprio subiecto. Volūtas igitꝰ ē cau=
sa pcti. cām dico nō efficiētē sed deficientē.
Volūtas eñ ꝭm ꝙ hȝ respectū ad suū ꝑn=
cipiū a q̄ est/ scȝ ad deū non est nata elicere
ex se nisi bonū. Sed ꝭm ꝙ hȝ respectuȝ ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

principiũ ex quo est, qđ est oĩno nihil. cum ipa voluntas ex nihilo sit/ semp tendit ad defectũ. Si ergo velimus scire vnde malũ culpe sit materialiter. dicendũ ꝙ ex nihilo Si vo velimus scire vnde sit terminaliter. dicendũ ꝙ ex absentia debiti modi debite speciei ⁊ debiti ordinis. Sed si velim⁹ scire vnde sit originaliter. dicendũ ꝙ a volũtate siue a libero arbitrio.

De progressu pecca

ti. ¶ Nota ꝙ peccatũ inicia͞t in cogitatõe. ꝓcedit ⁊ crescit in delectatõe. pficit͞ in ꝯsensu. ¶ Circa ꝓcessuz aũt peccati notandũ ē ꝙ aliqua ipm peccatũ añcedũt. aliqua ipz subsequũtur. aliqua ipm concumitantur. ¶ Jte respectu pmi. Aliqua peccatũ añcedunt ex pte auersionis. Et aliqua añcedũt ex pte ꝯuersionis. Ex pte aũt auersionis. i. qñ qs a bono incõmutabili qđ de⁹ est: auerti ⁊ separi incipit. añcedũt peccatũ. ꝯtempt⁹ omissio. ingratitudo. inobedientia. Ex pte vo ꝯuersionis. s. qñ homo se in peccatũ cõuertit/ añcedit peccatũ. cogitatio. libido cõcupiscẽtia. delectatio. puersa intẽtio. cõsensus. Peccatũ aũt subsequũtur. macula. id ē deformatio imaginis dei. reatus. ⁊ obligatio ad penã eternã. ¶ Peccatũ cõcomitantur circũstantie que ipm vel aggrauant vel minuũt. ⁊ sunt octo q̃ ex versu sequẽti notificari possunt. vnde vsus. Quis qđ vbi per quos: quotiẽs cur quomõ quãdo.

De tribus actionem

deprauãtibus. ¶ Per tria etiam principaliter deprauari solet actio. etiã illa que est de genere bonoꝝ. Quandoqз in sui principio quãdoqз in sui medio. quãdoqз in sui fine scilicet per malam intentionẽ. per negligentiam. per vanã gloriã.

Quibus causis vnum

peccatũ dicit͞ maius. ¶ Multis etiaz causis seu respectibus vnũ peccatũ dicit͞ mai⁹ seu grauius altero. Uidelicz causalitate vt peccatũ luciferi. Generalitate vt peccatum primi hominis. Deformitate vt peccatũ iude ꝓditoris. Remissionis seu venie difficultate. sicut peccatũ in spũm sanctũ. Periculo sicut peccatuz ignorantie. Jnsepabilitate vt peccatũ cupiditatis. Pronitate vt peccatũ carnis. Offensione vt peccatũ idolatrie. ex pugnãdi difficultate vt supbia ⁊ vana gl'ia Mentis cecitate vt peccatũ ire.

De quinqз operum

generibus. ¶ Notandũ est etiã ꝙ inter cetera quinqз repiunt͞ genera operuz. Nam quidã sunt mala in se vt illa que de sui natura seu in suo genere mala sunt. sed tñ per aliquas circũstantias bona fieri pñt. vt homicidiũ qđ in se malũ est. sed p circũstantiam aliquã põt effici bonuz. vt puta qñ fit p debitam iusticiã. vel se legitime defendendo. cum mortis piculum euadi nõ possit ⁊ hmõi. Quedã sunt mala ƀm se vt illa que ƀm totũ suũ esse mala sunt. nec p circũstantias aliquas bona effici pñt. sicut est odire deũ vel fornicari ⁊ hmõi. Quedã ecõtrario sunt bona in se. vt illa q̃ de sui natura sunt bona ex genere. sed tñ p aliquas circũstantias pñt fieri mala. Sicut ē dare elẏnaz qđ in se bonũ est. sed p circũstantiã aliquã põt fieri malũ. vt puta si daret͞ ꝓ sola vana hominũ laude acquirẽda vel hmõi. Quedaz sunt bona ƀm se. vt illa q̃ ƀm totuz suũ esse bona sunt. nec p circũstantias aliquas possunt fieri mala. sicut est diligere deũ ex charitate. Quedã sunt indifferẽtia. s. q̃ suo esse nec bona nec mala sunt. possunt tñ ƀm circũstantias bona vel mala fieri. sicut mouere pedẽ sine deliberatõe. vel qñqз comedere. qđ ƀm circũstantiã aliquã bonum fieri potest. vt puta in necessitate. corpus suũ debite sustentãdi. vt efficacius deo ƀuire possit. Et ecõtrario malũ. vt puta si ad supfluitatẽ. ⁊ ex sola libidine vel volũtarie p̄cepta eccl'ie transgrediẽdo fiat.

De quatuor gene

ribus seu diuisionib⁹ peccati mortalis.

Licet plures peccati mortalis/ diuersis respectib⁹ ⁊ causis/ possent assignari diuisiones seu genera. quatuz tñ ad p̄sentis tractat⁹ cõpendiũ attinet. quatuor solũmodo tangentur. Circa quarũ adhuc solam quartã diffuse insistet͞. quia per eius declaratõez alie tres clare ⁊ faciliter poterunt intelligi. imo ipas tres effectualiter cõphẽdit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

De prima diuisione

p Rima igit̄ dictaꝝ q̄tuor diuisionū est ꝙ peccatoꝝ mortaliū aliq̄ sunt carnalia alia sp̄ualia. Carnalia aūt maioris sunt infamie. Sp̄ualia v̄o maioris culpe.

De secūda diuisione

Ecūda diuisio est ꝙ pctōꝝ mortaliū aliq̄ sunt cōmissi alia delicti. Qd̄ in effectu est dicere. Aliq̄ ꝯmittunt̄ in faciēdo. alia ī omittendo. Prima peccata sunt p̄uaricatio seu transgressio legis quo ad p̄cepta negatiua. vtputa. Nō occides nō mechaberis. Secunda sunt p̄uaricatio seu trāsgressio leg̃ quo ad p̄cepta affirmatiua. sicut sunt. Diliges dn̄m deū tuū ex toto corde tuo ⁊c̄. honora patrē tuū ⁊c̄. Et ꝺm hanc etiā diuisionem dr̄ peccatū mortale esse ⁊ fieri ꝯ̄ duas partes iusticie. Quarū vna est declinatio a malo. Alia est facere bonū.

De tertia diuisione

t Ertia diuisio est ꝙ peccatorum mortaliū aliqua directe ꝯmittūtur in deū alia in ꝓximū alia in seip̄m. Peccatū aūt in deū iterū subdiuidit̄. Nā qn̄qꝫ peccat̄ in patrē qn̄qꝫ in filiū. qn̄qꝫ in sp̄m̄sanctū. De q̄bus latior fiet speculatio infra in fine declaratōis q̄rte diuisionis. ¶ Peccat̄ ei alio respectu in deū quadruplicit̄. primo male de ip̄o ꝑ infidelitatē sentiēdo. secūdo ip̄m blasphemādo. tertio eius sacramēta indigne ministrādo ⁊ tractādo. quarto eū tēptando. ¶ Rursus deū tēptādo peccat̄ triplicit̄. Nā tēptatur vel eius potētia. signa. s. ab eo petendo. Uel tēptat̄ eius iusticia. ꝑ hūanas. s. ꝓbationes. vtputa ꝑ candēs ferrū vel duelluꝫ. vel siłia/iudiciū ei⁹ exq̄rēdo. Uel tēptat̄ ei⁹ miscđia. quā. s. quasi examinādo bonitatē. se stultis p̄iculis cōmittēdo. In ꝓximum v̄o peccat̄ etiā tripliciter. vel bona sua ei indebite auferēdo. vel bona ꝓpria sibi in sua necessitate nō cōmunicādo. vel mala ꝑsuasione aut malo exēplo eū in peccatū trahendo ⁊ inducēdo. ¶ In semetip̄m aūt peccat q̄s etiā triplicit̄. Uel sibijp̄i necessaria subtrahendo. vel superflua sumendo. vel vltra vires ac debitum moderamen quippiam aggrediendo.

De quarta diuisione

q Uarta diuisio pctī mortalis sumit̄ ꝑ septē vicia capitalia. Que sūt sup̄bia. inuidia. ira. acadia. auaricia. gula. luxuria. Et q̄r vt supra tactū est de ista q̄rta diuisione expediens ē diffusiorē hic facere declaratōeꝫ. tū q̄r per eā supradicte tres alie diuisiones clari⁹ intelligi poterūt imo eas effectualit̄ comp̄hendit. tum q̄r ꝓprie loquendo in ip̄a ⁊ ex ip̄a p̄ncipalis effectus principalisqꝫ intētio hui⁹ octaui tractatuli isti⁹ libelli ꝯsistit ⁊ dependet. Ideo de ip̄is septē peccatis capitalibus hic fiet quoddā sp̄ale capitulū. ⁊ iuxta diuisionē in principio hui⁹ principalis capituli qd̄ est de peccato actuali positā de his. s. que in eo vidēda sunt.

Aliq̄ circa materiā p̄ septē vicioꝝ capitaliū p̄notanda.

i Nterim anteq̄ ad specialeꝫ seu particularē declaratōeꝫ ip̄oꝝ septem vicioꝝ capitaliū veniatur/ aliqua sunt circa ip̄a aduertēda. ¶ Et primo notandū venit ꝙ pctm̄ veniale. siue sit q̄tū ad actū siue q̄tū ad maculā nullo mō pōt fieri mortale. sic. s. ꝙ illd̄ ideꝫ ꝺm substātiā qd̄ pri⁹ fuit veniale/ fieret mortale. Et rō est. q̄r nulla res pōt mutare spēꝫ suā. Peccatū aūt mortale ⁊ veniale sūt due diuerse peccati spēs. Uerūtamen aliquis actus q̄ de sui natura ē de genere peccati venialis/ bn̄ pōt fieri mortal̄. ⁊ hoc q̄tuor modis. ¶ Primo mō rōne ꝯscie q̄ de illo actu fieri pōt. q̄r quicq̄d fit ꝯtra ꝯsciam formatā edificat ad gehennā. etiā si sit ꝯtra ꝯscientiam erroneā. Et hec est rō. q̄r cū in peccato duo sint. s. auersio ⁊ conuersio. Penes primū iudicat̄ qualitas siue grauitas peccati qm̄ auersio a deo est in peccato quasi formale. ⁊ conuersio ad creaturam quasi materiale. Quāuis ergo leuare festucā de terra videat̄ leue vel indifferēs. si tamē fiat ꝯ̄ cōscientiā est peccatū. q̄r tūc in animo sp̄ernit̄ realit̄ bonū incōmutabile. ⁊ ita fit auersio a creatore. ¶ Scd̄o mō ex cōplacentia

que in illo actu possit capi ⁊ caperet. Unð
augus. Nullũ peccatũ adeo veniale est qð
non fiat mortale dũ placet. ¶ Tertio mo=
do ex dispositõe seu ꝓclivitate q̃ exinde cõ
trahit. quia ꝑ freqnẽtem lapsum in venia=
lia. disponit hõ ad mortale. Et ꝯm hoc in
telligit illud dictũ Greg. Vitasti grãdia vi
de ne obruaris arena. Hoc aũt dicit qꝛ se=
pe de minimis peccatis dũ freqẽter fiunt
⁊ sic quasi ꝯtemnũt / venit ad magna. Si=
cut de modica scintilla surgit qñqꝫ magn⁹
ignis. ¶ Quarto modo ex ꝓgressu. qꝛ qñ
insurgit veniale / si non ꝓhibet possit ꝓgre
di usqꝫ ad mortale. Non q̧ ip̃m veniale vt
supra tactũ est in sua substãtia fieret morta
le. sed qꝛ ex ip̃o occasionaliter fieret ꝓgredi
endo mortale. vt patet in primis motibus
qui inter venialia cõputant. Sed quando
delectatio cõualescit intantũ q̧ consensus
accedit / iam est peccatũ mortale.

Unde sumatur nu/

mer⁹ ⁊ sufficiẽtia septẽ viciorꝝ capitaliũ.

n Otandũ insup q̧ vt aliqualiter su=
pra tactũ est septẽ sunt peccata seu
vicia capitalia. s. superbia. inuidia.
ira. accidia. auaricia. gula. luxuria. quorũ
sufficientia seu numerus põt colligi. Vo=
luntatẽ em̃ humanã freqẽter cõtingit de=
ordinari. Aut ergo deordinatur qꝛ appetit
qð nõ est appetendũ. aut deordinat qꝛ re=
fugit qð non est refugiendũ. ¶ Si primo
modo aut appetit qð nõ est appetendũ in=
terius. ⁊ tunc peccat peccato sup̱bie seu va
ne glorie. Aut appetit qð nõ est appetẽdũ
exteri⁹. ⁊ tunc peccat pctõ auaricie. Aut ap
petit qð nõ est appetendũ inferi⁹ q̃le est cor
pori delectabile. Et istud iterũ est in duplici
dr̃a. Quia aut illud delectabile qð sic inor
dina appetit tẽdit ad ꝯseruatõeꝫ indiuidui
⁊ tũc peccat peccato gule. Aut tẽdit ad cõ=
seruatõeꝫ speciei vt coitus ⁊ tunc peccatur
peccato luxurie. ¶ Si secũdo modo. qñ. s.
voluntas deordinat refugiendo qð nõ est
refugiendũ. Aut illud nõ refugiendũ refu
git ꝯm p̱uersum instinctũ potentie ratõna
lis. ⁊ tunc peccat peccato inuidie. Aut illð
refugit ꝯm p̱uersum instinctũ potentie ira
scibilis. ⁊ tunc peccatur peccato ire. Aut il=
lud refugit ꝯm p̱uersum instinctuꝫ poten=
tie cõcupiscibilis. ⁊ tunc peccat peccato ac
cidie. ¶ Et sic patet q̧ quia sunt quattuor
principalia appetibilia in quibus volũtatẽ
humanã deordinari ꝯtingit. ⁊ tres solum
sunt vires seu potẽtie anime ꝯm quarũ in
stinctũ est fuga. ideo tantũmodo sũt septeꝫ
peccata seu vicia capitalia.

Duplici modo septẽ

vicia capitalia se ostendunt: nunc palã: nũc
palliate.

n Otandũ insup q̧ ista vicia septem
seu peccata capitalia / qñqꝫ palam ⁊
publice se oñdũt. vt qñ directe fiũt
qñqꝫ vo sub quadaꝫ specie boni palliata se
ingerũt ⁊ decipiũt. Unde sup̱bia qñqꝫ sic
sibi ꝑsuadet. Uolo p̃esse vt possim ꝓdesse
Inuidia sic sibi ꝑsuadet: bona alijs nõ cu=
pio nec opto ne in ꝓsperitate successuũ ni=
mis extollant. Ira vo sic ꝑsuadet. Nõ de
beo mala mihi illata tolerare ne mihi infer
ri cõsuescãt. Accidia sic sibi persuadet. Ad
hoc mihi in laborib⁹ parco ne indiscrete ali
quid aggrediẽs deficiã ⁊ indiscretõis argu
ar. Auaricia sic sibi ꝑsuadet. mihi mlta ad
huc ꝯgreganda veniũt / ne ꝓpter casus for=
tuitos qui sup̱uenire p̃nt in inopiã incidã.
⁊ sic furtũ rapinã vel aliud iniustũ cõmit=
tam. Gula sic sibi ꝑsuadet. Corp⁹ meũ ci=
bis ⁊ potibus delicatis nutrio. quatin⁹ i sa
nitate cõseruet fortiusqꝫ efficiat. vt sic apti
us sit ⁊ valentius ad deo seruiendũ. Luxu
ria sic sibi ꝑsuadet non est malũ aliquanto
tempore ad libitum ⁊ cõplacentiã viuere / ⁊
postea fortiter penitere.

Septẽ vicia capita Q

lia septẽ ferocibus bestijs compant.

n Otandũ p̃terea q̧ p̃dicta septẽ vi=
cia seu pctã capitalia septẽ tam fero
cibus q̃ immũdis bestijs ꝯpari cõ
sueuerũt. Sup̱bia seu vana glia ꝯpat leo=
ni. Inuidia ꝯpat cani. Ira compat lupo.
Accidia compat asino. Gula compat vr
so. Luxuria compat porco. Auaricia com
paratur ericio. ¶ Similiter etiam compa=
ri consueuerũt septem grauibus infirmita
tibus. Sup̱bia seu vana gloria compatur
corpis inflationi. Inuidia compat lepre.
Ira compat frenesi. Accidia compatur le

thargie. Auaricia compaꝛ̄ hydropisi. Gu
la compaꝛ̄ epilentie. Luxuria compatur fe
bri. ¶ Est insup notandū ⁊ bene cōsiderā
dum ꝙ ista septem peccata seu vicia capita
lia: deuota ac frequēti passionis xp̄i medita
tione / curanꝛ̄. Nam q̄ debit⁊ ea q̄ ipse dn̄s
noster ih̄s xp̄s in sua sacratissima passione
egit ⁊ sustinuit cōtemplaꝛ̄ / reperiet ꝙ he se-
ptem mortifere pestes ibidē mirabiliter cu-
rantur. Etenī sui sacri capitis in cruce hu-
millima inclinatio / curat superbiā. Sui sa
cri lateris apertio curat inuidiam. Oratio
sua ꝑ inimicis curat iram. Portatio cruc̄
curat accidiā. Traditio sui spiritus patri.
sui corporis cruci. sue matris discipulo. et
suarū vestiū suis crucifixoribus curat aua-
riciam. Potatio aceti ⁊ fellis curat gulam.
Et sua flagellatio curat luxuriā. ¶ Notā-
dum insup ꝙ p̄dictoꝝ peccatoꝝ / vnum ex
alio nascitur. qḋ sic apparet. Superbia eñ
quia omnes p̄cellere vult ⁊ appetit: statim
quādo aliquē sibi equari videt aut timet.
in se dolere ⁊ cōturbari incipit. ac exinde cō
tra illum ad ip̄m suū bonū quo sic eum si-
bi equari timet / impediendū ac diminuen
dum moueꝛ̄. ⁊ sic ex superbia nascitur inui
dia. Inuidus v̄o quia de facili ei cui sic in-
uidet irascitur ⁊ cōtra eum quasi toto spiri
tu cōmoueꝛ̄. ideo ex inuidia nascitur ira.
Cum aūt sic contra aliū cōmotus ⁊ iratus
vindictā de illo appetat / ⁊ se vindicari que
rat in quo si eū deficere cōtingat / in animo
suo cōtabescit ⁊ cōtristaꝛ̄. ideo ex ira nasci-
tur quedā mentalis tristicia que a doctori-
bus accidia nuncupaꝛ̄. Cuꝫ v̄o sic animo
tristis ⁊ cōtabescēs consolationē ⁊ quādaꝫ
sui exaltationē quaꝫ in seip̄o non habet / in
rebus exterioribus querat. ⁊ quāto plura
cōgregare poterit / maiorē se habiturū spe-
rat. ideo ex accidia nasciꝛ̄ auaricia. Auar⁹
autem qui bonis tempalibus abundat. et
sic ea que ad delectationē in cibis ⁊ potib⁹
faciunt facilius compare ⁊ ad sui libitū ha
bere potest. ideo ex auaricia nascitur gula.
Gula v̄o propter ventris repletionē / vari-
asq̄ꝫ ciboꝝ ⁊ potuū delectabiliū species q̄-
bus reficiꝛ̄ / facillime despumat in libidinē
ideo ex gula nasciꝛ̄ luxuria. ¶ Notanduꝫ
insup ꝙ plura p̄dictoꝝ septem viciorū seu
peccatoꝝ capitaliū dicunꝛ̄ radices ⁊ inicia

seu cause alioꝝ diuersis tn̄ respectib⁹. ¶ Su
perbia eñ primo diciꝛ̄ radix ⁊ initiū om̄is
peccati ꝓpter tres causas seu rationes. Pri
mo ꝓpter causam q̄ in omni peccato inue-
nitur scꝫ ꝯtemptus dei q̄ est quedam causa
omnis peccati. Iste aūt ꝯtemptus ē auer-
sio a creatore. que in omni peccato est. q: in
omni peccato / p̄ponit bonuꝫ cōmutabile
bono incōmutabili. Iste ꝯtemptus nō ni-
si ex supbia ꝓcedit. ⁊ ex ea ꝙ maxime. Et iō
diciꝛ̄ ꝙ sicut sine charitate alie virtutes ni
hil sunt / ita sine supbia alia vicia nihil sunt
Abstrahe supbiam ⁊ habebis graꝫ. Quia
supbis deus resistit. humilib⁹ aūt dat graꝫ
¶ Secūdo diciꝛ̄ supbia radix ⁊ initiū om-
nis peccati. quia fuit primū peccatoꝝ. Hoc
eñ peccato peccauit p̄mo diabolus in celo
⁊ primus hō in padiso. Tertio d̄r superbia
radix ⁊ initiū omnis peccati / q: ex ea ꝭm p̄-
us ⁊ posterius hoc ē mediate vel īmediate
nascuntur alia vicia ⁊ peccata. vt aliquali-
ter supra ostensum est in notabili īmedia-
te p̄cedenti. ¶ Libido etiam ꝑut Augus.
ponit dicitur causa omnis peccati. sed alio
respectu ꝓpter scilicet inordinatam delecta
tionem que ex ip̄a libidine habetur in crea
tura. que delectatio inordinate afficit et at-
trahit animā ⁊ auertit a summo bono. Est
enim libido voluntas improba qua moue
tur anima rationalis ad hoc ꝙ inordinate
delecteꝛ̄ in creatura. Et ex hac libidine oīa
alia peccata ꝭm prius ⁊ posterius. hoc est
mediate vel immediate. alia tamen via seu
ordine ꝙ̄ a superbia insurgunt. ¶ Cupidi-
tas etiam sicut ponit apostolus radix diciꝛ̄
omniū maloꝝ. quasi eodem respectu iuxta
suum esse sicut diciꝛ̄ libido iuxta suū. Nā
sicut libido vt statim dictum est diciꝛ̄ cau-
sa omnis peccati ꝓpter inordinatā delecta
tionem que ex ip̄a libidine habeꝛ̄ in creatu
ra que delectatio inordinate afficit ⁊ attra-
hit animā ⁊ auertit a summo bono. sic cu-
piditas in suo esse diciꝛ̄ radix omniū malo
rum / ex inordinato amore. qui ex ip̄a cupi-
ditate habeꝛ̄ ad creaturā. qui inordinatus
amor similiter afficit ⁊ attrahit aninam ⁊ a
summo bono auertit. Ex quo inordinato
amore omnia alia peccata ꝭm prius ⁊ po-
sterius hoc ē mediate vel īmediate. alia ta-
men via seu ordine ꝙ̄ a supbia ⁊ ꝙ̄ a libidīe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

insurgūt ⁊ oriunt̄. ¶ Luxuria etiā ſm Caſ-
ſianū dicit̄ radix omnis peccati. quia car-
nales delectationes ſunt nobis naturales
⁊ ad naturalia proni ſumus ⁊ inclinati. ac
eis cū difficultate reſiſtimus. Attracta igi-
tur ⁊ affecta per luxuriaȝ anima in omnia
alia vicia faciliter ⁊ ſine cōſideratōe ac mo-
deramine. ſm tamē prius ⁊ poſterius hoc
eſt mediate vel imediate ex vno. ſ. in aliud
ꝓlabit̄. alia tamen via ⁊ ordine q̄ per ſup-
biam ⁊ q̄ per libidinem ⁊ q̄ per cupidita-
tem. ¶ Poſſent iſta ꝓfuſius declarari ſed
q̄tum ad breuitatē huius tractatuli cōue-
nit. ſatis ſint que tacta ſunt. qui ampliora
videre voluerit doctores habeat ſolennes.
⁊ inter ceteros beatū Thomā ſcd̄a ſcd̄e. et
ſummā de vicijs ⁊ v̓tutibus.

De ſeptem vicijs capitalibus in ſpeciali. Et primo differentia inter ſupbiā ⁊ inanē gloriā.

R

i Stis ſic p̄notatis dicendum venit
de quolibet p̄dictorum ſeptem vi-
ciorum capitalium in ſpecie ſeu in
particulari. Et primo de ſuperbia. Circa
quam notandū eſt ꝙ licet cōmuniter non
fiat diſtinctio inter ſuperbiā ⁊ inanē gloriā
imo ponat̄ inanis gloria filia ſupbie. Gre-
go. tamē inter eas differentiā ponit. imo ſu-
perbiā dicit reginā ⁊ matrē omniū vicioꝝ.
Quod intelligendū eſt Grego. accepiſſe ꝓ
ut ſuperbia cōſiderat̄ ſcd̄m quādam redū-
dantiam ⁊ generalitatē quam habet in alia
peccata inq̄tum. ſ. ex ipa omnia peccata ori
ri poſſunt. Et hoc duplici via ſeu ratione.
Uno modo per ſe ⁊ directe inq̄tum. ſ. alia
peccata ordinant̄ ad finē ſupbie que eſt ꝓ-
pria excellentia ad quaȝ poteſt ordinari qc-
quid hō indebite ⁊ inordinate appetit. alio
modo indirecte ⁊ quaſi p accidēs remouē-
do ꝓhibens. inq̄tum. ſ. per ſuperbiaȝ: hō
legem diuinā ꝯtemnit. per quā ꝓhibetur a
peccādo ⁊ trāſgredit̄ mādata. Intelligitur
tamē hoc quādo illa trāſgreſſio mādatoꝝ
fieret ex ꝯtemptu. Nam fieri poſſit ex igno-
rantia vel infirmitate. ꝙ ibi nō eſſet ſuper-
bia. Ut igitur ſemper natura ipoꝝ viciorū
clarius eluceſcat ꝓcedatur hic opinionem
Grego. inſequendo. ¶ Differentia aūt que
cōmuniter inter ſuperbiā ⁊ inanem gloriā
aſſignat̄ eſt. quia licet in vtraq; ſit imodera-
tus ⁊ inordinatus ꝓprie excellentie appeti-
tus / qui ſcȝ non eſt ſm rectam ⁊ debitā ra-
tionem / in hoc tamen differunt. quia ſuper-
bia excellentiā ꝓpriam inordinate appetit.
Inanis v̓o gloria excellentie ꝓprie mani-
feſtationē. ita ꝙ ſupbia ꝓprie conſideratur
inq̄tum ille inordinatus ꝓprie excellentie
appetitus habet̄ ab intra etiā ſi nō ab extra
ꝓgrediat̄. Inanis gloria trāſit ab extra. q̄a
illā excellentiā appetit ab extra apparere. ⁊
in ore alioꝝ apparere ⁊ manifeſtari.

De ſupbia in particulari ꝓut diſtinguit̄ ab inani gl̄ia ⁊ ponit̄ quaſi regina alioꝝ vicioꝝ.

d Icetur ergo primo de ſuperbia
que ſicut aliqualiter tactum eſt
ſm Auguſt. diffinitur. Super-
bia eſt peruerſus proprie celſitu-
dinis appetitus. Dicit etiā Auguſ. ꝙ ſup-
bia omnibus homībus inuidet. ſ. ſuperio-
ribus. quia eis non equat̄. Paribus. quia
ſibi equātur. Inferioribus ne ſibi equētur
¶ Dicit̄ etiā ſuperbia omnis peccati radix
⁊ initium propter tres rationes ſupra in pe-
nulti. capi. immediate precedenti tactas.
Grego. xxxj. li. moral. quatuor ſpecies ſu-
perbie aſſignat. Prima eſt cū homo bonū
qd̄ habet / eſtimat ſe a ſeipſo habere. Scd̄a
ſpecies eſt cū homo bonū quod habet / ſibi
deſup datum credit. ſed tamen ſe reputat il-
lud p ſuis meritis accepiſſe. Tertia ſpeci-
es eſt cū homo iactat ſe habere bonum qd̄
non habet. Quarta ſpecies eſt cū hō deſpe-
ctis ceteris appetit ſingulariter videri habē
bonum qd̄ habet ¶ Et eſt aduertendū ꝙ
hic iactantia accipit̄ q̄tum ad interiorem
cordis arrogantiā. Quia ſi caperet̄ iactan-
tiam q̄tum ad exteriorem actuȝ quo quis
falſe ſe diceret vel laudaret habere bonum
quod non habet / magis ꝓprie ꝑtineret ad
peccatū inanis glorie ⁊ etiam ad peccatum
mendacij q̄ ad peccatū ſuperbie ꝓut ſumi-
tur hic ⁊ a beato Greg. ¶ Iſtarū aūt qua-
tuor ſpecierū ⁊ ſufficiētia ſic ſumit̄. Dictuȝ
eſt ſuperbiā eſſe inordinatū ꝓprie excellen-
tie appetitum. Omnis aūt excellentis acce-
dit homini ratōe alicuius boni quod ha-
bet. Bonūȝ aūt quod habet hō / tripliciter.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

potest cōsiderari. Uno modo ſm se. Alio
modo ex parte cause qua habet̄. tertio mo-
do ex parte modi ipm̄ bonuꝫ habendi. Re
spectu primi certum est ꝙ quanto bonum
quod quis habet maius est: tanto per hoc
maiorem excellentiam consequit̄. Ex quo
contingit ꝙ homo cuius appetitus inordi
nate vel vltra modū sibi cōueniente/in suā
propriam excellentiaꝫ tendit/sibi in animo
suo attribuit bonum quod non habet vel
maius ꝙ̄ habet. ⁊ tunc est tertia species su-
perbie supra posita. que est. s. cum q̄s iactat
se habere bonum quod non habet. Respe
ctu secundi certum est ꝙ quādo homo bo
num quod habet. habet ex seip̄o. ip̄e excel-
lentiꝰ habet ꝙ̄ si haberet ab alio. Et ex hinc
procedit. ꝙ homo cuius appetitus inordi
nate ⁊ vltra modum debitum ⁊ sibi conue
nientem in suam propriam excellentiā ten-
dit. illud bonum quod habet ab alio/ esti-
mat in suo animo ⁊ sibi attribuit habere a
seip̄o. Et quia dupliciter aliquis potest eē
causa boni sui. Uno modo efficienter. alio
modo meritorie. ſm hoc sumūtur due pri-
me species superbie supra posite. Nā si ho
mo illud bonuꝫ quod a deo habet/estimet
⁊ reputet se a semetip̄o habere. ⁊ sic efficien-
ter/tūc est prima species superbie supra po
site. Si vero illud bonum quod a deo ha-
bet/estimet se ⁊ reputet a deo habere/sꝫ suis
meritis. ⁊ sic meritorie ⁊ tunc est secūda spe
cies. Respectu tertij certum est ꝙ quāto ali
quis bonum quod habet excellentiori mo
do ꝙ̄ alij possidet. tanto per hoc maiorem
excellentiam consequitur. Et hinc ē ꝙ ho-
mo cuius appetitus inordiate ⁊ vltra mo
dum debitum ⁊ sibi conuenientem in su-
am propriam excellentiam tendit/illud bo
num quod habet. estimat in suo animo et
sibi attribuit excellentius habere ꝙ̄ ceteri ⁊
tunc est quarta species superbie supra posi
ta. scilicet cum quis despectis ceteris appe-
tit singulariter videri habere bonum quod
habet. ¶ Ex quibus apparet clara suf- G
ficientia specierum superbie per Grego
rium assignata. ¶ Est tamen aduertendū
ꝙ scd̄m diuersos doctores. plures ⁊ alie as
signantur superbie species. Hieronymꝰ as
signat ingratitudinem specie superbie. Au
gustinus dicit ꝙ se excusare de peccato cō-
misso/ad superbiā pertinet. Etiam presum
ptio qua quis tendit ad assequendum ali-
quid quod est supra se/ad superbiā pertine
re videtur. Bernardus etiam duodecim
gradus ponit superbie. qui sunt curiositas
mentis leuitas. inepta leticia. iactantia sin-
gularitas. arrogantia. presumptō. defensio
peccatorum. simulata confessio. rebellio. li
bertas. peccandi consuetudo. Sed qui de-
bite cōsiderat omnes hmōi spēs seu gradꝰ
ad quatuor spēs p Greg. vt tactū ē assigna
tas/reduci possunt/⁊ sub eis ꝯprehēdūtur.
¶ Nam p̄ma ingratitudo de qua loquit̄
Hiero. reducit̄ ad primā speciē. q2 ingratꝰ
sibi ꝓprie ⁊ in effectu attribuere videt̄ ha-
bere a semetip̄o illud bonū qd̄ ab alio ha-
bet/cū illud recognoscere nolit. Excusatio
de peccatis. de qua loquit̄ aug. ꝓprie perti
net ad tertiā speciē. q2 sic se excusans videt̄
se iactare habere bonū qd̄ non habet. s. bo-
num innocētie. Presumptio aūt qua q̄s tē
dit in id quod supra ip̄m est ꝓprie ad quar
taꝫ speciē ptinet. ſm quā q̄s appetit p̄ alijs
singulariter videri. ¶ Duodecim vō gra-
dus supbie quos ponit Bern̄. licet ſm qd
⁊ ſm modū accipiēdi ip̄ius Bern̄. ad sup
biam ptineant. nō oēs tamē accipiunt̄ ſm
ip̄am ꝓpriā naturā seu essentiā supbie cui
assignant̄. Sed sumūt aliq̄ tam ſm diuer-
sas hoīm conuitōes ꝙ̄ ſm cōpatōeꝫ ad ḡ-
dus hoīm q̄ vel sunt maiores vel equales
vel minores. Non solū etiā in dictis duo
decim gradibꝰ tāgunt̄ spēs alique superbie
sed etiā quedā ip̄am supbiā antecedētia et
quedā consequētia. ¶ Sumunt̄ etiā p̄di-
cti duodecim gradus supbie a Bern̄. assi-
gnati: per oppositū ad duodecim gradꝰ hu
militatis. q̄s btūs Bn̄dictus in sua regu-
la ponit. ¶ Primꝰ ei gradꝰ hūilitatꝭ ab ip̄o
btō bn̄dicto assignatꝰ est corde ⁊ ope sp hu-
militatē ostēdere defixis in terrā aspectibꝰ.
Contra quē ponit Bern̄. p̄mū gradū sup-
bie. curiositatem. Nam iuxta quod dicit.
Mens hoīs suijp̄ius incuriosa. qd̄ ex pro
prioꝝ meritoꝝ vana estimatōe ꝓcedit. alio
rū. cōiter curiosa efficit̄. ⁊ iaꝫ vel ad ea q̄ ad
ip̄aꝫ n̄ spectāt imoderate cogitēda. vl̄ mo
res viciaqꝫ alioꝝ iq̄rēda se trāsfert hinc inde
oculos vagari. capiteqꝫ erecto ac aurībꝰ su-
spensis incedere incipit. ¶ Secūdus gra-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.5.7

dus hūilitatis a dicto bn̄dicto assignat⁹ est
vt pauca v̄ba ⁊ rōnabilia qs loquat̄ ⁊ non
clamosa voce. Cōtra quā ponit Bern̄. se-
cundū gradū sup̄bie. leuitatē m̄etis quam
ex gradu p̄cedenti oriri ponit. Nā vt dicit.
animus hoīs nulla sui cura aggrauatus.
dum mores ⁊ vicia alioꝝ curiose circūspi-
cit in quādaz leuitatē ⁊ instabilitatē trāsit.
Nam dum nūc aliquos sibi sup̄iores aspi
cit iam se sup̄ari dolet ⁊ per inuidiam tabe
scit. Dum v̄o nunc alios sibi inferiores cer
nit / per quandā vanā excellentiā pueriliter
hilarescit. Nunc pauca ⁊ mordacia loquit̄
nunc multa ⁊ inania. nunc risu. nūc luctu
plena. ¶ Tertius gradus hūilitatis a bea
to Benedicto assignatus. vt quis nō sit fa
cilis aut ꝓmptus in risum. Contra quem
ponit Bern̄. tertiū gradū superbie ineptaz
leticiā. quā ex duobus gradibus īmediate
p̄cedentibus oriri dicit. Nam dum per cu
riositatē ad animi seu mentis leuitatez qs
deuenit ⁊ gaudiū quod ex sui p̄sumptōne
concepit per tristiciam quam interdum de
alienis bonis contrahit interpolari metuit
statim ad remediū false consolationis con
fugit. ita vt bene sibi conscius. vel sui obli
tus. vel ab omni culpa absolutus putetur
Nunc apparet in fronte hilaritas. nunc in
signis scurrilitas. nunc ad iocum pronitas
nun vanitas in incessu. nunc facilitas in ri
su. ¶ Quartus gradus humilitatis a di-
cto beato Benedicto assignatus ē tacitur-
nitas vsq̧ ad interrogationē. Contra quē
ponit Bernardus quartū gradum super-
bie. iactantiā. quam ex p̄cedenti gradu ori-
ri dicit. Nam dum mente in ineptam leti-
ciam resoluta. vanitas crescere ⁊ grossesce-
re inceperit. iam necesse est vt laxato sinu ab
extra erumpat. querit tunc quibus omne
quod sentit effundat. preuenit interrogan-
tem. non querenti respondet. Nunc que-
rit ⁊ soluit. nunc ieiunia laudat. commen-
dat vigilias. somnia profert ⁊ visiones.
¶ Quintus gradus humilitatis a beato
Benedicto assignatus est tenere quod ha-
bet cōmunis obseruātia. Contra quē bea-
tus Bernardus quintū graduz sup̄bie po-
nit singularitatē quaz ex precedenti gradu
oriri dicit. Turpe etenī esset ei qui se supra
ceteros extollit ⁊ iactat / nisi plus vel aliter
q̄ ceteri / aliquid speciale ageret. quo vltra
eos apparere possit. Talis plus sibi de ali-
quo p̄ticulari bono quod se facere estimat
blanditur. q̄ si decies plus in cōmunitate
faceret. Pallorem suuz in vultu / ⁊ maciem
in manibus. ⁊ talia que in seip̄o videre po
test / speculatur. ad sua particularia strenu
us. ad cōmunia piger. vigilat in lecto ⁊ dor
mitat in choro ⁊ huiusmodi. ¶ Sext⁹ gra-
dus humilitatis a dicto beato Benedicto
assignatus est credere ⁊ pronūciare se om-
nibus viliorem. Contra quem ponit bern
hardus sextum gradum superbie arrogan
tiam. quam ex precedenti gradu oriri dicit
Nam cum quis talia opera sic singulari-
ter agit. iam apud simpliciores eius fama
seu opinio crescere incipit qui ip̄a eius ope
ra que vident probant. quia discernere ne-
sciunt qua intentione procedant. sicq̧ duz
miser ille ab alijs beatificatur. apud se in er
rorem inducitur. Credit enim quod audit
sed quid intendat non attendit. ⁊ dū plus
de seip̄o alijs q̄ sibi credit. non solum ver-
bo aut operum ostentatione probitatē de-
monstrat. sed interno etiam sui cordis affe-
ctu se alijs sanctiorem credit et reputat.
¶ Septimus gradus humilitatis ab ipso
beato Benedicto assignatus est se ad om-
nia indignum ⁊ inutilem credere ⁊ confite
ri. Contra quez ponit beatus Bernardus
septimum gradum superbie. p̄sumptionez
quam ex p̄cedenti gradu oriri dicit. Nam
qui se in animo alios precellere putat. quo
modo esse potest quin plus de se quam de
alijs p̄sumat. Talis primus in conuenti-
bus residet. primus in consilijs respondet.
Non vocatus accedit. nō iussus se intro-
mittit. quicq̄d ip̄e fecerit recte factum. quic
quid v̄o nō fecerit inordinate factum repu
tat. si vt optat nō ꝓmoueat̄ / sup̄iorē suum
aut inuidū aut deceptū iudicat. in minori-
bus obedire indignat̄. q̄r ad maiora se re-
putat idoneū. ¶ Octauus grad⁹ humili-
tatis a dicto beato Bn̄dicto assignat⁹ ē cō-
fessio peccatoꝝ. Cōtra quem ponit Bern̄.
octauū gradū sup̄bie. defensionē peccatoꝝ
quā ex p̄cedēti gradu oriri dicit. Etenī q̄ se
faciliter ad oīa ingerit / impossibile q̄si ē q̄n
aliq̄n̄ deficiat. cū ergo tal' a suo sup̄iori cor-
rigi cepit: culpā suā q̄r habere nō putat / nō

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

agnoscit ⁊ tūc in varias peccatoꝝ suoꝝ excusatōes se ponit. aut em̄ fecisse negat. aut fecisse confiteꝛ. sed q̄ bn̄ fecit. aut si male se fecisse fateaꝛ. dicit tn̄ q̄ nō multū male. et si multū male / q̄ nō mala intentōe. ⁊ si iterum de mala intentōe ꝯuincaꝛ / aliena se dicit suasione peccasse. Et q̄uo talis q̄ aperta defendit. malas sui cordis cogitatōes reuelaret. ¶ Non⁹ grad⁹ hūilitatꝭ a dicto beato Bn̄dicto assignat⁹ est. Pro obediētia in duris ⁊ asperis patiētiā āplecti. Cōtra quē ponit Bernard⁹ nonū gradū supbie. simulatā cōfessionē quā ex p̄cedenti gradu oriri dicit. Nā q̄ vt tactū est. sic ex arrogantia et p̄sumptōe peccata sua excusant. si vt interdum cōtingere pōt de manifestiorib⁹ culpis arguanꝛ sciētes q̄ si defenderēt nō crederetꝛ eis. ad subtiliora se cōuertūt argumēta defensiōis verba respōdendo dolose cōfessionis. Nūc eteni vultū dimittūt. corp⁹ ꝓsternūt. lachrymas sibi si pn̄t extorquēt: suspiria ⁊ gemit⁹ emittunt. Sed si eis leuis aliqua ꝯtumelia aut exigua pena inferaꝛ. iam suā simulatōez dissimulare nō valentes / murmurare frendere irasci ⁊ cōturbari incipiūt. ¶ Decimus gradus humilitatis a dicto beato Bn̄dicto assignat⁹ est Ut cū obediētia quis se subijciat maiori. Contra quē ponit Bern̄. decimū gradū superbie. rebellionē quā ex p̄cedenti gradu oriri dicit. Cū em̄ sic simulate suam culpā confitens penā sibi impositā impatiēter sustinet seq̄ iam ab alijs notari: ac suā falsitatē conspici. ⁊ exinde suaz opinionē ⁊ laudē diminui videt. grandē in corde suo supbo cōfusionē habet valde tūc difficile est talē hmōi vniuersoꝝ iudicijs tacitū acq̄escere. sꝫ mox frontosus impudēs. ⁊ q̄si desperat⁹ in rebellionē corruit. Et qui prius solū fratres cōtempserat. iam impudēter ⁊ potēter inobediens etiā cōtemnit magistrū. ¶ Undecimus grad⁹ humilitatis a dicto beato Bn̄dicto assignat⁹ est. Ut q̄s voluntatē ꝓpriaz nō delectetur implere. Cōtra quem ponit Bern̄. vndecimū gradū supbie libertatez peccandi quam ex p̄cedēti gradu oriri dicit Nā cū subdit⁹ magistrū vel supiorē non timere incipit. nec p̄ximos seu fr̄es. aut sodales habet q̄s vereꝛ in q̄dā securitate maiori q̄ libertate ad sua desideria implēda profluit in ipsisq̄ adimplēdis delectaꝛ. ⁊ q̄uis forsitan nō penit⁹ in p̄ncipio dei formidine abiecta q̄si vadū tēptās / illicita cū quodā timore p̄ficiat. postmodū tn̄ pedetētim in viciorꝝ gurgitē intrat. ¶ Duodecim⁹ gradus humilitatis a dicto beato Benedicto assignatus ē. vt quis deuz timeat. ⁊ memor sit omniū que p̄cepit. Cōtra quē ponit bern̄. duodecimū gradū supbie. ꝯsuetudinē peccandi quā ex p̄cedēti gradu oriri dicit. Nā postq̄ terribili dei iudicio / p̄ma flagicia impunitas sequiꝛ. tūc p̄ quādam frequētiam maloꝝ actuū / homo in quādaz peccādi cōsuetudinē trahiꝛ. Ex hincq̄ carnalibus desiderijs absorptus rationisq̄ ac timoris dei oblitus. indifferēter suis libitis vtiꝛ. Nec ab illicitis cogitādis ⁊ pagēdis restringiꝛ. sed quicq̄d sibi in corde. in ore. in manu occurrit. machinaꝛ. garrit. ⁊ opaꝛ maliuolus quidē magniloqu⁹. facinorosus. ¶ Istoꝝ duodecim graduū numer⁹ ex hoc accipiꝛ. q̄r homo p̄ superbiam cōiter iniuriaꝛ. Uel deo. vel homini cui debet eē inferior vl' homini cui debet eē par. Sex p̄mi gradus determinanꝛ s̄m iniuriā que p̄ superbiam fit homini cui q̄s debet eē par. Quatuor alij sequētes gradus determināꝛ s̄m iniuriā / que p̄ superbiā fit homini cui q̄s debet esse inferior. Duo vero vltimi gradus determinanꝛ q̄tuz ad iniuriā / que p̄ superbiā imediate deo fit. Et notāter dicitꝛ imediate. q̄r etiā alij gradus redūdant in deuz: sed non imediate imo mediante primo. ¶ Grad⁹ aūt dicunꝛ q̄r a minori ad maiorē fit ꝓgressus. Etiā ꝓpter grauedinez peccatoꝝ / que iuxta illos grad⁹ cōmittunꝛ. Prim⁹ em̄ gradus mal⁹ est. scōs peior ⁊ sic ascēdēdo vsq̄ ad vltimū qui repieꝛ eē pessimus omniuz. Unde iniuria q̄ fit respectu parꝭ est minor. illa q̄ fit respectu supioris ē maior. sed illa q̄ fit respectu dei est maxima ꝓpter q̄ p̄dicti gradus taliter ordinanꝛ.

De vicio seu peccato inanis glorie.

n Unc dicendū est de inani gloria quā Greg. ponit eē primū viciū capitale. Que sic describiꝛ. Inanis gl'ia ē inordinat⁹ appetitus laudis. gl'ie ⁊ honoris. Finis em̄ p̄ncipalis inanis gl'ie

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

eſt manifeſtatio ꝓprie excellētie. ¶ Inanis
glorie ſeptē a beato Grego. xxxi. moral. fi-
lie aſſignant̄. ſ. iobediētia. iactātia. hypocri
ſis. contētio ꝑtinacia. diſcordia nouitatu;
pſumptio. Quarū numerus ſeu ſufficien-
tia ſic ſumit̄. Finis inanis glorie vt ſup̄ di
ctum ē. eſt manifeſtatio ꝓprie excellētie. Ad
manifeſtatōem aūt ꝓprie excellētie pōt qs
dupliciť tendere. Uno mō directe. alio mō
indirecte. Si directe aut fit ꝑverba aut fit ꝑ
facta. Si ꝑ verba tūc eſt iactātia. Si per fa-
cta. Aut illa facta ſunt vera ⁊ aliquam am
miratōe; importātia/alias nulla cōſeque-
retur gloria. ⁊ tūc eſt nouitatu; pſumptio.
Nam eas ſolent hoīes magis ammirari.
Si aūt per facta ⁊ aliquā āmiratōe; vt di-
ctum ē habētia. ſed tn̄ nō vera imo ficta. et
tūc eſt hypocriſis. Si aūt tēdat hō ad ma-
nifeſtatōe; ꝓprie excellētie ſecundo modo
ſ. indirecte. Et hoc pōt cōtingere quadru-
pliciter. ſ. vel q̄tū ad intellectū. vel q̄tū ad
voluntatē. vel q̄tū ad locutionē. vel q̄tu;
ad factū. Si primo modo. ſ. q̄tum ad intel
lectum. ⁊ tūc eſt ꝑtinacia. per quam ſc; ho-
mo ad ſuā excellentiā oſtēdendā nimis in-
nititur ſue ꝓprie excellētie nolens cedē ſen
tentie meliori. Si ſcđo modo ſc; q̄tum ad
voluntatē. ⁊ tūc eſt diſcordia. ꝑ quā ſc; hō
ad ſuā excellentiā oſtētandā/ nō vult a pro
pria volūtate diſcedere vt in aliū ſeu ī alio
concordet. Si tertio modo. ſ. q̄tum ad lo-
cutionē ⁊ ſic eſt cōtentio. per quā ſc; homo
ad ſuā excellentiā oſtētandā: clamoſe v̄bis
contra alium litigat volens vincere ⁊ obti
nere. Si quarto modo ſc; q̄tum ad factu;
⁊ ſic eſt inobedientia: per quā ſc; homo ad
ſuam excellentiā oſtētandam: nō vult exe-
qui p̄ceptū ſupioris/ ne exequendo videat̄
in aliquo inferior.

De vicio ſeu pecca D to inuidie.

ſ Ab ſequēter de inuidia tractan-
dum venit. Que ƀm Auguſ. eſt
dolor ſeu odiū felicitatis aliene.
Scđm v̄o Ioħ. damaſcenū. eſt
triſticia de alienis bonis. Et diciť inuidia
a nō videndo q2 ſc; bona alioꝝ videre non
poteſt ſeu nō libenter videt. Et q2 diſplicē
tia boni alterius q̄ interius habetur: poteſt
quodāmodo ꝑ actū viſionis exterius de-
notari ſeu ꝑcipi/ ideo ꝓprie diciť inuidia a
nō vidēdo. i. nō libēter videndo. Nā ſicut
dicit Seneca. Quicqd mēte fugimus/ inge
ſtū oculis vix videm⁹. Et ideo illa interior
diſplicētia/ ꝓprie inuidia dr. ¶ Ipius aūt
inuidie qnq; ꝑ Grego. aſſignant̄ filie. xxxi.
moral. ſc; odiū. ſuſurratō. detractio. exulta
tio in aduerſis ꝓximi. aflictio in ei⁹ pſperit̄
¶ Quarū numer⁹ ſeu ſufficiētia ſic accipit̄
In conatu em̄ inuidie. qn̄ ſc; aliqs contra
aliū inuidia in aīo motus/ ipam ad effectū
ꝑducere nitiť/ aliqd eſt tanq̄ principiū ali-
quid tanq̄ mediū. aliqd tanq̄ termin⁹ ſeu
finis. Illud aūt qđ ē tāq̄ principiū/ ē vt pri
mo inuidus apud alios verbo diminuat
gloriā ſeu famā hoīs. Et hoc pōt continge
re dupliciter. Uel in occulto. ⁊ tūc eſt ſuſur
ratio. que eſt qn̄ aliquis malum occulte de
ſuo ꝓximo dicit. eius famā denigrādo Et
iuxta Iſido. diciť a ſono locutōis. quia ꝓ
prie fit in aure ⁊ ſecrete. nō in facie hominū
Uel tēdit inuidus gloriam alterius dimi-
nuere in manifeſto ſeu in apto. ⁊ tūc eſt de
tractio q̄ eſt qn̄ aliquis apte malum de ſuo
ꝓximo dicit. eiuſq; famā denigrat. ledit et
diminuit. Et tn̄ circa iſta duo pctā aduer-
tendū. q2 ƀm Thomā ipa in materia ꝯue-
niūt ⁊ etiā in forma ſine mō loquēdi. quia
vtrobiq; malū de ꝓximo occulte dr. Et in
tellige hic occulte. i. nō audiēte eo de q̄ ſic
malū diciť. Et hinc eſt q̄ ꝓpter iſtā ſimili
tudinē vnū ꝓ alio ſepe ſumiť. Differūt ta-
men in ſpecie reſpectu finis ad quē ferť in-
tentio. Nā principalis intētio detractoris
eſt famā ꝓximi denigrare. Un̄ illa p̄cipue
mala de ꝓximo ꝓfert. ex qbus ipe ꝓxim⁹
infamari poſſit vel ei⁹ fama diminui. Su-
ſurronis v̄o intētio p̄ncipalis ē illū/ cui ſic
inuidet: ꝑ mala de eo dicat ab iīmicicia alio
rum ſepare. Detractor etiā ꝓprie ē q̄ apte ⁊
in facie hominū/ mala de aliquo loquitur
Suſurro aūt ad ꝑtē ⁊ ſecrete ⁊ quaſi in au-
re vt iam tactu; eſt. Illud aūt qđ eſt tanq̄
mediū/ eſt q̄ inuidus facto ꝑ ſe nec ꝑ aliu;
cōmodū ⁊ vtilitatē ſeu ꝓfectū alterius im-
pediat ſeu diminuat. Et tūc aut illđ facē ⁊
adimplere pōt. Et tunc exinde venit ⁊ oriť
exultatio in aduerſis ꝓximi. aut nō. ⁊ tunc
exinde venit ⁊ oriť afflictio in pſperis ꝓxi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

mi. Illud aūt qđ in inuidia ē tanq̄ terminus seu finis cōsistit in ipo odio / qđ inuidus de psona cui inuidet habet. Naʒ sicut bonū qđ delectat causat amorem. sic illud qđ cōtristat causat odiū. ¶ Est tn̄ p clariori pmissoꝝ intellectu aduertēdū q̄ afflictō in psperis ꝓximi / dupliciter pōt cōsiderari. Uno mō ꝑm quādā generalitatē / quando scʒ aliqs de psperis alicui⁹ inq̄tum habet aliquā gloriā seu famā tristat̄. Et tunc afflictio in psperis ꝓximi / nō est filia inuidie. imo est ipa inuidia met. Alio mō magis pticulariter inq̄tū scʒ quis de psperis ꝓximi que ipe nitebat̄ impedire tristat̄. inq̄tum scʒ contra suū conatū eueniūt. ⁊ tūc est ꝓpria filia inuidie. Exultatio em̄ in aduersis ꝓximi nō ē directe idē qđ inuidia. sʒ ex ea sequit̄ ⁊ nascit̄ exultatio de malo eiusdem. ¶ Est etiā notādū q̄ ē quedā inuidia que int̄ grauissima pctā ꝯputat̄. scʒ inuidentia fraterne grē. qn̄ scʒ aliqs nō solū de bono ꝓximi dolet. sed etiā de ipo augmento gratie dei qđ ipe ꝓximus habet. Et hmōi inuidia ponit̄ pctm̄ ꝯtra spm̄ sanctū. Quia per hmōi inuidiaʒ / hō quodāmodo videt̄ spūi sancto inuidere. eo q̄ in suis operibus glorificat̄. Et ideo ponitur hmōi inuidia species peccati in spm̄ sanctū vt latius infra videbit̄ vbi de pctō in spm̄ sanctū agetur.

¶ Notādū etiā q̄ licet interdū inuidia zelus noiet̄. ⁊ interdū p zelo accipiat̄. est tn̄ inter ea realis dr̄a. Pro q̄ sciendūʒ q̄ tristicia de alienis bonis / pōt q̄tuor modis seu causis cōtingere. Uno mō qn̄ aliquis dolet de bono alicui⁹ inq̄tum ex eo timet sibi ipi vel alijs bonis viris nocumētuʒ ꝓuenire. ⁊ talis tristicia nō ē inuidia ⁊ pōt eē sine pctō. Scđo mō qn̄ aliqs dolet de bono alteri⁹ nō inq̄tū ille alter illud bonū hʒ. sed ex eo inq̄tū ipe q̄ inuidet sib̄ bonū in se n̄ habet. imo sibi deest p vtēdo tn̄ ad bonuʒ finē. ⁊ ista tristicia nō ē inuidia. sed ē ꝓprie zelus. ⁊ si iste zel⁹ sit circa bona virtuosa seu honesta. laudabilis ē. Iuxta illud. j. ad Corin. xiiij. Emulami spūalia. Si aūt sit đ bonis tpalibus. pōt esse ⁊ cū pctō ⁊ sine peccato iuxta hoīs sic zelātis intētionē. ¶ Tertio modo qn̄ aliquis de bonis alterius dolet seu tristat̄ inq̄tuʒ ille cui illud bonū accidit ē ipo bono indignus. Et ista tristicia non pōt ꝓprie oriri ex bonis virtuosis seu honestis. ex qbus aliqs iustus ⁊ virtuosus effici pōt. q2 iam quodāmodo sibijpi repugnaret. Si vō oriat̄ ⁊ veniat ex bonis tpalibus / cū ꝑm doctrinā fidei tempalia bona que indignis ꝓueniūt ex iusta dei ordinatione disponant̄ vel ad eoꝝ dānationem. ⁊ hmōi bona tpalia q̄si nihil sunt in cōparatione ad bona futura q̄ ꝑuant̄ bonis. ideo hmōi tristicia ꝓhibet̄. Iuxta illđ ps. Noli emulari in malignātibus. neqꝫ zelaueris faciētes iniq̄tatē. Et alibi Pene effusi sunt gressus mei. q2 zelaui sup iniq̄s: pacē pctōrum videns. ¶ Quarto mō qn̄ aliquis dolet seu tristat̄ de bonis alterius. inq̄tū scʒ ille alter ipm in dictis bonis excellit seu excedit. Et hec tristicia est ꝓprie inuidia ⁊ ē sp praua ⁊ peccatū. quia dolet de eo de q̄ gaudendū est. s. de bono ꝓximi. ⁊ sic ꝓprie accipitur hic.

De vicio seu peccato ire. X

D Icēdū inde veit đ ira q̄ ꝑm Augu. sic describit̄. Ira ē vl'a scēdi libido. Scđm vō cassiodoꝝ sic describit̄. Ira ē immoderat⁹ animi mot⁹ ꝯcitat⁹ ad penā seu vindictā. Et intelligit̄ hec diffinitio. nō de ira q̄ ꝓcedit seu denoiat̄ p zelū que ē qn̄ qs ꝯtra ipa vicia mouet̄ ꝑm ordinē rōnis ad bonū finē. q2 etiā interdū hō sibijpi ꝓpter sua pctā ⁊ vicia irascit̄. sed intelligit̄ de ira q̄ ꝓcedit ⁊ noiat̄ p viciuʒ. de qua etiā solū hic agendū est. ¶ Ira em̄ duplex habet eē. s. nature ⁊ moris. Quo ad eē nature nō est ꝓprie nisi passio quedā. rōne cui⁹ passionis sic pure seu absolute considerate / ira nō ē pctm̄. imo magis ē pena. quo vō ad esse moris seu morale / inq̄tū illa passio deordiat a debito ordine rōnis debitoqꝫ fine. tūc dicit ⁊ importat viciuʒ ⁊ pctm̄. Nam ira isto mō nō dicit purā passionem imo quādā actōeʒ qua deordinat̄ homo ⁊ q̄tum ad deū ⁊ q̄tū ad ꝓximū. Uult em̄ a se vindictā exq̄rere quā nō debet nisi a đo vel a iudice cōstituto expetere. Uel illā vindictā exercere appetit ꝯ illū qui nō meruit. vel vltra id quod meruit. vel nō ꝑm legitimū modū ⁊ ordinē: vel nō ꝓpter debitū finem. Greg. xxxj. lib. moꝛal. sex assignat ire

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

filias. que ſunt rixa. tumoꝛ mētis. cōtume
lia. clamoꝛ indignatō blaſphemia. ¶ Qua
rū numerꝰ ſeu ſufficiētia ſic accipit̃. Tripli
citer pōt ira ꝯſiderari. vno mō ſ̃m qꝺ eſt in
coꝛde. ſcꝺo mō ꝓut eſt in oꝛe ſeu locutōne
tertio mō ꝓut ē in facto ſeu ope. Quo ad ꝑ
mū modū ſcʒ inꝙtuʒ ira ē in coꝛde naſcū
tur duo vicia. Vnū in reſpectu ad illū con
tra quē hō iraſcit̃. qꝛ ſcʒ euʒ quodāmō ab=
hoꝛret ⁊ indignū reputat vt ſibi tale vel ta=
le qꝺ fecerit. ⁊ tūc ē indignatio. Aliud vici
um qꝺ inde naſcit̃ ē in reſpectu ad ipm ho
minē met qui iraſcit̃. inꝙtuʒ ſcʒ in aīo ſuo/
diuerſas vindicte vias excogitat. ⁊ talibꝰ ex
cogitationibꝰ animū ſuū replet. ⁊ tūc eſt tu
moꝛ mētis. Quo vͦo ad ſcꝺm modū. ſ. in=
quātuʒ ira oſtēdit̃ in oꝛe ſeu locutōe hͦ con
tingere pōt dupl'r. Vno mō qñ homo ſuā
demōſtrat irā ꝑ verba inoꝛdinata. ꝯfuſa al=
ta ⁊ indignatiua. ⁊ tunc ē clamoꝛ. Alio mō
qñ ſuā demōſtrat irā in vͦba iniurioſa ꝓrū
pendo. Et hoc dupl'r. Nam vel illud fit in
deū aut ſanctos. Et tūc eſt blaſphemia. aut
fit in ꝓximū ⁊ tunc eſt cōtumelia. Quo ad
tertiū modū. ſ. inꝙtuʒ ira oſtēdit̃ in ope. ſ.
qñ ꝓcedit vſqʒ ad factū. ⁊ tunc oꝛiunt̃ rixe
per q̃s hic intelligunt̃ ⁊ accipiunt̃ oīa no=
cumēta q̄ facta occaſione rixe ꝓximis infer
ri ſolēt. vt ſunt pulſatōes ꝑcuſſiones ⁊ hu
iuſmodi. ¶ Et inſuper aduertēduʒ ꝙ (vt
ſupra aliq̄liter tactū eſt) aliqꝺ viciū pōt eē
filia vniꝰ vicij capitalis. ⁊ nihilominꝰ inter=
dū ex alio vicio capitali ꝓcedere ⁊ hͦ diuer
ſis reſpectibꝰ ⁊ cōſiderationibꝰ. ſicut in hoc
ꝑſenti ꝓpoſito blaſphemia inꝙtuʒ aliq̃s in
eā ex deliberata mēte ꝓrūpit/ tūc ꝓcedit ex
ſupbia hoīs cōtra deum ſe erigētis. Vnde
Eccl'. x. Initiū ſupbie homīs apoſtatare a
deo. i. ab eius veneratōe ſeu honoꝛatōe re=
cedere. Inꝙtuʒ vͦo hō nō ex deliberata mē
te. ſed ex quadā ꝯmotōe ſeu furoꝛe animi/
in blaſphemiaʒ ꝓrūpit. ſic ꝓcedit ex ira ⁊ ē
filia ire. ¶ Sil'r tumoꝛ mētis nō accipit̃ hͣ
ꝓ vana ⁊ ſupba excogitatōe ꝓꝓrie excellen
tie q̄ quis animū ſuū implet. qꝛ tunc idem
eſſet in effectu qꝺ ſupbia. ſed accipit̃ hic ꝓ
quodā exterioꝛi conatu ſine excogitatione
hoīs/ vindictā ex ira appetentis ⁊ in aīo ex
cogitātis. Sil'r poſſet dici ꝺ odio qꝺ ex ira
naſci pōt. cum tñ ponat̃ ex inuidia naſci. ⁊
eius filia ſit. ſicut ſupra declaratū eſt cap'lo
īmediate ꝑcedēti. ¶ Vtrum aūt teneat̃ q̃s
iniuriā ſibi factā inimico req̄rēti remittere
diſtinguēdū eſt. Ex iniuria eñ tria oꝛiri ſo
lent. Primū ē rancoꝛ in affectu. Scꝺm ran
coꝛis ſignū in effectu. Tertiū ē actio ꝯ̃ iniu
riantē. Primū tenet̃ q̄libʒ ſtatim remittere
etiā ſi nō roget̃. Scꝺm tenet̃ q̃s remittē ſi
roget̃. ſ. veniā petēti. ⁊ iuxta ſuā facultatem
emēdare pato. Tertiū nō tenet̃ q̃s remittē
¶ An aūt ille cui facta ē iīuria debeat ami=
ciciā q̄rere. Sciēdū ē ꝙ duplex ē debitū. pri
mū ē neceſſitatis. ſcꝺm ē ꝑfectōis. Quātuʒ
ad ꝑmū. ſ. debitū neceſſitatis ſine q̊. ſ. nō ē
ſalꝰ. iniuriatꝰ nō tenet̃ recōciliatōeʒ ⁊ ami=
ciciā q̄rere. Quātuʒ vͦo ad ſecūdū debitum
dicit Chryſ. ꝙ talis iniuriatꝰ debet recōci=
liatōeʒ ⁊ amiciciā q̄rere ⁊ hoc maxīe vt ex=
inde duplicē coronā accipiat. Vnā qꝛ iniu=
riā paſſus ē. alterā qꝛ priꝰ rogauit. ¶ Notā
dū poſtremo q̄ ad hoc capitulū. ꝙ reddere
malū ꝓ malo/ ē fragilitatꝭ. redddē malū ꝓ
bono ē ꝑuerſitatꝭ. reddē bonū ꝓ bono eſt
eq̄tatis. reddē bonū ꝓ malo ē charitatis.

De vicio ſeu pecca y
to accidie.

ſ

Vbſequēter dicēdū venit de ac=
cidia. q̄ ſ̃m aliq̃s ſic deſcribitur.
Accidia ē de vͦtutū laudabili ex
ercitio/ vtriuſqʒ hoīs lāguida deiectio. Ali
ter ſic deſcribit̃. Accidia ē diffidētia de pro=
prijs viribꝰ ⁊ dei auxilio q̊ ad ardua bona
implēda. Scꝺm alios ſic. Accidia ē toꝛpoꝛ
mētis bona inchoare aut ꝑficere negligen=
ter. ¶ Notādū aūt ꝙ Iſidoꝛꝰ accidiā a tri=
ſticia diſtinguit dicēs triſticiā eē inꝙtū hō
recedit a bono ad qꝺ tenet̃ tanꝙ a graui et
laboꝛioſo. Accidiā vͦo dicit eē inꝙtum hō
ab illo bono diuīo ſeu ſpūali/ ſe ꝯuertit ad
quietē indebitā. Greg. vͦo accidiā triſticiā
noīat. ⁊ vt videt̃ ꝯueniētiꝰ. qꝛ triſticia de ſe:
ſ̃m quā aliq̃s a graui laboꝛioſo ope recedit
vel ſ̃m quā aliq̄bus alijs cauſis triſtat̃/ nō
eſt viciū ſpeciale ab alijs diſtinctū. Sʒ tūc
ſolū ſpeciale viciū dicit̃/ inꝙtuʒ hō ꝯtriſta=
tur de bono diuīo ſeu ſpūali. ⁊ tūc clarū eſt
ad ratōeʒ accidie ꝑtinere q̄ ſe ex eo ad q̄teʒ
indebitā ꝯuertit. inꝙtuʒ. ſ. bonū diuinum
ſeu ſpūale aſpnat̃. Et ſ̃m hec duo noīa ha

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

betur ꝓprie rō accidie. qꝛ inꝙtū ē auersio a
bono diuio ex eo ꝙ graue estimatꝰ tunc dꝛ
tristicia. sed inꝙtuȝ ē spreto ipo bono diui
no cōuersio ad creaturā. s. ad quietē indebi
tam. ex eo qꝛ leuis estimatꝰ ⁊ placēs / ratione
huiꝰ dꝛ accidia. Ex qbus ptȝ ꝙ hoc viciū
inꝙtuȝ ē vel dꝛ tristicia opponitꝰ leticie spi-
rituali. Sed ꝓut ē ⁊ vocatꝰ accidia. opponitꝰ
ꝟtuti fortitudīs. q̄ cōsistit in arduis aggre-
diēdis ⁊ in sustinēdis aduersis. Et denoia
tur acedia ab acedine. qꝛ ꝑ eā aīa quādā hȝ
acedinē quādāqȝ gustꝰ spūalis indispositio
nē de bono diuio seu spūali difficili. ¶ Sȝ
ſm btm̄ Greg. xxxj. li. moral'. sex assignantꝰ
acedie filie. s. malicia. rācoꝛ. pusillanimitas
despatio. torpoꝛ circa p̄cepta. euagatio mē-
tis circa illicita. Quarū numerꝰ seu sufficiē-
tia sic accipi pōt. Cū em̄ iuxta ph̄m i Ethi.
nullꝰ diu absqȝ delectatōe possit cū tristicia
manere. ⁊ vt tactū ē: acedia sit tristicia ď bo
no diuino tanꝙ de graui ⁊ laborioso. eue-
nit ꝙ acediosus tēdit ⁊ laborat ad hoc ꝙ a
sua tristicia se eximat ⁊ liberet seu recedat.
Dupliciter aūt via pōt aliqs a tristicia recedē
Uno mō vt a cōtristātibꝰ recedat. Secūdo
mō vt ad alia in qbus delectari possit trāse
at. Sicut ſm eūdē ph̄m cōiter videtꝰ ꝙ illi
hoīes q̄ nō pn̄t in delectatōnibus spūalibꝰ
gaudere. se trāsferūt ad delectatōnes corꝑa
les. Respectu p̄mi mēbri. in recessu seu fu-
ga a ɔtristātibꝰ. talis ꝓcessus attēditꝰ. Nā
primo hō ipa cōtristātia fugit. Scđo inter-
dum vltra ꝓgreditꝰ ita vt ipa que tristiciaȝ
ingerūt impugnet. Respectu iterum primi
istoꝝ duoꝝ. s. fuge cōtristantiū bona spūa-
lia de qbus acedia tristatꝰ: sunt vel ipē finis
s. deus. vel ea bona q̄ ordinantꝰ ad ipm̄ fi-
nem. Fuga aūt ipius finis fit ꝑ despatōeȝ.
Eoꝝ aūt bonoꝝ q̄ sunt ad ipm̄ finē: siqdeȝ
sint ardua. vtputa ea q̄ subsunt ɔsilijs euā
gelicis. fuga fit ꝑ pusillanimitatē. Si vero
nō sint ardua sed solū que ꝑtinēt ad cōem
iusticiā. fuga fit per torporem circa p̄cepta.
¶ Respectu secūdi istoꝝ duoꝝ dupliciter fit
ipsoꝝ bonoꝝ spūaliuȝ impugnatio. Qn̄qȝ
em̄ fit indirecte. cōtra scȝ hoīes qui ad ipsa
bona spūalia inducūt. ⁊ tūc ē rancoꝛ. Qn̄-
qȝ ꝟo vlteriꝰ se extēdit directe scȝ ad ipa etiā
spūalia bona q̄ contristant. In quoꝝ dete-
statione aliqs ex ipa tristicia adducitꝰ. ⁊ tūc

est ꝓprie malicia. ¶ Respectu secūdi mem
bri principalis inꝙtuȝ scȝ aliquis ꝓpter tri
sticiam bonoꝝ spūaliū se ab ipis bonis spi
ritualibꝰ ad delectabilia exteriora transfert /
ponitꝰ filia acedie / euagatio mētis circa illi-
cita. ¶ Est tn̄ hic aduertēdū vt clarius p̄-
dicta intelligantꝰ ꝙ malicia nō capitꝰ hic in
sua generali acceptōe / ſm q̄m ē quoddā ge
nus oīm vicioꝝ. sed capitꝰ ꝓ q̄dā ꝑticulari
malicia q̄ quis vt tactū ē bona spūalia im-
pugnat inꝙtuȝ ex ipis ɔtristatꝰ. Silr ran-
coꝛ nō accipitꝰ hic vt cōitꝰ accipitꝰ. s. ꝓ odio /
sed ꝓ q̄dā animi radicata indignatōe / qua
quis ɔ̄ hoīes ipm̄ ad bona spūalia inducē
tes mouetur / inꝙtum scȝ illa bona spūalia
ipm̄ cōtristāt. ¶ Est etiā notādū ꝙ Isido
rus aliā differētiā quā vt supra tactū est po
nit seu assignat inter tristiciaȝ seu acediam.
Alias etiā ipius tristicie. ⁊ acedie filias assi
gnat. Nā tristicie ponit q̄tuoꝛ esse filias / q̄
sūt rācoꝛ pusillanimitas. amaritudo. despa
tio. Acedie ꝟo septē ponit eē filias q̄ sunt.
ociositas. somnolētia. importunitas mētis
curiositas. ꝟbositas. inqetudo. corꝑis in-
stabilitas. Sȝ iste filie sic ꝑ Isidoꝝ assigna
re reducuntꝰ ⁊ in effectu idē sunt cū illis q̄s
Grego. assignat. Nā priꝰ Greg. ponit ran-
corē esse filiā acedie quaȝ ⁊ tristiciā noīat. ⁊
sic q̄ ad hoc Isido. cū eo ɔcordat. Silr ⁊ re
spectu amaritudīs. qꝛ ē ꝓprie qdā effectus
rancoris. Quo ꝟo ad pusillanimitatē Isi-
do. silr cū Grego. in effectu ɔcordat licȝ va
rio mō. Ociositas aūt ⁊ somnolēta q̄s as-
signat Isido. filias acedie cōprehēduntur
⁊ reducuntꝰ ad torporē circa p̄cepta. quā as-
signat Grego. filiā acedie. Nā ociosus in
bono spūali p̄cepta p̄termittit. somnolētꝰ
vero ea negligēter implet. Alie ꝟo qnqȝ fi-
lie q̄s assignat Isiđ. ex acedia oꝛiri ꝑtinētꝰ ⁊
reducuntꝰ ad euagatōeȝ mētis circa illicita
quā ponit Grego. filiā acedie. q̄ qdē euaga
tio ſm qđ in ipa arce mentis residet. volen
tis se importune ad diuersa diffundere vo-
catur importunitas mētis. Secundū autē
ꝙ illa euagatio mentis ꝑtinet ad vim co-
gnitiuam dicitꝰ curiositas. Inquātum au
tem se vagando diffundit ad locutionem
dicitur verbositas. Inquātum vero respi-
cit vagationem corporis / per quā cōmuni
ter indicatꝰ vagitas mentis hoc contingit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

dupliciter. Uel respectu corpis in eodē lo-
co manētis. sed per varios ⁊ inordinatos
mēbroꝝ motus se vage ⁊ instabiliter agen-
tis ⁊ tunc est inquietudo corpis. Uel respe
ctu corpis se per diuersa loca vage agitātis
seu discurrentis. ⁊ tunc est instabilitas licet
etiam instabilitas possit ſm vagā ⁊ incon-
stantem mutabilitatē ⁊ variationē ꝓposi-
ti accipi. Et sic patet ꝙ Grego. ⁊ Jsidorus
in effectu cōcordant. ¶ Est tamē ꝓ clario
ri dictoꝝ intellectu aduertēdū ꝙ nō omīs
motus acedie est peccatū. imo frequēter in
viris sanctis inueniūt̃ aliqui imꝑfecti mo
tus acedie. Motus enī acedie quādoqꝫ est
in sola sensualitate ꝓpter repugnantiā car
nis ad spiritū. ⁊ tūc est solū peccatū venia-
le. Quādoqꝫ vͦ ꝑtingit vsqꝫ ad rationem
que cōsentit in fugā ⁊ in horrorē. ⁊ detesta-
tionem boni diuini. carne oīno cōtra spiri-
tum ꝑualente. ⁊ tūc acedia est peccatū mor
tale. ¶ Est etiā aduertendū ꝙ vbi in supe
rioribus dictū est acediā esse tristiciā de bo
no spūali. non est accipiendū bonū spūale
cōmuniter. q: tunc acedia nō haberet ratio
nem specialis vicij. cū omne viciū refugi-
at spūale bonū virtutis sibi opposite. Silr̄
etiā inq̄tum acedia refugit bonū spūale ꝓ
ut est laboriosum vel molestū corpi. aut de
lectationis impeditiuū. non distinguit̃ ab
alijs vicijs carnalibus. qbus aliquis quie
tem ⁊ delectationē corpis querit. Sed pro-
prie acedia. dum viciū speciale ponit̃. put
hic/ est tristicia mētalis/ de bono spūali di-
uino. vel in bonū diuinū ordinato. ea sola
ratione/ q: in bonū diuinū ordinat̃. cū con
sensu rationis in ipsius boni fuga horrore
⁊ detestatione. Nam mentē hoīs adeo
oportet bono diuino de necessitate inhere
re. vt nō contristet̃ fugiat. horreat. seu dete
stetur ea q̄ sibi ꝓpt̃ deū iminēt faciēda.

De vicio seu pecca 3 to auaricie. Et quare dicat̃ idoloꝝ ſuitus.

h Unc transeundū est ad declara-
tionem auaricie que sic ſm Tu
lium describit̃. Auaricia est im-
moderatus amor habendi. Se-
cundū vͦ Bern̄. sic describit̃. Auaricia est
quarūlibet rerum insatiabilis ⁊ inhonesta
cupido. Auaricia ſm apl̄m dicat̃ idolorū
seruitus. q: auarus ꝓprie in effectu ⁊ ope
exhibet creature scꝫ pecunie illud qd̕ debe-
ret creatori. ⁊ precipue fidem spem ⁊ dilec-
tionē. Nam ibidē tanq̄ in eo vnde sibi spe
ciale auxiliū ꝓuenturū credit suā principa
liter spem cōstituit. exinde in ardorē dilectō
nis trāsit. Et in hoc specialiter rep̄hendun
tur auari q: rei vilissime. s. pecunie que de
terra venit ⁊ accipit̃ ⁊ ꝓprie terra est. quaꝫ
natura infimā ordinauit/ tantū amorē suū
exhibent ⁊ impēdunt. Et hinc in Eccl̄. di-
citur ꝙ auaro nihil ē scelestius. Et hoc ꝓ-
pter quatuor causas. Prima quia vix ē sce-
lus seu viciū ad qd̕ ꝑpetrandū auaricia nō
inducat. vt sunt furta. homicidia. ꝓditio-
nes. ꝑiuria. ⁊ cetera hmōi. ¶ Secundā q:
est contra legeꝫ nature seu humanitatis q̄
q̄sq̄ alteri tenet̃ qd̕ sibi vellet fieri. ¶ Ter-
tia q: est contra legē vniuersaleꝫ in omnibꝰ
rebus existentē. per quā se dari ⁊ cōmunica
ri volunt. immo quodāmodo cōpellunt.
Auari vero eas captiuas detinēt ne cōmu
nicari possint. Quarta est cōtra legem diui
nam scriptā. Unde Luc. vj. Estote miseri
cordes sicut ⁊ pater vester misericors est.
¶ Utrū aūt liceat cuiq̄ thesauros conde-
re. Notandū ꝙ dupliciter thesaurisari po-
test. Uno modo ex affectu auaricie. absqꝫ
omni intētione necessitatis ꝓprie vel alie-
ne. ⁊ hoc modo thesaurisare omnibus ē ꝓ
hibitū Alio modo thesaurisari potest ex ꝓ
uidentia. ⁊ hoc iterū dupliciter. Uno mo-
do vel cōsideratione necessitatis ⁊ sic cōce-
ditur parētibus secularibus. ob necessitatē
filioꝝ educandorū. vel filiarum coniugio
tradendarū nō tamen ditandarū. sed debi
to seruato modo iuxta statuꝫ ꝑsone. Alio
modo ex consideratione publice vtilitatis.
vtputa regni defendēdi. vel cultus dei am
pliandi. ⁊ sic cōcessum est regibus ⁊ domi-
nis tempalibus thesaurisare. Personis ve
ro ecclesiasticis ꝑticularibus proprie nun-
q̄ thesaurisare licet. nec etiam pecuniā tene
re/ intentione seruandi. Unde Amb. Au-
rū habet ecclesia: nō vt seruet sed vt eroget
¶ Ex p̄dictis patet ꝙ duplex est amor pe-
cunie temporaliū. Unus respectu necessi-
tatis. Alius respectu sup̄flui. Contra pri-
mum ꝓhibet dominus p̄focantē solicitu-
dinem. Contra scd̄m ꝓhibet thesaurisatio

nem. ¶ Auaricie autē per Greg. xxxi. lib.
moral. septem assignant͛ filie. que sunt pro
ditio. fraus. fallacia. piurium. inquietudo
violentia. contra misericordiā obduratio.
Quarū numerus siue sufficientia sic sumi
potest. Auaricia vt dictuꝫ est. est sup͛fluus
amor habendi diuitias. Ista ergo sup͛flui
tas seu excessus / aut est in ipas diuitias re-
tinendo. ⁊ ex hoc orit͛ obduratio cōtra mi
sericordiā. qua. s. cor hoīs miscđia nō emol
litur vt de diuitijs suis subueniat miseris
⁊ indigētibus. Aut iste excessus seu super-
abundantia est in accipiēdo seu in acquirē
do pecunias. Quod iterū potest considera
ri dupliciter. Vel. s. inq̃tum est in affectu
vel inq̃tum est in ope seu effectu. Si pmo
modo. s. q̃tum est in affectu. sic ex auaricia
oritur inquietudo. inq̃tuꝫ. s. auaricia inge-
rit homini nimiā solicitudinē curasq; sup
fluas. Auarus eni vt dicit͛ Eccl. v. nō im-
pletur pecunia. Si scđo modo scꝫ inq̃tuꝫ
est in ope seu effectu. ⁊ hoc iterū dupliciter
cōtingere potest. Vel enī in ista imoderata
⁊ indebita acquisitione vtit͛ quis vi vel do
lo. Si vtat͛ vi tūc est violentia. Si vtat͛ do
lo hoc iteruꝫ tripliciter fieri potest. Vel enī
fit ipē dolus in verbo. Et siquidē verbum
sit simplex tūc est fallacia. Si aūt ipi verbo
addat͛ cōfirmatio iuramēti tunc est piuriū
Si autem cōmittat͛ ipē dolus in ope tunc
vel erit quātum ad res. ⁊ sic est fraus. Vel
erit quātum ad psonas ⁊ sic est ꝓditio. vt
patet de iuda qui per auariciā ꝓdidit xp̄m
¶ Isidorus autem nouē ponit filias aua
ricie. que sunt mēdaciū. fraus. furtum. piu
rium. turpis lucri appetitus. falsum testi-
moniū. violentia inhumanitas. rapacitas
Et sic apparet q̄ Isidor⁹. tres ponit filias
auaricie quas etiā Grego. ponit. ⁊ sex đ q̄-
bus Grego. nullā facit mentionē. Sꝫ qui
debite considerat iste sex filie quas sic assi-
gnat Isidorus. reducunt͛ ⁊ comp̄hendun
tur sub illis quas assignat Grego. Nam
mendaciū ⁊ falsum testimoniū que ꝓprie
non differunt ab inuicē nisi sicut genus et
species. etenī falsum testimoniū nihil aliđ
est q̄ quedā specificatio mēdacij / cōtinent͛
sub fallacia. sicut ⁊ furtū que est qͥedā spe
cificatio fraudis continet͛ sub fraude. Ap-
petitus autē turpis lucri ptinet ad inq̃etu-
dinem ⁊ sub ea comp̄hendit͛. Rapacitas
autem cū sit species violentie sub violētia
continet͛. Inhumanitas v̄o idem est pro-
prie qđ induratio contra miscđiaꝫ. ¶ Est
etiam notandū q̄ auaricia que ꝓprie ē im
moderata cupido circa diuitias ⁊ speciali-
ter pecunie. ex eo qꝛ per pecuniā oīa alia
habent͛ ⁊ recupant͛ iuxta qđ dicit͛. pecunie
obediūt omnia. dupliciter pōt considerari
Uno modo circa acceptionē ⁊ acq̄sitionē
pecuniaꝝ inq̃tum. s. aliquis pecuniā acq-
rit vltra debitū aliena surripiēdo vel inde-
bite retinēdo. Et hoc modo opponit͛ aua
ricia iusticie. Alio modo cōsiderari potest
ꝓut importat īmoderantiam circa interio
res affectiones diuitiaꝝ. puta cum quis ni
mis amat vel desiderat diuitias aut nimis
delectat͛ in eis. etiā si forsan nō velit capere
aut retinere aliena. Et hoc mō auaricia op
ponit͛ liberalitati que hmōi affectōes mo-
derat͛. Et licet vterq; istoꝝ modoꝝ hic acci
pitur / magis ꝓprie tn̄ auaricia scđo modo
accipit͛. ¶ Est etiā notādū q̄ ph̄s in Eth.
multa ponit genera hominū viciosorū vi-
cijs ad auariciā spectātibus. que sub filia-
bus supra enumeratis nō vident͛ cōprehē
di. videlicet. parcos tenaces. kimibiles. illi
berales opatōes opantes. de meretricō pa
stos. vsurarios. aleatores. mortuoꝝ spolia
tores. latrones. Sed circa hoc tā p iā dict͛
q̄ ꝓ dicēdis ē aduertēdū q̄ licet in cōi vsu
loquēdi idē reputet͛ aliqđ peccatū esse filiā
alicui⁹ alteri⁹ vicij seu peccati ⁊ eē ei⁹ speciē.
est tamē magna dr̄a. ita q̄ aliud ē peccatū
habere filias ⁊ aliđ peccatū habere species.
Spēs enī alicui⁹ peccati seu vicij capitalis
optet sp ad idē gen⁹ vicij ptinē. Filias v̄o n̄
īmo ad finē alicui⁹ vicij pn̄t etiā pctā alteri⁹
generis ordinari ⁊ ex eo oriri. Illa aūt pctā
q̄ sic ex alio oriūt͛ ⁊ ad ipm ordināt͛ f̄m ap
petitū finis. ꝓpē dicūt͛ ei⁹ filie. sic grā exem
pli in materia pn̄ti. Proditio ⁊ fallacia po
nunt͛ ⁊ debito filie auaricie. qꝛ ex ipa oriūt͛
p̄cipue f̄m appetitū finis vt qn̄. s. fit ꝓditō
vel fallacia ad pecunias ⁊ diuitias acqren-
das. Et tn̄ ꝓditio ⁊ fallacia p se cōsiderate
nō sūt ꝓpē spēs auaricie nec ꝓpē ad gen⁹
auaricie ptinēt. Ad ꝓpositū igit͛ reuertēdo
illa q̄ (vt tactū ē) ponit ph̄s sūt magis spēs
auaricie q̄m illiberalitatē vocat q̄ sunt ei⁹ fi

lie. licet tñ aliqui eoꝝ possint ad filias supra
enumeratas reduci. vt sub ipsis effectualit̃
cõprehẽdant̃ vtputa latrociniũ sub fraude
parcitas ⁊ tenacitas sub obduratõe cõtra
misc̃diã etiã sic ad auariciã ptinere vident̃
Potest em̃ aliqs illiberalis seu auarus dici
ex eo ꝙ deficit in dãdo. Et siquidẽ qꝛ parũ
dat vocat̃ pcus. si aũt qꝛ nihil dat. tũc dicit̃
tenax. si aũt qꝛ cum magna difficultate dat
tunc vocat̃ kimibilis q̃si kimi venditor. qꝛ
s. de puis / magnã vim facit. ¶ Qñꝗ etiã
dicit̃ illiberalis vel auarꝰ qꝛ excedit in acci-
piendo. Et hoc iterũ dupl̃r. Uno modo
qꝛ turpiter lucrat̃. vel. s. vilia ⁊ seruilia opa
per illiberales opatões exercẽdo. Uel qꝛ d̃
aliqbus viciosis actibꝰ lucrat̃. sicut de mere
tricio vel aliq̃ hmõi. Uel qꝛ lucratur de eo
qd̃ gratis deberet cõcedere. sicut vsurarij.
Uel qꝛ lucrat̃ parũ cũ multo labore. Alio
modo qꝛ iniuste lucrat̃ vel de viuis vim in
ferẽdo. sicut latrones. vel mortuos spolian
do vel ab amicis p deceptõz auferẽdo sicut
aleatores. Et intellige hec oĩa iuxta sup̃ ta-
cta qñ. s. ex ĩmoderato amore lucri fiũt seu
ꝓcedũt. Et sic ptꝫ ꝯcordantia eoꝝ que po
nit phs cũ illis q̃ ponit Greg.

De vicio seu peccato gule.

Nunc dicendũ est de vicio gule.
Que sic ƀm Aug. describit̃ Gu
la est immoderata cibi auiditas.
Uel sic gula ẽ vorax edacitas. nature fini-
bus nõ ꝯtenta. Et ẽ aduertẽdũ ꝙ gula nõ
dicit seu denoĩat quẽlibet appetitũ edendi
vel bibẽdi sed solũ inordinatũ. Quia ex eo
inordinatus dicit̃ ꝙ recedit a debito ordĩe
rõnis. Nec viciũ gule in substãtia seu quã-
titate cibi ꝓprie cõsistit sed in cõcupiscentia
nõ regulata rõne. Et ideo si aliqs excedat
in quãtitate cibi / nõ ꝓpter ꝯcupiscentiã sed
qꝛ illud sibi necessariũ esse existimat / hꝰ nõ
ptinet ad viciũ gule. sed ad aliquã impiciã
Sed tũc ptinet ad gulã. qñ aliquis ꝓpter
cõcupiscẽtiã cibi delectabilis / scienter exce-
dit mensurã edendo. Et hic accipit̃ cibus
etiã ꝓ potu. ¶ Notandũ insup ꝙ Greg.
xxx. lib. moral̃. v. esse species gule assignat
sub his v̾bis. Sciendũ est. qꝛ quinꝗ nos
modis viciũ gule temptat. Aliqñ nãꝗ in-
digentie tpa ꝑuenit. Aliqñ ordinẽ tpis se-
quit̃. sed cibos lautiores querit. Aliquan
do etiã quelibet sumẽda ꝑparari accuratiꝰ
expetit. Aliqñ autẽ ⁊ qualitati ciboꝝ ⁊ tpi
cõgruit. sed in ipa quãtitate sumẽdi. men-
suram refectionis excedit. Nõnunꝗ̃ vero
⁊ abiectiꝰ est qd̃ desiderat. ⁊ tamen ipo estu
ĩmensi desiderij deteriꝰ peccat. Et cõtinent̃
in hoc v̾su. Pre ꝓpere laute nimis ardẽter
studiose. Quarũ specierũ numerus ⁊ suffi-
cientia sic sumi põt. Gula vt dictũ ẽ impor-
tat inordinatã ꝯcupiscẽtiã edendi. In esu
autẽ duo ꝯsiderant̃. s. vel ipe cibus q̃ sumi-
tur. vel ipa eius sumptio. Respectu pmi. s.
ipius cibi q̃ sumit̃ / triplex põt ꝯcupiscentie
inordinato ꝯtingere. s. vel q̃tũ ad substã-
tiam cibi. vel q̃tũ ad qualitatẽ cibi. vel q̃-
tum ad quãtitatẽ cibi. Quãtũ ad primum
cõtingit cõcupiscẽtie inordinatio qñ scꝫ q̃-
runt̃ cibi lauti. i. ꝑciosi. Et tũc est secunda
species supra posita. denotata p illud v̾bũ
versus supra positi. laute. Quãtũ ad scd̃m
cõtingit cõcupiscẽtie deordinatio qñ scꝫ ci-
bi nimis accurate ⁊ delitiose prepant̃. Et
tunc est tertia species supra assignata. deno
tata p illud verbũ studiose: versus ꝑnomi-
nati. Quãtum ad tertiũ cõtingit cõcupiscẽ
tie deordinatio. qñ excedit̃ in nimis come-
dendo. Et tũc est quarta species supra assi
gnata. denotata per hoc verbũ. nimis. Re
spectu secundi mẽbri principalis / scꝫ ipius
sumptionis cibi. potest dupliciter concupi
scentie inordinatio cõtingere. s. vel quãtũ
ad tempus ipius sumptionis vel quãtum
ad modũ. Quãtum ad primũ cõtingit con
cupiscentie inordinatio. quãdo ꝑuenit̃ de-
bitum tempus seu debita hora comedẽdi
Et tunc est prima species supra assignata.
denotata per hoc verbũ ꝑpropere. Quãtũ
ad secundũ contingit cõcupiscentie inordi
natio. s. quãdo nõ seruat̃ debitus modus
in edendo. Et tunc est prima species supra
assignata. denotata per hoc verbũ ardẽter.
¶ Notandũ insup ꝙ Grego. xxxj. li. mo
ral̃. quinꝗ assignat gule filias que sunt. in
epta leticia. scurrilitas. immũdicia. multi-
loquium. hebetudo sensus circa intelligen
tiam. Quarũ numerꝰ seu sufficientia sic su-
mi põt. Gula vt supra tactũ ẽ ꝓprie ꝯsistit
circa ĩmoderatã cõcupiscentiã que est in ci-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

bis ⁊ potibus. Et ideo illa vicia que ex immoderata ꝯcupiscentia cibi ⁊ potus consequūtur seu oriunt̄. computant̄ inter filias gule. Ipa autē vicia que ex imoderata ꝯcupiscentia cibi ⁊ potus insurgūt seu oriunt̄ cōsiderant̄ dupliciter. Vel insurgūt ex pte anime vel insurgūt ex pte corporis. Si insurgunt ex pte anime hoc potest cōtingere quadrupliciter. s. vel primo q̄tum ad ratōnem. cui⁹ acies ex cibi ⁊ potus imoderātia hebetat̄. ꝓpter. s. ciboꝝ ⁊ vini fumositates / caput hoīs ꝑturbantes. Et hinc ponitur filia gule ebetudo sensus seu mētis circa intelligentiā. sicut ⁊ ecōtrario abstinētia confert ad sapientie ꝑceptionē. Vel scđo q̄tuꝫ ad vim appetitiuā seu appetitū. qui sopito gubernaculo rationis ꝑ ipam cibi ⁊ potus imoderantiaꝫ multipliciter deordinat̄ ⁊ in varias trāsit dissolutiones. Et hinc ponit̄ inepta leticia filia gule. ex eo ꝙ oīes inordinate passiones ad leticiā ⁊ tristiciaꝫ ordinantur vt dicit phs. Vel tertio q̄tuꝫ ad inordinationē discretionis circa debitū modum ꝓferendi verba. qui frequētissime ex imoderātia cibi ⁊ potus cōtingit. Et hinc multiloquiū assignat̄ filia gule. Iuxta qđ dicit Greg. in pastorali. Nisi gule deditos imoderata loquacitas comitaret̄ / diues ille qui epulatus quotidie splēdide dicit̄ in lingua grauius nō arderet. Vel quarto q̄tum ad inordinationē discretionis circa gestus ⁊ actus exteriores. Nā sicut ex imoderantia cibi ⁊ potus ꝓuenit in ipa discretione defectus ⁊ inordinatio circa debitā ⁊ moderatā ꝓlationē verboꝝ. ita silr̄ ꝓuenit in ipa discretōne deordinatio circa exteriores gestus. Et hinc ponit̄ scurrilitas filia gule que est quedā vana iocularitas querēs homines ad risum ⁊ cōplacentiā cōmouere. ex defectu discretionis seu debite ꝓuisiōis ꝓueniens. Quātum aūt respectu scđi mēbri principalis de vicijs. s. que ex pte corporis insurgūt. certuꝫ est ꝙ ex ipa inordinata ⁊ immoderata cibi ⁊ potus ꝯcupiscentia ⁊ sumptione / frequētissime sequūtur emissiones inhoneste supfluitatuꝫ. Et hinc est ꝙ imūdicia ponit̄ filia gule. ¶ Est tamē aduertendū ꝙ si ex ipa supfluitate cibi ⁊ pot⁹ / contingat emissio supfluitatū per moduꝫ seminis naturalis. tunc imūdicia licet etiā ad gulam ꝑtinere videat̄ / inq̄tum scꝫ materiā ministrat. magis ꝓprie tn̄ pertinet ad peccatū libidinis seu luxurie. Si cōtingat emissio aliarū supfluitatū. vt vomit⁹ ⁊ vacuationū fetidarū ⁊ hmōi. tūc imūdicia ꝓprie ad viciū gule ꝑtinet. ¶ Est etiā aduertendū ꝙ hebetudo q̄tuꝫ ad eligibilia / non est ꝓprie filia gule. imo cōiter in omni peccato inuenit̄. Sed hebetudo sensus circa speculabilia / maxime etiā ex gula ꝓuenit / ꝓpter rationē iam tactā scꝫ ꝓpter fumositates caput ꝑturbātes. ⁊ tunc ꝓprie est filia gule. Silr̄ leticia que est de actu peccati. iuxta illud Prouerb. ij. ca. Letant̄ cum male fecerint. ⁊ que ꝓprie ex habitu peccandi ꝓcedit / nō est filia gule imo ad omne peccatum cōsequi pōt. Sed illa leticia que est vaga dissoluta ⁊ incōposita / qđ importat hoc verbuꝫ inepta. maxime orit̄ ex inordinata sumptione cibi ⁊ potus ⁊ isto modo assignatur filia gule. Silr̄ est quedā scurrilitas que ex volūtate seu appetitu luxurie ⁊ quedam ex appetitu inordinato lucri seu pecunie ꝓcedit. dum scꝫ queritur ꝑsona ꝑ quādam vanam iocularitatē / ad risum seu cōplacentiaꝫ ꝓmoueri. vel ad ipsam facilius ad actum venereū ꝓmouendū. vel ad aliquid cōmodi ab ea cōsequendū. ⁊ istis modis magis ꝑtinent ad illa vicia scꝫ luxurie ⁊ auaricie. Sed illa scurrilitas que ex imoderata cōcupiscentia ⁊ sumptione cibi ⁊ potus ꝓcedit iuxta modū satis supra declaratum est ꝓpria filia gule.

De vicio seu peccato luxurie.

(s) Equit̄ de luxuria que sic describitur. Luxuria est ex imūdis desiderijs veniens lubrica mentis ⁊ carnis ꝓstitutio. Scđm alios sic describit̄. Luxuria ē libidinose voluptatis / appetitus. Et intelligas hūc libidinosum appetitū quādo est ex cōsensu ratōnis sic scilicꝫ ꝙ ipa ratio cum cohibere posset. nō tamē cohibet / q2 tunc talis libidinosus appetitus est peccatū mortale. Adhuc ꝺm alios sic describit̄. Luxuria est corpis incōtinētia ex pruritu carnis originē cōtrahens. ¶ Notandū ꝙ sicut sepe supra dictū ē. magna differentia ē ponere aliqđ peccatū filiā

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

alterius vicij ⁊ illud ponere eius speciem.
Quod manifeste apparet in isto vicio seu
peccato luxurie. Naꝫ vt clare videbit̄ istud
viciū aliq̄ habet pctā tanq̄ filias ea scꝫ q̄ ex
eo oriunt̄ p̄cipue ꝫm appetitū finis. Licet
tn̄ ꝫm ꝓpriū esse ad ip̄m viciū: nō ꝑtineāt
Habet etiā spēs q̄ ꝓprie ad ip̄m luxurie vi
ciū ꝑtinēt. ¶ Octo igit̄ ꝫm Greg. xxxj. li.
moral. assignant̄ filie luxurie. s. cecitas mē-
tis. incōsideratio. inconstantia. p̄cipitatio.
amor sui. odiū dei. affectus p̄sentis seculi.
horror seu desperatio futuri. ¶ Quarū nu
merus seu sufficiētia sic sumi pōt. Certū ē
q̄ ꝫm doctrinā pħoꝝ qn̄ inferiores anime
vires seu potētie ad sua vehemēter obiecta
afficiunt̄ ⁊ se applicāt, ꝯseqnēs est q̄ supio
res anime vires in suis actibꝰ impediantur
seu deordinent̄. Maxime aūt ꝑ viciū luxu
rie / appetitꝰ ꝯcupiscibilis q̄ est vna de infe-
rioribus potētijs aīe vehemēter afficiat̄ ⁊ in-
tendit suo obiecto. s. delectabili venereo. ꝓ
pter suā scꝫ vehemētiā delectatōnis. Ex q̄
cōsequēs ē ⁊ cōiter ꝯtingit q̄ maxime ꝑ co
cupiscentiā luxurie. rō ⁊ volūtas q̄ sunt su
periores aīe vires / impediunt̄ seu deordi-
nant̄. ¶ Rōnis aūt quatuor sunt actus in
agēdis. Primꝰ qdē actus ē simplex intelli-
gentia q̄ ip̄a ratio aliquē finē apph̄ēdit vt
bonū. Et hic actꝰ ꝑ ꝯcupiscētiā luxurie im-
pedit̄. Iuxta illud Dan̄. xiij. Spēs decepit
te. Et illud. Cōcupiscētia subuertit cor tu-
um. Et q̄tū ad hoc ponit̄ filia luxurie ceci
tas mētis. Scd̄s actus rōnis est cōsiliū de
his q̄ sunt agēda ꝓpter finē. ⁊ hic etiā actꝰ
per ꝯcupiscētiā luxurie impedit̄. Et q̄tum
ad hoc ponit̄ filia luxurie p̄cipitatio q̄ ꝓut
hic sumit̄ importat subtractōnez ꝯsilij. qn̄
scꝫ hō ex luxurie vehemētia ꝑ impetū volu
ptatis seu passiōis. nō adhibito cōsilio ad
aliqd agēdū subito ⁊ inordiate fert̄. Tertiꝰ
actꝰ rōnis ē rectū iudiciū de agēdis. Et hic
etiā actꝰ ꝑ ꝯcupiscētiā luxurie ip̄edit̄. Vt d̄
senibꝰ luxuriosis dr̄ Dan̄. xiij. Auerterunt
sensuꝫ suū vt non recordarent̄ iudicioꝝ iu
stoꝝ. Et q̄tū ad hoc ponit̄ filia luxurie: in
cōsideratio. q̄ ꝓut hic sumit̄ importat de-
fectū recti iudicij. qn̄. s. hō ex luxurie vehe-
mētia. in recte iudicādo deficit. q̄r scꝫ ꝯtem
nit vel negligit attēdere ea ex q̄bꝰ rectū iudi
ciū ꝓcedit. Quartꝰ aūt rōnis actꝰ ē p̄ceptuꝫ
qd̄ ip̄a rō facit de aliqd agēdo. Et iste etiaꝫ
actꝰ ꝑ ꝯcupiscētiā luxurie impedit̄. inq̄tuꝫ
s. hō ex impetu ip̄ius ꝯcupiscētie impedit̄
ne exequat̄ illud qd̄ rō decernit eē faciēdū.
Et ꝫm hoc ponit̄ filia luxurie incōstantia
q̄ ꝓut hic sumit̄ importat recessuꝫ a bono
ꝓposito ⁊ ꝯcepto ꝓpt̄ aliqd qd̄ inordinate
placet qd̄ maxīe causat vehemētia luxurie.
ꝑ quā hō trahit̄ ad repudiādū qd̄ recte pri
us acceptauerat. qd̄ ex sui defectu venit. q̄r
cū possꝫ illi ip̄ulsui luxurie resistē nō resistit
eo scꝫ q̄ nō tenet firmit̄ ⁊ ꝯstanter se in bo
no ꝯcepto. Ita q̄ cecitas mētis ē defectus
circa actū simplicis intelligētie. Precipita-
tio ē defectꝰ circa actū cōsilij. Incōsideratō
est defectꝰ circa actū iudicij. Incōstātia ē de
fectus circa actū p̄cepti. Qui sunt q̄tuor pri
cipales actꝰ rōnis circa agibilia q̄ maxime ꝑ
delectatōez q̄ in actibꝰ venereis est: que to-
tam aīam absorbet impediunt̄ vt tactū est
¶ Ex ꝑte aūt volūtatis / duplex ē actꝰ queꝫ
per ꝯcupiscētiā luxurie deordinari ꝯtingit
Unus ē appetitꝰ finis. Et q̄tuꝫ ad huius
actus deordinatōnez ponitur filia luxurie.
amor sui. Inq̄tuꝫ. s. hō ꝓ venerea delecta
tione quā inordinate appetit ⁊ ꝯcupiscit se
ip̄m inordinate diligit. ⁊ ea q̄ ad dictā dele-
ctatōez seu cōplacētiā ꝯferūt sibi ꝓcurat et
querit. ¶ Et ꝑ oppositū respectu ip̄iusmet
actꝰ volūtatis ponit̄ alia filia luxurie. odiū
dei. Qd̄ importat quādā dei ac suoꝝ man-
datoꝝ in aīo displicētiā ⁊ ꝯtēptū. inq̄tū. s.
ip̄am delectatōez venereā sic ꝯcupitā / ꝓhi
bet. ¶ Alius actꝰ voluntatis ē appetitꝰ
eoꝝ q̄ sunt ad finē. Et q̄tuꝫ ad huiꝰ actꝰ de-
ordinatōez ponit̄ filia luxurie. affectꝰ p̄ntis
seculi. Inq̄tuꝫ. s. hō ꝓ ampliꝰ ⁊ diutius ve
nerea delectatōe ad sui libituꝫ fruēdo / p̄ns
seculū. ⁊ ea q̄ in eo sunt / inordinate diligit ⁊
in eis cōplacet. ¶ Et ꝑ oppositū respectu
istiusmet actꝰ ponit̄ alia filia luxurie. despe
ratio futuri seculi. Quia dū hō vt p̄fert̄ / ni
mis delectationibꝰ carnalibꝰ detinet̄ / nō cu
rat ad delectatōes spūales q̄ ꝓprie ad gau
dia futuri seculi ꝑtinēt ⁊ dūponūt ꝑuenire
immo eas fastidit ⁊ quodāmodo desperat
¶ Est tamē aduertēdū q̄ Isidorꝰ quatu-
or ponit ex ip̄a luxuria orietia. q̄ sub predi-
ctis filiabꝰ ꝯp̄hēdi nō videt̄. s. turpiloq̄a. v̄
ba scurrilia. v̄ba ludicra stultiloq̄a. Sed q̄

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.5.7

bene ꝯsiderat p̄dicta q̄tuor sub p̄cedētibus ꝑtinent̄. Nā ipa q̄tuor q̄ sic ponit Isidorꝰ nō sunt nisi q̄dā inordinati actꝰ exteriores. ⁊ adhuc p̄cipue ad locutōeꝫ ꝑtinētes. que ex ipa vi ipiꝰ luxurie aliq̄d inordinatū eē q̄druplicit̄. vel ꝓpter materiā. vel ex ꝑte cause. vel q̄tū ad finē. vel q̄tū ad sniaꝫ. Si q̄tū ad materiā tūc sunt turpiloq̄a. Cū enim ex abūdātia cordis os loquit̄. luxuriosus cuius cor turpibus ꝯcupiscētijs est plenū / de facili in turpia v̄ba ꝓrūpit qđ ꝓprie pertinet ad incōsideratōeꝫ. Ex parte v̄o cause. Cū (vt dictū ē) ꝯcupiscētia luxurie maxie incōsideratōeꝫ ⁊ p̄cipitatōeꝫ causet. consequēs est ꝙ ꝓrūpere faciat in v̄ba leuiter ⁊ incōsiderate dictā que scurrilia dicūt̄. Quātum vero ad finem. Cum luxuriosus ex vi sue ꝯcupiscētie delectatōeꝫ querat. ꝯseq̄ns est vt verba sua ad imoderatā delectationē ordinet. ⁊ sic in verba ludicra ꝓrumpat. q̄ ꝓprie ioculatoria dicunt̄ ad luxuriā maxime ꝑtinentia. Quod ꝓprie ad amoreꝫ sui ꝑtinere videt̄. Quātum vero ad sententiā seu grauitatē verboꝝ. cū ꝯcupiscētia luxurie incōsideratōeꝫ mentis quādam causet. consequēs est ꝙ rectū iudiciū debitaq̄ꝫ grauitatē / in v̄bis impediat. ex quo fit vt luxuriosus in stultiloq̄a ꝓrūpat. vtpote verbis suis delectatōes quas appetit / quibuscūq̄ꝫ alijs rebus p̄ferēs seu p̄ponēs. ¶ Est etiā aduertēdū ꝙ amor sui nō capit̄ hic sub q̄dam sui generalitate. q̄tuꝫ scꝫ se extēdit ad quecūq̄ꝫ bona que aliq̄s sibijp̄i appetit. q̄a isto respectu amor sui non est filia luxurie. imo cōmune oīm peccatoꝝ p̄ncipiū. Sed capit̄ hic quadā speciali acceptōe seu consideratōe. Inq̄tuꝫ scꝫ aliquis ꝓpter suā cōplacentiā ⁊ delectatōeꝫ / inordinate appetit ⁊ cōcupiscit delectabilia carnis venerea. et tūc est ꝓprie filia luxurie. Silr̄ incōstantia inq̄tuꝫ opponit̄ cōstantie. ꝓut ipa cōstantia est ꝑs fortitudinis ⁊ circa ardua ⁊ terribilia versat̄ / nō est filia luxurie. Sed hic ponitur filia luxurie inq̄tuꝫ opponit̄ cōstantie q̄ habet̄ in abstinēdo a delectationibus venereis q̄ ꝓprie ꝑtinet ad ꝯtinentiā. q̄ ponitur ꝑs tēperātie. Et isto mō incōstantia ponit̄ ꝓprie filia luxurie. inq̄tuꝫ scꝫ ex ipiꝰ luxurie ꝯcupiscētia / orit̄ ⁊ causat̄. ⁊ per eaꝫ emollit̄ cor hoīs ⁊ effeminatuꝫ reddit̄. Et ita de alijs supra tactis suo mō. Quia vt supra tactū est non refert aliq̄ vicia ex vno vicio oriri b̄m appetitū finis. ⁊ eadē vicia ad genera alioꝝ vicioꝝ ꝑtinere. ¶ Spēs vero luxurie cōiter assignant̄ septeꝫ. s. simplex fornicatio. stuprū. adulteriū. sacrilegium. incestus. raptus. peccatū ꝯtra naturā. A

Quarū specieꝝ numerus seu sufficiētia sic sumi pōt. Peccatū luxurie in hoc ꝓprie cōsistit. ꝙ aliq̄s delectatōe venerea vtit̄ non b̄m rectā ratōeꝫ ⁊ debitū modū. Qđ q̄dem cōtingere pōt dupliciť. Uno mō respectu materie in q̄ hmōi delectatio querit̄ seu sumitur ꝓut in ea est deordinatio. Alio mō respectu ipius materie q̄ licet debita existat non seruant̄ tn̄ circa eā debite circūstantie. Et q̄r circūstantia de se inq̄tuꝫ scꝫ circūstātia nomē dat seu imponit speciē actui morali. ideo eius spēs nō cōiter a circūstātijs. imo sumit̄ ab obiecto. qđ ē materia actus. ideo oportuit spēs luxurie assignari a parte materie seu obiecti in habēdo scꝫ respectuꝫ ad ipam materiā vel obiectū. Circa ipsam aūt materiā. in qua exercet̄ actus venereꝰ / potest aliquid nō ꝯuenire recte rōni dupliciter. Primo mō respectu ꝓprie esse ipsius materie. scꝫ recipiētis. que ꝓprie in actu venereo ꝓ materia reputat̄ ⁊ recipit̄. inq̄tuꝫ s. ipa materia / repugnātiā habet ad finem debitū. ꝓpter quē actus venereꝰ exerceri debet. eo scꝫ ꝙ ꝑ eā impedit̄ generatio ꝓlis. ⁊ tūc est vna specierū luxurie. s. peccatū cōtra naturā. qđ hic accipit̄ seu sumit̄ ꝓ omi actu venereo. ex quo nō pōt generatio humana sequi. Uel inq̄tuꝫ ipa materia repugnantiā habet ad debitam educatōeꝫ directionē ⁊ ꝓmotōeꝫ ꝓlis iam nate. inq̄tum scꝫ ꝑ eā impedit̄ debitꝰ ordo educatōis directōis ⁊ ꝓmotōis ipiꝰ ꝓlis suscepte ⁊ tūc est alia species luxurie. s. simplex fornicatio Scđo mō inq̄tuꝫ ipa materia in q̄ exercet̄ actus venereꝰ pōt eē nō ꝯueniēs recte rōni Nō quidē ex esse sui seu de directo. sed per quendam indirectū respectū eoꝝ ue circa ipam materiā fiūt tā in se q̄ in ꝯpatōne ad alios hoīes. Et hoc iteꝝ pōt ꝯtingere dupliciter. Quia aūt ꝑ dicto actu venereo cōmittēdo ⁊ exercēdo / infert̄ violētia. ⁊ tūc est alia spēs luxurie. s. raptꝰ. Aut ꝑ dicto actu venereo ꝯmittēdo ⁊ exercēdo n̄ ifert̄ viole

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

tia. Et hoc iterū ꝯtingere pōt dupl'r. Prio
quidez mō ex ꝑte ipius materie. s. femine.
cui aliqs cōmiscet. q2 scz nō seruat̄ ei debi-
tus ⁊ cōgruus honor. ⁊ tūc ē alia spēs luxu
rie. s. incestus q̄ ē ꝯcubitus cū cōsanguinea
vel affine. in q̄ ipius femine tā respectu sui
sueqꝫ fame ac nomīs. ꝙ in respectu sue ꝓge
niei honorificētia ꝙ plurimū ledit̄. ex quo
apparet ꝙ grauiꝰ sit peccatū incestus ꝙ pec
catū simplicis fornicatōis. Alio mō ex ꝑte
illius in cuiꝰ ꝑtāte est ipa femina. Et hᵒ ite
rum triplicit̄. Vel respectu femine q̄ est in
ꝑtāte viri. ⁊ tūc est alia spēs luxurie. s. adul
teriū / qđ cōmittit̄ cū violatōe matrimonij
Aut respectu femine q̄ est in ꝑtāte pr̄is. et
tūc est stuprū qđ cōmittit̄ in deflorando ⁊
corrūpendo virginē que cōiter in ꝑtāte pa-
tris cōsistit. Aut respectu femīe in speciali.
vt ita dicat̄ dei ꝑtāte exn̄tis tanꝙ. s. suo cul
tui ⁊ s̄uitio specialit̄ deputate ⁊ dedicate. ⁊
tūc est alia spēs luxurie. s. sacrilegiū qđ cō-
mittit̄ cum ꝑsona religiosa ⁊ deo sacrata.
¶ Et aduertat̄ hic ꝓ intellectu p̄missorum ꝙ spēs supradicte luxurie magꝭ ex B
parte femīe diuersificari ponūt̄. ꝙ ex parte
viri. q2 in actu venereo femīa se habet qua
si patiens / ⁊ ꝑ modū materie. vir aūt ꝑ mo
dum agentis. Et vt supra tactū est / species
luxurie nō p̄nt ꝯueniēter nisi s̄m dr̄am seu
diuersitatē materie assignari. Quia diuersi
tas materie habꝫ annexā diuersitatē forma
lem obiecti q̄ accipit̄ s̄m diuersos modos
repugnātie ad rectā ratōez debitūqꝫ ordinē
⁊ modū q̄ in actibus venereis cōmittūtur
¶ Est etiā aduertēduz ꝙ licet in supra scri-
pta specierū luxurie assignatōe / meretriciuz
nō trāsiēs in grauiorē spēm intelligat̄ sub
simplici fornicatōe compꝛhensuz. aliqui tn̄
inter ipa duo / realē dr̄am assignāt. dicentes
fornicatōez simplicē eē soluti cū soluta q̄dā
modo sibi inuicē determīate associatis ⁊ ap
propriatis. Meretriciū v̄o dupliciť fieri di
cunt. Uno mō ꝑ vagā libidinem hincinde
cū diuersis. nūc cū ista nūc cū alia peccādo
Alio mō cum publice venali cōcubendo.
¶ Est etiā aduertēduz ꝙ aliqui nō ponūt
sacrilegiū de ꝑ se ꝓpriā speciē luxurie. q2 vt
dicūt non ꝓprie de se ꝑtinet ad luxuriā s̄m
seipam. Sed solū posset poni eius species
inq̄tum ordinaret ad finē ipius. Sed nec
adhuc ponūt tūc ipm sacrilegiū speciē de-
terminatā luxurie q2 vt dicūt potest cōcur-
rere cū diuersis aliarū specierū luxurie su-
pra tactarū vt gratia exempli. Si quis abu-
tatur ꝑsona sibi s̄m spūalē cognatōez ꝯiū-
cta. cōmittit sacrilegiū ꝑ modum incestus
seu quēdam spūalē incestū. Si aūt abuta-
tur deo sacrata tūc eo respectu ꝙ est sponsa
xp̄i cōmittit sacrilegiū per modū adulterij
seu quoddā spūale adulteriū. Eo vero re-
spectu ꝙ est sub spūalis patris cura ⁊ pote-
state cōmittit sacrilegiū per modum stupri
seu quoddā spūale stuprū. Et si violentia
inferat̄ / cōmittet̄ sacrilegiū per moduz ra-
ptus seu quidā spūalis raptus. qui grauis-
sime etiaz in solo conatu per leges ciuiles
punitur. Cōmunior tamen vsus ⁊ opinio
habet ꝙ sacrilegiū ponit̄ determinata spe-
cies luxurie ⁊ cōmittit̄ vt supra declaratuz
est. ¶ Est etiā aduertēduz ꝙ peccati cōtra
naturā quatuor cōiter species seu modi as-
signātur. Primus ē quādo absqꝫ omni cō
cubitu / causa delectatōis veneree / pollutio
ꝓcurat̄. Et vocat̄ ꝓprie mollicies. ꝑtinet-
qꝫ ad peccatū imūdicie veneree seu lubrico
se. Secūdus modꝰ est si fiat ꝑ cōcubitū ad
rem nō eiusdem speciei. Et vocat̄ ꝓprie be
stialitas. Tertius modꝰ est si fiat ꝯcubitus
ad rem eiusdē speciei sed nō ad debitū sexū
vtputa masculi ad masculū vel femine ad
feminā. Et vocat̄ proprie peccatū zodomi
ticum. Quartus modus est si fiat concubi
tus ad rem eiusdē speciei ⁊ debiti sexus. sed
non fiat in debito instrumēto. vel alias fi-
at monstruosa quedā deordinatō ⁊ vilitas
in modis cōcubendi. ¶ Est etiaz aduertē-
dum ꝙ cōcubitus cōiugalis s̄m aliqs cir-
cūstantias potest fieri cū peccato vel mor-
tali vel veniali. Et cōmuniter dicti cōcubi
tus assignat̄ triplex modus. s. licitus fragi
lis. impetuosus. Licitus iterū fit tripliciter
vel. s. causa ꝓlis suscipiēde ad honorez dei
⁊ cultū. Vel causa reddendi debitū. cū exi-
gitur. Vel causa fornicatōis vitande. non
quidē in se sed in cōiuge. Primus ē pietas
secūdus est iusticie. tertius ē cautele. Et in
his nullū dicit̄ esse pctm̄. Fragilis ē qn̄ fit
causa delectatōis. Et tūc distinguit̄. Quia
si amor illius delectatōis sit ita feruēs ꝙ p̄
ponat̄ deo. tūc est peccatū mortale. Si vo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.5.7

nō ꝑponatur deo. tunc est peccatū veniale

¶ Quinqꝫ modis fit ꝯcubitus impetuos⁹

¶ Impetuosus est qui ex sola libidine ꝓueniens metas rationis ⁊ honestatis transcendit. qḋ fit qnqꝫ modis. Primo mō per quasdā meretricias blandicias. ad magꝭ excitandam libidinē. Secundo mō quando fit ꝯtra naturalē modū. Tertio mō qn̄ fit tempore ꝓhibito vt magnaruꝫ solennitatum ecclesie ⁊ vigiliaꝝ. Quarto mō quādo fit in loco ꝓhibito: vtputa eccl'ia vel cimiterio. Quinto modo cū ad pregnantem partui vicinā. vel ad eā que in fluxu menstruoso est acceditur.

Quomodo ex speciebus ⁊ filiabus septē viciorꝝ capitaliū alia etiā peccata oriant̃.

Generaliter aūt circa p̄dictas taꝫ filiaꝝ q̄ specieꝝ oīm supradictorum septē viciorꝝ seu pctōꝝ capitaliū assignatiōes ⁊ declaratiōes Notandū est q̄ licet cuilibet p̄dictorꝝ vitiōrum nō sint assignate nisi filie ⁊ spēs supradicte declarate. qḋ nō aliter fieri debuit. q̄a vt sepe supra tactū ē nulli vitio capitali debent pctā alia quecunqꝫ ꝓ filiabus aut speciebus assignari nisi illa q̄ ᷒m p̄cipue appetitū finis cuiuslibꝫ vitij p̄marie ⁊ magꝭ p̄ncipaliter ex eo oriunt̃ ⁊ descendūt. vel que ad ipsius vitij genus ⁊ naturā magis immediate ꝑtinent. Sunt tn̄ alia pctā / ex ip̄is septē vitijs capitalibus orientia. et ad gen⁹ seu naturā eoꝝ ꝑtinentia. que tn̄ nec tanq̄ filie. nec tanq̄ spēs eoꝝ assignant̃. ex eo q̄a nō primarie ⁊ principalit̃ ex eis oriuntur ⁊ descendūt. nec ita immediate ad ea ꝑtinēt / immo magis ꝓprie ex ip̄is filiabus vl' speciebus suis oriunt̃ ⁊ descendūt. Ita q̄ ꝓprie loquēdo / pn̄t magꝭ dici ramusculi orientes ex principalibus ramis ip̄oꝝ septem vitioꝝ capitaliū. ex quibus iteꝝ ramusculꝭ / qui debite exquirere voluerit / reꝑiret virgulas alias seu folia iterū nascentia ᷒m qualitates ꝑsonaꝝ circūstantiasqꝫ modoꝝ faciendi necnō tēpoꝝ ac locoꝝ. Ut gratia exēpli. Ex inobedientia que ponit̃ prima filia inanis glorie nascit̃ seu ꝓcedit rebellio. Ex iactantia que ponit̃ alia ipsius inanis gl'ie filia. nascit̃ seu ꝓcedit fastus ⁊ pompositas tam gestuum q̄ vestiū q̄ hmōi pluriū Ex discordia que ponit̃ alia filia inanis glorie nascit̃ seu ꝓcedit scisma ⁊ bellū. Et iterum ex bello homicidia. mutilationes incarcerationes ⁊ hmōi. Ex ꝯtumelia que ponit̃ filia ire nascit̃ seu ꝓcedit subsannatio. derisio maledictio. ⁊ sic ḋ pluribus alijs que ꝓmptum est reꝑire. que omnia cognoscer̃ nō est inutile. immo expediens ꝑ maxime curā animarū habentibus ac alijs viris literatis. vt magis ꝑpendere ⁊ attendere possint ꝓprias radices et origines singuloruꝫ peccatorum. Et sic facilius et melius tam in respectu sui q̄ respectu eoꝝ quos in confessionibus audiūt / possint temptationib⁹ resistere. radicesqꝫ eaꝝ principales ac fomēta euellere ⁊ dissipare. Et ista hic ad longū declarare nō patit̃ intenta huius tractatuli cōpendiosa breuitas. Qui vō ampliora ac magis ꝑticularia videre voluerit recurrat vt iaꝫ supra tactū est. ad scdam scde bti Tho. necnō ad illā sūmā notabilē ḋ vitijs que a nōnullis summa legis nuncupatur.

Quod nō semꝑ vitia seu pctā capitalia / eorūqꝫ filie ⁊ species / peccata mortalia existunt.

Et tn̄ circa supradictā septē peccatoꝝ seu vitioꝝ capitaliū declarationem aduertendū. q̄ lꝫ ipsa septē vitia capitalia cū suis filiabus ⁊ speciebus supra etiā specificatꝭ ꝓ peccatis mortalibus assignent̃. ⁊ frequentius in naturā ⁊ actū pcti mortalis transeant. Nō tn̄ sꝑ pctā mortalia existūt. immo nōnunq̄ ᷒m aliquas circūstantias ⁊ qualitates cōmitti pn̄t q̄ nō nisi pctā venialia sūt Et lꝫ ꝑ nōnullos istud ample declaratum sit. ⁊ specialit̃ bn̄. diffuse. ⁊ elegant̃ ꝑ b. tho. ij. scde sue summe. ex qua multa in hoc octauo tractatulo dictoꝝ sumpta sunt. ac etiam bene ⁊ succincte in quodā solenni tractatu. q̄ cōpendiū theologie nuncupat̃. cuius initiū veritatis theologie sublimitas ad quos attenta breuitate hui⁹ dicti tractatuli. rōnabiliter veniebat facienda remissio. Tn̄ q̄r nō oēs libros hn̄t / interdūqꝫ nō facile ab aliquib⁹ reꝑiunt̃ / ne oīno istud qḋ poterit ꝯsciās plurimoꝝ a mltiplicib⁹ scrupulis releuare / ſb indeterminatū p̄teriretur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

expediēs visum est a ꝯgruū hic aliq̄ mō ex
plicare. ⁊ ꝓ maiori pte dicendoꝝ. iuxta ef-
fectū eoꝝ q̄ circa hoc in supradicto cōpen-
dio theologie ponunt̄. Et qui in sili vt su
pradictū est ampliora ⁊ specialiora videꝛ vo
luerit. ad alios doctores specialit̄ ad ipam
scđam scđe bti Tho. recurrat.

Quando superbia sit peccatū mortale.

p Rocedendo igit̄ iuxta ordi-
nē ceptū h⁹ tractatuli ꝯm quē in
sequendo btm̄ Greg. fit distinc-
tio inter sup͛biā et vanā gloriā: est sciendu
q̄ sup͛bia put accipit̄ h̄ ⁊ ponit̄ regia ⁊ mr̄
oīm vitioꝝ / cū suis quattuor speciebus q̄s
etiā vt supra tactū est ponit Greg. est ꝺ suo
genere pctm̄ mortale. q̄r est inordinatus et
puersus appetitus ꝓprie excellentie. sibi in
debite attribuēs que nō habet. vl̄ alio mo
do ⁊ intentione q̄ habeat Que oīa tn̄ intel
ligēda sunt qn̄ ex deliberato iudicio seu cō
sensu rationis ꝓcedunt.

Quando vana gloria sit pctm̄ mortale.

v Ana gloria / ex suo genere est ve
niale pctm̄. q̄a genus opis scilꝫ
mortale / sumit̄ ex obiecto. Va-
nū aūt ꝯm se non est obiectū mortale pcti
sed venialis. Vn̄ cū vana laus sit hui⁹ pec
cati obiectuꝫ / patet q̄ nō sp vana gloria est
mortale pctm̄. sed alijs respectibus est va-
na gloria mortale peccatū. qđ dupliciter cō
tingere pōt. Vno mō rōne finis ꝓpter quē
laus ipa appetit̄. opus nāqꝫ tale est. quale
est illud ꝓpter qđ appetit̄. Alio mō ratiōe
opis in se in quo laus ipa querit̄. ¶ Circa
p͛mū modū aduertendū est q̄ quadrupli
ci fine laus appeti pōt. Primo ad vitandū
malū infamie. qđ pōt hō p suspitioneꝫ vel
detractionē alioꝝ aut alias incurrere. sicut
Samuel se laudauit. j. Regū Scđo ꝓpter
vtilitatē aliquā spiritualē. vt esset gloria di
vel edificatio ꝓximoꝝ. sicut paulus se cō-
mendauit. Tertio ꝓpter lucrū auaricie. vel
aliquē aliū finem seu actū pcti mortalis / si
cut pharisei qui deuorabant domos vidu
arum simulantes longā orationē. vt habe
tur Matth. xxiij. Quarto ꝓpter aliqueꝫ fi
nē seu actū venialis pcti / sicut qn̄ quis lau
dari appetit eo q̄ vane in laude delectat̄.
Primum est ꝓuidentie. scđm est charitat̄
tertiū est mortale pctm̄ Et idē intelligēduꝫ
est de omni ope et actu cuius finis q̄ prin-
cipaliter intendit̄ est mortale pctm̄. quartū
est veniale si illa delectatio que in laude ha
bet̄ / sit venial̄. ¶ Circa scđm modū ratio-
ne. s. opis ꝓpter qđ ipa laus querit̄ / est ad-
uertendū q̄ tria sunt genera opm p q̄ laus
ipa queri pōt. Vel em̄ sunt opa illicita vel
sunt opa virtuosa. vel sunt opa indifferen-
tia. Si p prima opa. s. illicita querit̄ laus.
tūc vana gl'ia est tale pctm̄ quale est illud
opus illicitū p qđ querit̄. Nā si illud opus
illicitū sit mortale. tūc vana gloria erit mor
talis. Si sit veniale. tūc vana gloria erit ve
nialis. Si querat̄ laus p scđa opa. s. v̓tuo-
sa hoc iteꝝ pōt ꝯtingere dupliciť. Quia vl̄
appetitus laudis / adiūgitur seu sup͛uenit
opi virtuoso tanq̄ incidens ⁊ nō principa
liter intētus. sicut sepe in cantu ⁊ aliqn̄ im-
mo frequent̄ in p̄dicatione alijsqꝫ sanctis
opibus. Et tūc vana gloria nō est nisi pec-
catū veniale. Vel ipa laus est finis princi-
palit̄ intētus in ope virtuoso prestitus. ita
q̄ illud opus virtuosum opans ibi consti
tuit finem vltimū sui opis. Et sic est vana
gloria peccatū mortale. q̄r tūc inheret ei vt
fini vl. Circa qđ adhuc aduertēdū ē q̄ ma
ius est pctm̄ / gloriari ꝺ bonis spūalibus q̄
de bonis tpalibus. q̄r bona spiritualia mi-
nus habent motiuū vanitatis ⁊ vane dele
ctationis eo q̄ minus apparēt ab extra q̄
tpalia. Si querat̄ laus p tertia opa. s. indif
ferentia. vt est habere diuitias vel vestes p̄
ciosas. tunc si illa opa vlterius nō ꝓgredi-
antur in deterius nisi in solam laudē habē
dam. vana gloria nō erit nisi veniale pec-
catuꝫ. Si aūt talia opa vltra in deterius ꝓ
grediant̄ ꝺ seqꝫ ordiata vt sint occasio mor
talis peccati. vt puta qn̄ mulier ornatu me
retricio ad alliciendos homines animasqꝫ
accipiendas se p̄parat. vel sint illa opa ꝺ se
indifferentia exhibitiōe supioris effecta il-
licita vt torneamenta ⁊ hmōi. ⁊ tunc vana
gloria est peccatū mortale.

Quādo inuidia sit peccatum mortale. ⁊ qn̄ non.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

Inuidia ex suo genere est peccatũ mortale. Cũ em̃ inuidia ꝓut in supioribus dictũ est/sit dolor de felicitate seu bono alterius. gaudiũq3 de malo alieno. clarũ est ꝙ directe ꝯtrariat̃ charitati. vt .j. ad Cor. xiij. Charitati aũt nihil est ꝯ̃riũ qđ nõ sit pctm̃ mortale. ¶ Est tñ aduertendũ ꝙ interdu3 illud pctm̃ qđ ex suo genere est mortale. p̃t ꝓm aliquas sui qualitates solũ ẽẽ veniale. vtputa qñ in solo primo motu ꝯsistit. Vel ꝓpter aliquã aliã intentionẽ extra suã rõnẽ trahit̃. ¶ Pro quo sciẽdũ est ꝙ quadrupliciter p̃ot dolor de alieno bono/hoĩ accidẽ. ¶ Primo mõ ꝓut est primo primus motus ex natura ꝓueniens. q̃ interdũ etia3 ex ipsius nature corruptione/in aliquib9 plus ꝛ frequentius ꝓuenit. Sunt em̃ aliqui ex sue corruptiõe inordinate nature/magis ꝓni ad motus inuidie ꝙ alij. vt in sili est videre inter diuersos canes. Et iste dolor seu motus inuidie nullo mõ est pctm̃. q2 tales motus primo primi: nõ sunt ĩ ptãte nostra Et ita intelligendũ est respectu quoꝝcũq3 alioꝝ vicioꝝ seu pctõꝝ de oibus primo primis motibus naturalibus. vbi tñ delectatio seu ꝯsensus nõ se adiũxerit. q2 tũc poss3 in pctm̃ vel veniale vel mortale transire.
¶ Scđo mõ p̃t ille dolor seu tristicia đ bono alieno esse. scđo primus motus. qñ sc3 fit ĩ sensualitate/sine tñ cõpleta deliberatõe etiã si tali dolore seu passione affiat̃. qđ ꝓprie ꝯtingit qñ ille scđo prim9 mot9 nõ ita cito ab initio remouet̃ sicut poss3. remouetur tñ añ plenũ cõsensum. imo q̃dã mõ displicere incipit. Et tũc inuidia nõ ẽ nisi veniale pctm̃ Et ita (qđ bñ aduertat̃) intelligẽdũ ẽ etiã general'r ĩ oib9 alijs vitijs seu peccatis Qui aũt dicant̃ primo p̃mi mot9 ꝛ secũdo p̃mi mot9 declarabit̃ aliq̃lit̃ ĩfra. vbi de pctõ veniali aget̃. ¶ Tertio p̃ot ille dolor seu illa passio in aĩo accidere ꝙ nihilominus ꝓpter aliquã aliã intentionẽ trahit̃ extra suã ꝓpriã rationẽ. suãq3 ꝓpriam naturam. vtputa qñ dolor ille seu tristicia đ alieno bono/insurgit alicui ex bona rõne seu causa. sicut qñ aliquis de bono seu ꝓspitate alterius dolet. vt q2 efficit̃ potens vel alias. q2 illud videt in alterius detrimentũ et ꝑiudiciũ redundare. vel. s. aĩe ꝓprie met illius q̃ illud bonũ habet vel reipublice. vel aliquarũ bonaꝝ ꝑsonaꝝ que affligi nõ merent̃. Et talis dolor seu motus/bonus est. nec pctm̃ est cũ maius bonũ magis sit appetendu3. ¶ Quarto mõ potest ille dolor seu tristicia de bono alterius accidere ꝛ hr̃i ex certa sciã ꝯsensuq3 deliberato voluntat' ꝛ sine iusta ac rationabili causa. et isto mõ inuidia est sp peccatũ mortale. ¶ Et ꝑ ista p̃ot etiã clare videri qñ detractio est peccatum mortale vel veniale. Nã si malum đ aliquo dicat̃ ad bonũ finẽ ꝓ impediendo sc3 ꝙ malũ alteri faciat. vel ꝓ sua correctione. vel rõne officij qđ incũbit. vel ꝓhibẽdo testimoniũ veritati vel hmõi. ꝛ tunc detractio nõ est peccatũ. dũ tñ ꝑuersa voluntas ex deliberato ꝓposito non se adiungit. Si vo dicat̃ malũ de alio ex quadã solu3 leuitate loquẽdi. sicut sepe ꝯtingit/et malũ qđ đr nõ vergat in magnũ damnũ seu p̃iudicium illius de quo dicit̃ aut sue fame. ꝛ tũc detractio est peccatũ veniale. Posset tamẽ illud damnũ seu p̃iudicium tã graue ẽẽ ꝙ illa leuitas loquẽdi non excusaret. q2 vnusquisq3 maxime in talibus grauibus ꝛ r̃spectu alioꝝ debet ponere custodiã ori suo.

Quãdo ira sit peccatum mortale ꝛ quando non.

Ira ex suo genere est peccatũ mortale/quia iuxta supius vbi de ira actum est. Ira est immoderatus animi motus/cõcitãs ad penã ꝓuocanti inferendã. Hic aũt motus ꝯtrariat̃ charitati. que vt habet̃. j. Ad Cor. xiij. Non irritat̃. nõ cogitat malum. ¶ Ira tñ vt etiã supra aliq̃aliter tactũ est multipliciter ꝯsiderari potest. Uno mõ ꝓut importat seu denominat̃ ꝑ zelum q̃o q̃s contra vitia mouet̃ ꝛ ipa detestat̃. Et hec ira nõ est peccatum sed magis est ꝑfectõis immo ꝑ istũ modũ p̃ot etiã sibimet q̃s irasci. Quid em̃ (vt dicit glo. super illud psal. Irascimĩ ꝛ nolite peccare) ẽ hõ penitẽs. nisi sibip̃i irascẽs. Alio mõ p̃t ira ꝯsiderari ꝓut dicit ꝛ importat q̃ndã erga ꝓximũ affectus remissionẽ. ꝑ quã. s. hõ nec đ malo ꝓximi dolet nec de eius bono gaudet. l3 etiã ñ doleat đ bono. nec gaudeat đ malo ei9 s3 ẽ ei ꝛ erga eũ ĩdifferẽs. Et hec spẽs ire nõ ẽ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

mortale pctm̄:sed eſt imꝑfectio quedã cha
ritatis. Niſi tñ vbi ꝓximus eſſet in extre=
ma neceſſitate. q2 tũc ſub pena pcti mortal'
tenet̃ hõ ſibi ſuccurrere ſi poteſt. Alio mo
do põt ira cõſiderari ꝓut dicit ⁊ importat
quandã impatientiã actualẽ abſq3 tñ reali
appetitu vindicte. Et talis motus etiã de=
liberatiuus/eſt ſolũ peccatũ veniale. Quia
ſicut patet ex ſupradictis ire deſcriptionib9
nõ habet cõpletam rationem ire. Alio mõ
põt ira ꝯſiderari ꝓut dicit ⁊ importat actua=
lem impatientiam/etiam cum appetitu vi
dicte. Et hoc tripliciter contingere poteſt.
Qñq3 em̃ hoc a naturali complexione ſeu
diſpoſitione ꝓcedit ſicut eſt in melancoli=
cis et in ſenibus. In quibus ẜm phm̃ con
tinue mouet̃ natura ꝓpter qõ ſemꝑ turbu
lenti exiſtunt. Et talis ira nullũ eſt peccatũ
cũ ſit motus naturalis. Qñq3 etiã eſt hoc ⁊
ꝓcedit ex appetitu ſubito ⁊ nõ ꝑfecte deli=
berato Et talis ira nõ eſt niſi veniale pctm̄
ſicut alij primi motus. Qñq3 autez eſt hoc
⁊ ꝓcedit ex voluntate deliberata ꝯſenſuq3
ꝑfecto. Et talis ira eſt ſemꝑ pctm̄ mortale

Quando accidia ſit

peccatuz mortale. ⁊ quando non.

a Ccidia ex ſuo genere eſt veiale
peccatũ Quia ẜm ſuꝑius tacta
accidia i effectu nõ eſt niſi tedi=
um de bono ſpirituali laborio=
ſo. Hoc autẽ de ſe nõ opponitur charitati
ſed ſolũ dicit quandã feruoris charitat̃ di
minutionẽ. i qua feruoris charitatis dimi
nutione cõſiſtit oẽ pctm̄ veniale. ¶ Mul=
tipliciter põt tedium de bono ſpirituali cõ
tingere. Uno mõ ꝓut eſt ſolus motus na
turalis laborẽ abhorrens. ⁊ talis mot9 nul
lum eſt peccatũ. q2 talis motus nõ eſt i no
ſtra poteſtate. Alio mõ ꝓut eſt motus ap
petitus de oꝑe ſpirituali laborioſo contri=
ſtati. Et talis mot9 etiã ſi appetitus ille ſit
deliberatiuus. nõ eſt niſi peccatuz veniale.
q2 conſenſus in illud qð ð ſui natura non
eſt niſi veiale pctm̄/nõ eſt niſi veiale. Alio
mõ poteſt iſtud tediũ ð bono ſpirituali la=
borioſo tale eſſe/taliterq3 vltra motũ natu
ralem motũq3 appetitus tranſire. ꝙ ꝑ illð
homo illa adimplere dimittit que ſue ſalu
ti vel ex vi p̃cepti vel al's neceſſaria ſunt. et
tunc eſt peccatum mortale. Poteſt adhuc
iſtud tedium in graui9 tranſire et tantũ eſ=
ſe ꝙ ex omiſſione ipſius boni ſpiritualis la
borioſi difficultateq3 ipm̃ aggrediendi ho
mo in quandã ſue vite diſplicentiã induci
tur ⁊ exinde in deſꝑationem cadit. Et tale
tediũ eſt peccatũ mortale acceditq3 ad pec=
catum in ſpiritũ ſanctum. Et adhuc graui
us immo grauiſſimũ ſi illð tediũ illaq3 di=
ſplicentia vite in tantũ creſcat ⁊ ꝓcedat. ꝙ
quis ſibipi manus iniciat ac ſe occidat. nã
tunc talis ſimilis erit iude qui ſe ꝑ deſꝑati
onem laqueo ſuſpendit.

Quando auaricia ſit

peccatum mortale

c Irca auaritiã autez/que in
xta ſuꝑius dicta/eſt immodera=
tus modus habendi. Eſt conſi
derandum/ ꝙ iſte immoderat9
amor cõſiſtere poteſt. vel in appetendo. vel
in acquirendo. vel in retinendo. Si in ap=
petendo. hoc iterũ quinq3 modis cõtinge=
re poteſt. Uel em̃ appetunt̃ aliena appeti=
tu completo ⁊ deliberato ac abſoluto q̇ eti
am in actum ⁊ opus ſi adeſſet facultas trãſ
iret ⁊ ꝓcederet. ⁊ tunc eſt mortale peccatũ.
Ul' appetunt̃ appetitu ſimiliter completo
deliberato ⁊ abſoluto illicita. vtputa hõ ſe
indignũ beneficio aliquo eccleſiaſtico vel
officio ſentiens ⁊ cognoſcens. vel ſentire ⁊
cognoſcere debens illud beneficiũ eccleſia
ſticũ vel illud officiũ ſciẽter appetitu q3 de=
liberato et abſoluto appetit. et tunc etiã eſt
peccatũ mortale. Uel appetunt̃ p̃dicta ſc3
aliena vel illicita. appetitu etiã completo ⁊
deliberato. ſed nõ tñ puro et abſoluto. ſed
conditionatu. vtputa ſi talia ſine dei offen
ſa ac iniuria ꝓximi haberi poſſent. Et tũc
vel nullum eſt peccatũ vel eſt veniale. ſiue
talis conditio actualiter exp̃ſſe addat̃ ſiue
habitualiter intendat̃. Qð tñ intelligendũ
eſt. dũmodo. ſ. ꝑ tales appetitus ſeu deſið
ria/hõ nõ ſe vane paſcat ac ꝑdat ſeu intm̃it
tat facere illð bonũ ad quod aliũde tenet̃.
Uel nõ generet in corde ſuo aliquos ma=
los motus ſeu habitus. quos qñ voluerit
remouere non poſſit. q2 tũc poſſet eſſe mor
tale pctm̄. Uel appetũt̃ nõ neceſſaria ⁊ ſu
perflua/etiã q̃uis nõ aliena nec de ſui na=

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.5.7

tura illicita. appetitu nimis ardenti. et tali
ꝙ mens ex hoc quodāmō suffocata/ impe
ditur omnino a cōsideratione diuinoꝝ. ac
eoꝝ que ad suā salutē spectant. Et hec est il
la ꝑnitiosa cura seu solicitudo que in euan
gelio ꝓhibeť. ⁊ est pctm̄ mortale. Uł appe
tunť seu desiderāť nō necessaria ⁊ suꝑflua
nimio appetitu sed tn̄ tali que est infra dei
amorē ⁊ timorē. q2 talia sic appetens nec ꝓ
pterea deo displicere vellet. nec etiā impedi
tur a consideratione eoꝝ que ad suā salutē
ꝑtinēt. ⁊ hoc est nisi pctm̄ veniale. Quinī
mo possit talis amor seu appetitus ita mo
deratus esse ꝙ nō esset pctm̄. imo talē prin
cipaliter finē ⁊ intētionē habere ꝙ esset me
ritorius. ¶ Si vō respectu scōi mēbri pnci
palis ille immoderatus amor habendi nō
solū ꝯsistat in appetitu sed vltra trāseat scꝫ
in acqrendo. Et hoc iteꝝ pōt ꝯtingere tri-
pliciter. Uel em̄ acquirūť res iniuste ⁊ in-
debite indifferenť a quocunqꝫ ⁊ quocunqꝫ
mō fieri pōt. vt ꝑ furta. rapinas iniusticias
extorsiones. aliasqꝫ fraudes ⁊ vias illicitas
⁊ tunc est peccatū mortale. Uel acquiruntť
res respectu acquirentis ⁊ illius a q̄ acqui-
ritur de suo esse nō illicite. nisi q2 ꝑ artē seu
officium aut aliud opus illicitū acquirūť.
qđ de ꝑ se etiā sine acquisitione ⁊ lucro eēt
pctm̄ mortale. vt est ī meretricibus. ī falsas
mercantias scienter vendētibus. ⁊ vsurari
is. ⁊ hmōi. ⁊ tūc est pctm̄ mortale. Uel acq
runť ꝑ artē aut officiū seu opus qđ licet đ
se sit illicitū. nō est tn̄ de ꝑ se nisi pctm̄ veni
ale. Ut est in istis ioculatoribus. q ꝓ com
placentia principum vel populi ad lucruꝫ
habendū. ociōsa iocosa. ⁊ interdū mendō-
sa. salua tn̄ aliqua honestate dicunt. vel di
uersas corꝑm gesticulationes faciūt. et tūc
nō est nisi veniale pctm̄. Nisi tn̄ ꝓpter so-
lam tał dissolutōis delectatōnē hō se ex to
to talib9 daret/ tūc ei esset pctm̄ mortale. et
notanť dr ꝓpter solā talis dissolutōis dele
ctationē. q2 si qs ꝓpter necessitatē se etiā ex
toto talibus daret ⁊ applicaret/ suā ꝑ talia
sustentationē querens. cū aliā artē seu aliū
modū lucrandi nesciret vel nō haberet nō
esset talis in statu damnandoꝝ reputādus
¶ Si vō respectu tertij membri pricipalis
amor ille habendi immoderatus consistat
in retinendo. hoc iteꝝ pōt quinqꝫ mōis cō
tingere. Uel em̄ scienter ⁊ animō retinendi
retinentur ea que quis restituere teneť. vt-
puta. q2 cōtra voluntatē eius ad quem spe
ctat/ detinere se scit vel credit. ⁊ tūc est pec-
catū mortale. Et intelligiť qs animū reti-
nendi habere/ qn̄ nō habet ꝓpositum ⁊ vo
luntatē restituendi vel cōcordandi tpe ⁊ lo
co. lꝫ facultas sibi suppetat vel qn̄ sibi sup-
petet. Uel retinenť illa que ad necessitateꝫ
alicui9 ⁊ suoꝝ. siue p̄scisam siue ɓm sui stat9
vel dignitatis vel facti qđ iuste manutenet
ꝯgruentiā et ꝯdecentiā faciūt ⁊ spectant. et
tūc nullū est pctm̄. Uel retinenť suꝑflua si
ue sit respectu necessitatis p̄scise retinentis
siue necessitatis cōgruentie sui status ⁊ di-
gnitatis ⁊c. vt supra tactū est. Et hoc tem-
pore extreme necessitatis alicui9 de qua no
ticia hꝫ. et cui de p̄dictis suꝑfluis succurri
pōt ⁊ nō succurriť. ⁊ tūc etiā est pctm̄ mor
tale. q2 homini in tali necessitate cōstituto
teneť homo succurrere nō solū de sibi suꝑ
fluis. verūetiā de sibi necessarijs. respectu
q uidē manutenentie sui status vel dignita
tis ⁊c. Sed nō de his que simpliciter ⁊ pre
scise ꝓ sua vita necessaria sunt. q2 in tali ca
su hō magis teneť ꝓprie sue vite succurre
re ꝙ aliene. Uel retinenť suꝑflua mō stati
declarato supra. declarato etiā extra vel aťt
extremā necessitatē alterius cuiuscūqꝫ Sꝫ
hoc fit ex quadā insatiabili cupiditate ⁊ ar
dore hn̄di. Cui9 insatiabilitatis seu ardo-
ris signū euidēs est. ꝙ qs res potius penes
se putrescere ⁊ depire dimittit. q̄ ꝙ vtiliter
alijs liberaliť distribuit ⁊ dispēsat. ⁊ tūc eti
am ē pctm̄ mortale. Uel retinenť suꝑflua
ex immoderato seu inordinato amore hn̄-
di. Nō tn̄ ita irascibili ⁊ ardēti sicut statim
s̄ tactū ē. sꝫ solū quadā imoderātia seu in-
ordinatō e. q̄ modicū nō tn̄ in totum a me
dio virtutis. s. largitatis deficit ⁊ declīat. ⁊
tūc est pctm̄ veniale. Nisi tn̄ vt s̄ statim di
ctū est appareret hō ī extrema necessitate ꝯ
stitutus cui succurri possꝫ ⁊ debēt. ¶ Ex p̄
missis apparet ꝙ auaritia ex suo genere est
pctm̄ mortale. Etiā vt in supioribus tactū
est ab aplo idolatrie cōpať. Nō q2 sit đ spē
illi9 pcti. cū nō hēat aliquē actū eius. sed q2
aliqd idolatrie sile facit. s. creature ɓuiēdo.
potius q̄ creatori. vt latius s̄ vbi de auari
cia agiť declaratum est.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

Quando gula est peccatum mortale ⁊ quādo non.

GUla ex suo genere ē pctm̄ veniale. qꝛ appetitus comedēdi vł bibendi / ex sua rōne nō subiacet dn̄io voluntatis. Circa tn̄ istud gule pctm̄ qđ iuxta in ſupiorībus dicta. est immoderatus edendi appetitus seu imoderata cibi auiditas. Est aduertendum ꝙ quinqꝫ modis pōt iste immoderatus appetitus cōtingere seu cōsiderari. ¶ Uno mō ꝓut est solummō naturalis. sicut naturaliter hō comedere et bibere appetit dū famescit ⁊ sitit. Et hic est appetitus nō est pctm̄ immo nec etiā delectatio naturalis que ipsum appetitū in ipa cibi sumptione consequitur se cōmittit est peccatū. ⁊ hoc inꝗtū ordinat̄ supra defectū nature cōtrariuꝫ. qa hec naturalia sunt. nec in ptāte nostra consistunt. Et ideo nec in talibus est meritū vel demeritū. ¶ Uel illi appetitui seu desiderio naturali qui quodāmodo necessitatis est. supadiungit̄ quidā appetitus delectationis ⁊ voluptatis in cibo. ⁊ tunc est solum pctm̄ veniale. ¶ Et hoc verꝫ est nisi ille appetitus edendi vltra ꝓgrederet̄. sic. s. ꝙ ꝓpter illā delectationem seu voluptateꝫ que sic sibi supadiungit̄ / fieret sine quacunqꝫ necessitate transgressio ꝑcepti ecclesie vel supioris. vtputa ꝙ solueret̄ ieiuniū ꝑ ecclesiam indictū. Uel religiosus cōtra ꝓhibitionem in suo ordine sub ꝑcepto factaꝫ comederet carnes vel hmōi. nā tunc esset peccatum mortale. Et notanter dr̄ sine necessitate qꝛ si hmōi transgressiones ex necessitate fierent. Utputa nimie senectutis vel nimie iuuentutis. vel infirmitatis. vel laboris necessarij ⁊ hmōi. tūc non esset peccatū immo posset illa necessitas talis eē ꝙ quis hmōi ꝑcepta obseruando peccaret. In talibus tn̄ obseruantijs ad quas homo ex ecclesie ꝑcepto vel voto vel iniunctiōe penitentie tenet̄. ⁊ ꝓpter necessitatem aliquam eas adimplere nō pōt. bonū est petere licentiam a suo ꝑlato. vel a suo curato. vł a suo ꝯfessore. ¶ Uel nisi ille appetitus edēdi esset cum tanta libidine ⁊ ardore ꝙ homo nimio ⁊ finali affectu / illi delectationi cibi inhereret. ita vt ꝑponeret amori ⁊ timori dei ⁊ tūc est pctm̄ mortale. ¶ Uł nisi quādo ille appetitus vel illa delectatio in talē ꝯsuetudinem ducat̄ / ꝙ facit totā vitā homīs talibus delectationibus occupari ⁊ deputari Et hic posset eē pctm̄ mortale. Immo sūt talia ita pctō mortali vicina ꝙ ebrietas ab aplo inter mortalia pctā cōputat̄. ¶ Ebrietas tn̄ quādoqꝫ est pctm̄ veiale. vt quādo vltra necessitateꝫ quis accipit sed hoc ē ſm mēsurā impceptibilē. Qn̄ vo egredit̄ qs a mensura pceptibili. q̄. s. ſm rōnem bn̄ ordinata discerni pōt. Et hoc ī tali mensura ex q̄ euertit̄ status mētꝭ. hocqꝫ effrenata quadā libidine fit. vt. s. qn̄ hoc dei amori et timori ꝑponit̄. tūc ebrietas est pctm̄ mortale. Si qs aūt aliū inebriat ita. s. eū ad potū inuitans / vt intēdat statū mentis ei⁹ euertē ⁊ hoc facit in eius nocumentū / peccat mortaliter; qꝛ tunc magis sibi aufert ꝙ si auferet aliqđ tpale. qꝛ vsum rōnis ei tollit.

Quando luxuria sit peccatum mortale. ⁊ quādo nō.

LUxuria ex suo genere est peccatū mortale. qꝛ est ꝯ illud preceptū decalogi. Nō mechaberis. Circa tn̄ istđ pctm̄ luxurie / q̄ iuxta in ſupioribus tacta / est libidinosa q̄daꝫ circa actus venereosos voluptatis concupiscentia / est aduertendū ꝙ ꝯcupiā ipa luxurie dupliciť cōtingere seu considerari pt Uno mō ꝓut est soluꝫ in corde. Alio mō ꝓut etiā ab extra cōsistit in ope. Quātū ad ꝑmum modū pt hoc iterꝫ cōtingere tripliciter. Primo mō ꝓut ipa cōcupiscentia in solo primo motu cōsistit. ⁊ tūc non est nisi veniale pctm̄. Pro quo iterꝫ sciendū est. ꝙ differentia est inter primos motus virtutꝭ generatiue. ⁊ primos motus ỽtutis nutritiue. Nā primus motus in virtute generatiua est semp pctm̄. nō aūt sic est in virtute nutritiua. qm̄ potentia cōcupiscibilis non tm̄ corrupta est in virtute nutritiua sicut in virtute generatiua. Scđo mō pt ipa cōcupiscentia ꝯsiderari ꝓut ipm̄ motū naturalem sequit̄ sensus in delectationē licet non in opus. et sic est pctm̄ mortale. ⁊ intelligitur hoc / siue ille consensus in delectatione sit respectū suijpi⁹met / siue sit r̄spectu alioꝝ vtputa qn̄ hō cogitando (vt interdū cōtin

gere pt) ad delectationē quā aliqui alij ī ac
tu venereo hn̄t/delectat̄ in se. ⁊ in illa dele-
ctatiōe habēda/ex deliberatōe ꝯsentit. etiā
si forsan ex se nō vellet illū actū venereū ex
ercere. Et notant̄ dr̄ cōsensus in delectatio
ne. qꝛ si delectatio vt qn̄qꝫ fit/insurgeret. et
in illā delectationē hō ex deliberatiōe non
ꝯsentiret. nō esset tūc nisi veniale peccatū.
Tertio mō ipa cōcupia cōsiderari pt ꝓut
etiā ex deliberatione cōsentit̄ in op⁹. et tūc
est mortale pctm̄. etiā si ꝓ tunc nō trāseat i
actū ab extra. ¶ Respectu vō secundi mē-
bri ꝑncipal̄. s. ꝓut cōcupiscentia luxurie cō
sistit ab extra ī ope. hoc iteꝝ ꝯtingere pt du-
pliciter. Uno mō ꝓut esse cōcupiscētia trā
sit ⁊ ꝓgredit̄ in actū venereū: cōpletū ⁊ cō-
summatū. et tunc cōstat esse pctm̄ mortale
Alio mō ꝓut ipa cōcupiscentia trāsit ⁊ ꝓ
gredit̄ in aliquos actus disponētes ad ipꝫ
actū venereū. vel ipm̄ circūstantes seu con
comitantes. ⁊ hoc iteꝝ ꝯtingere pt triplicit̄
vel enī hoc fit ꝑ visum. vel ꝑ linguā. vel ꝑ
tactū. Si pmo mō vt qn̄. s. ipa cōcupia ab
extra visu pascit̄. vt qn̄ qs aīo ⁊ fine cōcupi
scendi mulierē/in ipam ꝓspicit ⁊ attendit.
⁊ tūc est pctm̄ mortale Nā illud vt dr̄. Au
gu. non est titillari. sed plene libidini ꝯsen
tire. iuxͣ illō matth. v. Qui viderit mlierēꝫ
ad ꝯcupiscēdū eā iā mechat⁹ ē eā ī cordē suo
Et notant̄ dicit ad ꝯcupiscēdū eā qm̄ si ali
quis mulierē inspiceret vt rē pulcrā ⁊ nō in
deterius ꝓcederet. tūc puuꝫ vel nullū esset
pctm̄. vel solū esset pctm̄ curiositatis. si vō
scdō istoꝝ triū vltimoꝝ modoꝝ fierꝫ. vt qn̄
quis mulierem ꝓpter libidinē ꝓcaretur vl̄
colloqa familiaria secū habet. vel ꝑ vba ad
ulatoria ⁊ deceptiua attrahere conat̄/⁊ tūc
est pctm̄ mortale. Si vō tertio istoꝝ trium
modoꝝ vltimoꝝ fieret qd̄ fit ꝑ oscula am-
plexus/hmōiqꝫ contrectationes. Et
tunc etiā est pctm̄ mortale. et tanto grauı⁹
qn̄to magis ꝑ talia libido accendit̄ ꝓpter ni
miam approximationē ad ignē. Et vocat̄
ab aplō turpitudo. Qd̄ tn̄ ita accipi debet
si pmissa ex libidine seu ꝓpter libidinē fiāt
Nā tangere mulierē/imo ⁊ osculari. nō li-
bidinis intētione. sed ex necessitate seu qua
dā honestate vt interdū fit. nō esset peccatū
dūmō nihil sit ī itentiōe corruptū. ¶ Pre
missa etiā omnia intellige. nisi ꝑ sacrm̄ ma

trimonij cū debita moderatione. debitisqꝫ
circūstantijs. s. supra vbi dē pctō luxurie actū
est aliqualiter declaratis/excusarent̄.

De peccato in spiritū sanctū ⁊ diuers̄ ipi⁹ pcti acceptiōib⁹.

e
Expedita igit̄ iuxta ordinē in
hoc tractatulo exponendoꝝ de-
claratione quarti diuisiōis pcti
mortalis. que (vt supra tactū ē)
ꝑ septē vitia capitalia sumit̄. ipoꝝqꝫ septēꝫ
vicioꝝ capitaliū explicata natura venit nūc
aliqualiter circa vnā ꝑticulam tertie diuisi
onis pcti mortalis supra etiā posite tangē-
dū. s. in spiritū sanctū. ¶ Circa qd̄ sciendū
est/ꝙ lꝫ omnia essentialia. oībus tribus ꝑ-
sonis sanctissime trinitatis equaliter cōue
niant cōmuniter tn̄ attribuit̄ seu appropa
tur ꝑsone patris potentia. ꝑsone filij sapiē-
tia ⁊ ꝑsone spiritussancti boītas. Et ex hūc
insurgit. ꝙ illi qui peccant ex infirmitate q̄
ꝓprie contrariatur potentie/ dicuntur pec-
care in patrem. id est contra patrē. Qui eꝰ
peccant ex ignorantia que ꝓprie contraria-
tur sapientie. dicuntur peccare in filium.
Qui enim peccat ex ꝓpria malicia que pro
prie opponitur bonitati/ dicuntur peccare
in spiritumsanctū. et est ꝓpe peccare ex pro
pria malicia quando volūtas scit et potest
alicui malo resistere. et tamen ex sola mali-
cia illud eligit. Ex quo clare apparet pecca-
tum in spiritumsanctū grauı⁹ esse alijs pec
catis. que in patrem ⁊ filium committunt̄
cū mai⁹ sit ⁊ grauı⁹ peccare ex ꝓpa malicia
ꝙ ex ifirmitate vl̄ igñantia. De q̄ ipius pec
cati in spiritūsanctū grauitate/latior fiet in
fra declaratio. Et quia generaliter oīa pec
cata tam in supioribus declarata quā alia
vel ex infirmitate. vel ex ignorantia. vel ex
ꝓpria malicia committūtur non fuit neces
se speciale de ipis qualitatibus peccatoꝝ
tractatum facere. nisi solum dē illo peccato
in spiritumsanctum/quod vltra alia pecca
ta quandam specialitatem quandā graui-
tatem importat. ¶ Circa quod peccatū ꝓ
clariori nature ei⁹ delectatione ⁊ intellectu
⁊ eo ꝑ maxime qꝛ multi frequēter de ipo lo
quūt̄ q̄ ꝓpriā eius nām nō intelligūt. ē ad-
uertendū/ꝙ triplex de isto pctō ī spm̄sctm̄

repit̃ positio seu acceptio. Aliq̃ ei vt Hila
rius Amb. Hiero. ⁊ Chrys. ponũt ⁊ dicũt
pctm̃ in spiritũsanctũ esse. qn̄ ad lr̃az aliq̃
blasphemia ꝯ spiritũsctm̃ dr̃. siue spũsscũs
accipiat̃ ꝟm qđ est nomẽ essentiale toti tri=
nitati ꝯueniẽs. q̃libet ei ꝑsona spũs est. ⁊ sã
ctus. siue ꝓut ẽ nomẽ speciale vni⁹ in trini
tate ꝑsone. Et ꝟm hãc acceptioẑ distiguit̃ ĩ
euangelio Math. xij. blasphemia in spm̃=
sanctũ. ꝯ blasphemiã ĩ filiũ hoĩs. vbi exem
plũ đ ista blasphemia hr̃ de iudeis q̃ illa q̃
xp̃s in v̓tute spũsscti opabat̃/ attribuebant
principi demonioꝝ. ⁊ ideo dicunt̃ in spiri=
tũsanctũ blasphemasse. ¶ Augustin⁹ ⁊ ali
qui eũ sequentes dicũt ⁊ ponunt peccatũ ĩ
spm̃sctm̃ eẽ finalẽ impenitẽtiã qn̄. s. aliqs ĩ
pctõ mortali vsq₃ ad mortẽ iclusiue ꝑseue
rat. q2 vt dicunt talis in spiritũ sanctũ blas=
phemare videt̃. qđ quidã dicunt nõ soluz
verbo oris fieri posse. sed etiã verbo cordis
⁊ verbo opis. Nec vno solũ. imo multꝭ et
multotiẽs. Et dicũt q̃ verbũ ⁊ acceptũ dr̃
esse blasphemia ꝯ spm̃sanctũ. q2 est ꝯ remis
sionẽ pctõꝝ q̃ fit ꝑ spiritũsanctũ qui est cha
ritas patris ⁊ filij. ¶ Alij ⁊ tertij ponunt ⁊
dicunt peccatũ in spiritũ sanctum esse. quã
do ex certa malicia. i. ex ipa deliberata elec=
tione mali peccatur. qđ ex improba volun
tate liberi arbitrij ꝓcedit. q2 vt tactũ est pec
catur tunc ꝯtra bonitatẽ que attribuitur ⁊
approbat̃ spiritui sctõ. ¶ Et in ꝓposito p̃=
senti ꝟm cõem vsum loquendi ⁊ ponendi
accipit̃ isto tertio mõ seu ꝟm istam tertiaz
acceptionẽ. Quia capiendo iuxta primam
acceptionẽ seu primũ modũ ponendi. ma
gis ꝓprie est peccatũ speciale ad infidelita
tem ꝑtinens q̃ opponit̃ cõfessioni fidei. iu=
xta v̓o scđam acceptionẽ seu scđm modũ
ponendi. põt ad omnia vitia ꝑtinere ⁊ ĩ oĩ
genere pctĩ ꝯtingere. etiã in pctĩs a pricipio
ex infirmitate vel ex ignorãtia cõmissis im
mo põt contingere hoĩem in peccato mor=
tali mori vel ex incuria. vel negligẽtia peni
tendi. vel subito. vel ex improuiso. Et iđo
iuxta hãc tertiã acceptionẽ seu ipm̃ tertiuz
moduz ponendi fiet hic declaratio de ipso
pctõ in spiritũsanctũ. ¶ Circa qđ iterũ ꝓ
ꝟeratiori intellectu est aduertendũ q̃ non
oẽ peccatũ qđ ex certa malicia cõmittit̃/ dr̃
esse pctm̃ in spiritũsanctũ ꝓut h̃ ⁊ cõiter ac

cipit̃. Dupliciť ei ꝯtingere p̃t aliquẽ ex cer
ta malicia. i. ex ipa electione mali peccare.
Uno mõ ex inclinatõe habitus vitiosi seu
assuefactiõe. immo ꝟm aliquã circũstanti=
am ex ꝓpria scĩa ⁊ deliberatõe q̃ tn̄ nõ pec
caret̃ in spirũsanctũ. immo illud (vt tactũ
est) in quolibet genere pctĩ ꝯtingere potest
Alio mõ p̃t quis ex ꝓpria malicia peccare
ex eo. s. q̃ ipe scient̃ ⁊ ꝑ contemptũ abijcit ⁊
remouet a se illud qđ in eo poterat electio=
nẽ seu ꝯtinuationẽ peccati ĩpedire. Et cuz
oĩa que pctĩ electionẽ seu ꝯtinuationẽ im=
pedire pñt ⁊ impediunt/ sint ꝓprie effectus
spũssancti in hoĩe. ideo ille qui vt tactũ est
ipa sic pctĩ electionẽ seu ꝯtinuationẽ impe
dientia a se sciẽter ⁊ ꝑ cõtemptũ abijcit ⁊ re
mouet. dr̃ ex ꝓpria malicia ⁊ in spiritũsctm̃
peccare. Et ita ꝓprie accipit̃ in hoc ꝓposi=
to et̃ ꝟm cõem acceptionẽ ex ꝓpria malicia
peccare ꝓut adhuc inferi⁹ lati⁹ declarabit̃
¶ Hui⁹ aũt pctĩ in spm̃sctm̃ ꝟm Aug. L
⁊ cõem acceptionẽ ponunt̃ esse sex spẽs.
sc₃ desp̃atio. p̃sumptio. impñia. obstinatõ
impugnatio veritatis agnite. inuidẽtia fra
terne gr̃e. Quaꝝ numerus seu sufficientia
sic sumit̃. Peccatũ in spiritũsctm̃ ꝓut (iux̃
supra tacta) hic. ⁊ cõiter accipit̃/ fit ⁊ cõmit
tit̃ ꝑ remotionẽ seu cõtemptũ eoꝝ ꝑ q̃ ho=
mo ab electione pctĩ seu ꝯtinuatiõe qđ idẽ
est in effectu põt impediri. Illa aũt que sic
hoĩem ab electõe peccati impedire seu ret̃=
here pñt ꝓcedunt seu orient̃ vel ex ꝑte di=
uini iudicij. vel ex ꝑte donoꝝ dei. vel ex ꝑ=
te ipius pctĩ met. In iudicio aũt diuino duo
insunt. s. iusticia ⁊ miscđia. Respectu mise
ricordie ex q̃ ꝯsurgere h₃ spes ex cõsidera
tione. s. diuine miscđie pctã remittentꝭ ⁊ bo
na p̃mantis. Qui hãc spem q̃ hoĩem ab e=
lectione pctĩ retrahere ⁊ impedire h₃ a se ꝑ
cõtemptũ remouet ⁊ abijcit nõ sperans. s.
deũ pctã debite penitenti remittẽ velle. pec
cat ꝑ primã spẽm pctĩ in spm̃sctm̃ q̃ est de=
speratio. Respectu v̓o iusticie ex qua cõsur
gere d₃ timor ex cõsideratione. s. diuine iu
sticie recte ⁊ rigide pctã puniẽtis. Qui hũc
timorem q̃ merito hoĩem ab electiõe et cõ=
tinuatione pctĩ impedire ⁊ retrahere hab₃
a se ꝑ cõtemptũ remouet ⁊ abijcit sperans
sc₃ seu p̃sumens gloriã sempiternã sine me
ritis vel etiã sine pñia adipisci. peccat ꝑ se=

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.5.7

cundã spẽm peccati in spm̃sctm̃ q̃ est p̃sumptio. Et intelligant̃ hec sane iuxta declaratione statī tactã. Nã pctm̃ desperatiõis τ p̃sumptiõis ꝓut hic sumit̃. nõ ꝯsistit in hoc ꝙ qs dei miscdiam vel iusticiã non credat qꝛ tũc nõ ptinet ad pctm̃ in spm̃sctm̃ ꝓut hic sumit̃. sꝫ potiꝰ ptineret ad pctũm infidlitatis. Sꝫ cõsistit in hoc ꝙ ipa dei miscdia vel iusticia contẽnit̃ seu vilipendit̃. ¶ Respectu aũt scdi membri p̃ncipalis. s. donorũ dei qbus hõ a pctõ retrahit̃ ipa duo pncipaliter sunt. Primum est agnitio veritatis fidei q̃ maxime hoĩem habꝫ ab electiõe pcti retrahere seu impedire. quã qui a se scienter τ p contemptum abijciat veritatẽ. scꝫ agnitã impugnando vt licentiꝰ peccare valeat. peccat p quintã spẽm pcti in spiritumsanctum q̃ est impugnatio veritatis agnite. Aliud domuꝫ dei ab electiõe pcti impediens seu retrahens est auxilium interiorꝫ gratie diuinitus collate. ꝯ quã ponit̃ sexta spẽs pcti in spiritũsanctũ. s. inuidẽtia fraterne grẽ. dũ. s. aliquis nõ solũ p̃sone fris seu ꝓximi inuidet. qñimo inuidꝫ etiam gratie dei crescenti et apparẽti ĩ mũdo. ¶ Respectu vo tertij mẽbri p̃cipalis. i. peccati in se duo sũt p̃ncipalit̃ que hoĩem peccãdo impedire seu retrahere pñt τ dñt. Primuꝫ est inordinatio. turpitudo ac vilitas actꝰ pcti in se. Cuius debita cõsideratio: solet in homine pñiam inducere de pctõ cõmisso. Et cõtra hoc hõ peccat p tertiã spẽm pcti ĩ spiritumsanctũ. s. p impenitentiã. Scdm est ꝑuitas τ breuitas boni seu delectatiõis quã aliqs in pctõ querit et inuenit. Cuius consideratio idu cere solet hoĩem ad hoc ꝙ eiꝰ voluntas in pctõ nõ firmet̃. Et ꝯ hoc peccat hõ p quartã spẽm pcti in spm̃sctm̃ scꝫ p obstinationẽ. Et intelligant̃ ista duo sane Nõ eĩ h sumit̃ impenitẽtia ꝓut dicit perseuerantiã in pctõ mortali vsqꝫ ad morte inclusiue. qꝛ iã nõ eẽt speciale pctm̃. sꝫ quedã pcti circũstantia q̃ esset τ contingere posset in quolibet pctõ vt aliqualiter supra in secunda acceptione pcti in spm̃sctm̃ tactũ ẽ Sed accipit̃ hic impenitentia ƀm qd̃ importat ꝓpositum nõ penitendi τ est ꝓpe respectu pteritoꝝ. Silr̃ obstinatio non capitur hic p pseuerantia seu continuatione ĩ pctõ sed qñ homo suum ꝓpositũ in hoc firmat ꝙ vult pctõ inherere. τ est ꝓpe respectu futuroꝝ. Iuxta illud Hiere. viij. Nullus est q̃ agat pñiam. i. agere velit sup pctõ suo dicens qd feci ꝙtum ad p̃mum. Oẽs cõuersi sunt ad cursum quasi equus impetu vadens ad p̃lium ꝙtũ ad scdm. ¶ Est etiam aduertendum ꝙ Berñ. in li. de p̃cepto τ dispensatiõe ponit ꝙ nolle obedire/ est resistere spiritui sancto. Glosa etiã ordinaria Leuitici. vij. dicit ꝙ simulata pñia/ est blasfemia spũsctĩ. Scisma etiã recte ꝯ spm̃sctm̃ committi videt̃. nãqꝫ p eum ecclia vnitur Que tria non vident̃ sub sex spẽbus peccati in spiritumsctm̃ supra declaratis comp̃hendi. Sed qui bñ cõsiderat p̃dicta tria sb ipis speciebus effectualiter continent̃ τ cõp̃hẽdunt̃. τ ad ipa reduci pñt Utputa nolle obedire ptinet τ reducit̃ ad obstinatiõeꝫ Silr̃ atio pñie ptinet τ reducit̃ ad ĩpenitẽtiam τ sub ea continet̃. Scisma ptinet et reducit̃ ad inuidentiã fraterne grẽ. p quã gratiam membra ecclesie vniuntur.

Quare irremissibile.

¶ Est etiam notandum ꝙ peccatum in spiritumsanctum dr̃ cõiter irremissibile iuxta illud verbum xp̃i. Qui peccauerit in spm̃ sañ. nõ remittet̃ ei in hoc seculo. neqꝫ in futuro. Quod sic põt intelligi. Et ƀm omnes tres acceptões pcti in spiritum sanctum supra positas. Iuxta eñ scdaꝫ acceptionem que est Aug. clarũ est ꝙ finalis impñia quã ponit pctm̃ in spm̃sctm̃ realit̃ est irremissibil'. qꝛ nullo mõ remittit̃. Quõ eñ remitteret̃ peccatũ mortale in quo vsqꝫ ad mortẽ p̃seuerat. Non ei hic in hac vita cũ d eo nulla pñia habita τ facta sit. nec etiam in vita futura. vbi nullus locus est misericordie. sed pure iusticie. vbi etiã qs meritorie penitere nõ pt Secundũ autẽ alias duas acceptiones. s. p̃mã τ tertiã dr̃ etiam peccatũ in spiritũsanctũ irremissibile. Nõ qꝛ nullo modo remittit̃. sed ꝙtuꝫ est de se τ sui natura/ habet meritum non remissionis. mereturqꝫ ꝙ non remittat̃. Et hoc dupliciter. Uno mõ ꝙtuꝫ ad penã. Alio mõ ꝙtum ad culpam. Quãtum eniꝫ ad penã certum est. ꝙ qui ex ignorantia vel infirmitate peccat minorem penã meretur maioremqꝫ quodãmodo excusationẽ habet vñ

eius pena minui debeat. q̄ qui ex certa ma
licia peccat. Ut gratia exempli. ad ꝓpositū
verbi xp̄i supra iuxta p̄mā acceptionē i spi
ritū sanctū allegati iudei q̄ blasphemabāt i
xp̄m tanq̄ in filiū hoīs/ vocando eū vo
racem vini potatorē ⁊ publicanoꝝ amato
rem. maiorē excusationē habere poterant/
ꝓpter infirmitatē carnis q̄ in ip̄o xp̄o aspi
ciebant. ⁊ sic minorem circa hoc penā mere
bantur. ideo dicti sunt a xp̄o blasphemasse
in filiū qd̄ remissibile est. Sed qn̄ ipam di
uinitatē que etiā erat i xp̄o blasphemabāt.
curationē. s. infirmitatū. eiectiōes demoni
orum. illuminationes cecoꝝ. ⁊ alioꝝ opa
miraculoꝝ que sunt ꝓprie opa diuinitatis
⁊ nō nisi p spm̄ sanctū fieri poterāt. attribu
endo dyabolo. nullā excusationē habebāt
vnde pena eorum minui mereret̄. Et ideo
nunc dicti sunt a xp̄o blasphemasse in spiri
tūsanctum. Quod peccatū nō fuit ad litte
ram eis remissum. neq̄ in hoc seculo neq̄
in futuro. imo ꝺm expositionē Cris. p illo
pctō penā passi sunt ⁊ i p̄senti vita p Rho
manos ⁊ in futura vita apud iferos. Quā
tū aūt ad culpā dicit̄ peccatū in spiritūsan
ctū irremissibile ex ipa dispositiōe remittē
di. Sicut eni aliq̄s morb⁹ corpalis ꝺm suā
naturā incurabilis dr̄. qn̄ in se habet illud
p qd̄ tollunt̄ ea ex quibus morb⁹ curari pt̄
vtpūta q2 tollit virtutē nature vel inducit
fastidiū cibi ⁊ medicine. lꝫ deus sua gratia
⁊ miraclo posset illū morbū curare. ita suo
mō iste morbus spiritual' qui pctm̄ in spi
ritūsanctū dicit̄ ꝺm suā naturā incurabilis
⁊ irremissibilis dr̄ ex eo. s. q̄ de sua nā exclu
dit ⁊ abijcit ab hoīe illa p que fit peccatorū
remissio. Nō tn̄ ꝓpter hoc intelligenda est
omnino p̄clusa via sanatiōis ⁊ remissiōis
ꝺm oīpotentiā ⁊ miscd̄iaꝫ dei p quā aliqn̄
tales quasi miraculose spiritualiter sanant̄
lꝫ raro ⁊ difficulter. De nullo etei q̄diu du
rat hec vita desp̄andū est. ꝯsiderata. s. omi
potentia ⁊ miscd̄ia dei. Sed cōsiderata nā
⁊ ꝯditiōe pcti. aliq̄ filij diffidentie dicūt̄ vt
habet̄ p apl'm ad Ephe. v. ¶ Sunt alij a
lio mō istā irremissibilitatē peccati in spiri
tūsanctū exponentes sed effectualiter iuxta
ea que supra notata sunt. Notāt eni q̄ hoc
nomen irremissibile tripliciť sumi pt̄. vno
mō negatiue. s. q̄ nullo mō remitti pt̄. Et

isto mō peccatū angeli ⁊ dānatoꝝ irremissi
bile dicunt. Alio modo priuatiue. s. qd̄ ex
se ꝯgruentiā non hꝫ q̄ remitti debeat. licet
ex ꝯgruentia diuine bonitatis remitti pos
sit. ⁊ hoc modo omne peccatū mortale irre
missibile dicunt. Tertio mō ꝯrie. s. q̄ ex se
importat ⁊ includit dispositionē ꝯriā ad re
missionē. Et hoc mō peccatū in spiritum
sanctū irremissibile dicunt. q2 importat ex
se ⁊ icludit dispositionē ꝯriātē grē remitten
ti pctm̄. p despationē. s. vel p̄sumptiōꝫ aut
alias eius spēs. ⁊ iux̄ istū modū ponēdi ca
piunt etiā numeꝝ seu sufficientiā sex spēꝝ
pcti in spiritūsanctū supra enumeratarum
hoc. s. mō. In remissione eni vt dicunt tria
ꝯcurrere hꝫ videlꝫ. ip̄e remittens. ille cui re
mittit̄ ⁊ dispositio remittendi in eo cui re
mittit̄. In ip̄o remittēte duo sunt. s. miseri
cordia ⁊ iusticia. Cōtra primū quoꝝ pecca
tur p despationē. ꝯtra scd̄m p p̄sūptionez.
In eo cui remittēte duo eē ꝯuenit. s. dolorē
d̄ cōmisso. ⁊ ꝓpositū vlteri⁹ d̄ nō cōmitten
do. ꝯ primū quoꝝ peccat̄ p obstinationez.
Contra scd̄m p finalē ipniam. Dispositio
vo remittendi i eo cui remittit̄ duplex ē. s.
cognitio veri. ⁊ amor boni. Cōtra primuꝫ
q̄ꝝ peccat̄ p impugnationē vitatis agnite.
Contra scd̄m p inuidentiā fraterne gratie.
Et accipit̄ h̄ final' impenitentia ꝓut in su
perioribus declaratū est. non quidē ꝓut im
portat ꝯtinuationē in pctō vsq̄ in finē. naꝫ
sic in quolibet peccato mortali ꝯtinget pōt
sed negatiue. ꝓut. s. dicit seu importat ꝓpo
situ nō penitendi. Et isto mō est spēs pec
cati in spiritūsanctū. ¶ Breuiter vt iaꝫ ta
ctum est iste vltim⁹ modus ponendi i effe
ctu reincidit in ea que supius dicta ⁊ decla
rata sunt. Sed ideo hic inseri placuit vt le
gentes capere possint quod eis magis sede
bit ⁊ placebit.

De peccato actuali

veīali. Et circa ip̄m i generali occurrētib⁹.

e Xpedita igit̄/ iux̄ inceptū h⁹
octaui tractat⁹ presentis libel
li ordinē/ declarationē duorum
principaliū mēbroꝝ prime diui
siōis pcti supra tacte ⁊ posite. s. pcti origina
lis. ⁊ pcti actual' mortal'. Nūc de alio tertō
mēbro p̄ncipali einsdē diuisiōis. s. de pctō

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.5.7

actuali veiali/aliq dicēda veniūt. ⁊ p̄riō q̄d it ⁊ vnde dicatur. Scđo de diuersis ei⁹ nominibus seu appellationib⁹. Tertio d̄ aliquibus ip̄ius peccati effectibus.

Quid sit peccatū veniale ⁊ vnde dicat̄.

Peccatū veniale ſm Aug. est ꝙ lꝫ penā mereat̄. nō t̄n hoīem vsq̄ ad reatū ꝑpetue mort̄ grauat seu obligat. sed facile idulget. ¶ Pro quo ad maiorē declarationē sciendū est ꝙ lꝫ diffinitio Aug. ī supiorib⁹ pctō mortali attributa. s. q̄d est dictū vel factū vel cōcubituꝫ ꝯ legē dei seu legē eternā. pctō actuali i generali/ seu tanq̄ generi/ ab aliq̄b⁹ attribuat̄ ⁊ sic ſm eos possꝫ etiā pctō veniali ſm tamē maius ⁊ min⁹ cōpetere seu ꝑuenire Secūdū t̄n b. Tho. prima scđe sue sūme. illa diffinitō sic sup̄ pctō mortali attributa magis ꝓpe ipi pctō mortali ꝑuenit. Nā in eo est pfecta rō pcti. quā ꝓprie dicta diffinitō īportat. Nā vt dicit idē doctor ꝙ pctm̄ veniale dicat̄ pctm̄. hoc solū est ſm impfectā rōnē pcti. imo in ordie ac r̄spectu ad pctm̄ mortale ꝑt eo mō pctm̄ veniale dici pctm̄/ sicut accidēs i ordie ac respectu ad subam/ d̄ ens. i. ſm impfectā rōnē entis. Pctm̄ ei veniale ex se nō fit seu cōmittit̄ ꝯ legē. Nā hō inq̄tū venialit̄ peccās/ nō fac̄ q̄d lex ꝓhibet. nec ꝑtermittit illud ad q̄d lex ex p̄cepto obligat. q̄ꝛ iā nō peccarꝫ veialit̄ ſꝫ mortalit̄. Sꝫ facit ꝑter legē. q̄ꝛ. s. n̄ obſ̄uat modū rōnis quē lex intēdit. ⁊ iō vt di. idē btūs Tho. diuisio pcti i mortale ⁊ veniale. nō ē diuisio generis i sp̄ēs. q̄ eq̄lit̄ rōne ip̄ius generis ꝑticipēt. ſꝫ solū ē diuisio analogi i species. s. rōnē generis ſm p̄us ⁊ posteri⁹ ꝑticipātes ¶ Pro q̄ adhuc notādū ꝙ duplex est regula humane voluntatis Una ꝓpinqua q̄ est ip̄a humana rō Alia est prima regula. s. lex eterna que est quasi rō dei. Et ꝑ cōpationē ad istas regulas sumitur ⁊ attēditur rectitudo voluntatis. ⁊ oīs cōmēsuratio cuiuscunq̄ꝫ actus. q̄ talis dꝫ eē. vt voluntas nō declinet a suis extremis. s. a deo principio ⁊ a deo fine. Ut videlꝫ omnia a deo se hr̄e cognoscat ⁊ in deū oia referat. a qua rectitudine ⁊ cōmensuratione si diuercat/ incommensurata ⁊ deordinata erit. Et ex hocbꝫ actus human⁹ ꝙ sit bon⁹ vl̄ malus. ex eo. s. ꝙ debitā hꝫ cōmēsurationē vel ea caret. ⁊ q̄ꝫ toplus recedit ille act⁹ a debitā ꝯmēsuratōe e/ tāto efficit̄ peior ⁊ deterior ⁊ hic (vt tactuꝫ est) sumit̄ rō pcti mortal̄ ⁊ pcti venialis ſm. s. diuersitatē inordinatōnis q̄ cōplet rationē pcti. Duplex ei est inordinatio. Una ꝑ subtractōnē p̄ncipij ⁊ finis ordinis. s. dei. ⁊ hec inordinatio facit peccatū mortale. qn̄. s. aīa ꝑ pctm̄ deordinat̄ vsꝫ ad auersionē ab vltimo fine. q̄ etiā principiuꝫ ordinis est. ⁊ cui ꝑ charitatē vniri debem⁹. Alia inordinatio est. quā saluato ip̄o principio ⁊ fine ordinis: fit inordinatio solū circa ea que sunt circa ip̄m principiū ⁊ finem Et hec inordinatio facit solū peccatum veniale. q̄ꝛ tunc anima non deordinat̄. ꝑ peccatum vsq̄ꝫ ad auersionē ab vltimo fine. q̄ vt iam dictum est etiam ip̄m principiū ip̄ius ordinis est. ⁊ dat ip̄e beatus Tho. exēplum de inordinatione complexōnis que ꝯtingit in aliquo animali. Nā si illa inordinatio ꝓcedat vsq̄ꝫ ad destructionē vital̄ principij. tunc sequit̄ mors. Si vō saluo principio vitali sit solū quedā inordinatio humorꝫ. tūc solum quedam est egritudo. ¶ Di aūt pctm̄ veniale a venia. ex quo insurgit ꝙ aliq̄ rōnem huius imponētes dicunt. triplici ꝯsideratiōe seu respectu: aliq̄d̄ peccatū dici veniale. s. ex euētu. ex causa. ex genere. Ex euentu quidē quia realiter veniam consecutum est. Et hinc est ꝙ dicit Ambro. ꝙ omne peccatū intelligendo etiam de mortali. ꝑ penitentiam fit veniale. Sed ista consideratio seu acceptio peccati venialis larga ē. nec proposito cepto bene conueniens. Ex causa vero. quis illud peccatuꝫ licet forsan ex suo esse mortale existat habet tamen in se seu importat aliquid vnde veniam consequi possit. Non quidem ex se simpliciter. sed ex quadam causa indirecte Quia scilicet habet in se seu importat aliquid/ suā culpā diminuens. vt sunt peccata qui infirmitate vel ignorantia cōmittuntur respectu eorum que cōmittunt̄ ex ꝓpria malicia. Et ista adhuc consideratio seu acceptio non cōgruit nostro ꝓposito. Ex genere aūt. q̄ꝛ illud pctm̄ de se nō tollit ordinē ad vltimū finē. ⁊ sic nō meret̄ penaꝫ eternā. ſꝫ q̄ꝛ aliq̄ꝫ īordinatōꝫ ⁊ obliq̄tatē a re-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

gula importat/meret penā/sed tpalē. vt iā3
satis supra expositū est. ¶ Et ꝑm istā acce-
ptionē/intelligunt ea q̄ iā hic de pctō veni-
ali tractata sunt ꝛ tractabunt. Nā ꝑm ip-
sam cōsiderationē seu acceptionē distigui-
tur ꝛ diuidit pctm̄ veniale ꝯ pctm̄ mortale.
dū cōiter dr ꝙ pctōꝝ actualiū/aliud ē mor
tale aliud veniale. Que dr̄ia seu distinctio
int pctm̄ mortale ꝛ veniale/sumit ex obie-
cto seu ex pte obiecti. Cū em̄ vt iā supra a-
liqualit tactū est. voluntas peccantis fert i
aliqd qd ꝑm se repugnat charitati q̄ est pn
cipiū vite spūalis. ꝛ p quā hō ordiat ad vl
timū finē. s. deū. tūc illud pctm̄ ex suo obie
cto seu rōne sui obiecti h3 qd sit mortale ex
genere siue sit cōtra deū directe. vtputa cō-
tra ei⁹ ꝓpriā dilectionē ꝛ honorē vt sunt in
fidelitas. heresis blasphemia et hmōi. siue
sit ꝯ deū indirecte vtputa ꝯ dilectionē ꝓxi
mi. quā vult ꝛ p̄cipit. sicut homicidiū ad-
ulteriū ꝛ silia. Cū vo voluntas peccātꝭ fer
tur i id qd in se ꝯtinet q̄ndā iordinatione3
q̄ tn̄ nō ꝯriat dilectiōi dei ꝛ ꝓximi sicut sūt
vbū ociosū3 risus supflu⁹. ꝛ alia hmōi. tūc
illud pctm̄ ex suo obiecto seu rōne sui obie
cti/nō h3 qd sit mortale ex genere sed solū
veniale. ꝛ hoc ē idē in effectu cū illo qd cōi
ter dr/qd pctm̄ mortale ē libido seu volup-
tas i creatura supra deū. i. plusq̄ deo vl eq̄
vt deo. ꝛ veniale ē cōplacētia seu voluptas
in creatura infra vel citra deū. i. ꝙ nō plus
q̄ deo nec eq̄ sicut deo. qr. s. nō vellet qs illi
finalit adherere. vel ꝓpter illud deo displi
cere. aut scient ꝯ eius p̄cepta ꝛ mādata q̄c-
q̄ facere. ¶ Pro ampliori insup tā dicē-
doꝝ q̄ et iā dictoꝝ ꝛ specialit supra vbi
actū est qn̄ vitia capitalia mortalia. ꝛ quā-
do venialia existāt declaratiōe est sciendu3
ꝙ qr actus morales/nō solū recipiūt rōnē
boni ꝛ mali ex obiecto seu rōne obiecti. s3
etiā ex aliqua dispositiōe seu intentiōe agē
tis/qn̄q3 ꝯtingit ꝙ ille actus q̄ alias ex suo
genere. s. rōne sui obiecti/esset pctm̄ venia-
le ex pte dispositione ipsius agētis efficitur
mortale. Uel qr ipe agens in illo cōstituit
suū finem vltimū Uel qr illud ad aliquid
aliud ordinat qd ex suo genere pctm̄ mor-
tale existit. Utputa grā exempli. Si iux sa
pra tacta/aliquis de dilectōe alicui⁹ boi cō-
mutabilis/quā citra deū haberet/intm̄ trā
siret. ꝙ illi tali bono cōmutabili tāq̄ ibi su
um vltimū finē cōstituens adhereret. iā il-
lud ꝙ alias ex suo genere nō esset nisi veni-
ale pctm̄. ex ipsius agentis dispositione seu
intentiōe fieret mortale. Uel in alio exem-
plo met supius posito. vbi quis verbū oci
osum qd de suo genere nō est nisi veniale.
ordinaret ad adulteriū cōmittēdū. tūc ver
bū ociosum esset peccatu3 mortale. Et ꝑm
hoc ꝓprie hn̄t intelligi illi quattuor modi
q̄bus pctm̄ veniale dr effici mortale. supra
vbi de pctō mortali actum est/specificati.
¶ Silr etiā ex opposito ꝯtingere pōt ꝙ il-
le actus q̄ alias ex suo genere. s. rōne sui ob
iecti esset peccatū mortale. ex pte seu dispo-
sitione agētis fit veniale. ꝓpter hoc. s. ꝙ ac-
tus est impfectus. i. nō pfecte a rōne que ē
primū actuū moraliū directiuū seu regula
tiuū principiū/deliberatus. Sicut de sub-
ditis seu primis motibus infidelitatis vel
blasphemie ꝛ alijs exemplificari poss3. Ul
etiā iuxta in supioribus tacta de inuidia q̄
ex suo genere/rōne q3 sui obiecti est peccatū
mortale. cū sit dolor ꝛ displicētia d bono al
terius q̄ recte ꝯriat charitati. Si tn̄ in mo-
tu ipfecto ꝛ nō plene a rōne deliberato cō-
sistat. manet solū pctm̄ veiale. Et sic d plu-
ribus exemplificari posset de quibus magꝭ
in loco iam alligato. vbi qn̄ vitia capitalia
mortalia vel venialia existant actū ē. ¶ Q-
āt tā i supioib⁹ q̄ in sequētib⁹ vbi de pctō
mortali ꝛ pctō veiali agit/addit hoc nom̄
actuale cū tn̄ plā st pctā tā mortalia q̄ veni
alia. que in nō faciendo seu omittēdo cōsi
stūt. q̄ cōit pctā omissiōis appellant. rō pn
cipalis fuit/ad clarius denotādā drīam in
ter pctm̄ originale. ꝛ pctm̄ nō originale qd
cōiter p actuale ab originali distinguit. qa
nō nisi actu ab extra vel ab actu quodā in-
teriori voluntatis committitur quod non
sic est in peccato originali vt satis in superi
oribus declaratum est. ¶ Circa que pecca
ta omissionis quantum ad presentem ma
teriam spectat est aduertendum ꝙ omissio
eorum. scilicet ad que homo tenetur/quia
alias proprie non esset omissio. aliquando
contingere potest ex sola inaduertentia seu
obliuione. Utputa gratia exempli. Cum
aliquis hora debita que tenetur ire ad ec-
clesiam/obliuiscitur ire. Et talis omissio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.5.7

nullũ vel modicũ est pctm̃. q2 iã extra actũ
voluntatis est Adhuc si illa oblivio ex ali
qua alia cã vel occasione. siue ꝓpinqua. si
ue remota p̄cedente. circa quã hõ ꝓuidere
poterat ⁊ debebat contingeret/ esset maius
pctm̃ circa illa/ q̃ꝫ circa ipam omissionẽ i se
Aliqñ vo cõtingere põt omissio ex aliqb9
alijs causis seu occasionibus/ que tñ nõ sũt
in ptãte hoĩs. vtputa in exemplo iã cepto.
Si aliqs ꝓpter grauem infirmitatẽ/ vł ali
as ꝯ suã voluntatẽ detentus seu impedit9/
nõ iret ad ecclíam hora qua tenet̃. ⁊ tũc ip
sa omissio nõ habet rõnẽ pcti. imo nec pro
prie in isto casu dꝫ dici omissio. Aliqñ aũt
cõtingere põt omissio ex causis vel occasi=
onibus. que subiacent voluntati hoĩs. ⁊
tũc omissio hꝫ rõnẽ pcti. Quia tunc semꝑ
oꝑtet q̃ꝫ illa causa seu occasio inq̃tũ est vo=
luntaria/ habebat aliquẽ ad minus interio
rem actũ voluntatis. qð põt cõtingere seu
considerari dupliciť. Uno mõ q2 ille actus
interior voluntatis directe fert̃ in ipam o=
missionẽ. vtputa in exemplo iam tacto. ali
quis hora debita qua tenet̃/ omittit ire ad
ecclíam/ solũ q2 vult nõ ire vitãs laborẽ vł
hmõi. et tũc talis actus volũtař ꝓprie et ð
ꝑ se ꝑtinet ad omissionẽ. Voluntas etenim
cuiuslibet peccati ꝓprie ⁊ de ꝑ se ad illð pec
catum ꝑtinet. eo q̃ꝫ voluntariũ est de rõne
pcti. intm̃ vt dicat Aug. pctm̃ adeo volun
tariũ esse q̃ꝫ si nõ sit voluntariũ/ pctm̃ nõ
est. Alio mõ contingere seu cõsiderari põt
qñ. s. ille actus voluntatis nõ fert̃ directe i
ipam omissionẽ. sed fertur in aliqð aliud
ꝑ qð cõtingit omissio illius ad qð qs tene
tur. Et iste vocatur actus exterior ⁊ de ꝑac
cidens. Qð iterũ dupliciter cõsiderari po=
test. Quia vel illud in qð sic fertur ipsa vo
luntas ⁊ ipi omissioni cõiunctũ. vtputa cõ
tinuando exemplũ iã ceptũ Aliquis omit
tit ire ad ecclíam hora debita qua tenet̃ q2
tunc vult ludere vel bibẽ. ⁊ ludit vel bibit
certum est q̃ꝫ ille actus ludendi vel bibẽdi
illa hora. est actus cõiunctus illi omissiõi.
Vel illud in qð voluntas fert̃ non est ipsi
omissioni cõiunctum. sed est p̄cedens ⁊ re
motũ/ vtputa aliquis vult diu vigilare de
sero ⁊ vigilat/ ex quo cõtingit q̃ꝫ omittit ire
ad ecclesiã hora matutinaꝝ certũ est q̃ꝫ ipe
actus vigilandi de sero/ nõ est cõiunct9 ipi
omissioni. Ex quibus patet q̃ꝫ licꝫ ipa pec
cata omissionis de ꝑ se ⁊ simpliciter cõside
rata/ possint eẽ absqꝫ aliquo actu ab extra.
respectu tñ actuũ tam interioꝝ ipius volũ
tatis ⁊ de ꝑ se/ q̃ꝫ exterioꝝ ⁊ de ꝑ accidẽs nõ
sunt sine aliquo actu. Et exĩde actualia di=
ci pñt. Per iaꝫ hic tacta põt quisqꝫ apud se
ꝑpendere qñ peccata omissionis sunt mor
talia vel venialia vel grauia vel leuia. consi
deratis. s. obligatiõe qua qs ad aliquid fa=
ciendum tenet̃. ⁊ necessitate vel vtilitate il
lius ad qð sic tenet̃. ⁊ causis seu occasioni=
bus ex quibus omissio contingit.

De natura primorũ motuũ ⁊ qñ peccata existant.

Quia vo omne pctm̃ actuale
siue mortale siue veniale/ cõiter
a primis motoribus ortũ habet
immo ipi primi motus int̃ pec=
cata venialia computant̃. In oĩ em̃ tẽpta=
tione est cõmuniter iste successus. q̃ꝫ primo
insurgit primus motus quẽ sequit̃ delecta
tio. et exinde cõsensus. Ordo em̃ tempta=
tionis hic cõiter est q̃ꝫ ꝑ tria successiue ĩ pec
catũ inducimur. s. suggestione. delectatõe
cõsensu. itaqꝫ ꝑ suggestionẽ que siue ab ex=
tra. vt a dyabolo ⁊ mũdo. cuiusmodi tem
ptatio nõ est pctm̃ sed materia exercẽde vir
tutis. siue ab intra vt a fomite. qui nob in=
est/ ꝓcedat: excitat̃ primus motus. ⁊ ibi tẽ=
ptatio inchoat̃. ꝑ delectationẽ ꝓgreditur.
⁊ ꝑ cõsensum consummatur. que tñ cõsũ=
matio intelligat̃ de consensu in actũ nã ali
quem est reꝑire consensum in delectationẽ
in quo licet cõsistat pctm̃. non tñ ibi ꝓprie
ðr temptatio ꝯsummari. vt latius intra de
clarabit̃. Ideo ꝓ clarior̃ intellectu taꝫ iã
dictorũ q̃ꝫ etiam dicendorũ/ venit aliqd de
ipis primis motibus delectatiõe/ in gene=
rali tangendũ. ¶ Pro quã sciendũ q̃ꝫ aĩa
sensibilis duplicem hꝫ potentiã. Unã ap=
prehensiuã. aliã motiuã. Apprehensiuam
iteꝝ diuidit̃ in apphensiuã deforis. ⁊ in ap
prehensiuã deintus seu ab intra. ¶ Uires
apprehensiue de foris seu ab extra sunt qn
qꝫ sensus ꝑticulares siue exteriores. s. visus
auditus. gustus. odoratus. tactus. Et sũt
vires apphensiue passiue. q2 sensatio fit in
ipis sensibus. ab intra suscipiendo ⁊ nõ ab

extra mittendo. Et sunt isti sensus solũ ꝑ
ceptibiles reꝝ singularium. et nõ vniuersa
lium. Et habent oẽs vnã originẽ/sensu cõ
muni. a quo veluti linee a centro exeũt. Et
ad causandũ in eis debitã sensificationem
quattuor oꝑtet ꝯcurrere. s. obiectũ presens
mediũ deferens. ⁊ dispositũ organum con
ueniens ⁊ sanũ. Et actualẽ anime intentõ
nem. ⁊ in multis conueniũt ⁊ differunt ad
inuicẽ. q̃ ꝓ materia pn̄ti nõ est necessariũ
exprimere. ¶ Uires aũt apprehensiue ab in
tus/sunt quinq; potentie interiores aĩe sensi
bilis. q̃ sunt sensus cõis. imaginatio. estia-
tio. fantasia. ⁊ memoria. Et sunt etiã oẽs
iste quinq; potẽtie passiue q̃r ab intꝰ susci-
piendo apprehendũt ⁊ patiunt᷑ a formis re-
rum singulariũ. Et sunt etiã circa ꝑticula-
ria tm̃. ¶ Et est sensus cõis potẽtia q̃ oĩm
sensuũ ꝑticulariũ obiecta apprehendit. Nã
alij sensus similitudines suoꝝ sensatoꝝ ad sẽ
sum cõem reducũt. q̃ mediãte. de singuloꝝ
ꝓprietatibus iudicãt ⁊ discernũt. q̃r ſm iu
diciũ sensus cõis/apprehendimꝰ nos videre
qñ videmꝰ. ⁊ audire qñ audimꝰ. ⁊ sic de ali-
is. ¶ Uirtus aũt imaginatiua/ est potẽtia
apprehensiua. in q̃ imaginatões reꝝ sensibi-
lium reſuant᷑. Ista virtus plus abstrahit
q̃ sensus. qm̃ sensus nõ accipit formã rei
nisi ipsa re pn̄te. ¶ Imaginatio vo formã
rei reſuat. re etiã ipsa absente. ⁊ i hoc differt
a sensu cõi. q̃r sensus cõis indiget pn̄tia rei
exterioris sicut sensus ꝑticularis. imagina
tio vo nõ. Ista vtus vocat᷑ thesaurus for-
marũ. qm̃ sicut dictũ est forme reꝝ a ꝑticu-
laribus sensibus recepte in ea retinent᷑ ⁊ ſ-
uantur. Et de istis duabus potentijs suffi
ciant q̃ dicta sunt summatim. ꝓ intellectu
dicendoꝝ tetigisse. Qui ampliora ⁊ etiã de
alijs tribꝰ potẽtijs q̃sierit/ad phm recurrat

De vi sensibili motiua spiritualiter.

v Is sensibil' motiua/qñq; mouet
spiritualiter. qñq; corꝑalit᷑. Qñ
mouet spiritualit᷑/dr̃ appetitiua
que etiã dupl'r mouet. s. aut diligendo aut
odiendo. Iuxta que diuidit᷑ in cõcupisci-
bilẽ. ⁊ in irascibilẽ ꝑ q̃s aĩa appetit bonum
vel insurgit ꝯ malũ Et exinde oriũt᷑ quat-
tuor affectiones. s. gaudiũ. spes. dolor. timor

De sensualitate.

Sensua-
litas eti-
am est vis aĩe sensibil' motiua. ⁊ ad idẽ mo-
uet ad qđ vis ꝯcupiscibil' ⁊ irascibil'. sed ab
eis differt. ¶ Primo q̃r sꝑ appetit q̃ delecta
bilia sunt corꝑi. ⁊ q̃ ei nociua sunt refugit.
Cõcupiscibil' vo ⁊ irascibil'/bñ vsant᷑ ⁊ mo
uent᷑. et circa bonũ vl' malũ nõ delectabile
nec nociuũ corꝑi. Scđo q̃r sensualitas ma
gis corꝑi ꝯiũgit᷑. estq; magis ad carnẽ deps-
sa. Et sicut i brutis ita i hoĩe/suo ꝓprio mo
tu mouet᷑ nec aliq̃ lege stringit᷑. qñ sꝑ in ap
petitu reꝝ ad corpus ꝑtinentiũ/moueatur
Nobiliꝰ tñ est i hoĩe q̃ i brutis q̃r i hoĩe ei
ꝯuenit aliqualit᷑ subiectã eẽ ⁊ obedientem
voluntati ⁊ rationi. Sz ꝯcupiscibil' ⁊ irasci
bilis ꝯiũgit᷑ rationi. ⁊ ꝓut sũt i hoĩe ratione
frenãt᷑ ac regũt᷑ vtutibꝰ q̃ i ipis fundãt᷑. vt
tẽꝑantia q̃ ẽ i ꝯcupiscibili. et fortitudie q̃ est
i irascibili. ¶ Uis sensibil' motiua/mouẽs
corꝑalit᷑ diuidit᷑ i vtutẽ nãlẽ. i vitalẽ. in aĩa
lẽ. Prima. s. nãlis motiua ẽ humoꝝ medi-
tantibꝰ arterijs q̃ radicant᷑ i epate. et hoc ꝑ
spm̃ nãlẽ. Scđa. s. vital'/ est motiua pulsu
um mediãtibꝰ arterijs q̃ radicant᷑ in corde
⁊ hoc ꝑ spm̃ vitalẽ. Tertia. s. aĩalis ẽ motiua
mẽbroꝝ mediantibꝰ neruis q̃ radicant᷑ i ca
pite. ⁊ hoc ꝑ spm̃ aĩalẽ. Et ſm istoꝝ diuersi
tatẽ vt dr̃ dr̃ spũs nãlis. vital' ⁊ aĩal'. qui
tñ vnꝰ ⁊ idẽ ẽ in substãtia. lz ſm comparatio-
nẽ dictoꝝ motuũ/diuersificet᷑ in ratione.

De aliquibus potẽtijs anime rationalis.

e St insup sciendũ q̃ q̃tũ ad
pn̄tẽ materiã spectat ⁊ suffic̃/po
tentie aĩe rational' ſm phm prin-
cipalit᷑ seu p̃maria diuisiõe diuidũt᷑ i cog-
nitiuã q̃ theologi intellectũ vocãt ⁊ i mo-
tiuã quã theologi affectũ noĩant. Tũc eñ
potẽtia aĩe/intellectꝰ dr̃/qñ est apprehensiua
Et volũtas dr̃ qñ est motiua. ¶ Itẽ sciẽdũ
q̃ aĩa quasdã vires hz/seꝑatas a corꝑe. Et
ſm q̃s nõ innitit᷑ corꝑi/lz eis vtat᷑ vtente
corꝑe. vt sunt velle ⁊ intellige᷑. Quasdã vo
hz inseꝑabiles a corꝑe maxie respectu ho-
minis q̃tũ ad oꝑationẽ q̃r. s. aĩa ex corpus
eaꝝ oꝑationẽ exercere nõ põt vt sunt vires
sensibiles de q̃bus supra. Habet etiam ali
quas q̃ ad se duntaxat vt sunt rõ voluntas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

libeꝝ arbitriū. Aliquas vͦo hꝫ quibus cor
pori ꝑmiscet. vt sunt vis naturalis. vitalis
et animalis. de quibus supra tactum est.

Vis motiua aīme ra tionalis diuiditur.

e St insup sciendū. ꝙ vis motīa
aīe rōnalis/diuidit̄ ꝑ impatiuā
i ꝯsiliatricē. i affectiuā. ⁊ ꝯsiliatri
cē. ⁊ affectiuā sil'. Prima est libeꝝ arbitriuꝫ
⁊ sinderisis. scđa est ratio. tertia est volūtas
quarta dɨ ipē intellect⁹ practicus. De trib⁹
ꝑmis solū exigit materia pn̄s facē mētiōeꝫ

De libero arbitrio.

l Iberū arbitriū ſm Augꝰ. dɨ fa
cultas rōnis ⁊ volūtatis. q̄ eligi
tur bonū gr̄a existēte ⁊ malū gr̄a
desistente. In qua diffinitiōe po
nit̄ ratio vt ꝯsiliarius ⁊ voluntas ⁊ impe
rans. Ratio em̄ dicit aliqd eē bonū vl' ma
lū. ⁊ voluntas facere vel nō facere impat.
Ex qua etiā diffinitiōe ac etiā ipa liberi ar
bitrij denoīatione/claꝝ est ꝙ libeꝝ arbitriū
rōnē ⁊ voluntatē cōphēdit. Arbitriū ē ipi
us rationis. libertas āt est ipi⁹ voluntatis
¶ Est tn̄ circa hoc aduertēdū ꝙ liberū ar
bitriū dupliciť ꝯsiderari pt. Uno mō sim
pliciter ſm se ⁊ suā essentiā. ⁊ tūc libeꝝ arbi
triū/nihil addit supra rationē ⁊ voluntatē
⁊ isto mō cōsiderādo non ꝓprie sibi cōpete
ret diffinitio supra posita. nec ꝓprie tūc de
beret dici vis aīe rational' impatiua. Alio
mō pt ꝯsiderari ſm qd ⁊ ſm quādā relati
onem. ⁊ tunc aliq̄ modo addit vltra rōnē ⁊
voluntatē non qdē ꝙ in ratione ⁊ volunta
te ponat aliquā nouā qualitatē esse. sed so
lum quādā liberā ⁊ naturalē aptitudinē et
facultatē ꝯcurrentie rationis ⁊ volūtat' ad
aliquē actū. ⁊ tūc ꝓprie sibi competit diffi
nitio ꝑdicta. ꝙ. s. est facultas siue cōsensus
voluntatis ⁊ rationis. ⁊ importat seu dicit
illa facultas/qd̄dā dn̄ium ad aliqd dispo
nendū ⁊ faciendū qn̄ non est rōnis tm̄ nec
volūtatis tm̄. nisi alia cōcomitāte ⁊ cōtra
dicēte. Sicut ꝑ qddā exēplū. ex ꝯcursu vͭtu
tis manus ⁊ vͭtutis oculi/resultat ptās scri
bendi. ad qd̄ tn̄ altera ipaꝝ virtutū ꝑ se nō
sufficeret. Sic ex ꝯcursu rōnis ⁊ volūtatis
resultat quedā libertas/siue quoddā dn̄iū
ad aliqd disponendū ⁊ faciendū. ad qd̄ al
tera ipaꝝ ꝑ se non sufficeret. Et istud ꝓprie
dɨ libeꝝ arbitriū. ⁊ tunc ꝓprie dɨ vis moti
ua anīe rationalis impatiua.

De sinderisi quid est

s Inderisis/est vis motīa seu po
tentia natural' aīe rationalis/q̄
sꝑ nata est figi in supioribus/na
turaliter mouēs et stimulās ad
bonum ⁊ abhorrens malum ⁊ in istis nū
ꝙ est errās. nec ſm sinderisim ē peccare. et
dicūt aliq̄ sinderisim eē consciētiā vel ꝯscīe
iudiciū. ⁊ dɨ etiā vis impatiua. qɼ semꝑ de
se impat ⁊ inclinat ad bonū.

De ratione quid est.

r Atio dicit̄ ipa vis motiua anīe
ratiōalis consiliatrix ⁊ discernit
cōferēdo int̄ bonū ⁊ malū. ⁊ int̄
bonū ⁊ meli⁹. cōpādo. s. vnū ad
alterū. ⁊ dɨ simul cognitiua ⁊ motīa. Cuꝫ
em̄ iudicat aliquid eē bonū vel malum. et
ibi sistit. tunc dɨ cognitiua. Si vͦo vlterius
ꝓcedat iudicando aliqd bonū vt. s. fiat. vl'
malum vt euitet̄/tunc dicitur eē motiua.
Si vero adhuc amplius ꝓcedat et non so
lum iudicat aliquid eē bonum vt fiat. sꝫ cū
hoc etiam illud fieri appetat. tunc iam trā
sit in liberum arbitrium/quod comphen
dit rationē ⁊ voluntatē. vt supra dictum ē.
¶ Hec vis anime. scꝫ ratio diuiditur in ꝑ
tem superiorem et in partem inferiorem.
Pars superior/communiter ratō superior
nominatur. Et pars inferior ratō inferior
Et licet iste due partes idem sint in re et es
sentia. diuersificātur tamen ſm rationē su
arum operationum seu officiorum ac etiā
suarum dispositionum sicut diceretur de
eodem oculo nunc sursum nunc deorsum
aspicientem. Superior enim pars ratōis
seu superior ratio diuinis et eternis intēdit
Inferior vero de transitorijs iudicat et ea
disponit. Item superior pars rationis in
nittitur et ratiocinatur ꝑ leges seu ꝑ ratio
nes diuinas ⁊ eternas. vtputa hoc est faciē
dum vel non faciendum quia deus preci
pit vel prohibet. Hec habet motum circa
res transitorias et temporales/nisi inquā
tum ad eas ꝑ modū ꝯsilij rōnes eternas ⁊

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

diuinas deducit. Inferior vo ps innitit᷑ ⁊ rõcinat᷑ p leges ⁊ rões hũanas. vtputa tale qd faciẽdũ est vel nõ faciendũ. qꝛ hõestũ vl᷑ inhonestũ ẽ. Uel qꝛ reipublice expedit nõ expedit. Itẽ supior ps regit ⁊ hic vocat᷑ supior. inferior vo regit᷑ ⁊ hinc vocat᷑ inferior. Supior ps cõparat᷑ hoĩ ade. ⁊ sibi cõmunit᷑ attribuit᷑ ꝯsensus. qꝛ dũ rõ ad supiora ꝯuertit᷑/purgat᷑ ⁊ illuminat᷑. dũqꝫ ratõnes eternas cõspicit/in bono fortificat᷑ ⁊ vigoratur. Inferior vo ps cõpatur mulieri eue. qꝛ dũ rõ ad hec inferiora ꝯuertit᷑/⁊ circa res corpales versat᷑. iã p sensualitatẽ cui ꝯiuncta est/molliri incipit ⁊ sepe ab eis allicitur ⁊ trahit᷑. Uidet em̃ sibi semp pomũ porrigi. i. illecebram/que est carnalis cõcupiscentia ⁊ delectatio/vicinam habet.

De voluntate ⁊ quadam eius diuisione.

v

Oluntas dꝛ vis affectiua motiua. immo inter motiuas ꝑcipua cũ sit generalis motrix omnium viriuꝫ. Cũ em̃ intellectus apphẽdit aliqd vt bonũ/vel vt conueniens. voluntas viribus affixis ipis organis sensum/impat. sicut ẽ visui ad videndũ auditui ad audiendũ. et sic de alijs sensibus. Similit᷑ in motu locali voluntas impat virtuti animali motiue membroꝝ. et virtuti que est in neruis. et ita mouet ad ambulandũ et currendum ⁊ huiusmodi similia. ¶ Inter potentias anime nulla est liberior. quia nec obligatur organo. nec cogitur obiecto. ꝓpter ꝙ dicit Aug. ꝙ nihil adeo in nostra potestate est/sicut voluntas. Et diuidit᷑ in voluntatem naturalem et in deliberatiuã; Pria scꝫ naturalis dirigit᷑ p sinderesim. Secũda vo. s. deliberatiua dirigit᷑ p rõnem. Et sũt idẽ in essentia. sed differunt in modo appetendi seu volendi. Naturalis sp inclinat ⁊ instigat ad bonuꝫ honestũ. ⁊ remurmurat ꝯtra malũ qꝛ cũ p sinderesiꝫ dirigat᷑. immutabiliter appetitus eius ad beatitudinẽ inclinat᷑. ¶ Deliberatiua vo post rõnis deliberationẽ/aliqñ adheret bono. aliqñ malo ⁊ ꝓut appetit facere hoc vel illud dꝛ deliberatiua. Et ẜm iudiciũ rõnis p quã dirigit᷑ põt ad malũ inclinari. qꝛ sepe ꝯtingit rõneꝫ in deliberando deficere.

An primi motus sint peccata et que.

i K

Stis sic ꝑsuppositis videdũ nũc occurrit de ipis primis motibus an. s. sint pctã ⁊ que. Qd̃ i effectu est querere. an in sensualitate possit esse pctm̃: cũ ipa sensualitas hmõi motuũ principiũ sit ⁊ subiectuꝫ. Circa quod varij sunt modi dicendi. sed ꝙ̃tum ad hunc tractatũ sufficit/tãgetur communior. Pro cuiꝰ declaratiõe est adhuc vltra supiꝰ notata sciendum. ꝙ sensualitas in hoc ꝑposito dupliciter considerari põt. Uno modo in se ⁊ simpliciter. ⁊ isto modo sensualitas in furiosis et infantibus sicut ⁊ in alijs hoibus esse dꝛ. immo isto mõ considerãdo/in ea (vt dicit Augꝰ. vtqꝫ supra tactũ est) ⁊ brutis cõmunicamus. Et isto mõ accipiẽdo/i sensualitate nullo mõ põt eẽ pctm̃. Alio modo põt sensualitas ꝯsiderari nõ ita simpliciter sed quodãmõ respectiue/ꝓut. s. est quodã modo ad rationẽ ordinabilis ⁊ ab ea ꝑsuasibilis. Et isto mõ ꝯsiderando. qñ cõtingit sensualitatẽ ad illicitũ moueri. ⁊ sic quodã modo a regula iusticie deordinari/tal᷑ eius ꝺordinatõ. hꝫ rõnẽ pcti. inꝙ̃tũ tñ pctm̃ dicit ⁊ iportat q̃ndã vitij. q̃ndãqꝫ deordinatõnẽ/q̃ pt eẽ via ad opꝰ ꝓhibitũ ⁊ vitupio dignũ. Nõ tñ inꝙ̃tũ pctm̃ dic᷑ culpe. qꝛ actꝰ vitiosus. ea sola rõne dꝛ culpa q̃ ẽ a volũtate Et iux᷑ hũc duplicẽ modũ ꝯsiderãdi vificatur illud qd̃ a nõnull᷑ dꝛ. ꝙ ẽ aliq̃s actꝰ ꝓprius sensualitat᷑ simplr ꝯsiderate/q nõ ẽ ꝓpꝰ actꝰ sensualitat᷑ i ꝙ̃tũ hũana. ¶ Est et sciẽdũ ꝙ vt ex s̃ tact᷑ sat᷑ elici pt. t᷑plex i aĩa ꝙ̃tũ ad hãc mãm spectat/repit᷑ eẽ motꝰ seu appetitꝰ. s. nãlis sensitiuꝰ. rõnal᷑. Motꝰ ãt aĩe ꝓut h̃ accipit᷑/nihil aliđ ẽ/ꝙ̃ aĩe iclinatio i aliqd ⁊ iõ ill᷑ aĩe virib ꝰ seu potẽtijs. qbꝰ iclinatõ ñ ꝯueit/ñ attribuit᷑ ꝓpe motꝰ. Inclinatio ãt ẽ i appetitu/q mouet i aliqd agẽdũ vl᷑ hñdũ. ⁊ iõ actꝰ appetitiuaꝝ vtutum aĩe motꝰ ꝓprie vocat᷑. nõ ãt actꝰ vtutũ apprehẽsiuaꝝ. ¶ Motꝰ seu appetitꝰ nãlis ẽ quẽ nõ imaginatio gignit seu causat. sꝫ ipa q̃litatũ nãliũ dispositio qbus nãles aĩme vires suas actões exercẽt Occurritqꝫ iste motus repẽte ⁊ quasi subito. vt eẽt dare exemplũ in repẽtino motu seu appetitu cibi. vel

alterius delectabilis. Hic motus in nullo rōni subiacet. nec obedit. ſꝫ nec volūtas ſuꝑ eo qd̄cūqꝫ hꝫ dn̄iuꝫ. cū naturalis ſit. ⁊ ſit ex̄ gen⁹ moris ſeu morale. ⁊ iō nec i eo pctm̄ eē pt. Et lꝫ effectualit̄ i ſēſualitate ſit/ p̄mo mō ꝯſiderata. nō tn̄ cōit̄ noīat̄ mot⁹ ſēſualitat̄. ſꝫ motus nāl' ex eo (qꝛ vt tactū ē) ad naturaliū q̄litatū actionē ꝯſeq̄t̄. Et vocat̄ iſte mot⁹ ab aliq̄bus p̄mo primus motus. ¶ Motus aūt ſeu appetitus ſēſitiuus ē/ q̄ ex p̄cedēti imaginatōe/ l' p̄cedēti motu nāli ꝯſeq̄t̄. ⁊ vocat̄ iſte motus ſcd̄o p̄mus. qꝛ ē ille motus/ q̄ p̄ūo poſt motū nālē/ de q̄ ſtatim ſup̄ inſurgit ſeu occurrit. Et attribuit̄ iſte motus ſēſualitati ſcd̄o mō ꝯſiderate. iquātū. ſ. hūana ⁊ ad rōnē ordinabilis. Et iſto mō ſumēdo ſic deſcribit̄. p̄mus mot⁹ ē motus ſēſualitat̄ ꝫm impulſū fomit̄. tendēs impetuoſe ad fruitiōꝫ creature delectabil'. Hmōi p̄mi motus ſēſualitat̄/ q̄dāmō i nr̄a ptāte ſt̄. ⁊ q̄dāmō nō. Si em̄ q̄libꝫ eorū/ ſingillatim ꝯſideret̄. ſic i ptāte nr̄a ſt̄. qꝛ quēlibꝫ eoꝝ poſſum⁹ p̄uidēdo declinare et impedire ne īſurgat. Si āt oēs ſil' ꝯſideret̄ nō ſt̄ in ptāte nr̄a. qꝛ lꝫ impedire poſſumus ne iſte vel ille inſurgat: nō ē tn̄ in ptāte nr̄a facē q̄n aliq̄s inſurgat. imo dū vni obuiare nitimur: ex altā pte p̄t alius mot⁹ ſurrepe. Nō em̄ p̄t eē ſil' intētio volūtatis retinēt̄ ꝯ diuerſa i actu. Ut dari p̄t exēplū d̄ nauta q̄ ſingula foramīa ſue nauis obſtruē p̄t ne ꝑ illa aq̄ intret. Sꝫ nō p̄t oīa ſil' obſtruē vt aq̄ nuſq̄ intret. Et rō ē qꝛ hmōi p̄mi mot⁹ ſēſualitat̄ ſicut ſt̄ pctā. ita ſt̄ pena pcti. ſ. originat'. ⁊ iō merito dicūt̄ venialia. qꝛ hoc ipſo venia digna ſūt. ¶ De t̄cio motu ſeu appetitu. ſ. rōnali dicet̄ infra: vbi d̄ delectatōne ⁊ ꝯſenſu tāget̄. ¶ Eſt inſup notādū S
ꝙ triplex in reſpectu ad ipāꝫ voluntatē reperit̄ differētia actuū. ⁊ intellige ſiue interioꝝ ſiue exterioꝝ. vt etiā motus interiores comp̄hendāt̄. ¶ Aliqui em̄ ſunt ſup quibus ipa voluntas nullū hꝫ dominiū. neqꝫ completū neqꝫ incompletū. imo q̄n etiā eos ſingillatim conſiderādo. nullo mō ſunt in poteſtate nr̄a. vt ſunt actus quos volūtas nō ſolū nō impetrat. ſed nec impedire aut reprimere pōt; vt ſūt primi motus naturales. de q̄bus ſupra. Et in talibus nulluꝫ eſt peccatū. nec veniale nec mortale. Et rō eſt qꝛ nullus actus/ ponit̄ in genere moris ſeu moralis. niſi habita ꝯſideratiōe ad voluntatē q̄ eſt principiū omniū actuū moraliū. Et hinc eſt/ ꝙ ibi dicit̄ genus moris incipere. vbi primū dominiū volūtatis inuenitur. ¶ Alij ſunt actus in quibus volūtas dominiū quoddā habꝫ/ nō quidē completum ⁊ perfectū ſed incompletū ⁊ impꝼectū vt ſunt actus q̄ nō per imperiū ipſius rationis procedūt. ſed tn̄ pōt eos volūtas ſi voluerit impedire ⁊ rep̄rimere. nō quidē ne inſurgant. ſed ne vlterius vſqꝫ ſcꝫ ad delectationē ⁊ conſenſū procedāt. quales ſūt act⁹ qui p̄cedunt app̄henſionē ratiōis. Et iſtorum actuū dicit̄ volūtas cauſa nō quidē d̄ per ſe. quia nō imperat. ſed d̄ per accidens q̄a nō impedit cū impedire poſſit. Et iſto mō dicit̄ volūtas cauſa primorū motuum Et in talibus ſi deordinatio cōtingat. rationem peccati habꝫ/ nō quidē peccati perfecti ⁊ completi. vt ē peccatū mortale. ſed tn̄ incompleti ⁊ impꝼecti quale ē peccatū veniale. ¶ Alij ſūt actus in q̄bus volūtas completum ⁊ plenū habꝫ dominiū. vt ſūt act⁹ qui ex eius imperio procedūt. ⁊ qui nō ſolum app̄henſionē. ſed etiā deliberationem ratiōis ſequunt̄. Et in iſtis cōſiſtūt actus v̄tutis vel peccati mortalis. niſi ex electiōe procedat. Electio aūt nō niſi ex imꝑio volūtatis progredit̄. Et ideo nō pōt eſſe virtus vel peccatū mortale: niſi in illis actib⁹ q̄ ex imperio volūtatis procedūt. Et hmōi actuū dicit̄ volūtas eſſe cauſa d̄ ꝑ ſe et ſimpliciter. q̄a vt tactū eſt ipōs imperat. Et d̄ iſtis actibus latior inſequētibus venit faciendus ꝫmo Et ꝫm hāc diſtinctōꝫ intelligi ⁊ accipi dꝫ/ dū ſcriptū rep̄it̄ ꝙ oīe pctm̄ ē i volūtate. nō em̄ ē intelligendū ꝙ ſit in voluntate tanq̄ in ſubiecto. ſed tāq̄ in cauſa vt tactū eſt de per ſe ⁊ ſimpliciter vel de per accidēs. ¶ Ex p̄cedētibus clare liquere T
pōt/ q̄n primi motus ſeu motus ſēſualitatis peccata ſūt. ⁊ que. ¶ Motus aūt ſeu appetitus naturalis/ q̄ dicit̄ primo primus nullo mō eſt peccatū. q̄a vt ſatis ſupra declaratū eſt. voluntas nullū ſuper eū dominium habꝫ. neqꝫ completū neqꝫ incōpletū nec ē in poteſtate nr̄a. ¶ Motus ſeu appetitus ſenſitiuus q̄ ſecūdo primus dicit̄ ⁊ ꝓprie ſenſualitati attribuit̄. cū talis mot⁹ vt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

lectũ est/ipa sensualitas sit principiũ ⁊ sub
iectũ. pctm̄ est sed veniale. Peccatũ quidē
tum ꝓpt̄ quandã inordinationē quãdãq;
delectationē annexã q̄ in eo est. tum quia
quodãmodo voluntarius est. nõ quidem
ꝭm se. sed qꝛ a voluntate q̄ sup eo dominiũ
licʒ incompletũ habʒ. ⁊ q̄ semꝑ ꝭm iudici=
um ratiõis moueri debʒ. ipm̄ dum ꝑsentit
nõ statim reprimit. Uel scʒ inquãtum põt
impediendo. vel nõ sentire deliberãdo. vl
cogitationem in aliud diuertẽdo. Uenia=
le quidē. quia illud dominiũ qd̄ sic super
hm̄õi primũ sensualitatis motum ipa vo=
luntas habʒ: nõ est dominiũ completum/
nec est in eius plenaria potestate. illud ad
qd̄ sic ille motus seu appetitus sensualita=
tis inclinat a se statim abijcere. ⁊ ideo in eo
nulla põt eẽ ratõ peccati mortalis. sed solũ
venialis. ¶ Aliam rationē quare in sensu
alitate mõ quo supra cõsiderata/potest esse
peccatũ. sed nõ mortale assignant alij. que
licʒ in effectu in idem cum supra tacta redi
re videat̄/ad maiorē tm̄ declarationē: et qa
frequẽter diuersi intellectus diuersis rõni=
bus mouent̄/visa est nõ debere omitti. Et
est ista. qꝛ aliter viciat et deordinat mortale
peccatũ. ⁊ aliter veniale. Mortale eñi vici=
at deordinat deordinatiõe ꝑfecta ⁊ cõsum
mata/respectu finis vltimi. q̄ deordinatio
cõsistit in auersiõe ab ipo vltimo fine qui
est deus. ac eius cõtemptu cum deliberato
cõsensu. que oĩa solius sunt ratiõis. cum
[vt sepe in supioribus dictũ est] ei⁹ sit act⁹
humanos regulare. ⁊ in finem vltimũ di=
rigere. Deordinatio ṽo peccati venial'/non
est deordinatio ꝑfecta ⁊ cõsummata sed so
lum incboata. nõ eñi habʒ peccati deordi=
natio in potentia inferiori cõsummari sed
solũ inchoari ⁊ in potẽtia supiori fit ꝯsum
matio. Et hinc ē ꝙ in ratiõe que ē potentia
superior/consistit peccatũ mortale. In sen
sualitate q̄ ē potẽtia inferior/ nõ ꝯsistit nisi
veniale. ¶ Et intelligãt̄ ꝑdicta etiã de pri
mis motibus/actuũ ꝓhibitoꝝ quoꝝ. s. de=
lectatio ⁊ ꝯsensus/⁊ a fortiori actus exteri
or/de suo gñe sũt aut eẽ pñt pctã mortalia.
Nã de alijs. q̄ꝝ delectatio ꝯsensus ⁊ actus
de suo gñe nõ sũt nec eẽ pñt nisi pctã venia
lia: ridiculũ eẽt q̄rere/⁊ nõ bene sanũ dice=
re ⁊ ponere/eoꝝ primos motus q̄ in sensua

litate sunt/pctã mortalia esse. ¶ Ex qui D
bus oĩbus liquet ꝙ ipse primus motus
sensualitatis/nõ habeat rõnē mortalis pec
cati. põt tñ ad peccatũ mortale concurrere.
imo vix sine eo põt pctm̄ mortale cõmitti.
Licet aliq̄ alit̄ dicere ausi sint/distinguẽtes
circa hoc duo gña pctõꝝ. s. spũalia/q̄ꝝ aliq̄
ꝯtingere dicũt circa obiectũ apphensum a
sensualitate/⁊ a talibus rõnē inferiorē sine
sensualitate nõ peccare/ vt exemplificãt in
odio felicitatꝭ aliene in se. Aliq̄ ṽo ꝯtinge=
re dicũt. nõ circa obiectũ a sensualitate ap=
ꝑhensũ/⁊ in talibus rõnē inferiorē sine se=
sualitate peccare posse vt in debita curiosi=
tate sciẽtie. Carnalia aũt sp dicũt circa ob=
iectũ sensualitatis ꝯtingere. ⁊ iõ in his rõ=
nē inferiorē nũꝙ sine sensualitate peccare.
sed q̄ bene radicē ⁊ originē cuiuslibet pcti
inuestigare voluerit. repiet nullũ eẽ pctm̄/
in q̊ ipius sensualitatis motus nõ ꝯcurrat
imo q̄n in eo ꝓpinque vel remote inchoet̄.
Octo aũt cõit̄ assignãt̄ rõnes seu cause/q̄=
re hõ ꝓnior ē ⁊ ꝓcliuior ad malũ ꝙ ab bo
nũ. ¶ Pria cã ē. qꝛ vt dicit sapiẽs: corpus
qd̄ corrũpit̄/aggrauat aĩam: meã. s. trahẽs
ad malũ. ⁊ nõ sic erigẽs ad bonũ. ¶ Scd̄a
cã ē. qꝛ vt dicit Aug⁹. plus valʒ malũ inoli
tũ ꝙ bonũ insolitũ. qd̄ sic exponi pt. Plus
valet. i. forti⁹ ē ad mouẽdũ. s. ⁊ attrahẽduʒ
malũ inolitũ. i. nãle ⁊ innatũ. ꝙ bonũ inso
litũ. i. nõ ꝯsuetũ ¶ Tercia cã ē. qꝛ nãl'r faci
li⁹ ē descẽdere ꝙ ascẽdere. imo magꝭ trahit
vnũ deorsũ ꝙ decẽ sursũ. ¶ Quarta cã est.
qꝛ cõit̄ ea q̄ nos ad malũ incitãt ⁊ inducũt
nob̄ pñtia sũt. Finis ṽo ⁊ ꝑmiũ ṽtutꝭ nob̄
absens ē. ¶ Quĩta cã ē. qꝛ plr̄es circũstantie
ad bonũ actũ req̄runt̄/ꝙ ad malũ. imo bo
nũ fit nisi ex ꝯcursu oĩm circũstãtiaꝝ ad il=
lud debitaꝝ. malũ ṽo ꝯtigit ex defectu vni
us. ¶ Sexͣ cã ē. qꝛ ꝯtinue ad nr̄m ꝑncipiũ
scʒ ad nihilũ tẽdim⁹. ¶ Septima cã ē. qꝛ fo
mes q̄ nos ad malũ mouet ⁊ ꝓnos facit/sp
intra nos ē. gloria ṽo quã querim⁹ ex̄ nos.
¶ Octaua cã ē. qꝛ vires aĩe ad diligenduʒ
tpalia/sunt actiue. ad ea ṽo q̄ sũt gratie et
glorie sũt quodãmodo materiales ⁊ passi=
ue. Uirtutes etenĩ ꝑ modũ acq̄sitiõis hñi
nõ pñt. sed solũ ꝑ modũ receptiõis. qꝛ ma=
lũ ex nobisipsis ⁊ ꝑ nos facẽ possum⁹. Bo=
nũ ṽo facẽ nõ nisi grã dei adiutrice valeã⁹

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

De natura delectationis ⁊ an sit peccatum. ⁊ q̄d.

Expeditis his que circa p̄mos motus sensualitatis dicēda occurrebant: venit aliq̄d de delectatiōe tangendū an scȝ sit peccatū ⁊ q̄d. Pro quo intelligēdo expediens ē aliquas ex multis ⁊ varijs delectationū diuisiōibus ⁊ speciebus. q̄ per nōnullos assignari solēt. Quantum ad p̄sentē materiā sufficit/ declarare. ¶ Una igit̄ int̄ ceteras diuisio ponitur. ꝙ delectationū/ alique sunt corꝑales et sensitiue. alie sunt spirituales seu intellectuales ¶ Delectationes corꝑales ⁊ sensitiue dicūt̄ q̄ in appetitu sensitiuo ⁊ de bono sensibili seu bono ẜm sensum fiunt. Spūales vero seu intellectuales sunt q̄ in appetitu intellectiuo ⁊ de bono intelligibili seu bono ẜm intellectū consistunt. Certū est em̄/ delectationem/ frequēter app̄hēsionē rōnis sequi. app̄hendentis. s. aliquid tanq̄ bonū ⁊ conueniens ad quam rōnis app̄hensionē/ nō solum contingit cōmoueri appetitum sensitiuū per applicationē ad aliquā rem particularem. verūetiā appetitū intellectiuū. qui ꝓprie nihil aliud est q̄ volūtas per applicationem ad aliquid intelligibile. ⁊ ẜm hoc in appetitu intellectiuo ē delectatio. sicut ⁊ esse potest in appetito sensitiuo. Sed inter hmōi istorū appetituū delectationes multū interest. Nam delectatō appetitus sensitiui/ semp est cū aliqua transmutatiōe corꝑali. ⁊ isto respectu ꝓprie debet accipi et intelligi/ dum comunit̄ dicit̄ delectatio q̄dam passio esse. q̄uis etiā ⁊ de delectatiōibus intellectualibus ita intelligi possit. sȝ nō ita ꝓprie. Q̄d tamē in vtrisq; delectatōnibus intelligendū est capiēdo passionem nō ꝓprie ⁊ stricte. ꝓut scȝ cōuenit passionibus corruptiuis ⁊ in malū tendentib⁹. vt egritudines. tristicia. timor ⁊ huiusmodi. Sed large ⁊ quodāmodo improprie. ꝓut scȝ dicit quandā corꝑalem alteratiōem seu anime affectionē. Delectatio v̄o appetitus intellectiui. de se semp est sine trāsmutatōe corꝑali. quia ꝓprie nihil aliud est/ q̄ simplex motus volūtatis/ se ad aliq̄d complacenter applicantis. Et hinc dicit Aug⁹. ꝙ cupiditas ⁊ leticia/ nihil aliud est q̄ voluntas in eis consentiens q̄ volumus. ¶ Prime delectationes. s/ corꝑales ⁊ sensitiue/ licȝ a corpe ⁊ sensu denominent̄: sunt tamē delectationes totius compositi. Nam in eis est tam corpis q̄ anime delectatio. Corpis quidem ꝓpter app̄hensionē sensus qui est virtus in organo corporeo/ ⁊ qui non nisi mediante organo corpis app̄hendere pōt/ ex qua app̄hensione dum [vt tactū est] fit de bono ⁊ cōuenienti ẜm sensum/ sequit̄ q̄dam virtutis appetitiue quies in eo quod amat seu optat/ ⁊ hinc creat̄ illa delectatio corꝑalis. Anime v̄o tam ex eo ꝙ om̄s huiusmodi vires appetitiue ⁊ app̄hensiue in ea consistunt. q̄ etiā ꝓpter app̄hensionē ipius rōnis que silr̄ illud idem q̄d ꝑ sensū tanq̄ sibi bonū ⁊ cōueniens app̄hensū est etiā tanq̄ bonū ⁊ cōueniens toti corpi app̄hendit. Si em̄ ratio nihil app̄henderet/ tunc ꝓprie nō eēt delectatio/ vt eēt dare exemplū in infantibus ⁊ in insensuatis/ q̄rū licȝ sensus suū obiectū tanq̄ sibi bonum ⁊ cōueniens app̄hendere possit/ ⁊ ex hinc [vt tactum est] sequi q̄dā virtutis appetitiue ī eo q̄d amat et desiderat/ quies. q̄r tm̄ in eis rō nihil app̄hendit nec dijudicat/ ⁊ sic nec se delectari intelligūt aut cognoscūt/ ideo ꝓprie delectatio nō dicūt̄. Et hoc ē in effectu q̄d ꝑ aliquos dicit̄. ꝙ ad ꝓpriā delectationem. tria hn̄t cōcurrere. s. duo/ quoꝝ est ꝯiunctio seu applicatio delectabilis/ vt puta appetentis/ ⁊ illius q̄d appetit̄/ ⁊ terciū est hmōi ꝯiunctiōis seu applicatiōis ꝯgnitio. Ex quo insurgit/ ꝙ coīter dr̄ delectatōnem ꝓprie nō sine cognitiōe fieri. nec proprie delectationē eē. vt iam exemplificatū est. Nec mirū si in hmōi delectationib⁹ totius compositi seu totius homīs/ dicāt̄ sensus ⁊ ratio q̄uis diuerse sint eoꝝ oꝑatōnes circa idē delectari. Nam certū est/ ꝙ sicut idem pōt ꝑ sensum ⁊ ꝑ rationē app̄hendi: ita cōtingere pōt illud idem ẜm sensum ⁊ rationē ꝯsiderari. ⁊ ex hinc ꝓuenire. ꝙ sensus ⁊ ratio circa illud idem delectabuntur sed non fit eodem modo. Nam sensus ī eo in quo delectat̄/ solum delectat̄ inquantū illud app̄hendit tanq̄ bonū ⁊ ꝯueniens. ⁊ sic delectabile in sensu. rō v̄o in illo eodem delectat̄ sed solum inquātū illud app̄hendit in rōne boni vel ꝯuenietis ad regimē ⁊

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

sustentationē totius corpis. Et intelligāt
pdicta de inferiori pte rōnis seu ꝺ inferio-
ri rōne qꝛ supiori rōni/delectatio nō attri-
buit. sꝫ solū cōsensus in actū. q deliberatio
nem seqt. vt latius infra tāget Secūde vo
delectatiōes. s. spūales ⁊ intellectuales/sunt
delectatiōes solius aīe. qꝛ in eis nulla ē ne-
cessaria apphensio seu opatio sensus. vt fa
cile est considerare.

De alia diuisione de

lectatiōis. ¶ Alia diuisio repit. qꝛ dele-
ctationē aliq sunt speciales. alie carnales
Nec hic accipit spūalitas ⁊ carnalitas put
statim supra. inquātū scꝫ solā aīe vl' corpo
ris delectationē importet. sꝫ vt capit aplus
distinctionē faciēs int hoīem spūalē ⁊ car-
nalē. j. ad Cor. iij. ⁊ in pluribus alijs locꝭ.

De delectatōe spūa-

li. ¶ Delectatio spūalis put hic accipit est
q ē in deo creatore. vel ppt deū. ¶ In crea
tore qdē. qn scꝫ hō in eo directe delectatur
ꝯsiderādo sꝫ et ꝯtēplādo suam imensitatē
maiestatē ⁊ ꝟtutē. ⁊ bonitatē ⁊ hmōi. Iu-
xta illud ps. Memor fui dei et delectatus
sum. Et illud. Delectare in dn̄o. dabit tibi
petitiōes cordis tui. ¶ Propter deū vo qn
scꝫ aliqs in aliquo bono alio a deo. siue sit
intellectuale siue corpale debite delectatur
nō tn̄ illic sistendo. sed delectationē illā pu
re in deū reflectendo. vt si qs (exempli gra-
tia) in sciētia sibi data delectaret. inquātū
se per eā in deū. ad laudēqꝫ suā ⁊ sui nomis
exaltationē pficere posse speraret. vel ī ali-
qua re magna pulchra vel admirabili. ma-
nuducēdo p illud intellectū suū in ammi-
rationē ⁊ delectationē infinite potentie. sa
pientie ⁊ bonitatis dei. Iuxta illud Psal.
Delectasti me domine in factura tua et in
operibus manuū tuarum exultabo. Et de
huiusmodi delectatiōibus non est hic lon
gior ptrahendus sermo; tum quia materi
am presentem pprie non concernunt. nisi
inquantum speciem diuersam a carnalibꝰ
constituūt. de quibus hic tractandum vē
nit. tum quia huiusmodi delectatiōes spi-
rituales non solū peccata non sunt. sed me
ritorie. imo tante esse possent ꝙ ad magnā
perfectionem hominem ducerent.

De carnali.

Carna
lis vo delectatio q put hic sumit ⁊ a spūa-
li de qua statim tactū ē distinguit/pōt iux
supra tacta tā de bono intelligibili ꝙ ꝺ bo-
no sensibili eē duplex iterꝫ ꝙtū ad hūc tra-
ctatū sufficit repit. Una naturalis. alia vo
luntaria. ¶ Naturalis put a volūtaria di
stinguit ⁊ stricte capiēdo (nā large sumen
do delectatio etiā volūtaria naturalis dici
pōt) est cū vnaqueqꝫ vis aīe/in suo obiecto
qꝺ tāꝙ sibi bonū ⁊ ꝯueniēs apphēdit dele
ctat/vt puta rō in cognitiōe veri/visus ī co
loribus maxime medijs. Auditus ī sonis
mediocribus/⁊ sic de alijs. Et licꝫ talis de
lectatio vix vnꝙ hēri possit/qn in ea sit ali-
qs ꝯcursus rōnis ⁊ volūtatis. imo vel sup
tactū est nō pprie alias delectatio dici debe
ret. tamē (vt in sili supius de pmo motu in
sensualitate dictū ē) in se cōsiderata nullā
importat seu respicit rōnis vel voluntatis
opationē imo pprie nihil aliud est ꝙ qdā
naturalis ꝟtutis appetitiue qes in aliq bo
no sibi conuenieti amato seu desiderato vt
posset poni exemplū de delectatōe q habet
in calefactiōe post magnū frigus/vel potu
post vehementē sitim. Et hmōi delectatio
sic cōsiderata/de se nec laudabilis nec vitu
perabilis ē. Quia vt frequēt supra tactū ē.
ꝙ actus dicūt ꝟtuosi vel defectiui hoc ha-
bent a rōne ⁊ volūtate inquātū. s. ab eis im
perant vel ꝯsentiūt. ¶ Volūtaria vo de-
lectatio ē pprie q apphensionē rōnis conse
quit. Cum em̄ rō aliquid tāꝙ bonū cōue
niens apphendit/causat in ea quidā motꝰ
seu appetitus ad illud sic apphensum quē
ꝯsequit delectatio. q pprie nihil aliud est
nisi qdā volūtatis complacētia. in eo ꝙ sic
ipa rō apphēdit. Et hic motus seu appeti
tus rōnis ē ille motus seu appetitus q rō-
nalis noīat. de quo supra vbi de pmis mo
tibus sensualitatis actū ē/fiebat a motu seu
appetitu naturali ⁊ a motu seu appetitu se
sitiuo. distinctio Et lꝫ hmōi delectatio vo
lūtaria vt statim supra tactū ē posset etiam
large sumēdo naturalis dici. hic tn̄ solum
mō ꝯsiderat inquātū a rōne q volūtatē re
gulare habꝫ. iux qꝺ infra latius declarabi-
tur. imperat aut cōsentit. ⁊ inquantū ipsa
volūtas in cuiꝰ libertate erat apphensionē.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

et motum rationis sequi vel nō sequi. pro
pter qđ hmōi delectatio volūtaria appella
tur. ad ipam etiā mouet̃ ⁊ inclinat̃. q̄ꝛ sub
ista consideratiōe ⁊ nō alias venit ħ de hu
iusmodi delectatiōe. an scꝫ peccatum sit et
qđ inuestigandum. ¶ Nunc igit̃ ad ꝓ: Z
positi cepti declarationē accedēdo/ huius
modi ratiōis appħensio: ⁊ exinde delecta-
tio voluntaria ꝯsequēs aut est debite regu-
lata debiteqꝫ mensurata. vt scꝫ sit in rem li
citam ⁊ q̄ꝫtum debꝫ: ⁊ quō debꝫ. vt exēplifi
cari posset de delectatiōe etiā in se bonarūꝫ
opationū. imo etiā ad magis materiā de-
clarandā/ in actu venereo. in legitimo ta-
men matrimonio/ ⁊ cū debitis circūstātijs
vel delectatiōe cibi ⁊ potus ⁊ hmōi. etiam
post appħensionē ratiōis ꝯtingentibus. ⁊
talis delectatio nō ē peccatū. Nec em̄ possi
bile eēt aliquē humanitus. sine aliqua sen-
sibili ⁊ corpali delectatione viuere. ¶ Aut
hmōi delectatio voluntaria sic ratiōis ap-
pħensionem cōsequens/ nō est debite regu
lata ⁊ moderata. imo defectiua ⁊ inordina
ta. vtputa q̄ꝛ est in rē illicitā. vl' q̄ꝛ debitam
mēsurā aut debitū modū excedit. qđ ex vi-
cio fomite mouēte ꝓcedit. ꝓpt̃ qđ ⁊ vicio
sa dr̃. Et hoc itez cōtingere pōt dupliciter
¶ Aut em̄ illa ratōis appħensio ⁊ ex hinc
delectatio volūtaria ex ipa cōsequens est ⁊
fert̃ circa aliqđ qđ ex suo genere solū ē pec-
catū veniale. ⁊ tūc siue rō supior vere vel in
terptatiue (iuxta qđ infra latius declarabi
tur) consentiat. siue nō. hmōi delectatio đ
se nō est nisi veniale pctm̄. vt eēt in verbo
ocioso. vel risu supfluo. ⁊ hmōi. Notāter
dr̃ de se q̄ꝛ ex circūstātijs possꝫ effici morta
le. vtputa ꝓpt̃ nimiā libidinē aut ꝯtemptū
aut q̄ꝛ cū intentiōe in aliqđ aliud qđ đ suo
genere eēt pctm̄ mortale. ꝓut supra in plu-
ribus locis. maxime vbi mētio facta ē quō
peccatū veniale possit mortale effici. satꝭ de
claratū est. ¶ Aut illa rōnis appħensio/ et
ex hinc ipam cōsequēs delectatio est et fert̃
circa id qđ de suo genere est mortale pecca
tum. Et hic magꝭ aduertendū venit. Tū
q̄ꝛ de hmōi delectatiōe maior ē difficultas/
quō et qđ peccatū sit. Tum q̄ꝛ circa eā ma
ior ē diuersitas positionū doctoꝝ. q̄ tamen
licꝫ in suis modis ponendi diuersi videāt̃
effectualit̃ coincidūt. Est igit̃ circa hoc di
stinctio aliquoꝝ bene cōis. Quia si huius-
modi delectatio nō ē morosa. tunc non est
nisi veniale peccatū. Si vō morosa fuerit:
est peccatū mortale. Intelligētes vt dicūt
de mora cōsensus in delectationē ⁊ non de
mora tempis. Notāter dr̃ in delectationē:
q̄ꝛ de consensu in actum/ nullū eēt dubiū.
¶ Sed istud latiori indiget declaratione.
Tum q̄ꝛ iste modus ponēdi innuere vide
tur eē aliquā delectationē morosam mora
tempis. que nō est morosa mora cōsensus.
De qua tamē/ an sit peccatū ⁊ qđ: non satis
videt̃ exprimere. Tum q̄ꝛ sic simplicit̃ di-
cere consensum in delectationē esse pecca-
tum mortale. nō est vsqꝫquaqꝫ verū. etem̄
(vt infra videbit̃) est consensū in delecta-
tionem sub aliqua qualitate repire. qđ nō
erit nisi peccatū veniale. ¶ Et ideo ꝓ ipa
declaratione q̄ꝫtum ad p̄sentē tractatū suf-
ficit facienda. est aduertendū ꝙ iuxta po-
sitionis supra dicto effectū. positionēqꝫ cō-
muniorē/ hmōi delectatio q̄ sic circa id qđ
de suo genere peccatū mortale existit est et
fert̃/ in triplici differētia repit̃. Una quidē
nō morosa. nec mora tempis. nec mora cō
sensus. Alia morosa/ mora tempis/ sed non
mora cōsensus. Et alia morosa mora con-
sensus/ qđ tn̄ intelligendū venit de ꝯsensu
deliberato. ¶ Est insup aduertendū ꝙ cō
muniter p oēs doctores peccatū delectatio
nis p̄cipue morose/ ratiōi attribuit̃ ⁊ in ea
dicit̃ esse. Cum em̄ (vt sepe supra dictum
est) ratio sit directiua humanoꝝ actuūꝫ/ et
nō solū exterioꝝ. sed etiam interioꝝ passio-
num. quotienscūqꝫ rō/ in illaꝝ interiorum
passionum directiōe deficit/ merito dr̃ pec-
catū in ipa rōne (inquantū eaꝝ directiua)
esse sicut etiā qn̄ deficit in directiōe exterio
rum actuū. Cum igit̃ (vt etiā supra tactuꝫ
est) delectatio sit q̄dā anie passio. ⁊ p conse
quens eius directio ⁊ regulatio/ ad eius rō
nem ptineat/ ⁊ sit circa ipam delectationē.
nō posset ꝓpe in directio ꝯtingē/ qn ex defe
ctu ratiōis ꝓcedat. claꝝ est oēm indirectio
nem q̄ circa delectationē cōtingit/ rōni de-
bere imputari. Et hinc dr̃ pctm̄ delectatio
nis in ratiōe eē. imo amplius. cū delectatđ
licꝫ sit in vi appetitiua tāq̄ꝫ in p̄mo et pxi-
mo p̄ncipio. sit nihilominus etiā in ratōe
tāq̄ꝫ in principio motiuo. habeatqꝫ ipsa rō

(vt etiã in effectu tactũ est) nõ solũ directõꝝ
circa seipsaꝝ sꝫ etiã circa oĩa obiecta iferioꝝ
aĩe virium/que ꝑ eam dirigi pñt. ꝯsequẽs
est. indirectionem ⁊ irregulationem. q̃ cir=
ca delectationẽ contingit. cum nõ nisi rati=
onis consensu vel defectu contingere pos=
sit. debere ipi ratiõi imputari sicqꝫ peccatũ
delectatiõis in ea esse. ¶ Est insuꝑ ad ma T
iorem suꝑ ꝓpositi cepti declaratiõem ad=
uertendum. q̄ licet ꝓprie loquendo/pctm̄
delectationis p̄cipue morose/que (iuxta su
pra tacta) dr̄ ipe consensus in delectationẽ
possit etiam ad rationem supiorẽ dici perti
nere. Tum primo q2 vt in supioribus satꝭ
tactum ẽ/licꝫ ipa ratio supior ⁊ inferior ꝺm
rationem suaꝝ opationũ ⁊ officioꝝ diuer=
sificent. sicut tamen idem in re ⁊ essentia et
sic vix possibile sit/rationem ipam inferio=
rem circa aliquid et gr̄a materie de q̃ ꝺmo
circa delectationes concurrere. quin etiam
ipa ratio supior effectualit̄ ꝯcurrat. Tum
secundo. q2 ipa ratio supior/que regulis le
gis diuine ⁊ etn̄e que supior est innitit̄/re=
gulare habꝫ ipam rationem inferiorẽ. que
solũ regulis legis humane que inferior est
intendit. Et ideo vix est possibile/ ipam ra
tionem inferiorem circa indirectionem de
lectationis deficere quin vere. s. imperãdo
vl' interp̄tatiue. s. reprimere negligẽdo/ipa
ratio supior consentire dicat̄. Tum tercio:
q2 nihil est de quo ratio inferior que (vt ta
ctum est) regulis legꝭ inferioris intẽdit/iu=
dicare possit. de quo non etiã ipa ratio su=
pior que regulis legis supioris/⁊ ad quam
leges alie reduci habẽt innitit̄/iudicare eti
am valeat. Quicquid eñ[vt cõmunit̄ di=
cit̄] iudicio ratiõis inferioris subijcit̄. sub=
dit̄ etiam iudicio supioris ⁊ nõ ecõtra. Et
hinc[vt iam tactum est] ipe consensus in
delectationem si facta inquisitõe circa ipm
ꝑ leges diuinas ⁊ etn̄as homo in eo pseue
rauerit ad ipam rationẽ supiorem dici pos
sit ptinere. Tum proprie delectatio ipa in
ipamqꝫ delectationem consensus/soluꝫ ra
tioni inferiori attribuunt̄. Consensus v̄o
in actũ seu actus executionẽ/ipi supiori ra=
tioni. Et rõ est q2 rationi supiori[vt magꝭ
infra declarabit̄] ꝓpt̄ supremitatẽ legꝭ cui
innitit̄/reseruat̄ iudiciũ finale ⁊ supmũ de
eo qđ in actibus humanis vltimũ occur=
rit. quale est ipe actus seu ipius actus exe=
cutio. Nam vltra actuꝫ seu actus comple
mentũ/nõ est vlterior ꝓgressus. Ipi vero
rõni inferiori que non intendit nisi circa le
gem inferiorẽ ꝯuenit etiam iudiciũ. sed nõ
finale. imo solũ quoddã p̄ambulum respe
ctu aliquoꝝ que ad ipm actũ seu ipiꝰ actus
executionẽ ordinant̄. quales sunt ipa dele=
ctatio. ⁊ in ipam delectationẽ ꝯsensus. Et
iõ ipi rõni inferiori attribuũt̄ ⁊ nõ supiori
Etiã ꝓprie delectatio ⁊ ꝯsensus in delecta=
tionẽ nõ sunt actus diuersi ꝺm genus. qui
diuersitatẽ potẽtie exigant. sed differũt so=
lũ ꝑ deliberatũ et nõ deliberatum sicqꝫ nõ
ẽ incõueniẽs vtrũqꝫ rõni iferiori attribui.
¶ Et insuꝑ aduertẽdũ q̄ magna respectu
terrenoꝝ seu humanoꝝ actuũ/est int̄ motꝰ
supioris rõnis ⁊ motus inferioris rõnis ⁊
ex hinc volũtatis/varietas. ¶ App̄hensio
nãqꝫ inferioris rõnis que[vt sepe dictũ ẽ]
de se et ꝑ seipis actibus ⁊ negocijs huma=
nis dispõnẽdis ⁊ regulãdis intẽdit dupli=
cit̄ se hr̄e põt. ⁊ ꝺm hoc etiã duplicit̄ potest
eam motus voluntatis seq̄. Uno mõ sim
plicit̄ ⁊ absolute. Cum scꝫ ipa ratio subito
aliquid app̄hendit. ⁊ exinde statim/sine ali
qua discussione/illuc sic ꝑ eam app̄hensuꝫ
tanq̄ bonũ vel malũ cõueniẽs vel nociuũ
delectabile vl' nõ delectabile ⁊ huiusmodi
dijudicat. Si igit̄ talem subitam rationis
apprehensionẽ/indiscussamqꝫ dijudicatio
nem/volũtas in vnũ vel aliud se inclinan
do sequat̄/tunc dr̄ volũtas nõ deliberata.
⁊ motus seu appetitus nõ deliberatꝰ. Alio
mõ inquisitiue. cum scꝫ ipa ratõ postq̄ ali
quid sic vt p̄fert̄ apprehendit de illo sic per
eam apprehenso/an vt tactũ est bonum vl'
malũ. ꝯueniẽs vel nociuũ. delectabile vel
nõ delectabile existat/ratiocinãdo inuesti=
gat. tũc si talẽ apprehensionẽ ⁊ inuestigatõ
nem volũtas sequat̄. dr̄ volũtas delibera=
ta ⁊ motus seu appetitꝰ deliberatꝰ. ¶ Ra=
tionem v̄o supiorẽ. q2 vt etiam supra tactũ
ẽ actibus ipis ⁊ negocijs terrenis ⁊ huma=
nis de se ⁊ ꝑ se nõ intẽdit. ⁊ nũq̄ in obiecta
inferioꝝ aĩe virium que ꝑ ipam etiã diri
gi habent fert̄. nisi solũ inquantũ de ipsis
rationes diuinas ⁊ etn̄as ꝯsulit. qđ clarũ
est fieri nõ posse/nisi ꝑ modũ inuestigatio
nis ⁊ deliberatiõis. nũq̄ respectu ipsorum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

actuū ⁊ negocioꝝ terrenoꝝ ⁊ humanoꝝ se
quit motus aliqs nisi deliberatus. Et no
tant dī hic dum de ipa ratione supiori fit
mentio/respectu obiectoꝝ inferioꝝ aīe vi
rium/ac negocioꝝ terrenoꝝ ⁊ humanoꝝ.
Nam respectu huiꝰ ꝓprij obiecti/aliqñ bene
habꝫ subitū ⁊ inordinatū motū. qđ nō est
pñtis speculatiōis declarare ¶ Quia etiā
qđ in supioribus dictum est. ī subsequen
tibus forsan repeti continget/rationē ipam
ad aliquid moueri ⁊ se applicare vel cōsen
tire. qđ tamen ꝓprium videt esse volūtatis
est aduertendū. ꝙ cum ipa ratio [vt sup̄ ta
ctum est] sit virtus nō solum cognitiua. et
sic deliberatiua. verū etiā motiua. impare
est eius actus nō tñ absolute. sed ꝑsumptō
actu ipius volūtatis p modum cuiusdam
motiōis. Nec eñ cum iuxta supius tacte
diuidit ratio in supiorem portionem et in
feriorem. accipit ratio ꝓut distinguit ꝯtra
voluntatem. sed pro tota pte anime intelle
ctiua. que intellectū ⁊ voluntatē comphen
dit. Imo amplius. isti duo actus. s. rōnis
⁊ volūtatis (qđ bñ notandū est) seinuicēꝫ
ꝑuenire ac sup seīuicē ferri pñt. frequenter
ꝑueniūt ⁊ ferunt. Aliqñ eteñ in ipa ratio
de volēdo ratiocinat ⁊ deliberat. ⁊ ipa etiā
voluntas/aliquando de ratiocinando vo
litionem habꝫ seu ratiocinari vult. Aliqñ
etiam contingit motum voluntatis a mo
tu rationis ꝑueniri ⁊ moueri. ⁊ tunc motꝰ
ille volūtatis/dī motus rationalis. ⁊ econ
uerso etiam motū rationis a motu volun
tatis ꝑueniri ⁊ moueri. Et tunc motus il
le rationis/dī motus volūtarius. Ideoqꝫ
autem sic in istis casibus dicunt seu appel
lant isti motus. q2 semp vtus prioris actus
seu motꝰ/remanet in actu seu motu seqūē
ti. Et fm hoc in ratione inuenit peccatuꝫ.
vel ꝓut eius defectus est voluntarius: vel
ꝓut actus eius est principiū actus volun
tatis. Impare tamen est essentialit actus
ipius rationis. iuxta qđ supra tactū ē. Du
plicit autem hmōi impandi actum ipa ra
tio exercere potest ⁊ solet. Vno mō absolu
te p modum cuiusdam intimatiōis seu de
nunciatiōis. ⁊ quasi p vbū indicatiui mo
di. vtputa tale quid faciendum est vel non
faciendū. bonū est tale quid facere vel non
facere ⁊ hmōi. Alio mō p modū cuiusdā
motionis seu incitationis. ⁊ quasi per ver
bum impatiui modi. vtputa fac hoc vł nō
fac hoc. Et licꝫ vt iam in supiorib9 aliqua
lit tactum est ipa ratio in ipis actibus hu
manis seu passionibus interioribus p hu
iusmodi modū directionis. intimationis
vel incitatiōis/sit impans ⁊ primū mouēs
ipa tamen voluntas quo ad exercitium et
executionē actus/est primū mouēs in vi
bis anime. ¶ Ex sic ꝑnotatoꝝ seu ꝑsuppo
sitoꝝ effectu/colligi pōt: ꝙ circa hmōi dele
ctationum de quibus hic agit que: s. circa
illud sunt qđ ex suo genere peccatū morta
le existit directionē ipa ratio interdū supi
or. interdum inferior. et consecutiue ad eaꝫ
ipa volūtas seu volūtatis motus. sex mo
dis seu sub sex qualitatibus hrē pōt. Vno
modo vt abijciens seu recusans. Alio mo
do vt preceps vel subita. Alio mō vt repri
mens. Alio mō vt inaduertens. Alio mō
vt negligens. Et alio modo vt expsse con
sentiens. Qui sex modi seu sex qualitates/
applicari pñt: imo effectualit correspōdēt
tam principali distinctōni trimēbri supius
ad hoc ꝓpositum posite. ꝙ etiam aliqbus
positionibus ⁊ distinctiōibus bene cōmu
nibus nōnulloꝝ doctoꝝ in hac materia lo
quentium. Ex quoꝝ omniū ad inuicē ap
plicatione ⁊ declaratione. sufficiēs qtū ad
presentem tractatū spectat/resultabit ipius
materie declaratio ⁊ intellectus ¶ Nuc
igitur ad ꝓpositum. cum sensualitas/il
lecebra. id est carnali ⁊ voluptuosa delecta
tione/rationem inferiorem tangere ⁊ pul
sare incipit. seu [qđ idem est] illecebra ī ap
petitu sensitiuo vel prout interdum iuxta
qđ in supioribus monstratum est contin
gere potest in appetitu intellectiuo insur
gere incipit. A

Vt abijciēs seu recu

sans. ¶ Aut rō ipa inferior/statim ꝙ hu
iusmodi sic insurgentē illecebrā seu carna
lē ⁊ voluptuosā delectationē pcipit ⁊ agno
scit eā ex ꝯsideratōe ⁊ applicatōe ad legem
seu regulā humanā. vtputa qđ est ꝯtra vir
tutē moralē. ⁊ sic viciosa vel inhonesta. vel
hmōi oīno a se abijcit ⁊ repellit. vel forsan
vtraqꝫ ratio ꝯcurrent. s. inferior ex ipsa [vt
statim tactū est] ꝯsideratiōe ⁊ applicati

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

ōne ad legem seu regulam humanā/et ra-
tio superior ex consideratione ⁊ applicatio
ne ad legem ⁊ regulam diuinam ⁊ eternā.
qđ concurrenter fieri potest/ oīno abijciūt
⁊ repellunt. Et tunc in vtroq3 istoꝝ duoꝝ
casuum/dicit̄ ratio/primo sex modoꝝ sup̄
tactoꝝ seu sub prima qualitate se habere. s.
vt abijciens seu recusans. Qui modus seu
qualitas se habēdi: cōmunis ipi rationi in
feriori attribuitur. quia istud cōmunis ip
sa ratio inferior ex seipā facit. Et tunc nul-
lum est in ratione peccatum. Jmo nec tūc
ꝓprie dici deb3 delectatio. sed potius que-
dam delectationis oblatio. ⁊ quedā passio
seu pena peccati originalis. Et si peccatu3
aliqđ existat. hoc solum est in primo motu
sensualitatis. de q̄ satis in supioribus actū
⁊ declaratū est.

Vt p̄ceps vel subita.

¶ Aut huiusmodi sic insurgētis illecebre
seu carnalis ⁊ voluptuose delectationis ap
prehensionem. sequitur quidam preceps ⁊
subitus ⁊ ante quamcūq3 prehabitam de-
liberationem ipius rationis inferioris in
ipam illecebram seu carnalem delectatōnē
consensus. ex ipius rationis ꝓpter viciū fo
mitis corruptione/ ꝓueniens. quo casu ꝓ-
prie surreptio fieri dicitur ⁊ appellatur. Et
tunc ratio/dicitur secundo sex modoꝝ sup̄
tactoꝝ seu sub secunda qualitate se habere
sc3 vt preceps vel subita. qui modus seu q̄
litas se habendi (vt clarum est) soli rationi
inferiori attribuendus est. Correspōdetq3
iste modus seu ista qualitas primo mēbro
principalis distinctionis trimembris supe
rius ad hoc ꝓpositum posite. Nam talis
illecebra seu carnal' delectatio/sic in se ⁊ ƀm
se cōsiderata/nō est morosa. nec mora tem-
poris nec mora cōsensus. Estq3 tunc pecca
tum solum veniale. ¶ Q2 autem primo ta
lis illecebra seu carnalis delectatio sit non
morosa mora tempis/ apparet/ ꝓpter subi
tam ⁊ precipitem/ ⁊ sic minimā p̄dicti con-
sensus ipius rationis inferioris durationē
in eam. Nam si circa eam/ratio ipa inferi-
or vltra predictum suū subitu3 ⁊ p̄cipitem
consensum. vel ipa forsan ratio supior alit̄
se haberet. vtputa vel magis imorādo/vel
exp̄ssius consentiendo. iam tūc/ex isto mo-
do seu ista secunda qualitate recederetur/ ⁊
ad aliquem alioꝝ quattuor modoꝝ seu ali
arum quattuor qualitatum trāsiretur. vt
statim infra declarabitur. Et ideo hic no-
tanter additum est. sic in se ⁊ ƀm se conside
rata. ¶ Q2 etiam talis illecebra seu carnal'
delectatio sit non morosa mora consensus
(capiendo tamē consensū ꝓut iuxta duas
distinctiōes supius in hac materia positas
⁊ maxime iuxta primā capitur ⁊ capi deb3.
cum dicit̄ consensus in delectationem pec
catum mortale esse. s. p̄ consensu delibera-
to) apparet/respectu etiam vtriusq3 rōnis.
¶ Et primo respectu inferioris. ꝓpter talis
sui consensus subititatem ⁊ precipitationē
quibus ipa ratio inferior. a recurrendo ad
ꝓprium suū actum qui est deliberare et ra
tiocinari. ⁊ sic a debite in se circa talē sic in-
surgentē illecebram seu carnalem delectati
onem deliberādo legesq3 ⁊ regulas huma
nas quibus innitit̄ consulendo impedit̄.
Et sic ꝓprie ꝯsentire saltem deliberate con
sentire/dici nō deb3. Jmo q2 talis subitus
motus seu talis qualitas se habendi ipius
rationis inferioris/consensus dicatur et ap
pelletur: hoc est valde improprie ⁊ imperfe
cte. ⁊ valde large. Sed ideo ita dicatur q2
cum ipa ratō (vt sepe tactum est) sit virtus
cognitiua ⁊ sit deliberatiua. vix est possibi
le/ipam ratiōem inferiorem sic circa talem
illecebram seu carnalem delectationē quā-
tamcūq3 subito ⁊ precipitanter cōmoueri ⁊
se applicare. qn aliqualiter (vt adhuc ma-
gis infra declarabitur) dijudicet. ꝓpt̄ ipsā
dijudicationem quodāmodo cōsentire di
catur. lic3 improprie ⁊ imperfecte. vt supra
declaratu3 est. Et ꝓpter istud dum vt pre-
fertur in supioribus de cōsensu in delecta-
tionem. ꝓut hic intelligitur peccatū mor-
tale esse notanter ⁊ exp̄sse ad differentiā isti
us subiti ⁊ p̄cipitis rationis inferioris con
sensus. additum est illud verbū deliberato
¶ Qđ etiam secūdo talis illecebra seu car-
nalis delectatio/non morosa fit mora con
sensus/respectu ipi9 ratiōis supioris pat3.
q2 cum ipa rō inferior/p̄ ea que iā dicta sūt
dicat̄ a recurrendo ad suū ꝓprium actum
qui est deliberare ⁊ ratiocinari. ⁊ sic a debi-
te in se circa talē sic insurgentē illecebrā seu
carnalē delectationē deliberando. legesq3 ⁊

regulas humanas quibus innititur consu
lendo per talem sui dicti consensus subiti=
tatem ⁊ ꝑcipitationem impedita. a fortiori
⁊ per amplius a recurrendo ad iudiciū rō
nis supioris impedita. dici ⁊ reputari debꝫ
⁊ ex consequenti etiam ipa rō supior que ab
inferiori rōe ꝯsulta nō fuit silr debite circa
talē sic insurgentē illecebrā seu carnalē de
lectatiōem deliberādi. ad legesqꝫ ⁊ regulas
eternas qbus innitit̄ ⁊ q̄ altiores sūt / recur
rendi tpus ⁊ occasionē seu motuū non ha
buisse dici ⁊ reputari debꝫ. Et sic ipa rō su
perior / nullo mō nec vere nec interꝑtatiue
ꝯsentiens dici ⁊ reputari debꝫ.

Vt reprimens B

¶ Aut hmōi illecebram seu carnalē et vo
luptuosam delectationem sic insurgentem
ipamqꝫ rationem inferiorem pulsare / ⁊ iam
forsan attrahere incipientē. ratio supior ex
se: ex consideratiōe legis seu regule eterne /
vtputa ꝑcepti diuini vel offense dei / statim
reprimit. ⁊ tūc dicit̄ ratio / tertio sex modo=
rum supra tactorū seu sub tercia qualitate
se habere. scilicꝫ vt reprimens. qui modus
seu qualitas se habendi / ipi soli rōni supi=
ori attribuendus est. Correspondetqꝫ eti=
am iste modus seu ista qualitas / ꝑmo mē=
bro ipsius principalis distinctiōis trimem
bris superius ad hoc ꝓpositū posite. Naꝫ
tunc talis illecebra seu carnalis delectatio /
nō est morosa. nec mora tpis. nec mora cō
sensus. Est etiam solum peccatū veniale.
¶ Qꝛ aūt talis illebra seu carnalis delecta=
tio / nō sit morosa mora temporis. patet de
se ex dictis. quia statim a ratione superiore
reprimit̄. ¶ Qꝛ aūt nō sit morosa mora cō=
sensus / capiendo tamē cōsensum ꝓut sta=
tim supra tactū est. pro cōsensu scilicet deli
berato. ⁊ qui in hac materia mortale pecca
tum dicit̄. patet quia licet ratio ipsa inferi=
or / a tali sic insurgente illecebra seu carnali
delectatiōe pulsata fuerit. ⁊ forsan vt cōtin
gere potest / eam quodāmodo acceptauerit
⁊ retinuerit. nec resistere de se. se disposuerit
Et ꝓpterea quidā impꝑfectus ⁊ indelibera=
tus eius consensus interuenisse dici potest /
propter quod peccatū est veniale. attamen
quia regulatiōi superioris rationis sic (vt
tactum est) talem insurgentē illecebraꝫ seu
carnalē delectationē statim reprimentis ili
co obedit. seqꝫ ab ea regulari ꝑmittit. nō di
citur ꝓprie ⁊ deliberate cōsentire. Etenim
ratio inferior interdum statim ⁊ immedia=
te non recurrendo scꝫ ꝓ tunc ad leges ⁊ re=
gulas humanas quibus innitit̄ / potest a
legibus seu regulis diuinis et eternis regu
lari et cōuerti. Quia et si eis principaliter ⁊
vt regulans nō intendat. ꝑ directū tn̄ et vt
ꝭm eas regulata intēdere pōt ⁊ sepe intēdit

Vt exꝑsse cōsentiēs.

¶ Aut huiusmodi sic insurgentē illecebrā
seu carnalē ⁊ voluptuosaꝫ delectatōꝫ post
ipsius ratiōis apprehensionē / ipa ratio su=
perior nō solū nō reprimit. imo in eam ex=
presse consentit. Et tūc dicit̄ ratio vltimo
sex modoꝝ supra tactoꝝ seu sub vltima q̄=
litate se habere. s. vt expresse cōsentiēs. Qui
modus seu qualitas se habendi / vtriqꝫ rō=
ni diuersis tn̄ respectibus vt ex statim seq̄n
tibus apparebit attribuēdus est. Inqꝙtum
etem̄ exinde causat̄ peccatū mortale. impu
tari ⁊ attribui debet rationi supiori. Inqꝙ=
tum vͦo iuxta materiaꝫ presentē consensus
in delectationē dicit̄. debet rationi inferio=
ri attribui. Correspondet iste modus seu
ista qualitas tertio membro ipius princi=
palis distinctiōis trimēbris supius ad hoc
ꝓpositum posite. Nam tūc talis illecebra
seu carnalis delectatio / ꝙtūcūqꝫ modicuꝫ
teneat̄ / sicqꝫ forsan nō morosa sit mora tē=
poris / est morosa mora cōsensus. Estqꝫ tūc
peccatū mortale etiā si desit plena volūtas
ꝑficiendi actū. imo vbi forsan expressa vo=
luntas nō ꝑficiendi adesset. Maxime si fe
rat̄ ille cōsensus in ipam illecebrā seu carna
lem delectationē / tanꝙ in rem aut opatio=
nem seu actū super quo vel circa quē / illa il
lecebra seu carnalis delectatio sic insurgit
et versatur. ⁊ qui talis illecebre seu carnalis
delectatio esset principale obiectum. iux̄ qđ
modicum infra / magis declarabitur. Naꝫ
tunc primo est verus et expressus rationis
superioris in ipsam illecebram seu carnalē
delectationem consensus qui semper in ta
libus delectationibus que circa ea sūt. que
ex suo genere mortalia existūt. iuxta tamē
modificationem statim tactam est peccatū
mortale. Nam semper in talibus ⁊ circa ta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.5.7

lia. delectatio morosa. mora talis cōsensus
tale peccatū est qualis esset ipe realis actus
Quia tunc ratio supior sic expresse in talem
illecebram seu carnalem delectationē ꝗ est
in creatura consentiendo / se a vera delecta-
tione que est in deo circa quam solū inten-
dere deberet sciēt auertit. qđ sine contem-
ptu facere non potest. cum nūꝙ expsse [vt
in supioribus monstratum est] in aliquid
circa tales res carnales ⁊ terrenas consen-
tire possit. consentireqꝫ dicatur / nisi delibe-
rata. Deliberata autē facere non potest. qn
leges ⁊ regulas diuinas ⁊ eternas quibus
innitit / consuleret vel consulere omiserit ⁊
neglexerit. Et sic vere vel interptatiue con-
tempserit. Et etiam tunc in talem illecebrā
seu carnalem delectationem ipius ratiōis
inferioris consensus expressus. quia in tali
bus carnalibus ⁊ terrenis ꝑ ipam rationē
inferiorem apprehēsis. ⁊ circa que se appli-
cat nūꝙ ratio supior que vt supra dictū est
de se ⁊ ex se circa talia nō intendit ꝓprie con
sentire dicit. nec consentire potest: nisi ipsa
etiam ratione inferiori realit deliberata et
consentiente. Sed bene econtra pōt. Imo
ꝓprie loquendo talis expressus ipius ratō
nis supioris in talem illecebram seu carna
lem delectationem consensus / nihil aliud
est / ꝙ ꝙ ipa ratio supior. dictam rationē in
feriorem in huiusmōi illecebrā seu carnalē
delectationem delectari ac ipam ab ea non
reprimere seu retrahere. ac cū ea in tali de-
lectatione concurrere vere ⁊ expresse delibe
rata consentiat. Et hinc est ꝙ licet interdū
ꝓut iam in supioribus tactum est / ipa ratio
supior in illecebram seu carnalem delecta-
tionē vere ⁊ expresse seu interpretatiue con
sentiat. tūcꝙ talis illecebre seu carnalis de-
lectationis / que tunc vere / mora consensus
morosa est morosaqꝫ dicit peccatum possit
ad ipam rationem supiorem dici ꝑtinere.
quia tamen ipa supior non ꝓprie ex se nec
ad se hoc facit. illudqꝫ etiam non nisi ipa si
militer ratione inferiori deliberata ⁊ cōsen
tiente ꝓprie facere possit. hinc est ꝙ pecca-
tum morose delectationis / cōmuniter ⁊ ꝓ
prie dicit ad rationem inferiorem ꝑtinere.
ꝓut ample in supioribus declaratum est.
Et hic est talis ꝓprius ⁊ deliberatus con-
sensus. de quali tam iuxta sepe dictas du-
as distinctiones in supioribus positas: ꝙ
etiam coīter intelligit dum dicit cōsensus
in delectationē. peccatū mortale esse.

Vt negligens   L

¶ Aut hmōi sic insurgentem illecebrā seu
carnalem ⁊ voluptuosam delectationē post
ipius rationis apprehensionem / ipa ratio
supior non reprimit. sed non etiam expres-
se in eam cōsentit. Et respectu istius casus
potest se ratio duplici modo seu sub dupli-
ci q̄litate habere. Uno modo seu sub vna
qualitate qua talem illecebram seu carna-
lem delectationem quam sic ratio supior
nec reprimit. nec etiam in eam expresse con
sentit / ratio inferior post sufficientem deli-
berationē debitamqꝫ animaduersionē pe-
riculi ⁊ peccati qđ exinde īminet ⁊ incum-
bit / retinet ⁊ circa eam īmorat. nec eam ipa
ratio supior ex diuine ⁊ eterne legis ⁊ regu
le consideratione est diligēs reprimere. Et
tūc dicit ratio quinto sex modoꝝ supra ta-
ctorum seu sub quinta qualitate se hr̄e. scꝫ
vt negligens. Qui modus seu qualitas se
habēdi / licet ꝙ plurimū ⁊ principalius [vt
ex statim sequentibus apparebit] rationis
inferioris in eo consensus occurrat ⁊ opet
attribuendus est supiori rationi. qr ꝑ istum
modum seu ꝑ istam qualitatem se habēdi
rationis supioris / causat peccatum morta
le. qđ alias non esset. Correspondetqꝫ etiā
iste modus seu ista qualitas tercio mēbro
principalis distinctionis trimēbris supius
ad hoc ꝓpositum posite. Nam tunc talis
illecebra seu carnal' delectatio quantūcūqꝫ
modicum forsan vt in simili supra dictū ē
teneat sicqꝫ nō morosa sit mora tempis / est
morosa mora consensus. Estqꝫ tunc [vt iā
dictum est] peccatum mortale etiam si de-
sit plena voluntas ꝑficiendi actū. imo ꝓut
supra in simili dictum est. vbi forsan expsa
sa voluntas non ꝑficiendi adesset maxime
si vt ibi etiam dictum est / talis retentio ipsi
us illecebre seu carnalis delectatōis in ipa
ratione inferiori / ⁊ negligentia reprimendi
in ipa ratōne supiori esset tanꝙ in rem aut
opationem seu actū / sup quo vel circa quā
ipa illecebra seu carnalis delectatio insur-
git ⁊ versat. ⁊ talis illecebre seu carnalis de
lectatiōis esset principale obiectum iux qđ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.5.7

modicum infra magis declarabit̃. Tunc
ẽnĩ est vtriusqꝫ rationis in talem illecebrã
seu carnalem delectationem consensus. scꝫ
expressus ipsius ratiõis inferioris. qđ patet
de se ex dictis/ipsius etiam rationis supio-
ris. licꝫ non verus ⁊ expressus. interpretati
uus tamen et equiualens. attenta tali deli
beratione periculiqꝫ ⁊ peccati aduertentia
seu animaduersione. qꝛ qui auisatus ⁊ deli
beratus ꝓhibere potest ⁊ non ꝓhibet/con
sentire videt̃. Qui quidem cõsensus inter-
pretatiuus ⁊ equiualẽs ipsius rõnis supio-
ris/qñ est circa ea vel sup eis q̃ de suo gene
re peccata mortalia existunt/est semp pecca
tum mortale. qꝛ licꝫ tunc non sit expressus
contemptiuus: factiuus. seu actiuus et po
sitiuus. est tñ interpretatiuus. ꝑmissiuus ⁊
equiualens. ꝑmittens scꝫ post talem suffi-
cientem deliberatiõem. talemqꝫ aduerten-
tiam seu animaduersionẽ periculi ⁊ pecca-
ti ⁊c̃. teneri a ratione inferiori/ illa q̃ statim
respui aut reprimi debuerant. Etẽm ratio
supior/quotiens nõ dirigit seu cohibet ali
quem actum. vel aliquam passionem inte
riorẽ alicuius peccati mortalis. ⁊ hoc post
sufficientem deliberationem ⁊ aduertenti-
am talis periculi/talisqꝫ peccati qđ sic imi-
net ⁊ incumbit. siue tunc de lege seu regula
diuina ⁊ eterna actu cogitet siue non dicit̃
consentire ⁊ contemnere. sed diuersimode
Nam cum de ipa lege seu regula diuina ⁊
eterna actu cogitat. tũc vere ⁊ realiter con-
temnere dicit̃. vereqꝫ ⁊ realiter contemnit;
Cũ vo de ipa lege seu regula diuina ⁊ eter
na actu non cogitat. qꝛ hoc non nisi ex sua
negligentia ⁊ omissione ꝓuenire põt. cum
de ea in tali casu cogitare debẽt. ꝑ omissio-
nem ⁊ negligentiam cõtemnere cum talis
omissio ⁊ negligentia in ipa ratione supio
ri post sufficientem deliberationem/ nullo
modo/sine vero ⁊ effectuali contemptu. li
cet interpretatiuo/esse et contingere possit.
et hic etiam effectiue a interpretatiue est ta-
lis consensus de quali tã iuxta sepe dictas
duas distinctiões in superioribus positas
ꝙ etiam cõmuniter intelligit̃ dum dicitur
ꝯsensus in delectationẽ pctĩ mortale esse.

Vt inaduertens D

¶ Alio modo sub alia qualitate respectu
istiusmet casus statim tacti/potest se ratio
habere. ꝙ scilicꝫ huiusmodi sic insurgentẽ
illecebram seu carnalem delectationẽ/ quã
sic post ipsius rationis apprehensionẽ/ipsa
ratio superior nec reprimit nec etiam in eã
expresse consentit/ipa ratio inferior retine-
at. ⁊ circa eam immoretur. sed hoc fit ante
sufficientem deliberationẽ. debitamqꝫ ad-
uertentiam seu animaduersionem pericu-
li ⁊ peccati. quod exinde imminet ⁊ incum
bit. imo ꝙ sic dictam illecebram seu carna-
lem delectationem ipa ratio inferior retine
at ⁊ circa eam immoret̃ facit quasi suspen-
sa et non bene aduertens. nec debite/ ad su
um ꝓprium actum qui est deliberare et ra-
tiocinari/recurrens. seqꝫ leuando leges seu
regulas humanas quibus innititur cõsu-
lens. vel si forsan ad dictum suum ꝓprium
actum recurrerit. seqꝫ leuando seu regulas
humanas consulerit/non tamen plene na
turam et grauedinem ipsius periculi et pec
cati ex se cognoscit et aduertit. Etẽm ꝑ qđ
pro istius materie intellectu bene conside-
randum est ꝗ ratio ipa inferior/bene potest
circa talem illecebram seu carnalẽ delectati
onem: sicut et circa alias interioris anime
passiões/quãdoqꝫ versari et minorari. con
siderando et ratiocinãdo in se/ ꝙ tale quid
accomodum est vel conueniens corpori vł
huiusmodi. Qꝛ ipa respectu talis illecebre
seu carnalis delectationis aut alterius in-
terioris anime passionis/nõ recurret ad su
um ꝓprium actum qui est deliberare ⁊ ra-
tiocinari. Nec se eleuabit considerando et
attendendo circa periculum et peccatũ. qđ
in sic illecebre seu carnaliter delectando. ac
circa talem illecebram seu carnalez delecta-
tionem vel aliquam aliam interiorem ani
me passionem immorando/imminet ⁊ in-
cumbit. Vel si forsan ad dictum suum pro
prium actum recurrat/seqꝫ circa dictum pe
riculum seu peccatum considerando et at-
tendendo eleuet. non tamen ex se naturam
et grauedinem ipsius periculi et peccati ple
ne cognoscet et aduertet. Et tunc in isto. s.
casu dicit̃ ratio quarto sex modorꝫ supra
tactoꝝ seu sub quarta qualitate se hr̃e. s. vt
inaduertẽs. Qui modꝰ seu qualitas se ha-
bendi ipi soli rõni inferiori vt ex statim sb-
sequẽtibꝰ apparere potit attribuẽdꝰ ẽ. Cor

respondetq3 iste modus seu ista qualitas se
cundo mēbro principalis distinctionis tri
membris/sup hoc ad ꝓpositum posite. Nā
tunc talis illecebra seu carnalis delectatio
dr̄ morosa/mora tempis. ⁊ nō morosa mo
ra consensus. Estq3 tūc solum veniale pec=
catū. ¶ Q2 em̄ morosa sit mora tpis.patet
de se/ex dictis ⁊ ex natura casus qui ponit̄
sc3 ꝓpter imorationem ipius rationis infe=
rioris circa eam. Nam si ipa ratio inferior
circa ipam non imoraret̄.sed eam ex se so=
la aut ꝯcurrenter cum ratiōe superiori/sta=
tim a se abijceret.iam ipa ratio/se non isto
quarto modo seu ab ista quarta qualitate
sed primo mō seu sub prima qualitate sup
posita (vt satis ibi declaratū est) se haberet
Uel si a ratione supiore sola talis illecebra
vel carnalis delectatio/statim repmeretur
iam ipa ratio se non isto etiam quarto mō
seu sub ista quarta qualitate.s3 tercio mo=
do seu sub ista tercia qualitate supra iā po=
sitis (vt etiam ibi satis declaratū est) se ha=
beret. ¶ Sed q2 talis illecebra seu carnalis
delectatio sit nō morosa mora ꝯsensus/ca=
piendo tn̄ ꝯsensum ꝓut sepe supra tactū ē
in hac materia capi.dum sc3 ponit̄ consen
sus in delectationē.peccatum mortale esse.
Hoc satis etiā respectu vtriusq3 ratiōis p3
ex iam statim dictis. ⁊ etiā p aliqua eorū q̄
in supioribus/in declaratōe secundi modi
seu secūde qualitatis se habēdi ipius ratio
nis tacta sunt. Nā pmo/respectu ipius in=
ferioris ratiōis.licz p talē eiusdē in dictam
illecebrā seu carnalē delectationē imoratio
nem videat̄ ⁊ dici possit quidā eius/impro
prius ⁊ impfectus in ipam illecebrā et cete=
ra interuenire ꝯsensus ꝓpter quē est pecca=
tum veniale.nō tn̄ deb3 talis ꝯsensus ꝓpri
us pfectus ac deliberatus dici aut reputari
q2 vt ex iam dictis apparet/ante sufficientē
deliberationē debitāq3 piculi ⁊ pcti aduer=
tentiā seu animaduersionē. ⁊ sic anteq2 (vt
iam dictū est) ipa rō inferior ad suū ꝓpriū
actū q̄ est deliberare ⁊ ratiocinari debite re
curreret/ legesq3 seu regulas hūanas qbus
innitit̄ cōsuleret.vel forsan anq2 naturā et
grauedinē ipius piculi ⁊ pcti plene cogno=
sceret ⁊ aduerteret.talis eius imoratio ta=
lisq3 improprius ⁊ impfectus cōsensus ꝯti=
git.q̄ oīa tn̄ dictā ipius rōnis inferioris im
morationē dictūq3 improprium et impfectū
pcedere debuissent. ⁊ oīno necessaria sunt
anteq2 talis eius imoratio talisq3 cōsensus
dici possit diciq3 debeat verus ⁊ pfectus eē
exinde pctm̄ mortale ꝯtingē posse. ¶ Nec
etiā in isto casu respectu ipius supioris rō=
nis d3 talis illecebra seu delectatio morosa
mora cōsensus reputari. Quia vt sepe i sili
supra tactū est.ex quo ipa rō inferior q2 sic
circa talē illecebrā seu carnalē delectationē
imoret̄/facit quasi suspēsa ⁊ nō bene aduer
tens nec debite ante talē imorationē ad su=
um ꝓprium actum qui est deliberare ratō
cinari.recurrens seq3 periculū seu peccatū
qd̄ iminebat ⁊ incumbebat considerando
⁊ attendēdo.legesq3 seu regulas humanas
quibus innititur consulendo eleuās a mi=
nori deb3/dici ad iudicium supioris rōnis
q̄ altior ⁊ sublimior est eam.s.consulēdo re
currisse ⁊ se eleuasse. Et sic non mirū si ipa
rō supior/que d̄ se ⁊ per se circa tales actus
carnales ⁊ terrenos nō intendit/nec se sp ex
seipa circa eas leges seu regulas diuinas ⁊
eternas consulendo applicat.quasi suspen
sa ⁊ non bene aduertens. ⁊ sic indeliberata
⁊ per consequēs nec vere nec interpretatiue
consentiens deb3 in hoc casu dici ⁊ reputa=
ri. Etiam vt iam tactū est natura isti9 quar
ti modi seu istius quarte qualitatis se ha=
bendi rationis/vt videre clarum est/hoc d̄
se habet ⁊ importat.cum expresse import3
rationem inferiorem circa talem illecebrā
seu carnalem delectationem ante sufficien=
tem deliberationem/debitamq3 aduerten
tiam seu animaduersionem periculi ⁊ pec
cati quod/exinde imminet ⁊ incumbit/im
moratam esse. Nam si poneretur ipa ratio
inferior sic post sufficientem deliberationē
debitamq3 aduertentiam periculi peccati
imorata fuisse.iā vt in simili statim tactu3
est/non iste quartus modus seu ista quar=
ta qualitas se habendi ipius rationis esset
sed/vnus duorū modorū seu qualitatum
immediate explicatorum.sc3 vel sextus vel
quintus ¶ Et intelligantur hec oīa hic
statim supra predictorum sex modoru3 sex
qualitatū se circa delectationē habēdi ipsi
us rōnis tractata pncipalit̄ de ꝯsensu in de
lectationē cogitatiōis.i. q̄ habet̄ cogitādo
Nā talis consensus (vt sepe sup̄ tactū est)

principaliter ad rationem inferiorē ꝑtinet
sicut ad ipsam ꝑtinet cogitare.i.actus ipse
cogitatōis.⁊ etiā ad ip̄m qđ est cogitare vl'
nō cogitare inquātū accipit vt ad illā actio
nem ordinat. Qđ notāter dicit. Nam est
quendā aliū consensum in delectationē re-
perire.s.in delectationē actus seu opis. ma
xime dū ille actus seu illud opus est in fieri
q̄ consensus in talē delectationē sicut ⁊ ip̄e
ꝯsensus in illū actū seu opus/ad solā ratio
nem superiorē spectat ⁊ nō ad inferiorē.

Utrum consensus in delectationē sit semꝑ peccatū ⁊ qđ.

q Uia in supius tractatis ⁊ speciali
ter modicū supra/ in declaratiōe
sex modoꝝ seu sex qualitatum/se
circa delectationē habēdi ip̄ius rōnis/sepe
de consensu in delectationē facta ē mentio/
interdūqꝫ tactū quō ꝯsensus etiā verus et
deliberatus.⁊ etiā ip̄ius rōnis supioris in
delectationē/nō semꝑ est peccatū mortale.
Pro huius necnō aliquoꝝ ex ꝑcedētibus
maiori declaratiōe.qnqꝫ rememoranda et
advertēda veniūt. ¶ Primū ꝙ omnis de
lectatio habꝫ aliqđ ꝓpriū ⁊ principale ob-
iectum/circa qđ fert et versat. Nec em̄ alit
vt claꝝ est possit delectatio causari ⁊ hr̄i. si
nō circa aliqđ principaliter ferreret et ver-
saret. ¶ Secundū qđ etiā iux dictū philo
sophi/oīs delectatio siue sit in appetitu sen
sitiuo.siue i appetitu intellectiuo.siue (vt
modicū supra tactū ē) sit in cogitatōe solū
siue in actu seu executōe actus/aliquā opa
tionē ꝯsequit. Etem̄ (vt in supioribus de
claratū est) oīs delectatio/ex trium ꝯcursu
causari habꝫ ⁊ causat.s.ex boni ⁊ ꝯuenien
tis ꝑ viā appetitiuā adeptiōe.⁊ ad eam ap-
plicatiōe. ꝓut scꝫ tale bonū ⁊ ꝯueniēs/ sen-
tit vel qualitercūqꝫ ꝑcipit. que duo sunt.s.
ip̄m bonū ⁊ ꝯueniēs qđ sic sentit ⁊ ꝑcipit.
⁊ ip̄a vis appetitiua q̄ sic illud sentit et ap-
petit ⁊ tercij.s.cognitiōis talis adeptiōis ⁊
applicatiōis. Nūc igit ad ꝓpositū clarum
ē istud fieri nō posse.qn primo (vt iam ta-
ctum ē) ibi sit aliqđ ꝓpriū ⁊ principale ob
iectum.s.illud bonū ⁊ ꝯueniēs qđ sic adi-
piscit et applicat.qn etiā secūdo ibi sit aliq̄
opatio.s.tā illa ip̄ius boni ⁊ conuenientis
adeptio ⁊ applicatio q̄ sine aliqua opera-
tione fieri non potest.ꝙ etiam ip̄ius actua
lis talis adeptiōis ⁊ applicatiōis cognitio
q̄ etiā quedā opatio ē.imo ip̄a ꝓpria opa-
tio etiā de se quoddā bonū ⁊ ꝯueniens est.
Exempli grā. Delectat aliqs in visione ali-
cuius rei pulchre.vel in gustu alicuius rei
sapide seu saporose.vel in rememoratōe ali
cuius magni honoris habiti.vel aliqua si
mili cogitatiōe claꝝ ē in tali delectatōe tria
ꝯcurrere.s. Primo ip̄am rem q̄ sic delecta-
biliter videt vel gustat vel rememorat vel
cogitat.⁊ illa ē illius delectatiōis ꝓpriū ⁊
principale obiectū. Secūdo ip̄am vim ap-
petitiuā.q̄ ꝑ quandā opationē vtputa ta-
lem visionē.gustationē.rememorationem
vel cogitationē/illā rem tanꝙ suū obiectū
complacēter adipiscit ⁊ sibi applicatū hꝫ ⁊
in eo quietat. Et tercio cognitiōem illius
adeptiōis ⁊ applicatiōis.q̄ si nō interueni
ret nulla ꝓprie eēt delectatio vt satis i supio
ribus exemplificatū ē de infantibꝯ ⁊ insen-
satis. Ex qbus iteꝝ videri pt.quō delecta-
tio qualibet pōt ad duo compari seu refer-
ri.vel scꝫ ad illud ꝓpriū ⁊ ꝑncipale obiectū
circa qđ vel in quo sic versat.vel ad illam
opationē qua sic ꝯsequit. ¶ Terciū aduer
tendū.ꝙ etiam ip̄e consensus in delectatio
nem/qui multum amplius ꝙ ip̄a sola dele
ctatio ponit ⁊ importat.qnqꝫ (vt in supio-
ribus pluries tactū est) ip̄i rationi semꝑ at
tribuit.consequit etiā si interueniat quan-
dam aliam ip̄ius rationis operatiōem.scꝫ
quandā dijudicationē seu ratiocinatiōem
Nec em̄ (vt clarum est) ratio ip̄a in dele-
ctationem aliquā consentire posset.nisi pri
us eius apphensionē đ ea quodāmodo di
iudicare seu ratiocinaret. Ista aūt dijudi
catio seu ratiocinatio/nō est aliud nisi qui
dam ip̄ius ratiōis actus interior ⁊ in men
te existens/qui ꝓprie fieri non pōt nisi per
modum cuiusdā cogitationis seu medita
tionis.q̄ in hoc ꝓposito ꝑ eodem accipiūt
⁊ reputāt. Et hinc est ꝙ talis ip̄ius rōnis
dijudicatio seu ratiocinatō/valde frequen
ter ⁊ quasi cōmuniter cogitatio dicit et ap
pellat.imo vt modicū supra tactum est/qn
consensus in delectationē principaliter ra-
tioni inferiori attribuit.intelligēdū est de
delectatione q̄ est in cogitatiōe ⁊ nō de illa
q̄ est in actu seu actus executiōe. ¶ Quare

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

cium aduertendum q̄ qn̄q; contingere po-
test. q̄ aliqua operatio erit metipm ꝓpriū
ꝛ principale delectatiōis obiectū. sicut pos-
set esse aliqua alia res ab extra. quia forsan
illa opatio (vt iam tactum est) accipietur
a ratōne vt bonum ꝛ finis in aliquo aliqs
delectando requiescat: iuxta exemplū iam
positū. cogitabit aliquis de aliqua magna
complacentia quam alias habuerit/ vel in
visione alicuius rei pulchre. vel in gustatō
ne alicuius rei sapide vel hmōi. ꝛ in ista co
gitatione seu rememoratiōe delectabit̄. cer
tum ꝛ clarum est q̄ ista delectatio habet ꝓ
suo ꝓprio principali obiecto/ illam opatio
nem q̄ sic cogitat̄ ꝛ rememorat̄. s. illā visio
nem vel illam gustationē vel huiusmodi.
¶ Quintum aduertendū q̄ amplius con-
tingere potest. s. q̄ illam ꝛ ꝓpria operatio
quam de facto ipa delectatio consequetur
erit ꝓprium ꝛ principale illiusmet delecta
tionis obiectum. s. vis aīe appetitiua cui⁹
est ꝓprie delectari in illam opationē sicut ī
quoddā sibi bonū ꝛ ꝯueniens complacen
do reflectet̄. Ut gratia exempli/ iuxta casū
iam supra tactū. Cogitabit aliquis reme-
morando de aliqua magna complacentia
quam alias in aliqua re vel in aliqua opa-
tione habuerit. ꝛ in ista cogitatione seu re-
memoratione delectabit̄ non quidē q̄ illā
delectationē quam sic habebat reflectat in
illam rem seu in illam opatiōem de qua sic
cogitabat. sed in ipam ꝓpriam met cogita
tionem quam sic habebit. vtputa quia de
lectabit̄ ex eo solum q̄ sic cogitat. vl' qđ sic
rememorat̄. certum ꝛ clarum est/ q̄ in isto
casu/ ista delectatio habꝫ ꝓ suo ꝓprio ꝛ pn
cipali obiecto ipsamet cogitatiōꝫ circa quā
versat̄. ¶ Nunc igit̄ p̄dicta ad ꝓpositū
applicando. Triplex repit̄ cuiuslibet de-
lectationis/ ꝓprium ꝛ p̄ncipale obiectum
Aut em̄ delectatio sic aliquā (vt semp fie-
ri iam tactum est) opationem sequens. Et
vt p̄mo p aliqđ pticulare exemplū ꝛ q̄ iux̄
supra tacta cōmunis contingit/ clarius pce
dat/ ponat̄. iuxta casum iam pluries supi-
us tactum. q̄ aliquam cogitationem con-
sequat̄ ¶ Aut igit̄ talis delectatio habꝫ ꝓ
suo ꝓprio ꝛ p̄ncipali obiecto/ aliquā rē ab
extra q̄ tunc forsan cogitat̄. Aut habet pro
suo ꝓprio ꝛ p̄ncipali obiecto/ aliquā aliam
opationem quasi rem que cogitat̄: Aut ha
bet ꝓ suo ꝓprio ꝛ p̄ncipali obiecto ipsamet
cogitationem circa quam actualiter versat̄
¶ Si p̄mo modo q̄. s. delectatio illa sic co
gitationem aliquam consequens ꝓ suo ꝓ
prio ꝛ p̄ncipali obiecto habeat rem aliquā
ab extra q̄ cogitat̄/ sic scꝫ/ q̄ licet talis dele-
ctatio circa illam cogitationem verset̄. non
tamen ex p̄ncipali ipius cogitatiōis intui
tu. nec in sola reflexione ad eam. sed p̄nci-
pali intuitu/ p̄ncipaliq; reflexiōe/ in ipam
rem q̄ sic cogitat̄. Et tunc qn̄ talis delecta-
tio ꝛ etiam consensus in actum sit et quale/
satis ex eis q̄ modicum supra circa naturā
ipius delectatiōis tractata sūt/ ppendi pōt
considerando. s. (vt ibi tactum est) an talis
delectatio sit naturalis. an volūtaria. ꝛ an
sit circa rem licitā aut illicitam. ꝛ an sit mo-
derata aut immoderata. ꝛ an talis consen
sus sit verus et expssus. aut interp̄tatiuus
ꝛ equiualens. ꝛ an sit ipius rationis supio-
ris vel solum inferioris. ꝛ hmōi q̄ ibi diffu
se explicata sunt. ¶ Si vero secūdo mō. q̄
scꝫ illa delectatio ꝓ suo ꝓprio et principali
obiecto habeat aliquam aliam opationē q̄
cogitat̄. sic scꝫ q̄ q̄uis vt iam statim tactuꝫ
est/ talis delectatio circa talem cogitationē
verset̄. non tamen ex principali ipius cogi-
tationis intuitu. nec in sola reflexiōe ad eā/
sed principali intuitu principaliq; reflexio
ne in ipam aliam opationem q̄ sic cogitat̄.
Et tunc si talis opatio sic cogitata q̄ est ꝓ-
prium ꝛ principale obiectum illius delecta
tionis/ sit de se peccatum veniale. tunc con
sensus etiam verus ꝛ deliberatus in talem
delectatiōem que sic circa talem delectatio
nem versat̄ non erit nisi veniale peccatum
Si aūt illa opatio sic cogitata que est ꝓpri
um ꝛ principale obiectū illius delectatio-
nis/ sit peccatum mortale. tunc etiam con-
sensus verus ꝛ deliberatus in delectationē
que sic circa talem cogitationem versatur/
etiam si tunc [iuxta qđ modicum supra de
claratum est] non assit voluntas delibera-
ta pficiendi actū si facultas adesset erit pec
catum mortale. quia q̄ homo in cogitatio
ne talis opationis principali eius intuitu/
principaliq; reflexione in eam delectet̄/ nō
cōtingit nisi ex eo q̄ eius affectus seu appe-
titus est in illam opationem sic cogitatam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

inclinatus. Et ideo etiam ꝙ in talem dele-
ctationem ꝯsentiat/nihil aliud est ꝙ ꝙ ipē
ex deliberatione eligat seu in hoc ꝯsentiat:
ꝙ affectus suus seu appetitus in illam opa
tionem sic cogitatam inclinatus ꝑmaneat
⁊ ꝑsistat. Nullus enī delectat̄ nisi in eo qḋ
suo affectu seu appetitui est conforme. Cū
autem aliquis ex deliberatione eligat seu
consentiat ꝙ affectus suus seu appetit⁹ his
que peccata mortalia sunt conformetur/est
peccatum mortale. Et ideo talis cōsensus
in talem delectationem que circa cogitatō
nem opationis peccati mortalis tali respe-
ctu versat̄/est peccatū mortale. ¶ Si vero
tercio modo ꝙ .s. illa delectatio ꝓ suo pro-
prio ⁊ ṗncipali obiecto/habeat ipsā met co
gitationem circa quam actualiter versatur
sic. s. ꝙ ipā delectatio circa talem cogitatō
nem ferat̄ in se principaliqȝ ipsius cogitatō
nis intuitu principaliqȝ reflexione in eam
vtputa iuxta supra tacta. ꝙ quis in talē co
gitationem ex eo solum ꝙ sic cogitat dele-
ctetur. Et tunc quia talis cogitatio etiam
si versetur circa rem aut opationem que ḋ
se peccatum mortale existat: non est tamen
de se peccatū mortale. imo vel veniale tm̄.
Utputa. cum aliquis vt interdum cōtin-
git/vane ⁊ inutilit̄ cogitat. vł oīno sine pec
cato. vtputa cum aliquis vtiliter. sicut pro
p̄dicando vel disputando de tali re vł opa
tione cogitat. ideo consensus etiam verus
⁊ deliberatus in talem delectationem/non
est peccatum mortale. sed solū iuxta qḋ iā
tactum est. vel veniale tm̄ vel nullū. Quia
ꝙ homo etiam ex deliberatiōe suū affectuȝ
seu appetitum in his que de se peccata non
sunt. vel non nisi venialia eligat vel cōsen-
tiat esse inclinatū. non potest esse peccatum
mortale de se. nisi alie circūstantie cōcurre-
rent. quia cōgitatio quecūqȝ sit in seipsam
solum reflexa: nisi alia vt iam tactū est con-
currerēt/nūꝗ̄ de se ⁊ ƀm se est peccatū mor-
tale. ¶ Et quia istud nōnullis posset aliq̄-
liter intricatum seu obscurum videri. Ad
clariorem intelligentiam exemplificant do
ctores respectu duoꝝ vltimoꝝ membroruȝ
istius distinctionis hic imediate supra po-
site de cogitatione fornicationis. Etenī vt
dicunt cogitans de opatione seu actu for-
nicationis. sic cogitando/duobus ṗncipa-
liter respectibus delectari potest. Aut enī
sic cogitando/in ipā sua cogitatione dele-
ctabitur in respectu ⁊ reflexione ad ipsum
actum seu ipām opationem fornicationis
quā sic cogitat. sic scȝ ꝙ principali intuitu
talis opationis fornicationis. principaliqȝ
reflexione in eam in tali cogitatione dele-
ctatur. Aut sic cogitando in ipā cogitatio
ne delectat̄/solo respectu solaqȝ reflexione
in ipām suam cogitationem met. ex eo solū
scȝ delectatus ꝙ sic cogitat. Si primo mo-
do: tunc consensus deliberatus in talē de-
lectationem que sic sup tali cogitatiōe for-
nicationis versatur/etiam si desit volūtas
deliberata ꝑficiendi actū/est pctm̄ mortale
qr talis cōsensus iuxta qḋ statim supra de-
claratū est/nihil aliud est ꝙ ꝙ ex delibera-
tione qs eligat seu cōsentiat ꝙ affectus su-
us/seu appetitus ꝑmaneat ⁊ ꝑsistat inclina
tus in fornicationem. qḋ est pctm̄ mortale
cum fornicatio de se peccatum mortale exi
stat. Ex deliberatione etenī [vt sepe supra
tactū est] eligere seu ꝯsentire ꝙ affectus su
us seu appetitus ꝑmaneat ⁊ ꝑsistat inclina
tus in aliquid. seu ꝯformet̄ alicui qḋ de se
peccatū mortale existit. est peccatū mortale
Si scḋo mō delectet̄ cum talis cogitatio ḋ
se ⁊ ƀm se nō sit peccatū mortale. imo/vt su
pra tactū est possit vtiliter ⁊ ꝓ p̄dicādo vel
disputando de fornicatione haberi. sic nec
etiam cōsensus deliberatus in talem dele-
ctationem/erit peccatum mortale. vel ve-
niale tm̄. vel forsan nullum. quia vt etiam
sepe supra tactum est/ex deliberatiōe elige-
re seu consentire affectum suum seu appeti
tum esse inclinatum in aliqḋ/seu cōforme
alicui. qḋ de se ⁊ ƀm se peccatū mortale nō
existat. non est etiam mortale pctm̄. ¶ Et
ꝓpter ista in declaratiōe vltimi sex modo
rum seu sex qualitatū se circa delectationē
habendi ipsius rationis supra positorū/no-
tanter addita est illa clausula. maxime si fe
ratur ille cōsensus in ipām illecebram seu
carnalem delectationem/ tanꝗ̄ in rem aut
operationem/seu actum supra quo vel cir-
ca quē ipām illecebra seu carnalis delecta-
tio sic insurgit ⁊ versatur. ⁊ qui talis illece
bre seu carnalis delectationis eēt ṗncipale
obiectū vt est ibi videre. Et intelligāt̄ sem
per in omibus p̄missis iux̄ qḋ late in mo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

dicium supra tactis declaratū est. cōsensus
verus ⁊ deliberatus esse. qn̄ scz ratio supe=
rior in huiusmodi delectationibus exp̄sse
ꝯsentiendo ꝯcurrit. vel eas post sufficientē
deliberationem debitāqꝫ aduertentiam seu
animaduersionē periculi ⁊ peccati qd̄ inde
īminet ⁊ incumbit rep̄mere negligit. ¶ Et
hec quo ad ea q̄ circa materiā delectatōnis
⁊ ꝯsensus in eam. an scz ⁊ qn̄ ⁊ qualia pec=
cata existant/ ex dictis doctoꝝ ꝙtū ad hūc
tractatū spectare ⁊ sufficere visum est/ recol=
ligi ⁊ elici potuerunt.

De consensu in actū an sit peccatum. ⁊ qd̄.

Q

Uia vero ꝑut in superioribꝰ B
vbi de hac presenti materia scz d̄
natura primoꝝ motuū delectatio
nis ⁊ cōsensus in actū peccati/ tractari ince
pit/ tactum est: licz iam ꝓxime monstratuz
est possit circa consensum deliberatū in de=
lectationem peccatū mortale formalit̄ in=
surgere ⁊ contingere. Jmo cōmunis iuxta
tamē modificatiōes modicum supra posi=
tas/ insurgat ⁊ contingat. nō ꝓpter ea tamē
in tali cōsensu in delectationē adeo est com
pleta temptatio quin vlterius ꝓgredi pos=
sit scz vsqꝫ ad ip̄m consensum in actū exte=
riorem. īmo in ip̄o solo consensu in actum
exteriorē dicat̄ temptatio suppleri. vltraqꝫ
ꝓgredi non posse. cum nō videat̄ quid vl
tra consensum in actum exteriorē ip̄a tem=
ptatio operari posset. ꝓpter istud ⁊ etiā ser=
uando ordinem p̄dispositum post exposi=
tionem ⁊ declarationē nature et qualitatis
ip̄oꝝ primoꝝ motuū. ip̄iusqꝫ delectatōnis
venit aliqualiter d̄ natura ⁊ qualitate ip̄i=
us consensus in actū tractandū ⁊ declaran
dum. ¶ Circa qd̄ primo rememorādū ve
nit. ꝙ iam modicū supra scz de ip̄a delecta
tione ⁊ de ꝯsensu in eam. cui parti rationis
attribuant̄ tractatū est qualiter tangi ince=
pit. s. ꝙ ꝯsensus in actum seu actus execu=
tionem/ semꝑ ratiōi suꝑiori attribuit̄. ꝫm
tn̄ ꝙ in ip̄a rōne voluntas includit̄. ꝓpter
qd̄ iuxta supius tacta ꝯsensus ille volunta=
rius dicit̄. Et causa est. q2 iam sibi etiā ali=
qualiter aꝑiri incepit. Cum em̄ ꝯsensus ī
aliquid/ de se importet vel p̄supponat qd̄=
dam iudiciū d̄ eo in qd̄ sic ꝯsentit̄. nec em̄
aliter ꝯsensus ꝓprie in aliquid fieri posset:
nisi ꝑ prius de illo in quo sic ꝯsentit̄/ eiusqꝫ
qualitate et natura quodāmodo iudicatū
esset. ⁊ in omi iudicio (qd̄ bene ꝯsiderādū
venit) vltima snīa ad sup̄mū auditorium
seu iudicatoriū spectet ⁊ ꝑtineat. cū insuꝑ
(vt etiā sepe supra tactū est) omniū negoci
orum seu oꝑationū humanaꝝ iudiciū/ ad
rationē siue suꝑiorē siue inferiorem spectet
ꝫm tn̄ respectū ad duplicē regulā ꝫm quā
oēs oꝑatiōes humane (vt sepissime etiā di
ctum est) regulari hn̄t. s. vel regulam legis
humane q̄ sumit̄ ex rebus creatis quas na=
turaliter homo cognoscit. cui regule rō in=
ferior innitit̄. vel regulam legis diuine q̄ su
mit̄ ex rebꝰ eternis ⁊ increatis ad quas ho=
mo spūaliter inclinat̄. cui regule/ ratio su=
perior innitit̄. ⁊ ita sit ꝙ ip̄a regula leg̃ di
uine sit superior. īmo sup̄ma/ ⁊ ꝑ ꝯsequens
sup̄mū auditoriū ⁊ iudicatoriū. vltimaqꝫ
snīa ad illam partem ratiōis ꝑtineat. q̄ sic
ip̄i regule legis diuine que sup̄ma est inni=
tit̄. que est pars superior seu ratio superior.
Cum p̄terea d̄ pluribus se inuicē ꝯsequen
tibus occurrit iudicandū/ finale iudicium
finalisqꝫ sentētia sit de illo qd̄ in tali cōsecu
tione seu concursu est vltimū vltimoqꝫ oc=
currit. Et in negocijs humanis vltimū qd̄
sequit̄ ⁊ occurrit/ sit ip̄e realis actus seu ip̄i
us actus executio. Et ꝑ ꝯsequēs iudicium
de ip̄o actu/ seu actus ip̄ius executione. sit
iudiciū finale sentētiaqꝫ finalis/ ⁊ sic ad su=
premū auditoriū seu iudicatoriū pertinēs
sequit̄ manifeste ꝙ ad ip̄am rationē superi
orem ad quam sic (vt tactum est) iudiciuz
supremū finalisqꝫ sententia negociorū seu
operationū humanarū spectant iudicium
de ip̄o actu seu ip̄ius actus executione spe
ctat ⁊ pertinet. ⁊ per ꝯsequens etiam cōsen
sus in ip̄m actum seu ip̄ius actus executio
nem qn̄ interuenit. cum nō nisi vt tactum
est post iudicium supremū ac finale/ de ip̄o
actu habitum/ interuenire possit. Ex quo
iterum sequit̄ ꝙ (vt etiā in superioribus se
pe est tactum) quotienscūqꝫ talis ip̄ius rati
onis superioris consensus. siue verus et ex
pressus. siue equiualēs et interp̄tatiuus in
actuz aliquem qui ex suo genere vel aliqua
circūstātia peccatū mortale existit. interue=
nit. talis consensus est peccatum mortale.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

Quia semp talis ipius ratiōis supioris in talē actū peccati cōsensus/etiā si ipse realis actus inꝰ tn̄ modificationē modicū infra tangendā/nō ꝓcederet seu subsequeretur est tale peccatū quale eēt ipe realis actꝰ. Et rō iam quodāmodo ī supioribus tacta est ex pmissisq; sumi pōt. ¶ Et primo respectu cōsensus. veri ꝛ expssi ipius rōnis supioris. Nā ipsa rō supior ad quam/ vt sic statim tactū est/talis cōsensus in huiusmodi actū/ꝗ de se ex suoq; genere vel ex aliqua circūstantia peccatū mortale ē pertinet. nullo mō in dictū verꝫ ꝛ expressuꝫ consensum inclinari posset/ quin prius de ipo actu eiusq; natura ꝛ qualitate deliberauerit ꝛ iudicauerit. alr̄s vt supra tactū est: non eēt verus ꝛ expressus cōsensus. Deliberare aūt ꝛ iudicare maxime circa tales actꝰ humanos non pōt. nisi regulā legis diuine ꝛ eterne cui sic innitit̄/cōsulat. Cōsulta autē regula legis diuine ꝛ eterne/in talē actum qui sic de se ex suoq; genere vel ex circumstantia aliqua peccatū mortale existit/consentire nō pōt. qn ipam regulā ꝛ legē diuinam ꝛ eternā/actu ꝛ realiter contemnat et spernat. seq; ab ea totalit̄ ꝛ ẜꝫ habitū auertat. Actu aūt et realit̄/regulā legis diuine ꝛ eterne contemnere et spernere/ seq; ab ea totalit̄ ꝛ ẜm habitū auertere nō pōt quin peccatuꝫ mortale existat. Sequit̄ ꝙ pdicta simul adaptādo ꝛ applicando ꝙ ipa rō superior in talē actū peccati mortal' vere et expresse ꝯsentire nō pōt/qn peccatuꝫ mortale existat. ¶ Respectu vō ꝯsensus ipius rationis supioris equiualētis ꝛ interpretatiui hoc idē patꝫ. q2 talis actus qui sic de se/ ex suoq; genere vel aliqua circūstantia/peccatū mortale existit. cū de ipso supmū et finale iudiciū vt sepe supra tactū est ad ipsaꝫ rationē supiorē spectet ꝛ pertineat. cōmitti nō pōt. nec in realē executionē deduci. qn ipsa rō supior/negligēs fuerit ipm impedire. voluntateq; respectu illiꝰ regulare et reprimere ꝛ p ꝯsequens/quin etiā regulā legis diuine ꝛ eterne actu ꝛ realit̄ si tūc de ea actu cogitabat. vel p modū cuiusdā inexcusabilis obmissiōis ꝛ negligētie. si tū c de ea nō cogitabat. cū in tali actu cogitare debuisset. cōtempserit et spreuerit/ac se ab ea totalit̄. et ẜm habitū auerterit. Et ex hinc dicit beatus Tho. prima secūde sue summe. ꝙ rō supior in ipm actū peccati consentire dicit̄/nō solū q2 ẜm ratiōes eternas ꝑmoueat ad agendū. sed etiā q2 ẜm ratiōes eternas nō dissentit. ¶ Ad ꝓpositum etiā istoꝝ dicit Augꝰ. de trinitate. Non potest peccatū efficacit̄ ꝑpetrandū mēte decerni: nisi illa mētis intētio penes quā sūma potestas et mēbra in opus mouēdi vl' ab ope cohibēdi (loquēs de ratōne supiori prout etiā voluntatē inꝰ qđ iam dictū est includit) male actioni cedat vel seruiat. Prout hec latius modicū supra. ꝛ specialit̄ in declaratione qnti sex modoꝝ seu sex q̄litatuꝫ se circa delectationē habendi ipius ratōis declarata sūt: Que ibi tacta/pn̄t ad hoc ꝓpositū/respectu ꝯsensus ipius rōnis superioris in ipm actū applicari. Et adhuc per amplius ꝛ efficacius. cū non tāta culpa ipsi ratiōi supiori imputari habeat. nec faciliter tā graue peccatū insurgat/dū ipsa vere ꝛ expresse aut equiualēter ꝛ interꝑtatiue in delectationē que in sola cogitatiōe consistit ꝛ versat̄ ꝯsentit. sicut qn̄ vere ꝛ expsse aut equiualēter ꝛ interꝑtatiue in ipm actū peccati ꝯsentit ipsiusq; actus executiōem. ¶ Notāter in pmissis vbi respectu consensus ipius rationis supioris in id qđ de se ex suoq; genere vel aliqua circūstātia est peccatū mortale. de auersiōe a regula legis diuine ꝛ eterne/facta ē mentio. addita sunt ista verba. totaliter et ẜm habitū. Et em̄ auerti a regula legis diuine ꝛ eterne (prout iam in supioribus vbi pcipue de hac p̄senti materia nature peccati venial' tractari incepit aliqualiter declaratū est) dupliciter ꝯtingere pōt. ¶ Uel sc; totalit̄. i. ẜm habitū. qui ꝓprie in hoc ꝓposito nihil aliud est/ꝙ quedā inordinatio mētis ꝛ intentionis dispositio/ponēs seu constituēs alterum finē. Qđ fit ꝛ contingit in omī actu qui de se suoq; genere aut aliqua circūstātia/habet ꝛ importat/qđ peccatuꝫ mortale existat. licet forsan ꝓ tunc talis inordinata mētis ac intentiōis dispositio/ non attenderet̄ neq; occurreret. Et ex hinc etiam (vt iam satis declaratū est) consensus ratiōis supioris in talem actū/est mortale peccatū quia sine tali auersione/ non pōt in talem actum interuenire. ¶ Uel contingit talis

auersio/nō totaliter ꝫm habitū ſꝫ in actu
ſolū.i.ꝓ illo actu qui fit ſeu exercet̄ reſpe=
ctu cuius ē bene aliqualis a regula ipſi⁹ di
uine ⁊ eterne legis inordinatio.ſꝫ non tāta
nec talis mētis ⁊ intētiōis indiſpoſitio/ꝙ
aliū finē ponat ſeu ꝯſtituat.Et ſic ē ꝙ con
tingit in oī actu/qḋ ſe ex ſuoqꝫ genere ſeu
aliqua circūſtātia/non hꝫ ſeu importat qḋ
pctm̄ mortale exiſtat.ſed ſolū veniale.Nā
ſi illud vſqꝫ adeo ꝓcederet/ꝙ illa auerſio
iux̄ qḋ expoſitū ē/eſſꝫ totalis ⁊ ꝫm habitū
aliūqꝫ finem ponēs ⁊ ꝯſtituēs.ſtatim a na
tura pcti venialis excederet et ī naturā pctī
mortalis trāſiret.vt ibi ſatis expoſitū eſt ⁊
exemplificatū.Et ex hinc ſiłr ꝯſenſus ratō
nis ſupioris in talē actū/q ſic de ſe ex ſuoqꝫ
genere aut aliqua circūſtātia non hꝫ ꝙ ſit
pctm̄ mortale.ſꝫ ſolū veniale.non erit etiā
niſi pctm̄ veniale.quia ſine illa totali ⁊ ꝫm
habitū auerſiōe ⁊ cū ſola quadā inordina=
tione.pōt in talē actū interuenire vt ſatł ex
dictis ꝯcipe ē.¶Et intelligāt̄ p̄miſſa ꝙ.ſ.
ꝯſenſus rōnis ſupioris in actum q de ſe ex
ſuoqꝫ genere aut aliqua circūſtantia pctm̄
mortale exiſtit/ē pctm̄ mortale.Etiā ſi (vt
iā ſupra tactū ē) actus ille in quē ſic ipa rō
ſupior ꝯſentit/realit̄ ad ex̄ non ſubſequere
tur ſeu adimpleret̄.Si tm̄ hoc non ex pte
ipſius rōnis ſupioris ipſiuſqꝫ voluntatis
vtpote ſe poſt dictū ꝯſenſum iā ſic in illuꝫ
actū ſeu illius actus execution̄e p̄ſtitū am
plius auiſantis ⁊ imutātis.ſed ꝓpter defe
ctū poſſibilitatis facultatis vel alicuius al
terius oportunitatis aut circūſtātie/ꝯtin=
geret.Nā licꝫ tūc/realit̄ ⁊ effectu/talis act⁹
non ſubſequeret̄ ⁊ adimpleret̄.ꝓpoſito tm̄
et affectu/q̄tū ad incurſum pctī mortalis/
ſubſecutus dī ⁊ adimplet⁹.Et hinc coīter
dicit̄ ꝙ volūtas ꝓ facto reputat̄.Iuxtaqꝫ
iſtud ꝓprie intelligēdū venit illud dictum
chriſti.Matth.v.Ois q viderit mulierē
ad ꝯcupiſcēdū eā/iam mechatus ē eam in
corde ſuo.¶Ex oībus ſic ſupius circa
hāc pn̄tem materiā/nature et qualitatł
primoꝝ motuū.delectatiōis ⁊ ꝯſenſus in
actū pctī tractatis/ea quodāmodo epilo=
gando habet̄ quō primus motus.primo
primus ipſius ſenſualitatis/q naturalis di
cit̄/nullū ē pctm̄.Scḋo vo primus mot⁹
eiuſdem/q ex fomite ꝓcedit/pctm̄ veniale

R

exiſtit.Delectatio aūt ſiue moroſa ſiue nō
moroſa:mora tpis.Dū tm̄ non ſit moroſa
mora conſenſus/p rationē ſcꝫ ſupiorē vere
⁊ realit̄/aut interp̄tatiue ⁊ effectualit̄ deli=
berati.qḋ cōtingit in ſcḋo tercio et quarto
ſex modoꝝ ſeu ſex qualitatum ſe circa dele
ctationē habēdi ipſius rōnis ſupioris ſu=
perius declaratis etiā ſi dicta delectatio ſit
⁊ ferat̄ circa ea q de ſe ex ſuoqꝫ genere vł ex
aliqua circūſtātia/pctā mortalia exiſtunt.
ē ſolū pctm̄ veniale.Delectatio vo moro=
ſa mora cōſenſus/p rationē ſcꝫ ſupiorē ve=
re ⁊ exp̄ſſe.aut interp̄tatiue ⁊ effectualit̄ de
liberati qḋ cōtingit in qnto ⁊ vltimo p̄di=
ctoꝝ ſex modoꝝ ſeu ſex qualitatū ſe haben
di ipſius rōnis ⁊c̄.Necnō etiā ꝯſenſus in
actū.qn̄ tm̄ (vt ſepe ſupra tactū ē) ſunt et fe
runt̄ ſup his q de ſe ex ſuoqꝫ genere aut ex
aliqua circūſtantia pctā mortalia exiſtunt
ſunt etiā pctā mortalia.Et ad iſtud ꝓpo=
ſitum/p modū exempli applicāt doctores
licꝫ diuerſimode.temptationē q fuit in pri
mis parētibus.ex quoꝝ dictis/pōt ſenſua
litas ipſa/ſerpēti compari.Rō vo inferior
vt iā in ſupioribus tactū ē/mulieri eue.Et
rō ſupior viro Ade.Cū igit̄ in ipſa primo
motu.ſcḋo tm̄ primo/ipſius ſenſualitatł il
lecebra/inſurgit.qḋ non niſi ex fomitł cor=
ruptione ꝓuenit.⁊ quaſi cū ſerpēs/come=
ſtionē pomi eue ſuggeſſit.ideoqꝫ tūc pctm̄
ſolū veniale eſt ⁊ leuiſſimū.¶In delecta=
tione vo non moroſa mora cōſenſus/qui
ſcꝫ cōſenſus fit p rationē ſupiorē vere ⁊ ex
preſſe aut interp̄tatiue ⁊ effectualit̄ delibe=
rat⁹.q̄tumcūqꝫ iſta dicta delectatio ſit for=
ſan moroſa mora tpis/q̄tumcūqꝫ etiā ipa
rō inferior iux̄ predictos ſecundū terciū et
quartū ſex modoꝝ ſeu ſex qualitatū ſe ha=
bendi ⁊c̄.vel circa talē delectationē non be
ne aduertat.vel ſubito aut improprie etiā
in eā cōſentiat.tūc mulier ſine viro/ipoqꝫ
ignorāte/comedere dicit̄.Ideoqꝫ tunc ſo=
lum pctm̄ veniale eſt.qꝛ ꝙ in delectatione
pctm̄ mortale interueniat/a conſenſu viri
ſcꝫ rōnis ſupioris:vero ⁊ expreſſe aut inter=
pretatiuo ⁊ effectuali ⁊ non alias procedit.
¶In delectatione vo moroſa mora ꝯſen
ſus interp̄tatiui ⁊ effectualis.qn̄ ſcꝫ rō ipſa
ſupior iux̄ quintū ſex modoꝝ p̄dictoꝝ ſeu
ſex qualitatū ſe habēdi ipſius rōnis ⁊c̄.tā=

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.5.7

lem delectationem reprimere negligit. tūc
mulier sola/sed tñ viro sciente comedit. et
tūc licꝫ vir non comedat ꝓpter illū tñ eius
consensuꝫ interp̄tatiuū et effectualē/pctm̄
mortale efficit. etiā si (vt sepe dictū ē) desit
voluntas pficiēdi actū ⁊c. Quia mulier be
ne pōt sine viro comedere. mortaliter aūt
sine viri consensu vero ⁊ exp̄sso/aut inter=
pretatiuo et effectuali. non potest peccare.
¶ In delectatione vo morosa/mora con=
sensus veri ⁊ expressi. qñ scꝫ rō ipsa supior/
iux̄ vltimū sex modoꝝ p̄dictoꝝ seu sex q̄li=
tatum se habēdi ipsius rōnis ⁊c. vere ⁊ ex
presse consentit. tunc vir non solū cōsentit
sed sicut mulier comedit. ⁊ etiā si desit vo=
luntas pficiendi actū ⁊c. est pctm̄ ⁊ grauius
ꝙ̄ in casu precedēti. Grauius etem̄ ē in ta
lem illicitā delectationē vere ⁊ expresse cō=
sentire. ꝙ̄ non reprimēdo/interp̄tatiue ⁊ ef
fectualiter consensum p̄bere. ¶ In ꝯsen=
su vo in actū peccati seu ipsius actus execu=
tionē/qui [vt late supra declaratū est] soli
rationi supiori attribuit: est ac si vir nō so=
lum sicut ⁊ mulier comederet/sed quodā=
modo ac si iuberet ⁊ preciperet. ⁊ tunc etiam
si iux̄ supius tacta. talis actus realit̄ ab ex̄
non ꝓcederet ⁊ sequeret̄/est pctm̄ mortale
Et adhuc grauius ꝙ̄ in casibus p̄cedenti
bus. inquātū scꝫ [vt etiā supra monstratū
est] grauius ē in actū peccati seu ipius actus
executionē ꝙ̄ in solā eius delectationē cō=
sentire. ¶ Vel alit̄ dici posset ꝙ̄ scꝫ in dele
ctatione morosa mora cōsensus veri et ex=
pressi ipsius rōnis supioris [d̄ qua statim
supra] vir non comedit sicut mulier. sꝫ so=
lum comestioni mulieris ꝯsentit sicut su=
pra dictū est: fieri in delectatōe morosa mo
ra consensus interp̄tatiui ⁊ effectual' eius=
dem rōnis supioris. Estqꝫ ꝓpt̄ hmōi con
sensum veꝝ et expressum/pctm̄ mortale sꝫ
grauius vt iā tactū est ꝙ̄ in tali cōsensu in=
terpretatiuo ⁊ effectuali. inquātū scꝫ graui
us ē vere ⁊ expresse in aliqd̄ malū ꝯsentire
ꝙ̄ interp̄tatiue ⁊ effectualit̄. Sꝫ in cōsensu
ipsius rōnis supioris in actum peccati seu
in ipius actus executionē. etiā si vt statim
dictū est talis actus realiter ab ex̄ non ꝓce
deret et sequeret̄. vir non solū consentit sꝫ
sicut ⁊ mulier comedit; ⁊ tunc ē temptatio
ꝑ se ꝯsummata ⁊ pfecta. Et intelligāt̄ he

exemplificationes iuxta supius declarata
qñ scꝫ hmōi delectationes/consensusqꝫ in
actū sunt ⁊ ferunt̄ sup his que de se ex suo
qꝫ genere aut ex aliqua circūstantia pecca=
ta mortalia existunt. ¶ Et hec quo ad ta=
lem materiā nature primoꝝ motuūꝫ dele=
ctationis et consensus in actū. ordinisqꝫ et
ꝓgressus temptationis. inquātum ad eius
ad ꝓpositū huius octaui tractatus istius
libelli tractādū occurrebat/dicta sufficiāt.
Qui latiora videre voluerit habꝫ vt in su=
perioribus in simili tactū est/doctores plu
rimos. tam magistꝝ in. ij. sententiaꝝ ꝙ̄ ali
os sup dicto passu tractātes. ꝙ̄ etiā beatuꝫ
Thomam prima ⁊ secunda secunde par=
tis sue summe.

De tribus ad grauitatem peccati conferentibus.

Uia vo iam recenter/⁊ etiam
in supioribus maxime in decla=
ratione nature ⁊ qualitatis pec=
cati mortalis/ dictū ⁊ mōstratū
est. quō nonnūꝙ̄ actus aliquis qui de sui
forsan natura ex suoqꝫ genere peccatū non
eēt/vel forsan veniale solum/ex intentiōis
corruptione/vel ratione remorsus consci=
entie seu aliqua alia circūstātia/ potest pec
catum mortale effici. Eapropter et etiā ad
clariorem semper cognitionem distinctio=
nis seu nature peccati venialis a pctō mor
tali/circa cuius declarationem presens pn
cipaliter materia versatur. visum est expe=
diens d̄ his tribus hic summatim aliqua
perstringere. De intentione ac fine actiōis
seu operationis. De esse seu natura et qua
litate conscientie. De natura qualitate ac
numero circūstantiarum.

De intentiōe ac fine actionis seu operationis.

Irca primum est aduertenduꝫ.
ꝙ̄ intentio in generali ꝓut hic
et in materia morali. scilicꝫ vir=
tutis ⁊ peccati sumitur sic descri
bitur. Intentio est actus voluntatis in ali
quem finem tendentis. per aliquid vel ali
qua ad illum finem ordinata. Dicitur em̄
intētio q̄si in illud tentio. Nā intētio sem=
per respicit aliquid vt finem s̄m. s. ꝙ̄ illud

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

eſt terminus voluntatis. Ex quo clare ap
paret ꝙ intentio de ſe importat et denotat
quandā diſtantiā illius qd̄ ſic intendit̄. Et
ideo qn̄ volūtas fert̄ ⁊ intēdit imediate in
aliquid etiā ſi illud ſit finis vltimus quem
tūc ſibi ꝯſtituit. terminuſqȝ ipſius volūta-
tis q̄ ꝓ tunc habet̄. nō dicit̄ tn̄ ꝓprie eē in
tentio. ſed qn̄ affectus ſeu voluntas in ali
quid tāꝙ̄ finē vltimū quē ſibi tūc cōſtituit
vel tāꝙ̄ ad illū finē ordinatū fert̄ et tendit.
nō imediate ſed mediantibꝰ alijs ꝑ que in
illud in qd̄ ſic fert̄ ⁊ tēdit nitit̄ ꝑuenire tūc
ꝓprie eſt intētio. Ut grā alicuius exempli
fert̄ ⁊ tēdit principalit̄ affectus alicuiꝰ ſeu
volūtas in ſuā finalē ſalutē. ⁊ ꝓpt̄ ipam fa
cilius aſſequēdū intēdit corpus ſuum do
mare ⁊ ſpiritui ſubijcere ⁊ hoc ꝯgruentius
⁊ cū ſaniori ꝯſilio ⁊ auxilio facere poſſit / in
tendit religionē aliquā intrare. ⁊ ꝓ hoc fa-
ciendo ad aliquē locum talis religiōis ire.
Iſte talis reſpectu ſalutis ſue q̄ ē vltimus
finis / quē tūc ſibi ꝯſtituit. reſpectu etiā do
mationis ſui corpis ac ingreſſus religiōis
q̄ ſunt fines medij ad illū. ſcȝ finē vltimuȝ
ordinati / dicit̄ ꝓprie hr̄e intentionē. Reſpe
ctu vͦ additiōis talis loci illius religiōis
licȝ ſit q̄dā volūtatis diſpoſitio. nō tamē ꝓ
prie dicat̄ eē intētio. ¶ Ex p̄cedēti intētio-
nis in generali deſcriptiōe clare et faciliter
elici pōt deſcriptio intentiōis recte. ꝑ addi-
tionē. ſcȝ iſtoꝝ vboꝝ debituȝ ⁊ debito mō.
Et etiā intētiōis ꝑuerſe ſeu corrupte. ꝑ ad
ditionē oppoſitoꝝ ſeu ꝯtrarioꝝ vboꝝ. ſ. in
debitū ⁊ indebito mō. Sic tn̄ ꝙ in deſcri-
ptione intētiōis recte / illa duo vba. ſ. debi-
tum ⁊ debito mō ꝯiunctim accipiant̄. cuȝ
ipſa duo ad hoc ꝙ intētio ſit recta neceſſa-
rio habeāt ꝯcurrere. In deſcriptione vero
intētiōis ꝑuerſe ſeu corrupte illa duo vba
oppoſita. ſ. indebitū ⁊ indebito modo / ac-
cipiant̄ diuiſim cū alteꝝ coꝝ ad hoc ꝙ in-
tentio ꝑuerſa vel corrupta exiſtat ꝑ ſe ſuffi-
ciat. Etem̄ (vt ſepe dictū eſt) plura neceſ-
ſe ē ad vtutē ꝯcurrere ꝙ̄ ad viciū. imo per
defectū vnius coꝝ q̄ neceſſario ad vtutem
reqrūt̄ / tranſit̄ in viciū. ¶ Sup qbus
q̄tū ad intelligētiā nature ⁊ effectꝰ in-
tentiōis reſpectu coꝝ q̄ iam in hoc octauo
tractatulo huius libelli circa materiā pec-
cati mortal' et peccati venialis tractata ſūt

et tractabuntur ſpectare et ſufficere videt̄.
ſubijciūt̄ hic aliq̄ regule notabiles.

Prima regula eſt.

Ex fine p̄ncipalit̄ intento. i. reſpectu finis
vltimi / q̄ principalit̄ in aliq̄ actu intendit̄.
actus ille attēdi. ꝯſiderari ⁊ iudicari hȝ: ad
hoc. ſ. ꝙ dicat̄ ⁊ iudicet̄ bonus vel malus
meritorius vel demeritorius. Iuxͣ qd̄ in-
telligi ⁊ applicari pōt dictū xp̄i. Matt̄. vj.
Si fuerit oculus tuus ſimplex totū corpꝰ
tuū lucidū erit. Ubi iuxͣ Augꝰ. ꝑ oculū ſi
gnificat̄ intētio. Et intelligit̄ hec regula d̄
his maxīe actibus / q̄ alias ex ſeipis ſūt in-
differētes. i. q̄ de ſuo ꝓprio eſſe / ꝓpriaqȝ na
tura / ſine ꝯcurſu alterius cauſe ſeu alteriꝰ
circūſtantie / non hn̄t ꝙ ſint boni vel mali.
Ut grā exēpli leuare feſtucā de t̄ra vl' mo
uere manū. Nā ſi tales actus d̄ ꝓprio ſuo
eē ꝓpriaqȝ natura hr̄ent ꝙ eēnt boni vl' ma
li: aliter eēt dicendū. vt clare per regulas ſe
quentes videri poterit.

Secunda regula eſt.

Actus de ſeipſo malus / ex fine bono p̄nci
palit̄ intēto nō efficit̄ bonꝰ. Ut grā exēpli.
Furari vel depdari q̄ ſunt actus de ſe mali
etiā ea p̄ncipalit̄ intētiōe adhūcqȝ p̄ncipa-
lit̄ finē fiāt. vt exinde in dei honore fiat ele
moſyna. nō ꝓpter hoc boni efficiunt̄.

Tercia regula et op

poſita. Actus d̄ ſeipſo bonus / ex fine ma-
lo p̄ncipalit̄ intēto / efficit̄ malꝰ. Ut grā ex-
empli. De elꝰyna vel oratōe vel p̄dicatōe q̄
p̄ncipalit̄ ꝓpt̄ vanā gloriā. mūdanā. l' ꝓpt̄
lucrū tpale habēdū. ⁊ adipiſcēdū vl' hmōi
fieret. Et rō diuerſitatꝭ iſtaꝝ duaꝝ regula-
rū ex deſcriptiōe intētiōis recte ⁊ intētiōis
ꝑuerſe ſeu corrupte ſupra poſitꝭ alijſqȝ etiā
ibidē dictis clare apparet. Quia ad intētio
nē rectā / duo reqrūt̄. ſcȝ ꝙ tendētia volūta
tis ſit in finē debitū. ⁊ ꝙ ſit ꝑ media ad illū
finē debito mō ordinata. Ad intentioneȝ
vͦ ꝑuerſam ſeu corruptā ſufficit defectus
vel malicia in vno iſtoꝝ. ſcȝ vel ꝙ finis p̄n
cipalit̄ intētus ſit d̄ ſe malus. vt ponit ter-
cia regula. Uel ꝙ media per que ad illum
finem tendit̄ ſint d̄ ſe mala vt ponit ſecun-
da regula.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

Quarta regula ē ista.

Una ⁊ eadē ꝓncipalis intētio finalis. i. in aliquē finē ꝓncipalit̄ tendēs pl'es actus se inuicē ꝯsequētes etiā diuersimode ⁊ distanter ab inuicē factos / pt in bonū ⁊ ad meritū. vel in malū et demeritū informare. Ut gr̄a exēpli. Respectu intētiōis recte intēdit aliqs vnū solidū ꝓ deo in el'ynā ꝑ duodecim sibi inuicē succedentes dies elargiri. et dare sic scȝ ꝙ q̄libet die dabit vnū denariū. Si a casu cōtingat istū hoīem dationē aliq̄ꝝ istoꝝ denarioꝝ ꝓ aliq̄bus istoꝝ duodecim dieꝝ obliuisci ⁊ int̄mittere. et in alios dies repare ⁊ facere. donatō ista / nihilominus sic in alijs diebus facta ꝓpt̄ ꝓmā principalē intentionē erit meritoria. de intētōe vō puersa / facilius ē dare exemplū cum facilius contingere possit.

Quinta regula ē ista.

Ad finē sub fine seu ītentionē sub intētiōe pt qs ad meritū vel demeritū seu meritorie aut demeritorie q̄d idē est / ponere cōsentire ⁊ h̄re: dictosq̄ȝ fines seu intentiōes. sic sibi inuicē subordinatos / pt vna ⁊ eadē ꝓncipalis ⁊ finalis intētio / in bonū vl' malū meritū vel demeritū informare. Ut gr̄a exēpli. Respectu ꝓncipalis ⁊ finalis intentiōis recte. intēdit aliqs ire ad foꝝ ad hunc finē / ꝙ ibi emet medicinas. ip̄as āt medicinas ad hūc finē emit / vt ab aliq̄ infirmitate curet̄. Ad hūc vō finē ab illa infirmitate curari desiderat. vt aptius ⁊ melius deo s̄uiat. Claꝝ ⁊ certū ē / ꝙ ī isto casu oēs iste p̄cedētes volūtates ⁊ intētiōes: q̄ sic circa istos diuersos fines ferūt̄ ⁊ tēdūt: ꝑ illā ꝓncipalē ⁊ finalē intentionē / apti⁹ ⁊ meli⁹ deo s̄uiēdi. in bonū ⁊ ad meritū informant̄. et ꝓpt̄ eā / bone ⁊ meritorie eristūt. imo in tali casu q̄n scȝ volūtas in aliqs fines seu intentiōes sic sibi inuicē ad aliquē ꝓncipalē ⁊ vltimū finē subordinatos principalit̄ ꝓpt̄ ip̄m ꝓncipalē ⁊ vltimū finē fert̄ ⁊ tēdit. licȝ illi fines seu intentiōes / pl'es sint ⁊ diuersi nō t̄n ꝓprie dȝ dici nec ꝓprie ē nisi vnus ⁊ idē ipsi⁹ volūtatis mot⁹. Et intelligūt̄ hec ī ista regula dicta. etiā si tp̄e realis executionis seu ad impletiōis illoꝝ actuū sup̄ qb⁹ sic dicte p̄cedētes volūtates seu intentiōes ferunt̄ ⁊ tendūt: illa principalis ⁊ finalis intentionē realit̄ ⁊ d̄ facto in mēte h̄ret̄. Ut puta q̄z ꝓ tūc / vel nō occurreret vel nō. attēderet̄. sufficit em̄ ꝙ p̄cessent et in habitu habeat̄. Ut vbi gr̄a ī exēplo statim posito det̄ ꝙ ille talis q̄ sic ab aliq̄ infirmitate curari desiderat / vt apti⁹ ⁊ meli⁹ deo s̄uiat tp̄e q̄ emit medicinas ad hoc vt a dicta sua infirmitate curari possit. ⁊ tp̄e q̄ p̄dictis medicinis ad dictā suā curationē emēdis ad foꝝ vadit / ⁊ illā ꝓncipalē ⁊ finalē intētionē apti⁹ ⁊ melius deo s̄uiēdi nō realit̄ ⁊ de facto in mēte habeat. q̄z tūc forsan vt dictū ē vel nō sibi occurrit vl' nō attēdit nihilominus t̄n / cū ꝑ pri⁹ habuerit ⁊ adhuc ī habitu (vt p̄supponit̄) habeat. illa ꝓncipalis ⁊ finalis intētio apti⁹ et melius deo s̄uiēdi / istos actus emendi medicinas ⁊ eundi ad foꝝ. seu volūtates ⁊ intētiōes q̄ sup̄ his feruntur informabit ⁊ bonos ⁊ meritorios efficiet: ac si tūc illā ꝓncipalē ⁊ finalē. intensius. aptius. ⁊ melius deo s̄uiēdi in mente realit̄ ⁊ de facto habuissȝ. ¶ Respectu vō ꝓncipalis ⁊ finalis intētiōis ꝑuerse seu corrupte / facilius (vt statim ī regula p̄cedenti tactū ē) dari pt exēplū. ¶ Intelligat̄ etiā p̄dicta respectu t̄n ꝓncipalis et finalis intentiōis recte / actuumq̄ȝ bonoꝝ ⁊ meritorioꝝ dū t̄n int̄ dictos actus seu fines / sic sibi ad vltimū finē ꝓncipalit̄ intētū sb̄ordinatos: et sup̄ q̄bus hmōi p̄cedētes volūtates seu intētiōes sic ferūt̄ ⁊ tēdūt nō inueniat seu intēdat̄ aliqs act⁹ seu finis ex seipso: suaq̄ȝ ꝓpria nā / illi fini sic ꝓncipalit̄ intento q̄ ad meritū deformis ⁊ opposit⁹. ⁊ q̄ volūtatē seu intentionē q̄ sup̄ ip̄m fert̄ ⁊ tēdit possȝ ꝑuertere seu corrūpe. Pro q̄ aptius declarando / ponit̄ sexta regula.

Sexta regula est ista

Quotiēscūq̄ȝ int̄ pl'es act⁹ seu fines sibi inuicē ad aliquē finē vltimū alias ex seip̄o bonū ⁊ meritoriū ꝓncipalit̄ intētū sb̄ordinatos int̄uenit seu intēdit̄ aliqs actus seu finis illi fini sic ꝓncipalit̄ intēto ex seipso suaq̄ȝ ꝓpria nā q̄ ad meritū deformis ⁊ opposit⁹. volūtatēq̄ȝ seu intētiōȝ q̄ sup̄ ip̄ȝ fert̄ ⁊ tēdit ꝑuertēs ⁊ corrūpens / tal' act⁹ seu finis medi⁹ sic int̄ueniēs. nō informat̄ ad meritū ꝑ illā ꝓncipalē intētōȝ illi⁹ finis vl-

tinui sic de seipo meritorij. qn potius ipam
ꝑncipalē ⁊ finalē intentionē oēsq3 alios fi-
nes seu intētiōes ꝓcedētes. etiā alias ex se-
ipis bonos ⁊ meritorios deformat ⁊ q̄dā-
mō deprauat. Verbi gr̄a. Intēdit aliquis
ire ad aliquā domū ⁊ ad hūc finē i illā do-
mū vult ire / vt ibidē luxurieť. ad hunc aūt
finē luxuriari vult / vt sanior inde efficiatur
ad hūc vō finē vult sanior effici / vt apti⁹ ⁊
melius deo ſuiat. Iste finis vltim⁹ princi
paliť intētus apti⁹ ⁊ meli⁹ deo ſuiēdi q̄ ali
as ex seipo bonus ē ⁊ meritori⁹ / illā volun
tatē seu intentionē q̄ sic sup illū actū luxu-
riādi ferť ⁊ tēdit / ⁊ a minori illū actū si a ca
su cōmitteret. cū3 ex seipo suaq3 natura sit
illi vltimo fini sic ꝑncipaliť intēto quo ad
meritū / deformis ⁊ opposit⁹ ad ꝓdictā vo-
lūtatē seu intentionē q̄ sic sup eū ferť ⁊ ten
dit. ꝑuertēs et corrūpēs. nullo mō ad me-
ritum reformare pt̄. qn potius illa ꝑuersa
corrupta volūtas ⁊ intētio / ipam vltimā ⁊
ꝑncipalē intentionē ac oēs alios fines ⁊ in
tentiōes ꝓcedētes deformat / ⁊ q̄dāmodo
deprauat pampliusq3 ac grauius faceť act⁹
si a casu cōmitteret. ¶ Et rō hoꝝ ē. q2 vna
volūtas seu intētio ex seipa ꝑuersa seu cor
rupta. pl'es volūtates seu intentiōes alias
ex seipis bonas deprauare pt̄ / s3 nō ecōtra.
Vna etēm bona volūtas seu intētio nō pt̄
plures ex seipis malas / bonas efficere. imo
nec pl'es bone etiā se inuicē ꝯseq̄ntes / vnā
ex seipa3 malā / bonā efficere pn̄t. Quia vt
in supioribus sepe dictū ē. ad bonitatē ⁊ re
ctitudinē alicui⁹ volūtatis seu intentionis
plura necesse hn̄t ꝯcurrere / q̄ ad eius mali
ciam seu corruptionē. imo ad eius maliciā
seu corruptionē sufficit defect⁹ vnius eorū
q̄ ad bonitatē ⁊ rectitudinē ꝯstituendā ne-
cessario req̄rūť. ¶ Intelligāť etiā ea q̄
sic statim supra3tā de actuū interioꝝ ip
sius volūtatis q̄ etiā actuū exterioꝝ exinde
ꝯseq̄ntiū ꝑ ꝑncipalē ⁊ finalē intentionem
quo ad meritū vel demeritū. informatiōe
dicta sunt. qn hmōi principalis ⁊ final' in
tentio. tales actus interiores volūtatis / et
a fortiori ipos act⁹ exteriores si exinde con
sequāť / ꝓcedit vel ꝯcomitať. Nā si hmōi
ꝑncipalis ⁊ finalis intētio tales actus sub
seq̄reť: aliť veniret dicendū. ¶ Etem vt iā
statim innui visū ē. triplici q̄tū ad hāc ma
teriam ꝯcernit pōt ipsa intētio siue d' recta
siue de ꝑuersa ⁊ corrupta accipi velit / respe
ctu supra dictoꝝ actuū. tā sc3 interioꝝ ipsi⁹
volūtatis q̄ exterioꝝ inde ꝯseq̄ntiū. ꝯside
ratiōe cōpꝛhēdi. Vno mō vt eos ꝓcedēs
alio mō vt eos ꝯcomitās. alio mō vt eos
subseq̄ns. ¶ De intētiōe aūt / ꝓdictos act⁹
ꝓcedēte. quō ⁊ qn̄ eos q̄ ad meritū ⁊ deme
ritū informare habeat ⁊ informet. satis i su
perioꝛib⁹ tractatū ⁊ declaratū est. ¶ De in
tentiōe vō / hmōi actus ꝯcomitāte / h° ide3
sc3 quō ⁊ qn̄ eos informare habeat ⁊ infor
met: Ex supius etiā tractatis clare elici et
ꝯcipi pt̄. Etem si intētio tales actus prece
dens ipsos q̄ ad meritū ⁊ demeritū iuxͣ tn̄
modificatiōes ⁊ declaratiōes supra etiā ta
ctas iformare pt̄ ⁊ qn̄q3 informet. hoc ide3
nō dubiū. iuxͣ easdē tn̄ modificatiōes face
re poterit ⁊ valebit intētio ipos actus rea-
liť ⁊ de facto ꝯcomitās. ¶ Quo vō ad in-
tentionē tales interiores volūtatis actus:
ac etiā exteriores exinde ꝓueniētes subse-
quentē seu supaccedentē / aduertēda sūt q̄
sequūť. Et primo q̄tū ad ipos actus inte-
riores voluntatis in se ⁊ absolute ꝯsidera-
tos ꝯcernit / q̄ intētio hmōi interioris act⁹
volūtatis / subseq̄ns seu supaccedēs / nullo
mō ex seipa pōt eos q̄ ad meritū vel deme
ritū informare. i. meritorios vel demerito-
rios efficere / nisi quatinus illi actus interi-
ores volūtatis / cū illa subseq̄nti seu super
accedēti intētiōe reiteraťť. Vt gr̄a alicuius
exēpli ad clariorē sp̄ itellectū. vt aliq̄s vult
⁊ in mēte disponit ire de rhoma i hierusa-
lē. ⁊ ꝓ hoc sibi equū ⁊ alia necessaria ꝑpa-
rat. nō q̄dē ꝓ tūc nec ꝑ prius relatōe seu re
flexione q̄cūq3 habita in deū. s3 forsan (vt
interdū cōtingit) sola causa societatis vel
alia: vult postmodū iste dictā suā volunta
tem seu ꝓpositū qd' sic habuit / in deū refer
re. vt sc3 illud ꝓpositū ⁊ voluntatē quam
sic de eundo in hierusalē simpliciť habuit.
habuerit intentionē deo ſuiēdi ⁊ compla-
cendi. Ista intētio sic sibi supueniens: nul
lo mō pōt ex seipsa illū actū interiorē volū
tatis seu illud ꝓpositum qd' sic ꝑ prius de
eundo in hierusalē habuit / informare. sic
sc3 q̄ eius bonitas seu meritū / ex illa subse
quenti ⁊ supaccedēti intentiōe dependere
possit. nisi iteꝝ illū interiorē actū volūtatis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.5.7

seu ꝓpositum/cum ista intentione subse-
quenti/ille hō reiteraret. sic scꝫ ꝙ illam vo-
luntatē ⁊ ꝓpositū qḋ sic de eundo ī hieru-
salē simpliciť habuit/rehaberet intentione
deo fuiendi ⁊ complacēdi qḋ si faceret/et
a casu in dicto suo ꝓposito sine sua culpa
impediret/iste actus voluntatis sic cū ista
intētiōe subseq̄nte reiteratus meritori⁹ eēt
vbi prior ⁊ p̄cedēs nō fuisset. Et rō clara ē.
q2 iā ille interior actus volūtatis seu illud
ꝓpositū/sic istā intentionē subseq̄ntē p̄ce-
dens tpe quo ista intētio accedit/ē quasi ī
factū eē. ⁊ quodāmodo in p̄terito et nō eē
quare nisi reiteraret nullo mō videť ꝑ sub
seq̄ntē intentōꝫ iformari posse. ¶ Quo
vo ad ipos actus exteriores. ex ipis scꝫ
interioribus actibus volūtatis ꝓueniētes
hmōi actus/sub duplici specie/dupliciqꝫ
qualitate q̄tū ad hāc materiā ptinet consi-
derationi occurrūt. Sunt etem aliq respe-
ctu prime speciei. simplices in se. i. q ḋ sua
natura etiā si quendā successum habeant.
nō tñ ex pluribus ⁊ diuersis alijs actibus
de se completis vel longo tractu tpis sub-
sistere seu ꝯstare hñt. Ut grā exempli. Da
re vnā elemosynā celebrare vnā missam. ⁊
hmōi. Alij vo sunt ⁊ scđe speciei. composi
ti in se. i. qui de sui natura ex pluribus ⁊ di
uersis alijs actibus de se completis. vel ex
longo et in diuersa tpa tractu subsistere et
ꝯstare hñt. Ut grā exempli. Diu in religio
ne viuere. in longā ꝑegrinationē ire. et hu
iusmodi. ¶ Rursus pñt p̄dictaꝝ duarum
specieꝝ actus sub duabus diuerꝰ qualita-
tibus (vt tactū est) ꝯsiderari. Uel scꝫ ꝓut
sunt in factū eē. i. ꝑfecti ⁊ completi. Uel ꝓ
ut sunt adhuc in fieri. i. iam incepti et non
dū ꝑfecti seu completi. De qbus magis ꝑ
exempla subinserta liquere poterit. ¶ Pre
missa igiť ad ꝓpositū applicando dici pōt
ꝙ actus prime qualitatis. s. qui sunt in fa
ctum eē. i. ꝑfecti ⁊ completi. cuiuscūqꝫ p̄di
ctaꝝ specieꝝ existāt, siue scꝫ simplices siue
cōpositi. intētio subsequēs seu supaccedēs
nullo mō pōt ex seipā quo ad meritūꝫ vel
demeritū informare. Nec taliū actuū bo-
nitas seu malicia ex dicta subseq̄nti seu su-
peraccedenti intentiōe depēdere. Rō clara
est. q2 tales actus cum ꝑfecti ⁊ completi et
sic transacti sunt. nō sunt amplius in esse;
qḋ autem amplius in esse non existit non
potest amplius ꝑ aliud subseq̄ns informa
ri nec ab eo quoquo modo depēdere. Nec
etiā iuxta modicū supius tacta/posset act⁹
interior voluntatis/respectu taliū actuūꝫ
exterioꝝ sic transactoꝝ. cum illa subseq̄nti
seu post accedenti intentione reiterari. Ut
gratia exēpli. ⁊ primo de actu simplici. De
dit aliquis cuidam indigēti vnū florenū.
nihil tunc nec ꝑ ante/respectu istius datio
nis ḋ deo cogitans. sed q2 forsan ille indi-
gens vicinus suus erat vel alias sibi grat⁹.
Si superaccedat isti vel subsequať intētio
ꝙ illum florenum voluerit dedisse ob dei
reuerentiā ⁊ honorem/ista intentio sic sub
sequēs seu superaccedens/nullo mō quo
ad meritum potest ex seipā illum actū. illā
datiōem illius floreni informare. ꝙ scꝫ eā
meritoriam faciat. quia iam illa datio ante
accessum istius superuenietis intentiōis:
transijt nec est amplius in esse sicut nec po
test informari. Nec etiam respectu ei⁹ pos
set actus interior voluntatis cum ista sub
sequenti ⁊ supuenienti intentione reitera-
ri. De actu vero composito similiter exem
plificari potest ḋ illo qui ḋ deo nihil tunc.
nec per antea respectu huius cogitans. nec
tunc quicq̄ꝫ in deū deflectens seu referens
iuerit de rhoma in hierusalem. Si em̄ ta-
lis/completo dicto suo viagio/velit illud
in deum referre intentioneqꝫ dei honoris
fecisse. ista intentio supueniens nullo mo
do potest illum actum sic completum. scꝫ
illud viagium quo ad meritum informa-
re. Nec etiam posset actus interior ipsius
volūtatis respectu eius cū illa subsequen-
ti ⁊ superaccedenti intentione reiterari iuxͣ
qḋ satis declaratum est. ¶ Actus vero se-
cunde qualitatis qui scꝫ sunt adhuc in fie-
ri. id est iam incepti ⁊ nondum completi.
qḋ sic notanter dicitur. Etem̄ si nondum
incepti essent. intentio tunc superueniens
non posset respectu eorum dici subsequēs
seu post accedens. si etiam completi essent
iam supra declaratum est. quid talis inten
tio operareť. Huiusmōi igiť actus prout
in seipis in suoqꝫ eē totali ꝯsideranť/inten
tio subsequēs seu supaccedēs pōt ex seipsa
quo ad meritum vł demeritum ſm quid
informare. ⁊ ſm quid etiā non informabit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.5.7

Scḋm quid eīn non informabit. q̄ꝛ scꝫ ꝑs
illius actus si sit actus de se simplex. om̄s
etiā alij singulares actus ex q̇bus vna cuꝫ
alijs ille totalis actus subsistit ⁊ constat si
sit actꝰ cōpositus q̇ dictā intentionē sic sub
sequentē ⁊ supaccedentē ꝓsserint. nll'o mō
quo ad meritū vel demeritū poterūt ab ea
informari. Scḋm q̇d aūt informare pote-
rit. q̄ꝛ illū totalē actū in se. nec nō ꝑtē ꝺ eo
restantē si sit actus simplex. ac oēs etiā ali-
os singulares actꝰ ex q̇bus ille totalis actꝰ
subsistit ⁊ cōstat si sit actus cōpositus / illā
supaccedentē ⁊ supuenientē intentionē sb
seq̄ntes / meritorios vel demeritorios effi-
ceret. Ut gr̄a exēpli. ⁊ p̄io de actibus sim-
plicibus. Uult aliq̄s et disponit celebrare
missā. tūc nec ꝑ antea respectu huiꝰ celebra
tiōis ꝯsiderationē seu relationē i deū hn̄s
ſꝫ vel forsā ꝓ pudore vitādo. vel alia causa
Celebrat iste vsq̄ ad ep̄laꝫ. postmodū va-
nitatē suā ꝯsiderās / cōpungit̄ ⁊ intentionē
suā respectu huius celebratiōis in deū re-
ferre incipit. sic scꝫ ꝙ intētiōe honoris et re
uerētie dei celebrare vult. Ista intētio sup
ueniēs ⁊ supaccedēs: istū actū simplicē q̇ ē
adhuc in fieri / ꝭm q̇d informabit. q̄ꝛ. s. ipꝫ
in se nec nō ꝑtē q̄ de eo post illā intentionē
supuenietē agēda restabat. ac etiā om̄s ali
os singulares actus ex q̇bus ipe total' actꝰ
subsistit ⁊ ꝯstat. meritorius efficiet. ⁊ maxi
me. q̄ꝛ etiā respectu eoꝝ / actus interior vo-
lūtatis cū illa supaccedēti intētiōe reitera-
tus ē. ꝭm q̇d etiā ista intētio istū celebratio
nis misse actū nō informabit. q̄ꝛ ꝑtem q̄ ꝺ
eo ante accessū dicte supueniētis intētōis
acta erat. s. oīa ante epistolā dicta. nll'o mō
informabit. nec meritoria efficiet. q̄ꝛ iā nō
sunt i se nec etiā respectu eoꝝ pōt actus in-
terior ipius volūtatis cū illa supueniēti et
accedēti intētiōe reiterari. De actibus vero
cōpositis pōt sil'r exemplificari. ⁊ primo de
actu cōposito / quo ad longū ⁊ ad diuersa
tp̄a tractū seu successum. iux̄ exemplū iam
supius positū. de illo q̇ causa societatis vl'
alia vadit de rhoma in hierusalē. ꝑactaq̄
quarta et q̇nta ꝑte itineris / mutat intētio-
nem ⁊ ꝓpositū ⁊ in deū reflectit. ista inten
tio sic supaccedēs et supueniēs / istū totalē
actū quo ad q̇d informabit. s. quo ad tota-
lem actuꝫ in se. et quo ad oīa q̄ de eo post
accessum dicte intentiōis agenda restabāt
vtputa reliquū itineris. labores ꝑicula et
expēsas quas āmodo sustinebit et faciet.
quos meritorios efficiet. Quo ad q̇d etiā
nō informabit. q̄ꝛ scꝫ illā ꝑtē itineris ante
facti: laboresq̄ ꝑicula et expēsas ꝑ ṗus ha-
bitos et factos / nullo mō p̄t ex se meritori-
os efficere vt iā statim de celebrāte missam
declaratū ē. Pōt etiā sp̄ ad maiorē declara
tionē / de actu ex diuersis singularibꝰ acti-
bus cōposito / sil'r exemplificari de paupe.
q̇ sola causa victus lautioris hn̄da / vl' alia
nō de se meritoria: intrat religionē. ⁊ ibi sb
tali intētiōe aliq̄diu vtputa quattuor aut
q̇nq̄ annis viuit / pluresq̄ actus ad regu-
lā ꝑtinētes / nō mutata ṗma causa seu pri-
mo ꝓposito sui ingressus facit ⁊ exequit̄.
Cognoscit iste defectū suū. compunctusq̄
ꝓpositū ⁊ intentionē suā mutat. ominaq̄
in deū referre incipit. ⁊ intētiōe deo ꝭuien-
di ⁊ ad regulā suā amodo in dicta religiōe
vult viuere. Ista subseq̄ēs supaccedēsq̄
intētio / istū actū viuēdi in religiōe ꝭm q̇d
informabit. q̄ꝛ scꝫ quo ad ipm actum in se
ac etiā om̄s alios singulares actus. q̇ post
illā supaccedentē intentionē fiēt. quia eos
meritorios. ⁊ istū vere religiosum q̇ prius
nō erat efficiet. Quo ad quid etiā nō infor
mabit. q̄ꝛ om̄s alios singulares actus p̄ce
dentes. meritorios efficere nō p̄t. Nec eti-
am respectu eoꝝ. cū transacti sint p̄t actus
interior volūtatis cū ista supaccedenti in-
tentiōe reiterari. Et ad istud ꝓpositum re
spectu. s. istoꝝ actuū q̇ sic in fieri existunt ⁊
intētiōis supaccedētis / satis ꝑtinere videt̄
illud beati Gregorij in omel'. Restat vt q̇s
q̄ ille ē q̇ ad supnā patriā tēdit / nequaq̄ se
a vicijs ꝑ mūdi huius honestate ꝯtineat
Qui et si q̄dā aliqn̄ bona pro honestate in-
choat / in eius intētiōe nō dꝫ ꝑmanere. nec
ꝓ bono opeꝑ ꝑn̄tis huius mundi gloriā q̄
rere. sed totā spem in redēptoris sui aduen
tu ꝯstituat ⁊c̄. Ecce mētio ꝺ bonis inchoa-
tis / ⁊ de mutatiōe intētiōis ⁊c̄. ¶ Et pro
ut in supioribꝰ exemplificatū ē de informa
tiōe ipoꝝ actuū quo ad meritū. sil'r modo
exemplificari facile ē de eoꝝ informatōe q̄
ad demeritū cū eadē quo ad hoc rō existat
¶ Resolutio finalis ē ista / ꝙ intētio actus
tā interiores ipius volūtatis. ꝙ exteriores

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

ex ipſis ꝓcedentes. qui realiter et tranſacti
ſunt. ſubſequēs ſeu ſupacceděs / nullo mō
pōt ex ſeipā eos quo ad meritū vel deme-
ritū informare. Qꝛ vͦo dicať actus interioꝛ
volūtatis cū intētiōe ſubſeqnti ſeu ſupac-
cedenti reiterari ⁊c̄. Jā ꝓprie loqndo illa
reiteratio eēt nouus volūtatis actus. et ſic
reſpectu eius poſſet ⁊ deberet dici intentio
ↄcomitās et nō ſubſeqns. Sꝫ iſta pro me
diocribus ⁊ ſimplicibus ⁊ quo magis con
ſciētiaꝝ ſcrupuli cognoſci ⁊ qetari valeant
vt ſepe tactū ē / ita late ſpecificari ⁊ ꝑ exem-
pla declarari libuit. ¶ Notandum inſuꝑ
⁊ poteſt poni vt ſeptima regula.

Septima regula eſt.

Qꝛ actiō corꝑalis pōt etiā meritorie ad ali
quē finē tꝑalē referri. dūmō finis ille tꝑa-
lis in deū finalit̄ referať. Actio vͦo ſpūalis
vt p̄dicatio oīo ⁊ hmōi. nullo mō p̄t meri
torie ad finē tꝑalē referri. etiā ſi illud tꝑale
finalit̄ in deum referať. Et hoc ē in effectu
qͦd dicit Aug⁹. Debemus manducare vt
euāgeliſemus. nō aūt euāgeliſare vt man-
ducem⁹. ¶ Aduertēdū p̄terea ꝙ etiā ꝑ mo-
dū cuiuſdā regule ⁊ hec ꝓ octaua poni p̄t

Octaua regula ē iſta

Qꝛ ſi in aliqbus actibus ſeu actiōibus / ad
diuerſos fines ſibi inuicē ſbordinatos ten
dentib⁹ / p̄mus vel medius finis ſeu ꝓpin
qoꝛ intētus ponať ſeu ↄſtituať aliqͦd tꝑa-
le. ordo talis eſt ꝑuerſus. actuſqꝫ hmōi ſic
ad iſtos fines ordinati demeritorij. Bene
tū etiā meritorie licitū ē / duos fines in ali-
q̊ actu ↄſtituere ⁊ intēdere. vnū ſcꝫ tꝑalem
⁊ aliū eternū dūmō illud qͦd eſt eternū. ſit
p̄ncipalis ⁊ vltimus finis intētus. et non
ecōtra. Ut grā exēpli de iſtis duob⁹ mem-
bris. Optabit aliqs ſufficiēs ⁊ idoneus ſꝫ
indigēs beneficiū eccľiaſticū vt ſcꝫ habeat
vn̄ vitā ſuā ſuſtētaret. ⁊ vt etiā maiorē ha-
beat occaſionē ⁊ facultatē deo debite ſuui-
endi. Hic ſunt duo fines licite intēti. vn⁹
tꝑalis ⁊ alius etern⁹. Si igit̄ iuxͣ p̄mū mē-
brū hui⁹ notabilis ſeu regule / finis p̄mus
ſeu ꝓprioꝛ ſit ipm̄ dei ſuitiū debite facere.
⁊ finis vltimus ⁊ p̄ncipalis ſit ſuſtentatio
nē vite hūe. tūc ordo ē ꝑuerſus et actus ad
hos fines ordinati de ſe q̊ ad ſalutē eternā

acquirendā / demeritorij. Si vero ↄtrario
mō ꝓcedat intētio. ſic ſcꝫ ꝙ finis prim⁹ ſeu
ꝓpinqoꝛ ſit ſuſtentationē vite hūe. et finis
vltim⁹ ac p̄ncipalis / ſit ipm̄ dei ſuitiū facē
tūc ordo ē rectus et bon⁹. actuſqꝫ ad hos fi
nes debite ordinati q̊ ad ſalutē etnā acqui
rendā meritorij. ¶ Et hec q̊ ad materiam
intētiōis ac finis actiōis et oꝑatiōis ꝙtuꝫ
huic tractatui ↄgruē viſū ē / dicta ſufficiāt.

De eſſe natura et qͣli tate conſcientie.

q

Quo vͦo ad eſſe ſeu naturā ac
qualitatē ↄſcie. eſt p̄io ſciendū
ꝙ ↄſcia ꝓut ꝓprietas vocabuli
de ſe ſatis connotat / duo dicit ⁊
importat. ¶ Primo dicit ⁊ importat ſciaꝫ
⁊ ſm̄ hoc ↄſcia dici p̄t qdā habitus natu-
ralis. nō ſolū cognitiuus ſꝫ etiā motiuus.
Mouet eñ ⁊ inclinat animā ad bonū ꝓ-
ſequēdū. ⁊ malū fugiendū. Et iſto modo
inquātū. ſ. ſciam dicit et importat / hꝫ ſe vt
ſupius. ↄiūgiturqꝫ ipi p̄io habitui natu-
rali / ſupioriqꝫ lumini rōnis qͦd ſinderiſ dr̄
ita ꝙ ꝓpť hoc aliq. vt Hiero. ⁊ alij ipſam
ſinderiſim ꝓut in ſupiorib⁹ tactū ē / ↄſcien-
tiā ſeu ↄſcīe iudiciū dicere voluerīt. Et tūc
ↄſcia de ſe ſꝑ recta ē. nā tunc circa vniuerſa
lia agibilium ſicut ipā ſinderiſis verſatur.
¶ Scdͦo vͦo dicit ⁊ importat ↄſcia ⁊ magꝭ
ꝓprie. quandā acceptionē ſeu acceptatōeꝫ
ex p̄te rōnis. Et eñ ↄſcia ꝓprie loquendo
nihil aliud ē ꝙ applicatio qdā ſeu ordina-
tio ſcīe ad aliquē actū. ſcia aūt in rōne ē. qͦd
ſatis denotat hec p̄poſitio cū. dr̄ eñ ↄſcia
quaſi cū alio ſcia. Et tūc ↄſcia ꝓprie loqn
do magis ē actus ꝙ habitus ſeu potentia
Jſtoqꝫ mō ſe hꝫ vt inferius: magiſqꝫ ↄiun
giť rōni ſimplici. imo tūc dr̄ quoddā dicta
men rōnis. Et hoc mō nō ſꝑ ꝑ ſe eſt recta.
imo frequēť errorē recipit. qꝛ tunc cū ſcꝫ ſic
ipi rōni ſimplici ↄiūgiť habꝫ circa p̄ticula
ria ⁊ ꝑ modū cuiuſdā cognitiōis ſeu inqſi
tionis vͦſari. in qbus frequenť error et er-
rare contingit. ¶ Que clarius ꝑ exemplū
nōnullo⁊ docto⁊ ↄcipi pn̄t. Formant eñ
quendā quaſi ↄſcīe ſilogiſmū. Cui⁹ ſinde
riſis maiorē ꝓponit quaſi generalē et vni-
uerſalē ſic. Nullū malū ē faciendum. Cui
ↄſcia ſe iuxͣ primā ſui importationē ſeu cō-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

notationem/ ipi sinderisi ꝯiūges sine qua
cunqꝫ difficultate assentit. nec tunc errat.
Quia circa hmōi maiorē. non ē error. For
mat deinde rō sub ista maiore vnā miorē/
ad aliquē casum seu factū pticulare descē
dendo sic. Et hoc ē malum. Cui minori si
ꝯsciētia se iuxta secundā sui importationē
seu ꝯnotationē ipi rōni ꝯiūgens assentiat
potest errare ꝛ pt nō errare. Infert demū
conscietia ex istis duabus p̄missis conclu
sionē sic. Ergo hoc non est faciendū. Que
conclusio silr erit falsa vel vera. ꝓut. s. ipa
ratio ꝛ consciētia se illi ꝯiungēs in illa mi
nore errauerit. ¶ Qꝛ etiā consciētia prout
magis ꝓprie ꝛ magis coīter sumit. scꝫ dū
magis ratiōi simplici ꝯiungit/ dicat quā
dam applicationē seu ordinationē sciētie
ad aliqd. sicqꝫ magis actū quendā q̄ habi
tum seu potentiā importet. pꝫ ex his q̄ ipsi
consciētie attribuūt. s. testificari. accusare.
remordere. rephendere. excusare. instigare
stimulare. remurmurare. incitare. ligare. re
trahere. Que oīa (vt clarū est) ꝯsequunt
quandā actualē applicationē alicuiꝰ ꝯgni
tionis seu sciētie ad ea q̄ agunt. Que qdē
applicatio tripliciter hꝫ fieri ꝟm diuersita
tem triū tempoꝝ. vicꝫ p̄teriti p̄sentis et fu
turi. Uno etem̄ mō ꝛ respectu p̄teriti tp̄is
hꝫ dicta applicatio fieri. dū scꝫ recognoscit
aliqd factū vel nō factū eē. Et ꝟm hoc cō
scientia de hoc q̄ sibi vel in malo cōmisso
vel in bono omisso aut ecōuerso consciā ē
contra mentē testificat. eamqꝫ vel accusat.
remordet. ꝛ rephendit ꝉ etiā excusat. Alio
mō respectu p̄ntis tp̄is hꝫ dicta applicatō
fieri. dū scꝫ aliqd faciendū iminet vl' occur
rit. Et ꝟm hoc consciētia ꝓut de illo in bo
num vel malū ꝟm iudiciū rōnis ꝑ appli
cationē sciētie seu cognitiōis ad illud iudi
cantis sibi consciā ē mentē ipam facere vel
nō facere. instigat ꝛ stimulat ꝛ recalcitrat.
Alio mō et respectu futuri tempis hꝫ di
cta applicatio fieri. dū scꝫ consciētia ad ali
qua in futuꝝ faciēda vel nō faciēda ꝓut si
bi de eis ꝟm iudicium rōnis per applica
tionem scientie seu cognitionis ad illa iu
dicantis. consciā est mentem ipam excitat
incitat ꝛ ligat vel retrahit. ¶ Plures a di
uersis doctoribus assignāt conscientie de
scriptiōes. Una a Johāne damasceno q̄
consciētia est lex intellectus nostri. Alia
a Basilio. q̄ consciētia ē rōnale iudicato
riū. Alia q̄ ē cognitio suijpsiꝰ. Alia q̄ cō
sciētia ē habitus mētis. boni ꝛ mali discre
tiuus. Alia q̄ ꝯsciā ē credulitas intētiōis
ad aliqd faciēdū vel nō faciēdū. animi de
liberatiōe firmata. Ex istis ꝯscīe diffinitio
nibus seu distinctiōibus. q̄ in effectu bene
resoluēdo in idē coincidūt. colligi pt q̄ cō
sciētia respicit ꝛ ꝯcernit/ tā facta q̄ faciēda.
imo oīa tp̄a respicit. vt satis declaratū est.

De conscientia indi screta.

¶ Notare solēt aliq. ꝯscientiam T
nimis largā/ ꝛ etiā nimis strictā cauen
dū fore aliquas rōnes assignātes. Unam
scꝫ qꝛ ꝯsciā nimis larga generat p̄sumptio
nē. Nimis vō stricta desꝑationē. Aliā qꝛ
ꝯsciā nimis larga freqnt̄ illud qđ ē maluꝫ
dicit bonū. Nimis vō stricta ecōtrario se
pe dānat saluādū. Qđ nō ꝓut vba iacent
de se sic simpliciť accipiēdū est. sꝫ ꝑ quādā
denotationē ꝛ maxime ī indifferētibus. q̄
scꝫ vt sepe tactū ē/ nō hn̄t ex se suoqꝫ gene
re q̄ sint bona vel mala. meritoria vel de
meritoria. Etem̄ ꝯsciētia larga/ coiter ꝛ de
pluribus q̄ freqntissime occurrūt nullū re
morsum hꝫ. ꝛ sic plura sepe facit q̄ sic faci
endo nō peccat. In qbus tn̄ si remorsum
hēret/ peccaret. Exinde plura pctā euitat q̄
alias incurreret ꝛ cōmitteret. Conscientia
vō nimis stricta econtrario coīus ꝛ quasi
de oībus ꝛ freqntissime sine causa remor
sum hꝫ ꝛ dubitat. Et cū pluria necessario
facere habeat. pluria facit. q̄ sic cū remorsu
faciēdo peccat. in qbus tn̄ si remorsum nō
hēret/ nō peccaret. Exindeqꝫ plura pctā in
currit ꝛ cōmittit. q̄ alias nō incurreret nec
cōmitteret. ¶ Circa qđ ac etiā circa pluria
tā iā dictoꝝ q̄ dicēdoꝝ bene notādū et ad
uertēdū venit. Qꝛ aliud est ꝯsciā. aliud ti
mor ꝯscie. Qđ in effectu ē dicere q̄ magna
ē differētia inť hēre de aliq: seu facere ꝯscien
tiā ꝛ intelligat formatā. ꝛ hēre solū timorē
ꝯscie quē aliq ꝛ bene coīt scrupulū ꝯsciētie
vocāt. Cōsciētia etem̄ ꝓut iā dictū ē. s. for
mata ē qn̄ finaliť. i. post discussionē et deli
berationē/ ex diffinitiua sniā rōnis iudica
tur ꝛ firmat aliqd eē faciēdū aut ꝓsequen
dū. vel nō faciēdū aut vitādū. Ergo talem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.5.7

conſcientiā formatā facere/ etiā ſi erronea ſit. ſic ſcʒ ꝙ rō in ſic diſcutiēdo deliberādo ac diffiniēdo errauerit eſt pctm̄. ¶ Timor vo ꝯſcīe ſeu ſcrupulus ē. qn̄ nō ſic finalr̄. i. poſt diſcuſſionē ⁊ deliberationē ex diffinitiua ſnīa iudicat̄ ⁊ firmat̄ aliqd eē faciendū aut ꝓſequēdū. vel nō faciēdū aut vitādū. ſed mens int̄ dubia vacillat. neſciens qd ſit melius. nec ad qd poti⁹ teneat̄. Nō tn̄ q̊ qmō vellet omittē aliqd ſciret eē placitū dīne volūtati. Et ꝯ iſtū timorē ſeu ſcrupulū ꝯſcīe facē/ nō ſp̄ ē pctm̄. lʒ piculoſus valde ſit. ⁊ ꝙtū fieri p̄t abijciēdus et extinguēdus. Cauſe iſtoꝝ inferius ſubiungēt̄.

¶ Pro q̊ ſciēdū ꝙ int̄ cetera q̄ ſup p̄nti matia ꝯſcīe ꝑ doctores tractāt̄. due ſolent lʒ diuerſimode formari ⁊ deēmiari q̄ſtiōes. Ex quaꝝ deēmiatiōe/ tā ſtati dicta/ ꝙ adhuc inferi⁹ in hac eadē matia dicēda/ ꝙ etiā plā alia q̄ in hoc tractatu circa materiā pctōꝝ mortalis ⁊ venialis tractata ſt̄ ⁊ adhuc forſan tractabūt̄ clari⁹ itelligi poterūt. Prima igit̄ q̄ſtio ſic tractari ſolita ē; Utꝝ ꝯſcīa errās obliget. Scd̄a vtꝝ ꝯſcientia errans/ excuſet. ¶ Circa primā iſtarūʒ duarum queſtionū.

Utrum ſcʒ conſcien

tia errās obliget: qd̄ vt ponit. b. Tho. pria ſcd̄e ſue ſūme ē idē in effectu ꝙ q̄rere. vtrū volūtas a rōe errāte diſcordās/ ſit mala ⁊ peccet. Cōformit̄ ad aliq̄ ſup̄ tactoꝝ/ tripli cem diſtinxerūt nōnulli actuū q̄litatē. vicʒ ꝙ aliq̄ ſūt de ſe ex ſuoqʒ genē ſeu nā/ boni. Alij ſūt de ſe ex ſuoqʒ genē ſeu natura mali. Alij ſūt indifferētes. ſ. q̄ de ſe ex ſuoqʒ genere ſeu natura nō hn̄t ꝙ ſint boni vel mali. vt leuare feſtucā d̄ t̄ra vl̄ mouere manū ¶ Dicūt g̊ in effectu. ꝙ reſpectu actuū duarū p̄maꝝ q̄litatū/ ſi rō vel ꝯſcīa de ipis iudicet ⁊ dictet ſm̄ veꝝ eoꝝ eē. ſuāqʒ ꝓpriam naturā. vtputa q2 aliqd qd̄ de ſe ex ſuoqʒ genere ſeu natura bonū ē rō iudicet vt bonū. ⁊ exinde ꝯſcīa dictat hoīem teneri ad illud faciēdū. vel aliqd qd̄ de ſe ex ſuoqʒ genere ſeu natura malū ē rō iudicat vt malū. ⁊ exinde ꝯſcīa illud dictat eē ꝓhibitum. et ſic nō faciēdū. Nullus eſt ibi error imo rectum iudiciū. Eadē etem̄ rōne p̄cipiūt̄ bona ⁊ ꝓhibēt̄ mala. Sed ſi rō vel ꝯſcientia de p̄dictis actibus iudicet et dictet ꝯ verū eē. ſuamqʒ ꝓpriā naturā/ vtputa q2 aliqd̄ de ſe ex ſuoqʒ genere ſeu natura bonuʒ eſt: rō iudicat vt malū ⁊ exinde ꝯſcīa illud dictat eē ꝓhibitū/ ⁊ ſic fugiēdū. vel aliqd de ſe ex ſuoqʒ genere ſeu natura malū rō iudicat vt bonū. ⁊ exinde ꝯſcīa dictat hominēʒ teneri ad illud faciēdū. tūc ibi ē manifeſtuſ error. taliſqʒ ratio ⁊ conſciētia dicit̄ errans. Et eodē mō reſpectu actuū tercie qualitatis. ſi rō vel conſciētia de eis dictet et iudicet ꝯ veꝝ eoꝝ eē ſuāqʒ ꝓpriā naturā. vtputa/ q2 aliqd d̄ ſe ex ſuoqʒ genere ſeu natura ē indifferēs. rō iudicet bonū vel malum. ⁊ exinde ꝯſcīa dictet hominē teneri ad illud faciēdū vel ꝓhibitū ⁊ ſic nō faciendū: Eſt etiā ibi error. ſed nō tātus. eritqʒ talis ratio ſeu ꝯſciētia errās. ſed nō tm̄ ſicut in caſu p̄cedēti. ¶ Iux̄ q̄ dicūt inſup p̄dicti ꝙ ratō vel conſciētia circa actus tercie q̄litatis errans. ſcʒ qui d̄ ſe ex ſuoqʒ genere ſeu natura ſunt indifferētes. ſiue ſit in p̄cipiendo ſiue in ꝓhibēdo obligat. ita ꝙ volūtas a tali rōne taliqʒ conſcientia ſic errante diſcordans. i. contrariū illius qd̄ ſic iudicāt ⁊ dictant faciēs eſt mala ⁊ peccat. Sed ratō vl̄ conſciētia circa actus duaꝝ primaꝝ qualitatū errans iudicādo. ſ. ⁊ dictādo ea que d̄ ſe ex ſuoqʒ genere ſeu natura bona ſunt vl̄ neceſſaria ad ſalutem mala eſſe ⁊ ſic prohibita ⁊ fugienda. vel ea que d̄ ſe ex ſuoqʒ genere ſeu natura mala ſunt bona eē. ⁊ ſic ex debito facienda nō obligat. Un̄ in talib⁹ voluntas a tali rōne taliqʒ conſciētia ſic errante diſcordans. contrariūqʒ illius qd̄ ſic iudicat ⁊ dictat faciēs. nō eſt mala nec peccat. Et ratio pōt eē. q2 nullo mō videri poteſt ꝙ aliquis ad id qd̄ de ſe ex ſuoqʒ genere ſeu natura malū eſt/ poſſit ⁊ maxime ad hoc ꝑ errorem rationis ⁊ conſcientie teneri ſeu obligari. cū illud potius ex ſeipſo ꝓhibitum videat̄. Ergo cum ad tale quid quis obligatus non exiſtat. imo econtrario videat̄ ab illo ꝓhibitus/ videt̄ ꝙ illud non faciendo nulla ratione peccare poſſet imo potius mereatur. Similiter nec ab eo qd̄ de ſe ex ſuoqʒ genere ſeu natura bonuʒ eſt. poſſet quis ⁊ maxime adhuc ꝑ errorem rōnis ⁊ ꝯſciētie vt tactū ē ꝓhiberi. cū potius ex ſeipō faciēdū videat̄. Ergo cū a tali

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

ꝓhibitus nō existat. imo potius ad illud
videat obligatus. videt ꝙ illud faciendo
nulla rōne peccare possit. imo potius me-
reat. Nō sic autē ē in indifferētibus q̄ de se
ex suoq̄ʒ genē seu natura nec bona nec ma
la existūt. Et iō facilius ex aliq̄ occasione
seu circūstātia. vtputa ex iudicio ratiōis ⁊
dictamine ꝯsciē pn̄t bona vel mala effici. ⁊
exinde ad talia q̄s teneri ⁊ obligari vel ab
eis ꝓhiberi. vt satis declaratū ē. ¶ Sʒ
istā positionē istūq̄ʒ modū dicēdi ꝑtim X
approbat et ꝑtim impugnat. b. Tho. li. s̄
notato. Inquātū em̄ ponit ꝙ rō vel ꝯscia
circa actus d̄ se suoq̄ʒ genere seu natura in
differēs errās/obligat. volūtasq̄ʒ a tali rō-
ne taliq̄ʒ ꝯscia sic errāte discordās mala est
⁊ peccat/ eā approbat. Sʒ inquātū vō po-
nit ꝙ rō vel ꝯscia/ circa actus d̄ se ex suoq̄ʒ
genere seu natura bonos vel malos errās
nō obligat/ nec voluntas a tali rōne taliq̄ʒ
ꝯscia sic errāte discordās mala est ⁊ peccat/
ipam impugnat. mōstrās ꝙ idē est dicen-
dū de rōne vel ꝯscia circa actus d̄ se ex suo
q̄ʒ genere seu natura bonos ⁊ malos erran
te. s. ꝙ obligat. ⁊ ꝙ volūtas a tali rōne ta-
liq̄ʒ ꝯscia sic errāte discordās. mala ē et pec
cat. Sicut di de illa q̄ circa act⁹ de se ex suo
q̄ʒ genē seu natura indifferētes errat ¶ Et
causam huius ex seq̄ntibus. effectualit̄ as-
signat. Certū est em̄ ꝙ ꝓpriū obiectū vo
luntatis ⁊ a quo ac ƀm qđ ipius volūtat̄
bonitas et malicia depēdet ⁊ accipi dʒ/ ē il-
lud qđ sibi a rōne obijcit̄ seu supponitur.
Nō q̄dē ƀm ꝙ illud ex seipso de suiq̄ʒ na-
tura ē. sed ƀm illā qualitatē in bonitate vl̄
malicia ƀm quā ab ipa rōne apphendit̄ ⁊
ipi volūtati obijcit̄ seu ꝓponit̄. Etenim
(vt freq̄ntius supra dictū ē) rō voluntatē
mouere hʒ et mouet ƀm sui obiecti appre-
hensionē ⁊ ƀm illud qđ apphēdit. Certuʒ
ē insup (vt iam modicū supra satis decla-
ratū est) ꝙ rō. etiā qđ bene notādū est. cre-
dendo forsan se debite volūtati diuine cō-
formare. licʒ tn̄ tūc erret. potest qn̄q̄ʒ aliqđ
obiectū apphēdere ⁊ volūtati obijcere seu
ꝓponere ƀm aliā qualitatē quā illud qđ d̄
se ex suoq̄ʒ genere seu natura non hʒ. sic ꝙ
nō solū ꝯtingere p̄t in actibus de se ex suo
q̄ʒ genere seu natura indifferētibus. sed eti
am ⁊ eodē mō in casib⁹ q̄ de se ex suoq̄ʒ ge-
nere ⁊ natura sunt boni et mali. Clarū est
em̄ ꝙ eodem modo p̄t rō aliq̄d qđ de se ex
suoq̄ʒ genere seu natura bonū ē apprehen-
dere. ac voluntati obijcere seu ꝓponere vt
malū ⁊ ecōtra sicut illud qđ de se ex suoq̄ʒ
genere seu natura indifferēs est pōt vt bo-
nū vel malū apphendere. ac vt tale volun
tati obijcere seu ꝓponere. Cū ergo p̄dicta
magis ad ꝓpositū applicādo ⁊ gratia ali-
cuius exempli/ ratio aliq̄d qđ de se ex suo-
q̄ʒ genere seu natura bonū ē apphendit vt
malū/ ⁊ sicut malū. ⁊ ꝑ ꝯseq̄ns dictāte con
scientia fugiendū/ ipsi volūtati obijcit seu
ꝓponit. iam illud efficit̄ et est ꝓpriū obie-
ctum ipius volūtatis. Nō quidē sub rō-
ne boni ⁊ tāq̄ bonū q̄uis d̄ se ex suiq̄ʒ na-
tura bonū existat. q̄ non est vt tale ab ipa
rōne apphensum ⁊ vt tale ipsi volūtati ob
iectum seu ꝓpositum. sed sub rōne mali et
tanq̄ malū de ꝑ accidēs. ⁊ sic fugiendum
q̄ vt tale est ab ipa rōne apphensum. et vt
tale dictāte etiā ꝯsciētia ipi voluntati obie
ctum seu ꝓpositū. ¶ Sic ergo vt videt̄ in
isto casu ꝓpriū obiectū volūtatis ē maluʒ
⁊ fugiendū. q̄uis vt tactū ē in illud vt tale
apphendendo ac vt tale ipi volūtati obij-
ciendo seu ꝓponendo: ipa rō ipiusq̄ʒ con-
scientie dictamē errauerint. Si nūc ergo ipa
voluntas tali ratiōi/ taliq̄ʒ ꝯscientie dicta-
mini q̄uis erranti cōtradicēdo in tale suū
obiectū ferat̄ ⁊ se applicet. certū est ꝙ fert̄ ⁊
se applicat in obiectū malū et dictante con
sciētia fugiēdū. ⁊ ꝑ ꝯseq̄ns est mala et pec-
cat. cū volūtarie ferri ⁊ se applicari ī malū
⁊ fugiēdū: sit pctm̄. Nec inspicit̄ ꝙ vt sepe
dictum est. illud in qđ sic ipa voluntas fer
tur sit de se ex suoq̄ʒ genere seu natura bo-
num. Quia vt in tale ipa voluntas nō fer
tur nec ferri potest/ in ipm. quia vt tale non
est suum ꝓprium obiectum. ⁊ per conse-
quens etiam nec ab eo vt a tali potest aut
debet ipius voluntatis bonitas depende
re ⁊ attendi. Cum iuxta supra tacta ipius
voluntatis bonitas vel malicia a sui ꝓprij
obiecti: non quidem vera essentia seu natu
ra sed qualitate sub qua a ratiōe siue recta
siue errante apprehenditur. ipiq̄ʒ volunta-
ti obijcit̄ seu ꝓponit̄ dependere habeat et
attendi. Et silr̄ hic eadē rōne dici p̄t d̄ illo
quod de se ex suoq̄ʒ genere seu natura ma-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

lum eſt. ſi ratio illud vt bonuꝫ appꝫhendat
⁊ vt bonū. ⁊ ꝑ ɔſequēs ipſa dictāte ɔſciētia
debitū et faciēdū ipſi volūtati obijciat ſeu
ꝓponat. Nā illud ꝓpriū ipſius volūtatis
obiectū/ nō qdē ſub rōne mali ⁊ tāq̄ malū
q̄uis de ſe ſuiqꝫ natura malū exiſtat. quia
nō ē vt tale ab ipſa rōne appꝫhenſuꝫ. nec vt
tale ipſi volūtati obiectū ſeu ꝓpoſitū. Sꝫ
ſub rōne boni ⁊ tāq̄ bonū de ꝑ accidēs. et
ꝑ ɔſequēs debitū et faciēdū. qꝛ vt tale ē ab
ipſa rōne appꝫhenſū. et vt tale dictante etiā
ɔſcia ipſi volūtati obiectū ſeu ꝓpoſitum.
Et iō ſi volūtas tali rōni taliqꝫ ɔſcie dicta
mini ɔ̄dicēdo/ tale ſuū obiectū facere ⁊ ad
implere recuſet. clarū ē q̄ bonū et dictante
ɔſcia debitū ⁊ faciēdū recuſat. qꝛ vt tale eſt
ſuū ꝓpriū obiectū. ⁊ ſic ē mala ⁊ peccat. qꝛ
volūtarie qđ debitū ⁊ faciēdū eſt. recuſare
peccatū eſt. ¶ Et ſi in caſibus p̄dictis op=
ponendo diceret̄ q̄ voluntas ſic tali rōni
ɔſciētie dictamini errāti ɔ̄dicēdo bene mo
uet̄. qꝛ fert̄ ⁊ ſe applicat in bonū ⁊ aufugit
malum. ⁊ ſic nō ē mala nec peccat. imo bo
na ē ⁊ bene facit. pꝫ clare rn̄ſio ex ſtatim di=
ctis. Non em̄ ſeq̄t̄ ſi volūtas in illud qđ
de ſe ex ſuoqꝫ genere ſeu natura bonū ē fe=
rat̄ ⁊ ſe applicet. vel illud qđ de ſe ex ſuoqꝫ
genere ſeu natura malū eſt aufugiat. q̄ ꝓ=
pterea bene faciat ⁊ bona ſit. niſi illud faci=
at ſub debita q̄litate ac debito mō. ſic ſcilꝫ
q̄ ſi in illud qđ bonū ē ferat̄ et ſe applicet.
hoc faciat ſub rōne boni ⁊ tāq̄ in bonū. vl̄
ſi illud qđ maluꝫ ē aufugiat hoc faciat ſub
rōne mali et tāq̄ malū. nō em̄ q̄ ad deum
ſeu q̄ ad meritū vel demeritū inſpicit̄ tm̄ il
lud qđ fit. ſed ſub q̄ qualitate et q̄ mō ſeu
anio illud fit. ¶ Nūc ad ꝓpoſitū in caſibꝰ
ſupra dictis. licꝫ em̄ vt ibi ſatis deductū ē
volūtas q̄ ad primū caſū ferat̄ ⁊ ſe applicet
in illud qđ de ſe ex ſuoqꝫ genere ſeu natu=
ra bonū eſt. nō tn̄ hoc facit ratione boni et
tāq̄ in bonū. qꝛ vt tale nō ē ſuū ꝓpriū ob=
iectū nec ſibi vt tale a rōne ꝓpoſitū. ſꝫ fert̄
⁊ ſe applicat in illud ſub rōne mali et tāq̄
malū. Qꝛ vt tale ē ſuū ꝓpriū obiectū ſibiqꝫ
vt tale a rōne ꝓpoſitū ⁊c̄. Et ſi lꝫ ī bonū fe
rat̄ ⁊ ſe applicet/ nō tn̄ facit ſub illa bona q̄
litate nec bono mō ſeu aīo. ſꝫ ſub mala q̄li
tate ⁊ malo mō maloqꝫ anio. ⁊ iō talis vo
luntas nō ē bona nec bn̄ facit. ſꝫ ē mala et
male facit et peccat. Et idē de ſcđo caſu re=
ſpectu illiꝰ qđ de ſe ex ſuoqꝫ gn̄e ſeu natu=
ra malū ē. ſꝫ rōe errāte appꝫhēdit̄ ipſiqꝫ vo=
lūtati obijcit̄ ſeu ꝓponit̄ vt bonū. Nā lꝫ
tūc volūtas aufugiat illud qđ de ſe ex ſuo
qꝫ genere ſeu natura malū ē. nō tn̄ illud fa
cit ſub rōne mali ⁊ tāq̄ malū qꝛ vt tale nō
ē ſuū ꝓpriū obiectū nec ſibi vt tale a rōne
ꝓpoſitū. ſꝫ illud aufugit ſub rōne boni et
tāq̄ bonū. qꝛ vt tale eſt ſuū ꝓpriū obiectū
ſibiqꝫ vt tale ab ipſa rōne ꝓpoſitū ⁊c̄. vt ſa
tis ibi deductum ē. Et iō talis voluntas
nō ē bona nec bn̄ facit ſꝫ mala ⁊ male facit
⁊ peccat. ¶ Ad ꝓpoſitū p̄dictoꝝ duoꝝ ca
ſuū ꝓ clariori eoꝝ intellectu/ pn̄t iux̄ effe=
ctū dictoꝝ ipſiꝰ. b. Tho. poni duo exēpla.
¶ Primū exemplū reſpectu p̄mi caſus. cre
dere in chriſtū ē ꝑ ſe bonū ⁊ neceſſariū ad
ſalutē. ſꝫ volūtas in hoc bonū nō fert̄. niſi
ſcḋm qđ ſibi a rōne obijcit̄ ⁊ ꝓponit̄. Si ḡ
ipſi volūtati a rōne errante ꝓponat̄ vt ma
lū. ⁊ ſic dictāte ɔſciētia nō faciēdū. ⁊ nihilo
minus ipſa volūtas tali rōni taliqꝫ ɔſcien
tie dictamini ɔ̄dicēdo. in illud ferat̄ ⁊ ſe ap
plicet. claꝝ ē q̄ in illud feret̄ ⁊ ſe applicabit
ſub rōne mali ⁊ tāq̄ malū ⁊ nō faciendum
Nō qꝛ de ſe ſuiqꝫ natura malū ſit ⁊c̄. ſed ē
malū ⁊c̄. de ꝑ accidēs ex tali. ſ. appꝫhenſiōe
rōnis q̄ vt malū ⁊c̄. illud appꝫhendit. ⁊ vt
malū ipſi volūtati ꝓponit. Et ſic talis vo
lūtas de ſe erit mala ⁊ peccabit qꝛ volūta=
rie in malū ⁊c̄. ferri ⁊ ſe applicare malū eſt
pctm̄. Et ad hꝰ ꝓpoſitū dicit phs. vij. eth.
q̄ ꝑ ſe loq̄ndo ille incōtinēs ē q̄ nō ſeq̄t̄ rō
nē rectā ſꝫ de ꝑ accidēs. Ille etiā incōtinēs
eſt q̄ nō ſeq̄t̄ rōnē falſam. i. erroneā. ¶ Se
cundū exēplū reſpectu ſcđi caſus. fornica=
ri de ſe ex ſuoqꝫ gn̄e ſeu nā. ē qđdā malū. ſꝫ
volūtas ī iſtud malū nō fert̄ niſi ſcḋm q̄ ſi=
bi a rōne obijcit̄ ⁊ ꝓponit̄. Si ḡ a caſu ipſi
volūtati a rōne errāte ꝓponat̄ vt bonū et
neceſſariū ad ſalutem. ⁊ ſic dictāte ɔſcia vt
debitū ⁊ neceſſario faciendū. ⁊ nihilominꝰ
ipſa volūtas tali rōni taliqꝫ ɔſcie dictami
ni ɔ̄dicēdo illud aufugiat facereqꝫ recuſat
clarū ē q̄ illud aufugiet et facere recuſabit
ſub rōne boni et neceſſarij ad ſalutem ⁊c̄.
⁊ tāq̄ bonū ⁊ neceſſariū ad ſalutē. nō qꝛ đ
ſe ſuiqꝫ natura bonū ſit ⁊ neceſſariū ⁊c̄. ſed
ē bonū ⁊ neceſſariū ⁊c̄. de ꝑ accidēs ex tali

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.5.7

ſcꝫ apprehenſione rationis. que vt bonū ⁊
neceſſariū ⁊c̄. ipi voluntati ꝓponit. Et ſic
talis volūtas de ſe erit mala ⁊ peccabit. q̄ꝛ
voluntarie bonū ⁊ neceſſariū ad ſalutē au
fugere ⁊ recuſare facere malum ⁊ pctm̄ eſt
Nō tn̄ vt oīa ſane intelligāt̄ ſinui credat̄
ꝑ p̄dicta. ꝙ volūtas in caſu iſti⁹ vltimi ex-
empli / tali rōni taliqꝫ ratiōis dictamini ſic
errāti ſe cōformādo / bene faceret. ſꝫ ſolū ꝙ
etiā ꝯdicēdo male facit ⁊ peccat. qđ quō fi
eri poſſit inferi⁹ lati⁹ declarabit̄. ¶ Cōclu-
dit igit̄ finalit̄ ⁊ ſimplicit̄ ip̄e. b. Tho. poſt
multa hincinde ꝑ eū allegata. ꝙ oīs volū
tas a rōne ſiue recta ſiue errāte diſcordans
ſit in illis ſeu circa illa q̄ đ ſe ex ſuoqꝫ gene-
re ſeu natura indifferētia ſunt / ſiue ī his et
circa ea q̄ de ſe ex ſuo genere ſeu natura bo
na vel mala exiſtūt. ſꝑ mala ē ⁊ peccat. Ex
q̄bus ⁊ ꝑ q̄ ſatis effectualit̄ ad p̄mā duarū
p̄ncipaliū q̄ſtionū ſupra formatarū ꝑ affir
matiuā r̄ndere videt̄. ꝙ ſcꝫ ꝯſcīa errās ob-
ligat. Qđ tn̄ reſpectu volūtatis a ratiōe et
ꝯſcīa errante ſeu erronea diſcordātis ſic in-
telligēdū ē. ꝙ licꝫ talis volūtas ſꝑ de ſe ſit
mala et peccet. nō ꝓpterea tn̄ vt ſtatim ali
qualit̄ tactū ē / ſequit̄ ꝙ quotieſcūqꝫ tali rō
ni et ꝯſciētie ſic errāti: cō cordat ipſa volun-
tas bona ſit et bene faciat. Eſt eteniꝫ dare
caſum in quo volūtas rōni ⁊ conſciētie er-
ranti ſeu erronee diſcordādo et ꝯ id qđ di-
ctarent faciēdo eēt mala et peccaret. Et ni-
hilominus etiā cū eis cōcordādo ⁊ facien
do qđ dictarēt mala eēt ⁊ pctm̄ cōmitteret
Utputa qn̄ rō ⁊ cōſciētia vt ē in vltimo ex
emplo ſtatim ſupra poſito errādo dictarēt
aliqđ qđ eēt ꝯ deū eiuſqꝫ legē ⁊ p̄cepta. Diſ
cordādo v̄o facit ꝯ dictamē rōnis ⁊ ꝯſcien
tie in quo ē ſꝑ: ſaltē interp̄tatiue dei ꝯtem-
ptus. Et hic ē ꝓprie caſus in quo cadit ꝑ-
plexitas. ⁊ ex inde etiā dū ad dictā p̄mā q̄
ſtionē ſupra poſitā r̄ndēdo dr̄. ꝙ cōſciētia
etiā errās ſꝑ obligat. nō ē intelligēdū ꝙ ſꝑ
ſimplicit̄ obliget ad faciēdū et ſubſequen-
dū illud qđ ipſa dictat. ſꝫ ſub diſiunctione
ad faciēdū. ſ. et ſequēdum illud qđ ip̄a di-
ctat. vel ad ſe deponēdū vt clarius inferius
ex dicēdis patere poterit. ¶ Pro q̄ clari⁹
intelligēdo. et q̄ꝛ materia iſta frequenter
occurrit. nec clare ab oībus ꝓut bene expe
diret intelligit̄: vtile viſum ē poſitionē cir-
ca hoc domini Bonauenture quā ad di-
ctam primā q̄ſtionē effectualit̄. licꝫ ſub ali
is terminis r̄ndendo ponit hic applicare.
Format em̄ q̄ſtionē ſic. Utrꝫ teneamur ad
om̄e id qđ cōſciētia dictāt eē neceſſaria ad
ſalutem. Et ſub p̄dicto titulo q̄ſtionis for
mat etiā tres alias q̄ſtiōes quaſi ſubalter-
nas. quas ꝑ idē quaſi mediū ſoluit. Et ſūt
he in effectu. Utrꝫ oīs conſcientia liget? et
vtrꝫ liget ad om̄e qđ dictat? Utrū hō ſit ꝑ-
plexus qn̄ cōſciētia ſibi vnū dictat ⁊ lex di
uina dictat ꝯtrariū? Cui ſit magis ob tempe
randū. vel cōſciētie dictamini. vel p̄cepto
p̄lati. cū ſibi inuicē obuiāt et ꝯtrariāt̄? ¶ Cir
ca quarꝫ quattuor q̄ſtionū diſſolutionem
ponit dictamē conſciētie / triplici reſpectu
ad tria genera actuū cōſiderari poſſe. ſatis
ad ꝓpoſitū diſtinctiōis ſupra poſite. licet
ſub alijs v̄bis. Et intelligat̄ vt ponit đ di-
ctamine cōſciētie ꝑ modū p̄ceptiōis vel ꝓ
hibitionis nō ꝑ modū cōſilij ſiue ꝑſuaſio-
nis. qđ ꝓprie ē dicere qđ intelligēdū eſt de
cōſciētia formata et nō de ſolo timore ſeu
ſcrupulo conſciētie. quorꝫ ſatis ſupra nota
ta ē differētia. ¶ Aliqn̄ etem̄ conſciētia di
ctat ea q̄ ſunt ſ̄m legē dei. aliqn̄ dictat ea q̄
ſunt ꝯ legē dei. aliqn̄ dictat ea q̄ ſunt preter
legē dei. ¶ Qn̄ autē cōſciētia dictat ea que
ſunt ſ̄m legē dei. ip̄a ſimplicit̄ ligat ad faci
endū illud qđ ip̄a dictat. imo cū in iſto ca-
ſu hō iā ad ea q̄ ſic cōſciētia dictat fit per le-
gem diuinā ligatus et obligatus: cōſciētia
q̄ ſic illi legi cōcordat / nō ſolū ligat imo et
ligatū oſtēdit. ita ꝙ in effectu duo ligami-
na cōcurrūt. Et talis conſciētia nullo mō
ē deponēda ſeu abijciēda. imo toto effectu
ſequēda. ¶ Qn̄ v̄o cōſciētia dictat ea que
ſunt ꝯ legē dei / ip̄a etiā conſciētia ſimplicit̄
ligat et obligat non quidē ad faciendū ſ. qđ
ip̄a dictat ſꝫ ad deponendū. Quia cū talis
cōſciētia erronea errore repugnāte legi di-
uine q̄diu ip̄a manet / ponit ⁊ tenet homi-
nem ex̄ ſtatū ſalutis. et iō neceſſe ē eam de
ponere. q̄ꝛ ſiue tūc hō faciat qđ ip̄a cōſcien-
tia dictat ſiue eius oppoſitū. peccat morta
liter. Faciēdo etem̄ in iſto caſu qđ ip̄a con
ſcientia dictat / facit ꝯ legē dei. qđ clarū eſt
pctm̄ mortale eē. Faciēdo v̄o oppoſitū illi
us qđ ip̄a conſcientia dictat adhuc peccat
mortalit̄. non rōne quidē op̄is qđ tunc fa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

cit. ſed quia malo modo facit. Facit em̄ in
contemptum dei. q̄ꝛ licet illud qꝺ tūc facit
de ſe non diſpliceat deo/ facit tñ ac ſi diſpli-
ceret deo: cuꝫ faciat illud qꝺ ſua conſciētia
ſibi deo diſplicere dictat. Sic ḡ facit quod
deo diſplicere credit. faciendo autē qꝺ deo
diſplicere credit. deum contemnit. q̄ꝛ deus
non tm̄ attendit q̄d homo faciat. ſed quo
animo faciat. ⁊ ſic mortaliter peccat. ¶ Et
bene circa tā hic ꝙ in ſup̄iorib⁹ dicta ⁊ tra-
ctata aduertat̄. ꝙ quotienſcūq̄ꝫ fit mentio
ꝙ voluntas a rōne ꝓponēte ⁊ dictante ea
q̄ ſunt ꝯ legē ſeu p̄ceptū dei diſcordās ma-
la eſt ⁊ peccat/ ⁊ intelligat̄ ꝓut intelligēdū
eſt. qn̄ non clare ⁊ euidēter cognoſcit̄ vtrū
illa q̄ ſic ip̄a ratio ꝓponit et dictat ſint ꝯ le-
gem ſeu p̄ceptū dei. imo intelligi debꝫ vbi
talia q̄ ſic ip̄a ratio ꝓponit et dictat/ credū-
tur eē ſ̄m legē et p̄ceptum dei. Nam ſi cla
re cognoſceret̄ ꝙ ratio humana ꝓponeret
⁊ dictaret aliquid ꝯ legē ſeu p̄ceptū dei. ta-
lem rationē nullus teneret̄ ſequi. nec tunc
ratio eēt totaliter errās. ſed potius q̄ſi ma-
licioſe agens et corrupta. Sed qn̄ ratio er
rans aliquid qꝺ eſt ꝯ legē et p̄ceptū dei ꝓ-
ponit et dictat vt dei p̄ceptū ac ſue legi cō-
forme/ tunc eſt vere errans. Et tunc dicta-
men talis ratiōis cōtemnere. eſt idē ꝙ dei
preceptū contemnere ſaltē interp̄tatiue vt
ſatis ſupra declaratū eſt. Item dum in ſu
perioribus fit frequēter mentio ꝺ eis que
de ſe ex ſuoq̄ꝫ genere ſeu natura bona ꝟ ma
la ſunt. et de eis que ſub ratiōe boni et ma
li apprehendunt̄/ intelligat̄ ſemꝑ ꝺ bonis
vel malis ſ̄m legē et preceptū dei. Utpu-
ta q̄ꝛ de ſe vel ex aliqua circūſtātia talia ſūt
ꝟl vt talia apprehendunt̄. Quia alias nec
virtutes nec peccata/ ⁊ per conſequens nec
merita nec demerita eēnt. Et ſic non ꝓprie
ad materiā preſentē iactarēt ⁊ congruerēt.
¶ Qn̄ autē conſciētia dictat ea que ſunt p̄
ter legem dei/ ip̄a conſciētia ligat ⁊ obligat
ſed nō ſimpliciter imo ſ̄m quid ⁊ ſub qua
dam diſiunctiōe ſeu alternatiua. Secun-
dum quid em̄ ligat ⁊ obligat. q̄ꝛ ꝙdiu ma
net/ ſub diſiunctiōe ſeu quadā alternatiua
ligat ⁊ obligat. q̄ꝛ ligat ⁊ obligat ad facien
dum qꝺ ip̄a dictat vel ad ſe deponendum
Ita ꝙ homo in iſto caſu tenet̄ talē conſci
entiam deponere. vel adimplere qꝺ ipſa di

ctat. Utpote ſi conſcientia dictat quod ne
ceſſariū eſt ad ſalutē leuare feſtucā ꝺ terra
vel non portare capuciū in eccleſia. oportꝫ
vel iſtā conſcientiā deponere vel ꝙdiu ma
net feſtucā ꝺ terra leuare aut capuciū in ec
cleſia nō portare. Et ratio huius eſt. quia
cum talia ſint preter legem dei. nullus ad
ea facienda vel non facienda de eoꝝ natu-
ra obligat̄. ſed cuꝫ circa ea accedit dictamē
conſciētie/ iam homo ex tali dictamine ob
ligat̄ ad ea facienda vel non facienda. cuꝫ
prius non obligaret̄. quia cōtra dictamen
conſcientie facere/ eſt peccatum. Cum igit̄
ꝙdiu manet tale conſciētie dictamen ma-
neat talis obligatio. oportet eaꝫ neceſſario
adimplere alias eſſet peccatum. Quando
vero tale conſcientia dictamen depoſituꝫ
eſt/ tunc ſublata eſt illa obligatio que ad ta
lia faciendum vel non faciendum obligat
Et tunc illa talia ſunt vt prius de ſui natu
ra erant. ſcilicꝫ indifferentia. ⁊ tunc ea face
re vel non facere ſimiliter indifferens eſt. ⁊
ſic non eſt aliquod peccatum. ¶ Nūc M
ergo iuxta effectum dictoruꝫ ip̄ius do
mini Bonauenture predicta ad ſolutionē
ip̄arum quattuor queſtionum per modū
cuiuſdam epilogi applicādo. reſpectu pri-
me ⁊ principalis queſtionis/ patet ex predi
ctis/ ꝙ non ſemper tenemur ad oīe id qꝺ
conſcientia dictat eſſe neceſſarium ad ſalu
tem. ⁊ tamen ꝙdiu manet peccam⁹ ſi non
facimus illud qꝺ conſcientia dictat. Ergo
non tenemur facere illud quod ip̄a dictat.
Quia (vt ex premiſſis patꝫ) illam obliga-
tionem alio modo euadere ſeu tollere poſ
ſumus. ſcilicꝫ talem conſcientiā deponen-
do. ¶ Reſpectu vero ſecunde queſtionis
patꝫ ex predictis ꝙ omnis conſciētia ligat
ſed non ſemꝑ ligat ad omne quod dictat.
In eis em̄ que dictat ſ̄m legem vel preter
legem: ip̄a vt iam dictuꝫ eſt ligat ad id qꝺ
dictat. in primis quidem ſimpliciter in ſe-
cundis vero ſub diſiunctione. ſcꝫ ad id qꝺ
dictat vel ad ſe deponendum. In eis vero
que dictat contra legē dei/ ip̄a ligat ſed nul
lo modo ad ea que dictat. ſed ſimplicit̄ ad
deponendum. ¶ Reſpectu aūt tercie que-
ſtionis patet ex premiſſis ꝙ licet homo in
caſu dicte queſtionis poſſit dici ꝑplex⁹ ad
tp̄us ꝙdiu. ſ. talis ꝯſcīa ſibi manet. ſimpli

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

citer tamen loquendo non est nec debꝫ di-
ci ꝑplexus. qꝛ pōt imo tenet̄ talē ɔscientiā
deponere ꝑ aliquem modoꝝ infra tactoꝝ.
¶ Respectu vo q̄rte q̄stiōis pꝫ ex p̄missis
ꝙ qn̄ p̄lat⁹ p̄cipit ea q̄ sūt ꝯm legē dei vel p̄
ter legē dei. magis ē sibi obediēdū ꝙ̄ dicta
mini ɔsciētie. imo in his casib⁹ talis ɔscīa
q̄ tali p̄cepto p̄lati ɔ̄riat̄ simplicit̄ est depo
nēda. qꝛ iā in his casibus ɔ̄ p̄ceptū p̄lati fa
cere: essꝫ ɔ̄ legē dei facere. De p̄mo nō ē du-
biū cum tūc ꝯm legē dei p̄cipiat. De secun
dis vo q̄ scꝫ sūt p̄ter legē dei. hoc idē pꝫ. qꝛ
p̄ceptū p̄lati iā ea q̄ sic p̄ret̄ legē dei erāt/ fa
cit ꝯm legē dei eē. Qn̄ vo p̄latus p̄cipit ea
q̄ sūt ɔ̄ legē dei/ magis ē obediēdū dictami
ni ɔsciētie ꝙ̄ p̄lato qꝛ in hoc casu māifestū
ē ꝙ ɔ̄riū illius qđ p̄latus p̄cipit. s. illud qđ
tūc ɔsciētia dictat/ ē ꝯm legē dei. Et sic iux̄
supra tacta/ ad illud faciendū sunt q̄si duo
ligamīa. i. ligamē legis dei ⁊ ligamē ɔscie.
Ex p̄te vo p̄cepti p̄lati nullū ē in hoc casu
ligamē. qꝛ simplicit̄ nō obligat. qꝛ ɔ̄ legem
dei p̄cipit. Et intelligat̄ hoc iux̄ modū su-
pra tacta đ dictamīe ɔsciētie formate. q̄ scꝫ
clare ⁊ euidēt̄ cognoscit. vel finalit̄ in aīo
iudicat ⁊ firmat/ tale p̄ceptū p̄lati esse ɔ̄ le-
gē dei. qꝛ si solū eēt timor vel scrupul⁹ con-
sciētie. necesse eēt alit̄ ⁊ magis ꝑ p̄us cōsu-
lere ⁊ discurrere. anteꝙ̄ tale p̄ceptū p̄lati cō
temneret. ¶ Triplex autē modus ɔsciāꝫ
deponēdi repit̄. ¶ Primus ē ex seipso. ꝑ
fortē scꝫ ⁊ feruentē meditationē ⁊ discussi-
onem casus incūbētis: ac rōnū circa ipsuꝫ
occurrētiū. diligensqꝫ studiū opinionū ac
sentētiaꝝ doctoꝝ: Et hoc qn̄ hō noticiam
legis diuine lumēqꝫ sciētie ex seipso habet.
¶ Scđs mod⁹ ē ꝑ discretā ⁊ diligentē inq
sitionē ⁊ inuestigatōꝫ a lr̄atis et ꝑitis/ ipsi⁹
legis diuine. Et maxime eis q̄s q̄s peritio
res ⁊ magis ꝓbate vite/ iudicio suo cōmo
de repire poterit. Et interdū iux̄ grauedi-
nē casus/ vehemētiāqꝫ motus seu dictami
nis ip̄ius ɔsciētie/ plures ac frequēt̄. ⁊ hoc
qn̄ hō de se nescit đ dicta sua ɔsciētia casu-
qꝫ sibi incūbēte/ iudicare. vtputa qꝛ notici-
am legis diuine nō hꝫ. In his duob⁹ mo-
dis necessaria oīno est humiliatio sp̄ūs. ac
q̄dā sui intellectus captiuatio. vt scꝫ pie ve
lit credere ⁊ ɔsentire obedireqꝫ eis q̄ per se
legit. vel ab alijs audit. Iux̄ dictum ap̄li.

Captiuātes omnē intellectū in obsequiū
christi. Hoc ē dicere ꝙ quilibꝫ in credēdis
plus debꝫ ɔsentire fidei ꝙ̄ sibi. ⁊ in agēdis
plus credere alijs ꝙ̄ sibi. ¶ Tercius mo-
dus ē ꝑ ɔuersionē mētis ⁊ recursū ad deū
eiusqꝫ ɔsiliū. ꝑ humilē ⁊ deuotā ac frequē
tem orationē. vbi ⁊ qn̄ deest ɔsiliū huma-
nū. Iux̄ illud sacre scripture. Cuꝫ ignora-
mus qđ agere debeamus/ hoc solū habe-
mus residui vt oculos nr̄os dirigam⁹ ad
te. ꝙ̄uis et hic modus non debeat ab alijs
duobus p̄cedētibus deesse. imo cū eis cō-
currere. ¶ Qui autē alio mō/ vt frequēter
apud plures ɔtingit ɔsciam suā deponit/
magna ꝑicula ⁊ plus ꝙ̄ plures forsan cre-
dant incurrit. Tunc/ nō ē ꝓprie ɔsciētie de
positio. sꝫ ɔtēptus grauis/ ⁊ sup̲ba p̄sum-
ptio. Beatus em̄ hō q̄ sp̄ ē pauidus in eis
scꝫ q̄ ad salutē ꝑtinēt. ¶ Ex istis trib⁹ mo-
dis cū nōnullis sup̲ius tractatoꝝ/ p̄nt no-
tari octo ex q̄bus causari ⁊ prouenire solet
ipsius ɔscie error. ¶ Primū ē ignorantia.
qn̄ scꝫ q̄s nescit q̄đ sibi eligēdū vel declinā-
dū sit. ¶ Scđm est negligētia. cū q̄s scꝫ ne
gligit ɔsciam suā discutere. vel si post dis-
cussionem se expedire nesciat: negligit tūc
ab alijs q̄rere. ¶ Terciū ē superbia. qn̄ scꝫ
q̄s nō humiliat intellectū suuꝫ vt meliori-
bus ⁊ sapiētiorib⁹ se credere velit. ¶ Quar
tū ē singularitas. qn̄ scꝫ hō suū ꝓpriū sen-
sū sequēs/ nō vult se alijs ɔformare. nec se
q̄ vias cōmunes bonoꝝ. ɔ̄ qđ li. numero-
rum scribit̄. Extrema castroꝝ consumpsit
ignis. ¶ Quintū est affectio inordinata. q̄
sepe inclinat ɔsciētiā ad id qđ hō tūc appe
tit. et sic facit eā a sua rectitudine deuiare.
Iux̄ dictū Senece. Perit ōme iudicium/
cū res trāsierit in affectū. ¶ Sextū ē pusil-
lanimitas. ꝓpter quā scꝫ q̄s frequēt̄ timet
ea que ꝯm rectū iudiciū rationis timenda
nō sunt. ¶ Septimū est perplexitas. qn̄. s.
homo se inter duo peccata positū esse cre-
dit et vtrūqꝫ declinare. quin scꝫ in vnū in-
cidat iudicat impossibile. Sed ad veꝝ (vt
ex supra tactis satis patꝫ) perplexitas pro-
prie loquendo nihil est simpliciter. sed ꝯm
quid. tamen potest esse aliquis perplexus
ꝯm scꝫ cōscientiā erroneā. sed statim vt eti
am supra tactum est/ eam deponendo pōt
liberari. ¶ Octauū est humilitas. cordis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.5.7

q₃ puritas. Vñ Greg. Bonarū mentiū eſt
ibi culpas agſcere vbi culpa nō eſt. ¶ Se-
ptem prima ſunt mala ⁊ rephēſibilia. ⁊ er-
ror ex eis pueniēs valde piculoſus. Octa-
uum vo laudabile eſt. error q₃ ex eo pueni-
ens pius ⁊ meritorius. imo nec error ꝓprie
dici d₃. ſed quedā humilis ſuoꝝ defectuū
ſuorq₃ fragilitatis recognitio. dū tñ nō ſit
nimius. ¶ Reſpectu ſcde duarū qōnū A
principaliū qua. ſ. queriť.

Vtrum conſciētia er

rans ſeu erronea excuſet. qð iuxta eundem
beatū Tho. vt de prima qōne principali
in ſiłi dictum eſt. eſt idem in effectu ꝙ que-
rere. vtrum voluntas rōni erranti ſeu er-
ronee cōcordans / ſit bona: veniūt iuxta in-
tentionē ipſius beati Tho. conſiderāda q̃
ſequunť. ¶ Primo (vt frequenter in ſupi-
oribus dictum eſt) bonū ⁊ malum in mo-
ralibus ⁊ magis clare ad ꝓpoſitū ceptu₃
loquēdo / q̃ ad meritum ⁊ demeritū / conſi-
ſtit in actu inq̃tum eſt voluntarius. ita ꝙ
bonitas vel malicia alicuius actus / ab ipa
volūtate ſeu voluntatis impio depēdet. q₂
ſi actus eſſet inuolūtarius nec meritorius
nec demeritorius eſſet. Et hinc eſt illud ſe-
pe allegatū beati Aug. ꝙ omne pctm̄ vo-
luntariū eſt adeo. ꝙ ſi voluntariū nō eſſet
pctm̄ nō eſſet ¶ Aduertendū eſt inſup ꝙ
q̃ ad ꝓpoſitū / pñs ignorātia ſub duplici q̃-
litate inuenit. Vna eſt q̃ cauſat inuolūta-
rium. i. q̃ dum ꝯtingit ſeu occurrit / reddit
ſeu efficit actum inuoluntariū. ⁊ hoc ꝓprie
indirecte. q₂. ſ. priuat hoīem a cognitiōe q̃
p̃exigiť ad hoc ꝙ aliquid voluntariū exi-
ſtat. Alia eſt ignorantia q̃ nō cauſat inuo-
luntarium. i. q̃ dum contingit ſeu occurrit
nō ꝓpterea actum inuolūtariū reddit ſeu
efficit. q̃ inferius magis declarabunť. Ex
quibus duobus clare ſequiť ꝙ illa igno-
rantia q̃ dum cōtingit ſeu occurrit reddit
ſeu efficit actum inuoluntariū. tollit a ta-
li actu oēm rōnē boni ⁊ mali moralis / me-
ritiq₃ ⁊ demeriti. Illa vo q̃ dum occurrit
nō reddit ſeu efficit actū inuoluntariū. di-
ctam rōnē boni ⁊ mali meritiq₃ ⁊ demeriti
nō tollit. Patet ex p̃dictis ꝙ vt iam ſtati₃
dictū eſt / talis rō boni ⁊ mali meritiq₃ B
et demeriti / a volūtate depēdet. ¶ Eſt
p̃terea ꝓ p̃dictoꝝ ⁊ aliquoꝝ ſubſequēti-
um intellectu notandū ꝙ ignorātia tripli-
ci mō ſeu ſub triplici reſpectu ſe p̃t ad actū
volūtatis hr̄e. Vno mō añcedēter. Alio
mō concomitāter. Et alio mō ꝯſequēter.
¶ Antecedēter aūt ſe habet ignorātia ad
actū volūtatis / qñ nō eſt volita / ſeu vt ita
dicať volūtaria. ⁊ tñ eſt cā volēdi aliquid
qð alias homo nō vellet. ſ. ſi talis ignorā-
tia nō eſſet. vtputa qñ hō ignorat aliquā₃
circūſtantiā actus quā ſcire non tenebať / ⁊
ex hoc aliquid agit qð nō faceret ſi illā cir-
cūſtantiā ſciret. Vt ponit ipſe be. Tho. ex-
emplū de illo qui diligentia de hincinde
circūſpiciendo adhibita / ignorās aliquē₃
tranſire p viā / pijcit ſagittā / q̃ tranſeuntē
interfecit. In iſto em̄ caſu / ita ignorantia
iſtius circūſtantie / ſc₃ tranſitus illius hoīs
nō eſt volita nec volūtaria / q₂ iſte pijciēs
ſagittā bñ voluiſſet trāſitū illius hoīs ſci-
re / ⁊ tñ eſt cā volendi q₂ alias iſte hō non
voluiſſet. ſ. pijciēdi illā ſagittā / quā alias
nō pieciſſet. ſi. ſ. illam circūſtātiā trāſitus
illius hoīs ſciuiſſet. Et ita de multis alijs
q̃ frequētiſſime occurrūt. Et hec ignorātia
ſic antecedēs ſimplr̄ cauſat inuolūtariū. i.
dum contingit ⁊ occurrit actum inuolun-
tariū reddit ſeu efficit. ¶ Concomitanter
aūt ſe habet ignorātia ad actum volunta-
tis / qñ eſt de eo met qð agiť. qð ſi etiā ſcire-
tur / nihilominus ageret. ita ꝙ ipſa ignorā-
tia nō inducit ad volendū vt illud fiat. ſ₃
ſolum cum tali facto cōcurrit. ita ꝙ ſil̄ cō-
tingit illud eſſe factu₃. ⁊ eſſe ignoratū. Vt
iuxta exemplum beati Tho. de illo qui q̃-
rit hoſtem occidere. ⁊ aīo ſuo occidere fir-
mauit: contingit ꝙ caſu vel in nemore vel
alias iſtū hoſtē ſagitta vel lancea occidit ſ₃
dum eū occidit. credit occidere ceruū. In
iſto em̄ caſu iſta ignorātia ꝙ tūc hoſtis il-
le ibi eſſet ⁊ ꝙ tūc occidat. cōcurrit cū ipſo
facto. ſ. cū ipſa occaſione. ita ꝙ ſil̄ cōtingit
illū hoſtē occidi ⁊ occidi ignorari. nec ipſa
ignorātia ꝙ. ſ. ille hoſtis ibi eſſet / inducit
iſtū occiſorē ad eum occidendū. q₂ ita bñ
eū occidiſſet. ſi ibi tūc eū eſſe ſciuiſſet ſicut
occidit qñ ignorabat. Et talis ignorātia
dum ꝯtingit ſeu occurrit nō reddit ſeu ef-
ficit actū inuolūtariu₃. q₂ nō cauſat aliqð
qð ſit repugnās volūtati. i. p qð voluntas

si sciret impediret facere qd tūc facit. vt sa
tis est cōsiderare in exemplo statim posito
Sed talis ignorātia si bñ aduertat bene
causat seu efficit actū p isto instāti quo fit
nō voluntariū. sic. s. q p illo instanti q sic
volūtas non habeat actualiter volitionē il
lum actū faciēdi vt etiā pz in dicto exem-
plo stati posito. Clarū est em q ille occisor
p illa hora q illuz hostē sic a casu occidit.
nō habeat actualr volūtatē eum occidēdi
qz tunc ibi eū esse ignorabat. imo ceruum
ibi esse ꝛ ceruū occidere credebat. Nec seqt
q si talis igrantia reddat seu efficiat actū
nō volūtariū q ꝑterea eum reddat inuo-
luntariū. Magna eteni inter ista duo est
dr̄ia. Reddere eteni seu efficere actū nō vo
luntariū/est facere q volūtas p instāti q
ille actus fit/nō habeat actualem volitio-
nē eū faciēdi. Reddere vo seu efficere actuz
inuoluntariū est facere q voluntas actua
lem seu habitualē volitionē habeat illum
actū nō ꝑficiendi. q valde inter se differūt:
Magna eteni dr̄ia est inter nō velle facere
et velle nō facere. Primū ꝑdictorū vt iam
tactū est bñ causat seu efficit ignorātia cō-
comitās. de qua nunc agit. Sed scdm nō
causat nec efficit. Et rō est. qz idem nō pt
eodē instanti esse actualiter volitū ꝛ igno-
ratum. sed bñ pōt eodem instāti esse habi-
tualiter seu dispositiue volitū ꝛ ignoratū.
¶ Consequēter aūt se habet ignorātia ad
voluntatē. in qtum ipsa ignorātia est voli
ta seu voluntaria. Qd duobus modis cō-
tingere pōt. Uno mō directe. Alio modo
indirecte. Directe qñ actus voluntatis fert
in ipsam ignorantiā. sicut cū aliquis vult
ignorare. vt excusatōnē peccati habeat. vl
vt a peccādo nō retrahatur. Juxta illud
Job. xxij. Scientiā viarū tuarū nolumus
Et hec dr̄ ignorantia affectata. Indirecte
vo iterum duplr cōtingere pōt. Uno mō
cum aliquis actu nō considerat qd consi-
derare debet et pōt. Et hec dr̄ ignorantia
male electionis. vel ex passione aliqua. vel
ex malo habitu ꝓueniens. Alio mō cum
aliquis noticiaz quā de aliquibus deberet
habere curat acquirere. ꝛ ſm hunc modū
ignorātia vniuersaliū iuris q quis scire te
net/voluntaria dr̄. qsi ꝑ negligentiam ꝓ-
ueniens. Cum em nō nisi ꝓpter negligen-
tiam habeat. voluntarie haberi videt. L
¶ Nunc igit ꝑdicta ad ꝓpositum solu-
tionis ꝑdicte scde qōnis principalis iuxta
intentionē eiusdē beati Tho. applicādo.
¶ Si rō vel conscīa erret errore volūtario
qui scz nō causat inuolūtarium. vtputa qz
ꝓuenit ex ignorantia. vel cōcomitāte. que
scz cum actu concurrit nec ad ipsum ꝑfici-
endū inducit. vel consequente q scz volita
seu volūtarie est. vel directe ꝓpter negligē-
tiam. vtputa qz est error seu ignorātia cir-
ca id qd quis scire tenet vel cōsiderare de
bet ꝛ pōt. tunc talis error rōnis vel cōscīe/
nō excusat quin voluntas tali rōni vel cō-
sciētie sic erranti ꝯcordans sit mala. ¶ Si
aūt sit error qui causat inuolūtariū. vtpu
ta ex ignorātia antecedēte: q ex ignorātia
alicuius circūstātie absqz omni negligētia
causat ꝓueniēs. tunc talis error rōnis vel
conscie/volūtatē. tali rōni vel conscie sic er
ranti cōcordantē excusat. vt non sit mala.
vtputa grā alicuius exēpli. Juxta eundem
be. Tho. si rō ꝛ conscīa alicuius adeo erret
q sibi dictet q possit ad vxorē alicuius ac
cedere. volūtas tali rōni ꝛ cōscie sic errāti
cōcordās/mala est nec excusat/eo q error
ille ꝓuenit ex ignorātia legis dei. quā scire
tenet vel inquirere. Si aūt rō ꝛ cōscīa ꝑdi
cti hoīs in hoc errent q aliquā mulierem
quā loco sue vxoris de nocte submissaz igo-
rat/credat esse vxorē suā. ꝛ illa muliere de-
bitū reposcēte/velit eā cognoscere/excusat vo
luntas eius vt nō sit mala. Quia error iste
ex ignorātia alicuius circūstātie ꝓuenit. q
inuoluntariū causat. ꝛ sic excusat. ¶ Pōt
alia multa exēpla concipi ꝛ ad ꝓpositū ap
plicari. imo freqnter occurrūt casus diuer-
si in hac materia. ¶ Pro ampliori ad- D
huc tā ꝑdictorū/q materie in se decla-
ratōe expediēs visum est determinationē
triū qōnū. qs sup scdo sniarū tractat dñs
Petrus de tharanthasia/ordinis ꝑdicato-
rū/olim Innocētius papa. v. hic iuxta effe
ctū dictorū suoꝝ breuiter subnectere. Pri-
ma qō est. Utrū ignorātia sit pctm̄. Utrū
ignorātia excusat pctm̄. Que ignorātia ex
cusat pctm̄. Circa primā qōnez notandū
primo ſm eū venit/q cū culpa sit defectus
volūtarius/eius rei q debet inesse/ipsa igo-
rantia in qtū caret voluntario caret culpa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.5.7

ſed. in q̃tum habet de voluntario/habet de
culpa. Cum inſup vt etiã dicit priuatiões
ꝑ habitus cognoſci habeant. vt puta iuxta
ꝓpoſitum ceptum loquẽdo. ignorãtia per
ſciam. aduertendũ venit ꝙ triplex q̃tum
ad materiã pñtem ſpectare videt̃ reꝑitur
ſcia. Una eſt impertinẽtium ad salutẽ. Alia
vtiliũ ad salutẽ. Alia neceſſariorũ ad ſa-
lutem. Impertinentiũ ad salutẽ vt ſcire ge
ometriã vel ariſmetricã vł hmõi. Utilium
ad ſalutẽ. vt ſcire ep̃las Pauli. actus apłõ
rum ⁊ hmõi. Neceſſariorũ ad ſalutem. vt
ſcire. xij. articulos fidei. decẽ p̃cepta legis:
ſeptem peccata mortalia ⁊ hmõi. Et intel
ligant̃ hec ẜm ſtatus ⁊ gradus pſonarum
q2 aliquid eſt neceſſariũ ad ſalutẽ ſcire re-
ſpectu vnius/ qꝺ ſolũ eſſe vtile reſpectu al-
terius. Aliquid etiã eſt neceſſariũ vni ad
ſalutẽ ſcire explicite. qꝺ ſufficeret alteri ſci
re implicite. ⁊ ſilr̃ de pluribꝰ. ¶ Reſpectu
quorũ ꝑ oppoſitũ triplex. etiã reꝑit̃ ignorã
tia. ſ. impertinentiũ ad ſalutẽ. vtiliũ ad ſalu
tem. ⁊ neceſſariorũ ad ſalutẽ. Prima ſiue
ſit volũtaria ſiue inuolũtaria. nõ eſt pctm̃
Scd̃a ſiue etiã volũtaria fuerit ſiue inuo-
luntaria. nõ eſt de ſe pctm̃. licet hõ eam cõ
temnẽdo peccare poſſet. Tercia vͦo ignorã
tia. ſ. neceſſariorũ ad ſalutẽ. iterũ triplex re
ꝑit̃. Una. ſ. oĩno inuoluntaria. Alia oĩno
voluntaria. Et alia ꝑtim volũtaria. ꝑtim
inuolũtaria. Prima eſt in eis qui ſcire nõ
pñt. vt ſũt infantes pueri ⁊ hmõi. ⁊ hec nõ
eſt in culpa. ⁊ ꝑ ꝯñs nec pctm̃ ſed ſolũ eſt
quedã pena in q̃tum. ſ. ignorantia: ſcie ca-
rentiã. ⁊ ſic quandã imꝑfectionẽ dicit. Se
cunda eſt in eis qui ſcire pñt ſed nolũt. Et
ſic ignorantiã velle hr̃e vident̃ ⁊ affectare.
Et hec ꝓprie nõ dr̃ pena cũ ſit volita. ſ3 eſt
culpa ⁊ pctm̃. nõ rõne quide3 ignorãtie in
ſe. Ignorare etem̃ de ſe nullũ eſt pctm̃. ſed
rõne ꝑuerſe volũtatis ignorãdi ea q̃ quis
ſcire tenet̃ ⁊ q̃ ſibi neceſſaria ſunt ad ſalutẽ
Nec em̃ malum actum culpe velle ſolum
modo pctm̃ eſt. ſed etiam velle malũ pene
ordinantis ad culpam. qualis eſt ignoran
tia eorum q̃ ſciri debent. eſt pctm̃. Tercia
ignorãtia eſt in eis qui ſcire pñt ⁊ bñ vellet
ſed ſcire negligunt. Et hec partim eſt pe-
na ꝑtim culpa ⁊ pctm̃. Pena quidẽ in q̃tũ
ſ3 talis ignorantia q̃ vt tactũ eſt quandã
imꝑfectionẽ dicit. nõ eſt ꝓprie volita. imo
qꝺammõ diſplicẽs. Culpa vͦo ⁊ pctm̃ in q̃
tum ex defectu hois. ſua. ſ. negligẽtia venit
ꝙ ipſe ſciam eorũ q̃ ſcire tenet̃ ⁊ q̃ ſibi ne-
ceſſaria ſunt ad ſalutem/ nõ habet cum ha
bere poſſet. ⁊ ſic qꝺammõ voluntarie hãc
ignorantiã hr̃e videt̃. nõ quidẽ voluntate
efficiẽte vt in p̃cedẽti. ſ3 voluntate omittẽ
te q̃ licet nõ ꝓprie ⁊ vere effectualiter tñ et
interp̃tatiue volũtas eſt. Et ex his p3 ſolu
tio p̃dicte prime q̃onis. ¶ Scd̃a vͦo p̃di
ctarum trium queſtionũ/ eiſdem q̃ſi me-
dijs ẜm p̃fatum doctorẽ diſſoluit̃. ¶ Pre-
ſupponit em̃ primo illud iã ſepe ſupra ta-
ctum. ꝙ. ſ. omne pctm̃ in q̃tum eſt volun-
tariũ in tantũ eſt pctm̃. Ex quo infert ꝙ il
lud qꝺ diminuit de voluntario diminuit
de pctõ. Deinde illam triplicẽ dr̃iam igno
rantie in determinatõe queſtionis p̃cedẽ-
tis poſitã/ effectualiter reſumit dicẽdo. Q2
prima ignorãtia oĩno inuolũtaria q̃ dr̃ in-
uincibilis q2 vinci non põt. vt q̃ eſt in pue
ris et a natura inſenſatis a toto. i. totaliter
excuſat pctm̃. ¶ Scd̃a vͦo ignorãtia. ſ. oĩ-
no voluntaria que dr̃ ignorãtia affectata
nullo modo excuſat pctm̃. q2 vt ꝑ mgr̃m
ſententiarũ dr̃. Et ſi talis ignorãtia excu-
ſet in q̃tum ignorãtia eſt. aggrauat tñ in q̃
tum eſt affectata. Un̄ tm̃ aggrauat quãtũ
excuſat. Et circa hanc ignorantiã q2 de ip-
ſa frequenter verbũ occurrit/ aduertat̃. q2
nulla ignorantia de ſe eſt ſimplr̃ affectata.
Etem̃ oẽs hoies iuxta pħm/ naturalr̃ ſcire
deſiderãt. ſed eſt bñ aliqua ignorãtia de ꝑ
accidens affectata in q̃tum. ſ. ſcia dei oppo
ſita credit̃ debere hoiem mouere ſeu indu
cere ad aliquid qꝺ ipſe non vult ⁊ qꝺ ſibi
diſplicet. Tercia vͦo igrãtia. ſ. ꝑtim volũ-
taria ⁊ ꝑtim inuolũtaria. q2. ſ. vt ſatis ſup̃
tactũ eſt a voluntate omittẽte. nõ aũt a vo
luntate efficiẽte ſeu approbante p̃cedit. ex
cuſat a tãto. ſ3 nõ a toto. i. nõ totalr̃ excuſat
pctm̃. ſ3 bñ grauitate3 pcti diminuit. Ita
ꝙ pctm̃ ꝑ talẽ ignorantiã ꝯmiſſum/ nõ eſt
de ſe ita graue/ ſicut eſſet ſi talis ignorãtia
nõ haberet̃. Et intelligat̃ hoc de ignoran-
tia q̃ ꝑ aliquẽ modũ dat cãm ipſi pctõ. ſic
ſc3 ꝙ ſi ipſa nõ eſſet/ pctm̃ illud nõ ꝯmitte
ret̃. vel nõ eode3 mõ cõmitteret̃. Nam eſt
alia q̃dã ſpẽs ignorãtie q̃ generalr̃ pecca-

tum cōcomitans de q̄ nihil ad p̄ns ꝓposi
tum. ¶ Circa v̄o tercia᷑ ⁊ vltimā p̄dictarū
triū q̄onū distinguēdo dicit p̄fat⁹ doctor.
ꝙ duplex est ignorātia. ¶ Quedā est fa
cti q̄dā est iuris. Ignorātia facti dupl'r
cōtingere pōt. Aut .s. adhibita diligētia. ⁊
hec excusat a toto. qđ exponat̄ vt s̄. Et exē
pli icat de cōcubitu Jacob cū Lya primo
genita filia laban. quē cōcubitū talis igrā
tia excusauit. Aut talis igrātia facti ꝯtigit
nō adhibita debita diligētia. ⁊ hec excusat
a tāto. sꝫ nō a toto. qđ etiā vt s̄. exponat̄. et
exēplificat de facto lamech dū occidit Ca
ym. cū tn̄ ferā putaret occidere. Qđ factuꝫ
talis ignorātia nō excusauit a toto sꝫ bn̄ a
tanto. ¶ Ignorātia aūt iuris vt iam aliq̄
liter in supioribus declaratū est sub dupli
ci q̄litate repit̄. vna vincibilis. alia inuin
cibilis. Uincibilis quā .s. vt etiā supra ex
positū est quis vincere pōt. iterū duplex re
perit̄. Una affectata. qn̄ .s. iuxta etiā supi
us notata aliquis ea q̄ iuris sunt q̄ scire te
net̄ ⁊ scire pōt. scire nō vult. imo illam eo
rum ignorantiā qđammodo ne a pctō re
trahat̄ se habere cōplacet. Et hec ignoran
tia in nullo se excusat. nec .s. a toto nec a tā
to. Alia dicit̄ simplex. cum .s. iuxta etiā su
pius notata aliquis ea q̄ iuris sunt q̄ scire
tenet̄ / bn̄ scire vellet. sꝫ cū scire possit negli
git. Et hec ignorātia excusat a tāto. sed nō
a toto. ¶ Ignorantia v̄o inuincibilis sub
duplici etiā qualitate repit̄. Una innata.
alia incidēs. Innata oīno excusat. ⁊ a tan
to. ⁊ a toto. vt infantibus ⁊ a natura insen
satis. Incidēs v̄o iterū duplex est ſm .s. ꝙ
dupliciter cōtingere pōt. Una nanqꝫ inci
dit sine culpa. Alia vero incidit ex culpa.
Prima q̄ .s. sine culpa incidit. vt qn̄ grā ex
empli homo dando opam rei licite efficit̄
furiosus. ⁊ hec qn̄ totaliter ligat seu impe
dit rōnem seu vsum rōnis excusat a toto.
alias nō. De scđa v̄o incidenti .s. ex culpa.
vt qn̄ homo p̄stitit cām sue ignorantie / du
plex est opinio. Una est q̄ ponit ꝙ si talis
ignorantia rōnem seu vsum rōnis oīno li
gat seu impedit. tunc peccatum qđ sequit̄
excusat. Ut gratia exempli. Cuꝫ furiosus
qui ꝑ suā culpam incidit in furiam. ex vi
illius furie occidit hoīem. talis em̄ nō pec
cat. q2 vt aīal brutum in solo impetu mo
uet̄ ⁊ non rōne. Alia est opinio que ponit
ꝙ talis ignorantia non excusat a toto. sed
bene a tanto. Un̄ in casu p̄cedenti talis fu
riosus vt dicit minus peccat. q̄ si furiosus
nō esset. peccat tn̄. Prima opinio ꝓbabili
or videt̄. Propter dubium tn̄ / talibus si sa
nent̄ debet ſm canones pnīa iniungi. Et
hec q̄tum ad naturā seu qualitatē conscie
dicta sufficiant.

De natura qualitate et numero circūstantiarū.

HUnc de natura ⁊ qualita
te ⁊ numero circūstantiarū aliq̄
dicēda veniunt. Eteni vt supi
us tactū est ad cognoscendam
drīam nature ⁊ qualitatis peccatorū tam
mortalis q̄ venialis. non modice confert
hmōi circūstantiarū naturā cognoscere di
ligēterqꝫ duꝫ casus occurrūt cōsiderare ac
debite attēdere. Et hinc est ꝙ cōiter ꝑ do
ctores tres assignant̄ cause principales ꝓ
pter q̄s hmōi circūstantiarū consideratio /
nō solum ad sciam moralē: sed valde prin
cipaliter ad sciam theologicā ꝑtinet qua
lis nō dubiū est scia regiminis instructōis
et directōnis aīarum maxime in foro peni
tentiali. q̄ vt dicit Greg. in pastorali. Ars
est artium. scia sciarum. ¶ Prima cā est q2
hmōi scientia theologica cōsiderare habꝫ
actus humanos. ſm ꝙ ꝑ eos homo ad be
atitudinem salutēqꝫ eternā ordinat̄. Om
ne aūt qđ ad aliquem finem ordinat̄ opor
tet esse illi fini ꝓportionatū. Actus aūt hu
mani fini ꝓportionant̄ ſm quandā com
mensurationē q̄ fit ꝑ debitas circūstātias.
rōnabiliter ergo ad p̄dictam sciam theo
logicam ꝑtinet. ipsarū circūstantiarū cōsi
deratio. Scđa causa est. q2 ipsa etiam scien
tia theologica considerare habet actus hu
manos. ſm qđ inuenit̄ in eis bonū ⁊ ma
lum. melius ⁊ peius. Hec aūt in ipsis fícti
bus humanis frequentissime ex circūstan
tijs repiunt̄. ſm ꝙ ipsas circūstātias vt in
fra declarabit̄ diuersificant̄. rōnabiliter g̊
ipsarū circūstantiarū ꝯsideratiō ad hmōi
theologicam sciam pertinere dr̄ ⁊ pertinet.
¶ Tercia causa q2 ipsa etiā scia theologi
ca considerat actus humanos ſm qđ sunt
meritorij vel demeritorij. qđ quidē congrue

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

nit actibus hūanis ad qꝺ requirit̃ ꝙ ſint
voluntarij. Actus aūt humani frequētiſ-
ſime iudicari hn̄t voluntarij vel inuolun-
tarij ƀm cognitionē vel ignorantiā circum
ſtantiarū. Rōnabiliter igit̃ circūſtantiaꝝ
cognitio ad hmōi ſciam theologicā ꝑtine
re dr̄ ⁊ ꝑtinet. ¶ Ad declarationē igit̃ ma
terie ꝑticularius deſcendendo. circūſtan-
tia ſic deſcribit̃. ꝙ eſt accidēs actus huma-
ni. Et intelligat̃ iſta deſcriptio de nō acci-
denti qꝺ ineſt rei vt ſua qualitas. ſicut al-
bum dr̄ accidens rei albe. ſed intelligat̃ ac-
cidens q̄ſi cum alio ſit' in eodem ſubiecto
cōcurrens ⁊ exiſtens. extra tn̄ ſubſtantiam
ipſius cū quo ſic cōcurrit ⁊ exiſtit. Sic em̄
circūſtantia dr̄ accidens actus humani. qꝛ
cum actu humano ſit' in eodē ſubiecto cō-
currit ⁊ exiſtere pōt. Eſt tn̄ extra ſubſtanti
am ipſius actus hūani nec eſt de eius ſub-
ſtantia. Qꝺ ſatis nomen de ſe importat et
cōnotat. Dicit̃ etiā circūſtātia q̄ſi circū ali
quid ſtans. ¶ Circūſtantie aūt ƀm q̄s H
vt ſupra tactū eſt actus hmōi iudicari
hn̄t boni vl' mali / meliores vel peiores / me
ritorij vel demeritorij ⁊c̄. et ꝑ ꝯn̄s ad bea-
titudinē ſalutēq̧ eternā ordinati aſſignāt̃
a Tullio in ſua rhetorica ſeptē. q̄ cōtinēt̃
in iſto verſu. Quis. qd. vbi quibus auxili-
is. cur. quō. qn̄. Eteni iuxta qꝺ ipſe Tul-
lius dixit. In actibꝰ hūanis ad eoꝝ boni-
tatē ſeu maliciā debite dinoſcendā ṗdicta
ꝯſiderāda veniūt. ſ. qs eſt q̄ fecerit qd ē qꝺ
fecerit. vbi fecerit. q̄bus auxilijs. inſtr̄is vl'
medijs fecerit. q̄re fecerit. quō fecerit. qn̄ fe
cerit. Phs aūt i tercio ethicoꝝ addit octa-
uā circūſtantiā. ſ. circa qd. Sed Tulliꝰ eā
ſub illa circūſtātia qd: cōꝑhendit. Hic tn̄
ipſarū circūſtantiaꝝ fiet declaratio ƀm nu
merū ⁊ poſitionē phi. ¶ Numerꝰ aūt ſeu
ſufficiētia iſtarū circūſtantiaꝝ ſic ſumi pt.
Circūſtantia em̄ vt iam dictū eſt dr̄ q̄ſi ex
tra ſubſtātiā actus exiſtēs. ſed tn̄ ipm actū
aliq̊ mō attingēs. Triplici aūt mō ſeu re-
ſpectu pōt circūſtātia actū ipm humanū
attingere. Uno mō inq̄tum attingit ipm
actū in ſe. Scꝺo mō inq̄tū attingit cām
ipius actus. Tercio mō inq̄tum attingit
effectū ipſius actus. Reſpectu primi modi
duplr̄ pt ipa circūſtātia ipm actū i ſe atti-
gere. vel ꝑ modū. ſ. cuiuſdā mēſure ſeu cō-
menſuratōis ⁊ ſic erunt circūſtantie reſpi-
cientes ſeu cōcernentes locū ⁊ tp̄s. q̄ deno-
tant̃ ꝑ hec duo verba in ṗdicto verſu poſi
ta. ſ. vbi ⁊ qn̄. vel ꝑ modū qualitatis ipſiꝰ
actus. ⁊ ſic erit circūſtantia reſpiciens ſeu
cōcernens modū agendi quo. ſ. actus ipſe
factus eſt. q̄ denotat̃ ꝑ hoc verbū quō. Re
ſpectu vō ſcꝺi modi. ſ. reſpectu cauſe ipſiꝰ
actus. cum oīm actuū ⁊ affectuū humano-
rum quatuor ſunt cauſe principales. ſ. effi-
ciens. materialis. formalis. ⁊ finalis. q̄druplex
circa iſtas quatuor cās accipit̃ ſeu oc-
currit dr̄ia ſeu qualitas circūſtantiarum.
Circa em̄ cām efficientē / alias accipit̃ ſeu
occurrit circumſtantia ipſius agentis que
denotat̃ ꝑ hoc verbū quis. Circa cām ma
terialem accipit̃ ſeu occurrit circumſtātia
circa obiectum q̄ denotat̃ ꝑ hoc verbū qꝺ
addit phs. ſ. circa quid. Circa cauſam for
malem accipit̃ ſeu occurrit circumſtantia
circa cām coagentem ſeu coopantē ſeu cō-
currentē. q̄ denotat̃ ꝑ hoc verbum quibus
auxilijs. Et intellige vt iam tactum eſt. vl'
inſtr̄is ⁊c̄. vel hmōi que faciunt ad formā
actus. Circa cām finalē accipit̃ ſeu occur-
rit circumſtantia circa ꝓpoſitū ⁊ intentio
nem agentis. q̄ denotat̃ ꝑ hoc verbum cur
id eſt ꝓpter quid qua de cā ⁊c̄. Reſpectu
vō tercij modi. ſ. reſpectu effectus ipſiꝰ actꝰ
accipit̃ ſeu occurrit circūſtātia. circa illud
qꝺ ex tali actu contigit et ſecutum eſt. que
denotat̃ ꝑ hoc verbū quid. ¶ He igit̃ ſūt
circumſtantie ex quibus vt pluries tactū
eſt. actus humani quo ad bonitatē vel ma
liciam / meritum vel demeritū ⁊c̄. iudicari
habent nec plures repiunt̃ quin ad aliquā
ṗmiſſarū ſint reducibiles. ¶ Et ad ma I
iorem inſtructionē mediocrū ⁊ ſimplici-
um quibus. vt ſupius tactū eſt non tanta
ſcia vel librorū facultas ſuppetit / expediēs
iudicatū eſt de ṗdictis circūſtantijs aliq̄li
ter exēplificari. vt exinde in ſilia faciliꝰ ma-
nuduci poſſint ⁊ ſeruādo ordinē verſus ſu
pra poſiti. ¶ Reſpectu igit̃ primi verbi. ſ.
quis. certū eſt ꝙ ceteris alijs paribus gra-
uius peccat ſacerdos q̄ſ ſimplex clericus. et
grauiꝰ clericus q̄ſ ſimplex laicus. et grauiꝰ
vir q̄ſ femina. ¶ Reſpectu ſcꝺi. ſ. qd. certū
eſt ꝙ ceteris alijs paribus homicidiū eſt
grauius pctm̄ q̄ſ furtū. ⁊ adulteriū q̄ſ ſim-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

plex fornicatõ. ¶ Respectu tercij .s. vbi. cer
tum est q̃ ceteris alis paribus furtũ vel p=
cussio. vel fornicatio q̃ fieret in ecclesia vel
alio loco sacro. est grauius pctm̃ q̃ si fieret
extra ecclesiã ꝛ i loco nõ sacro. ¶ Respectu
quarti .s. quibus auxilijs instr̃is vel medi=
is ꝛc̃. certũ est q̃ domũ ad p̃dandũ intra=
re p falsam clauẽ. vel serã apire p instr̃a sub
tilia. vel p subordinationẽ famuli aut an=
cille ceteris alijs paribus est grauius pctm̃
q̃ a casu inuentã aptam vel p foramen mu
ri nõ obstructũ intrare. ¶ Respectu quin=
ti .s. cur seu ꝓpter quid. certũ est q̃ latitare
in nemore vel alio loco suspecto. seu cõdu
cere societatẽ aliquã intentõe aliquem vel
aliquos occidẽdi ceteris alijs paribus est
grauius pctm̃ q̃ p̃dicta facere intentõe so
la dep̃dandi. ¶ Respectu sexti .s. quõ. cer=
tum est q̃ ceteris alijs paribus grauius est
pctm̃ hoĩem ex ꝓposito deliberato ꝛ p insi=
dias q̃ subito motu subitoq; incursu occi=
dere. Et grauius ceteris alijs paribus ve=
neno in cõuiuio q̃ gladio apte inuadẽdo
occidere. ¶ Respectu septimi .s. qñ. certum
est q̃ domũ ꝓ dep̃dando de nocte intrare
ceteris alijs paribus ẽ grauius pctm̃ q̃ de
die intrare. Et fornicari die sctõ pasche vel
alio solẽni ceteris alijs paribus grauius ẽ
pctm̃ q̃ die nõ solẽni. ¶ Respectu vo octa
ue circũstãtie p phm addite .s. circa qd. cer=
tum ẽ q̃ machinamẽta ꝛ deceptões tende
re ꝛ pare vel ad inducendã mulierẽ religi
osam vel vxoratã in fornicationem ceteris
alijs paribus/ est grauius pctm̃ q̃ machi=
nari ad inducendã vnã aliã oĩno solutam
sic de sil'ibus. ¶ Addunt aliqui vltra oẽs
p̃dictas circũstantias vnã aliã .s. Quotiẽs.
Circa quã dupl'r dici põt. Uno mõ q̃ cũ
iuxta primũ trium modorũ actum huma
num attingẽdi supra tactorũ/ ipsa circum=
stantia. q̊tiens. videat̃ actum in se attinge
re p modum cuiusdã cõmensuratõis tpis
põt rõnabiliter intelligi ꝛ comp̃hendi sub
illa circũstantia. qñ. Nec em̃ debite ꝛ suffi
cienter põt siue in cõfessione siue alias. quã
titas seu grauitas peccati p illam circũstã=
tiam. qñ. pquiri ꝛ haberi. vtputa .s. q̊ tẽpe.
qua die. qua hora ꝛc̃. pctm̃ factũ sit. Quin
etiam effectualiter dicti peccati quãtitas ꝛ
grauitas p dictã circũstantiã quotiẽs per=
quirat̃ ꝛ habeat̃. vt gratia exempli. Con=
tingẽ põt, imo freq̃nter cõtingit q̃ hõ plu=
ries idem pctm̃. vtputa fornicationez. vel
furtum cõmittet. vna vice tpe quadrage=
simali ꝛ die solenni. Et alia vice. alio tpe
et die nõ solenni. Et sic de sil'ibus valde q̊=
tidianis. Si igit̃ debite ꝛ sufficiẽter ab isto
pquirat̃ ꝛ sciat̃ qñ tale peccatum cõmise=
rit. satis etiam sciet̃ quotiens ip̃e ꝯmiserit.
Alio modo dr̃ q̃ ꝓprie ista circumstantia
quotiens/ nõ est nec dici debet circumstan=
tia. qr ꝓprie nec actum in se/ nec causam ip=
sius actus/ nec effectum ipsius actus respi=
cit. imo nec peccatum in se quoquo modo
aggrauat. sed solum ꝛ ꝓprie quandam re
iterationem peccati pluralitatem peccato=
rum dicit. vt clare apparere põt p exẽplum
qd̃ de ipsa iuxta sil'itudinem p̃cedentium
circumstantiarũ poni põt. Certum est em̃
q̃ ceteris alijs paribus grauius est pecca=
tum ter aut quater mulierẽ de fornicatiõe
vel adulterio solicitare q̃ semel. Et grauius
ter aut quater insidias ad aliquẽ occi=
dendum tendere ꝛ parare q̃ semel. Sed ꝓ=
prie ista nõ vnũ ꝛ idem pctm̃ sũt. imo plu=
ra. ꝛ ꝓprie quedã reiteratio peccatorũ. No=
tanter aũt in p̃missis exẽplificatõibus ad=
dita sunt illa verba. Ceteris alijs paribus
Nam circa casus p̃missos et sil'es/ possent
etiã alie circũstantie cõtingere seu occurre
re. q̃ de se aliter qualitatẽ ꝛ grauedinẽ pec=
catorũ p̃dictorum disponerẽt ꝛ causarent.
Nam qd̃ bñ aduertendum est ex cõcursu
plurium circũstantiarũ circa aliquẽ actuz
põt maior eius bonitas vl' malicia. maiusq;
meritum vel demeritũ causari. Per pre
dictas etiam exemplificatões poterit facili=
ter discretus ꝛ intelligẽs de casibus qui si=
bi vel in ꝓpria psona vel in psonis aliorũ.
vtputa in cõfessione aut al's cõtingere pñt
diiudicare ꝛ discernere. Nam vt sepe in su
perioribus tactũ est ꝓ hocq; etiã clarius dã=
do intelligi hic de ipsarũ natura ꝛ qualita
te circũstãtiarũ principal'r actũ est. Ex cõ=
cursu alicuius aut aliqnarũ circũstantiarũ
actus qui alias de se ex suoq; genere seu na
tura nõ esset nisi veniale pctm̃/ imo forsan
actus meritorius. efficit̃ pctm̃ mortale vt
pluries exẽplificatũ est de verbo ocioso. oc
casioneq; seu ꝓuocatõe risus. ꝛ de datõne

elemosyne q̄ de se ex suoq; genere est actus
meritorius. Quibus si addat̄ et cōcurrat
circūstātia illa respectu cause finalis seu in
tentōis actus de qua supra sup illo verbo
Cur. Utputa ꝙ fiāt ad ꝓuocandū seu in-
ducendū mulierē in fornicationē/efficiun
tur pctā mortalia. Et silr̄ de alijs iuxta suū
genus ⁊ naturam. ¶ Et hec q̄ ad naturā.
qualitatē. ⁊ numerū circūstantiarū. quan-
tum huic tractatui cōgruere iudicatū est/
dicta sufficiant.

De diuersis nominibus peccati actualis ⁊ venialis.

R
q Uo vo ad diuersitatē nomi-
num que pctō actuali veniali ꝑ
nōnullos ƀm diuersas eius ꝓ
prietates. opatōes ⁊ effectus at
tribui solent/est aduertēdum ꝙ sicut in su-
perioribus vbi de ipso peccato veniali agi in
cepit/dictum est. diffinitionē be. Aug. que
peccato actuali mortali supra vbi etiā de
ipso peccato mortali tractatū est. ex eo ꝙ
in ipso est ꝑfecta rō peccati attribuit̄/sole-
re ꝑ aliquos peccato in generali ⁊ tanq̄ ge-
neri attribui. ⁊ sic qdammodo ƀm tn̄ ma
ius ⁊ minus/posse ipso peccato veniali cō-
petere ⁊ cōuenire. ita de noībus nominūq;
diuersitate dici pōt. ꝙ. s. in superioribus pec
cato mortali in se plura ⁊ diuersa noīa at-
tributa sunt q̄ bn̄ cōiter peccato in genera
li ⁊ tanq̄ generi attribui solēt. ⁊ sic qdam-
modo ƀm tn̄ maius ⁊ minus/possent eti-
am ipsi peccato veniali attribui ⁊ cōueni-
re. ¶ Ideo ad clarius semꝑ naturam ⁊ q̄-
litatem peccati venialis cognoscendū reci
tabunt̄ hic aliqua noīa ipsi peccato venia-
li attribui solita. In quorū aliquibus cū
ipso pctō mortali cōuenit intelligant̄ per
prius ⁊ principalibus ipsi pctō mortali cō
petere. cum in eo vt tactū est ꝑfecta rō pec-
cati cōsistat. et secundario ac minus prin-
cipalr̄. imo ꝑ quandā largā acceptionē ipi
pctō veniali. cum ƀm be. Tho. nō cōsistat
in eo ꝑfecta rō peccati. imo solū quedā im
ꝑfecta. ¶ Potest igit̄ primo pctm̄ veniale
noīari. ⁊ interdū ab aliquibus noīat̄ ma-
cula. ⁊ hoc q̄r maculat aīam. Qd̄ quidē iu
xta be. Tho. intelligat̄ nō ꝓprie loquendo
sed solū ƀm quid. inq̄tum. s. pctm̄ veniale
impedit nitorem qui est ex actibus virtu-
tum. Quia nō diminuit nitorē habitualē
nec em̄ habitum charitatis ⁊ aliarū virtu-
tum diminuere habet. sicut facit peccatū
mortale. ¶ Pōt etiam noīari reatus ex eo
ꝙ ad penā obligat. sed hoc etiā vt iam sta
tim tactū est intelligat̄ largo mō ⁊ q̄si im-
proprie. q̄r ad penam eternā p̄cise nō obli-
gat. vt facit pctm̄ mortale. sed solū sub dis-
iunctōe. Uel. s. ad penā eternā vel ad penā
purgatoriā. vel ad penā pn̄tialiter satisfa-
ctoriam. Qd̄ capitulo immediate sequēti
vbi de dicti peccati venialis affectibus age
tur/latius declarabit̄. ¶ Potest etiā noīa-
ri p̄uaricatio. inq̄tum. s. mandatum dei re
spicit qd̄ transgrediēdo p̄uaricat̄. Sed silr̄
vt prius intelligat̄ largo modo ⁊ quasi im
proprie. q̄m peccatum veniale nō. facit di-
recte contra legem dei et mandatū. sed bn̄
p̄ter. vt late in superioribus expositum est.
¶ Potest etiam noīari pctm̄ ꝓut et de fa-
cto noīatur. inq̄tum. s. est cōuersio ad bo-
num cōmutabile. sed vt etiā tactum est hoc
largo modo ⁊ minus principalr̄. Quia il-
la cōuersio ad bonū cōmutabile /nō est cū
totali et habituali auersione a bono incō-
mutabili. sicut est in pctō mortali. Nam
in isto pctō veniali/neq; plus neq; tantū
diligit̄ ipm bonū cōmutabile ad qd̄ sic fit
ꝯuersio sic bonū incōmutabile a q̄ fit auer
sio. vt bn̄ ample ⁊ pluries in superioribus de
claratū est. ¶ Pōt etiā noīari nefas inq̄-
tum. s. est illicitū ꝑsone ꝑpetranti. Sed vt
frequēter dictū est. hoc etiam est largo mo
do sumendo ⁊ quodammodo improprie.
¶ Plura alia possunt ipsi peccato venia-
li ƀm diuersas eius opationes et effectus
noīa attribui. interdū etiā ꝑ aliq̄s attribu
unt̄. sed supra dicta satis sit tetigisse ⁊ de-
clarasse. Sunt em̄ ea q̄ magis ꝓprie sibi cō
uenire vident̄ ⁊ cōius assignant̄. ¶ Pec L
cata venialia intelligi ꝑ lignū fenū ⁊ sti-
pulam aliqui volunt. inter q̄s sepe p̄fatus
b. Tho. sup illo qd̄. j. ad Cor. iij. dicit apo
stolus. Q̄r aliqui sup fundamentū spūale
edificant aurū. argentum lapides p̄ciosos
Alij vo superedificant lignū. fenum. ⁊ stipu
lā, Et ꝙ ille q̄ sup fundamentū spūale sic
lignum fenum ⁊ stipulam edificat saluus
erit. sic tn̄ q̄si ꝑ ignem. id est patiet̄ penā s;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

nō eternā̄m. intelligi p̱ ista tria vltima vo
lunt peccata venialia. Qđ tn̄ ᷤm eundem
doctorē ꝓprie intelligi habet de ipsis pctis
venialibus q̄ admiscent se ꝓcurātibus ter
rena. Nam aliqua interduꝫ pctā venialia
seviris spūalibus admiscent. sed qꝛ leuissi
ma sunt/ nō purganꝰ p̱ ignem. sed frequē-
tissime p̱ ip̄m feruorē charitatis. Talia igr̄
pctā venialia/ se terrena ꝓcurātibus admi
scentia. ideo p̱ lignū̄ fenū ⁊ stipulā significanꝰ.
qꝛ sicut p̄dicta tria in domo congre-
ganꝰ/ nec tn̄ ad substantiā edificij p̱tinent
imo cōburi pn̄t. edificio nihilominus in-
tegro remanente ita etiā pctā venialia mł
tiplicari in hoīe pn̄t/ manēte spūali officio
Et tunc ꝓ istis patiꝰ p̱ ignem. vel scꝫ tem
palis tribulationis in hac vita. vel purga-
torij si ipsis nōdum purgatis decedat. sed
tn̄ salutem cōsequetur eternam. ¶ Dicūꝰ
aūt hmōi peccata venialia superedificari
spūali fundamento non quasi directe sup̱
ipsum. etem̄ sup̱ bonum ⁊ spūale. malum
ꝓprie edificari nō potest sed sup̱. i. iuxta. si
cut in simili ibi in Ps̄. dicꝰ. Sup̱ flumi-
na babylonis ⁊c. id est iuxta flumina ba-
bylonis. Notanter etiam ⁊ bene ad ꝓposi
tum aliquorū infra tangendorū dicuntur
hmōi venialia pctā sic p̱ lignum fenum et
stipulā significata spūali edificio supedifi
cari. Nam si spūali edificio supedificata
essent. hō talia habens non esset saluus sic
q̄si p̱ ignem. Unde cum pctō mortali ⁊ ve
niali sił decedens. habet quidē lignum fe-
num ⁊ stipulam. sed non habet spūali fun
damento supedificata. Et ideo talis non
erit saluus sic q̄si p̱ ignem. qꝛ simplr̄ saluꝰ
non erit. ¶ Et importat tria p̄dicta tres
modos seu tres gradus adherentie ⁊ gra-
uitatis ipsorū peccatorū venialium. tresq̧
modos seu gradus purgatōis eorū. ꝓpter
qđ generalr̄ oīa peccata venialia cōplectū-
tur ⁊ cōcernūt qꝛ nullū est qđ nō sit alteri
us p̄dictorū triū modorū seu graduū ad-
herētie ⁊ grauitatis. Et ꝙ nō p̱ aliquē di-
ctorū triū modorū seu graduū purgatōis
etiā purgeꝰ. Lignū etem̄ ꝙ respectu istoꝝ
triū diutius in igne manet significat ma-
iora. Stipula q̄ citissime cōburiꝰ minima
Et fenū qđ inter ista duo se q̄si mediocrē
habet. significat mediocria.

De diuersis affecti/bus peccati actualis venialis.

Plures possent peccati veni
alis effectus enumerari prout
plures existunt. ex quibus tn̄ p̱
doctores cōius assignanꝰ qui
sequunꝰ. ¶ Unus quidē qꝛ ad penā obli
gat. Non autē vt statim supra tactū est ꝙ
ad aliquā triū penarū pro peccatis infligi
solitarū. s. eterne vel purgatorie. vel in pn̄-
ti seculo satisfactorie precise ⁊ determinate
obliget. sed bn̄ sub disiunctōe ad alterā. s.
earum. Nam de pctō veniali hic. s. in hoc
seculo/ vel satisfactōe hic nō facta in purga
torio si cum eo pctm̄ mortale nō existat/ vł
in inferno si cū eo etiam pctm̄ mortale exi-
stat/ satisfieri oportet. Et si hic in foro. s. ec-
clesie pn̄tis hō satisfaciat. leuiter satisfaciet
Si vͦo in foro purgatorij satisfacere expe-
ctet. grauiter valde punieꝰ ⁊ satisfaciet. Si
vͦo in foro inferni euꝫ satisfacere opteat. ꝓ
ipso etiā veniali grauissime punieꝰ. qꝛ eter
naliter. Si tn̄ vt tactum est mortale cū ip-
so veniali existat. i. ꝙ homo cuꝫ ambobus
decesserit. Et ad ꝓpositum istarum trium
punitionū seu satisfactionū dari solet exē-
plum de mensura vini q̄ in vno forsan lo-
co valebit solidū vnū. si ꝓgrediaꝰ vlteriꝰ.
repietur valere solidos duos. si vͦo adhuc
vlterior fiat ꝓgressus repieꝰ valere solidos
tres. Pena tn̄ in inferno pro veniali illata/
incompabiliter minor est q̄ ibidē ꝓ mor-
tali illata. Unde dici solet ꝙ pena in infer
no ꝓ mortali illata/ est sicut soliditas. Il
lata vͦo ibidem ꝓ veniali est sicut supfici-
es. In purgatorio aūt ꝓ veniali illata est
sicut linea. In pn̄ti vͦo seculo ꝓ veniali il
lata est sicut punctus. Un̄ sicut ista q̄tuor
sūt adiuicē ip̄roporcionabilia. ita int̄ q̄tu
or penas supra dictas ip̄roportionabilis ē
dr̄ia. ¶ Scđs effectus peccati venialis est
ꝙ aīam maculat. Quod sic (iuxta qđ sta-
tim supra tractauimus) intelligaꝰ. ꝙ. s. ni
torem illum aīe qui ex actibus charitatis ⁊
virtutum nasciꝰ seu ꝓcedit respectu illius
in q̄ incidit ⁊ impedit. Et sic p̱ indirectuꝫ
maculam quandaꝫ in aīa inducit. Proue
iuxta aliquos doctores potest exemplum
poni de imagine picta. que aliq̄n̄ denigra

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

ri pōt intantū vt nullo modo videri possit
Aliqñ vō sic solum obscurat vt videri q=
dem possit. sed nō plene discerni. Propter
quā silitudinem dicit be. Grego. ꝙ pecca=
tum veniale obscurat mortale vō obtene=
brat. Respectu aūt istius macule dici solet
ꝙ in saluādis/omne pctm̄ veniale in p̄nti
vita a gratia finali. i. que in finem habetur
al's saluandi nō essent. delet. ⁊ hoc ſm ali=
quos ꝙtum ad culpam. sed nō ꝙtum ad
penā. imo pena illa in purgatorio soluet.
¶ Delet aūt gratia finalis. s. que in morte
habet pctm̄ veniale in ipsa dissolutiōe aīe
et corpis. ꝙuis etiam forsan nō sit ad illud
modus cōtritionis ꝓtunc directus. ⁊ hoc
ex virtute cōplexionis ⁊ sui status. Et ſm
hoc intelligit verbum Aug. qui dicit. ꝙ in
purgatorio pōt esse absolutio a pena ⁊ nō
a culpa qđ etiam silr ab aliquibus doctori
bus dici solitum est. Sed modo cōiter te=
net: cum pctm̄ veniale ab hinc deferatur a
multis qđ etiam ꝙtum ad culpam in pur
gatorio purgari possit. Unde exponendo
illud qđ dn̄s de quibusdā peccatis dixit
ꝙ non remittunt nec hic nec in futuro: di
cit Greg. ꝙ venialia dimittent in futuro
Qđ si intelligat ꝙ remittent ꝙtum ad pe
nam. tunc expositio sua in effectu nulla es
set. Nam etiā mortalia ꝙtum ad penā q
ꝓ eis soluta non est ibidē purgant. Jō cla
rum est ꝙ Greg. intelligere voluit ꝙ veni
alia in purgatorio q etiā ad culpā pur= A
gent. ¶ Tercius effectus pcti venialis
est ꝙ feruorē caritatis minuit. sicut videt
de aqua in ignē ꝓiecta/ ꝙ lʒ ignē nō extin=
guat feruorē tn̄ illius minuit ⁊ temperat.
¶ Quartus effectus pcti venialis est ꝙ po
tentias aīe in bonis laxat. sicut ꝑ exemplū
qñ imponit onus sup equū/efficit ⁊ reddi
tur minus ꝓmptus ⁊ expeditus ad ambu
landū. ¶ Quintus effectus pcti venialis ē
qđ retardat a gloria. Nam cū hō decedit
et posset si in eo non essent venialia/statim
ad celū euolare post mortē/ꝓpter ipsa veni
alia coget ad tps in purgatorio expectare:
Nunꝙ em̄ facies dei ab aliq videbit. do=
nec soluat minimū etiā peccatorū veniali=
um quadrantē. Oportet em̄ quēlibet ita
mundū ante introitū pađisi esse. sicut fuit
in innocētia baptismali. ¶ Sextus effect⁹
peccati venialis est ꝙ bona glorie celestis
diminuit. Non quidē illa q iam debent ⁊
q iam homo ibi habet ꝑ meritū reposita.
Sed illa q deberent si venialia nō fierent.
Nam illo medio tpe quo pctā venialia fi=
unt possent aliqua bona fieri. q cum nō fi=
ant de tanto ipa gloria censet effectualiter
qꝫ est diminuta. Propter etiā illorū venia=
lium ꝑpetrationē/oportet oꝑa quedā bo=
na ad solutionē ⁊ purgationē hmōi venia=
lium facere ⁊ cōuertere ꝑ q valde accresce=
re potuisset ⁊ accrescere debuissʒ cumulus
p̄mij eterni. ¶ Septimus effectus peccati
venialis est/quia venialia sepe sunt occasio
mortaliū peccatorū. Et hoc inter alios q=
tuor modos. qui in supioribus vbi đ septē
peccatis mortalibus tractari incepit/late ex=
positi sunt. vbi monstratū est ꝙ actus qui
de se ex suiqꝫ natura est solū de genere pec=
cati venialis: pōt vel ex conscie remorsu vl'
ex cōplacentia vel ex ꝓcliuitate. vel ex pro
gressu. pctm̄ mortale effici. ¶ Hoc aūt eti
am singulariter aduertendū est ꝙ sicut ad
remissionē peccati mortalis exigit desertō
actus peccādi cum voluntate firmoqꝫ ꝓ=
posito in posterū abstinēdi. sic silr pctm̄ ve
niale in p̄nti vita nō dimittit/nisi etiā actu
et ꝓposito deserat ¶ Et hec quo ad totalē
materiā nature qualitatis ⁊ effectus pecca=
ti actualis venialis/ac circa eam occurren
tiū/quantū hunc p̄ntem istius libelli octa=
uum tractatum cōcernere iudicatum est/
dicta sufficiant.

De secunda ⁊ vltima

diuisione pcti in genere seu tanꝙ gene= O
ris q sumit ſm ipsius peccati cām ma=
terialem.

e Xpeditis his q respectu prime
diuisionis pcti in genere seu tā
ꝙ generis. q. s. ſm quandā pcti
qualitatē ⁊ quantitatē sumebat ⁊ sumpta
est dicēda occurrebant. Nunc de scđa ⁊ q
ad hunc tractatū vltima ipsius peccati eti
am in genere seu tanꝙ generis diuisione. q
scʒ ſm ipsius peccati cām materialē sumi=
tur/aliqua etiā dicēda veniūt. Nec hic ac
cipienda venit ipsa cā materialis ꝓpriē vt
in rebus corpalibus seu materialibus fie=
ri posset. sed solū ꝑ quandā silitudinē. vt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

hic cãusa materialis dicaẗ illud in quo sit seu causaẗ ip̄m peccatum.

Prosecutio ⁊ declaratio ipsius diuisionis.

d Diuisio igiẗ est ista q̄ pctōꝝ alia sunt cordis. alia oris. alia opis. vl' ẞm alios aliq̄ sūt cogitatiōis aliqua locutōis. aliqua opatiōis.

De peccatis cordis seu cogitationis.

p Peccata cogitatōnis seu cordis sūt hec. Cogitatō. delectatio. cōsensus. desideriū mali. volūtas puersa. infidelitas. supstitio. indeuotio. p̄sumptio. despatio. timor male humilians amor male accēdēs. prudētia carnis. suspitio inuidia. ira odiū. timor seruilis. exultatio ī aduersis ꝓximi. dolor de ei⁹ ꝓsperis. ꝯtēptus pauperū. ꝯtēptus pctōꝝ. psonarū acceptio. pfidia. affect⁹ carnalis pentū. inepta leticia. secl'i tristicia. īpatiētia. auaritia solicitudo tpaliū. supbia. pplexitas. obstinatio. malicia. tediū boni. acedia. incōstātia. pnia pnie. dolor q̄ amplius nō ē male factū. hypocrisis. amor inordinat⁹ placēdi timor displicēdi. verecundia de bono ope. amor p̄uatus. sēsus singularis. ambitio dignitatū. vana glia de bonis nature/ vl' fortune/ vel gr̄e. verecūdia de paupibus amicis. ꝯtēptus ammonitionū. immiscdia.

De peccatis oris seu locutionis.

p Peccata oris seu locutiōis sunt hec. Crebra iuratio. piuriū. blasphemia. nomen dn̄i irreuerēter assumere. veritatē impugnare. deū de auara iudicare. cōtra deū murmurare. irreuerēter horas dicere. detractio. adulatio. mēdaciū. vitupiū. maledictio. infamatio. cōtētio. cōtumatio. impugnatio veritatis agnite. impugnatio charitatis fraterne. seminatio discordie. pditio. falsu₃ testimoniū. mala ꝯsilia. derisio cōtradictio obediētie. inuertere facta bona. in ecclesijs placitare. ad irā hoiem ꝓuocare. rephendere in alio qđ ipse facit. vaniloquiū. multiloquiū. stultiloquiū. verba ociosa vel supflua. vel curiosa ꝓferre. iactātia. v̇borū politio pctōꝝ defēsio. clamor. risus. cachinn⁹. turpiloqū lenociniū. cātilenas seculares cātare in cātu diuino magis studere vocē frangere q̄ deuote psallere. murmurare. v̇ba secularia ꝓferre. ī iniusta cā aduocare. malū ꝯmēdare.

De peccatis operis seu opationis.

p Peccata aūt opis seu opatōis sc̄ hec. Gula. Luxuria. ebrietas. sacrilegiū. symonia. sortilegia. violatio dieꝝ soleniū. indigne cōicare. votoꝝ fractio. apostasia. dissolutio ī officio diuino. scādalisare sub exēplo malo. ꝓximū corrūpe. ledere hoiem. vel ī reb⁹ vel ī psona vel ī fama. furtū. rapina. vsura. deceptio. lud⁹ vēditio iusticie. exactōes indebite. ac telonea īiusta. auscultaṙ. mala. ioculatorib⁹ dare. nccr̄ia sibi subtrahē. supflua sumē. vlt̄ vires q̄ppiā aggredi. ꝯsuetudo peccādi. recidinatō. simulatio. tenere offm̄ ad qđ nō sufficit vel qđ sine pctō nō agiẗ. chorisare. nouitates inuenire. maiorib⁹ rebellare. minores opprimere. delinq̄re visu. auditu olfactu. tactu. gustu. lucta. osculis. mūerib⁹. nutib⁹. mādatis scp̄turis. circūstantias aggrauātes admittē. q̄ sunt tp̄s. locus. mod⁹ numerus. psona mora. scia. etas. seipsum ad peccandū cogere seu inducere.

De pctis omissionis

p Peccata omissionis q̄ etiā vt faciliter debite ꝯsiderāti apparē pōt/ ad tria respectu q̄ꝝ p̄cedēs diuisio sumiẗ/ vel. s. ad cor seu cogitationē/ vel os seu locutō₃/ vel op⁹ seu opatione ptinēt sūt hec. ¶ De deo nō cogitare ip̄m nō timē vel nō amare. gr̄as sibi de bn̄ficijs nō agere/ opa q̄ fiūt/ ad ip̄m nō referre. de pctis sicut deberet nō dolere. ad gr̄a₃ recipiendā nō se p̄parare. gr̄a accepta non vti nec iā ꝯseruare/ ad inspirationē diuinā nō se ꝯuertere. volūtatē suā/ volūtati diuine nō ꝯformare. ad orōnes dicēdas nō attēdere. orōnes debitas omittē/ ea ad q̄ qs vl' voto vel p̄cepto vl' officio teneẗ negligere cōionē ⁊ ꝯfessionē semel in anno nō expetere. pentes nō honorare. seip̄m nō cogscē et rephēdere. ꝯsciam suā negligere. eccl'ias

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

et p̄dicatões fugere. tēptatōnibus nō resi-
stere. pnias iniūctas negligent̄ facere. ea q̄
statim faciēda sūt differre. bonis ꝓximi nō
ꝯgaudē. ⁊ malis eiꝰ nō ꝯdolere. iniurias nō
remittere. fidē ꝓxio nō seruare. ⁊ bn̄ficijs
eiꝰ nō corrn̄dere. delinq̄ntes nō corripe. li
tē nō sedare. igrātes nō instruere. afflictos
nō ꝯsolari. ammonitōibꝰ nō acq̄escē. Pau
ca ⁊ forsan nulla alia repiri posse credunt̄
pctā. q̄ nō sub p̄dictis effectualr̄ ꝯp̄hēdāt̄
et includant̄. vel ad ea reducibilia sint.

Qn̄ peccata predicta mortalia sint vel venialia.

q Uando aūt pctā p̄dicta morta
lia vel solū venialia existāt / facile
est ex supiꝰ tractatis cog̃scere ex-
aminādo. s. sit apud se. sit apud aliū / mo-
dos ea faciēdi ⁊ ꝯmittēdi. intētionē q3 seu
finē ꝓpter quē fiunt. ac remorsum cōscie. q̄
de ipsis hr̄. cū alijs circūstātijs circa ea oc-
currētibꝰ. de q̄bus late supiꝰ actū ē. ¶ Et
hec q̊ ad scōam ⁊ vltimā ipsiꝰ pcti ī genere
seu tanq̄ generis diuisionē dicta sufficiāt:

Quare multa in hoc cōpendio p̄cipue in octauo tractatu / late ⁊ plane dicta sint ⁊ exposita.

p Otuissent nōnulla ī hoc libello
⁊ p̄cipue in octauo ⁊ vltimo tra
ctatu in mā. s. pctōꝝ tractata breuiꝰ ⁊ ꝯpen
diosius dici. s3 vt frequēter in supiorībꝰ ta-
ctū ē / libellus iste nō sciētificis. librosq3 fa-
cilit̄ ꝓcurare valētibꝰ ꝯpositꝰ est. s3 medio
cribus ⁊ cōiorībꝰ. ac eis q̄bus nō facilit̄ li-
broꝝ copia suppetit. Quibꝰ expediēs ⁊ for-
san necesse fuit ea q̄ hic dicta sūt. et maxie
circa difficiles materias / p reiteratōes ⁊ la-
tas repetitōes. necnō materialia q̄dā exē-
pla q̄si palpādo ⁊ p quandā manuductōꝫ
dare intelligi. Alioq̄n nō facile forsan fuis-
set p̄libꝰ ꝯp̄hēdere. Sicq3 p̄dicta apd̄ eos
nllū fructū nullūq3 ꝓfectū afferr̄ potuisset

Remissio ad doctores.

q Ui tn̄ ampliora videre voluerit
vel clariꝰ de p̄missis materijs in
formari / habeat frequent̄ allega
tos doctores be. Thomā ⁊ alios ī supiori-
bus notatos. Et p̄cipue in eorum libris ⁊
tractatibus supius etiā designatis.
¶ Explicit cōpendiū theologie.

Epistola dn̄i Johannis de Gerson ad quendā epm̄ super opusculo triptito plebibus publicādo.

r Euerēde in xp̄o pr̄ ac dn̄e
metuēde. cōquerit̄ dn̄s per
ꝓpham Esaiā. Propterea
inq̄t ductꝰ est ppl̄s meus in
captiuitatē. q2 nō habuert̄
sciam. ⁊ nobiles eiꝰ interierūt fame ⁊ mul-
titudo eiꝰ siti exaruit. Nec scia: nō alia acci
piēda ē q̄ cognitio legis dei ⁊ suoꝝ mādā-
toꝝ ad salutē ꝯsequēdā necessaria sine ꝑfi
ciēs. de q̄ itidē scia veꝝ ē illud aplicū. igno
rās ignorabit̄. nā cū q̄libet alia ignorātia
p̄t stare salus. Et qm̄ multi sūt ex simplici
bus / q̄bus nō p̄dicat̄ verbū / aut nō talit̄ p̄
dicat̄ q̄ ad p̄fatā sciam deueniāt. agēte hꝰ
vel ignorātia vel negligētia p̄dicantiū. cō
modū fore existimaui si velut in tabula q̄-
dam tenorē nr̄e legis ⁊ suorū p̄ceptorū re-
memoratione sentētiosa. ꝯpēdio depinge
rem. aut velut in breui speculo cernētibus
obijcerē. q̄tinus ipsi haberēt curati minꝰ
instructi aliqd̄ solidū ⁊ aptum qd̄ in toto
vel p ptes diebus dn̄icis et festiuis legere
possent suis plebibus vt scirent ⁊ intellige
rent ad qd ⁊ ꝓpter quid ⁊ a quo facte sunt
quid insup credere. quid agere ⁊ quid ob
mittere diuina lege tenent̄ ⁊ queādmodū
a peccato resurgere. Et forsan sile opus at-
temptatū est iam a peritioribus. ⁊ salubri
ori breuitate cōpositum. Qd̄ si ita est certe
nō inuideo. Tāmmodo reuerēde pr̄ digne
tur aīaduertere vr̄a pastoralis solicitudo.
siue isto mō siue alio fiat. q̄ singulis diebꝰ
dn̄icis ⁊ festiuis diuine legis tenor p vr̄am
dyocesim vbilibet publicet̄. ne p igrātiā eꝰ
plebs vr̄a peat ⁊ ducat̄ in captiuitatē pcti.
Ne p̄terea a speculatore q̄ nō denūciauerit
iteritū vl̄ gladiū / sanguis req̄rat̄. s3 liberet̄
denūciatiōe tali / et rebelles soli in suo san-
guine depeāt. ¶ Mittit aūt mea deuotio
opusculū p̄fatū. qd̄ si dignū ad hoc putet̄
potit vr̄a liberal̄ caritas cū pauco scptoꝝ la
bore ⁊ leuibꝰ expēsꝭ bn̄ expositꝭ face illd̄ mł
tiplicari ⁊ correctū ad singl̄os curatoꝝ vr̄oꝝ

deſtinari cū edicto de publicādo vt tactū eſt in abſentia ſermonū ⁊ ꝙtū gr̄a dei eos adiuuerit exponēdo ¶ Deniqꝫ ſi qd addē dum aut reſcindendū aut corrigendū eſſe dictauerit vr̄a prudēs dn̄atio iure ſuo id facē fas hēbit. Scio tn̄ ꝙ poſt multā a me/ ⁊ mult̄ alijs ꝑitioribꝰ exaīatōꝫ nihil depħē di qd̄ videat̄ poſſe a beniuolo interp̄te ſal ua fidei ⁊ moꝝ puritate ſuſtineri ¶ Et ad ijci lōge āpliora' potuerāt ſꝫ breuitas mo derne amica deſidie ſectata eſt. Bn̄ valete ſcriptum pariſius.

Opuſculum triptitū

eiuſdē de p̄ceptis decalogi. De cōfeſſione ⁊ de arte moriendi.

c hriſtianitati/ſuus q̄liſcūqꝫ ze lator ꝓſperū ad v̄tutes/vicijs depulſis incrementū. ¶ Salu bre duxi ſequēs opuſculū tripti tum de p̄ceptis. de ꝯfeſſione. de ſcīa mort̄ breuitate q̄ potui tradere. q̄ttuor p̄ſertim xp̄ianorū generibus ꝓ futurū. Primo ſa cerdotibus ⁊ curatis illiteratis atꝫ ſimpli cibus qui cōfeſſiones audire debēt. Scd̄o indoctis q̄buſcūqꝫ ꝑſonis ſecularibus aut religioſis/q̄ eccleſie ſolitis ſermonibus aut p̄dicatōibus ꝓ diuinorū p̄ceptorū noticia intereſſe nō pn̄t. Tercio pueris ⁊ iuuenibꝰ qui a rudimētis infancie circa fidei noſtre generalem tenorē ⁊ principalia puncta pri mitus debent erudiri. Quarto ꝑſonis do mos dei ⁊ hoſpitalia loca frequētantibus et infirmoꝝ ſolicitudinem gerentibus.

¶ Quo circa ad huius doctrine publicati onem quadruplex ꝑſonarū ſtatus debꝫ vi gilare. Primo p̄lati quos inferiorum cura torū regimē de ꝓpinquo cōcernit/quibus inſuꝑ curatorū ignorātia craſſa diuine le gis ⁊ inſufficiēs eruditio ſimplic̄ ppl'i im putabit̄ in pct̄m. Scd̄o ꝑētes ꝓ filijs apd̄ ſcholarū rectores inſtare deberēt. Tercio domorū dei ⁊ locorū hoſpitaliū guberna tores ⁊ mgr̄i. Illi q̄rto general'r. qui in ver bis aut factis ⁊ alijs ſignis/alios ad peccā dum induxerīt. quiqꝫ ex officio alios doce re debuerāt/⁊ id agere negligūt. Hi nanqꝫ ſumptibus ſuis ⁊ diligentijs/ꝑ huius aut ſil'is doctrine publicationē debēt aliorum correctionem ꝓcurare. hoc em̄ agere/pnīa quedam. hoc eſt ſatiſfactio. hoc opus miſer̄ deo acceptiꝰ ꝙ elemoſyna corꝑal'. ¶ Agāt igit̄ p̄noīati ꝙ doctrina huius libri inſcri bat̄ tabellis affigat̄ tota vel ꝑ ꝑtes. in loc̄ cōibus. vtpote in parochialibus eccleſijs. in ſcholis in hoſpitalibus. in locis religi oſis. ¶ Deniqꝫ expediēs videret̄ vt ſuper hoc fieret a principantibus edictuꝫ/aut ꝙ ab eccleſie p̄latis indulgētie cōferrentur. Auctor v̄o ſeip̄m exonerat apud te xp̄ia nitatē ſanctiſſimā. agat quilibet q̄ in te et de te gloriat̄ quod bonū eſſe cognouerit. ¶ Gloria ſit altiſſimo deo in cuius noīe/ pn̄s aggredior opus. ad ſalutē fideliū aīa rū ordinatū/ad eruditionē ꝑcipue rudis ⁊ idiote ppl'i ⁊ eorū quibus cōſuetis eccleſie ſermonibus ⁊ p̄dicatōibus minus intereſ ſe aut informari ꝯcedit̄. In q̄ veluti tabel la quadā ⁊ ꝯpendio breui/tenorē fidei xp̄i ane/lucide poterūt inſpicere/ ⁊ diuina p̄ce pta ꝓhibitōneſqꝫ vt ex his q̄d agere q̄d ve fugere debeāt/poſſint diſtinctius agnoſce re. ¶ Continet aūt pn̄s tractatulus capl'a xviij. quorum qd̄libet' in duas vel tres vl' q̄tuor ꝑticulas ꝯuenīēter ſubdiuidi poſſꝫ.

Primum capitulum

affirmat mūduꝫ a deo fuiſſe creatū. Et ꝙ ipſe deus vnus ſit ⁊ trinus. Cur etiā aut ad quē finē/homo creatus ſit.

R

f irmiſſime credendū eſt ⁊ nul latenus dubitandum/ ꝙ ſoluꝫ vnus eſt deus/omnipotēs/om nia ſciens/ ⁊ omnem ꝑfectionē habens/in tribus ꝑſonis diſtinctis/q̄ ſunt pater ⁊ filius ⁊ ſp̄uſſanctus. Qui mundū creauit ⁊ creatuꝫ regit ⁊ gubernat ſola ſua liberrima voluntate ⁊ dignantiſſima boni tate. Speciali autē ꝓuidentia humanam gubernat ⁊ dirigit creaturam/ dans viris et mulieribus animas immortales creās eas tpaliter tunc cum eas corꝑibus infun dit ⁊ ad imaginē ⁊ ſimilitudinem ſuā for mans eas. vt creatus homo/ſuum cōdito rem deuꝫ cognoſcat diligat/veneret̄ ⁊ eius preceptis in hac mortali vita obediens/ꝑ opera bona ⁊ meritoria/ vitam tandē im mortalem beatitudinis plenaꝫ/in anima ⁊ corpore perpetuo cōſequatur. ⁊ ita ſit bo nis angelis ſociatus ⁊ in loco maloꝝ ange

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

loꝝ sive demonū substituitur. Qui demo
nes ꝓpter pctm̄ in has inferiores ptes terre
corruerūt / dānatōis sniam sustinētes. Cū
quibus etiā iustissime damnabunt hoīes
iniqui / diuinis p̄ceptis inobediētes / ⁊ mo
re bestiali q̄si nō haberent aīam rōnalem /
suis voluptatibus seruiētes.

Scd̄m capitulū ostē
dit humanū genus ꝓpter primoꝝ pentū
transgressionē ⁊ pctm̄ multiplicē incurris
se miseriam.

[f] Jdei veritate credendū est / pri
mos pentes nr̄os / Adā ⁊ Euā /
qui ad tam nobilē finē cōseq̄n
de beatitudinis creati fuerant /
clausisse padisi ianuā ⁊ beatitudinis intro
itum / toti sue posteritati generis humani.
Qm̄ p pctm̄ inobediētie / donū iusticie ori
ginalis quadā hereditaria possessione pro
se ⁊ suis posteris acceptū a deo / ipsi ꝑdito
res pdiderūt. Quo dono gratuito origina
lis iusticie cōseruato / nos oēs a culpa imu
nes fuissemus. ⁊ ab oī miseria famis ⁊ sitis
aut infirmitatis absoluti et ab alia q̄libet
penalitate liberi / adeo ꝙ oīs alia corpalis
creatura nobis pacifice subiecta fuisset. et
tandē absq₃ mortis pena in padisum fuis
semus translati. Hoc aūt dono p pctm̄ p̄
moꝝ pentū vt p̄missū ē pdito / nos morie
di necessitatē ⁊ vniuersam quā patimur pe
nam atq₃ miseriā incurrimus / q₂ nascimur
in pctō originali. s. in p̄dicte originalis iu
sticie carētia · cōtra qđ pctm̄ / tāꝙ remediū
efficax a xp̄o institutū est baptismi sacr̄m.

Tercium capitulum
declarat q̄liter a deo redēpti fuerimus q̄s
etiā sit generalis tenor xp̄iane fidei ⁊ credē
dorum a singulis.

[o] Omnipotens dn̄s ac piissimus
pater / nolēs humanum genus
tot ⁊ tātis subiectū miserijs in
eternū pire ⁊ a regno padisi i ppetuū exula
re / ꝯcurrēte iusticia sil' ⁊ mia / his remediū
decreuit adhibere. Voluit siq̄dē idē piis
simꝰ pr̄ vnigenitū filiū suū absq₃ corruptōe
carnē sumē ⁊ hoīem fieri in̄t intemerate v̄
ginis marie immaculatū vterū. Tātaq₃ ⁊ tā
mirabilis vnio facta ē duarū narū dine et
humane in vna ꝑsona filij dei / vt vere deꝰ
hō diceret ⁊ hō ds̄. Ipse ē iesus xp̄s salua
tor nr̄ piter ⁊ redēptor. Qui antea q̄dem a
p̄triarchis ⁊ ꝓphet̄ denūciatus nouissime
in fine tēpoꝝ / in hac vltima mūdi etate / cō
ceptꝰ ⁊ natus / a pastoribꝰ ē cognitꝰ / a tribꝰ
regibꝰ oriētis adoratꝰ / a symeone sene ⁊ a
lijs ꝙ pluribꝰ p̄dicatꝰ ⁊ a be. Johe bap. di
gito demōstratus. Idē deꝰ ⁊ dn̄s nr̄ iesus
xp̄s circit̄ annoꝝ triū spacio / legē diuina₃
xp̄ianāq₃ religionē p̄dicauit ⁊ docuit / ea₃
innumerabilibꝰ miraculis ꝯfirmādo / quā
et in scripturis q̄tuor euāgelioꝝ nobis per
suos ministros exhibitā obseruādā reliq̄t.
Ordinauit insup septe₃ sacr̄a eccl̄iastica / q̄
sūt baptismꝰ / ꝯfirmatio / ordo / eucharistia
pnīa / mr̄imoniū / vnctio extrema. Ipse po
stremo vt nos redimeret ⁊ saluaret / sb̄ pō
tio pylato / supplicio crucis / acerbissimā su
stinuit passionē ⁊ mortē. sepultꝰ deinde / ⁊
tercia die resurgēs / spacio dierū. xl. discipu
lis suis veritatē sue resurrectōis declarans
frequēter apparuit / ⁊ tandē vidētibꝰ apl̄is
celos ascēdens / sedet ad pr̄is dexterā in ex
celsis. venturꝰ est postremo idē dei filius ie
sus xp̄s in fine mūdi p ignē finiēdi ⁊ in me
lius imutādi. iudex generalis hoīm cūcto
rū in aīa ⁊ corpe resuscitādoꝝ. redditurus
singulis p̄mia meritoꝝ / bonis siq̄dē cele
ste regnū ꝑhennis beatitudinis / pctōribꝰ
vo penale suppliciū ignis eterni. ¶ Hic ē
general' tenor orthodoxe fidei xp̄iane / quā
firmit̄ credere tenet̄ catholicꝰ q̄libet rōne
vtēs absq₃ curiositate / pure atq₃ sincerit̄ si
ne falsitate / ⁊ certitudinalr̄ reiecta dubieta
te / ⁊ nolēs plus sape ꝙ optet sape / s₃ occur
rentibꝰ difficultatū dubijs / hūiliter se sū
mittat credulitas simpliciū intemerate fi
dei scte mr̄is eccl̄ie. sapiētū p̄latoꝝ ⁊ docto
rū ac oīm ⁊ sanctarū q̄ in testimoniū huiꝰ
inuiolate fidei vsq₃ ad mortē dimicauerīt
¶ Contra hāc fidē illibatam / grauissime
peccant heretici scismatici. idolatre. sortile
gi. incātatores. ⁊ magici. ceteriq₃ artibꝰ a le
ge dina ꝓhibitis vtētes. aut demonū iuo
catores. ⁊ generalr̄ q̄ articulos fidei nr̄e / to
taliter aut in pte / palā vel occulte deridēt.
Illi p̄terea q̄ nō credūt deū oīa iustissime
regere sua liberrima volūtate. s₃ potiꝰ asse
rētes oīa nature vel fortune vl' fato subijci

Preterea malorū queadmodū bonorū fi-
nalē saluationē affirmātes. Illi deniqȝ q̄
nroꝝ actuū imputabilitatē ad meritū vel
demeritū negāt q̄ dei ꝑdestinatōēz vel re-
probationē dicūt operū nroꝝ tollere liber
tatē. Hoꝝ silēs ꝯ fidē orthodoxā sūt erro-
res innumeri: ꝓcedēs ex intellectu supbo
hūiliare se deo recusante. aut ex falsa pħia
vel potiꝰ melācolia fantastica. aut demū ex
voluptuosa carnalitate rōnis iudiciū ⁊ af
fectus pietatem subuertente.

Capitulum .4.

manifestat qd deꝰ nobis obseruandū p̄
cepit enumerans decē p̄cepta decalogi.

S

I igit (vt i supiorib' habitū ē)
deus optimꝰ atqȝ iustissimꝰ nos
hoies vltra supqȝ irrōnales crea
turas adeo excellenē ꝯdiderit ad imaginē
suā. s. dās memoriā intellectum atqȝ volū
tatē vt cogſcamus eū seruiamꝰ ⁊ amemus
Misericordissime p̄tea redemerit. passio-
nē ꝓ nobis talē ꝑferēdo q̄lē nec ipsi ꝓ deli
ctis nr̄is sufferre vellemꝰ ꝑfecto iustissimū
est / vt ipsi deo fidelit̄ seruiamꝰ tāq̄ subiecti
supmo dn̄o. sicut filii nāles p̄ri legitio. ⁊ ve
lut serui ex dn̄io pcti. carcē. morteqȝ redē-
pti. saluatori liberalissimo. Attēto ꝙ nobis
eiꝰ p̄cepta seruātibꝰ / gl̄ia inexcogitabil' ab
eodē ꝓmittit̄. trāsgressoribꝰ vo / inestima-
bilia tormēta reseruāt̄. Cogſcēs nihilomi
nus ipse piissimꝰ p̄r nostrā fragilitatē ⁊ exi
guā potētiā. neq̄ ꝙ reqrit a nobis oē serui-
tiū qd̄ f̄m iusticie rigorē exigere posset. de-
dit q̄n potiꝰ certū nūeꝝ p̄ceptoꝝ / q̄ꝝ obser-
uatio sibi sufficiēs eēt. q̄ etiā legi decalogo
ꝯtinēt̄. Qua ꝓpt̄ / ad hec p̄cepta sciēda ⁊ in
telligēda tenet̄ q̄libet ꝑ se vel aliū diligen-
tiā apponē ꝓ ꝯseruatōe vite spūalis / ꝙtū
ꝓ vite corpalis sustētatōe poneret. ⁊ eo ma
iorē q̄ imortalis aīa / ē corpe p̄stātior. sine q̄
rū noticia / nullus p̄t ꝯuenient̄ pctā vitare
aut ab eis resurgere. ⁊ q̄ꝝ ignorātia ex desi
dia ꝓueniēs nō excusat sed accusat ⁊ ꝯdē-
nat. Sunt aūt hec decē p̄cepta his metris
ꝯ p̄hensa. Unū crede deū. nec iures vane
ꝑ ip̄m. Sabbata sanctifices ⁊ venerare pa-
tres. Nō sis occisor fur. mechus. testis ini-
quus. Viciniqȝ thorū resqȝ caueto suas.

Capitulum .5.

est de explanatōe primi p̄cepti.

P

Rimū p̄ceptū est. Diliges dn̄m
deū tuū ex toto corde tuo ex tota
mēte tua ⁊ ex tota v̄tute tua. Hoc ē n̄ voles
sciēt̄ rē quācūqȝ amar̄ plꝰ ꝙ deū. ꝓpt̄ qd̄ di
amorē ꝑdas. Hoc aūt p̄ceptū ꝯueniēt ab
hoie f̄uat̄ ⁊ nō alit̄ / si legē dei ⁊ alia p̄cepta
opibꝰ ipleat. Quisq̄s ei mortalr̄ peccat p̄ce
ptū hoc infringit. q2 volūtatē suā / dine vo-
lūtati oppositū p̄cipiēti / āñponit ¶ Spālr̄
aūt ꝯ hoc p̄ceptū agūt hoies ingrati ꝯ dina
iudicia ⁊ ordinatōes aut regimē erga se vl'
alias creaturas murmurātes. q̄i nō eēt d̄s
oīno iustus bonꝰ atqȝ misericors ⁊ totꝰ ama
bilis atqȝ desiderabilis. ¶ Illi itē q̄ i fouea
despatōis seipsos p̄cipitāt ꝑ impatiētiam.
¶ Illi p̄terea q̄ vrgēte infirmitate aut ne-
cessitate aliq̄ sortilegos ꝯsulūt ⁊ diuinato-
res. vtētes pomis insc̄ptis. aut breuibꝰ car
tulis siue cedulis collo suspensis. aut cara
cteribꝰ. ⁊ alijs q̄buslibet vanis credulitati
bus. q̄si d̄s ipse nō eēt vsqȝq̄qȝ bonꝰ potēs
et sapiēs ad eis succurrēdū ꝙtū sit eoꝝ ne-
cessitatibꝰ expediēs. Faciat igit̄ hō i necēita
te ꝯstitutꝰ ꝙtū p̄t. ꝓcurās remediū nāli i-
dustria. nō tēptādo deū qd̄ graue pctm̄ ē.
aut noua miracula expectādo desiderādo
qȝ. Reliquū vo qd̄ nature vires excedat /
deo plena fide ꝯmittat. ⁊ indubitant̄ d̄s q̄
noscit oīa. q̄qȝ optimꝰ ē. illd̄ qd̄ optimū ē
ꝯmodissimūqȝ fuerit hoi ꝯferet. sepe eq̄dē
infirmitas paupertas aut alia q̄uis tribula-
tio / ē hoibus vtilior ꝙ nimia ꝓsp̄itas q̄ fa
cilit̄ abutimur. Scit nanqȝ p̄r q̄d filio ꝓ-
sit. mgr̄ qd discipulo ꝯueniat. ⁊ medicus
patiēti de remedio ꝯpetēti nouit meliꝰ ꝓ-
uidere. ¶ Peccāt insup ꝯ p̄ceptū hoc illi q̄
mūdano q̄dā timore irrisoꝝ aut oblocuto
rū v̄ba formidātes / dinis p̄ceptis obedire
verent̄. Quapropt̄ etiā grauissime peccāt
hmōi irrisores. ꝑsonas dino seruitio dedi-
tas in statu religionis v̄ginitatis aut vidu
itatis ꝯstitutas. aut studio theologie depu
tatas / affectōe carnali a bono ope retrhētes
¶ Hoc rursus p̄cepto nobis p̄cipitur ho
nor ⁊ reuerētia sanctis exhiberi. spāliter v̄-
gini marie. ⁊ bono angelo custodi nr̄o ve
nihil turpe / ipso vidēte et p̄ñte faciamꝰ qd̄

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.5.7

p̃ñtibus hoibus agere recusaremus. ꝙ de
niq3 sanctoꝝ reliq̃as loca sctã ꝛ beatoꝝ ima
gines debem⁹ venerari. nõ ꝓ ipsis. s3 q̃ vi
dendo eas/ honorẽ ĩpendim⁹ reb⁹ rep̃ñtatꝭ
ꝑ eas. iuxta ritũ scẽ matris eccl'ie. alioq̃n
pctm̃ idolatrie ꝯmittit imaginẽ ſm se ado
rando: credẽdo ipam imaginẽ pulcrã siue
turpẽ/ nouã aut veterẽ/ plus aliq̃d hĩe vtu
tis ꝛ q̃cq̃ numinis includere vel diuinita
tis. ¶ Huic p̃cepto plurimũ ꝯriat̃ nimius
honor/ dñis tpalib⁹ aut magnatib⁹/ adu=
latõe siue malo aliq̃ fine exhibit⁹ Ois etiã
simulatio vel hypocrisis ad inanem hoim
gloriã aut fallacẽ deceptiõꝫ ordinata. Im
moderat⁹ itẽ amor pentũ erga filios ꝛ ge=
neralit̃ auri ꝛ argẽti aut alicuius creature.
sic ꝙ hõ ibi sistat. ꝛ in eis ꝯfidentiã ponat.
Nõ em̃ hec oĩa ab infernali morte nos po
terũt liberare. solus q̃ppe de⁹ est ver⁹ ꝛ fide=
lis amic⁹. q̃ in extrema necessitate opẽ p̃sta=
re põt. vñ ꝛ sup oĩa ꝯfidẽter cũ cordis sin=
ceritate honorari debet: adorari ꝛ diligi.

Capitulum .6.

De scdo p̃cepto.

(S)Ecundũ p̃ceptũ est. Non iura
bis ꝑ nomen dei tui inuanũ ꝛ si
ne cã. ¶ Cõtra p̃ceptũ hoc p̃n=
cipal'r agũt qui sciẽter quod falsum est
vel falsum eẽ credunt/ iurant: piurium
ꝯmittẽdo. Valde nãq3 hoc graue pctm̃ ẽ.
cũ d's assumat̃ tãq̃ testis falsitatis. ꝛ q̃ arti
ficiose iurat falsũ artificiose deierat. Q̃q̃
em̃ ꝓ loco ꝛ tpe ꝯuenienter veritas possit
subticere/ nõ tñ dici falsum sciẽter ꝛ piuriũ
ꝯmitti. ¶ Peccãt etiã grauit̃ ꝯ p̃ceptũ h⁰
q̃ turpia faciũt iuramẽta. deũ blasphemã=
tes. ꝛ aiãs suas iurãdo demonib⁹ deuouẽ=
tes: q̃ de humanitate xp̃i ꝛ sctis/ inhoneste
loquunt̃. Contra q̃s oẽs sic piuros ꝛ blas
phemos/ statute sunt leges punitiue: tam a
terrenis p̃ncipib⁹ q̃ a p̃latis ecc'iasticis. vñ
dolendũ est qd̃ ꝓpter negligentiã ipsoꝝ ad
q̃s penas exeq̃ ptinet/ nõ sortiunt̃ effectũ.
¶ Multũ v̈o diligent̃q3 p̃missa deberẽt
attẽdere hĩ q̃ cã lucri de facili iurãt. queãd
modũ mercatores ꝛ mercatrices. Illi etiã
q̃ absorpti passione aut ebrietate ĩ ludis fre
quent̃ inhonestis sine ꝓhibitis vt ẽ taxil=
lorũ ludus enormit̃ iurãt. ꝛ general'r q̃cũ=

q3 puersa ꝯsuetudie aut inclinatõe p̃uenit̃
ea iuramẽtũ emittũt. In talib⁹ q̃ppe sepẽ
piuriũ ꝯmittit̃. ꝓpter qd̃ etiã tales aliqñ
peiores sunt in hoc saracenis aut iudeis et
min⁹ deũ honorãtes. ¶ Ad hoc aũt gen⁹
pctĩ piurij. s. reducit̃ votoꝝ fractio. federis
et solutio fidei m̃rimonialis. Et general'r
infidelitas. q̃ in alterius p̃iudiciũ secretũ
illi⁹ reuelat̃. sine ꝑ ꝯfessionẽ ipsi⁹ siue alio
mõ secreto cognitũ. lege nãq3 diuina ꝛ nat̃
li/ secretũ teneri d3 qd̃ in secreto acceptũ est
nisi alia via fuerit sibi detectũ. ¶ Postre=
mo ꝯ p̃ceptũ hoc reductiue peccant. q̃ vo=
uent aut ꝓmittũt ea q̃ sunt de se illicita. ꝙ
si ꝓmissa talia/ ope cõpleãt. grauius inde
et damnabilius peccant.

Capitulum .7.

De tercio p̃cepto.

(T)Erciũ p̃ceptũ est. Tu obserua=
bis dies dñicos ꝛ festiuos ab ec=
clesia s̃uari p̃ceptos. ¶ Hec ob=
seruatio aut veneratio multipl'r accipien=
da est. ¶ Primo quidẽ. vt q̃libet xp̃ianus
illo die dñico vel festiuo/ legitio impedim̃
to cessante missã audire teneat̃. ¶ Scdo
vt q̃libet/ eo die abstineat ab oĩ labore aut
mercatõne. ꝛ alio q̃uis laborioso ope. ſm
ritũ ꝛ cõsuetudinẽ patrie quã inhabitat.
quã ꝯsuetudinẽ p̃latus sp̃ũalis loci illius
cognoscẽs/ nõ ꝓhibet. ꝙ si apud aliquem
sup tali cõsuetudine seruãda. aut alijs casi
bus dubietas occurrat ꝯsulat ille supiores
et pitos. ne ꝑ amplã nimis aut strictã con
sciam in pctm̃ cadat. Tercio accipiẽda est
hec obseruatio vt vnusq̃sq3 illo die ꝓpriã
vitã ꝛ cõsciam discutiat. de cõmissis cri=
minib⁹. a deo veniã petens. Recogñscere d3
tũc xp̃ianus multiplicia bñficia sibi a deo
p̃stita. ñ in aliq̃ murmurãdo aut sibi guer
rã de bonis suis faciẽdo. s3 grãs referendo
Debet tũc audiri v̈bũ diuinũ ꝛ sp̃ũalis do
ctrina: pacifice atq3 reuerenter/ absq3 irrisi=
one aut impedimento quocunq3. Medi=
tetur preterea quilibet ꝛ coram oculis cor=
dis quantũ potest constituat mortem sibi
de ꝓpinquo imminentẽ. infernũ atq3 padi
sum. mortẽ etiã priorũ hoim qui in hac v̈i
ta p̃fuerũt. facta etiã memorabilia sctõꝝ ꝛ
sanctarũ. Dicat p̃r nr̃. Aue Maria. Cre=

do. ⁊ alias si q̄s didicerit orōnes deuotas.
Pn̄ias iniūctas sibi / diligēter pficiat. Re-
quirat insup diuinū auxiliū intercessione
mediāte sctōꝝ sctārum a q̄bus velut paupꝑ
⁊ mēdicus elemosynā spūalē postulet. nūc
ad vnū nunc ad aliū se ꝯuertēs q̄usqꝫ bo-
nū aliqđ spūale. in saccū sue pauptatis cō-
gesserit. Preterea doceat q̄sqꝫ curā alioꝝ
bn̄s / filios aut filias ⁊ alios seruitores / die-
bus solēnibꝰ ⁊ festiuis / sı̄lia facere. hoꝝ em̄
omissio / culpabilis ē defectus. ¶ Predict̄
tn̄ nō obstātibꝰ / licite pōt hō diebꝰ dn̄icis
et festiuis / aliquā recreationē ⁊ spaciamētū
vel ludū honestū cā solacij assumere / plus-
q̄ alio tpe. dūmodo / p pctm̄ mortale non
offendat̄ deus comedēdo bibēdo corisan-
do aut aliū ludū exercēdo. Quā q̄ frequē-
tissime in talibꝰ ludis / grauia pctā cōmit-
tant̄. quēadmodū piuria. rixe. dissensio-
nes. desideria carnalia. opa. verba ⁊ carmi
na luxuriosa. cōtra deū ⁊ equitatē iusticie.
adeo. vt sepius die dn̄ico minus malū eēt
arare q̄ talia ppetrare. ¶ Contra p̄ceptuꝫ
hoc peccāt grauiter impediētes p̄dicatōeꝫ
aut diuinū seruitiū verbis aut factis intra
ecclesiam aut extra. ¶ Quiqꝫ circa euchari
stie sacr̄m / irreuerētes sunt. aut erga alia ec
clesiastica sacr̄a. sicut baptismi. ⁊ matrimo
nij celebrationē quidam sunt irridentes ⁊
sacr̄a cōfirmatōis ⁊ vnctiōis extreme susci
pere cōtemnētes. ¶ Ceterū cōtra idē prece
ptum / valde grauiter dslinquūt hi qui in
certis solennitatibꝰ anni / irreuerētias mul
tas ⁊ abominabiles ppetrāt. Illi et̄ q̄ talia
facientibus dant cōsensum illi p̄sertim q̄
ex officio possent ⁊ deberēt talia impedire.
nec excusari pn̄t / ludi p̄textu. Asserit nāqꝫ
veridicū ꝓuerbiū. Non pacit̄ ludum. fa-
ma. fides. oculus.

Capitulum .7.

De quarto loquit̄ p̄cepto.

Honora pentes tuos. est q̄r-
b tum p̄ceptū. ¶ Hoc aūt accipi
endū est nō tm̄ de pentibꝰ car-
nalibus. sed ⁊ de p̄latis eccl̄ia-
sticis. ⁊ curatis nr̄is. q̄ nos in xp̄o regenera
uerunt. ⁊ generalr̄ de alijs p̄positis ⁊ supi-
oribus. mgr̄is. s. bn̄factoribꝰ. ⁊ terrenis pn̄
cipibus. Consilr̄ etiā de mortuis ⁊ defun-
ctis intelligēdū est q̄ ad hoc q̄ ꝓ ipsis deū
rogare tenemur. ¶ Contra p̄ceptū hꝰ gra-
uiter peccant hi. q̄ sine cā rōnabili / suis su-
perioribꝰ q̄buscūqꝫ / detrahūt. aut maledicūt
⁊ eos ꝓdūt. vel mortē eis optāt. quēadmo
dū mali filij. pentū mortē frequēter deside
rant vt eoꝝ hereditatē possideāt. Trāsgre
diunt̄ etiā p̄ceptū hoc. q̄ cōtēnunt p̄cepta
sctē mr̄is ecclesie. veluti excōicatiōis sn̄iaꝫ
puipēdentes. Et ieiunia indicta ab eccl̄ia
sine cā rōnabili soluētes. cū tn̄ ea obserua-
re possēt / sine sui corpis notabili grauami-
ne. Sicuti etiā libertatū eccl̄ie violatores.
q̄ libertas eccl̄ie cōcessa est. nō tam fauore
ministroꝝ ecclesie. q̄ tū intuitu diuini ho-
noris. nō em̄ ꝓpter maliciā aliquoꝝ mini-
strorū ecclesie / debet a quoq̄ fideli xp̄iano
status p̄laticꝰ aut eccl̄iasticꝰ diffamari aut
ledi. nec pdit v̄tutē suā baptismus aut mis
sa celebrata siue aliđ sacr̄m / ꝓpter maliciā
ministrorꝫ. ¶ Tenet̄ p̄terea hoc p̄cepto
laicus fidelis (q̄q̄ aliq̄ ecclesie mı̄stri ma-
li sint) debitū reddere. missam audire. de-
cimas ⁊ oblatōes ⁊ alia iura reddere / ordi
nata ꝓ sustentatiōe ecclesie ministrorū. q̄
vacādo diuino seruitio / toti reipublice ser
uiunt. plurimis alioꝝ hoīm. ꝓpter tp̄ales
et necessarias occupatōes / ab hoc ministe-
rio p̄peditis. q̄ sic eccl̄ie debitum reddit li
ber ⁊ immunis deo non hominibus seruit.
¶ Porro p̄ceptū hoc infringūt q̄ leuit̄ ni-
mis ⁊ insipient̄ / redarguūt terrenos p̄nci-
pes sup eoꝝ actibꝰ publicis siue ꝯstitutōi-
bus ⁊ statutis / nō attēdētes sepiꝰ eoꝝ one-
ra ⁊ sarcinas graues / q̄s subditꝰ ppl̄s non
p̄t nec dꝫ cognoscere / q̄ ꝓpter nec eos de fa-
cili iudicare dꝫ. multa potiꝰ examini diuino
reseruātes corā q̄ sunt ipsi p̄ncipes actuuꝫ
suoꝝ rōnē reddituri. ¶ Deniqꝫ soluūt hꝰ
p̄ceptū q̄ nolūt supioꝝ suorū aut sapiētio-
rum acq̄escere ꝯsilijs ꝓprijs iudicijs innitē
tes. Prouenit q̄ppe graue pctm̄ hoc / ex ino
bediētia ⁊ dedignāti supbia. in errorē ⁊ de
ceptōꝫ hoīem inducēs. Cōtingit nāqꝫ sepi
us vt aliq̄s hō talit̄ deceptꝰ supbia / tāte se
reputet sanctitatis / vt hūano ꝯsilio nō in-
digere se credat. Fit ꝓinde vt deceptꝰ hō il
le / ꝓpt̄ austerā nimis ⁊ indiscretā abstinē-
tiā / q̄ bonā eē credit / capit̄ furiā aut aliā i-
firmitatē icurabilē malo fine piturꝰ icurrat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

Capitulum. 9. De quinto precepto.

Uintū p̄ceptū est. Nō occi
q des hoīem. Et ē intelligēdū
ꝙ nō ē interficiendus hō/ auc̃te
ꝓꝓria vel ꝑticulari ⁊ ꝑ viā facti. ꝑtermissa
via iusticie ⁊ eq̄tat̃. ¶ Hoc p̄cepto distri
cte ꝓhibet̃ oē ꝑuersū odiū ⁊ desideriū vin
dicte seu mortis aliene. malū itē ꝯsiliū. ⁊
iniqu⁹ ꝯsensus. in alteri⁹ nocumētū. lesio=
nē vel mortez. Q̄ si ꝑsona lesa/ eccl̃iastica
fuerit aut in statu clericali/ ꝯstituta graui⁹
est pctm̄. ⁊ incurrūt eo facto sic agētes ⁊ cō
sentiētes/ excōicatōis sniam. ¶ Cōtra p̄ce
ptū hoc/ grauit̃ delinquūt hi/ q̄ odio vl' rā
core principal'r moti/ aut intuitu vindicte
aut alieni grauaminis poti⁹ q̄ꝫ zelo iusticie
instigati/ ꝓximos suos ꝑ placitatōes ⁊ ꝓces
sus aut iudicia publica multipl'r vexant:
etiā qd̄ suū ē req̄rētes. Pōt nihilomin⁹ hō
qd̄ suū ē in iudicio publico repetẽ. ⁊ ordie
iuris seruato/ emendā rōnabilē sue dānifi
catōis req̄rere. absq ho ꝙ odiēdo ꝓximū
mortal'r peccet. q̄ꝫ q̄ꝫ sepe/ ꝓ pace ꝓꝓria ⁊ trā
quillitate/ ⁊ attēta ꝓximi indigētia/ eligi=
ibil⁹ esset oēm emendaz absq lite publica
remitti. Uulgo nanq dr̄. In denario lit̃
nō est obolus amoris. ¶ Multū vo is q̄
ledit aliū/ dz attēdere ꝙ ex alterius mutu=
latōe vel occasione siue lesione quacūq/ cō
tingit interdū lesum cū suis heredibus de
pauꝑari. in q̄ casu ledēs queādmoduz fur
aut latro. ad oīm bonoꝝ ꝑditoꝝ restitutio
nē tenet̃. ¶ Preterea ꝯtra p̄ceptū hoc gra=
uiter peccāt/ q̄ quoq̄ mō impediunt ex cō
mixtōe viri ⁊ mulieris/ fetū nasci. aut abor
tiuū ꝓcurāt: seu ꝑcussione violenta vteri.
aut nimia ingluuie. aut ꝓꝑter angustiā ve
stimentoꝝ ad lasciuiā ordinatā. aut aliam
quācunq negligentē fetus custodiā. Q̄ si
fetus iam erat aīatus/ grauius pctm̄ ē: tūc
em̄ vere homicidiū ꝑpetrat̃. ¶ Insuꝑ ꝯ p̄
ceptū hoc spāliter peccāt inuidi. detracto=
res. odio pleni ⁊ iracūdi. tunc p̄cipue cum
inter affines ⁊ alios guerras aut discordi=
as implacabiles excitāt. ex q̄bus mala plu=
rima oriunt̃ adeo vt is q̄ litē mouit/ eaz cū
vellet nō sciret aut valeret sedare. vn̄ ⁊ apd̄
deū damnoꝝ inde ꝓuenientiū/ reus cōsti=
tuit̃. ¶ Occurrit deniq ꝯ p̄ceptū hoc dā=
nabilis ⁊ horrēda ꝯsuetudo in aliquibus
obseruata ꝓuincijs. qua ꝓ vnius delicto
tota ipsius ꝓgenies in mortē ⁊ ꝑsecutionē
ꝑquirit̃. ¶ Hoc tandē p̄cepto interdicit̃
omne duellū mortale. aut torneamentuz.
quibus mortis verisilit' imminet ꝑiculū.

Capitulum .10.

De sexto loquit̃ p̄cepto.

Extū p̄ceptū est. Non furtū fa=
s cies. Et est furtū vel latrociniuz
rem alienā rape siue tenere. alio
cuius est/ ignorāte. sic ꝙ ipsi hoc cognoscē
ti displiceret. ¶ Hoc p̄cepto districte ꝓ=
hibet̃ oīs iniusta mercatio. Cultura queli
bet terre aut labor infidel' ⁊ fallax q̄dlibet
aut mendosū artificiū. Fict⁹ etiā diete la=
bor. Et rerū venialiū inutiliuz quōlibet
ꝓ vtilibus venditio. siue venditor earum
eas emēdo deceptus fuerit siue nō. Non
em̄ q2 deceptus sum/ licite possum alium
decipe. ¶ Prohibet̃ itē hoc p̄cepto oīs vsu
ra. falsa aduocatio aut patrocinatio. placi
tatioq vel lis/ nō rite assumpta. fraudulē=
ta ꝓcuratio aut iniustū iudiciū. Et gene=
raliter oīs deceptio manifesta aut falso co
lore velata qua quis alteri damnū facit qd̄
sibi nollet fieri. ¶ Aggrauat̃ aūt pctm̄ ho
furti vel latrocinij/ ex circūstantijs loci et
tēpis. ꝑsone ⁊ sitibus. queādmodū si rem
sacrā/ in loco sacro. aut tp̄e oroni deputa=
to/ quis auferat. Si etiā ꝑsona damnifica
ta pauꝑ fuerit ⁊ in se vel in suo statu aut in
suis heredibus ex hoc graue detrimentuz
patiat̃. ¶ Requirit̃ aūt ad ꝑsone sic aliuz
damnificantis absolutionē/ vt ablata ⁊ dā
na/ ex integro/ damnificato restituat. ſm
iudiciū boni viri queādmodū citius ⁊ cō=
modius poterit. Q̄d si facultas nō sit oīa
reddere. saltē qd̄ poterit restituat. ⁊ si dāni
ficatus ignoret̃/ ablata nihilomin⁹ in pios
vsus ⁊ elemosynas distribuat/ ſm iudiciū
suꝑioris. ¶ Hoc etiaz p̄cepto ꝓhibet̃ oīs
symonia. q̄ est sacroꝝ venalitas. Plurali=
tas itē bn̄ficioꝝ absq rōnabili cā. Et for=
matio vel vsus false monete. ¶ Itē rē ali=
quā ad certos terminos ad credentiā plus
iusto vendere. Et oīs ꝯctus illicit⁹. ¶ Pre
terea ꝓhibet̃ ho p̄cepto oīs detractio ⁊ dif
famatio q̄ alteri⁹ fama bona/ oī argēto ꝑ=

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

ſtantioꝛ alteri iniuſte tollit. Debet eq̄uidē
ſic diffamās/alteri famā ablatā reſtituere q̄̄
tū pt. publice q̄n̄z veritatē ꝯfitēdo. ⁊ ſe ma
le feciſſe aſſerēdo. Et multo magis. ſi cōi-
tatē aut totū aliquē ſtatū/iniuſte diffama-
uerit. ¶ Inſuꝑ hoc p̄ceptū infringūt qui
a ſubditis ſuis vltra iuris equitatē ⁊ reipu
blice neceſſitatē/ tꝑalia bona violēter diripi
unt. q etiā iniuſtas leges aut p̄cepta ꝯdūt/
ꝯtra deū ⁊ eccleſiā. q in eo facto excōicatōꝫ
incurrūt. ¶ Amplius hoc trāſgrediunt p̄
ceptū adultere mulieres: illegitimos filioſ
ad legitimoꝝ hereditatē ſuccedere faciētes
q̄ꝫ viroꝝ ſuoꝝ bona/eis ignorātibꝰ ſum
ptuoſe nimis ꝯſumūt. Conſilr̄ delinquūt
filij pentū bona eis neſciētibꝰ/inutiliter ex
ponēdo. Seruitores etiam ⁊ diſpēſatores
dn̄oꝝ ſuoꝝ aut mgr̄oꝝ bona infideliter
miniſtrādo. Eccleſiaſtici viri/eccl'ie bona/
luxurioſe aut pōpatice. aut ea ī theſauros
cumulādo. Illi itē q terminos agroꝝ di-
latant/ ꝓximos defraudādo. Qui tributa iu
ſte inſtituta ſoluere renuūt. Et hi qbus cō
miſſa eſt teſtōꝝ executio. elemoſynas ⁊ ce
tera legata in p̄iudiciū defunctoꝝ implere
differētes. aut ſoluere recuſantes. Plurimi
ſunt hoꝝ modoꝝ ſil'es. q ex p̄cedētibꝰ im-
moderatis ſumptibꝰ ꝓueniūt. cū qs mul-
tiplr̄ vltra redditus ⁊ ꝓuētus ꝓꝓrios/ſum
ptuoſum gerit ſtatū. ſumptuoſius nāqꝫ ſta
tus/ſumptuoſas req̄rit expenſas. ¶ Po
ſtremo ꝯ p̄ceptū hoc grauiſſime peccāt. hi
q pecunia aut p̄ce violēta. pentes ꝓpinq̄s
aut ſeruitores/pn̄cipalr̄ intuitu ſeruitij/ec-
cleſie bona occupare ꝓcurāt. cū p̄ſertim ec
cleſiaſtica bn̄ficia dignis ⁊ ſufficientibꝰ de
beant. ⁊ pure nō ſymoniace cōferri debe-
ant. Alioq̄n in bn̄ficio nullū ius acquirit
nec a crimine liber eſſe pōt q̄uſqꝫ bn̄ficiuꝫ
ſimplr̄ reſignet ſymoniace ꝓmotus ⁊c̄.

Capitulum .II.

Septimum continet p̄ceptum.

ſ S Eptimū p̄ceptū eſt. Non me
chaberis/nec luxurioſus eris.
¶ Hoc p̄cepto inhibet ſub pe-
na peccati mortalis. oīs ſocietas ⁊ carnalis
ꝯmixtio viri ⁊ mulieris excepta mr̄imonij
lege. Huius nāqꝫ oppoſitū aſſerere/eſt er
roꝛ cōtra fidē ¶ Prohibet etiā p̄cepto hoc

tam in matrimonialr̄ cōiunctis q̄̄ in ſolu
tis. oīs luxurioſus attactus mēbroꝝ geni-
taliū: q nō ſeruat naturalis oꝛdo inditus
a natura. vel nō rite copulant ptes ad gene-
ratiōꝫ a natura deputate. Et tāto pctm̄ hꝰ
grauius eſt. q̄̄to a nāli oꝛdine lōgius rece-
dit. ſiue inter pſonas ſolutas. ſiue (qd cri-
men aggrauat) cōiunctas matrimonialr̄.
Siue fuerit huiuſcemodi attactus ī ſe vel
in alia perſona. aut reſpectu beſtie in altera
ſpē. p turpiſſimā ⁊ illicitā cōplacentiā con-
ſummatus. Si deniqꝫ ſpāliter attactus ip
ſe innaturalis/ ꝓueniat a fediſſima viliſſi-
maqꝫ delectatōne q mollicies vel pollutio
dr̄. Si quis aūt in his vel aliquibus horū
culpabilis ē. ſufficiēter intelligere pt/qd iſti
modi generales loquēdi ſignificet. nec eni
pticularius extra confeſſionē eſt abomina
bilis hec immūdicia explicanda. nec caſte
aures pure ⁊ innocētes horū prius ignota
rū noticiā acquirāt ⁊ ſcādaliſent. ¶ Sunt
etiā caſus iſti enoꝛmiū ꝯ naturā pctōꝝ. pla
tis maioribus. epīs. ſ. et ſuis penitētiarijs
ad abſoluendū reſeruati. q̄rū aliqui ſm le
ges ignis pena plectunt. Nec pōt aliquis
q̄tcūqꝫ bona aut elemoſynas opeꝝ/ineter-
nū ſaluari/ſi pudore motus/ hec pctā reti-
ceat. vel adeo celet vt nō poſſit ꝯfeſſoꝛ pcti
ſpēm diſtinctius ꝑpēdere. ¶ Peccati nāqꝫ
ꝑpetratio/debuit maiorē pudorē inferre q̄̄
eius reuelatio: p̄ſertim in ꝯfeſſione. ¶ In
cidit aūt hō in horrendū pctm̄ hoc varijs
de cauſis. Aliq̄n quidē ex ſola malicia al-
terius impellētis. ſicut iuuenes aliq puer-
ſi/alios innocētes frequēter decipiūt. Ali-
q̄n ex nimio ocio. Frequēter ex ſumptōne
nimia potus aut cibi: potuū p̄ſertim aut ci
boꝛum exceſſiue nimis ſupcalefactiuoꝛuꝫ.
¶ Sepe ex inhoneſtis vbis. aut aſpectibꝰ
radicatis aut fixis. Q̄n̄qꝫ ex diuturna cogi
tatōe circa carnalē actū/vel cōmixtionē vi-
ri ⁊ mulieris. aut inoꝛdinatu appetitu car
nalis cōmixtōis cū tali vel tali pſona. In-
terdū etiā ex pūerſa doctrina pentū ſerui-
toꝛū aut ancillarū. ſiue (qd magnū facinꝰ
eſt) mgr̄oꝛū: cū qbus iuuenis aliqs ꝯuer-
ſat aut nutrit. Uel poſtremo ex ſola pecca
tis malicia ¶ Ceterū ꝓpt̄ deteſtādū pctm̄
hoc olim mūdus cōſumptus ē vniuerſa-
li diluuio. ⁊ quinqꝫ ciuitates ſodome ⁊ go-

morre/igni celesti succense. vt habitatores
earū. viui descēderēt in infernū. Propt̄ idē
pctm̄ hoc/qđ diuinā exclamat vindictā ve
niūt sepi⁹ fames. guerre. pestes. mortalita-
tes. inundatōes aq̄ꝝ. ꝑditōes regnorū. et
alie mltiplices clades ꝓut scripture testāt̄.
¶ Principale v̄o ⁊ efficax ꝯ pctm̄ hoc ⁊ ge
neralr̄ aduersus luxuriā remediū. ē sobrie-
tas victus maloꝝ vitare ꝯsortia ⁊ ociū.
malas ⁊ noxias cogitatōes statim repellē
ne figant̄ in corde. ex toto conatu p̄ces ad
deū. v̄ginē mariā. sctōs sanctasq̧ dirigere
cogitatōes suas aliorsum diuertere ⁊ inter
dū corpalē penā libenter assumere. quēad-
modū quidā ꝑitus linguā ꝓpriā mordēs ⁊
temptationē alloq̄ns spnēdo dicebat. phy
phy. phy. horrēda immūdicia. ⁊ tu neq̄ssi-
me demon ausus es mihi hāc illusionem
p̄n̄tare. ¶ Huius deniq̧ pcti luxurie/plu-
me sunt alie sp̄ēs ſm varios hoim status.
quēadmodū carnalis cōmixtio affiniū pa
rentū. aut aliarū religiosarū. Itē ꝑsonarū
viduaꝝ aut v̄ginū ꝯstupratio. ⁊ q̄n̄z rapt⁹
violētus. ex q̄bus infinite clades oriūt̄. vt
q̄ ꝑsona aliq̄ ī via ꝑditōis cōstituit̄. aut ꝑ-
petuā incurrit infamiā. vel seipsam occidet
aut infantē ex stupro natū cōtinuo nō ba-
ptizatū iugulabit. aut deniq̧ totus vnus
status aut cōitas infamiā aut ruinā patiet̄
¶ Sentimus postremo huius peccati in
somno fantasias et illusiones. tunc t̄m̄ est
pcti ꝑiculū cū q̄s antea vel post in vigilia
in nocturna fantasia vel pollutōe delectet̄

Capitulum .12.

De octauo canit p̄cepto.

o Ctauū p̄ceptū est. Non falsū
testimoniū dices. Hoc p̄cepto
omne mendaciū ꝓhibet̄ illud
qđ in alterius ꝑnicīē ꝯmittit̄. Qđ si iuramē
tū interuenerit/grauius peccat. q2 ꝑiurus
est. Nunq̄ eñ ꝓ salute etiā hois corpali
vel sp̄uali/d3 quis ꝑiuriū ꝯmittere. siue co
ram iudice siue seorsum. Periuriū v̄o qđ
quis in iudicio publico cōmittit/est casus
ep̄o ad soluendū reseruatus. ¶ Contra p̄
ceptū hoc grauiter peccāt/qui in cōfessiōe
mēdaciter pctm̄ celāt. aut aliū inique accu
sant. ¶ Insuꝑ cōtra p̄ceptū hoc agūt/qui
delectabiliter nimis/adinuētis nouitatib⁹
aut aliorū diffamatōibus/aures credulas
p̄bent. occasionē inde pcti assumētes. asse-
rentes nimia leuitate de proximis mala.
¶ Zelotipi p̄terea vel suspiciosi/ ꝓxios et
actus eorū/male ⁊ sinistre iudicātes aut in
terp̄tantes. adeo vt ex hmōi credulitate fal
sa/iniusta bella vel lites sepius moueant̄.

Capitulum .13.

Nonum ambit p̄ceptum.

n Onū p̄ceptū est. Non concupi-
sces vxorē ꝓximi tui. ⁊ consilr̄.
nec femina virum concupiscat.
¶ Hoc p̄cepto districte ꝓhibet̄ ois mot⁹
vl̄ gestus exterior malus. q̊ trahit̄ alius vl̄
solicitat̄ ad pctm̄ luxurie. siue ꝑ internun-
ciū. siue ꝑ missionē lr̄arū. siue ꝑ minas vio
lētas. siue et ꝑ mūera. ꝑ ꝓmissiōes. ꝑ men
dacia. aut fictas adulatiōes. aut ī suꝑflua
vestimētoꝝ ornatu ī ordīato aspectu vl̄ in-
cessu. v̄bis turpib⁹. aut deniq̧ attactu q̄li-
bet luxurioso. sicut frequēt̄ ꝯtingit in ap̄le
xib⁹ ⁊ osculis. ¶ Sciendū est nāq̧ q̄ ois
cōcupiscentia carnalis cōmixtōis p̄ter ma
trimoniale vinculum. etiā solo volūtatis
cōsensu plenarie ꝑpetrata/est mortale pec-
catum. vbi carnalis copula minime subse
quet̄. Equidē vera est hec regula magistra
lis. Omnis cōpleta voluntas siue bona si
ue mala/ꝓ facto reputat̄. Mala volūtas
ꝓ facto reputat̄. ¶ In q̊ pcti genere/pecca
re pōt ꝑsona mr̄imonialr̄ alteri copulata/
quēadmodū ⁊ soluta. vt si mulier alteri⁹ q̄
viri sui carnalē societatē ꝯcupiscat. ¶ Ois
etiā ꝯsensus plenari⁹ ⁊ deliberatus q̊ q̄s in
turpibus ⁊ carnalib⁹ cogitatōib⁹ delectat̄
vbi etiā deest volūtas actū exteriorē ꝑpe-
trandi/ſm plres doctores ē mortale pctm̄.
¶ Patet igit̄ ex p̄missis q̄ oēs amplexus
oscula ⁊ ꝯsilēs attactus principalr̄ ex luxu
riosis cogitatōibus ꝓus enumeratis ꝓce-
dentes sūt grauia delicta. tātoq̧ grauiora
si ꝑsone fuerit affines. aut religiose. vl̄ eius
dem sexus. ⁊ qđ enormi⁹ ē. si in talib⁹ atta
ctib⁹ vel osculis/talis nō seruet̄ honestas
q̄lis ī publico seruaret̄. Quāobrē si q̄s ī p̄-
missis attactib⁹ vellet alteri vim inferre. de
beret ali⁹ ex aduerso quēadmoduz ꝓ vite
corpal̄ tuitōe virilr̄ resistē. siue v̄bis siue fa
ctis/aut validis clamorib⁹ aut d̄niq̧ factū tal

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

ꝯ/ꝑsonis ipm̄ in hoc iuuare valētibꝰ et ad
hᵒ astrictis/reuelādo. Alioqn tal' q̄sq̄s ille
ē nō sincerit̄ suā diligit castitatē ⁊ honorē.

Capitulum .14.

Decimū declarat p̄ceptum.

D Ecimū p̄ceptū est. Nō ꝯcupi-
d sces rē ꝓximi tui. Hoc ē alteriꝰ
cuiuscūq3. Et intelligit̄ hec ꝯcu
pia ꝓhiberi queādmodū supra in. vj. p̄ce
pto de furto ⁊ latrocinio explicatū ē. Pro-
hibet̄ em̄ hec ꝯcupia ⁊ volūtas mala. cum
mala volūtas (vt paulo añ dictū ē) ꝓ fa-
cto reputat̄ Tali nāq3 cupiditate cadit fre
quēt̄ hō ī inuidiā ⁊ ī ipatiētiā sui statꝰ ⁊ di
blasphemiā. apō se nō recte cogitās/bona
tp̄alia se iustiꝰ meruisse. q̄ꝫ talis suꝰ vicinꝰ.
ꝙ idcirco deus iniustꝰ ē. ⁊ sibi non nisi fru
stra ⁊ inanit̄ seruiendū ē. ꝙ si īcomodū ali
qō aut dānū alteri ꝯtigerit/stultꝰ ille letat̄
et gaudet asserēs/ ꝓ suis demerit[is] ⁊ occul-
ta malicia/hᵒ eidē accidē. Cōtra p̄ceptū hᵒ
reductiue peccāt/opeꝝ mīe: tā corꝑaliū q̄ꝫ
spūaliū seu elemosynarū/retētores/veluti
pauꝑibꝰ indigētibꝰ cū facultas adest; ⁊ oc-
currēte euidēte necessitate/nō subueniētes
et spāl'r ꝑentes ꝓprios q̄s pudēdū ē mēdi-
care. aut deseruiētes esurire aut egere/per-
mittētes. ¶ Cōsil'r peccāt q̄ seruitoꝝ suoꝝ
salariū vel lucrū iustū/iniuste retinet. q̄ ele
mosynaꝝ p̄textu. aut fundatōis ecc̄iaꝝ oc-
cupāt iniq̄ alioꝝ bona. dicētes ꝓprietarios
nimis diuites eē ⁊ eisdē abuti. nec eis ꝓpte
rea instituēda fore. Cōdēnat eos nāq3 ap-
probata pauli regula/affirmās nō eē faciē-
da mala vt inde bona eueniāt. Nec q̄q̄ mō
ꝑ pctm̄ offendēdꝰ ē ds̄. eiꝰ trāsgrediēdo p̄-
ceptū/q̄lecūq3 bonū inde ꝓuenire ꝯtigerit

Capitulum .15.

Ostēdit q̄liter in his decē p̄ceptis velut in
mūdo q̊dā speculo. facies ꝯsciarū nr̄aruz/
debemus inspicere.

h H Ec igit̄ sunt decē legis dīne p̄ce
pta/supius enarrata in q̄bus q̄i
speculo q̊dā polito terso ⁊ mūdo religiōis
xp̄iane veritatē ꝑlegere. ⁊ totiꝰ vite nr̄e ac
ciaꝝ ꝯsciaꝝq3 nr̄aꝝ pulcritudinē atq3 fedi-
tatē/possumꝰ distincte ꝯspicere. His medi
antibꝰ/cog̊scit hō vite sue decursuz. q̄liter
diuina p̄cepta seruauerit. q̄ꝫ tūq3 deuiauez
rit. q̄bꝰ modis s̄m varias pctōꝝ spēs deuz
offenderit. q̄lis deniq3 pctōꝝ ꝯfessio hn̄da
sit. Q3 si p̄dictoꝝ aliq̄ a q̄ꝫ nō plene intel-
ligant̄. cōsulat sup his sapiētes/potissime
aūt dūotos viros. Ois nāq3 ꝑsona postq̄ꝫ
ad ānos discretiōis ꝑuenerit/si ꝯsensu vo
lūtario plenario ⁊ deliberato hoꝝ alicui p̄
ceptoꝝ/ꝑ ꝯtēptū inobediens extiterit. dile-
ctōi dei/amorē creature p̄ponēdo. ex salu-
tis statū efficit̄. ⁊ ī dānatōis ꝑiculo statuit̄
nec gratū aliq̄d deo dignū btitudinē oꝑat̄
Quāq̄ꝫ si tēptationē grauē aut diuturnaz
ire siue luxurie vel alteriꝰ pcti q̄s incidat. si
ipsa tēptatio hoi displiceat. aut eidē hō re-
sistat. vel non plene ⁊ deliberate ꝯsentiat:
mortal'r nō peccet: imo sepe nullo mō pec-
cat. s3 magnū erga deū p̄miū meret̄ tēpta-
tioni viril'r resistēdo. ¶ Hic iā ꝓspicere
claꝝ ē. q̄bus vijs ⁊ modis decē hec p̄cepta
infringāt̄. septē mortalibꝰ ⁊ capitalibꝰ pctis
q̄ sūt suꝑbia. inuidia. ira. auaricia. gula. lu
xuria. ⁊ acedia. Quiq3 itē exterioꝝ sensuū
misterio. q̄ sūt visus auditꝰ. olfactꝰ. gustꝰ ⁊
tactꝰ. Sicq3 q̄sq̄s ī his decē p̄ceptis speculi
vite se diligēt intuet̄. recte se ꝯspicit. vere se
cognoscit. seq3 ꝑuipendit. ⁊ his obediens
discrete sapit.

Capitulum .16.

Explicat q̄liter triplicem veritatez ore vel
corde ꝯfitendo. a statu peccati mortalis
ad statum gratie resurgimus.

A Ciens nihilominꝰ nr̄ misericor
f dissimus pr̄ deꝰ. ⁊ cog̊scēs nr̄az
fragilitatē ꝑmaximā. ⁊ ad malū
ꝓnitatez. multiplicibus vijs mortali vita
durāte paratissimꝰ est nobis delicta remit
rere ⁊ gratiā ꝯferre/si dūtaxat veracit̄ et ex
corde sibi tres subscriptas veritates porri-
gimꝰ ¶ Prima veritas ē. Dñe sic vel sic ꝯ
vestrā bonitatē peccaui. qō mihi displicet
rōne cuiꝰ ⁊ pniam ago q: vos offendi. qui
totꝰ ē venerādus ⁊ colēdus qōq3 mādatū
vr̄m trāsgressus sum. ¶ Scd̄a veritas est.
Dñe bonū habeo ꝓpositū ⁊ desideriū vr̄o
iuuamine mediāte. mihi ī futuꝝ p̄cauēdi
ne incidā in pctm̄. ⁊ occasiones pctōꝝ iux
possibilitatē viriū/euitādi. ¶ Tercia veri-
tas ē. Dñe bonā habeo volūtatē pctōꝝ me

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

ꝓꝝ cōfessionē integraliter acīedi/ ꝓ loco ⁊
tpe/ ſm vr̄m ⁊ sancte mr̄is eccl'ie mādatuꝫ
et ꝑceptū. ¶ Has veritates quisq̄s q̄licū-
q̄ꝫ loco ⁊ tpe ſinceriter nō ficte aut mēdaci
ter/ ex corde ꝓnūciauerit/ ſecurꝰ existat ſe in
ſalutis ⁊ grē ſtatu ꝯſistere. ⁊ vitā eternā me
reri. q̄uis oīa enarrata prius crimina ꝯmi
ſiſſet. Si etiā talis absq̄ꝫ alia ꝯfessione cōti
nuo decederet in absentia ſacerdotis. dor-
miēdo aut alio q̄uis mō/ morte ſubita pre
uētus idē finalr̄ ſaluaret̄. acerbissima pur-
gatorij pena mediāte. ¶ Ex q̄ notādū ⁊ ſa
lubre ꝯſiliū elicit̄. vt xp̄ianus q̄libet/ ſingu
lis diebꝰ bis aut ſemel/ ſero ⁊ in mane. aut
ſaltē feſtiuis diebꝰ/ redeat ad cor ſuū ꝯſciaꝫ
examinās. an tres ꝑmiſſas veritates ꝓfer-
re valeat cū cordis ſinceritate. ſicq̄ꝫ intra ſta
tū ſalutis ſe eſſe ꝯfidat. Qđ ſi eas pura mē
te fateri nō valet/ obſtāte volūtate peccādi
q̄ actualr̄ delectat̄/ aut iniq̄ ꝓposito q̄ quis
occasiones pctōꝝ vitare renuit/ quēadmo
dū illi q̄ pctis carnalibꝰ merſi reſurgere no
lunt. aut vſuras ſuas aut iniuſtas mercati
ones ⁊ lucra ꝯtinuāt. vel iniuſte retinēt ali
enū. Quiq̄ꝫ alterīꝰ odio ⁊ vindicte deſide-
rio flagrātes/ in nocēdi ꝓposito pſeuerant
certiſſime ſciāt hi ⁊ ꝯſil'es/ nō epm̄ aut pa-
pā/ tales abſoluere poſſe. Quā q̄ talibꝰ ſalu
tare ꝯſiliū det̄/ vt ꝑ ſeipſos vel alios/ bona
q̄ poterint opet̄. orādo vel elemoſynas dā
do. q̄ deꝰ eoꝝ corda illuminet/ ⁊ ad bonuꝫ
dirigat ⁊ ꝯuertat. Nullū ē eñ bonū adeo
exiguū qđ nō tādē deꝰ et̄na vel tpali merce
de remūeret. Multoq̄ꝫ meliꝰ ē tpale bonū
et minimū/ q̄ oīno nullū ꝓmereri. Salu-
berrimū eſt etiā laudabilē ꝯſuetudinē ille-
ſam ſeruare. ne eam ſemel diſſoluēdo/ nū-
q̄ ineternū forte reſumat.

Capitulum 17

Oſtēdit quis ſit cōfeſſionis modus ⁊ dat
circa hoc vnū breue documentū.

B q
Uotieſcūq̄ꝫ accedit hō ad ꝯfeſſi
onē pctōꝝ explanādā (hoc ē de ne-
ceſſitate ſemel in anno/ circa ſolēni-
tatē paſcalē aut cū mortis iminet ꝑiculum
aut in ſacroꝝ ſuſceptōe. Ad frequētiorē ei
ꝯfeſſionē regulariter nō tenemur/ q̄ ſepiꝰ
ꝯfiteri multū ꝓdeſt ad augmētū grē. ⁊ di
ſtinctiorē cognitionē. ⁊ explicatōꝫ pctōꝝ)
debet ꝑmeditari ꝯfeſſurus/ q̄d aut in q̄ de
liq̄rit. cū examīe diligēti ꝯſciam diſcutiēs.
ac ſi magnū inde tpale bonum reportaret.
Accuſet ſe poſtmodū pctōꝝ hūilit̄/ nō irri-
ſorie. veracit̄ nō ficte. vitupando ſe nō lau
dādo. pure recte atq̄ꝫ ſincerit̄. ꝯfacta īptinē-
tia dimittēdo. diſcrete inſuꝑ vt nō reuelēt̄
hi q̄s cōſortes ⁊ ſocios habuit in pctō. De
his ei ꝯfeſſor inq̄rēs/ grauiter etiā peccaret
niſi forſan ſodales hm̄oi/ cā petendi cōſilij
ad eoꝝ pellēdā violentiā/ ꝯfitēs detegeret.
aut fortaſſis ad explicādā pcti ſpeciē/ neceſ-
ſitas eos manifeſtari poſceret vt ſi q̄s cū ſo
la ſorore carnalr̄ ꝯmixtꝰ fuerit. in q̄ caſu q̄rē
dus eēt ꝯfeſſor pſonā ī ꝯfeſſione detectā ig̃
rans. ¶ Suꝑ caſibꝰ aūt ad abſoluēdū epō
reſeruatis aut ſupiori. remittat ſacerdos ī-
ferior/ ꝯfitētē ad p̄latū vel ſupiorē/ eū potē
tē abſoluere. Niſi forſitan ꝯfitēti mortꝪ pi-
culū imineret. aut magnū aliqđ ſcandalū
ex hoc oboriri vel pcti reuelationē ſeq̄ ꝯie-
ctura ꝓbabili formidet̄. ¶ Hoc v̄o ꝓ re-
gula certa ⁊ documento ſalubri teneat̄: vt
nunq̄ ꝓ pctō ſecreto vel occulto/ pnīa pu-
blica penitētibꝰ iniūgat̄. nec pnīa īponat̄/
quā nequeāt aut nolint ſufferre. ¶ Nō deꝫ
rurſus ꝯfitēs iniunctā ſibi pniam facilit̄ re
uelare. q̄ ꝯtingit interdū/ pctm̄ ſuum ꝓdi
aut cōfeſſoris dicta aut interrogata nimia
leuitate detegere. Hec eñ oīa ſecrete ꝯfeſ-
ſionis integritatē cōcernūt. niſi (qđ abſit)
pctōr penitentē ad malū aliqđ hortaretur.
¶ Eſt ꝑterea vtile ⁊ efficax remediū/ diligē
tius retinendū ab his q̄ ꝑuerſa inclinatiōe
vel ꝯſuetudine incidunt in aliqđ enorme
pctm̄. a q̄ nō de facili retrahūt̄. q̄ .ſ. ſeipō s
ad penā aliquā pecuniariā/ vl' aliā/ vſq̄ꝫ ad
certū tp̄s ꝑfixū/ cū certo rōnis moderamīe
ꝯſtringāt. q̄tieſcūq̄ꝫ in id pctm̄ incidere ꝯti
gerit. Dicūt nāq̄ꝫ ſepiꝰ inſipientes aliq̄. ſe a
pctō ire. luxurie. ꝑiurij. ⁊ ſi qđ eſt ſil'e/ abſti
nere nō poſſe. q̄ tm̄ hoc ipō ſalubri remedio
velut mēdaces faciliime ꝯfutant̄. cū vnius
albi vel franci/ in emēda cuiuſlibet trāſgreſ
ſionis eis inflicta pena. ipſos a ꝑpetratiōe
iniuſti opis retraheret. Un̄ manifeſte con-
uincit̄ eos diuini ꝑcepti ⁊ ꝓprie ſalutis in-
tuitu/ a ꝯſuetꝪ vicijs abſtinere poſſe. niſi fi
ctā ⁊ ꝑuerſā haberēt volūtatē. ⁊ tales velut
fatui veritati nō credūt/ nec obediūt: q̄uſq̄ꝫ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

supplicia luant. ⁊ delictorū suorū serā et
infructuosam pniam agāt. ꝗfitqȝ iusto dei
iudicio vt qui penitere de cōmissis cū pn̄t
nō volunt: cum velint nequeāt.

Capitulum 18

¶Cōcludit nō eē quēq̄ ab alio ad pctm̄ im
pellendū. sȝ ad bonū potius opandū.

Ostremo quicqd agat hō in ꝑ
p sona sua. sūpme caueat/ aliū ad
male agendū solicitare. aut ver=
bis aut factis. exēplis vel ꝯsilijs
aliquid agere/ qđ de se sit occasio ruine pec
cati. spāliter corā iuuenibus aut ꝑsonis in
nocētibus. ¶ Hoc em̄ ꝓpriū est singulare
qȝ demonū officiū. quēadmodū bonoruȝ
angeloꝝ interest spāliter homīes inducere
ad bonū. ¶ Comptū est etiam frequenter
accidere. ꝙ hoīes aliorū ad malū impulso
res vix aut nūq̄ delicti sui cōdignā pniam
assecurantē ꝑficiant. qꝛ nequeūt eos corri=
gere ad bonū/ quos deceperunt. iam forte
dānati sunt vindictā a deo postulātes. eter
namqȝ eis maledictionē iugiter imp̄cātes
Sicuti ex opposito iam saluati aliorū do=
ctrinis ⁊ factis aut opa diligenti (qua nul
lum deo opus ad sacrificiū acceptius esse
pōt. ⁊ ad peccata delendū validius) ꝓ su=
is adiutoribus p̄ces indeficiēter effundūt.
¶ Curet etiā ꝓpterea fideliū quis. iuxta co
gnitōis ⁊ virtutis a deo sibi concessarū fa=
cultatē/ monitiōibus ⁊ exēplis aliū ad bn̄
agendū incitare. pater filiū. doctor discipu
lum: ⁊ sapiēs instruat ignorantē ¶ Roge=
mus tandē ꝓ mutua pace ⁊ vnanimi inui
cem charitate. q̄ post mortē corpis huius
ꝑennis beatitudinis/ ꝑticipes simus: quā
nobis ꝯcedat dn̄s: vn⁹ essentialr̄. ⁊ ꝑsonalit̄
trin⁹ q̄ ē bn̄dict⁹ in secula seculoꝝ. Amē ⁊c.

Scda ps huius opu

sculi. De confessione.

Uisquis a morte pcti ad sa=
q lutis ⁊ grē statū volet resurgere
qđqȝ vt actus sui ⁊ intentōnes
ad vitā eternā vtiles sint ⁊ me=
ritorie/ necesse est. ꝙ delicta sua recogitet et
cognoscat. dolens ⁊ cōmissis. atqȝ ꝓponat
auxiliāte deo a pctō mortali sibi p̄cauere et
abstinere in futurū. ꝯfirmū p̄terea ac since=
rum ꝓpositū habeat/ cōpetentibus loco ⁊
tp̄e pctā sua saltē mortalia distincte ⁊ inte=
graliter cōfiteri. ¶ Qđ vt cōmodius fiat/
priusq̄ cōfitēs crimina sua reuelaturus ac
cedat/ ipsa circa ea matura morosaqȝ dili=
gentia p̄meditari tenet: q̄si magnuȝ aliqđ
emolumentū tp̄ale inde reportare se crede=
ret. vt cōplete magis ipsa confessori suo ac
lucidius exprimat. ¶ Quia vo plīmi sim=
pliciū/ ob negligentiā aut ignorantiā nō ex
cusantē sed potius accusantē/ modos ⁊ spe
cies nesciunt peccatorū/ pn̄s cōfecta est ta=
bula. quā inspiciētes confessuri/ cogitatōe
p̄uia instructi sufficiēter ad salutē poterūt
sua pctā cognoscere. memoriterqȝ tenere. ⁊
cōfessoribus vtiliter reserare. ¶ Procedit
aūt tabula hec/ ꝭm nūerū ⁊ ordinē/ pctōꝝ
mortaliū. q̄ sūt. sup̄bia. inuidia. ira. auari=
cia. accidia. luxuria. gula. ¶ Cōfessurus ḡ
tuā p̄mitus ꝯsciam examinās sic interroga te.

Circa pctm̄ superbie

I vanā tui laudē ⁊ ꝓpriā excellē
s tiam quesiuisti aut optasti. Pro
pter bona fortuita ⁊ caduca. di=
uitias. s. aurū ⁊ argentū terrenas
qȝ possessiones. Aut ꝓpter naturalia bona
scȝ corpis pulcritudinē. fortitudinē. iuuen
tutē. ⁊ similia. ¶ Seu etiā rōne gratuitorum
donorū. sicut est dei cognitio vel affectus
deuotio. ¶ Si alios cōtempsisti ꝓpter ali=
cuius horū bonorū p̄cedentiū defectum.
¶ Si aliqua opa fecisti: vt inde mundanā
laudē acciperes. vel vt alij te meliorē q̄ ipse
sis/ reputarent ⁊ multo magis si hoc fecisti
p̄textu hypocrisis ficte. q̄ vt alijs esses exē=
plar in bonum. vt eos a malo retraheres.
¶ Si nimiū ꝑtinaciter innisus es opinio
ni ꝓprie vel credulitati. alterius cōsiliū cō=
temnēdo. spāliter in materia fidei ⁊ xp̄iane
religionis ex hac em̄ radice/ pullulant here
ses sortilegia ⁊ false credulitates. ¶ Si per
iactantiā aut inanē gloriā opa bona recita
sti. vel te alijs pn̄tibus inculpasti/ vt ob hᵒ
humilis ⁊ deuotus crederis. ¶ Si glori
atus es corde aut ore de malo. vt qđ aliuȝ
defraudasti. vel ei iniuriā intulisti. qđqȝ ꝑ
te ⁊ tuos cōplices/ ad male agendū potēs
existis. ¶ Si supioribus tuis inobediens
extitisti. ⁊ eos ꝯtēsisti. p̄cipue carnales pen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.5.7

tes ⁊ ſpũales. ¶ Si intra cõfeſſionẽ menti
tus es. pctm̃ tuũ aut eius ſpeciẽ mundano
pudore celãdo. talis eñ cõfeſſio / inutilis ẽ
ſed ⁊ nouũ crimen incurris. ¶ Si pctõꝝ
tuoꝝ excuſatões q̃ſiuiſti. aut minuiſti cul
pam tuã ſocijs aut cõplicibus imponẽdo
¶ Si te ꝑ inobedientiã ⁊ cõtemptũ excõi-
cari ꝑmiſiſti. aut leuiter nimis excõicatis
ꝑticipaſti. ¶ Si in iudicio publico vel ali-
bi ob pudorẽ veritatis reuelãde. ꝑiuriũ cõ-
miſiſti. ¶ Si a bonis opibus aut verbis
abſtinuiſti / ꝓpt̃ obloquẽtiũ q̃rundã fatuo-
rum timorẽ. ¶ Si indignãdo cõtempſiſti
pctõres / paupes ignorãtes. impotẽtes aut
infirmos. eos p̃cipue qui tibi genere ꝓpin
qui ſunt. aut ſi eoſdez irriſiſti. ¶ Si ſignis
aut verbis / cõtempſiſti eos qui ſtudẽt de-
uotõi. ¶ Si p̃ſumptõe motus / aggreſſus
es ardua / ſciam tuã aut potentiã excedẽtia
aut tuo ſtatui vel ſtudio indecẽtia.

Circa pctm̃ inuidie.

ſ
Si de alterius incõmodo le-
tatus es. cũ ei infortuniũ ali-
qđ cõtigerit. aut ſi diffamatiõez
ſeu ꝑſecutionẽ incurrerit. ¶ Si
de bonis alterius doluiſti. qꝛ bñ famatus /
bonus / pulcer / ſapiẽs / eloquẽs / deuotꝰ / aut
religioſus exiſtat. ¶ Si malũ alteri p̃opta
ſti. vł bonã famã ipſius minoraſti / verbis
iniquis de eo publice vel ſecrete manifeſte
aut frauduliẽter ꝓlatis. eius verba ⁊ opa.
ſiniſtre iudicãdo. aut in peiorẽ ꝑtem freq̃n
ter interp̃tando.

Circa peccatum ire.

ſ
Si diu cũ cõſenſu / iram ꝯtra ꝓxi
mũ tenuiſti / cũ deſiderio vindi-
cte vel appetitu nocẽdi ꝑ te vel
ꝑ aliũ v̄bis aut factis. ¶ Si ira
vel odio ꝯ̃ quẽcũqꝫ contumelias ꝓtuliſti.
aut in rebꝰ nocumentũ p̃buiſti. vel irriſiſti
¶ Si euz ꝑcuſiſti. vulneraſti occidiſti. Et
attẽdat̃ diligẽter an leſus ſacerdos aut cle-
ricus extiterit. ¶ Si a leſis a te vel iniuriaz
paſſis / veniã petere renuiſti cũ p̃ſertim eq̃-
les tibi forent. aut in nullo ſubiecti. ¶ Si
arma inuaſiua ad nocendũ tuliſti ¶ Si al
teri mortẽ ſiue leſionez illicite minatus es
et̃ appoſito iuramẽto. ¶ Si ſecretũ alienũ
reuelaſti. ¶ Si hũiliter a te veniã petẽtibꝰ
indulgẽtiã denegaſti. ¶ Si motus ira / iu-
raſti neq̃ter vel ꝑiuriũ cõmiſiſti. aut ſi deũ
blaſphemaſti. ludũ alearũ aut aliũ exercẽ-
do. ¶ Si odio vel rancore potius q̃ iuſti-
cie zelo / placitatõibus vel litibus / aliũ ve-
xaſti. ¶ Si alteri maledixiſti p̃ſertim ꝑen-
tibus aut ꝓpinquis.

Circa pctm̃ auaricie.

ſ
Si alio neſciẽte vel nolẽte retines
illud qđ eſt ſuũ. ¶ Si furtuz rei
ſacre aut eccl'iaſtice vel alterius
cuiuſcũqꝫ / intra eccl'iã vel locuz
ſacratũ ꝯmiſiſti. ¶ Si ꝯ̃ deũ ingratꝰ indi-
gnaris q̃ nõ tibi ſicut ⁊ ceteris ꝓuenerint
diuitie. nec ad votũ ꝓſpere ſuccedunt oĩa. ⁊
ſi ob hoc immemor dei bñficioꝝ ſibi ſeruĩ
re ꝯtẽnis. ¶ Si cõia bona dñoꝝ vel ꝑentũ
laute nimis in vſus ꝓprios ſumpſiſti. aut
mercẽnarioꝝ ⁊ ſeruitoꝝ iuſtũ lucrũ / nõ eiſ
dem tribuiſti. ¶ Si falſas ⁊ iniuſtas mer-
caturas exercuiſti ⁊ modum inq̃ras. ¶ Si
falſo ⁊ mẽdaci artificio vſus es modũ q̃re
¶ Si ſymoniã in te vel in alio ꝑpetraſti.
¶ Si ꝯmutatõe vſuraria cũ alio ꝯ̃xiſti. ad
uertat̃ modus. ¶ Si fine lucri ꝑiurꝰ fuiſti
¶ Si ludis ꝓhibitis vt ẽ taxilloꝝ ludus /
auaricia motꝰ te imiſcuiſti. ¶ Si feſtiuis
diebꝰ ſepe lucri / manualẽ laborẽ aut merca
tionẽ ꝑ te vł aliũ fieri ꝯſẽſiſti ¶ Si ꝯmiſſa
tibi ĩ teſtõ vel alit̃ legata vł elẏnas / ꝑficẽ ⁊
diſtribuẽ neglexiſti ¶ Si opa mĩe ⁊ elemo
ſynas occurrẽte nccitate oblatões ⁊ decias
ꝑficere aut ſoluẽ ꝯtẽpſiſti. ¶ Si ficta adu-
latõe vel intẽtõe / pecunias extorq̃ndi aliũ
decepiſti aut etiã irriſiſti. ¶ Si ꝑentũ vel
mariti bona eis inſcijs abſtuliſti. ¶ Si ꝓ-
prias ⁊ alienas poſſeſſiões / inutilit̃ ꝯſum
ſiſti. ¶ Si alieni dãni / cã vł occaſio volũta
rie ⁊ gaudẽt̃ extitiſti / vt lucꝝ ĩde vł ꝯmodũ
reportares / vt exẽpli grã ſi int̃ duos rixam
moues / vt ex eoꝝ mutua lite aut v̄bere vel
occiſione / emẽdã iudiciariã aut patrocinij
lucrũ feras. ¶ Si famẽ aut peſtilentiã op-
tas / vt ꝑ eã diteris. aut de ꝑẽtũ morte gau-
des / vt ſuã hereditatẽ accipias. aut ſi ꝑiu-
ras. aut aliũ ad ꝑiurãdũ ĩpellis / vẽdẽdo et
emẽdo. ¶ Si ĩ artificio q̃cũqꝫ / inutiles ad
inuenis nouitates vt ditatus abũdes.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

Circa peccatū acedie

Si missam ⁊ horas vl'aliud diui- E
nū officiū seu ꝟuitiū omisisti ce-
lebrare/ad q̄ dicēda tenebaris. ¶ Si
in festis spāliter ab eccl'ia obseruari p̄cepit
aut al's/ꝑ tristiciā negligētiā vanitatez aut
diuū/eccl'iasticū officiū p̄dicatōes ⁊ sermo
nes audire ꝯtēpsisti. ¶ Si ꝯcessum tp̄s/di
ebus p̄serti festiuis in v̄bis aut factis ocio
sis/inutilit' ꝯsūpsisti/ aut eccl'iasticū officiū
ꝟmonibꝰ garrulis turbasti. ¶ Si idē p̄sti-
tū tp̄s/excessiue dormiēdo in lecto tuo de-
morādo vl'alit'/male occupasti. ¶ Si ꝑ ne
gligētiā aut incuriā. sctās hr̄e meditatiōes
mortis iudicioꝝ ⁊ bn̄ficioꝝ dei erga te p̄ter
misisti ¶ Si ꝓ bn̄factoribꝰ tuis/viuis ⁊ de
fūctis/p̄ces fundere neglexisti. ¶ Si ꝯmis
soꝝ tuo regimini ⁊ cure/nō recte solicitꝰ ex
titisti. ¶ Si negligēt' de pctis ꝯtritꝰ es aut
ꝯfessus. vel an̄ cōfessionē circa pctā tua pre
meditatōe hr̄e noluisti. ¶ Si pctōꝝ tuorū
oblitꝰ es. vel iniūctā pn̄iam minꝰ debite ꝑ-
fecisti. ¶ Si q̄libet vota vel ꝓmissa infrin-
gēdo trāsgressus es/⁊ attēdat' modꝰ. ¶ Si
deniqꝫ p̄ceptoꝝ eccl'ie fuisti trāsgressor. vt si
publicā eucharistie sūptionē vl'alioꝝ sacro
rū susceptionē distulisti. ¶ Si nō recte ipa
sacr'a suscepisti vt si nō p̄missa debita inte-
grali confessione.

Circa pctīn luxurie.

Si morosas cogitatōes circa carna-
lē actū/cū ꝯplacētia ⁊ delectatōe no
ciua/ī corde tenuisti. ¶ Si cogita-
tiōibꝰ talibꝰ vel aspectibꝰ aut v̄bis aut sig-
nis aliq̄bꝰ/motū carnis excitasti. nec eidez
sufficiēter restitisti. ¶ Si huiꝰ pcti occasio-
nes nō fugisti. aut qḋ deteriꝰ ē/easdē ꝓcu-
rasti. ¶ Si ꝑ tales tēptatōes vel motꝰ in lu
xuriosū ꝯsensum cecidisti/affectādo exteriꝰ
opus si posses vel auderes ꝑficere. ¶ Si at
tactū aliquē inhonestū vel pruritū in mē-
bris pudēdis exercuisti/ex q̄ carnalis dele-
ctatio secuta sit. ⁊ modꝰ diligent' aduertat'.
¶ Si taliū pctōꝝ/erga alios cā vl'ruine oc
casio fueris. v̄bis. oscul'. āplexibꝰ aut alijs
signis. vel forte picturis ⁊ figuratōibꝰ inho
nestis ¶ Si dormiēdo hāc carnalē delecta
tionē vel pollutionē incurristi. Si cū alia ꝑ
sona carnalē cōmixtionē incidisti. Et atten
dat' cuiꝰ gradꝰ vel ꝯditōis foret ꝑsona. aut
vxorata alteri. aut v̄go. si genere ꝓpinq̄. ⁊ i
q̊ gradu si sanctimonialis religiosa. aut in
sacris ordinibꝰ ꝯstituta. si tibi ꝯsēsit aut ei
violētiā intulisti. si deniqꝫ eiusdē tecū sexꝰ
aut alteriꝰ erat. ⁊ exp̄mat' modus ¶ Si lu
xurie pctm̄ ope ꝯsūmasti alio ordine q̄ nā
dictauerit. ¶ Si mr̄imonij legitimā hone
statē nō obseruasti. rōne opis ī se vel circū-
stātiaꝝ. q̄ magis ī ꝯfessione certis sūt inter
rogatōibꝰ cog̊scēde q̄ v̄bis vel scp̄turis q̄-
buslibet/ī publico reserāde. ¶ Si diebꝰ fe-
stiuis minoribꝰ aut minus solēnibꝰ /talia
pctā ꝑpetrasti. aut forsan in sacratis locis.
¶ Si abortiuū ꝓcreasti. aut fetū ex vtero
nasci īpedisti. aut ob stricturā vestimētorū
aut ꝑ agitatōz corpis īmoderatā vel chore
is vel alijs pl'ibus inusitatioribus modis
¶ Si dissolut' ⁊ inhonest' aspectibꝰ ⁊ cho
reis aut gestibꝰ ī cōpositis/vel innata pul-
critudīe/aut fuco mēdacit' colorata/vel de
niqꝫ vestimētis supfluis alios ad malū al-
licere voluisti aut te ꝯcupisti ab eisdē affe-
ctari. ¶ Si tibi mr̄imonial'r ꝯiūcte ꝑsone
carnalis copule debitū/īfirmitate aut alio
legitimo impedimēto cessante/ denegasti.

Circa peccatū gule.

Si ieiunia/ab eccl'ia obseruari mā-
data/trāgressus es. cessante infirmi
tate. impotētia vel alia rōnabili cā.
¶ Si ex nimia cibi vel potꝰ sūptōe: ebrieta
tē luxuriā dissensiones aut corpis infirmi-
tatē incurristi. ¶ Si ob eādē cām/studiuz
laborē mercatōz vel aliud opꝰ ad qḋ agēdū
tenebaris omisisti. ¶ Si ꝑ nimios sūptus
in potibꝰ ⁊ cibis/te vel tuos heredes/indi-
gere aut mēdicare coegisti ¶ Si deniqꝫ ni
mis auide/aut abūdant'/cibū sūpsisti. vel
delicata fercula curiose ꝑpetrasti. aut horā
comedēdi p̄uenisti. sic q̄ ex hoc p̄ceptū ali
qḋ dei vel eccl'ie solueret' vel grande aliqḋ
corpis incōmoduz seq̄ret'. ¶ Per hec aut
oīa q̄ de septē pctis mortalibꝰ iā explicata
sunt p̄t hō cog̊scere q̄bꝰ modis q̄nqꝫ sēsuū
exterioꝝ misterio/ꝯ decē leg' p̄cepta. ꝯ mīe
opa. ⁊ duodecī nr̄e fidei articulos/deliq̄rit
vt nō sit opꝰ/hec posteriora p̄oribꝰ addere
nisi q̄s enumeratis p̄oribus specialiora et

ꝑticulariora adiungere voluerit.

Ad plenariũ aũt ꝓcedẽtiũ intelle=
ctũ/vt agnoscat q̃liter rite sit faci
enda ꝯfessio notãda sũt aliq. ¶ Pri
mo ꝙ de cõi regula ẽ/⁊ eccl'e ꝓcepto /tenet̃
q̃libet ad min⁹ semel ĩ ãno circa pasca pctã
sua ꝯfiteri. cũ et eucharistiã aut aliõ sacrm
suscipe intẽdit. tũc etiã cũ mortl' iminet pi=
culũ. Cũ pterea ipse q̃ peccatorẽ absoluere
põt/adest cuius pñia nunq̃ ĩ posterũ hñi
formidat̃. q̃uis sepius confiteri ꝓsit. q̃ter
vicȝ annuatim. vel mẽsibus singulis. aut
q̃libet solẽni festo iuxta psone facultatẽ et
statũ. ¶ Scdo ꝙ cõfessio in loco patẽti vl'
publico fieri dȝ. ne occasione secreti loci et
ptextu deuotõis. ĩpellat dyabolus ad ma=
las cogitatões. ⁊ iniqua v̾ba vel opa. nũq̃
etiã cõfessor ꝯfitẽtis vultũ aspiciat. ¶ Ter
cio ꝙ multa sũt crimina/a q̃bus pctõrẽ sa=
cerdos simplex absoluere nõ põt. nisi peni
tẽtiarius fuerit. aut a plato supiori ptãtem
acceperit. Quẽadmodũ sortilegiũ. qd aliqñ
p abusũ sacrarũ rerũ cõmittit̃. aut ex alijs
rebus friuole cã querit̃ q̃ nõ est in cã intẽti
effectus. q̃ p res sacras cõmittit̃. sacrilegiũ
ꝙ est furtũ rei sacre vel intra locũ sacrum.
Percussio violẽta sacerdotis vl' clerici. Sy
monia. heresis. ceteraq̃ crimina q̃bus eo
facto excõicatõis sniam incurrũt delinq̃n=
tes. homicidiũ. pcussio pris aut mris. per
iuriũ in iudicio publico cõmissum adulte
riũ signãter notoriũ. mulierũ raptus violẽ
tus. defloratio v̾ginũ. corruptio sanctimo
nialiũ. ⁊ incestus cũ cõsanguineis intra q̃r
tũ gradũ. votorũ fractio. oppssio puulor
infantiũ ob negligentẽ custodiã. pctm̃ itẽ
turpissimũ ⁊ abominabile qd ꝯ naturã di
siue in ꝓpria psona p molliciẽ ppetratũ sit.
siue in alio ꝯmissum q̃ eiusdẽ sexus existit
vel in psona alterius sexus si fiat ĩ alijs mẽ
bris q̃ natura ad generationẽ deputauerit
vel si deniq̃ in alia spẽ admissuȝ sit. Talia
nanq̃ crimina grauiora sunt q̃ sit esus car
niũ in sacrosctõ die veneris. vñ ⁊ de eis te
net̃ pctõr expsse ꝯfiteri/sub pena eterne dã=
natõis. ¶ Quarto ꝙ psona cõfitẽs/ dȝ hr̃e
volũtariũ ꝓpositũ oĩa pctã sua iuxta vires
integraliter explicãdi. ⁊ ad interrogata ve=
ritatẽ sine mẽdacio rñdere nec ad sui excu=
sationẽ quicq̃d celare. Itẽ celare etiã debet
peccatũ alterius. nisi fortassis aliter/ suum
pctm̃ reuelare nõ possit vel nisi psonã tales
ad suũ cõmodũ spũale cõfessori detegeret
absq̃ piudicio cuiuscũq̃. Qr si platus su=
perior vel penitẽtiarius nõ singula pctã cõfi
tentis integraliter sed solos casus reserua=
tos audire voluerit reseruet pctõr alia deli=
cta minori sacerdoti ptãtem sup his hñdi
cõfitenda. ¶ Quinto ꝙ nullus iniunctaȝ
pniam recipe dȝ/nisi quaȝ pficere voluerit.
quã ⁊ celare tenet̃ vna cuȝ alijs a cõfessore
platis/aut interrogatis nisi forsan qd ab=
sit idẽ cõfessor cõfitentẽ verbis aliq̃bus ad
malũ inducere vellet. ¶ Sexto ꝙ si grãde
qd alicui restituendũ sit. ⁊ is ignoret̃ cui dȝ
restitui. vel etiã si votorũ ꝯmutatio aut re
laxatio faciẽda sit. consulat̃ platus supior
vel alius horũ ptãtem hñs/non tñ sacer=
dos inferior. ¶ Septimo ꝙ sup pctis ĩ ge
nerali supius numeratl' /si casus spãles oc
currãt. vel nũerus delictor. tenet̃ hoc cõfi
tens explicare. tũc psertim qñ pticularitas
casus vel nũerus/spãlem haberet annexaȝ
maliciã mortalẽ. vt cũ q̃s decẽfrancos ab=
stulit paupi/vxorẽ ⁊ filios hñti/vel in loco
sacro grauius pctm̃ est q̃ furtũ pcise in ge=
nerali ꝯmisisse. Et pariformiter in alijs ca
sibus pticularitas exprimat̃. put ꝯfitẽs me
minerit ſm bñplacitũ ꝯfessorl'. omissis cir
cũstãtijs alijs ad pcti grauitatẽ iptinẽtib⁹.
¶ Octauo ꝙ si psona ꝯfitẽs in peccãdi ꝓ=
posito perseuerat vel de nouo pctm̃ iterare
disposuit aut ꝙ ablatũ alteri ſm facultatẽ
suã nõ vult dimittere vel restituere. aut ꝙ
a carnali pctõ luxurie recusat abstinere vel
ꝙ nocẽdi iniquũ ꝓpositũ retinet. null⁹ hãc
psonã a pctis ꝯfessis põt aut dȝ absoluẽ. q̃=
q̃ tali psone salubrit̃ cõsulat̃ vt bona q̃ po
terit interĩ pficiat q̃tin⁹ eã ds inviã rectã di
gnet̃ illustrare ¶ Nono notet̃ ꝙ pctm̃ qd
libet tãto pei⁹ ac deterius ẽ. q̃to pl'ibus in=
tulit nocumentũ. Propterea si q̃s fuerit al
terius ruine cã ⁊ occasio. vt innocẽs. pser=
tim iuuenes aut puellas suo cõsilio horta
tu vel alio quouis mõ solicitãdo ad pctm̃
agat huius rei districtam pniam. ⁊ pcuret
deceptorũ a se correctionẽ. aut emẽdationẽ
totis viribus ꝓcurando ⁊ p se ⁊ alios eos
ad viã veritatis ⁊ sanã doctrinã reducẽdo
In hoc eñ cõsistit portio principalis sue

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

satisfactõnis ꝛ pnīe. ¶ Decimo ꝙ si quis
post consciē sue examinationē diligentem
ipse peccatoꝝ quorundā etiā mortaliū a se cō
missorū nō reminiscat̄: tūc ꝑ solā generalē
ꝯfessionē de ipsis absq̄ alia spāli saluabit̄.
si tñ ea prius oblita/postmodū ad memo-
riā redierint/ea spāliter certis tp̄e ꝛ loco cō
fiteri tenet̄. Qua in re piculosum est ꝯmis
sorū a se delictoꝝ mortaliū/ꝑ negligentiā
atq̄ desidiam immemorē fieri.

Absolutio

f Forma absolutõis sufficiēs req̄-
sita ꝓ pctō de q̄bus cōfessor in-
tendit ꝛ pōt absoluere cōfitentē
Ego absoluo te a pctīs tuis. In noīe p̄ris
et filij ꝛ spūssancti Amen. Et si cōfessio fi-
at de excōicatiōe tm̄modo. dicat̄ sic. Ego
absoluo te ab excōicatōe tua. In noīe pa-
tris ꝛ filij ꝛ spūssancti Amen. Et si cū hoc
fiat absolutio de pctō ꝓpter qđ lata ē excōi
catio/vel de alijs/addat̄ forma prior. Ad-
ditões quedā alie cōditionales aut inuo-
lute/tutius dimittunt̄.

Tercia pars huius

opusculi de scīa mortis.

i S I veraces fidelesq̄ am
ici cuiuspiā egroti/curā dili
gentius agāt ꝓ ipsius vita
corpali fragili et defectibili
cōseruāda exigūt a nobis.
multo fortius deus ꝛ caritas ꝓ salute sua
spūali solicitudinē gerere spālē. In hac ei
extrema mortis necessitate/fidelis ꝓbatur
amicus. Quippe nullū est opus miscđie
maius siue cōmodosiꝰ. qđ ꝛ tāti apud deū
meriti ꝛ amplioris freqūēter estimat̄/quē
admodū ꝑsone nr̄i saluatoris iesu xp̄i si in
terris nobiscū degeret/impēsum seruitiū
corpale. Quāobrē cura fuit p̄n̄ti scripto cō
ponere breuē quendā exhortatiōis modū
habendū circa eos q̄ sunt in mortis articu
lo cōstituti. valentē etiā generalr̄ oībus ca
tholicis ad artē ꝛ noticiā bn̄ moriēdi con-
quirendā. ¶ Continet aūt hoc opusculū
breue/q̄tuor pticulas. s. exhortatões. inter
rogatões. orōnes ꝛ obseruatiōes.

Prima pars cōtinet

quatuor exhortatões.

Prima est.

a Amice dilecte aut dilecta. ꝯside
ra nos oēs subiectos esse potēti
manui dei et ipsiꝰ volūtati. oēs
nos cuiuscūq̄ cōditõnis aut status/reges
principes/diuites/ꝛ paupes/mortis tribu
tū soluere necesse est/venimus in mundū
ꝑegrinorū more. vt ex eo trāseamus nō vt
māsionē in eo stabiliamus. q̄n potius vt h̄
bn̄ ꝛ meritorie viuētes ꝛ deo seruiētes/hor
ribiles inferni penas euitemus. ꝛ gloriam
eternā habeamus. ¶ Recog̃sce diligenter
cū grārū actõe/a deo tibi cōcessa bn̄ficia. ꝙ
tibi etiā in hac extrema hora/sui cognitiōē
dederit. nec te morte subita p̄occupauerit.
grās ꝓ his ꝛ alijs innumeris donis nunc
eidē refer: ad suā infinitā misericordiā cōfu
giens. ꝛ de cōmissis a te criminibus veniā
hūiliter poscens. Solicite cogita te in via
tua plurima delicta ꝑpetrasse q̄bus penā
ferre meruisti. vn̄ ꝛ huius infirmitates. et
mortis penas patienter tolerare debes/ro
gās deū vt p̄n̄tis doloris/acerbitas/remis
sionē opet̄ pctōrū. ꝛ purgatorij horribilis
cruciatus/in hāc afflictionē tuā/ꝑ suā mi-
sericordiā cōmutet̄. Tolerabiliꝰ est nanq̄
hic p̄n̄tialr̄ q̄ꝫ in futuro puniri. Qr si sic cor
de cōtrito/patiēs penā necessariā tanq̄ vo
luntariā feres ꝛ oēm penā ꝛ culpā remittet
deus. certusq̄ ꝑadisū introibis. Alioq̄n
ꝑ impatientiā/eternā penā ꝛ dānationem
incurres. ¶ Sup oīa in hac extrema hora
cōstitutus/meditare circa tuā spūalē salu-
tem. nunq̄ eñ fortassis in futurū huius
meditatõis occurret oportunitas. oēm ali
am solicitudinē/ꝛ rerū terrenarū curā relin
que. q̄s relinqui necesse est. q̄ etiā nec ab in
ferni p̄cipitio corruentē eripe valēt. Plens
fide te deo cōmitte ꝛ ei qui oīpotēs bonus
et sapiēs est te ꝛ tua ꝛ tuorum regēda p̄be.
Oēm p̄terea cogitatū tuū in eum dirige.
astantes solūmodo ꝛ supstites rogans. vt
ꝓ salute tua deū p̄cibus exorent.

Scđa pticula sex ha

bet interrogationes.

d Dilecte aut dilecta. Uis tu mori
et viuere in soliditate fidei xp̄ia-
ne respectu dei ꝛ dn̄i nr̄i iesu xp̄i

tanq̃ verus fidelis ⁊ obediẽs sancte mr̃is
ecc̃ie filius? Rñdeat volo. ¶ Petis a deo
veniã pctõꝝ tuorũ/cõmissorũ ⁊ omissoꝝ.q̃
ↄ eiusdẽ amorẽ.maiestatẽ atq3 bonitatẽ fe=
cisti. Nec eũ ꝑut debebas honorasti? Rñ
deat peto. ¶ Habes ne sincerũ ꝓpositũ et
explicitã voluntatẽ/vitã tuã in melius cõ=
mutare atq3 corrigere si vita comes superfu
erit? Rogas etiã deũ/vt tibi gratiam pstet
hoc ꝓpositũ cõtinuãdi veraq3 cõtritionez
hñdi. ¶ Es tu ↄscius tibiipsi/alicui⁹ pcti
mortalis vel criminis/de q̃ nõ sis ↄfessus.
Optas ne etiã cor tuũ illuminari/ad obli=
torũ criminũ sique sint/habendã noticiã.⁊
si tu libẽter cõfitereris ea. ¶ Vis ablata ꝑ
te/restitui integralr̃/q̃tũ ad id teneris/iu=
xta tuarũ facultatũ valorẽ.etiã vsq3 ad oĩm
bonorũ tuorũ cessionẽ ⁊ renũciationẽ.vbi
al's satisfactio fieri nõ valeret.⁊ coram deo
et hoĩbus veniam iniurie petis. ¶ Indul
ges ex corde oĩbus q̃ tibi nocumentũ intu
lerũt/ob reuerẽtiã ⁊ amorẽ dñi nr̃i iesu xp̃i
a q̃ ⁊ veniã speras. Petis silr̃ indulgeri ti=
bi ⁊ remitti ab his q̃s verbis aut factis le=
sisti. Ad has oẽs p̃missas interrogatõnes
affirmatiue rñdeat: volo.

Tercia particula bre

ues ministrat orationes.

p 'Rimo dicat infirmus ex cor
de deũ orans. ¶ Deus meus pi
issime pr̃ miserere mei. De⁹ me=
us piissime pr̃. In manus tuas
cõmendo spm̃ meũ. Pater misericordiarũ
miscdiam fac huic paupcule creature tue.
Adiuua me nũc etiã in hac vltima necessi
tate. Succurre dñe iam aĩe egenti ⁊ desola
te.vt nõ a malignis spiritib⁹ captiuet̃. et a
canibus infernalibus deuoret̃. ¶ Dulcissi
me iesu ob honorẽ ⁊ virtutẽ tue bñdictissi
me passionis/iube me recipi intra numeꝝ
electorũ tuorũ. Saluator meus ⁊ redẽptor
meus.reddo me totũ tibi/non me renuas
ad te venio:nõ me repellas. Dñe padisum
tuũ postulo.nõ ob valorẽ meorũ meritoꝝ
sed in virtute ⁊ efficacia tue benedictissime
passionis ꝑ quã me miserũ redimere volu
isti ⁊ mihi padisuz p̃cio tui sanguinis eme
re dignatus es.ipm̃ mihi conferre festina.
ꝓpter quẽ nec tue diuitie/aut potentia mi=
nuet̃. nec ipse paradisus angustior aut mi
nor inueniet̃. ¶ Salutet postmodũ beatis
simã virginẽ Mariã dicẽs. Regina celorũ
mater mĩe.cõfugiũ pctõrũ.reconcilia me
vnigenito filio tuo eius clemẽtiã ꝓ me in=
digno pctõre interpella.vt ob amorem tuũ
mea remittat crimina pducẽs in glĩã suã.
¶ Angelos dei hinc p̃cibus inuitet inqui
ẽs. Spũs celoꝝ/angeli beatissimi/assisti=
te q̃so mihi migrãti ex hoc seculo ⁊ potẽter
eripite me ab oĩbus aduersariorũ insidijs
et aĩam meã in vr̃m ↄsortiũ assumite. Tu
p̃cipue angele bone custos meus. ¶ Post
hec inq̃rat̃ ab infirmo/cui sctõrũ vel sctãrũ
magis deuotus extiterit/vt illi p̃cẽ offerat
dicẽdo. O gloriosissime sctẽ vel sctã singu=
larẽ in te diũ viuerẽ/spem ⁊ ↄfidentiã repo=
sui/succurre nunc mihi in hoc extremo ne
cessitatis articulo laborãti.nunc anxior su
pra modũ.tp̃us nunc instat ⁊ hora.iam in
adiutoriũ meũ intende.

Quarta ps quasdam

obseruatões edocet.vt sciat̃ qualis p̃dicto
rum vsus habendus sit.

f I patiẽs/nondũ eucharistiam
aut extremã vnctionez suscepit.
interroget̃ an eadẽ sacra deuote
patus est recipe? ¶ Si etiã sup interroga
tiõibus p̃missis.verisilr̃ appareãt rñsiões
patiẽtis nõ vsq3quaq3 sufficiẽtes existere.re
mediũ apponat̃ q̃tũ id ↄmodius fieri po
terit.vel ꝑ ministrationẽ sacrorum ↄfessio
nis.eucharistie aut extreme vnctõnis.vel
eidẽ manifestãdo piculũ qd̃ incurrit/ non
plene satisfaciẽdo petitiõibus/sup fide sua
et salute conscie ꝓlatis. Moneat̃ vt dece=
dat tanq̃ verus ⁊ fidelis xp̃ianus. ¶ At=
tendat̃ si infirm⁹ ipse/excõicatõis vincula
astrictus teneat̃.⁊ ꝓpterea summitat se to=
tis viribus ordinatiõi sancte matris eccle=
sie vt absoluat̃. ¶ Si moriturus ꝓlixum
tp̃is spacium.ad suã recollectionẽ habeat.
nec morte festina p̃ueniat̃/legẽde forẽt co=
ram eo ab astãtibus/hystorie ⁊ orõnes de
uote.in quibus sanus ⁊ viuens amplius
delectabat̃.vel recẽsenda essent diuina p̃ce
pta vt ꝓfũdius meditet̃ si quid aduersus
ea negligenter oblitum deliquerit. vel si=
milis coram eis instructio recitet̃. ¶ Si pa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.5.7

tiens vsum loquendi pdiderit habet tñ sa
nam & integrã noticiã ad interrogatões si-
bi factas vł orones corã eo recitatas/signo
aliquo exteriori vel solo cordis cõsensu rñ-
deat. hoc eñi sufficit ad salutem. ¶ Presen
tet infirmo/imago crucifixi vel alterius sã
cti quē sanus & incolumis/spũaliter venera
bat. ¶ Si non oĩa pmissa dici breuitas si
nat/pponende sunt orones. illa psertim q̃
saluatori nostro iesu xpo dirigit. ¶ Nul-
latenus aut minime si fieri possit/morienti
amici carnales. vxor/liberi/vel diuitie/ad
memoriã reducant. nisi inqñtum id exigit
patientis spũalis sanitas & dum alias con
uenienter omitti nequit. ¶ Non det infir-
mo nimia spes corpalis salutis cõsequēde
ingerat potius eidē/prima monitio supius
explicata. Sepe nanq3 p vnã talē inanē et
falsam cõsolationē/& incertã sanitatis cor-
poree cõfidentiã/certã incurrit hõ dãnatio
nem. Quinimo hortãdus est patiens vt p
cõtritionē & cõfessionē/aĩe sanitatē pcuret
q & ad salutem corporis (si sibi fuerit expe
diens) valere poterit. et inde securior atq3
quietior erit. ¶ Quia vo frequenter corpa
lis infirmitas/ex aĩe languore ortũ habet/
papa p expssam decretalē cuilibet medico
corpis/districte pcipit. ne cuiqz egroto/cor
poreã cõferat medicinã priusqz de spũalis
medici cõfessoris. s. requisitiõe/eundē mo
nuerit. Hinc expediens videret. vt in qui
buslibet pauperũ hospitalibus/vel domi-
bus dei/statuto firmaret. ne quis ibidem
eger suscipi posset/qui nõ primo ingressus
die/cõfessionē faceret/vel idoneo sacerdo-
ti ad hoc ipsum deputato/paratus confite
ri se cõtinuo psentaret. sicut in domo deo
parisius/laudabiliter obseruat.

Opusculum triptitum finit.

Tractatũ sequētem

de dĩa peccatorũ venialiũ & mortaliũ/edi
ditidē xpianissimus doctor dñs Johan-
nes de Gerson/p quarundã psonarũ lai-
carũ simpliciũ eruditõe in idiomate pprio
sc3 lingua gallica. Sed p aliorũ eruditõe/
alius qdã/ipm trãstulit a gallico ĩ latinũ.

Incipiunt Rubrice

cõsiderationũ tractatus sequentis.

j Declaratio generalis qd est peccatũ mortale aut veniale.
ij Quõ in oĩbus peccatis repiri põt peccatũ tñmodo veniale.
iij Qñ vana gloria/est pctm mortale aut veniale.
iiij Qñ supbia ē pctm mortale aut veĩale
v Qñ iudicare est peccatũ. & quale.
vj Qñ ptēptus supiorz/est pctm & qle.
vij. Qñ inuidia est pctm. & quale.
viij Qñ ira est pctm. & quale.
ix Qñ acedia est pctm. & quale.
x Qñ auaricia est pctm. & quale.
xj Qñ gula est pctm. & quale.
xij Qñ luxuria est pctm. & quale.
xiij De mentiendo.
xiiij De iurando.
xv De correctione fraterna.
xvj Qñ ɔ psciam facē/est pctm mortale & qñ nõ
xvij Quõ de duob⁹ malis/min⁹ ē eligēdũ
xviij Qñ ignorantia est pctm.
xix De cõfessione/plura documenta.
xx De peccatis q̃ fiunt in mercantijs.
xxj De bona credulitate fidei nostre.
xxij De excõicatõibus.
xxiij Qñ vitari debet sacerdos de audiēda eius missa & qñ non.
xxiiij Quale malũ facit veniale pctm.
xxv Exemplũ generale declarãs quid est pctm mortale aut veniale.

Prologus in tracta-
tum sequentem.

Qui bene considerat boni
tatem dei erga nos. causaz
habet magnifice regratian
di & laudandi deum. Cuz
enim de iustitie rigore/de-
berem⁹ ei seruire quotidie
meliori modo quo possemus sine cessatio
ne nihilominus nostre compatiens fragi-
litati contentari voluit certum nobis dare
numerum mãdatorum. & in certo tempo-
re. Que si complemus/gratiam eius habe
amus & sufficit ei & acquirimus paradisuz
Melius tñ facientes/amplius & magnifi-
centius remunerat. Necessitas est igitur
scire mandata obligantia. & que non. Ali-
as enim vel transgrediemur ea p ignoran-
tiã vel in custodiēdo ea/habebim⁹ magnã
nimis de trãsgressione dubitatõez. & dubi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.5.7

tabimus vbi dubitandũ nõ erat. ꝑ qđ ꝑde remꝰ totã ꝯſcie trãq̃llitatẽ/ putãdo ñ pctm̃ eẽ pctm̃ ⁊ ecõ̃ de pctõ qđ nõ eẽt pctm̃. Et q̃ uis neſcire in oĩbꝰ caſibꝰ dare regulã ſpãlẽ qñ vnꝰ actꝰ pctm̃ fuerit mortale ⁊ qñ nõ. tñ dari pñt aliq̃ documẽta in generali/ ꝑ q̃ iu dicari meliꝰ pt̃ de factis ſpãlibꝰ. Propẽ qđ ſtudui ſcribẽ vobis ꝯſideratõẽs aliq̃s breues/ ad ſciẽdũ qñ peccat̃ mortalr̃. ⁊ qñ nõ in ptĩbꝰ caſibꝰ. In oĩbꝰ em̃ caſibꝰ ad longũ eas tradẽ/ g̃ue eẽt aut ĩpoſſibile. Imo hoc qđ vobis ſcribã/ plene nõ intelligetis ſicut credo/ ꝓpter ſuã breuitatẽ/ niſi habeatis q̃ vobis declaret. Uolo ergo vt de his q̃ nõ intelligetis diligenter inquiratis.

Conſideratio prima.

Declaratõ generalr̃ q̃d ẽ pctm̃ mortale aut veniale.

Inter alia mãdata dei aliq̃ ſũt q̃ facere debemus ſub pena ꝑdẽdi gratiã ſuã. incurrẽdiq3 ꝑpetuã3 mortẽ. Et ſũt illa/ q̃ debitã deo ꝯſeruãt ſb iectõẽ3 ⁊ int̃ hoĩes ſocietatẽ. ſicuti ẽ amare deũ oĩ tpe ⁊ loco ⁊ nõ odire eũ. Sicuti eſt nõ occidẽ ꝓximũ ſuũ innocẽtẽ. ⁊ nõ aufer re ei ſua violẽt̃. Alia p̃cepta vel ꝯſtitutõẽs et ordinatiõẽs ſunt. q̃ nõ obligãt nos. niſi ad penã tꝑalẽ. q2 tranſgredi ea nõ diſſipat ſubiectõ3 deo a nobis debitã/ nec ſocietatẽ quã tenemur hr̃e ad hoĩes. Cõtra pͥma fa cere p̃cepta/ pctm̃ mortale ẽ. ⁊ ꝯ̃ alias ordi natõẽs/ pctm̃ ẽ veniale. Queãdmodũ vide tis q᷑ rex aliq̃ p̃cipit ſub pena mortl̃ aut ca pitis. ⁊ aliqua ſub pena tꝑali: vtpote argẽ ti. vel carceris ad tp̃s.

Conſideratio ſecũda

Quõ ĩ oĩbꝰ pctĩs ẽ ĩuenire pctm̃ veĩale tm̃

Aliqñ p̃terit̃ p̃ceptũ ex delibera tiõe ⁊ certa ſciã ⁊ ꝯſenſu exp̃ſſo. aliqñ nõ ſic. ſ3 ꝑ ĩgrantiã vl̃ ex pͥ mo motu abſq3 pleno ꝯſenſu. Et ĩ hoc ca ſu/ nõ ẽ aliqđ ita ſtrictũ mãdatũ/ q̃n aliqñ trãſgredi poſſit nõ peccãdo mortalr̃/ ꝓ eo q᷑ cõſenſus eſt id qđ principalr̃ facit pctm̃. Hinc appar3 q᷑ nõ noĩant̃ ſeptẽ pctã mor talia. ſ. ſupbia/ inuidia/ ira/ auaricia/ acedia luxuria/ gula/ nõ q᷑ oĩs ſupbia aut oĩs ira et ſic de alijs/ ſit pctm̃ mortale. imo ſepe eſt veniale/ ſicut ſtatim dicam.

Conſideratio tercia.

Qñ vana gl̃ia ẽ pctm̃ veinale aut mortale

Vana gloria de ſe non eſt niſi R pctm̃ veniale. q2 opus aliqđ ſi ẽ vanũ nõ ẽ ꝓpt̃ hoc mortale Sed vana gl̃ia/ pctm̃ ẽ mortale/ ꝓpt̃ vanã duaꝝ cãꝝ. ſ. ꝓpt̃ finẽ ꝓpt̃ quẽ vana q̃ritur gl̃ia. aut ꝓpter materiã3 aut opꝰ. in q̊ q̃rit̃ vana gloria. ¶ Quãtũ ad pͥmã cãm ẽ ſciẽ dum/ q᷑ q̃ri pt̃ gloria ꝓ altera q̃tuor cãrũ. ¶ Primo ad vitãdã infamiã falſã vt ſi di ceret̃ q᷑ ego ſum latro. bñ poſſũ ꝯ̃riũ aſſe rere/ ⁊ velle q᷑ ſciat̃ q᷑ ego ſu3 aliꝰ q̃uis hͦ fieri nõ poſſit ſine laudatõe mei. Et ſic nõ eſt pctm̃ solũmõ nõ habeat̃ intẽtio corru pta ſiue admixta. ſicut facillime contingit. Imo qñq3 tenemur q̃rere ſeu velle ita lau dari ⁊ ẽ prudẽtia et iuſticia. ¶ Scđo laus ſeu gl̃ia q̃ri pt̃ ꝓ aliq̊ ſpũali ꝓfectu ad gl̃iã dei ⁊ ad edificationẽ ꝓximi. ſicut ſanctus paulꝰ ſemetip̃m laudauit. Et q̃ bñ ſcit hoc tꝑe ⁊ loco ꝯueniẽtibꝰ facere/ ſine alia inten tiõe mala admixta magnũ ẽ meritũ. nõ ãt pctm̃/ Tñ difficile ẽ q᷑ hoĩes q̃ nõ ſũt ꝑfe cti ⁊ in hũilitate fundati. ſciãt hoc bñ facẽ ſpãliter ĩ publico. Faciliꝰ fit hoc in ſecreto int̃ amicos in colloq̊o/ q̃ ſe mutuo diligũt deuote ac pure. ⁊ bona ſua facta reuelãt in uicẽ. qñq3 ꝓ hñdo ꝯſilio aut ad dandã ꝯſo lationẽ. ¶ Tercio querit̃ talis gloria/ ꝓpt̃ auariciã vel q᷑ habeat̃ maior licẽtia vl̃ via male faciẽdi vel decipiẽdi. ⁊ ſic ẽ pctm̃ mor tale. q2 finis eſt pctm̃ mortale. Silr̃ eſt per oĩa. ¶ Quarto vana gloria querit̃ ⁊ lau datio/ ꝓ fine aliq̊ q̃ nõ eſt niſi veniale pec catũ. ſicuti qñ captat̃ aliq̃ leuis placẽtia/ ĩ laude alicuiꝰ. ⁊ hoc ẽ pctm̃ veniale. niſi ali ud malũ ſe admiſceat. Hoc dico ꝓpter illũ qui ꝓ tꝑe illo/ ordinare deberet laudẽ ſuã et regratiari deo vel ad aliũ ꝓfectũ ad quẽ tenet̃ ꝓ tunc. ⁊ ipſe hoc omittit. Scđa cã ꝓpter quã vana gloria eſſet pctm̃ mortale/ eſt ꝓpter opus vel materiã/ ꝑ quã vana q̃ rit̃ dora. ¶ Et fit hoc tribꝰ modis. Quia vel opus eſt malũ de ſe ⁊ pctm̃ mortale. et ibi nõ eſt dubiũ q̃n querere gloriã peſſimũ eſt pctm̃ mortale. ſicuti q̃rere gloriã de oc cidendo ꝓbum hoĩem. de igne ĩpoſito. de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

rapiendo feminas bonas/exprobrare alte-
ri. vl' vindicādo se iniuste/de altero. ¶ Aut
opus de se bonū est vt est facere elemosy-
nas/ieiunare/orare. Et ibi attendere oportet
quō vana querit gloria. Uel. s. ꝓ fine prin-
cipali. ⁊ hoc est pctm̄ mortale. qꝛ ꝼm rectā
rōnē/opus bonū nō debet ordinari in pe-
ius opus sicut in finē principalem. queād-
modum pctm̄ mortale ꝼm doctores est/si
quis p̄dicet ꝓ victu habēdo principalr̄. et
tn̄ vnū ⁊ alterū est ꝼm se bonū. sed ordina-
tio ꝑuersa est ⁊ reuersa. Si aūt gloria surre
pit in dicte virtuoso ope/ nō q̄si pricipalis
finis aut principalis cā ad faciendum idē
opus/nō est pctm̄ mortale. Nihilominus
consiliū bonū est auferēdi eam ⁊ expellēdi
quantū p̄t. ad finē ꝙ totū purius fiat ⁊ ad
vitandū ꝑiculū ponēdi principalē intētio-
nem in illa laudatōe. Amplius etiā caue-
ri debet istud tā in spūalibus bonis ꝙ̄ tpa
libus/ꝓ tanto ꝙ p̄ciosiora sunt. ¶ Postre
mo opus bonū pōt esse indifferēs. hoc est
dictū qd̄ de se nec bonū est nec malū vt est
habere tunicā nouā. diuitias aut pulcritu
dinē. Et in rebus hr̄e gloriā/de se non est
mortale pctm̄. Et dico notāter de se. quia
alia pn̄t esse ꝑicula que caueri debēt. vt. s. si
mulier quedā scit/ꝙ ꝑ tunicas suas/dat a-
lijs occasionē peccādi. aut ꝑ suū pulcrum
sermonē. aut ꝑ nimis oñdendo suā pulcri
tudinē. aut ꝑ bn̄ chorisare/ipsa tenetur di-
mittere. Qn̄qꝫ ecclesia ꝓhibet talia opa si-
cut torneamēta. aut choreas. in certo tpe ⁊
loco. Non dico ego cauendā oēm occasi-
onē ꝑ quā alius peccare posset. qꝛ fieri nō
pōt. sed nihil fieri debet ad hunc finē qd̄ ꝑ
stultā placentiā aut satuū desideriū aut ali
ter. alius peccet. Et si scit ꝓ certo/ꝙ datur
cā alteri ita peccādi caueri debet ꝼm posse.
Mulier enim nō tenet neqꝫ debet/defor-
mare et defigurare se aut vestire de sacco/
aut nunꝙ̄ ire plus ad ecclesiā: ꝙ̄ꝙ̄ sciat ꝙ
aliqui stulti/stulte eam cōcupiscunt. tn̄ si-
cut dictū est. displicere ei debet. ¶ Per hec
q̄ dicta sunt pōt sciri qn̄ hypocrisis aut ia-
ctantia/sunt pctā mortalia aut nō. ¶ Quā
tū est de inobediētia aut de iudicādo aliū
spāles faciā cōsideratōes. Et de cōtemptu
et dedignatōe ⁊ suꝑbia q̄ habet erga deū.
sicut lucifer ⁊ phariseī.

Consideratio quarta

Qn̄ suꝑbia est mortale pctm̄ aut veniale.

Suꝑbia erga deū/hr̄i pōt per
hoc/ꝙ putat hr̄i grā quā q̄s
nō habet. aut ꝑ hoc ꝙ q̄s putat
eam/aut vult hr̄e deseipso. s. ꝑ suā sapiam
aut fortitudinē. aut pulcritudinē. Aut per
hoc ꝙ putat eam bn̄ meruisse erga deū. q̄i
deus ita teneat facere. ⁊ ꝙ aliter faciendo/
iniuste faceret. Aut ꝑ hoc ꝙ quis putat et
vult hr̄e gratiā a deo q̄si ꝓ se solo ⁊ de hoc
ipse suꝑbit. sicut peccauit phariseus q̄ red-
debat grās deo de bonis suis. qd̄ bn̄ factū
est. sꝫ in hoc ipse deficiebat ꝙ gaudebat ꝙ
alij nō habebāt illa vt publicanus. Et hꝰ
signū erat ꝙ putabat clare ꝙ bona sua es-
sent de se. nō autē de deo solūmō. Al's em̄
non se plus glorificasset ꝙ̄ si bona illa fuis
sent in alio. ¶ In tribus vltimis casibus
suꝑbia sꝑ est pctm̄ mortale/si assit delibe-
ratio ⁊ plenus consensus. queādmodū sꝑ
intelligo qn̄ de pctō mortali loquor ⁊ an̄ ⁊
post. In primo casu est p̄sumptio q̄ pōt eē
pctm̄ veniale solū. Solū dico qn̄ ipsa con-
tingit ꝑ ignorantiā. aut ip̄m putare nō est
certū neqꝫ affirmatū. Exēpli grā. Aliquis
pōt cogitare ꝙ cōfessus sit. aut bn̄ penitue
rit. qꝛ. s. ad hoc satis bonas habet apparen
tias: ꝙ̄ꝙ̄ forte nō sit ita. Est itaqꝫ securius
nō se simplr̄ assecurare in talibus quin sꝑ
habeat rōnalis timor diuinorū iudiciorū
⁊ humane fragilitatis. Et in hoc peccauit
sanctus Petrus qui tenebat ꝙ moreret ꝓ
xp̄o iesu ⁊ plures alij conformiter/qui pu-
tant ꝙ cōtra tentatōes/mirabilia facerent.
¶ Est etiā bn̄ cōsiderandū ⁊ aduertendū
in hoc pctō ⁊ in alijs. ꝙ. s. aliqn̄ recte iudi-
cat ⁊ dr̄ ꝙ oīa habeant a deo ⁊ sine ip̄o ni
hil valeret. ⁊ tn̄ totū fit in cōtrariū. ꝓ eo ꝙ
volūtas nō iudicio rōnis cōformis. Et di
ci pōt talibus/ꝙ ipsi seipsos ꝓprio ore con
demnāt. Si em̄ dicit ꝙ totū habes a deo.
cur gloriaris tu ⁊ despicis aliū ac si de teip-
so haberes. Hoc apte videmus in luxuria
qꝛ hō iudicat ⁊ bn̄ scit/ꝙ talis res est pctm̄
et tn̄ facit. Nitendū ē itaqꝫ ꝙ rō ⁊ volūtas
sꝑ sint cōcordes in bono. ⁊ totū ꝓspabit.

Consideratio quinta

Qñ iudicare alium est pctm̄ ⁊ quale.

i Judicare aliū / venit de supbia. Pōt aūt hoc iudiciū fieri de opibus alterius. vel de ipsamet psona. Et hoc fit duobus modis. Uno mō p certitudinē. altero p p̄sumptionē leuē solummō ⁊ suspitionē. ¶ Judicare aliū firmiter esse malū erga deū ⁊ iuste dānandū: pctm̄ est mortale cōtra bonitatē spūssancti qꝛ in vno momento / spūssanctus pōt hominē facere bonū. sicut Paulo fecit. Marie Magdalene. ⁊ multis alijs ⁊ p̄t homo eadē hora penitere. Estqꝫ stultū ⁊ iniustū iudicare de hoc qđ nescit / qđ citius iudicari debet ad bonū ꝙ̄ ad malū. ¶ Judicari de opibus / pōt esse qñ opa de seipsis sūt talia ꝙ quocunqꝫ modo ipsa nō pn̄t bene fieri. nec p bonā intentionē nec alio modo Et ibi pōt bn̄ ꝓ certo iudicari ꝙ sunt mala ⁊ ꝙ alter male fecit. Si opa sunt indifferentia. vel talia ꝙ pn̄t bene ⁊ pn̄t male fieri iudicare ꝓ certo ꝙ mala sint. nisi aliter appareat / est pctm̄ mortale. qꝛ tamcito imo citius iudicari debet bonū ꝙ̄ maluꝫ qñ fieri poterat bn̄. ¶ In hoc tn̄ casu ⁊ in alijs / haberi pn̄t sine mortali pctō alique suspitōes et iudicia leuia. ꝙ̄ꝙ̄ bonum sit eas cauere. Et caueri debꝫ bn̄ ne in tali casu quis malum loquat / aut diffamet alium / p tales leues p̄sumptiones. ⁊ spāliter in affirmādo eas plus iusto. aut cōtra bonum alterius. Sicuti ad faciendū mori hoīem / cōuenit certissimū habere iudiciū ⁊ silr̄ in exulādo siue relegādo extra patriā hoiem. vel in auferēdo sibi bonā suā famā notabiliter. In q̄ tn̄ damno non est tale piculū. ¶ Scdm̄ ea q̄ hic ⁊ pus antea dicta sunt / sciri p̄t qñ habere dedignationē de ꝓximo / est pctm̄ mortale aut nō ⁊ etiā p ea q̄ dicent de inuidia ⁊ ira. ¶ Et sciendū ꝙ iudicare suos supiores. multo peius est / ꝙ̄ de alijs.

Consideratio sexta.

Qñ cōtemptus supiorū est pctm̄ ⁊ quale.

c Contemptus seu despectus supiorum ⁊ p hoc non obedire / est spāle peccatum supbie. Et est sp mortale qñ ex certa scīa fit transgressio mādatorum suorū supiorum / principaliter et solūmodo ꝓ eo ꝙ ipsi hoc p̄ceperūt. quia ibi ꝓprie est contemptus. Aut qñ nō reputant. nec fit vis de p̄ceptis eorum. ac si ipsi hoc nō p̄cepissent. ⁊ p hoc nō obedit. Qñ tn̄ transgressio fit mādatorū a supioribus datorū / ꝓ aliqua fragilitate aut ꝓ alia cā: nō est hoc nominandū peccatū p contemptum. Et hoc valde cōsiderandū: spāliter inter religiosos. ⁊ generaliter erga oīa p̄cepta facta p hoies: nō p deū sine medio. Sepe eīm transgredi ordinatōnes eorū ⁊ regulas / non est peccatū mortale. Et dicere aliter / essꝫ minus durum. Sed tn̄ qñ contemptus accedit qualis dictus est / non erit excusatio mortalis pcti. ¶ Hoc in loco scire debetis / ꝙ non tenemur obedire supioribus nostris / nisi in casibus in quibus / ipsi sunt nobis supiores. ⁊ in quibus dei ordinatōe aut nr̄a voluntate / nos eis summissimus. Quia si ep̄s meus p̄ciperet ingredi religionē. ego nisi vellē nō facerē. nisi publicum fecissem pctm̄ per qđ hoc meruissem Silr̄ dico de abbatibus. De dn̄is tpalibꝰ. De patre ⁊ matre.

Consideratio septia.

Qñ inuidia est pctm̄ ⁊ quale.

i Inuidia de se est pctm̄ mortale qꝛ contraria est charitati. qꝛ de bono dolet alieno et gaudet de malo. ¶ Tn̄ considerandū est ꝙ inuidia aliqñ surgit ex motione naturali. quēadmodum aliqui ex natura sua corrupta sunt inuidi. sicut videmus inter canes. Et silr̄ de alijs vicijs. Et talis motus inuidie nō est peccatū. quia non est in nostra potestate. Et similiter dico de omnibus motibus quos a natura habemus. Et hoc intelligendum est qñ consensus non iungit. ¶ Scdo inuidia subrepit p deliberationē quandā. nō tn̄ pfectam nec plenā seu cōpletam. Et hec appellat primus motus. qñ nō auferṫ ꝙ̄cito quis facere posset. ꝙ̄ꝙ̄ auferat anteꝙ̄ habeat plenus cōsensus ⁊ incipit displicere. ⁊ hec nō est nisi veniale peccatū. Et silr̄ est in omni peccato generalr̄. ¶ Tercio dolor de bono alterius. pōt cōtingere sine inuidia. videlꝫ qñ dolor hmōi ideo est. qꝛ tale bonū euenit ad damnū alterius bone psone. aut ppl'i qui nō demeruit. vt si malus habeat ptātem grandē p

q̄uā mala faciat/p̄t haberi tristicia ꝓ eo ꝙ
talem habet ptātem. ¶ Quarto dolor ille
de bono alterius accidit ex voluntate deli
berata ⁊ certa sciā: sine cā bona. ⁊ hec est sꝑ
pctm̄ mortale. ¶ Per hoc bn̄ possum⁹ sci=
re qn̄ detractio est mortale pctm̄ aut non.
Detractionez dico de altero male dicere ꝑ
odiū vel inuidiā. Quia male dicere de alio
ꝓ fine bono/ad cauendū ne faciat malum
aut ꝓ eius correctōe. aut cā officij facere vl'
dare testimoniū veritati. nō est pctm̄. si alia
mala voluntas nō admisceat. Et si hoc fit
solū ꝓ facilitate loquēdi. sicut sepe cōtigit
et malū qđ dr̄/nō cedit ad magnū damnū
posset esse tale/ꝙ facilitas loquēdi nō excu
saret. Quia cauēda est leuitas dicēdi qn̄ ad
dānū grāde alteri⁹ cedit. ¶ Cōformit̄ vide
re possum⁹ qn̄ deridē alterū aut maledice=
re. pctm̄ est mortale. aut non ſm malū qđ
inde venit ⁊ intentionē faciētis/⁊ irā quaz
alter ide suscipit. aut p̄t recipe verisilr̄. aut
rōnabiliter.

Consideratio octaua

Qn̄ ira est peccatum ⁊ quale.

i

Ra de se est mortale pctm̄. q2 ira
est desideriū vindicte ⁊ male vo
lendi alteri/qđ est charitati con=
trariū. Tunc sicut in p̄habitis ita ⁊ hic dz
ↄsiderari/ꝙ qn̄qꝫ ita accidit ꝑ bonā cām ⁊
ad bonū finē. qđ fit/qn̄ quis irascit̄ ꝓpter
vicia/nō aūt cōtra ꝑsonā. Et sic etiā irasci
debemus ↄtra ꝓpria vicia ⁊ contra aliena
quilibet iuxta se ⁊ ſm statū suū. sicuti iudi
ces q̄ debēt punire malos de suis malefa=
ctis. Et quilibet tpe ⁊ loco dz se opponere
aduersus mala q̄ videt fieri/sine ꝑ p̄ces si=
ue ꝑ bonas exhortationes aut ꝑ sil'es mo=
dos. Ira aliqn̄ nō est nisi ꝑua aut nulla af
fectio amoris erga aliū. vti qn̄ non deside
rat̄ ei nec bonū nec malū. ⁊ est hic defectus
aut diminutio charitatis. Nec est peccatū
mortale nisi qn̄ ꝓxim⁹ videt̄ in extrema ne
cessitate. q2 tūc adiuuād⁹ ē sub pena mor=
talis peccati si fieri pōt. ¶ Qn̄qꝫ ira nō ac=
cidit nisi ex ↄplexiōe nature. sicut hoīes an
tiqui ⁊ melancolici sunt de sua natura ira
cundi. ⁊ ira talis nō est pctm̄. ¶ Ira qn̄qꝫ
venit ꝑ subitū motū ⁊ impfectā deliberati
onē ⁊ nō est nisi veniale pctm̄. Sed si venit
ꝑ cōsensionem ꝑfectam/peccatū erit mor=
tale ¶ Nihilominus ira nō dicit qn̄qꝫ de
sideriū vindicte/sed est quedā impatientia
de facto alterius/absqꝫ hoc ꝙ desideret̄ ei
malū/hoc nō est ꝓprie ira/nec est mortale
pctm̄/si impatiētia nō sit talis ꝙ ex toto i=
pediat rōnē ⁊ opationē aliorūz bonorum.
¶ Alterius cōsiderandū est: ꝙ p̄t bn̄ desi
derari ꝙ malefactū alterius puniat̄ ꝑ iu=
sticiā ⁊ ꝑ iudices ad hoc ordinatos ⁊ ad fi
nem ꝙ quis gaudet iure suo ⁊ hoc non est
pctm̄/tm̄ se nō admisceat mala voluntas
hoc est ꝙ nō plus desideret̄ dānū alterius
ꝙ̄ recuꝑare iura sua. ¶ Et ſm h° ꝙ dictū
est/iudicari p̄t/qn̄ minari vel vilipēdere al
terū ꝑ irā: est pctm̄ mortale/aut nō/ſm scꝫ
ꝙ ꝑ talia facta recipit̄ vindicta/⁊ nocet̄ ꝓ=
ximo. ¶ Etiā q̊ mō maledicere alteri ꝑ de
liberationē imp̄cando ⁊ optando ei malū
grāde/est pctm̄. Et q̊ mō etiā blasphema=
re despicere/ac denegare deū/⁊ sctōs ⁊ san
ctas eius/cā ire sue/ē blasphemia ⁊ villanū
mortale pctm̄. si ꝑsona tūc scit aut scire dz
hoc qđ dicit ⁊ facit. De iuramētis dicet̄ in
sequentibus.

Consideratio .9.

Qn̄ acedia est peccatum. ⁊ quale.

a

A Cedia ex se non est mortale
pctm̄. q2 nō dicit nisi tediū boni
spūalis. sicqꝫ nō est nisi diminu=
tio feruoris charitatis. ¶ Si tediū hoc est
de bono spūali laborioso/tunc est natura=
le. Natura em̄ refugit laborem. ⁊ hoc non
est pctm̄. q2 motus iste nō est in nostra po=
testate. Et si ↄsentit̄ tali motui/adhuc nō
est nisi veniale peccatū. Pro generali quip
pe regula tene ꝙ cōsensus ad id qđ solum
modo est veniale peccatū. nō est nisi veni=
ale peccatū. ¶ Sed si tediū est tale ꝙ ꝑ ip=
sum omittit̄ fieri hoc. ad qđ quis tenet̄ ꝑ
p̄ceptū: clarū est ꝙ ibi est mortale peccatū.
¶ Aut si tediū est tale ꝙ displiceat etiā vi=
uere. ac ꝑ hoc cadat quis in desperationez
sicut faciūt hi qui seipsos ocaidūt. pctm̄ est
mortale. ¶ Penes hoc considerari pōt qn̄
acedia dicēdi horas ⁊ audiēdi missam/pec
catū est mortale aut nō. Quia si q̄s tenet̄
dicē aliq̄d ꝑ p̄ceptū aut ꝑ votū/⁊ ꝑ acediā
omittit̄/pctm̄ est mortale. Si tn̄ ꝑs dimit=

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.5.7

titur vel omittit̄ ꝑua. vel si fiant aliqui le-
ues defectus/ ꝑ hoc ꝙ nō bn̄ attendit: non
oportet dicere ꝙ sp̄ sit mortale peccatū. Et
ꝙuis bonū sit attēdere. tamē si quis de cer
to ꝓposito nō impedit se ab attēdēdo: faci-
endo aliqd qđ totalit̄ auferat intētōē/ siue
hoc fiat ꝑ cogitatōēs siue ꝑ opꝰ: nō opꝫ re
incipe. nec ē mortale pctm̄ ꝙuis đ alio co-
gitet̄. Sꝫ si ꝑ certā deliberatōē in dicendo
horas/ qs ꝑcipit se īpediri ab attētōne/ ⁊ ita
vult remanē. ita se īpediri/ cogit̄ reincipe.
qꝛ sic soluēdo nō quitat̄ qs. qppe qꝛ tollit̄
bonū ꝓpositū qđ ī pncipio habeat̄ ad s̄uiē
dū deo. ¶ Estqꝫ sciēdū ꝙ quelibet ꝑsona
xp̄iana/ de rōnabili etate/ debꝫ audire mis-
sam dn̄icis diebꝰ ⁊ festꝭ p̄ceptis nisi habeat
excusatōēm rōnabilē. s̄m ordinatōē ⁊ ꝯsue
tudinē patrie. vbi ipa ē ⁊ quā p̄lati volūt ⁊
ordināt/ ⁊ sufferūt ⁊ ꝑmittūt.

Consideratio decia ⊘

Quādo auaricia est peccatū. ⁊ quale.

a Auaricia ē inordinatꝰ appetitus
hn̄di aliqd. Et fit hoc qn̄qꝫ ī re-
tinēdo. qn̄qꝫ ī acqrēdo: qn̄qꝫ ī de
siderādo. ¶ Aliqd desideratur
qn̄qꝫ modis. ¶ Primo bonū alteriꝰ. ⁊ tali
ter ꝙ auferret̄ si fieri posset. ⁊ ibi ē peccatū
mortale qꝛ ē furtū cogitatōis. ¶ Scđo de
siderat̄ aliqđ illicitū ꝑ certā sciāz ⁊ delibe-
ratōēz ꝯpletā. vti. s. aliqs non dignꝰ desīde
rat p̄posituram. aut eē iudex. de q̄ sentit aut
sentire debet ꝙ ad hoc ē indignus. ⁊ ibi est
mortale pctm̄. ¶ Tertio pōt appeti bonū
alterius vel res nō licita/ ꝑ voluntatē non
absolutā. sed sub cōditōe expssa vel intelle
cta. vt dicēdo: vellē hoc vel hoc/ si possem
habere absqꝫ offensione dei/ aut sine dam-
no alterius. vel si essem dignus. Et hic nō
est peccatū vl' ē veniale peccatū. Nec opor
tet ꝙ semꝑ cogitet̄ cōditio: sufficit ꝙ intelli
gatur. Est etiā intelligēdū ꝙ ꝑ tales opta
tiones aut desideria/ nō omittat̄ fieri hoc
ꝙ quis facere tenet̄ de bonis alibi. ⁊ ne ge
nerent̄ in corde mali motus. qui postea au
ferri nō possint. sicut cōtingit in isto pecca
to auaricie. ⁊ plus in pctō luxurie. qꝛ in tali
casu pōt eē mortale pctm̄. ¶ Quarto desi
derat̄ res nō necessarie ⁊ supfluitates ꝑ de-
siderīū nimis ardēs. ⁊ tale qđ mens impe-
ditur totaliter ad cogitādū de ꝓpria salu
te. ⁊ ibi ē cupido vel solicitudo pessima/ q̄
est in euāgelio ꝓhibita. ⁊ ē peccatū morta
le. ¶ Quinto desiderat̄ ꝑ amorē nimis ma
gnum nec tamē talem ꝙ quis vellet offen-
dere vel omittere ad cogitādum de ꝓpria
salute ⁊ ibi ē peccatū veniale. Et pōt amor
sic eē tēpatus/ ꝙ nō erit peccatū imo meri-
tū s̄m bonū finē intentū. ¶ Auaricia ī ac
quirēdo ē multis modis. ¶ Acqrit̄ ei ali-
qn̄ ꝑ iniusticias ⁊ fraudes ⁊ vias illicitas.
⁊ ibi ē peccatū mortale. qn̄ ars qua acquiri
tur/ est peccatū mortale. sicuti in piurando
aut transgrediēdo mādata dei. sicuti est de
stultis mulierculis. vti ē de vsurarijs. ⁊ fal-
sis mercatoribus qui mentiunt̄ ⁊ iurant su
as merces alias esse ꝙ sint. vti in ludis ꝓ-
hibitis. Quēadmodū etiā qn̄ omittit̄ fieri
debitū diebus dn̄icis de audiēdo missam
ꝓ mercādo: nisi aliud excuset. vti eē potest
in aliquibus casibus. ¶ Acquirit̄ aliqn̄ ꝑ
media que nō sunt nisi venialia peccata. vt
per v̄ba ociosa ⁊ iocosa ⁊ mēdacia ad risū
dn̄os ꝓuocātia. ⁊ pōt esse ibi sepius venia-
le dūtaxat peccatū. Et si aliqui facerent si-
cut fistulatores aut ioculatores aut sicut q̄
silia exercēt/ ad lucrādū vite necessaria qꝛ
aliam artē nō sciunt: nō auderē dicere ꝙ es
sent extra statū salutis. Quia dn̄i ad aufe-
rendū eoꝝ melācolias que eis supueniunt
occasione magni oneris qđ portāt capiūt
inde solaciū ⁊ deductōēs in talibus rebus
⁊ aliqn̄ etiā populus. ¶ Hic posset auda-
cter s̄mo fieri de mercātijs quādo peccat̄
in eis ⁊ quādo nō ⁊ de modis cōmittendi
vsuras. sed causa breuitatis trāseo illa faci-
liter/ ad p̄sens. ¶ Auaricia ē in retinendo:
qꝛ si retinet̄ alienū sciēter ⁊ cōtra placitū
eius cuiꝰ res illa ē. taliter ꝙ si ip̄e sciret/ non
sibi placeret/ ⁊ nō habet̄ volūtas restituen
di tp̄e ⁊ loco. Sed si res talis ē ⁊ istiusmōi
hominis/ ꝙ certā habeo cōfidentiā ꝙ ille
cuiꝰ res ē nō haberet displicentiā ꝙ ego ha
berem. ⁊ me cū illa iuuarē. Vel ꝙ ad p̄sens
non habeo cōmoditatē restituēdi sine ag-
grauatione magna ⁊ alter de hoc nō dam
nificat̄ granditer. ⁊ habeo voluntatē resti-
tuēdi tp̄e ⁊ loco. ibi nō est in retinēdo pec-
catum mortale. ¶ Secūdo retineri pōt id
qđ necessariū est ꝓ se ⁊ ꝓ suis s̄m ꝙ reqri

tur ad statū ⁊ dignitatē ⁊ alia q̄ iuste exer=
cent ⁊ hn̄t. ⁊ hic nō ē pctm̄. ¶ Tertio reti
nent̄ sup̄flua ⁊ q̄ nihil ꝓficiunt ad neces=
sitatē ⁊ ad statū hoīs/ ⁊ ibi sepe ē pctm̄ mor
tale ⁊ specialit̄ qn̄ hoc fit ꝑ ardēs desideriū
habēdi vel acq̄rēdi/ qđ satiari nō pōt. Et
huiꝰ signū ē ꝙ plus eligit̄ ꝙ res putrescat
⁊ vastet̄. q̄ ꝙ tradat̄ ad vsuȝ ⁊ fructuȝ. Sȝ
tn̄ amor retinēdi talia nō necessaria pōt eē
ita paꝰ. ꝙ nō erit nisi pctm̄ veniale. Et spe=
cialit̄ si tūc nō occurrat vel cōpareat paup̄
qui sit ī ꝑiculo mortis/ nisi ei succurrat̄. qꝛ
tūc tenet̄ aliq̄s iuuare ꝓximū tā de sup̄flu
is q̄ de his q̄ sūt necessaria ad statū. nō āt
de his q̄ sūt necessaria simplr̄ ad victuȝ. qꝛ
meliꝰ debeo me amare ⁊ vitā meā q̄ alteriꝰ
Et ibi data ē generalis regula/ qn̄ dari dȝ
elemosyna sub pena pcti mortalis. tunc scȝ
qn̄ videt̄ aliꝰ in ꝑiculo mortis/ nec videtur
quō ei succurrat̄ ꝑ aliuȝ. Tūc eni tenet̄ q̄s
occurrere sub pena pcti mortalis/ si facē po
test sine ꝑiculo tali in q̄ aliter est/ qđ nomi=
natur extreme necessitatis.

Consideratio .11. P

Quādo gula est pctm̄ ⁊ quale.

Gula ē desideriū aut appetitꝰ de=
ordinatus. in māducādo. Et ē
de se veniale. ¶ Et pōt euenire
q̄nq̄ modis. Aliqn̄ appetitꝰ est
solū ex natura qn̄ naturalit̄ desiderat̄ mā=
ducare ⁊ bibere. qn̄ fames aut sitis habet̄.
⁊ in hoc nō est pctm̄ nec in delectatōe q̄ na
turaliter ē in māducādo. qꝛ hoc nō ē ī nr̄a
ptāte. ¶ Scđo vltra desideriū hoc iungit̄
q̄nq̄ desideriū volūtariū ⁊ placentia in de
lectatōe. ⁊ ibi est pctm̄ veniale. ¶ Tertio
qn̄ fit trāgressio alicuiꝰ mādatoꝝ dei vel ec
clesie. sicut ieiunioꝝ statutoꝝ. ꝑ regulā sine
causa rōnabili. Qn̄ tn̄ ꝑsona grāditer se ḡ
uaret in ieiunādo. s. vel ꝓpter eiꝰ senectutē/
vel infirmitatē/ aut nimiā iuuētutē aut ꝓ
pter laborē qui ē ei vtilis ⁊ necessariꝰ vel qꝛ
nō habet vn̄ pascat̄ vna vice. aut qꝛ habet
infantē quē lactat ⁊ nutrit. In casibꝰ istis ⁊
similibꝰ non tenet̄ ꝑsona ieiunare. imo pec
caret aliqn̄ si ieiunaret. qꝛ aliqn̄ grauaret
naturā suā ⁊ cōplexionē nimis. ¶ Quarto
qn̄ tale placitū habet̄ in māducādo ꝙ pre
ponit̄ diuio amori. hoc ē dictū ꝙ potiꝰ fie=
ret trāsgressio mādatoꝝ dei/ q̄ ꝙ abstinere
tur a māducādo. ⁊ ibi ē pctm̄ mortale. sic
si aliq̄s ꝓpter suū gulosuȝ māducare. vult
rape alienū. aut nō vult ire ad eccl'iam qn̄
ad hoc tenet̄ aut qn̄ sciēter omittit facē ali=
qđ mādatoꝝ dei/ ꝓpter nimiā suā repletio
nem aut inebriatōeȝ. ¶ Et hic scit̄ quādo
ebrietas ē pctm̄ ⁊ qn̄ nō. Quia si q̄s cadit ī
ebrietatē fortuitu. ꝑ potatōeȝ maiorē q̄ sit
rōnale/ vel fortius vinū q̄ putauit/ pecca=
tum ē veniale. Si aūt ꝑsona bene ꝑcipit et
vidit ⁊ scit malū qđ accidit ex inebriatōne
⁊ nihilominꝰ ꝑ gulositatē inebriat se scien=
ter/ ip̄e peccat mortaliter. Et silr̄ facit ille q̄
alium ꝑ maliciaȝ inebriat. aut ꝓ inebriati
malo. s. vel ad decipiēdū vel ad infamādū
¶ Estq̄ cōsiderāduȝ ꝙ si ꝑsona tenet̄ per
votū aut ꝑ generale p̄ceptū eccl'ie. aut ꝑ pe
nitentiā/ ieiunare. ⁊ accidit sibi vnū aliqđ
de supra memoratis impedimētis/ ꝑ q̄ gra=
uaret̄/ bonū est ꝙ petat cōsiliū de non ieiu
nando a suo p̄lato. vel ad minꝰ a suo cura=
to. aut ꝯfessore. si cōpetēter fieri pōt ⁊ req̄ri
ad habendā maiorē securitatē.

Consideratio .12.

Quādo luxuria ē peccatū ⁊ quale.

Luxuria de se ē ꝯtra mādatū dei
Et fit mltis modis. Quia aliqn̄
nō ē nisi in p̄mo motu cogitatō
nis. ⁊ ibi ē pctm̄ veniale. qꝛ ꝯsen
sus nō ē ꝑfectꝰ. ¶ Scđo pōt hr̄i cōsensus
ad delectatōeȝ que ē in oꝑe luxurie qđ esset
pctm̄ mortale. ⁊ ibi ē pctm̄ mortale. Et si=
militer accidit in alijs pctis. vti aliq̄s pos=
set tātū delectari ī cogitādo quō suꝰ inimi=
cus habēt magnū dolorē aut infortuniuȝ/
ꝙ peccaret mortalit̄ posito ꝙ hoc malefi=
ciū nō vellet facē suo inimico. Silr̄ ꝑsona
pōt cogitare de delectatōe quā hn̄t illi qui
peccāt ꝑ luxuriā ⁊ in hoc habē bn̄placituȝ
ꝑ deliberatōeȝ ꝑfectā/ ꝙ peccabit mortalit̄
posito ꝙ nolit tale opꝰ facē. Aliud eēt si q̄s
accipet delectatōeȝ ī his q̄ de se nō sunt nisi
veniale pctm̄. qꝛ ꝯsensus ī pctm̄ veniale/ n̄
est nisi veniale pctm̄. ¶ Tertio pōt haberi
ꝯsensus ad opꝰ carnale/ extra mr̄imoniū. ⁊
ibi ē sp̄ pctm̄ mortale. ¶ Quarto aliqn̄ nō
solū tenet̄ mala volūtas ī corde. imo etiaȝ
nutrit̄ ip̄a a foris ī vidēdo ⁊ loquēdo vel

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

tãgẽdo se vel aliaz ꝑsonã. ⁊ ibi sp ẽ mortale pctm̃. sicuti volũtas ex q̃ sequit̃ opus. ẽ peccatuz mortale. Ecce videtis qꝛ pctã mortalia fiũt sepe/ qñ tenet̃ mala volũtas: ⁊ specialiter ĩ chorcis ⁊ ĩ alijs iocunditatib⁹ seculi. Aliter dicẽdũ foret si nõ habeat̃ mala volũtas ab int⁹. qꝛ videre pulchritudinẽ mulieris/ fieri põt sine pctõ: vel ꝙ nõ erit nisi pctm̃ curiositatꝭ. Debet etiã cauere ꝑsona. feminã dico/ ꝙ nõ det cãz peccãdi alteri ꝑ visuz. aut trãsitũ suũ. aut ꝟmonẽ. aut tactũ qꝛ ibi eẽt pctm̃. posito ꝙ nõ vellet peccare carnalit̃. qꝛ etiã caueri debẽt ꝑicula q̃ eueniũt ꝑ malos mot⁹ q̃ inde exurgũt. ❡ Quinto cogitari põt de pctõ carnis ad ꝯfitẽdũ. vel ad cauẽdũ: vel solũ ꝑ ꝯditõez. dicendo si nõ eẽt ꝯtra mãdatum dei/ talis res fieret aut talis. ⁊ ibi sepe nõ ẽ pctm̃. vel nõ ẽ nisi veniale. Sꝫ tñ ꝙ caueat̃ malus ꝯsensus ꝯ̃ mãdatũ dei. ⁊ ꝙ talis cogitatio non inflãmet se nimis. De h⁰ pctõ scripsi diffusi⁹ alibi in vno tractatulo noĩato speculũ aĩe.

Consideratio .13.

De mendacio ⁊ quale peccatũ est.

m Entiri ad dãnũ magnũ alteri⁹ ẽ pctm̃ mortale. Mẽtiri ꝑ iocum aut ad vtilitatẽ suã vel alteri⁹/ sine dãno alteri⁹ est pctm̃ veniale. ❡ Et sciẽdũ ꝙ bñ põt celari aliq̃ vitas sine mẽdacio ⁊ sine pctõ. Sꝫ tñ om̃e mẽdaciũ/ est malũ ⁊ pctm̃. qꝛ fit abusus loq̃le q̃ ordinata ẽ ad h⁰ mãifestãdũ qꝺ ẽ in corde. ⁊ ꝑn cipalit̃ ꝓpter hoc. qꝛ si daret̃ licẽtia mẽtiendi sine pctõ/ destrueret̃ tota fiducia societatis q̃ ẽ inter hoĩes. qꝛ nesciret̃ qñ ꝟitas diceret̃. ⁊ qñ nõ ex q̃ mẽtiri posset licite ĩ aliquo casu. Quãtum ad oꝑa bñ põt fieri aliq̃d ad aliã intentõez ꝙ̃ ad ea ad quã accipiũt videntes: ad celãdũ se in certis casib⁹. sicut faciũt q̃ insidias aptãt ⁊ faciũt ĩ bellis.

Consideratio .14.

De iurãdo ⁊ quãdo est mortale.

i Urare falsuz sciẽter. in om̃i casu ẽ pctm̃ mortale. siue ĩ reb⁹ serijs. siue ĩ iocis. Sꝫ si ꝑ inaduertẽtiã aut facilitatẽ loquẽdi peieratur põt eẽ veniale pctm̃. quẽ̃ꝙ mala ꝯsuetudo nõ excuset eos q̃ ꝑ ipaz ꝑiurãt. Ibi vides ꝙ grãde malũ ẽ assuescẽ se iuratõib⁹. Et accipit̃ iuramẽtũ ad intentõem ei⁹ cui fit. ⁊ ꝟm visuz cõez intelligẽdi qꝛ q̃ arte iurat falsum arte ꝑiurat. Et ꝙ̃tuz ad iuramẽtũ de futuris/ ꝑsona statim ꝑiurat tunc cũ habet voluntatẽ firmã/ non implẽdi. vel qꝛ non cõplet de facto.

Consideratio .15.

De correctione fraterna.

n Os tenemur sub pena mortalis peccati/ corrigere bonis sermonibus vel aliter/ nostrũ ꝓximum quãdo scitur ꝙ malefacit. ⁊ certum tenetur ꝙ per illam correctionez que ei fiet ipe se continebit. ⁊ aliter non. Sed si estimatur ꝙ nihil proficiat̃. ⁊ ꝙ forte pei⁹ faceret vel ꝑsequeretur vel odiretur is qui talem instrueret. tunc nõ tenemur ꝓximũ corrigere. nisi simus iudices. vel publica officia habentes. quia esto ꝙ malefactor irascatur. aut nõ. ipe est puniendus. nisi esset ꝙ forsitan ꝓpter hoc/ maius malum adueniret reipublice ⁊ bono cõmuni. Et intelligitur etiam hoc. quãdo publica sunt peccata.

Consideratio .16.

Quando facere contra consciẽtiã/ est peccatum mortale aut non.

q Uecũq; ꝑsona que firmã hꝫ conscientiã de aliquo ꝙ sit peccatuz mortale. ⁊ in illa ꝯsciẽtia ipa h⁰ facit/ peccat mortaliter/ ꝙ̃tũcũq; res illa sit nõ mala. Sꝫ tales false ꝯscientie sepe refutari debẽt. ⁊ auferri ad iudiciũ magis sapientiũ. Et ẽ intelligẽdũ quod dicit̃/ de cõscientia firma. qꝛ ꝓpter quasdã faciles dubitatões que habent̃ ⁊ quas nõ ẽ facile auferre qñq;/ nõ oportet ꝙ hoc qꝺ dictum est/ habeat locũ. ex quo habet̃ fortior cõscientia ad contrariũ.

Consideratõ .17.

Quãdo de duob⁹ malis mĩn⁹ ẽ eligẽdũ.

q Uotiẽscũq; per suũ factuz aliquis cadit in tales laqueos/ ꝙ effugere non potest absq; peccando. tunc debet omittere ⁊ cauere/ ne faciat id quod de se est peius. Quem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

ādmodū ſi qs iuraſſet occidere aliū. ipē de
bet ñ tenē ſuū iuramētū. ⁊ nō occidere ali-
um. Et ſimiliter dico de oībus iurationi-
bus ⁊ de oībus minis. ꝓmiſſionibus ⁊ vo
tis ꝑ que peius fieret ea ſeruādo ꝙ omittē
do ꝓpter ſupueniētes caſus fortuitoꝝ. vel
q̄ facte ſunt ſtulte ⁊ improuide.

Cōſideratō .18.

Qñ ignorātia eſt peccatū ⁊ quomodo.

Gnorātia accidē pōt / aut per ne
i gligētiā nō volēdi apponere la-
borē ad ſciēduꝫ id qꝺ debet ſciri
aut ad finē ꝙ liberi⁹ peccet ⁊ io-
cūdius. Et iſte ignorātie nō excuſant pctm̄
imo aliqñ grauı⁹ efficiūt. Alia ignorantia
qñ qs fecit ſuā diligētiā ƀm ſtatū ſuū ⁊ ſu-
um intellectū ad ſciēdū id qꝺ ſciēdū erat /
⁊ tñ non ſcit totū hoc qꝺ expediuit ſciri ad
ſuū ſtatū. Et tal' ignorātia / excuſat ex toto
pctm̄. ſicut ignorātia facti. Si aliqs puta-
ret mādūcare piſces in ſexta feria: ⁊ dant̄ ei
carnes i ſilitudīe piſciū. tal' mādūcādo nō
peccat. niſi alit̄ ſciat. Et ſil'r in plurib⁹ caſi-
bus. q̄ ignorātia de ſe nūꝙ eſt pctm̄. ſꝫ ne
gligētia ⁊ ꝯtēptus ſciēdi / facit pctm̄.

Cōſideratō .19. K

De confeſſione multa documēta:

Os tenemur cōfiteri poſtꝙ pec
n cauimus mortalit̄ / tm̄modo in
caſibus q̄ ſequūt̄. Videlicꝫ vna
vice in paſcate ꝓpter ordinatio
nem eccleſie. Secundo qñ recipi dꝫ ſacr̄m
eucharistie. ⁊ ƀm quoſdam oīa ſacramenta
baptiſmo excepto. Tertio qñ quis ē in pi
culo mortis ƀm veriſimilē ꝯiecturā ⁊ hūa
nam dubitatōeꝫ. ſicuti in piculo grauis in
firmitatis. aut belli aut maris. Quarto qñ
habet̄ ꝯfeſſor qui abſoluere pōt de peccat̄
⁊ putat̄ ſiue credit̄ ꝙ nunꝙ habebit̄. niſi
forte nūc. vt accidere pōt in caſibus p̄latis
reſeruatis. Quinto qñ firmā habet qs con
ſcientiā quā nō deponit ꝙ debet confiteri.
Et eſt hoc intelligēduꝫ qñ haberi pōt pre-
ſbyter talis qui poſſit abſoluere ⁊ qui non
ſit qui confeſſionē reuelet. nec hortet̄ con-
fitentē ſibi ad malū faciēduꝫ. Quia in tali
caſu fieri debꝫ ac ſi non haberet̄ talis ſacer
dos. etiāꝫ ſi eēt ipē ꝓprius curatus. Et ꝙ-
uis materia iſta de ꝯfeſſione ſit bene vtilis
ad diu tractāduꝫ: tñ ego breuiter trāſeo / di
cendo ea que ſequūt̄. ¶ Primo de pecca-
to veniali nemo tenet̄ ꝯfiteri. ꝙuis ſit bene
factū ⁊ ꝑfectio. Et ſil'r dico de circūſtātijs
⁊ conditionibus / que de ſe non ſunt pecca
ta mortalia. ¶ Itē ē celari debet peccatū al
terius in confeſſione / ſicut confitens vellet
ꝙ celaret̄ ſuū peccatū. ⁊ non debet obediri
confeſſori qui hoc vellet inq̄rere. ⁊ ſpecialit̄
ſi non ſciret̄ bene ꝙ confeſſor vellet ꝓficere
alteri ⁊ nullo mō nocere. ſicut fit qñqꝫ ad
trahēduꝫ aliū a ſuo peccato ſingulariter ex
tra confeſſionē. niſi forte in caſu quo ꝓpriū
peccatū dici non poſſe p̄ſbytero cuicūqꝫ ſi
ne accuſando. ¶ Itē qui nō habet contri
tionem. hoc eſt ꝓpoſitū ⁊ deſideriū abſti-
nendi a peccato. talis non abſoluit̄. ⁊ debet
poſtea integre confiteri. ⁊ etiā de iſta fictio
ne. ſe ſimulaſſe. ſ. quaſi habuerit bonā con
tritionē. Et ƀm aliquos ſufficit ꝙ non ha
beatur p̄ſens volūtas peccādi. ¶ Item bo
num ē breuē facere confeſſionē. ſine facien-
do longū ꝓceſſum ⁊ ſine dicendo longaꝫ
quaſi fabulā. Sufficit ꝙ confeſſor ſufficiē-
ter intelligat hoc ꝙ ꝯfitens fecit. ⁊ ꝙ omit
tatur id qꝺ ad grauitatē peccati nō ꝑtinet.
Et ſpecialiter hi qui ſepe confitent̄. auiſa-
re debent hoc de quo hñt ſpecialiter ꝯſcien
tiam ⁊ hoc ipm̄ dicere ⁊ reſiduū in genera
li ⁊ breuiter. niſi forte aliter fieret / ad habē-
dum conſiliū aut ꝯſolatōeꝫ. ¶ Item ꝯtin
git ꝙ aliquis ignorat de aliquibus factis.
Vtrū faciat vel non. nec etiam ſcit vtrum
mortaliter peccat aut nō. ⁊ in tali caſu pōt
confiteri ſub conditōe dicendo. Ego dubi
to de tali facto aut de mō facti aut de intē-
tione. ꝑ quāto ego peccaui ego cōfiteor. q̄
in ꝯfeſſiōe mētiri nemo debet. nec affirmat
hoc de q̄ ē dubiū. Tñ bonū ē ⁊ ſecuꝝ de ta
libus penitere / ac ſi qs certus eēt. ¶ Iteꝫ ſi
quis ſentit ſe ꝑ frequēter ꝯfiteri ꝙ minoreꝫ
ex hoc habeat deuotionē / occaſione cōſue-
tudinis / talis debet abſtinere ad aliqꝺ tem
pus. Et ſimiliter dico de recipiēdo ſacram̄
to corpis dn̄i noſtri ihū xp̄i. Sed qui ſe ſen
tit ꝓficere ex hoc magis ⁊ magis / ⁊ habere
maiorem conſciētie pacem / poteſt om̄i die
ꝯfiteri ⁊ om̄i die ꝯmunicare. ¶ Itē nemo
p̄ſumere debet ꝙ poſſit aut ſciat ſe ponē in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.5.7

statū talē ꝑ diligentiā confessionū/ quin sꝑ
inueniat de puluere defectuū venialiū. qꝛ
in ipamet ꝯfessione peccat̄ venialiť. Itaqꝫ
in vacuū talis fatigaret se: qꝛ nimis vellet d
talibus defectibus confiteri/ ⁊ circa eos im
morari. Quia etiā quitat̄ hō multis alijs
modis ꝙ̄ ꝑ confessionē. vti est dicere pater
noster aut ꝑcutere pectus suū.

Cōsideratō .20.

De peccatis que fiunt in mercantijs.

i

IN mercantijs caueri debent ali
que cōditiones specialiter. Ui-
delicet ꝙ nihil iuret̄ ab aliquo/
nisi qđ tenere velit. ⁊ nisi teneat̄
quia aliter ꝑiurat̄ et peccat mortaliter qui
scienter facit. Et est hoc dura res ꝓ nostris
mercatoribus de francia. ¶ Itē ꝙ vitetur
mendaciū (⁊ specialiter ad damnū alteri-
us) in laudādo suas merces multo plusꝙ̄
iudicent̄ eē laudāde. Item si in mercibus
siue venalibus sunt magni defectus qui sci
ri nō possunt aut ꝑcipi/ siue recipiēdo siue
tangēdo. nō debent celari. nec vendi debēt
ac si p̄dictos defectus nō haberent. Aliter
eñi fieret deceptio alterius/ grandis ⁊ aliť
ꝙ̄ quis ratōnabiliter vellet ꝙ sibi fieret.
¶ Item ꝙ ꝓ mercantijs suis quis nō per
dat seruitiū dei ad quod tenet̄ ꝑ p̄ceptum
dei ⁊ ecclesie. ⁊ specialiter ẜm patrie cōsue
tudinē in qua est. ⁊ quā p̄lati sciunt ⁊ susti
nent. ¶ Item ꝙ custodiat̄ bona fides ẜm
ꝙ merces cōstiterint ⁊ ꝓ quāto vendi pos-
sint. saluo sufficienti lucro ẜm labores fa-
ctos ⁊ ẜm tꝑus qđ currit. Et ꝙ ꝓpter sim
plicitatē alterius aut bonā fidem nō fiat ei
peius. ¶ Item ꝙ nō vendat̄ carius ad cre
dulitatē ꝙ̄ ad argentū. Nisi forte haberet̄
damnū magnū in nō habendo argētum.
Et in casu isto ⁊ in oībus silibus debet ho
mo suā examinare cōscientiā. Quia si iudi
cat ꝙ plus diligeret suā pecuniā vel etiam
minorē. ꝙ̄ expectare ⁊ plus habere/ propter
damnū qđ recipiet. ego teneo/ qđ ratōnabi
liter pōt vendere carius/ ẜm damnū quod
scit aut intelligit se habiturū. Propter qđ
in multis casibus sciri pōt/ qñ erga deū fit
vsura ⁊ quādo nō. qꝛ intentio est que facit
peccatū erga deum quicqđ sit de iudici ad
homines. Propterea si quis carius vēdat
ad credulitatē siue expectantiā/ ⁊ ꝓpť hāc
causam non vellet statim solui/ vsura est.
¶ Itē ad cauendū ꝑiuratōes ⁊ mēdacia ⁊
alia pctā/ ego ꝯsulo. ẜuari ꝯsuetudinē q̄rū
dam bonoꝝ ⁊ fideliū mercatoꝝ hoc ē. non
suꝑferre suas merces. sed eas vēdere ad vnū
verbū. Et qñ videbit̄ hec ꝯsuetudo/ citi⁹ ⁊
breui⁹ emet̄. ⁊ fiet placitū deo.

Consideratio .21.

De bona fidei nostre credulitate.

q

QUilibet hō qui habet ratōem ⁊
discretōez/ debet ꝑ exp̄ssuz credē
articulos nostre fidei ⁊ veritates
que ei cōiter predicant̄ ⁊ annun
ciantur. tam ꝑ vsum sancte ecclesie. vti est
in colendo festa ⁊ ꝑ autores approbatos ⁊
per suū curatū. Sicuti est ꝙ ē vnus solus
deus in trib⁹ ꝑsonis. qui oīa creauit. ⁊ q̇ hꝫ
iustū ⁊ sapiēs regimē totius mūdi. Et con
formiter de alijs articulis ⁊ veritatib⁹ Nec
debent simplices homines magnas facere
inquisitōes de talibus veritatibus. sed eas
credere humiliter qꝛ pessima suꝑbia est nō
velle intellectū suū summittere ad creden
dum ⁊ se inclinādū/ in id qđ deus precepit
¶ Cōtra hoc faciūt illi q̇ murmurāt de h⁹
ꝙ deus facit vni ⁊ nō alteri. ac si sit iniust⁹
aut nesciat q̇d faciat. ¶ Cōtra hoc faciūt
sortilegi ⁊ sortilege. Et si eueniat ꝙ inimi
cus tibi afferat vł mittat tibi fantasias ⁊ co
gitatōes ꝯtra aliq̄s veritates fidei. ⁊ tu sen
tis ꝙ eas repellere non potes. nō reputes ⁊
contēne eas. tm̄ cura ꝙ bonū habeas desi-
deriū ⁊ volūtatē credēdi id qđ credendūꝫ
est ⁊ ẜm qđ teneris. Et ista bona volūtas
reputat̄ tibi ꝓ facto. ⁊ erit tibi meritoria.
Nec hoc dico qn etiā rogare debeas deū ꝙ
libereris de tali temptatōe. Et etiā hr̄e cō
silia sapientū. Quāꝙ̄ frequēter nō sit aliud
consiliū/ ꝙ̄ qđ dixi sicuti alia vice planius
scripsi de temptatōib⁹ blasphemie. Et sicut
fuit dictū sancto anthonio qui aliqñ posue
rat se ad pensanda diuina iudicia: quō vn⁹
est bon⁹ aliis ē mal⁹ quō tot ⁊ tāta ē quanti
tas dānādoꝝ respectu saluādoꝝ. Et simi-
liter de alijs iudicijs dei. Et tūc dictū fuit
ei Anthoni anthoni de te cogita. ⁊ deum
dimitte ꝯuenire cū suis creaturis. Satis est
sapiēs bonus ⁊ potēs est/ ad faciēdū id qđ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

faciendū est. etiā absq3 hoc ꝙ tu doceas eū aut introeas secreta eius. Sicuti ei dicebatur. fac bene ⁊ bene habebis.

Consideratio .22. T

De cōmunicatōe ⁊ de remedio eius.

Q Uelibet ꝑsona/que scienter se ꝑ
q mittit excōmunicare/ ⁊ nō appo
nit ꝙ cito pōt remediū ꝓ sua ab
solutione. ipa peccat mortaliter ꝓ cōtemptu sui ꝑlati. ⁊ cū3 hoc ꝑdit bona que fiunt in sancta ecclia/qđ ē ꝑditio horribilis. Et ē hoc intelligēdū vsq3quo peniteat ⁊ cōfiteať. ⁊ habeat suā absolutōe3 ad minus a deo. Qđ tūc fit. qñ quis ab ecclia excōicatꝯ est. nec pōt ꝯueniēter apponere remediū ad habendā suā absolutōe3. ita statim. ⁊ inclamat miscđia a deo. Et tūc est expulsus habēdi ꝑtem suā de bonis q̄ fiūt in ecclia sctā generaliť. ꝙ ꝙ adhuc nō habeat intrare ad officiū diuinū. nec alia sibi ꝓhibita facē q̄usq3 suā ab ecclia habeat absolutionē. ¶ Et debet vitari oīs hō excōicatus ab ecclia qui ē noīatim excōicatꝯ ⁊ denūciatus. ⁊ ꝑ hoc sciť ꝙ ipe est excōicatus. excepto in quibusdā casibus vti seruitor pōt ſuire dño suo excōicato. vti etiā pōt eis fieri ſmo ꝓ correctōne eoꝝ vti in casu extreme necessitatis ⁊ sic de alijs casibus.

Consideratio .23.

Q̄uō sacerdos vitari đ3 ne missa eiꝯ audiať.

V Itari nō debet sacerdos in suis
v missis aut alijs officijs. nisi sit ex
cōmunicatꝯ ꝑ suū nomen ⁊ talis
denūciatꝯ Alias ꝙ tūc cūq3 sit peccator ⁊ tenēs ꝯcubinas/aut alia faciēs mala/quia ex quo ꝑlati supiores in ecclesia dei hec sustinēť: nemo teneť tales vitare. Et si sunt aliqua iura que videnť dicere eos vitandos/illa sic vt ꝑmissu3 est intelligenda sunt. Aut defecerūt ⁊ nō tenent/ꝑ nō vsum ⁊ ad peius cauendū ⁊ ne hoīes frequenter eleuenť ⁊ faciliter cōtra suos curatos/propria autoritate. Tamē hic nihil affirmo ⁊ ex causa. De hoc alibi largius scripsi.

Consideratō .24.

Quod malum facit peccatum veniale et vnde venit.

Q Uāuis pctm̄ veniale nō auferať
q grāz dei tn̄ ꝑ ipm̄ veniūt plura ⁊
magna dāna ꝓpť qđ cauēdū ē ⁊
abstinēdū ab eo ſm posse. Quia ꝑ ipm̄ acq̄riť pena ⁊ ꝑdūť plura bona alia q̄ fieri possent. ⁊ grādia merita que lucrari possent. ⁊ ruiť citiꝯ in pctā mortalia. Et ve bonus filiꝯ/nō solū cauere debet prēm suū ꝓdēdo vel tradēdo offendē/vn̄ ꝑdat amorem prīs. s3 etiā custodit se ⁊ abstinet se facere quicq̄d nō ē ad placitū prīs. Quāuis itaq3 in pluribꝯ casibꝯ vti dictū est/posset aliqđ malū fieri absq3 mortali pctō vel absq3 pctō aliq̄ q3. s. ad bonā intētōe3. ⁊ ꝓpť bonū finē fit: sic dixi i desiderādo laudē mundanā aut de volendo alteri malū tꝑale. nihilominꝯ bonꝯ ſuus dei. plurimū imo plꝯ dubitat ⁊ timet decipi ⁊ defectū cōmittere in talibꝯ casibꝯ ꝙ in illis q̄ clare ⁊ manifeste sunt mala ⁊ q̄ bn̄ fieri nō possunt. Scit em̄ inimicꝯ ꝙ bonꝯ dei ſuus nūꝙ ꝯmitteret aliqđ qđ sciret/aut qđ i ꝑto clareret eē malū ⁊ ideo conať coopire malū sub vmbra ⁊ similitudīe boni. Hortať em̄ qñq3 q̄rere falsam laudē sub vmbra vitādi infamiā vł ꝓficiēdi alteri. Et inde veniūt male iactātie ⁊ vane excusatōes. Cōformiť in corrigēdo aliū vel inquirēdo. vel desiderādo malum alteriꝯ sicut tetigi supius. ¶ Ecce in cōclusione videtis ꝙ nihil ē securitatis i hac vita. q̄ nō ē nisi tēptatō. Propťea humiliare debemꝯ nos in timore tꝑato cū spe sub dei nr̄i boni prīs gubnamine ⁊ expectare ꝙ sꝑerimꝯ in tēptatōe vsq3 ad vltimā mortꝪ horam. sicut affirmat sancta scriptura. Et sanctus Anthoniꝯ hoc dicit. ⁊ nos videmꝯ ad oculū q̄libet die. Et hec ē sufficiēs causa tenēdi nos q̄tidie i custodia nr̄i. in vo timore ⁊ humilitate. sicut captiui suā sniā3 q̄libet expectātes hora ⁊ nō sciūt q̄lis futura sit. vel q̄lis sit. in iudicio dñi sui.

Consideratio .24. D

⁊ vltima. Generale exēplū declarās q̄d est peccatū mortale aut veniale.

A D meliꝯ intelligēdū oēm sup di
a ctā materiā/accipiā aīa3 nostrā/
ꝯꝑando eā ꝑ exēplū vni regine.
⁊ deū regi alicui/spōso eiꝯ. ⁊ inimicū traditori regꝪ. ⁊ tēptatōes ad simitu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

dinem nũcioꝝ. ¶ Pono ergo ꝙ regina frã
cie sit cũ rege in camera sua sicut ei⁹ sponsa
⁊ amica singularis. veniet aliqs gartio aut
famulus nũcius missus ab regis inimico/
ad loquẽdũ regine ad inducẽdũ ⁊ inclinã
dum eã vt dimittat regẽ ⁊ se donet inimi-
co eius. Sit ꝓ exemplo rex anglie Regina
pōt sex modis aut statib⁹ se hr̃e erga nũciũ
qui q̃rit eã dehonestare. Prim⁹ status ẽ ta-
lis. ꝙ nec velit nec dignet̃ recipe talẽ nũciũ
qui eã requirit dehonorare nec audire ver
ba eius. nec recipe ipsius dona. imo faciat
turpẽ malũ ⁊ durũ vultũ ⁊ expellat eũ fo-
ris domũ suam turpiter. Uah de te. ⁊ vah
de tuo dño. fuge hinc fuge. in mala hora
veneris. Et ꝙ regina statim revertat̃ ad re
gem suũ spōsuʒ ⁊ dicat magnã turpitudi-
nem ⁊ iniuriã quam suus inimic⁹ reqsierit
ad faciẽdũ ⁊ petat ab eo vindictã ⁊ de tãto
teneat se regina ꝓpius ad regẽ ⁊ firmius in
ei⁹ amore. sp requirẽdo adiutoriũ ei⁹ cõtra
tales infideles nũcios q̊s nec videre digna
tur. ¶ Scd̃us status pōt eẽ ꝙ regina non
refutabit statim audire talẽ nũciũ qui for-
te apportat ei donaria ex parte hostis regl
aut aliq̃s placẽtias habebit. tñ displicet ei-
dem regine ꝙ venit. ⁊ p̃diligeret ꝙ ñ fieret
sibi tales p̃sentatõ es seu dona nec diceren-
tur tales nũciatões. Et nõ recipit eas ex to
to. imo conat̃ tãdẽ ⁊ nũciũ r̃futare. ¶ Ter
tius status ẽ ꝙ regina libẽter videbit talia
ꝑenia ⁊ dona ⁊ audiet ṽba nũcij q eã solici
tat ad inhonesta ⁊ ad dimittẽdũ suũ spon-
sum regẽ. ⁊ ꝯsentire suo hosti. q̃ꝙ nõ vel-
let assentire dicto nũcio i hoc quod ille ab
ipa petit. nec ire de facto ad hostẽ regis. sed
tñ bene placet ei ꝙ talia ṽba sint sibi dicta
⁊ tenet colloquiũ suũ intra camerã i p̃ñtia
regis cũ dicto nuncio. Nec curat ipa de re
currẽdo ad regẽ/ad petẽdũ adiutoriũ suũ
cõtra tales infideles suasiões. ¶ Quart⁹ ẽ
qñ regina p ṽba cõsentit ⁊ facit ⁊ conatur
ad hoc ꝙ faciat volũtatẽ regis anglie ⁊ re
cipit dona ⁊ bonũ facit vultu nũcio eius ⁊
ex hoc incipit ex toto dimittere spōsuʒ suũ
regẽ frãcie ⁊ dat seipaʒ hosti eius. ¶ Quin
tus stat⁹ ẽ qñ regina nõ est ꝯtẽta solũ cõsor
dasse ad id qd̃ ab ea rex anglie petit ⁊ rece
pisse suũ nũciũ cũ bono vultu. ſʒ etiã ꝑgit
ipm quesitũ spōte/ꝓpter odiũ qd̃ iam coce
pit ꝯtra suũ spōsum. ⁊ malũ amorẽ. ⁊ stul
tum. quẽ hʒ ad hostẽ. Que etiã nitit̃ facere
ei⁹ volũtatẽ ⁊ vltronea reqrit eũ. sicut gar-
tia effrõs vel effrenis ⁊ stulta femĩa exposi-
ta. ¶ Sextus status ẽ qñ regina taliter est
fixa ⁊ traducta in talẽ statuʒ sicut iã dixi ꝙ
ꝑ quãcũqʒ rem q̃ ei dici possit aut fieri/ ipa
tñ nõ vult inde abstrahi nec ꝑcussionibus
nec blãdimẽtis factis sibi a suo spōso nec ꝑ
duricias quascũqʒ rex anglie ei faciat i suo
servitio. nec ꝓ verecũdia. nec minis nec ꝓ
quãcũqʒ re q̃ sibi posset accidere. imo ẽ ob-
stinata. ¶ Inter istos sex status/p̃mus bo
nus ⁊ ṽtuosus ⁊ laude plenus. custodiẽs
fidẽ regine ⁊ fidelitatẽ ⁊ amorẽ eius ⁊ ꝑ h⁹
magis diligit regem ⁊ diligit̃ ab eo. ¶ In
scd̃o/regina custodit fidelitatẽ suã erga do
minũ suũ/sed in hoc deficit: ꝙ nõ pellit fo
ras ita statim: ita dure nec ita turpiter p̃di-
ctũ nũciũ qui eã q̃rit ad dehonoratõeʒ: sic
ipa deberet. ⁊ in hoc est sepe pctm̃ veniale.
¶ In tertio statu/regina peccat grauit̃ cõ
tra dñm suũ. qm̃ in ei⁹ p̃sentia/ipa libẽter
audit ṽba aduersarioꝝ eius. ⁊ eoꝝ accipit
munera ⁊ recipit malas placẽtias. q̃ꝙ nõ
velit abscedere de facto ꝯsentiẽdo ad habẽ
dũ societatẽ ad eos. Et in h⁰ sepe ẽ morta-
le pctm̃ ⁊ ꝑdit gr̃aʒ dñi sui. Quia nõ debet
ipa bñplacitũ accipe nisi in ipo nec se ponẽ
ad ꝑiculũ habẽdi ꝯsensuʒ ad opus. ¶ In
tribus alijs statib⁹/sp ꝑdit regina gr̃aʒ dñi
sui ⁊ peius in q̄nto ꝙ in q̄rto statu. ⁊ peius
in sexto ꝙ in q̄nto. Quia in tali casu/regis
est incorrigibilis ⁊ occidẽda vel ardenda si
ne remedio. ¶ Per hoc exẽplũ/si volum⁹
bene pẽsare/possum⁹ melius videre in q̄li-
bet temptatõe qñ ꝑdimus gr̃aʒ dei ꝑ mor
tale pctm̃ ⁊ quãdo non. ¶ Scire cm̃ debe-
mus ꝙ quelibet tẽptatio/ nũcius ẽ inimi-
ci infernalis/qui nos requirit ad ei cõsen-
tiendũ ⁊ vt aĩa nr̃a ꝑdat ⁊ rũpat fidelitatẽ
suã quã deo ⁊ dño suo debet ⁊ sponso. Et
ſm ꝙ aĩa resistit aut plus aut minus. ſm
hoc ipa custodit meli⁹ aut pei⁹ fidelitateʒ et
gr̃aʒ amici sui. Et ꝯsideret̃ diligẽter iste mo
dus in q̊libʒ pctõ habẽdi se aut resistere scʒ
aut ꝯsentire. ⁊ inuenit̃ q̄libʒ istoꝝ sex statu
um eẽ possibilis. ¶ Sciatis etiã ꝙ tertius
stat⁹ ẽ difficilior ad bñ cognoscẽdũ. ꝓ eo ꝙ
est inter duos stat⁹. quoꝝ vn⁹ est pctm̃ mor

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7

tale.s.quart⁹ ꝛ alter nō. ¶ Et est sciēdū ꝙ
qñ aliquid ē ꝓhibitū sub pena pcti morta
lis. ꝛ aliqs hoc nō vult facere p exteri⁹ opus
ꝛ nihilomin⁹ ꝑfectū ꝯsensū habet in corde
ꝙ vellet tale opus facere si tp̄us pateret̄ et
locus aut non obesset verecūdia/ talis pec-
cat mortaliter. Qđ si nō habet talē ꝯsensuꝫ
ꝑfectum. ꝛ nihilomin⁹ libēter rememorat̄
diu in cogitādo tale factū qđ est ꝓhibituꝫ
ꝛ accipit cōplacentiā magnā ꝛ inordinatā
peccat etiā mortaliter. sed tn̄ nō ita grauit̄
sicut ante. Si aūt opus aut factum tale sit
quod nō sit ꝓhibitū sub pena mortal̄ pec-
cati/ generaliter queādmodū mulier aliq̄
maritata posset cogitare de marito suo q̄
esset absens ꝛ acciperet cōplacentiā in me-
moria societatis eius. aut sicuti aliquis co-
gitare posset ad cibū quē mānducaturus ē i
prandio ꝛ habere cōplacentiā sine tali pec-
cato mortali. Quia cōplacētia aut delecta-
tio nō est pctm̄/ nisi in h° qđ ē ꝓhibitū aut
qđ de se trahit ad ꝓhibita. ¶ Alteri⁹ con
sidera in exemplo p̄us posito/ qūo regia de
siderare pōt cōtinue eē in amore regis dn̄i
sui. Et ideo ip̄a odit oīa suo amori contra
ria. Aut ip̄a nō diligit eum. imo magis ti
met penā ꝛ irā regis. ꝛ vellet ꝙ nō esset pre
sens aut mortuus. ad finē ꝙ alibi posset q̄
re complacita sua. In primo statu sunt bo
ni/ qui amant deū ꝓpter suā bonitatē sicut
boni filij suū patrē. In scđo statu sunt illi
qui solūmodo p̄ timore dānatōis abstinēt
a malefaciēdo. ꝛ vellent deū nō habere po
testatē aut volūtatē eos puniēdi etiā cōtra
sua mādata facientes.

Explicit tractatus p̄cedēs.

Tractatus eiusdē X de arte audiēdi cōfessiones.

e

T si virtus quam assuefa
ctio gignit/ certi⁹ ꝙ res ope-
tur/ nō nihil tn̄ ꝓdest artis
traditio/ apud eos qui nō-
dum ꝑfecti sūt v̄tute. Hoc
in arte qualibet ꝑspicuū est
Et qm̄ ars artiū est regimen aīaꝝ/ p̄sertim
in cōfessionib⁹ audiēdis. Studui quasdaꝫ
generales ꝯsideratōnes tradere breuit̄ ꝛ di
stincte. quas eē ꝓficuas/ expiētia doctrice
cognoui. Induxit hoc agere me nō medio
criter/ ꝙ paucos hacten⁹ repperi q̄ ꝑfecte vn
ꝙ ꝛ integre ꝯfessi fuerūt. causa existēte i mł
tis vel negligētia vel ignorātia ꝯfessoꝝ.

Consideratio prima

p

Prouideat añ oīa ꝯfessor purus
eē qui purgādis aīabus inuigi-
lat. Spem qꝫ sui laboris ꝛ ꝓfici
endi circa alios/ nō in ꝓpria sed
diuina v̄tute reponat. Meminerit iugiter
qm̄ neqꝫ qui plātat neqꝫ qui rigat est aliqđ
sed qui incremētuꝫ dat xp̄s. Et ꝙ nisi spūs
sanctus cordi assit audiētis/ inuanū labo-
rat lingua loquētis vel ꝯfessionē audien-
tis. Oret igit̄ crebro (ꝓut sapiēs de corpa-
li medico cōsulit) quatin⁹ dirigat̄ op⁹ suū
a deo vt eiusdē v̄tute roret̄ ꝛ crescat.

Consideratio secūda

¶ Collocet se ꝯfessori i arce seu specł̄a rōis
abstrahēs semetip̄m ꝙtū potuerit ab hoīe
exteriori tā in se ꝙ in alijs. vt spū ambulet
ꝛ nō carne. ne forte illect⁹ formis corpoꝝ. fi
at ip̄e laque⁹ ꝑditōis sibiip̄si. tot⁹ in aīaꝝ ꝑ-
spiciēda qualitate spūalit̄ inuigilet. nō at-
tendēs discretōeꝫ sexuū vel formaꝝ. Alio-
quin qđ ei ꝓderit si vniuersuꝫ mūdū lu
cretur. aīe vero sue detrimētū patiat̄.

Consideratio tertia.

¶ Cōpleat ergo quēlibet sibi cōfitentē: soli
citi cōfessoris officium. nihil p̄cipitāter aut
in solo trāscursu ꝑuolās. sed morositate ꝑ-
uigili/ oīa plene examinās dijudicāsqꝫ me
morie quoqꝫ cōfitētis que dicēda imponē
da ve fuerint ea diligēti repetitōe reponēs
infigat. Quippe eligibilius ē paucos audi
re cōplete ꝙ multos impfecte cū consciētia
rum scrupulis nō tam expedire ꝙ impedi-
tos plerūqꝫ relinquere. Imitet̄ in hoc deū
cui⁹ ꝑfecta sunt opa. Mallem nāqꝫ si cura
tus essem/ multoꝝ differre ꝯfessiones post
pasca/ etiam vbi quidam nō redirent/ ꝙ ꝙ
cecos cecus seducerē. dū ꝓ vere absolutis
ip̄i nō recte absoluti se gererēt.

Consideratō quarta

¶ Ostēdat cōfessor opibus in cōfessis ni-
hil querere p̄ter salutē aīaꝝ suarū ꝛ solutō
nem liberam a laqueis peccatorū. vt nihil

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Magl. K.5.7